

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Α Π Α Ν Τ Α Τ Α Ε Ρ Γ Α

10

Ο Μ Ι Λ Ι Ε Σ

(ΚΑ' - ΜΒ')

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

Ὑ π ὶ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1985

Ἐπόπται

ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητῆς Παμπεπιστημίου

ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗΣ, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητῆς ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, π. Θεολογίας

Ε Π Ε

ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1985

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΜΙΛΙΕΣ

(ΚΑ'-ΜΒ')

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀνάλυσις τῶν ὁμιλιῶν 21-41

μιλία 21, εἰς τὴν Ἀνάληψιν πρώτη. Ὁ ὁμιλητὴς ἐκφράζει τὴν χαρὰν του, διότι ἀναπτύσσει τὴν περικοπὴν τοῦ εὐαγγελίου τῆς Ἀναλήψεως (Λουκᾶ 24, 36-53), ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἀναγνωσθῆ ἄργότερα· «τὰς σήμερον ἀναγνωσθησομένας φωνάς»(6). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς περικοπῆς, δηλαδὴ πρὸ τῆς λειτουργίας, καὶ ἄρα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προηγηθείσης ἀγρυπνίας, πιθανῶς κατὰ τὸ τέλος τοῦ ὄρθρου. Τονίζει ὅτι ὁ Κύριος δὲν κατῆλθεν ἀπὸ τὴν θείαν του κατάστασιν μεταβαίνων, ἀλλὰ συγκαταβαίνων· κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν ἐπανέρχεται εἰς αὐτὴν μεταβαίνων μετὰ τὴν θεότητα μόνον, ἀλλὰ ἐνθρονίζει ἐπάνω καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ὁποίαν ἀνέλαβε(3). Ὅλοι οἱ κληρονόμοι τῆς ἀληθινῆς ζωῆς μιμοῦνται τὴν πολιτείαν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτῆς δὲ τῆς μιμήσεως ἀρχὴ εἶναι τὸ βάπτισμα, τύπος τῆς ταφῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μεσότης εἶναι ὁ ἐνάρετος βίος καὶ ἡ εὐαγγελικὴ πολιτεία, τέλος δὲ ἡ διὰ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων νίκη, ἡ ὁποία ἀπολήγει εἰς τὴν ἀνάληψιν(5). Μετὰ τὴν μετουσίαν τοῦ πυρὸς ὁ Χριστὸς θεοποιεῖ ὄχι μόνον τὸ ἀνθρώπινον φύραμα τὸ ὁποῖον

προσέλαβε πρὸς χάριν μας γενικῶς, ἀλλὰ καὶ ἕνα ἕκαστον τῶν κατηξιωμένων τῆς κοινωνίας του(10).

Ὁμιλία 22, εἰς τὴν Ἀνάληψιν δευτέρα. Ὁ ὁμιλητὴς ἀναπτύσσει τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ ἀνάληψις εἶναι ἡ ὑπέρβασις τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως. Ἀρχίζει τὸ θέμα του μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ συνετελέσθησαν διὰ τῆς θλίψεως. «Βλέπετε τὴν εὐφροσύνην ταύτην, ἣν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ ἀναλήψει αὐτοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ἐχαρίσατο;». Ἀνέβλυσε διὰ τῆς θλίψεως. Βλέπετε αὐτὴν τὴν ζωὴν; Παρουσιάσθη εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ θανάτου. Βλέπετε τὸ οὐράνιον ὕψος ὅπου ἀνῆλθεν ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ὑπεροχικὴν δόξαν τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε κατὰ σάρκα; Τὴν ἐπέτυχε διὰ τῆς ταπεινώσεως(1). Εἶναι ὡς ἐκ τούτου σαφές ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιερχώμεθα ποτὲ εἰς ἀπόγνωσιν διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Διότι ὅλη ἡ ζωὴ εἶναι καιρὸς μετανοίας(6), διότι «οὔ ἐλπίς ἐπιστροφῆς, ἀπόγνωσις οὐκ ἔχει χώραν»(6). Πρέπει ὁμως νὰ ζήσωμεν ὅπως ἔζησεν ὁ Χριστὸς, οὕτως ὥστε νὰ συνδοξασθῶμεν μὲ αὐτὸν καὶ νὰ συναναστηθῶμεν, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν νὰ ἀναληφθῶμεν πρὸς αὐτόν, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀνελήφθη «σήμερον» πρὸς τὸν Πατέρα(15).

Ὁμιλία 23, εἰς τὸ Δέκατον Ἑωθινὸν Εὐαγγέλιον (Ἰω. 21, 1-14). Κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τὰ περιγραφόμενα εἰς τὰ ἑωθινὰ εὐαγγέλια γεγονότα δὲν συνέβησαν ὅλα κατὰ τὸ πρωῖ, ἀλλὰ μερικὰ ἐπραγματοποιήθησαν τὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἑσπέραν. Λέγονται ὁμως ἑωθινὰ, καθ' ὅσον ὅλα ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐμφανίσεις τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις φέρει ἡμέραν. Ἀλλὰ βεβαίως ὑπάρχει αὐγὴ αἰσθητῆς ἡμέρας καὶ αὐγὴ νοητῆς ἡμέρας. Τώρα μᾶς ἔχει καταλάβει ἡ νύξ καὶ μᾶς ἤρπασε σκιά θανάτου. Κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θὰ περιλάμψη τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ τὸ

φῶς τῆς ἀθανάτου ζωῆς. Ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν δευτέραν παρουσίαν ἔχει θέσιν αὐγῆς, θέσιν «ἔω καὶ ὀρθρου»(4)· διὰ τοῦτο κυρίως ὅλα τὰ ὡς ἄνω εὐαγγέλια λέγονται ἐωθινὰ καὶ ὀρθρινά. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Κύριος παρευρίσκεται καὶ τώρα εἰς ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς, ἔστω καὶ ἂν δὲν βλέπεται(11). Ἄν δὲν τὸν βλέπωμεν τώρα μὲ τοὺς σωματικούς ὀφθαλμούς, δυνάμεθα νὰ τὸν ἴδωμεν μὲ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας, ἐφ' ὅσον θὰ εἴμεθα ἄγρυπνοι. Καὶ αὐτὴ ἡ θεὰ εἶναι παρεκτικὴ καὶ παραγωγικὴ πάσης εὐφροσύνης.

Ὁμιλία 24, εἰς τὴν Πεντηκοστήν, ἐπὶ τῆς περικοπῆς Πράξ. 2, 1-11. Ὁ ὁμιλητὴς διαβεβαιώνει ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι παντοῦ· ὄχι δὲ μόνον παντοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ πᾶν, οὔτε μόνον εἰς ὄλον τὸν αἰῶνα καὶ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ ὄλον τὸν αἰῶνα καὶ τὸν χρόνον· καὶ ὄχι μόνον μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐπισημαίνει τὴν θέσιν τῶν ἐπισκόπων εἰς τὴν μεταβίβασιν τῆς θείας χάριτος. Τὴν χάριν φέρουν εἰς τὴν ἑκασταχοῦ πόλιν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους οἱ ἀρχιερεῖς. Ὅσοι δὲ τοὺς ἀπωθοῦν, διασποῦν τὴν θείαν διαδοχὴν καὶ ἀπομακρύνουν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπιδιδόμενοι εἰς ἀλιτηριώδεις στάσεις καὶ παντοειδεῖς συμφοράς. Τοῦτο, τονίζει ὁ ὁμιλητὴς, ἐγνωρίσατε καὶ σεῖς πρὸ ὀλίγου διὰ τῆς πείρας(11). Κατὰ τὴν δήλωσιν αὐτὴν ἡ λῆξις τῆς ἐξουσίας τῶν στασιαστῶν Ζηλωτῶν, οἱ ὅποιοι ἠρνοῦντο νὰ δεχθοῦν τὸν Γρηγόριον ὡς ἀρχιεπίσκοπον, καὶ ἡ ἄφιξις αὐτοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἶναι σχετικῶς πρόσφατος. Πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη Πεντηκοστὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ὠμίλησεν εἰς τὴν ἔδραν του. Ἄν οὗτος εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς αὐτὴν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1349, τότε ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ 1350· ἂν ὁμοίως ἐγκατεστάθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1350, τότε αὕτη ἐξεφωνήθη μᾶλλον

τὸ μεθεπόμενον ἔτος, διότι κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ 1351 πρέπει νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁμιλία 25, εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, ἐπὶ τῆς περικοπῆς Ματθαίου 10, 32-33· 10, 37-38· 19, 27-30. Τὸ θέμα εἶναι περὶ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ Χριστιανοὶ δύνανται νὰ φθάσουν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἁγίων, τοὺς ὁποίους ὁ ὁμιλητῆς διακρίνει εἰς δύο γενικὰς κατηγορίας· μάρτυρας καὶ ὁσίους(1). Ἡ ἀγιότης ἐπισημαίνεται διὰ τῆς ὁμολογίας. Ἡ εἰς Θεὸν ὁμολογία δηλώνει τὴν ἀδιάσπαστον συνάφειαν τοῦ ὁμολογοῦντος πρὸς αὐτόν. Ὁ ἀκολουθῶν τὸν Κύριον καὶ αἴρων τὸν σταυρόν κληρονομεῖ τὴν αἰώνιον βασιλείαν, ἀφοῦ κατὰ μὲν τοὺς εἰρηνικοὺς καιροὺς νεκρώσῃ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας, κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τῶν διωγμῶν προσφέρῃ τὴν ζωὴν του(9).

Ὁμιλία 26, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ πρώτη. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς συνάγομεν ὅτι ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν Τρίτην Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, ἐπὶ τῆς περικοπῆς 6, 22-33, καὶ φυσικὰ περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου, ὅτε συνέπιπτε ὁ θερισμὸς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης. Κατ' ἀρχὰς ὁ ὁμιλητῆς τονίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κόσμος εἶναι ἔργα ἑνὸς τεχνίτου· ἀλλὰ βεβαίως ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνώτερος τοῦ κόσμου, διότι ὁ Θεὸς κατεκόσμησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὕτως, ὥστε νὰ καταστῇ κάποτε ἰδικὴ του περιβολή(3). Ἐξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀρχίζει ὁ θερισμὸς· ἀλλ' ὑπάρχει θερισμὸς καὶ ἐντὸς τῶν τειχῶν, πνευματικὸς αὐτός. Καὶ εἶναι διπλοῦς· ὁ θερισμὸς ἀνθρώπων διὰ μεταθέσεώς των ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν εἰς τὴν πίστιν κατόπιν τοῦ ἔργου τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διδασκάλων καὶ ὁ θερισμὸς ἀνθρώπων διὰ μεταθέσεώς των ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα κατόπιν τοῦ ἔργου τῶν ἀγγέλων.

Ὁμιλία 27, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ δευτέρα. Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν ὁ ἅγιος Γρηγόριος εἶχεν ἀφήσει ἀνεξέ-

ταστον μέρος τοῦ θέματος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ ἀργότερα. Ἡ παροῦσα ὁμιλία ἐξεφωνήθη εἰς ἀπόδοσιν τοῦ χρέους ἐκείνου(5), ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας μόλις ἡμέρας, ἐφ' ὅσον δηλώνεται ὅτι τὰ προηγούμενα ἐλέχθησαν «πρώην», δηλαδή προχθές. Ἐπειδὴ στηρίζεται εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων (Ματθ. 13, 24–30), ἡ ὁποία ἀναγινώσκεται τὴν τρίτην τῆς Πέμπτης ἐβδομάδος, δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν τὸ «προχθές» ὡς τρόπον τοῦ λέγειν, δεχόμενοι ὅτι τότε ἐξεφωνήθη ἡ ὁμιλία αὐτή. Δέν πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς ζιζάνιον, διότι, ἂν εἶναι θὰ ἀποκοπῆ, ἀλλ' οὔτε καὶ ἄχυρον, διότι ἄλλως θὰ σκορπισθῆ· πρέπει νὰ εἶναι σῖτος. Σῖτος εἶναι ὁ κληρονόμος τῆς πατρικῆς βασιλείας διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν(15).

Ὁμιλία 28, εἰς τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον, ἐπὶ τῆς οἰκείας περικοπῆς Ματθ. 16, 13–19. Οἱ δύο ἀπόστολοι εἶναι λαμπροὶ φωστῆρες φαιδρύνοντες τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς συναντήσεώς των κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 29 Ἰουνίου, ἡ ὁποία δέν προκαλεῖ ἐκλειψιν ἀλλὰ ἐκλαμψιν(4). Ὑπενθυμίζοντες τὰς πράξεις των δέν προσθέτομεν τίποτε εἰς τὰ ἀγαθὰ των, ἀλλὰ αὐξάνομεν τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθὰ. Κεντρικὸν σημεῖον τῆς ὁμιλίας εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς ἀντιθετικῆς κινήσεως τοῦ πειρασμοῦ καὶ τῆς μετανοίας. Ὁ πειραστής ἔπεισε τὸν Πέτρον νὰ ἐπιδιώκῃ περισσότερο ζῆλον ἀπὸ τὸν ἀναγκαῖον· ἀλλὰ, ἐνῶ οὗτος ἐφθασεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἀρχίζει ἡ πτώσις, ἐνίκησε τὸν πειράζοντα διὰ τῆς αὐτοκαταγνώσεως, τῆς αὐτοκριτικῆς του. Κατέστη ὑπόδειγμα εἰλικρινοῦς μετανοίας διὰ τὴν πτώσιν του εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ Πατῆρ τοῦ γένους τῶν θεοσεβῶν. Ὁ δὲ Πᾶυλος μὲ τὴν μετάνοιάν του διὰ τὴν καταδίωξιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τὴν μετέπειτα δραστηριότητά του κατέστη ὑπόδειγμα καρτερίας. Οἱ δύο ἀπόστολοι εἶναι ἰσάξιοι εἰς περιφάνειαν, διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία «μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀμφοτέροις νέμει τιμὴν»(11).

Ὁμιλία 29, εἰς τὴν ἕκτην Κυριακὴν. Ἡ διήγησις περὶ τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ εἰς τὴν Καπερναοῦμ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον ἑορτασμοῦ δύο Κυριακῶν τοῦ ἔτους· τῆς Δευτέρας Κυριακῆς τῆς Τεσσαρακοστῆς – κατὰ τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ –, ὅποτε ἀναγινώσκειται ἡ περικοπὴ τοῦ Μάρκου 2, 1–12, καὶ τῆς Ἑκτῆς Κυριακῆς τοῦ Ματθαίου, ὅποτε ἀναγινώσκειται ἡ περικοπὴ Ματθαίου 9, 1–8. Τὸ ἄλλο θαῦμα ἐπὶ τοῦ παραλυτικοῦ τῆς κολυμβήθρας τῶν Ἱεροσολύμων ἑορτάζεται τὴν τρίτην Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς βάσει τῆς Περικοπῆς Ἰω. 5, 1–15. Τὸ ἱστορικὸν νόημα τοῦ κειμένου, δηλαδὴ ἡ πρᾶξις τῆς σωματικῆς θεραπείας καθ' ἑαυτήν, εἶναι ὡς ὁ κηρὸς τῆς κυψέλης, ἐνῶ τὸ πνευματικὸν νόημα αὐτοῦ εἶναι ὡς τὸ μέλι. Λέγει δὲ ὅτι εἰς τὴν ὀμιλίαν 10 ἐπὶ τῇ Δευτέρᾳ Κυριακῇ τῆς Τεσσαρακοστῆς προσέφερε τὸ μέλι ἀνάμικτον μὲ τὸ κηρίον, δηλαδὴ τὸ ὑποδηλούμενον λεπτὸν πνευματικὸν νόημα ἀνάμικτον μὲ τὴν ἱστορίαν. Τώρα δηλώνει ὅτι θὰ δεξιωθῆ τοὺς ἀκροατὰς εἰς πνευματικὴν ἐστίασιν μὲ καθαρὸν μέλι. Οὕτως ἀνάγει ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς διηγῆσεως εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν πρότασιν «καὶ ἔμβας εἰς πλοῖον διεπέρασε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν», πλοῖον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τὸ ὁποῖον προσέλαβεν ὁ Χριστός, ἔμβασις εἰς τὸ πλοῖον εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδία πόλις εἶναι ὁ οὐρανός, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Θεάνθρωπος μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

Ὁμιλία 30, εἰς τὴν ἑβδόμην Κυριακὴν, βάσει τῆς περικοπῆς περὶ τῆς θεραπείας τῶν δύο τυφλῶν, Ματθ. 9, 27–35. Ἀπὸ τὴν εἰς χρόνον μέλλοντος δήλωσιν «ὡς ἀκουσόμεθα τοῦ Ματθαίου σήμερον εὐαγγελιζομένου»(3) συνάγομεν ὅτι καὶ αὕτη ἡ ὀμιλία ἐξεφωνήθη πρὸ τῆς λειτουργίας, προφανῶς κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἀγρυπνίαν. Οἱ τυφλοὶ ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τόσον τοῦ σώματος ὅσον καὶ τῆς ψυχῆς·

καὶ δὴ πρῶτον εἰς τοὺς τῆς ψυχῆς, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἐπίστευσαν πρῶτον, διὰ νὰ ἐπιζητήσουν τὸ ἔλεος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ λάβουν τὴν θεραπείαν τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν. Βεβαίως οἱ δύο τυφλοὶ, ἀκολουθήσαντες τὸν Χριστόν, ὑποδηλώνουν τοὺς δύο λαούς· τὸν Ἰουδαϊκὸν καὶ τὸν Ἐθνικόν.

Ὁμιλία 31, εἰς τὴν Λιτανείαν τοῦ Σταυροῦ. Θάνατον τοῦ σώματος οὔτε ἔδωσεν ὁ Θεὸς οὔτε ἔκαμεν οὔτε παρήγγειλε νὰ γίνεται. Τὸν εἰσηγήθη ὁ Σατανᾶς καὶ τὸν ἐδέχθησαν οἱ προπάτορες ἡμῶν(12). Ἐπομένως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα γεννήτορες τοῦ θανάτου μας, διότι ἐγκατελείψαμεν ἐκουσίως τὸν κτίσαντα καὶ ζωοποιοῦντα δεσπότην. Κέντρον τοῦ θανάτου, σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ, εἶναι ἡ ἁμαρτία(11). Ἡ δὲ φιλανθρωπία τῶν πατέρων ὥρισε διὰ τὴν νοσηρὰν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους νὰ τελῆται ὁ ἁγιασμὸς τοῦ ὕδατος τοῦ ραντισμοῦ, τὴν πρώτην Αὐγούστου, ὥστε νὰ μένωμεν ἀπρόσβλητοι ἀπὸ νοσήματα τὰ ὅποια προέρχονται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας.

Ὁμιλία 32, εἰς τὴν Ἐνάτην Κυριακὴν, μὲ θέμα τὴν καθησυχασιν τῆς τρικυμίας (Ματθ. 14, 22-34). Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐρμηνεύει καὶ αὐτὴν τὴν διήγησιν μὲ τὴν ἀναγωγικὴν μέθοδον. Ἱστορικῶς αὕτη ἀποτελεῖ ἔκθεσιν περὶ τοῦ θαύματος τῆς ἡρεμῆσεως τῶν κυμάτων· ἠθικῶς ὑποδηλώνει τὴν διὰ τῶν πειρασμῶν τελειοποίησιν τῆς πίστεως· ἀναγωγικῶς παριστάνει τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου τῶν Ἀποστόλων εἰς τὸν ἔθνικόν κόσμον. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ πλοῖον διὰ νὰ προχωρήσουν εἰς τὸ πέραν. Ἀφοῦ εἶχε θρέψει προηγουμένως τοὺς πεντακισχιλίους σωματικῶς, τῶρα ἀποστέλλει τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν τῶν Ἐθνικῶν, διὰ νὰ κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιον, διερχόμενοι διὰ παντοειδῶν πειρασμῶν. Ἡ γνησιότης τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν χαρίζει ὑπομονὴν εἰς τοὺς πειρασμούς καὶ αὐτὴ πάλιν τελειοποιεῖ τὴν

πίστιν. Οἱ ἄνθρωποι ὁμως λυποῦνται διὰ τοὺς πειρασμούς, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ τοὺς χαροποιοῦν, καί, λέγει ὁ ὁμιλητής, «παρ' ἐμοῦ ταύτην μάλιστα ζητεῖτε τὴν ἄνεσιν τῶν σωματικῶν πειρασμῶν, ἧς ἐγὼ μᾶλλον καταφρονήσας πρὸς ὑμᾶς ἦλθον συμπάσχειν ὑμῖν αἰρούμενος»(15). Ἦτο περίοδος θλίψεως τῶν Θεσσαλονικέων, πιθανῶς λόγῳ πολιορκίας.

Ὁμιλία 33, περὶ ἀρετῶν καὶ κακῶν. Ἐξεφωνήθη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν λιτανείαν τῆς πρώτης Αὐγούστου, κατ' ἄλλο ἔτος ὁμως, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Ἐνάτη Κυριακὴ εἶχε πέσει πρὸ τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς, διὸ καὶ μεταξὺ τῶν δύο ὁμιλιῶν εἰς τὴν ἰδίαν λιτανείαν μεσολαβεῖ ἡ ὁμιλία 32. Ἀποτελεῖ θαυμάσιον δοκίμιον ἀνατομίας τῆς γενέσεως καὶ λειτουργίας ἀρετῶν καὶ κακιῶν. Ρίζα καὶ ἀρχὴ πάσης ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν· ρίζα καὶ ἀρχὴ πάσης κακίας εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον. Αἱ ἀντίθετοι δυάδες εἶναι ἐνάντιαι πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀλληλοφθείρονται. Τὸ δυαδικὸν ὁμως σύστημα ἔχει εὐρυτέραν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ἀρετολογία. Ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν κόσμον παράγεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ σῶμα, ἀπὸ δὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ πνεῦμα. Τέλος ἡ φιλία τοῦ κόσμου φέρει τὴν ἁμαρτίαν, ἡ δὲ φιλία τοῦ Θεοῦ φέρει τὴν ἀρετὴν. Ὁ πόθος, προκαλούμενος ἀπὸ τὰς θείας ἐπαγγελίας, καὶ ὁ φόβος, προκαλούμενος ἀπὸ τὰς ἀπειλάς, ἀποτελοῦν συναισθήματα, τὰ ὅποια ἐνισχύουν τὴν τάσιν πρὸς τὴν ἀρετὴν. Εἶναι ἀξία σημειώσεως μία παρατήρησις τοῦ ὁμιλητοῦ περὶ τῆς στάθμης τοῦ λόγου τῶν ὁμιλιῶν του, καὶ ἰδιαιτέρως φυσικὰ τῆς παρουσίας. Λέγει ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς παρουσίας πολλῶν σοφῶν εἰς τὴν μεγαλόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης διατηρεῖ τὸν λόγον εἰς ἄρκετὰ ὑψηλὸν ἐπίπεδον. «Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην, οὐκ ἰδιώτας μόνον ἔχει ἀλλὰ καὶ σοφοὺς τῇ τε φύσει καὶ τῇ μελέτῃ τῶν ἔξω τε καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς μαθημάτων· διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ πολὺ οὐδὲ λίαν ἰδιωτικὴν ποιου-

μαι τὴν ὁμιλίαν, μᾶλλον βουλόμενος ἀνάγειν τοὺς χθαμαλωτέρους ἢ κατάγειν διὰ τούτους τοὺς ὑψηλοτέρους»(3).

Ὁμιλία 34, εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν πρώτη. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐν ἀρχῇ παρουσιάζει τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι, ἀντικρῦζοντες τὸ μεγαλουργημα τῆς κτίσεως, τὸ θαυμάζουν εἰς δόξαν τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν, οἱ ὅποιοι ἀντιθέτως διερευνοῦν τὴν κτίσιν κατὰ τῆς δόξης τοῦ κτίστου. Ὁμοίως ἡμεῖς σήμερον διασαφοῦμεν, λέγει, τοὺς ἀποστολικούς καὶ πατερικούς λόγους δι' ὠφέλειαν τῶν ἀναγνωστῶν, ἐνῶ οἱ κατὰ καιροὺς αἵρεσιάρχαι διασαφοῦν τούτους πρὸς βλάβην τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν. Εἰς τὴν συνέχειαν ἐκλαϊκεύει τὴν διδασκαλίαν του περὶ τοῦ ὅτι τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως εἶναι ἄκτιστον, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τοῦ φωτὸς τούτου «πολὺς ἔτι νῦν ἀγὼν τοῖς τοῦ φωτὸς πολεμίοις». Ἐννοεῖ φυσικὰ τοὺς τελευταίους ἡγέτας τῆς ἀντιησυχαστικῆς μερίδος, καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Νικηφόρον Γρηγοράν. Ὅ,τι ὁ Χριστὸς ἀποκαλεῖ δόξαν καὶ βασιλείαν τοῦ Πατρὸς (Ματθ. 16, 28), εἶναι κατὰ τὸν ὁμιλητὴν τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησεν ἐξ ἡμέρας μετὰ τοὺς ὡς ἄνω λόγους, κατὰ τοὺς ὁποίους μερικοὶ τῶν ἐδῶ παρισταμένων δὲν θὰ ἐγεύοντο θανάτου ἕως ὅτου ἴδουν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται εἰς τὴν βασιλείαν του. Ἡ βασιλεία δὲν εἶναι φαινόμενον τοῦ μέλλοντος, εἶναι αἰωνία πραγματικότης, ἂν καὶ τὴν συλλαμβάνουν μόνον ὅσοι ἔχουν ἀναβῆ ἀπὸ τὸ σῶμα εἰς τὸ πνεῦμα.

Ὁμιλία 35, εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν δευτέρα. Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει, ~~«ἵνα~~ μὴ κατατεινόμεν ὑμῶν ἐπὶ πολὺ τὴν διάνοιαν, τὰ μὲν ὑπόλοιπα τῶν εὐαγγελικῶν ρημάτων ἐπὶ τοῦ καιροῦ ταμιευθησόμεθα τῆς πανιέρου καὶ θείας ἱερουργίας»(7), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἐκεῖνη ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀγρυπνίας τῆς ἐορ-

τῆς. Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν λέγει «οὐκοῦν ἀναθεωρήσωμεν τὰ προτεθεωρημένα σήμερον τῶν εὐαγγελικῶν ρημάτων, καὶ τὰ λείποντα προσθῶμεν»(1). Ἐπομένως αὐτὴ ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς μεταμορφώσεως. Τὰ ἐλλείποντα, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ προσθέσῃ ἐδῶ ὁ ὁμιλητῆς, εἶναι ὅτι τὸ θεῖον φῶς, ἂν καὶ ἄκτιστον, δὲν εἶναι ταυτὸν μὲ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ δύναμις τοῦ θείου φωτὸς εἶναι ἀκατάβλητος καὶ θελητικὴ. Ὁ Πέτρος, καταυγασθεὶς εἰς τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῆς μακαριωτάτης ἐκείνης θεᾶς καὶ ὑψωθείς πρὸς μεγαλύτερον θεῖον ἔρωτα καὶ πόθον, δὲν ἤθελε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο(9). Ἀπέκτησε κατὰ κάποιον τρόπον τὸ φῶς. Πράγματι «ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ λαμπρότης αὐτῆ» γίνεται κοινὴ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀγίους καὶ δὲν ἦτο ἰδιάζουσα εἰς τὸ Θαβῶρ μόνον, ἐφ' ὅσον ὁ Μωϋσῆς τὴν εἶχεν ἴδει καὶ παλαιὰ εἰς τὸ Σινᾶ. Τὸ φῶς μερίζεται βεβαίως κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν δεχομένων· ἄλλα λαμβάνουν πολὺ, ἄλλοι ὀλίγον, ἄλλοι καθόλου, ἄλλοι μέρος λαμβάνουν τώρα καὶ μέρος ὕστερα. Ἄλλ' ὅμως ἡ οὐσία δὲν εἶναι κοινὴ εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Τὸ φῶς εἶναι καρπὸς τῆς τριαδικῆς θεότητος ἐκ μιᾶς φύσεως· «ἡ Τρισσοφαῆς θεότης ἐνιαίαν ἐκλάμπουσα ἀπόρρητον αἰγλήν ἐκ μιᾶς τρισυποστάτου φύσεως»(17).

Ὁμιλία 36, εἰς τὴν Ἐνδεκάτην Κυριακῆν, περὶ ἐλεημοσύνης.
 Ὁ ὁμιλητῆς ἀναλύει τὰ δυὸ βασικὰ εἶδη ἐλεημοσύνης, ἦτοι πρῶτον τὴν μετάδοσιν ἀγαθῶν πρὸς τοὺς μὴ ἔχοντας, τοῦ ὁποῖου παράδειγμα εἶναι ὁ ἴδιος ἀναλαβὼν τὴν θέσιν πατρὸς καὶ ποιμένος· καὶ δεύτερον τὴν ἀνεξικακίαν καὶ συμπάθειαν. Ἀναφέρεται εἰς πρόσφατον ἐπεισόδιον κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ βάρβαροι «πρὸ μικροῦ» ἐπῆλθον, ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν, τὴν ἀπέκλεισαν ἀπὸ ξηραῖς καὶ τὴν ἔφεραν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραδοθῇ. Ἀλλὰ τότε ἀνεφάνη εἰς τὸν λιμένα τῆς χιλιομέδιμον πλοῖον γεμᾶτον σῖτον, τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσε τὴν ἀγορὰν ἐφοδίων καὶ ἠχρήστευσε τὴν πολιορκίαν(15). Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο

δυνατὸν νὰ ἀναχθῆ μερικοῦς μῆνας ἐνωρίτερον, πρὶν οἱ Σέρβοι ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὰ περὶχωρα τῆς Θεσσαλονίκης κατόπιν τῆς συμφωνίας τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1352. Ἴσως νὰ ἐπρόκειτο περὶ προσφάτου πολιορκίας (βλ. ὁμιλίας 32 καὶ 37).

Ὁμιλία 37, εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν γίνεται λόγος περὶ δεινῶν ξένων καὶ οἰκείων τῆς πόλεως καὶ ζητεῖται ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ. «Δὸς λύσιν τῶν κατεχόντων δεινῶν. Ὁρᾷς ὅσοις καὶ ὁποίοις κατατρυχόμεθα, καὶ ἰδίους καὶ ἀλλοτρίους, καὶ τοῖς ἐξωθεν καὶ τοῖς ἐνδοθεν. Πάντα τῇ σῆ δυνάμει μετασκεύασον ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τοὺς μὲν ἐντὸς καὶ ὁμοφύλους πρὸς ἀλλήλους ἐξημεροῦσα, τοὺς δὲ θηρῶν ἀγρίων δίκην ἐξωθεν ἐπεμβαίνοντας ἀπελαύνουσα»(20). Ἐξεφωνήθη προφανῶς τὴν ἰδίαν ἐποχὴν μὲ τὴν προηγουμένην. Διὰ τὴν Θεοτόκον λέγεται ὅτι «μόνη Θεοῦ καὶ παντὸς ἀνθρωπίου γένους σῆσα μεταξύ, τὸν μὲν Θεὸν ἐποίησεν υἱὸν ἀνθρώπου, υἱοῦς δὲ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀπειργάσατο, τὴν γῆν οὐρανῶσα καὶ τὸ γένος θεώσασα»(7). Γῆ καὶ τάφος δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ μέχρι τέλους τὸ ζωαρχικὸν καὶ θεοδόχον σῶμα της, τὸ ἐνδιαίτημα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν· διὸ καὶ ἀνέστη καὶ αὐτοστιγμὶ ἀνελήφθη, μόνη αὐτὴ μετὰ τοῦ σώματος(8.9.11).

Ὁμιλία 38, εἰς τὸ πρῶτον ἐωθινόν. Ἡ ὁμιλία πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου, διότι λέγεται ἐν ἀρχῇ(3) «ἤκούσαμεν ἀρτίως» νὰ κηρύσῃ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, δηλαδὴ μόλις πρὸ ὀλίγου. Πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου, ἀλλὰ πάντως πρὸ τῆς 29ης ἡμέρας αὐτοῦ. Μὲ βάσιν τὴν ἐρμηνείαν τῆς περικοπῆς ὁ ἅγιος Γρηγόριος διακηρύσσει ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπέγνωσαν τὸν Θεὸν ἐγίναν λαὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἔλαβε τὴν σάρκα, διὰ νὰ ἐνανθρωπήσῃ. Ἐν τούτοις εἰς τὸ τέλος τὸν ἀπέκρουσαν καὶ αὐτοί, ἐξ οὗ καὶ

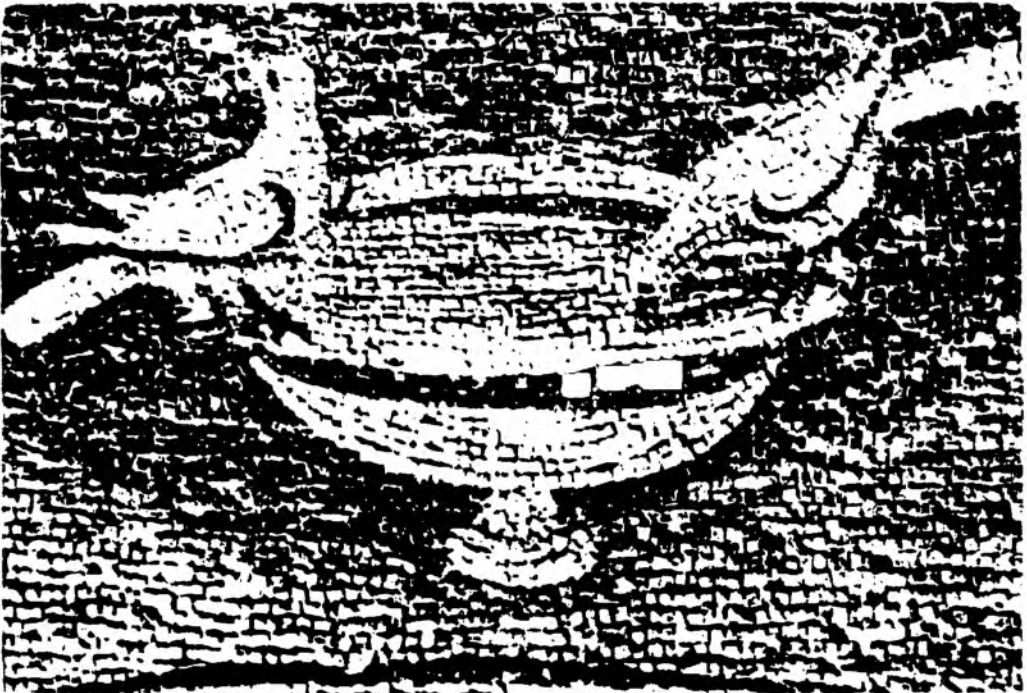
ἔδōθη εἰς τοὺς μαθητὰς ἡ ἐντολὴ «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη». Βεβαίως δὲν βασιλεύει πλέον ὁ θάνατος εἰς τὴν γῆν, διότι ὁ Θεὸς ἔχει ἐνθρονίσει τὸ ἐπίγειον σῶμα του εἰς τὴν οὐρανίαν κατάστασιν. Καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦτο κυρίως πρόκειται νὰ διακηρύξουν. Ὅπως δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκρουσαν τὸν Θεὸν καί, παρὰ τὸ ὅτι ἦσαν λαὸς τοῦ Θεοῦ, κατεστράφησαν, οὕτω καὶ ἡμᾶς, ἂν ζῶμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, δὲν πρόκειται νὰ σώσουν ἀπὸ τὴν αἰώνιον καταδίκην τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ τὰ μετ' αὐτὸ θεῖα μυστήρια.

Ὁμιλία 39, εἰς τὴν λιτανεῖαν δι' ἀσυνήθη πληγὴν. Δὲν γνωρίζομεν τὴν χρονολογίαν αὐτῆς τῆς ἀσυνήθους πληγῆς. Ἄν πρόκειται διὰ τὴν μεγάλην εὐρωπαϊκὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1347-1348, τότε πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὐρίσκετο ὁ Γρηγόριος, ἢ εἰς ἄλλον τόπον κατὰ τὰς ἀναγκαστικὰς μετακινήσεις του. Ἄλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος κατὰ τὰς μετακινήσεις του ἐλειτούργει. Εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου συνταχθέντα βίον του(7,15) γίνεται λόγος περὶ τοπικῆς πανώλους εἰς τὴν νῆσον Λῆμνον, ὅπου κατὰ τὰ ἔτη 1349 καὶ 1350 ἐπεσκόπευσεν ὁ Γρηγόριος. Ὅθεν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη εἰς τὴν Λῆμνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἶναι ὁμως δυνατόν νὰ πρόκειται περὶ ἄλλης τοπικῆς ἐπιδημίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τονίζει ὅτι τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων φέρουν αἱ κακίαι, ἔστω καὶ ἂν δὲν διαπράττωνται ὅλαι ὑπὸ ἐνός. Ἀναφέρονται ἀναλυτικῶς ἡ μέθη, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ὁ φθόνος, ἡ κλοπὴ, ἡ πλεονεξία, αἱ ὁποῖαι εἶναι κακίαι διότι ἀποτελοῦν ἁμαρτίας. Εἶναι βεβαίως φοβερὸν πρᾶγμα ὁ θάνατος, εἴτε ἐπερχόμενος εἴτε ἀναμενόμενος, ἀλλ' εἶναι πολὺ φοβερώτερον τὸ νὰ μὴ ἐπιστρέφωμεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Διότι τελικῶς ὁ θάνατος εἶναι παιδευτικὸς εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς μελέτην τῶν μελλόντων.

Όμιλία 40, εἰς τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην. Ἐξεφωνήθη τὴν 29ην Αὐγούστου, εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα καθίσταται σαφές ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἦτο ἀκόμη μοναχός: «καὶ μάλιστα πάντων ἡμεῖς, οἷς ὁ βίος μονήρης»(20), στοιχεῖα περὶ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ὅρει βίου. Τονίζει ὅτι ὁ ἀναχωρήσας τοῦ κόσμου καὶ ἔχων ἰδιοκτησίαν, τὴν ὁποίαν εἶτε ἔφερεν ἀπὸ ἐκεῖ εἶτε ἀπέκτησεν ἐδῶ, φέρει μαζί του τὸν κόσμον· δὲν ἀναχωρεῖ ποτὲ ἀπὸ τὸν κόσμον, ἔστω καὶ ἂν κατοικῇ εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἢ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς μονὰς ταύτας αἱ ὁποῖαι εἰκονίζουν τὸν οὐράνιον χῶρον. Πιθανῶς ἐξεφωνήθη τὸν Αὐγουστον τοῦ 1337 τελευταίου ἔτους τῆς διαμονῆς του εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ὑπὸ τὴν μοναχικὴν του ιδιότητα, ἐφ' ὅσον κάμνει λόγον περὶ πολέμου κατὰ τῆς εὐσεβείας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη ἀρχίσει(17). Προσφέρεται εἰς τὴν ὁμιλίαν μία θαυμασία καὶ ἐκτενὴς ἀνάλυσις τῆς διηγήσεως περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἡρώδου.

Όμιλία 41, εἰς τὴν Δεκάτην Τετάρτην Κυριακὴν. Πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη εἰς τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου. Δίδεται ἀπάντησις εἰς δύο βασικά ἐρωτήματα. Πρῶτον διατί ὁ Θεὸς ἐκάλεσε καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσουν ἐμπράκτως; Ἡ ἀπάντησις εἶναι· διὰ νὰ μένουν ἀναπολόγητοι. Δεύτερον διατί ἔπλασε καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθοῦν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι· διὰ νὰ τοὺς σώσῃ. Ἀκόμη καὶ εἰς μόνον ἂν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἀγαθός, δὲν ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ τῆς δημιουργίας ὁ Θεός. Εἶναι τελικῶς θέμα αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁμιλία 24. Εἰς τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου, τὴν 8 Σεπτεμβρίου. Ἀπευθύνεται κατ' ἀρχὴν πρὸς γυναῖκας, ἀφοῦ ἄλλωστε περὶ ἐορτῆς τῆς Παναγίας πρόκειται. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι ἐξεφωνήθη εἰς καθολικὸν γυναικείας μονῆς τῆς Θεσσαλονίκης, ἀφιερωμένον εἰς τὸ γενέθλιον τῆς Παναγίας. Κεντρικὸν σημεῖον τῆς ὁμιλίας εἶναι ὅτι ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀρετὴν των καὶ τὴν θερμὴν ἱκεσίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔλαβον «αὐτὴν τὴν τοῦ κτίστου τῶν ὅλων γεννήτριαν, τὴν τὸ ἀνθρώπινον γένος θεώσασαν καὶ τὴν γῆν οὐρανώσασαν»(4).

Ο Μ Ι Λ Ι Α Κ Α '

ΣΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

"Οπου γίνεται λόγος και περί τοῦ πῶς ἀναπληρώνεται
τὸ Μωσαϊκὸ Σάββατο.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ·

ἐν ἧ καὶ πῶς ἀναπληροῦται τὸ νομικὸν Σάββατον

1

ώρταζον Ἰουδαῖοι τὸ φάσκα τὸ νομικόν, τὴν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὴν γῆν τῆς Παλαιστίνης διάβασιν. Ἐωρτάσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸ Πάσχα τὸ εὐαγγελικόν, τὴν τῆς ἡμετέρας ἐν Χριστῷ φύσεως ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν, ἐκ φθορᾶς πρὸς ἀφθαρσίαν διάβασιν. ἼΑρα τίς ἐξειπεῖν δυνήσεται λόγος τὴν ἐντεῦθεν ἀναφερομένην ἐπὶ

τὸ κρεῖττον διαφορὰν πρὸς τὰ σεμνὰ τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας ἐκείνης καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν πανηγύρεων; Ἄλλ' ἀνθρώπινος μὲν λόγος οὐδὲ ταύτην ἀξίως εἶποι τὴν ὑπεροχὴν ὄσση· ἢ τοῦ ἀνωτάτου Πατρὸς ἐνυπόστατος Σοφία, ὁ τοῦ Θεοῦ προαιώνιος καὶ ὑπερούσιος Λόγος, φιλανθρώπως ἐνω-

ΟΜΙΛΙΑ 21

ΣΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ πῶς ἀναπληρώνεται

τὸ μωσαϊκὸ Σάββατο

1

ὶ Ἰουδαῖοι ἐώρταζαν τὸ νομικὸ πάσχα, δηλαδὴ τὴν διάβασιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον πρὸς τὴν γῆν τῆς Παλαιστίνης. Ἐωρτάσαμε καὶ ἡμεῖς τὸ εὐαγγελικὸ Πάσχα, τὴν διάβασιν τῆς φύσεώς μας ἐν Χριστῷ ἀπὸ τὸν θάνατον πρὸς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν φθορὰν πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν. ἼΑραγε ποῖος λόγος μπορεῖ νὰ δηλώσῃ τὴν πρὸς τὰ ἀνώτερα διαφορὰν ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονός ἀπέναντι τοῖς θεσμοῖς τῆς παλαιᾶς ἐκείνης νομοθεσίας καὶ στίς ὑποθέσεις ἐκείνων τῶν πανηγύρεων; Ἀνθρώπινος λόγος βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ ἀξίως οὔτε αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ πόση εἶναι. Ἡ ἐνυπόστατος ὁμοῦς Σοφία τοῦ ὑψίστου Πατρὸς, ὁ προ-

θεις ἡμῖν καὶ συναναστραφείς, ἔργῳ νῦν ἀνέδειξεν ὑπόθεσιν ἑορτῆς καὶ τῆς ὑπεροχῆς ταύτης ὑπερτέραν διαφερόντως· καὶ νῦν γὰρ διάβασιν τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως ἡμετέρας ἑορτάζομεν, οὐκ ἀπὸ τῶν ὑπογείων ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ἀπὸ γῆς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν ἐπέκεινα τούτου θρόνον τοῦ τὰ πάντα δεσπόζοντος.

- 2 Σήμερον γὰρ οὐ μόνον ἔστη μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ αὐτῶν ὁρώντων ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνῆλθε καὶ εἰσηλθεν εἰς τὰ ὄντως ἅγια τῶν ἀγίων καὶ ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ παντὸς ὀνόματος καὶ ἀξιώματος, εἴτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι γινωσκομένου καὶ ὀνομαζομένου. Ὡσπερ δὲ ἀναστάσεις πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως πολλαὶ γεγόνασιν, οὕτω καὶ πολλαὶ ἀναλήψεις πρὸ τῆς αὐτοῦ ἀναλήψεως. Καὶ Ἰερεμίαν γὰρ τὸν προφήτην ἀνέλαβε πνεῦμα καὶ τὸν Ἀββακούμ ἄγγελος, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων ὁ Ἡλίας ἄρματι πυρὸς ἀναληφθεὶς ἀναγέγραπται. Ἀλλ' οὐδ' οὗτος ὑπερέβη τὴν περίγειον λῆξιν, ἀλλ' οἷόν τις μετάθεσις ἦν ἢ ἐκάστου τούτων ἀνάληψις ἀπὸ γῆς αἴρουσα καὶ τῶν περὶ γῆν οὐκ ἐξάγουσα, καθάπερ καὶ οἱ ἀναστάντες ἐκεῖνοι πάλιν εἰς γῆν ἐπέστρεψαν, τελευτήσαντες ἅπαντες. Χριστοῦ δὲ ὡσπερ ἐν νεκρῶν ἀναστάντος θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει, οὕτω καὶ ἀναληφθέντος καὶ καθίσαντος ἐν ὑψηλοῖς, πᾶν ὕψωμα κατώτερόν ἐστιν αὐτοῦ, τοῖς πᾶσι μαρτυροῦν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός.

αιώνιος καὶ ὑπερούσιος Λόγος, πού ἀπὸ φιλανθρωπία ἐνώθηκε μ' ἐμᾶς καὶ μᾶς συναστράφηκε, ἀνέδειξε τώρα ἐμπράκτως μία ὑπόθεσι ἐορτῆς πολὺ ἀνώτερη καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπεροχή. Διότι τώρα ἐορτάζομε τὴν διάβασι τῆς σ' αὐτὸν εὐρισκομένης φύσεώς μας, ὄχι ἀπὸ τὰ ὑπόγεια πρὸς τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἀλλ' ἀπὸ τὴ γῆ πρὸς τὸν οὐρανὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πρὸς τὸν πέρα ἀπὸ αὐτὸν θρόνο τοῦ δεσπότου τῶν πάντων.

Πραγματικὰ σήμερα ὁ Κύριος ὄχι μόνο ἐστάθηκε, ὅπως μετὰ τὴν ἀνάστασι, στὸ μέσο τῶν μαθητῶν του, ἀλλὰ καὶ ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ αὐτοὺς καί, ἐνῶ τὸν ἔβλεπαν, ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανὸ καὶ εἰσηλθε στ' ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἀγίων «κι' ἐκάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ ἀπὸ κάθε ὄνομα καὶ ἀξίωμα, πού γνωρίζεται καὶ ὀνομάζεται εἴτε στὸν παρόντα εἴτε στὸν μέλλοντα αἰῶνα!.

Ὅπως δὲ ἐσημειώθηκαν πολλὰ ἀναστάσεις πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ἔτσι συνέβηκαν καὶ πολλὰ ἀναλήψεις πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάληψί του. Πραγματικὰ καὶ τὸν Ἱερεμία τὸν προφήτη ἀνέλαβε πνεῦμα καὶ τὸν Ἀββακούμ ἄγγελος, περισσότερο δὲ ἀπὸ τοὺς ἄλλους γράφεται ὅτι ἀναλήφθηκε ὁ Ἥλιος σὲ ἄρμα πύρινο. Ἀλλ' οὔτε αὐτὸς δὲν ὑπερέβηκε τὰ ὄρια τῆς περιγείου ἀτμοσφαίρας· ἢ μετὰθεσις τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν ἀνάληψις πού τὸν ἀνύψωνε ἀπὸ τὴν γῆ, χωρὶς νὰ τὸν ἐξάγη ἀπὸ τὰ γύρω στὴ γῆ, ὅπως ἐπέστρεψαν καὶ οἱ ἀναστάντες ἐκεῖνοι πάλι στὴ γῆ κι' ἐπέθαναν ὅλοι. Ὡς πρὸς τὸν Χριστὸ ὅμως, ὅπως ἀφοῦ ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν δὲν τὸν κυριεῦει πλέον ὁ θάνατος, ἔτσι καὶ ἀφοῦ ἀναλήφθηκε κι' ἐκάθησε στὰ ὑψηλά, κάθε ὕψωμα εἶναι κατώτερο ἀπὸ αὐτὸν· καὶ μαρτυρεῖ σ' ὅλους ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπάνω ὅλων Θεός.

3 Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐμφανὲς ὄρος τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ ὁ ἐπ' ἄκρων πάντων τῶν λογικῶν ὀρέων οἶκος τοῦ Θεοῦ, τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν· οὐ γὰρ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος διὰ σαρκὸς ἦλθε καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς, καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενόμενος καὶ μείνας ἀναλλοιώτως Θεός. Ὡσπερ δὲ κατηῆλθεν οὐ μεταβάς, ἀλλὰ συγκαταβάς, οὕτως ἐπανέρχεται πάλιν, οὐ τῇ θεότητι μεταβαίνων, ἀλλ' ἐνθρονίζων ἄνω τὴν ἡμετέραν ἣν ἀνέλαβε φύσιν· ἔδει γὰρ ἀληθῶς ἐκεῖ προσενεχθῆναι τῷ Θεῷ τὴν πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν ἡμῶν φύσιν, οἷόν τινα πρωτογεννημάτων ἀπαρχὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ γένους.

4 Διὰ τοῦτο πολλῶν γεγενημένων ἀναστάσεών τε καὶ ἀναλήψεων οὐδεμίαν ἡμεῖς ἐορτάζομεν, ὡς τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν καὶ ἀνάληψιν, ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων οὔτε μετέχομεν οὔτε μεθέξομεν ἡμεῖς. Ὁφελήμεθα δὲ ἐξ αὐτῶν οὐδὲν πλεόν, ἢ τὸ πρὸς πίστιν ἀνάγεσθαι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεώς τε καὶ ἀναλήψεως, ἧς καὶ μετέχομεν καὶ μεθέξομεν ἅπαντες· αὕτη γὰρ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀνάστασις ἐστὶ καὶ ἀνάληψις, καὶ οὐχ ἀπλῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων καὶ τὴν πίστιν δι' ἔργων ἐπιδεικνυμένων ἐκάστω. Ὁ γὰρ γέγονε δι' ἡμᾶς γέγονεν ὁ Κύριος, ἀγέννητός τε καὶ ἄκτιστος ὢν κατὰ τὴν οἰκείαν θεότητα, καὶ ὄν ἐζήση βίον δι' ἡμᾶς ἐζήση, τρίβον ἡμῖν ὑποδεικνὺς τὴν πρὸς τὴν ὄντως ζωὴν ἐπανάγουσαν· καὶ ἅπερ ἔπαθε τῇ σαρκί, δι' ἡμᾶς ἔπαθε, τὰ ἡμῶν ἐξιῶμενος πάθη, καὶ διὰ τὰς ἡμετέρας ἀμαρτίας ἤχθη εἰς θάνατον, καὶ δι' ἡμᾶς ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη, προοικονομῶν ἡμῖν τὴν εἰς ἀπείρους αἰῶνας ἀνάστασιν καὶ ἀνάληψιν· πάντες γὰρ οἱ κληρονόμοι τῆς ζωῆς ταύτης μιμοῦνται, καθόσον ἐστί, τὴν πολιτείαν τῆς ἐπὶ γῆς οἰκονομίας αὐτοῦ.

Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ περίβλεπτο ὄρος κατὰ τὸν Ἡσαΐα καὶ ὁ ἐπάνω ἀπὸ ὅλες τὶς κορυφές τῶν λογικῶν ὀρέων οἶκος τοῦ Θεοῦ², τὸ σῶμα τὸ δεσποτικό. Διότι ἦλθε διὰ σαρκὸς ὄχι ἄγγελος οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, καὶ μᾶς ἔσωσε, γενόμενος ἄνθρωπος σὰν ἐμᾶς γιὰ μᾶς καὶ μένοντας ἀναλλοιώτως Θεός. Ὅπως δὲ κατῆλθε, ὄχι μεταβαίνοντας ἀλλὰ συγκαταβαίνοντας, ἔτσι ἐπανέρχεται πάλι, ὄχι μεταβαίνοντας μὲ τὴν θεότητα, ἀλλὰ ἐνθρονίζοντας ἄνω τὴν φύσι μας πὺ ἀνέλαβε. Διότι ἀληθινὰ ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ προσφερθῆ στὸ Θεὸ ἡ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν φύσις μας σὰν εἶδος ἀπαρχῆς πρωτογεννημάτων ὑπὲρ τοῦ γένους ὀλοκλήρου.

Γι' αὐτό, ἂν καὶ πολλὲς ἀναστάσεις καὶ ἀναλήψεις ἔγιναν, ἐμεῖς δὲν ἐορτάζομε καμμιά, ὅπως ἐορτάζομε τὴν ἀνάστασι καὶ ἀνάληψι τοῦ Κυρίου, ἐφ' ὅσον ἐμεῖς οὔτε μετέχομε οὔτε θὰ μετὰσχωμε στὸ μέλλον τῶν ἄλλων ἐκείνων. Δὲν ἔχομε δὲ ὠφεληθῆ τίποτε περισσότερο ἀπὸ αὐτές, παρὰ ὅτι ὀδηγοῦμαστε πρὸς τὴν πίστι τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος μας, τῆς ὁποίας μετέχομε ὅλοι. Διότι αὐτὴ εἶναι ἀνάστασις καὶ ἀνάληψις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὄχι ἀπλῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἐκείνους πὺ πιστεύουν στὸν Χριστὸ καὶ ἐπιδεικνύουν τὴν πίστι των δι' ἔργων. Διότι ὅ,τι ἔγινε ὁ Κύριος, γιὰ μᾶς ἔγινε, κι' ὅποιον βίῳ ἔζησε, γιὰ μᾶς τὸν ἔζησε, ὑποδεικνύοντάς μας δρόμο πὺ ἐπαναφέρει στὴν ἀληθινὴ ζωὴ· κι' ὅσα ἔπαθε μὲ τὴν σάρκα, γιὰ μᾶς τὰ ἔπαθε, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ πάθη μας, καὶ γιὰ τὶς δικές μας ἁμαρτίες ὠδηγήθηκε σὲ θάνατο, καὶ γιὰ μᾶς ἀναστήθηκε καὶ ἀναλήφθηκε, προετοιμάζοντας σὲ μᾶς τὴν ἀνάστασι καὶ ἀνάληψι σὲ ἀπείρους αἰῶνες· διότι ὅλοι οἱ κληρονόμοι αὐτῆς τῆς ζωῆς μιμοῦνται κατὰ τὸ δυνατὸ τὴν πολιτεία τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἀποστολῆς του.

- 5 Ταύτης δὲ τῆς μιμήσεως ἀρχὴ μὲν ἡμῖν ἐστὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, τύπος δὲ τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς τε καὶ ἀναστάσεως, μεσότης δὲ ὁ κατ' ἀρετὴν βίος καὶ ἡ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτεία, τέλος δὲ ἡ διὰ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων κατὰ τῶν παθῶν νίκη, ζωὴν προξενούσα τὴν ἀνώδυνον καὶ ἀνώλεθρον καὶ οὐράνιον, καθάπερ καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς ἡμᾶς φησὶν ὅτι, «εἰ ἐν σαρκὶ ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε». Μιμοῦνται τοίνυν οἱ κατὰ Χριστὸν ζῶντες τὴν ἐν σαρκὶ πολιτείαν αὐτοῦ· ἀποθνήσκουσι μὲν τοι κατὰ καιρὸν ἕκαστος, ἐπεὶ κάκεῖνος ἀπέθανε τῇ σαρκί, καθ' ἣν καὶ ἀναστήσονται κατ' ἐκεῖνον δεδοξασμένοι καὶ ἄφθαρτοι, κἂν μὴ νῦν, ἀλλ' ὅτε καιρὸς, ὅτε καὶ ἀναληφθήσονται, ὡς ὁ Παῦλος καὶ τοῦτό φησιν, «ἀρπαγησόμεθα γάρ», φησὶν, «ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα».
- 6 Ὅρατε πῶς ἕκαστος ἡμῶν, εἴγε βούλεται, κοινωνὸς ἔσται καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀναλήψεως, καὶ κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ; Διὰ τοῦτο χαίρομεν ἐορτάζοντες τὴν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀνάστασιν καὶ ἀνύψωσιν καὶ ἀνίδρυσιν, καὶ τὴν κατ' ἀρχὴν τῆς ἐκάστου τῶν πιστευόντων ἀναστάσεώς τε καὶ ἀναλήψεως, προτιθέντες εἰς μέσον τὰς σήμερον ἀναγνωσθησομένας εὐαγγελικὰς φωνάς, ὅτι, ἀναστὰς ὁ Κύριος ἔστη ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.
- 7 Διατί οὖν ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶτα καὶ συνώδευσεν αὐτοῖς; «Ἐξήγαγε γὰρ αὐτούς», φησὶν, «ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν», ἀλλά, «καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς». Ἴνα σῶον

3. Ρωμ. 8,13.

4. Α' Θεσ. 4,17.

4α. Ρωμ. 8,17.

- 5 Αὐτῆς δὲ τῆς μιμήσεως ἀρχὴ μὲν εἶναι γιὰ μᾶς τὸ ἅγιο βάπτισμα, ποὺ εἶναι τύπος τῆς ταφῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μεσότης δὲ ὁ βίος στὴν ἀρετὴ καὶ ἡ διαγωγὴ κατὰ τὸ εὐαγγέλιο, τέλος δὲ ἡ διὰ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων νίκη κατὰ τῶν παθῶν, ποὺ προξενεῖ τὴν ἀνώδυνη καὶ ἀνώλεθρη καὶ οὐράνια ζωὴ, ὅπως μᾶς λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος, «ἂν ζῆτε κατὰ τὴν σάρκα, πρόκειται ν' ἀποθάνετε· ἂν δὲ θανατώνετε τὶς πράξεις τοῦ σώματος διὰ τοῦ πνεύματος, θὰ ζήσετε»³. Μιμοῦνται λοιπὸν οἱ ζῶντες κατὰ Χριστὸν τὴν πολιτεία του στὴν σάρκα· ἀποθνήσκουν δηλαδὴ ὁ καθένας στὸν καιρὸ του, ἀφοῦ κι' ἐκεῖνος ἐπέθανε κατὰ τὴν σάρκα, κατὰ τὴν ὁποία καὶ θ' ἀναστηθοῦν, ὅπως ἐκεῖνος, δοξασμένοι καὶ ἄφθαρτοι, ἂν ὄχι τώρα, ἀλλὰ ὅταν θὰ εἶναι ὁ καιρὸς· ὅποτε θ' ἀναληφθοῦν, ὅπως ὁ Παῦλος τὸ λέγει καὶ τοῦτο, «θ' ἀρπαγοῦμε σὲ σύννεφα γιὰ συνάντησι τοῦ Κυρίου στὸν ἀέρα κι' ἔτσι θὰ εἴμαστε πάντοτε μαζί μὲ τὸν Κύριο»⁴.
- 6 Βλέπετε πῶς ὁ καθένας μας, ἂν θέλῃ βέβαια, θὰ γίνῃ κοινωνός καὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, καὶ κληρονόμος μὲν τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ τοῦ Χριστοῦ^{4α}; Γι' αὐτὸ χαίρομε ποὺ ἐορτάζομε τὴν ἀνάστασι καὶ ἀνύψωσι καὶ ἀνέγερσι τῆς φύσεώς μας, καὶ τὴν ἔναρξι τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως τοῦ καθενὸς πιστοῦ, προβάλλοντας στὸ μέσο τὰ εὐαγγελικὰ λόγια ποὺ θ' ἀναγνωσθοῦν σήμερα⁵, ὅτι ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἀναστήθηκε, ἐστάθηκε στὸ μέσο τῶν μαθητῶν του.
- 7 Γιατί λοιπὸν ἐστάθηκε στὸ μέσο τους κι' ἔπειτα τοὺς συνώδευσε; «Τοὺς ἐξήγαγε, λέγει, ἔξω ἕως τῆ Βηθανία», ἀλλὰ «καὶ ἀφοῦ ἐσήκωσε τὰ χέρια του τοὺς εὐλόγησε»⁶. Τὸ

5. Λουκᾶ 24,36-53.

6. Λουκᾶ 24,50.

ὄλον ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ καὶ ἀσινῆ· ἵνα τοὺς πῶδας ἐρρωμένους ὄντας παραστήσῃ καὶ βεβηκότας ἀσφαλῶς, τοὺς τὰς τρήσεις τῶν ἡλῶν ὑπομείναντας, τὰς ὁμοίως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσηλωμένας χεῖρας, αὐτὴν τὴν λογχευθεῖσαν πλευράν, εἰ καὶ τοὺς τύπους τῶν πληγῶν ἐπέφεροντο, πρὸς πίστωσιν τοῦ σωτηρίου πάθους. Ἐμοὶ δὲ διὰ τοῦ «ἔστη ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν» δοκεῖ δείκνυσθαι καὶ τὸ στηριχθῆναι τούτους ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ, διὰ τῆς αὐτοῦ τοιαύτης ἐμφανείας καὶ εὐλογίας. Οὐ γὰρ μόνον ἔστη ἐν μέσῳ πάντων αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐκάστου καρδίας ἔστη, καὶ ἐστηρίχθη διὰ τῆς πίστεως· ὡς εἶναι καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκάστης λέγειν ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν, «ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται». Ἐξ ἐκείνου γὰρ ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι γεγόνασιν οἱ τοῦ Κυρίου ἀπόστολοι.

- 8 Ἔστη οὖν ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς «εἰρήνη ὑμῖν», τὸ γλυκὸ τοῦτο καὶ ἐντριβὲς καὶ σύνηθες αὐτῷ πρόσρημα. Διττῆς δὲ οὐσῆς τῆς εἰρήνης, ἣν τε ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, ἣτις γέννημά ἐστι μάλιστα τῆς εὐσεβείας, καὶ ἣν ἡμεῖς πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν, ἣτις ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον φωνῆς πέφυκε γεννᾶσθαι, ἀμφοτέρας ἐνταῦθα δι' ἐνὸς προσρήματος ἔδωκεν ὁ Κύριος. Καὶ καθάπερ αὐτοῖς προσέταξε ποιεῖν, ὅτε πρῶτον ἀπέστειλεν αὐτούς, εἰπὼν, «εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ», οὕτω καὶ αὐτὸς ποιεῖ· εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἣ ἦσαν συνηγμένοι, πάραυτα τὴν εἰρήνην ἔδωκεν. Ὡς δὲ τῷ ἀνελλπίστῳ καὶ παραδόξῳ τῆς θεᾶς πτοηθέντα αὐτοὺς καὶ τα-

ἔκαμε γιὰ νὰ ἐπιδείξη τὸν ἑαυτὸ του ὀλόκληρο σῶο καὶ ἀβλαβῆ· γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰ πόδια ὑγιῆ καὶ βαδίζοντα σταθερά, αὐτὰ ποὺ ὑπέστησαν τὰ τρυπήματα τῶν καρφιῶν, τᾶ ὁμοίως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καρφωμένα χέρια, τὴν ἴδια τὴν λογχισμένη πλευρά, ἂν ἔφεραν ἐπάνω τους τοὺς τύπους τῶν πληγῶν, πρὸς διαπίστωσι τοῦ σωτηριώδους πάθους. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι διὰ τοῦ «ἐστάθηκε στὸ μέσο τῶν μαθητῶν» δεικνύεται καὶ τὸ ὅτι αὐτοὶ ἐστηρίχθησαν στὴν πίστι πρὸς αὐτόν, μὲ τὴν τοιαύτη φανέρωσι καὶ εὐλογία του. Διότι δὲν ἐστάθηκε μόνο στὸ μέσο ὄλων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ στὸ μέσο τῆς καρδιᾶς τοῦ καθενός, κι' αὐτὴ ἐστηρίχθηκε διὰ τῆς πίστεως· ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ λεχθῆ καὶ γιὰ τὴν κάθε καρδιὰ ἐκεῖνο τὸ ψαλμικὸ «ὁ Θεὸς εἶναι στὸ μέσο της, καὶ δὲν θὰ σαλευθῆ»⁷. Διότι ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα οἱ ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἔγιναν σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι.

Ἐστάθηκε λοιπὸν στὸ μέσο τους καὶ τοὺς λέγει, «εἰρήνη σὲ σᾶς», τοῦτο τὸ γλυκὸ καὶ σημαντικό καὶ συνηθισμένο του προσφώνημα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰρήνη εἶναι διπλῆ, αὐτὴ δηλαδή ποὺ ἔχομε πρὸς τὸν Θεὸ ποὺ εἶναι κατ' ἐξοχὴν γέννημα τῆς εὐσεβείας, καὶ αὐτὴ ποὺ ἔχομε οἱ ἄνθρωποι μεταξύ μας ποὺ συνήθως γεννᾶται ἀπὸ τὰ εὐαγγελικὰ λόγια, ὁ Κύριος τις ἔδωσε ἐδῶ καὶ τις δύο μὲ ἓνα προσφώνημα. Καὶ ὅπως αὐτοὺς διέταξε νὰ κάμουν, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς ἔστειλε σὲ ἀποστολῆ, λέγοντας, «σὲ ὅποια οἰκία εἰσέλθετε, νὰ λέγετε, εἰρήνη σ' αὐτὸν τὸν οἶκο»⁸, ἔτσι πράττει κι' αὐτός· μόλις εἰσῆλθε στὴν οἰκία, ὅπου ἦσαν συναγμένοι, ἔδωσε ἀμέσως τὴν εἰρήνη. Καθὼς δὲ τοὺς εἶδε φοβισμένους καὶ ταραγμένους ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστη καὶ παράδοξη θεά (διότι ἐνόμισαν,

8. Λουκᾶ 10,5.

ραχθέντας εἶδεν (ἐδόκουν γάρ, φησί, πνεῦμα θεωρεῖν, δηλονότι φαντασίαν εἶναι τὸ ὁρώμενον), αὐτὸς πάλιν τὰ κινήματα τῆς αὐτῶν καρδίας ἀπαγγείλας αὐτοῖς καὶ δείξας αὐτὸς ἐκεῖνος ὢν, πρὸς ὃν καὶ πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως ἔλεγον, «νῦν οἶδαμεν, ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ», τὴν διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ ψηλαφήσεως πληροφορίαν προέτεινεν. Ὡς δὲ προσδεξαμένους αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν εἶδε, διὰ τῆς ἐξετάσεως ἐβεβαίωσεν ἔτι ταύτην, ἅμα δὲ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εἰρήνην καὶ κοινωνίαν τροφὴν αὐτῶν ὁρώντων προσενεγκάμενος. «Ἔτι γάρ», φησὶν, «ἀπιστούντων αὐτῶν καὶ θαυμαζόντων», οὐκέτι γε μὴν ἐκ διχονοίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χαρᾶς, «εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δέ, ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν».

9 Ἐτράφη δὲ τὸ ἀκήρατον ἐκεῖνο σῶμα μετὰ τὴν ἀνάστασιν, οὐκ αὐτὸ δεῶμενον τροφῆς, ἀλλ' ἵνα πιστώσῃται τὴν οἰκείαν ἀνάστασιν καὶ δείξῃ τοῦτ' αὐτὸ καὶ νῦν ὢν, τὸ καὶ πρὸ τοῦ παθεῖν συνεσθίον αὐτοῖς· ἀνάλωσε δὲ τὴν τροφήν, οὐ κατὰ τὴν τῶν θνητῶν σωμάτων φύσιν, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν ἐνέργειαν, καὶ ὡς ἂν εἶποι τις, ὡς τὸ πῦρ ἀναλίσκει τὸν κηρόν, πλὴν ὅτι πῦρ μὲν ὑπέκκαύματος δεῖται πρὸς τὸ συνίστασθαι, τὰ δὲ ἀθάνατα σώματα τροφῆς οὐ δεῖται πρὸς τὸ συνίστασθαι.

10 Ἐφαγε δὲ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, σύμβολα καὶ ταῦτα τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου· τὴν γὰρ ἡμετέραν φύσιν ἰχθύος δίκην οἶον ἐννηχομένην τῇ ὑγρότητι τοῦ ἐνηδόου βίου καὶ ἐμπαθοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπό-

λέγει, ὅτι βλέπουν πνεῦμα, δηλαδή ὅτι τὸ βλεπόμενο εἶναι φάντασμα), αὐτὸς τοὺς ἀνέφερε πάλι τοὺς διαλογισμοὺς τῆς καρδιάς των καί, ἀφοῦ ἔδειξε ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, πρὸς τὸν ὁποῖο καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασι ἔλεγαν, «τώρα καταλαβαίνομε, ὅτι γνωρίζεις τὰ πάντα καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ σ' ἐρωτᾷ κανεῖς»⁹, προέτεινε τὴν διαβεβαίωσι διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ ψηλαφησεως. Ἀφοῦ δὲ τοὺς εἶδε νὰ ἔχουν ἀποδεχθῆ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἐπιβεβαίωσε ἀκόμη περισσότερο διὰ τῆς ἐξετάσεως προσφέροντας συγχρόνως καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εἰρήνη καὶ κοινωνία, ἐνῶ αὐτοὶ ἔβλεπαν τροφή. Διότι, λέγει «ἐνῶ ἀκόμη δυσπιστοῦσαν καὶ ἀποροῦσαν», ὄχι βέβαια ἀπὸ ἀμφιβολία, ἀλλ' ἀπὸ χαρά, «εἶπε πρὸς αὐτούς· ἔχετε ἐδῶ τίποτε φαγώσιμο; Αὐτοὶ δὲ τοῦ ἔδωσαν μέρος ψητοῦ ψαριοῦ καὶ κηρήθρα μέλι, καὶ παίρνοντάς τα ἔφαγε ἐνώπιόν τους»¹⁰.

9 Ἐτράφηκε δὲ τὸ ἀκήρατο ἐκεῖνο σῶμα μετὰ τὴν ἀνάστασι, ὄχι διότι εἶχε αὐτὸ ἀνάγκη τροφῆς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἀνάστασί του καὶ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ τώρα εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο πού συνέτρωγε μαζί τους καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ πάθος· κατανάλωσε δὲ τὴν τροφή ὄχι κατὰ τὴν φύσι τῶν θνητῶν σωμάτων, ἀλλὰ κατὰ θεία ἐνέργεια, καὶ θᾶ ἔλεγε κανεῖς, ὅπως τὸ πῦρ καταναλίσκει τὸ κερι, μόνο πού τὸ μὲν πῦρ χρειάζεται καύσιμη ὕλη γιὰ νὰ συντηρῆται, ἐνῶ τὰ ἀθάνατα σώματα δὲν χρειάζονται τροφή γιὰ νὰ συντηροῦνται.

10 Ἐφαγε δὲ μέρος ψητοῦ ψαριοῦ καὶ μέλι ἀπὸ κηρήθρα, πού εἶναι καὶ αὐτὰ σύμβολα τοῦ μυστηρίου του. Δηλαδή ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦνωσε στὸν ἑαυτὸ του καθ' ὑπόστασι τὴν φύσι μας, πού σὰν ἰχθὺς ἐκολυμβοῦσε στὴν ὑγρότητα τοῦ

10. Λουκᾶ 24,42.

στασιν καὶ τῷ θείῳ καὶ ἀπροσίτῳ πυρὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐκκαθάρας πάσης ἐμπαθοῦς διαθέσεως, ὁμόθεον αὐτὴν καὶ οἶον διάπυρον ἀπετέλεσεν. Οὐ τὸ φύραμα δὲ μόνον ὅπερ ἀνέλαβεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ τῶν τῆς αὐτοῦ κοινωνίας κατηξιωμένων ἕκαστον θεοποιεῖ τῇ μετουσίᾳ τοῦ πυρός, ὃ βαλλεῖν ἤλθεν ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος. Μελισσίῳ δὲ κηρίῳ ἔοικεν ἡμῶν ἢ φύσις, οἶονεῖ τινι κηρίῳ τῷ σώματι ἐντεθησαυρισμένον οἷά περ μέλι, κατέχουσα τὸ λογικὸν χρῆμα, μᾶλλον δὲ τοιοῦτός ἐστι τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων ἕκαστος· τὴν γὰρ τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριν ἐναποκειμένην ἔχει τῇ τε ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, καθάπερ μέλι κηρίῳ. Ἐσθίει δὲ ἀπὸ τούτων ὁ Κύριος, ἐπειδὴ περ οἰκειὸν ἡδέως βρῶμα ποιεῖται τὴν σωτηρίαν ἐκάστου τῶν μετεχόντων τῆς φύσεως· οὐ τὸ πᾶν δέ, ἀλλ' ἀπὸ μελισσίου κηρίου, τουτέστι μέρος ἐσθίει, ἐπεὶ μὴ πάντες ἐπίστευσαν. Οὐκ αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ τὸ μέρος τοῦτο λαμβάνει, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῷ τοῦτο δίδεται· καὶ γὰρ οἱ μαθηταὶ τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ προσάγουσι μόνους τῶν ἀπίστων χωρίσαντες.

11 Οὕτω δὲ καὶ διὰ ταῦτα φαγὼν τοῦ τε ἰχθύος καὶ τοῦ μελισσίου κηρίου ἐνώπιον τῶν οἰκείων μαθητῶν ὁ Κύριος, ἀνέμνησε τούτους καὶ τῶν ἑαυτοῦ λόγων, οὓς αὐτοῖς προεῖπεν ἐπὶ τὸ πάθος ἐρχόμενος, ἀληθινὸν ἑαυτὸν κἀντεῦθεν παραστήσας· ὡς γὰρ προεῖπεν, οὕτω καὶ ἐξέβησαν καὶ διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, τοῦ συνιέναι τὰς Γραφὰς καὶ γινώσκειν ὅτι οὕτω γέγραπται καὶ οὕτω γέγονε καὶ οὕτως ἔδει δι' ἀνείκαστον φιλανθρωπίας πέλαγος ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπον γενέσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ μονογενηὴ Υἱόν, φανερωθῆναί τε καὶ μαρτυρηθῆναι ἄνωθεν πατρικῆ φωνῇ καὶ θεοῦ Πνεύματος ἐπιφανείᾳ· πιστωθῆναί τε καὶ θαυμαστωθῆναι δι' ἔργων καὶ λόγων ἐξαισίων· φθονηθῆναί τε καὶ

ἡδονικοῦ καὶ ἐμπαθοῦς βίου, καὶ τὴν ἐκαθάρισε ἀπὸ κάθε ἐμπαθῆ διάθεσι μὲ τὸ ἀπρόσιτο πῦρ τῆς θεότητός του κατὰ τρόπο πού τὴν κατέστησε ὁμόθεη καὶ σὰν διάπυρη. Μὲ τὴ μετουσία δὲ τοῦ πυρὸς δὲν θεοποιεῖ μόνο τὸ φύραμα πού ἐπῆρε γιὰ χάρι μας, ἀλλὰ καθέναν προσωπικὰ πού ἔχει καταξιωθῆ τῆς κοινωνίας μὲ αὐτόν. Μὲ κηρήθρα δὲ μελισσιοῦ ὁμοιάζει ἡ φύσις μας διότι κατέχει τὸν λογικὸ θησαυρὸ τοποθετημένον στὸ σῶμα σὰν τὸ μέλι στὴν κηρήθρα· μᾶλλον δὲ τέτοιος εἶναι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς πιστεύοντας στὸν Χριστό· διότι ἔχει ἐναποκειμένη τὴν χάρι τοῦ θείου Πνεύματος στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα σὰν τὸ μέλι στὴν κηρήθρα. Τρώγει δὲ ἀπὸ αὐτὰ ὁ Κύριος, ἐπειδὴ εὐχαρίστως καθιστᾶ φαγητό του τὴ σωτηρία τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς μετέχοντας τῆς φύσεως· δὲν τρώγει δὲ τὸ ὄλο, ἀλλὰ «ἀπὸ κηρήθρα μέλι», δηλαδὴ μέρος μόνο, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσαν ὄλοι. Δὲν τὸ παίρνει δὲ μόνος του τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ προσφέρεται ἀπὸ τοὺς μαθητάς· διότι οἱ μαθηταὶ του προσάγουν σ' αὐτόν μόνο τοὺς πιστεύοντες σ' αὐτόν, χωρίζοντάς τους ἀπὸ τοὺς ἀπίστους.

- 11 Ἄφοῦ λοιπὸν ἔτσι καὶ γι' αὐτὰ ἔφαγε ὁ Κύριος ἀπὸ ψάρι καὶ κηρήθρα μέλι ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του, τοὺς ὑπενθύμισε τοὺς λόγους του, τοὺς ὁποίους προεῖπε ἐρχόμενος πρὸς τὸ πάθος, παριστάνοντας καὶ μὲ αὐτὸ ἀληθινὸν τὸν ἑαυτό του· διότι, ὅπως προεῖπε, ἔτσι κι ἔγιναν τὰ πράγματα· καὶ τοὺς ἄνοιξε τὸν νοῦ τους, γιὰ νὰ κατανοοῦν τίς Γραφές καὶ νὰ γνωρίζουν ὅτι ἔτσι ἔχει γραφῆ καὶ ἔτσι ἔγινε καὶ ἔτσι ἔπρεπε, ἀπὸ ἀπερίγραπτο δηλαδὴ πέλαγος φιλανθρωπίας νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, νὰ φανερωθῆ καὶ νὰ μαρτυρηθῆ ἀπὸ ἄνω μὲ πατρικὴ φωνὴ καὶ μὲ τὴν ἐπιφάνεια θείου Πνεύματος· νὰ πιστοποιηθῆ καὶ νὰ θαυμαστωθῆ μὲ ἐξαισία ἔργα καὶ λόγια· νὰ φθονη-

παραδοθῆναι παρὰ τῶν μὴ ζητούντων τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων· σταυρωθῆναί τε καὶ ταφῆναι καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἀρξαμένου τοῦ κηρύγματος· κήρυκός τε καὶ μάρτυρας εἶναι τούτων αὐτοὺς τοὺς αὐτόπτας καὶ ὑπηρέτας γεγενημένους αὐτοῦ· οἷς καὶ πέμψειν ἄνωθεν ἐπαγγειλάμενος τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσέταξε καθῆσθαι ἐν Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσωνται δύναμιν ἐξ ὕψους.

12 Διαλεγόμενος οὖν οὕτω τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ὁ Κύριος τὰ σωτήρια, ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς οἰκίας καὶ προήγαγεν αὐτοὺς ἕως τῆς Βηθανίας, καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὡς ὀχήματι νεφέλῃ φωτὸς χρυσάμενος ἀνῆλθεν ἐν δόξῃ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀχειροποίητα ἅγια τῶν ἀγίων καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν οὐρανοῖς, ὁμόθρονον ὡς ὁμόθεον ποιήσας τὸ ἡμέτερον φύραμα. Ὡς δὲ οἱ Ἀπόστολοι οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίζοντες, ἀγγέλων ἐπιστασία μανθάνουσιν, ὡς οὕτως ἐλεύσεται πάλιν ἐξ οὐρανοῦ πάντων ὀρώντων. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος προεῖπε καὶ ὁ Δανιὴλ πρότερον ἐώρακεν· «εἶδον γάρ», φησὶν, «ὡς υἱὸν ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»· ὁ δὲ Κύριος, «ὄψονται», φησί, «πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ».

13 Τότε οἱ μαθηταί, προσκυνήσαντες ἐκ τοῦ Ἐλαιῶνος ὄθεν καὶ ἀνελήφθη τὸν ὑπερουράνιον Δεσπότην, τὸν ἐκεῖθεν καταβάντα

11. Πράξ. 1,10 ἐε..

12. Δαν. 7,13.

θῆ καὶ παραδοθῆ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἐζητοῦσαν τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων· νὰ σταυρωθῆ καὶ νὰ ταφῆ καὶ ν' ἀναστῆ τὴν τρίτη ἡμέρα, καὶ νὰ κηρυχθῆ στὸ ὄνομά του μετάνοια καὶ ἄφεσις ἁμαρτιῶν, μὲ ἕναρξι τοῦ κηρύγματος ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἔγιναν δὲ κήρυκες καὶ μάρτυρες τούτων αὐτοὶ ποὺ ἔγιναν αὐτόπτες καὶ ὑπηρέτες του· ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ ἀπὸ ἄνω τὴν ἐπαγγελία τοῦ Πατρός, δηλαδὴ ὅτι θὰ τοὺς στείλῃ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τοὺς προσέταξε νὰ καθήσουν στὴν Ἱερουσαλήμ, ἕως ὅτου ἐνδυσθοῦν δύναμι ἀπὸ ὑψηλά.

- 12 Συζητώντας λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Κύριος μὲ τοὺς μαθητάς του γιὰ τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας, τοὺς ἐξήγαγε ἀπὸ τὴν οἰκία, τοὺς ὠδήγησε ἕως τὴν Βηθανία καί, ἀφοῦ τοὺς εὐλόγησε, ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἀνυψώθηκε πρὸς τὸν οὐρανό· χρησιμοποιώντας νεφέλη σὰν ὄχημα ἀνῆλθε ἐνδόξως καὶ εἰσῆλθε στὰ ἀχειροποίητα ἅγια τῶν ἁγίων κι' ἐκάθησε στὰ δεξιὰ τῆς μεγαλωσύνης στοὺς οὐρανοὺς, καθιστώντας ὁμόθρονο τὸ φύραμά μας. Καθὼς δὲ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔπαυαν ν' ἀτενίζουν στὸν οὐρανό, μὲ τὴ φροντίδα ἀγγέλων πληροφοροῦνται ὅτι ἔτσι θὰ ἔλθῃ πάλι ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἐνῶ ὅλοι θὰ παρατηροῦν¹¹. Διότι ἔτσι προεῖπε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ προηγουμένως προεῖδε ὁ Δανιήλ· «εἶδα», λέγει, «ὡς ἄν υἱὸ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται ἐπάνω στὶς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ»¹². ὁ δὲ Κύριος λέγει, «θὰ ἰδοῦν οἱ φυλές τῆς γῆς τὸν υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται ἐπάνω στὶς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ»¹³.

- 13 Τότε οἱ μαθηταί, ἀφοῦ προσκύνησαν ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀπὸ ὅπου καὶ ἀναλήφθηκε, τὸν ὑπερουράνιο Δεσπό-

13. Ματθ. 24,30.

καὶ τὴν γῆν οὐρανώσαντα καὶ αὐθις ἀναβάντα ὄθεν καὶ κατέβη καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνάψαντα καὶ μίαν ἐκκλησίαν εἰς δόξαν τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας οὐράνιον ἅμα καὶ ἐπίγειον συστησάμενον, χαίροντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, τὸν νοῦν εἰς οὐρανὸν ἔχοντες καὶ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἐπηγγελμένης ἐπιδημίας τοῦ θείου Πνεύματος ἑαυτοὺς ἐτοιμάζοντες.

14 Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐστίν, ὡς ἐν ἐπιτόμῳ, τὸ πολίτευμα τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένων, ἀδελφοί, προσκαρτερεῖν ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς καὶ ἀνατεταμένον ἔχειν τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἀγγελομιμήτως πρὸς τὸν ἐπουράνιον Δεσπότην, αἰνεῖν τε καὶ εὐλογεῖν αὐτὸν ἀνεπιλήπτῳ πολιτείᾳ καὶ οὕτω τὴν μυστικὴν αὐτοῦ ἐπιδημίαν ἐκδέχεσθαι, κατὰ τὸν εἰπόντα πρὸς αὐτόν· «ψαλῶ καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἤξεις πρὸς με». Τοῦτο καὶ ὁ μέγας Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς». Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ τῶν Ἀποστόλων κορυφαῖος Πέτρος ἐνάγων, «ἀναζωσάμενοι», φησί, «τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως, ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οὐχ ὀρῶντες ἀγαπᾶτε». Τοῦτο καὶ ὁ Κύριος αἰνιτιτόμενος, «ἔστωσαν», φησὶν, «αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένοι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει». Οὕτω καὶ τὸ σάββατον οὐ κατέλυσεν, ἀλλ' ἀνεπλήρωσεν, δείξας σάββατον εὐλογημένον ὄντως ὃν τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῆς

13. Ψαλμ. 100,2.

14. Φιλ. 3,20. Ἑβρ. 6,20.

τη, πού ἀπὸ ἐκεῖ κατέβηκε καὶ οὐράνωσε τὴ γῆ καὶ ἀνέβηκε πάλι ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου κατέβηκε καὶ συνήνωσε τὰ κάτω μὲ τὰ ἄνω καὶ συνέστησε μία Ἐκκλησία γιὰ δόξα τῆς φιλανθρωπίας του, οὐράνια καὶ ἐπίγεια συγχρόνως, ἐπέστρεψαν στὴν Ἱερουσαλήμ χαροῦμενοι. Καὶ ἦσαν συνεχῶς στὸ ναὸ ἔχοντας τὸ νοῦ στὸν οὐρανό, αἰνώντας καὶ εὐλογώντας τὸν Θεὸ καὶ ἐτοιμάζοντας τοὺς ἑαυτοὺς των γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῆς ἐπηγγελμένης ἐπιδημίας τοῦ θείου Πνεύματος.

- 14 Αὐτὴ δὲ εἶναι ἀκριβῶς σὲ συντομία ἢ πολιτεία τῶν ἔχόντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοί· νὰ προσηλώνωνται δηλαδὴ στὶς δεῖσεις καὶ στὶς προσευχὲς καὶ νὰ ἔχουν τὰ ὄμματα τῆς διανοίας ἀγγελομιμήτως ὑψωμένα πρὸς τὸν ἐπουράνιο Δεσπότη, νὰ τὸν αἰνοῦν καὶ εὐλογοῦν μὲ ἀνεπίληπτη διαγωγὴ κι' ἔτσι ν' ἀναμένουν τὴν μυστικὴ του παρουσία, κατὰ τὸν ψαλμωδὸ πού εἶπε πρὸς αὐτόν· «θὰ ψάλω καὶ θὰ προσέχω στὴν ἀμεμπτη ὁδὸ, πότε θὰ ἔλθης πρὸς ἐμένα»¹³. Αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ μέγας Παῦλος, ὅταν ἐδήλωνε, «ἡ δική μας πολιτεία ὑπάρχει στοὺς οὐρανοὺς, ὅπου εἰσῆλθε πρόδρομος γιὰ χάρι μας ὁ Ἰησοῦς»¹⁴. Πρὸς αὐτὸ καθοδηγώντας καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος λέγει «ζωσμένοι στὴ μέση τῆς διανοίας σας, τελείως ξάγρυπνοι, νὰ ἐλπίζετε στὴν φερομένη πρὸς σᾶς χάρι μὲ τὴν ἀποκάλυψι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖο ἀγαπᾶτε ἂν καὶ δὲν τὸν βλέπετε»¹⁵. Αὐτὸ ὑπαινισσόμενος ὁ Κύριος λέγει, «νὰ εἶναι ζωσμένη ἡ μέση σας καὶ οἱ λύχνοι ἀναμμένοι καὶ σεῖς ὅμοιοι μὲ ἀνθρώπους πού περιμένουν τὸν κύριό τους, πότε θὰ ἐπιστρέψῃ»¹⁶. Ἔτσι δὲν κατήργησε καὶ τὸ σάββατο, ἀλλὰ τὸ συμπλήρωσε, δεικνύοντας ὅτι εἶναι σάββατο πραγματικὰ εὐλογημένο ἢ ἡμέρα

15. Α' Πέτρ. 1,13.

16. Λουκᾶ 12,35.

τῶν σωματικῶν ἔργων καταπαύσεως ἡμέραν, καὶ διὰ τοῦτο συγκεκληρωμένην εἶναι τούτῳ τὴν εὐλογίαν, ὅτι σχολάζοντες ἀπὸ τῶν γηϊνῶν καὶ μετ' οὐ πολὺ καταργουμένων ἔργων, προσ-
ανέχομεν τῷ Θεῷ, ζητοῦντες μετ' ἐλπίδος ἀκαταισχύντου τὰ οὐράνια καὶ ἀκήρατα.

15 Ἐν μὲν οὖν τῷ παλαιῷ νόμῳ μία τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομά-
δος σάββατον ἦν, διὸ καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἀνοήτοις Ἰουδαίοις ἔδο-
ξε καταλῦσαι τὸ νομιζόμενον σάββατον· αὐτὸς δέ, φησὶν, «οὐκ
ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι». Πῶς οὖν οὐ κα-
τέλυσε τοῦτο τὸ σάββατον ἀλλ' ἀνεπλήρωσε καὶ κατὰ τοῦτο τὸν
νόμον; Πνεῦμα ἅγιον ἐπαγγειλάμενος δώσειν τοῖς αἰτουῦσιν αὐ-
τὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ προστάξας ἀεὶ διεγνηγεμένους εἶναι
καὶ ἐγρηγοροῦτας καὶ εἰπὼν «γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δο-
κεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται», πάσας τὰς ἡμέρας τοῖς τε-
λέως ὑπακούειν αὐτῷ προαιρουμένοις εὐλογημένα σάββατα πε-
ποίηκε, καὶ οὕτως οὐ κατέλυσεν, ἀλλ' ἀνεπλήρωσε καὶ κατὰ
τοῦτο τὸν νόμον.

16 Ὑμεῖς δὲ οἱ τοῖς κοσμικοῖς πράγμασιν ἐμπεπλεγμένοι, ἐὰν
ἀπέχησθε τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπεχθείας καὶ
ἀληθεύειν σπεύδητε καὶ σωφρονεῖν, ποιήσετε καὶ ὑμεῖς τὰς
ἡμέρας πάσας σάββατα διὰ τῆς ἀπραξίας τῶν κακῶν. Ὄταν δὲ
ἐπιστῆ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡμέρα σωτήριος, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνεγ-
κλήτων δεῖ σχολάζειν ἔργων τε καὶ λόγων καὶ μεθ' ὑπομονῆς
παραμένειν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπέχειν τὰ ὧτα μετὰ συ-
νέσεως τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ προσέχειν μετὰ
κατανύξεως τῇ δεήσει καὶ ταῖς προσευχαῖς καὶ τοῖς ὕμνοις τοῖς

τῆς καταπαύσεως τῶν σωματικῶν ἔργων πρὸς τὸ καλύτερο, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι συνδεδεμένη μὲ αὐτὸ ἢ εὐλογία, δηλαδὴ διότι ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὰ γήϊνα ἔργα, τὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγο καταργούμενα, ἀφοσιωνόμαστε στὸν Θεό, ζητώντας μὲ ἀκαταίσχυνη ἐλπίδα τὰ οὐράνια καὶ ἄφθαρτα.

15 Στὸν παλαιὸ νόμο μία ἀπὸ τὶς ἡμέρες τῆς ἐβδομάδος ἦταν σάββατο, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀνόητοι Ἰουδαῖοι ἐνόμισαν ὅτι κατήργησε τὸ νομιζόμενο σάββατο· αὐτὸς ὅμως λέγει «δὲν ἦλθα νὰ καταργήσω τὸν νόμο, ἀλλὰ νὰ τὸν συμπληρώσω»¹⁷. Πῶς λοιπὸν δὲν κατήργησε τοῦτο τὸ σάββατο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο ἀνεπλήρωσε τὸν νόμο; Τὸ ἔπραξε, ὑποσχόμενος νὰ δώσῃ Πνεῦμα ἅγιο σ' αὐτοὺς ποὺ τοῦ τὸ ζητοῦν ἡμέρα καὶ νύκτα, προστάσσοντας νὰ εἶναι πάντοτε ὄρθιοι καὶ ἄγρυπνοι καὶ λέγοντας «νὰ ἐτοιμασθῆτε, διότι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται τὴν ὥρα ποὺ δὲν τὸν περιμένετε»¹⁸. κατέστησε ὅλες τὶς ἡμέρες εὐλογημένα σάββατα γιὰ ὅσους ἐπέλεξαν νὰ ὑπακούουν σ' αὐτὸν τελείως, κι' ἔτσι δὲν κατήργησε, ἀλλὰ ἀνεπλήρωσε καὶ κατὰ τοῦτο τὸν νόμο.

16 Σεῖς δέ, οἱ ἐμπλεγμένοι στὰ κοσμικὰ πράγματα, ἀν ἀπέχετε ἀπὸ τὴν πλεονεξία καὶ τὴν μεταξύ σας ἀπέχθεια καὶ φροντίζετε νὰ ζῆτε μὲ φιλαλήθεια καὶ σωφροσύνη, θὰ κάμετε ἐπίσης ὅλες τὶς ἡμέρες σάββατα μὲ τὴν ἀπραξία τῶν κακῶν. Ὅταν δὲ φθάσῃ ἡμέρα περισσότερο σωτήριος ἀπὸ τὶς ἄλλες, πρέπει νὰ σχολάζετε καὶ ἀπὸ ἀθῶα ἔργα καὶ λόγια, νὰ παραμένετε στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ μὲ ὑπομονή, νὰ προσφέρετε τ' αὐτιά μὲ σύνεσι στὴν ἀνάγνωσι καὶ τὴ διδασκαλία καὶ νὰ ἀφοσιώνεσθε μὲ κατάνυξι στὴ δέησι καὶ στίς προσευχὲς καὶ στοὺς ὕμνους πρὸς τὸν Θεό· διότι ἔτσι θ' ἀνα-

18. Ματθ. 24,44.

πρὸς τὸν Θεόν· ἀναπληρώσετε γὰρ οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸ σάββατον κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος πολιτευόμενοι καὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ τὰς οὐρανίας ἀψίδας ἰδρυμένον σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἀνατείναντες Χριστόν, ὃς υἱὸς ἐποίησεν ἡμᾶς Θεοῦ οὐκ εἰσποιητοὺς ὀνόματι ψιλῶ ἀλλ' ἐν κοινωνίᾳ θείου Πνεύματος, σαρκί τε καὶ αἵματι τῷ ἑαυτοῦ, Θεῶ καὶ ἀλλήλοις προσωκειωμένους.

17 Φυλάττωμεν οὖν δι' ἀγάπην ἀδιάλυτον τὴν πρὸς ἀλλήλους ταύτην ἐνότητα· βλέπωμεν ἀεὶ πρὸς τὸν ἄνω γεννήτορα· οὐ γὰρ ἔτι ἐκ τῆς γῆς ἐσμεν χοϊκοί, ὡς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. Ὡς οὖν ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ καὶ τὴν καρδίαν ἄνω πρὸς αὐτὸν ἔχοντες θεώμεθα τὸ μέγα θέαμα τοῦτο, τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀῦλω συνδιαιωνίζουσαν θεότητος πυρί· καὶ τὴν πρὸς τοὺς δερματίνους χιτῶνας ἀποθέμενοι σχέσιν, οὓς ἐκ παραβάσεως ἐνδεδύμεθα, στῶμεν ἐν γῆ ἁγία, τὴν καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος γῆν ἁγίαν δι' ἀρετῆς καὶ τῆς ἀκλινοῦς πρὸς Θεὸν νεύσεως ἀποδείξαντες.

18 Ὡς ἂν παρρησίαν σχῶμεν, ἐπιδημοῦντος ἐν πυρὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φωτισθῶμεν προσδραμόντες καὶ συνδιαιωνίσωμεν φωτιζόμενοι, εἰς δόξαν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου φωτός, τῆς τρισηλίου καὶ μοναρχικωτάτης φαιδρότητος· ἧ πᾶσα πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

πληρώσετε κι' ἐσεῖς τὸ σάββατο πολιτευόμενοι κατὰ τὸ εὐαγγέλιο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνατείνοντας τὸ ὄμμα τῆς διανοίας πρὸς τὸν Χριστό, τὸν ἰδρυμένο ἐπάνω ἀπὸ τὶς οὐράνιες ἁψίδες μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα· τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος μᾶς κατέστησε υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ὄχι θετοὺς μὲ ψιλὸ ὄνομα, ἀλλὰ συγγενεῖς πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς ἀλλήλους μὲ τὴν κοινωνία τοῦ Πνεύματος, καθὼς καὶ μὲ τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα του.

17 Ἄς διαφυλάττωμε λοιπὸν μὲ ἀδιάλυτη ἀγάπη τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτὴν ἐνότητα. Ἄς βλέπωμε πάντοτε πρὸς τὸν ἄνω γεννήτορα· διότι δὲν εἴμαστε πλέον χοϊκοὶ ἀπὸ τῆ γῆ, ὅπως ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλὰ εἴμαστε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅπως ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος. Ὅποῖος εἶναι ὁ χοϊκός, τέτοιοι εἶναι οἱ χοϊκοί, ὁποῖος εἶναι ὁ ἐπουράνιος, τέτοιοι εἶναι οἱ ἐπουράνιοι. Ὅπως λοιπὸν ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, ἄς φορέσωμε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου¹⁹ κι' ἔχοντας τὴν καρδιά ἄνω πρὸς αὐτὸν ἄς παρατηροῦμε τὸ μεγάλο τοῦτο θέαμα, τὴν φύσι μας δηλαδῆ, νὰ αἰωνίζη μαζὶ μὲ τὸ ἄυλο πῦρ τῆς θεότητος· καὶ ἀποβάλλοντας τὴν σχέσι μὲ τοὺς δερματίνους χιτῶνες, τοὺς ὁποῖους ἐνδυθήκαμε λόγῳ τῆς παραβάσεως, ἄς σταθοῦμε στὴν ἀγία γῆ, ἀναδεικνύοντας ὁ καθένας τὴν δική του ἀγία γῆ διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ τῆς ἀκλόνητης κλίσεως πρὸς τὸν Θεό.

18 Ἔτσι θὰ ἔχωμε παρρησία, ὅταν ἔλθῃ ὁ Θεὸς μὲ πῦρ, προστρέχοντας νὰ φωτισθοῦμε καὶ φωτιζόμενοι νὰ ζήσωμε μαζὶ αἰωνίως, σὲ δόξα τοῦ ἀνωτάτου φωτός, τῆς τρισηλίου καὶ μοναρχικωτάτης λαμπρότητος, στὴν ὁποία ἀνήκει κάθε δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΚΒ'

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΕΟΡΤΗ

“Οπου επίσης γίνεται λόγος περι παθῶν και ἀρετῶν

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ

ἐν ἣ καὶ περὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν

1

λέπετε τὴν κοινὴν ἡμῖν ἐρτὴν καὶ εὐφροσύνην ταύτην, ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ ἀναλήψει αὐτοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ἐχαρίσατο; Διὰ θλίψεως ἀνέβλυσε. Βλέπετε τὴν ζωὴν, μᾶλλον δὲ τὴν ἀθανασίαν ταύτην; Διὰ θανάτου ἡμῖν ἐπέφανε. Βλέπετε τὸ οὐράνιον ὕψος, εἰς ὃ ὑπερυψωθείς ἀνῆλθεν ὁ

Χριστός, καὶ τὴν ὑπερδεδοξαμένην ἣν κατὰ σάρκα δεδόξασται δόξαν; Διὰ ταπεινώσεως καὶ ἀδοξίας αὐτῆς ἐπέτυχε. Καθάπερ καὶ ὁ ἀπόστολος περὶ αὐτοῦ φησὶν, ὅτι «ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενομενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα

ΟΜΙΛΙΑ 22

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΕΟΡΤΗ

“Οπου επίσης γίνεται λόγος περι παθῶν και ἀρετῶν

1

λέπετε αὐτὴν τὴν κοινὴ γιά μᾶς εορ-
τὴ καὶ εὐφροσύνη, τὴν ὁποία ὁ Κύ-
ριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχάρισε μὲ
τὴν ἀνάστασι καὶ ἀνάληψί του στοὺς
πιστοὺς του; Ἐπήγασε ἀπὸ θλίψι.
Βλέπετε αὐτὴν τὴν ζωὴ, μᾶλλον δὲ
τὴν ἀθανασία; Ἐπιφάνηκε σὲ μᾶς ἀπὸ
θάνατο. Βλέπετε τὸ οὐράνιο ὕψος,
στὸ ὁποῖο ἀνέβηκε κατὰ τὴν ἀνύψω-

σί του ὁ Κύριος καὶ τὴν ὑπερδεδοξασμένη δόξα πού ἐδοξά-
σθηκε κατὰ σάρκα; Τὸ ἐπέτυχε μὲ τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν
ἀδοξία. “Ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος γι’ αὐτόν, «ἐταπείνωσε
τὸν ἑαυτό του γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ μάλι-
στα σταυρικοῦ θανάτου· γι’ αὐτὸ κι’ ὁ Θεὸς τὸν ὑπερύ-
ψωσε καὶ τοῦ ἐχάρισε ὄνομα ἀνώτερο ἀπὸ κάθε ὄνομα, ὥστε
στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ νὰ καμφθῇ κάθε γόνατο ἐπουρανίων

ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς».

2 Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, ὅτι ἐταπεινώθη, ὅτι ἠτιμάσθη, ὅτι ἐπειράσθη, ὅτι σταυρὸν καὶ θάνατον ἐπονειδίστον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε, διὰ τοῦτο ὑπερύψωσε, πῶς ἡμᾶς σώσει καὶ δοξάσει καὶ ἀνυψώσει μὴ τὴν ταπείνωσιν ἐλομένους, μὴ τὴν εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἀγάπην ἐνδεικνυμένους, μὴ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς κτησαμένους, μὴ διὰ τῆς εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀπαγούσης στενῆς πύλης καὶ ὁδοῦ τῷ πρὸς αὐτὴν ποδηγήσαντι σωτηρίως ἐπομένους; Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθημεν, φησὶν ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος, «ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ».

3 Ἄλλὰ τίνος ἔνεκα διὰ τῶν τοιούτων παθημάτων καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ὤδευσε Χριστὸς καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν διὰ τοῦτο ὑπερύψωσε καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν κοινωνίαν καλεῖ τῶν παθημάτων τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ; Αὐτὸς ὁ Θεὸς μόνος ὁ αὐτός ἐστιν αἰεὶ πρὸ τῶν αἰώνων καὶ εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι, ἀναλλοίωτος διαμένων, οὐκ ἀρχόμενος, οὐ παυόμενος, οὐ γινόμενος, οὐ φθειρόμενος, οὐκ αὐξόμενος, οὐ μειούμενος, οὐδενὶ τρόπῳ ἢ τόπῳ μεταβαλλόμενος, ἄναρχος, ἄκτιστος, ἄτρεπτος, ἀσύγχυτος, ἀπεριόριστος, αὐτὸς πάντα τρέπων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ὡς βούλεται, αὐτὸς παραχωρῶν ἐπὶ τὸ χειρόν τρέπεσθαι τὰ τοῦτο πάσχοντα· πᾶν δὲ τὸ ἔχον ἀρχήν, καὶ τροπὴν ὑφίσταται, τροπὴ γάρ τις ἢ ἀρχὴ ἐστι. Τρεπτῆς οὖν οὐσης πάσης τῆς κτίσεως, ὄση ὀρατὴ καὶ ὄση ἀόρατος, ὄση αἰσθητικὴ καὶ ὄση ἀναίσθητος, ὄση λογικὴ καὶ ὄση ἄλογος, ἢ λο-

καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ νὰ διακηρύξη κάθε γλῶσσα ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Κύριος σὲ δόξα Θεοῦ Πατρός»¹.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ Θεὸς ὑπερύψωσε τὸν Χριστὸ του γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἐταπεινώθηκε, ὅτι ἀτιμάσθηκε, ὅτι ἐπειράσθηκε, ὅτι ὑπέμεινε ἐπονείδιστο σταυρὸ καὶ θάνατο γιὰ χάρι μας, πῶς θὰ σῶση καὶ θὰ δοξάση καὶ θὰ ἀνυψώση ἐμᾶς, ἂν δὲν ἐπιλέξωμεν τὴν ταπείνωσι, ἂν δὲν δεῖξωμε τὴν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἀγάπη, ἂν δὲν ἀνακτήσωμεν τὶς ψυχές μας διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν, ἂν δὲν ἀκολουθοῦμε διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ ὁδοῦ, πὺ ὁδηγεῖ στὴν αἰώνια ζωὴ, τὸν σωτηρίως καθοδηγήσαντα σ' αὐτήν; Πραγματικὰ γι' αὐτὸ ἐκκληθήκαμε, λέγει ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, «διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἔπαθε γιὰ μᾶς, ἀφήνοντάς μας ὑπογραμμό, γιὰ νὰ παρακολουθήσωμε τὰ ἴχνη του»².

Ἄλλὰ γιὰ ποιὸ λόγο ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ ἐβάδισε ἀνάμεσα ἀπὸ τέτοια παθήματα καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς τὸν ὑπερύψωσε, προσκαλεῖ δὲ κι' ἐμᾶς σὲ συμμετοχὴ στὰ παθήματα τοῦ Υἱοῦ του; Αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ μόνος πὺ εἶναι ὁ ἴδιος πάντοτε πρὸ τῶν αἰώνων καὶ στοὺς αἰῶνες καὶ ἐπὶ πλέον μένοντας ἀναλλοίωτος, μὴ ἀρχόμενος, μὴ παυόμενος, μὴ γινόμενος, μὴ φθειρόμενος, μὴ αὐξανόμενος, μὴ μειούμενος, μὴ μεταβαλλόμενος κατὰ κανένα τρόπο ἢ τόπο, ἄναρχος, ἄκτιστος, ἄτρεπτος, ἀσύγχυτος, ἀπεριόριστος, ἐνῶ αὐτὸς τρέπει ὅλα τὰ πράγματα πρὸς τὸ καλύτερο ὅπως θέλει καὶ παραχωρεῖ νὰ τρέπωνται πρὸς τὸ χειρότερο ὅσα τὸ παθαίνουν αὐτό· ἄλλωστε κάθε τι πὺ ἔχει ἀρχή, ὑφίσταται τροπὴ, διότι ἡ ἀρχὴ εἶναι εἶδος τροπῆς. Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλη ἡ κτίσις εἶναι τρεπτὴ, ἡ ὄρατὴ καὶ ἡ ἀόρατος, ἡ αἰσθητὴ καὶ ἡ ἀναίσθητος,

2. Α' Πέτρ. 2,21.

γική μόνη φύσις τὸ αὐτεξούσιον ἔχουσα, ἐθελούσιον ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χειρὸν ἢ τὸ κρεῖττον τροπὴν οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτῆς, ἢ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως ἀντεχομένη, παρ' ἧς ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐς τὸ διηνεκὲς ταύτη γίνεται προκοπὴ καὶ τροπὴ καὶ πρόοδος, ἢ τῇ βουλήσει τοῦ Θεοῦ ἀντικειμένη καὶ τῇ παραχωρήσει τούτου δικαίως ὑποπίπτουσα καὶ ἐπὶ τὸ χειρὸν ἀθλίως ἐκπίπτουσα.

4 Δύο τοίνυν οὐσιῶν λογικῶν κτισθεισῶν ὑπὸ Θεοῦ, πρότερον μὲν τῶν ἀϋλῶν ἀγγέλων, ὕστερον δὲ τῶν ἐνύλων ἀνθρώπων, οὐδεμία τούτων διεφύλαξε τὴν πρὸς τὸν κτίστην καὶ φύσει δεσπότην ὑπακοήν, ἀλλ' αὐτὴ ἢ τῶν ἀϋλῶν ἀγγέλων οὐράνιος ταξιαρχία, ἢ καὶ προτέρα κτισθεῖσα, προτέρα καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ ἀποστασίαν ἐνόσησεν. Ὅσον οὖν τῶν ἀγγέλων ὑψηλότερον τῆς νόσου ταύτης διέμεινε, φῶς εἰσι καὶ φωτὸς ἀεὶ πληροῦνται καὶ ἀεὶ ἑαυτῶν γίνονται φωτοειδέστεροι, μακαρίως τῇ ἐμφύτῳ χρώμενοι τροπῇ καὶ χορεύοντες ἐν χαρᾷ περὶ τὸ πρῶτον φῶς, πρὸς αὐτὸ βλέποντες ἀεὶ κάκειθεν ἀμέσως φωτιζόμενοι καὶ τὴν τοῦ φωτὸς πηγὴν ἄπαστα ὑμνοῦντες καὶ πρὸς τοὺς ὑποβεβηκότας τῶν φωτιζομένων τὴν φωτοποιὸν χάριν διαπέμποντες ὡς διάκονοι φωτός.

5 Ὁ δὲ ἀφηνιάσας καὶ ἀθετήσας τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑποταγὴν Σατᾶν, τοῦ φωτὸς ἀποπεσὼν περιέπεσε τῷ σκότει καὶ ὑπὸ ζόφον αἰώνιον κατεδικάσθη, καὶ σκότους σκεῦος καὶ σκότους δημιουργὸς καὶ σκότους ἐγένετο πρόξενος καὶ διάκονος, πρῶτον μὲν ἑαυτῷ καὶ τοῖς συναποστατήσασιν ἀγγέλοις, ἔπειτα δέ, ὡς τῆς συμφορᾶς, καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ, ἀπο-

ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἄλογος, μόνο ἡ λογικὴ φύσις, ἔχοντας τό αὐτεξούσιο, ἔχει ἐθελουσία τὴν πρὸς τό χειρότερο ἢ τὸ καλύτερο τροπὴ ἀφ' ἑαυτῆς· ἢ δηλαδὴ προσηλώνεται στὴ βούλησι τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ὁποία προσγίνεται σ' αὐτὴν στὸ διηνεκὲς ἢ προκοπὴ καὶ τροπὴ καὶ πρόοδος πρὸς τὸ καλύτερο, ἢ ἀντίκειται στὴ βούλησι τοῦ Θεοῦ, ὅποτε δικαίως ὑποπίπτει μὲ τὴν παραχώρησι τούτου καὶ ἐκπίπτει ἀθλίως πρὸς τὸ χειρότερο.

Ἐνῶ λοιπὸν δύο λογικὲς οὐσίαι ἐκτίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεό, πρῶτα μὲν οἱ αὔλοι ἄγγελοι, ἔπειτα δὲ οἱ ἔνυλοι ἄνθρωποι, καμμία ἀπὸ αὐτὲς δὲν διεφύλαξε τὴν πρὸς τὸν κτίστη καὶ φυσικὸ δεσπότη ὑπακοή, ἀλλ' αὐτὴ ἡ οὐράνια ταξιαρχία τῶν αὔλων ἀγγέλων, πού ἐκτίσθηκε πρώτη, προσεβλήθη καὶ πρώτη ἀπὸ τὴν ἀσθένεια τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅσοι λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ἔμειναν ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν νόσο αὐτῆ, εἶναι φῶς, εἶναι πάντοτε γεμᾶτοι φῶς καὶ γίνονται πάντοτε φωτοειδέστεροι ἀπὸ τοὺς ἑαυτοῦς των, χρησιμοποιοῦντας μακαρίως τὴν ἔμφυτη γιὰ τροπὴ τάσι καὶ χορεύοντας μὲ χαρὰ γύρω ἀπὸ τὸ πρῶτο φῶς, ἀτενίζοντας πάντοτε πρὸς αὐτό, φωτιζόμενοι ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖ, ὑμνώντας ἀπαύστως τὴν πηγὴ τοῦ φωτὸς καὶ διαβιβάζοντας τὴν φωτοποιὸ χάρι πρὸς τοὺς κατωτέρους τῶν φωτιζομένων ὡς διάκονοι φωτός.

Ὁ δὲ Σατανᾶς, πού ἀφηνίασε καὶ ἀθέτησε τὴν ὑποταγὴ πρὸς τὸν Θεό, ἀφοῦ ἐξέπεσε ἀπὸ τὸ φῶς, περιέπεσε στὸ σκότος καὶ καταδικάσθηκε σ' αἰώνιο ζόφο, κι' ἔγινε σκεῦος τοῦ σκότους καὶ δημιουργὸς τοῦ σκότους καὶ πρόξενος καὶ διάκονος τοῦ σκότους, πρῶτα στὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς ἀγγέλους πού ἐστασίασαν μαζί του, ἔπειτα δέ, ὦ τῆς συμφορᾶς, καὶ σ' ἐμᾶς μέσα στὸν παράδεισο τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἀπι-

στήσασι Θεῶ καὶ πιστεύσασιν αὐτῶ. Ἄλλ' οἱ μὲν τῆς πονηρίας πάντες ἄγγελοι οἷον αὐτοσκότος ὄντες, ὡς μὴ κατὰ μετοχὴν τοῦτο γεγονότες, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ πλήρωμα τῆς ἀπειθείας ὄντες καὶ πικρὰ ρίζα καὶ πηγὴ πάσης ἀμαρτίας, μάλιστα διὰ τὸ καὶ ἡμῖν πρόξενοι γενέσθαι ταύτης, ἀσύγγνωστον ἔχουσι τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀκρατῶς ἐπὶ τὸ σκοτοειδέστερον αἰὲ χωροῦσι, προκόπτοντες καθ' ἑαυτῶν καὶ ἀνεπιστρόφως ἔχοντες πρὸς τὸ πάσης λογικῆς φύσεως φωτιστικόν. Ἡμῖν δὲ ὡς μὴ αὐτοκινήτοις ἐπὶ τὸ κακὸν γεγενημένοις μετ' ἐλέους ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ παιδεία ἐξ ἀρχῆς ἐπάγεται· εἰ γὰρ καὶ κατεδικάσθημεν θανάτῳ, ἀλλὰ μετὰ τὸ λαβεῖν μετανοίας προθεσμίαν τὸν πολυετῆ χρόνον, ὃν ὁ Ἄδὰμ μετὰ τὴν παρακοὴν ἐπέζησε καὶ ὃν ἕκαστος διαβιοῦμεν.

6 Ὅθεν καὶ σαφῶς δείκνυται, ὡς οὐκ ἀπεγνωσμένην ἔχομεν τὴν σωτηρίαν, οὐδὲ ἔστιν ὄλως ἐν ἡμῖν ἀπογνώσεως καιρὸς· πᾶσα γὰρ ἡμῖν ἡ ζωὴ μετανοίας ἐστὶ καιρὸς, μὴ θέλοντος τοῦ Θεοῦ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Διὰ τί γὰρ οὐκ εὐθὺς τῇ παρακοῇ ἐπηκολούθησεν ὁ θάνατος ἢ καὶ ἡμεῖς ἀμαρτῶντες οὐκ ἀπαλλαγτόμεθα τοῦ ζῆν, εἰμὴ ἐλπίς ἦν ἐπιστροφῆς; Οὐδὲ ἐλπίς ἐπιστροφῆς, ἀπόγνωσις οὐκ ἔχει χώραν.

7 Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Ἄδὰμ Ἄβελ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς μεμαρτύρηται ὑπὸ Θεοῦ ὡς εὐάρεστος καὶ εὐπρόσδεκτος αὐτῶ φανείς. Καὶ μετὰ μικρὸν τότε χρόνον τῆς ἡμῶν ἐκπτώσεως Ἐνώς ἤλπισεν

3. Ἰεζ. 33,11.

4. Γεν. 4,4.

στήσαμε στὸν Θεὸ κι' ἐπιστεύσαμε σ' αὐτὸν. Ἀλλὰ οἱ μὲν ἄγγελοι τῆς πονηρίας ὅλοι, ἐπειδὴ εἶναι σὰν αὐτοσκοῦτος, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὸ σκότος ἀπὸ συμμετοχῆ, ἀλλ' εἶναι ἀρχὴ καὶ πλήρωμα τῆς ἀπειθείας, καὶ πικρὰ ρίζα καὶ πηγὴ κάθε ἀμαρτίας, μάλιστα γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔγιναν καὶ σ' ἐμᾶς πρόξενοι αὐτῆς, ἔχουν τὴν ἀμαρτία ἀσυγχώρητη καὶ προχωροῦν πάντοτε πρὸς τὸ σκοτεινότερο ἀκράτητα, προκόπτοντας ἐναντίον ἐαυτῶν καὶ παρουσιάζοντας ἀποστροφή πρὸς τὸ φωτιστικὸ κάθε λογικῆς φύσεως. Σ' ἐμᾶς δέ, ἐπειδὴ δὲν ἐγίναμε αὐτοκίνητοι πρὸς τὸ κακὸ, ἡ παιδεία ἐπιφέρεται ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὴν ἀρχῆ μὲ ἔλεος· διότι παρ' ὅλο πού καταδικασθήκαμε σὲ θάνατο, τοῦτο συμβαίνει ἀφοῦ ἐλάβαμε ὡς προθεσμία μετανοίας τὸν πολυετῆ χρόνο πού ἐπέζησε ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παρακοὴ καὶ πού ζοῦμε ὁ καθένας μας ἰδιαιτέρως.

Ἀπὸ αὐτὸ δεικνύεται σαφῶς ὅτι δὲν ἔχομε ἀπεγνωσμένη τὴ σωτηρία οὔτε γενικῶς ὑπάρχει σὲ μᾶς καιρὸς ἀπογνώσεως· διότι ὅλη ἡ ζωὴ μας εἶναι καιρὸς μετανοίας, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἀμαρτωλοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένο, ὅσο θέλει τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴ ζωὴ του³. Γιατί δὲν ἐπακολούθησε στὴν παρακοὴ εὐθύς ἀμέσως ὁ θάνατος ἢ κι' ἐμεῖς ἀμαρτάνοντας δὲν στερούμασθε ἀμέσως τῆς ζωῆς, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἐλπίς ἐπιστροφῆς; Ὅπου δὲ ὑπάρχει ἐλπίς ἐπιστροφῆς, δὲν χωρεῖ ἀπόγνωσις.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἄβελ, υἱὸς τοῦ Ἀδὰμ, εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχῆ ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅτι ἐφάνηκε πρὸς αὐτὸν εὐάρεστος κι' εὐπρόσδεκτος⁴. Καὶ ὀλίγον τότε χρόνο ἀπὸ τὴν ἔκπτωσί μας ὁ Ἐνὼς ἤλπισε ὅτι θὰ ἐπικαλεσθῆ τὸν Κύριο⁵. Ὁ

5. Γεν. 4,26.

ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον. Ὁ δὲ Ἐνώχ οὐκ εὐηρέστησε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετετέθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σαφῆς γενόμενος τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦς ἐπταικότας συμπαθείας ἀπόδειξις. Πάλιν φορὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ πάλιν ἀποστροφή Θεοῦ κατὰ τοῦ γένους τοῦ ἡμετέρου καὶ παγκοσμίῳ δικαίως παρεδόθημεν κατακλυσμῶ καὶ πάλιν οὐκ ἄμικτος ἡ ὄργη, οὐδ' ἀνίλεως ἡ καταδίκη, ἀλλ' οἷόν τινα ρίζαν δευτέραν τοῦ ἡμετέρου γένους τὸν Νῶε δίκαιον εὐρών ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, θαυμασίως ὁ Θεὸς ἐφύλαξεν, οἶονεὶ περιτεμῶν ἐν προνοίᾳ, κακῶς ὑλομανοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐκτεμῶν, οὐδὲ πρόρριζον ἀσυμπαθῶς ἀνασπάσας τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν. Μετ' ἐκεῖνον Ἀβραὰμ πιστὸς καὶ εὐάρεστος ἀναπέφηνε Θεῶ, παρ' αὐτοῦ μαρτυρούμενος· καὶ ὁ τούτου Ἰσαὰκ, καὶ ὁ τοῦ Ἰσαὰκ Ἰακώβ, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ πατριάρχαι, ἐν οἷς ἐπαγγελία καὶ πρόρρησις ἐλέους κρείττονος καὶ φιλανθρωπίας κατὰ κράτος νικώσης τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, αὐτὸν τὸν ποιμένα τὸν μέγαν ἐξ ἀγίων οὐρανῶν εἰς ἀναζήτησιν κατελθεῖν τοῦ ἀπολωλότος προβάτου. Καθεξῆς νομοθέται, κριταί, βασιλείον γένος, ἐξ οὗ τὸ κατὰ σάρκα Χριστὸς ἤξειν φανερῶς ἐπηγγέλλετο.

8 Νῦν δὲ ἦλθε καὶ ἐπεφάνη Χριστός, αὐτὸς ὁ τὴν ἀρχὴν ἡμᾶς πλάσας τοῦ Θεοῦ προαιώνιος Λόγος, καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γεγυνώς, ἵνα καινουργήσῃ καὶ ἀναπλάσῃ παλαιωθέντας καὶ συντριβέντας ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ἐπεὶ γὰρ τὸ καθ' ἡμᾶς σύντριμμα ἐκούσιον ἦν καὶ ἡμέτερον, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνακαίνισιν ἡμῶν αὐτῶν σοφῶς καὶ φιλανθρώπως ποιεῖται ἐν ἀνθρώπῳ, ὃν ἐκ

6. Γεν. 5,24.

7. Γεν. 5,1 – 7,24.

δὲ Ἐνώχ δὲν εὐαρέστησε μόνο τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ μετατέθη-
κε ἀπὸ τὸν Θεό⁶, γενόμενος σαφῆς ἀπόδειξις τῆς συμπα-
θείας τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς πταῖστες. Ἐπειτα παρατηρεῖ-
ται πάλι πρόοδος τῆς ἀμαρτίας καὶ πάλι ἀποστροφή τοῦ
Θεοῦ κατὰ τοῦ γένους μας καὶ δικαίως παραδοθήκαμε σὲ
παγκόσμιο κατακλυσμό· καὶ πάλι ὅμως ἡ ὀργὴ δὲν ἔμεινε
ἀμετρίαστη οὔτε ἀνηλεῆς ἢ καταδίκη· ὁ Θεός, ἐπειδὴ εὗρη-
κε τὸν Νῶε δίκαιο στὴ γενεὰ του, τὸν διεφύλαξε θαυμασίως
σὰν δευτέρα ρίζα τοῦ γένους μας, ἀφοῦ περιέταμε προνοητι-
κῶς τὴν κακῶς ὀργιαστικὴ ἀνθρωπίνη φυλὴ⁷, ἀλλὰ δὲν τὴν
ἀπέκοψε οὔτε τὴν ἐξερρίζωσε ἀσυμπαθῶς. Ἐπειτα ἀπὸ
ἐκεῖνον πιστὸς καὶ εὐάρεστος στὸν Θεὸ ἐφάνηκε ὁ Ἄβραάμ,
μαρτυρούμενος ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιο⁸. Καὶ ἔπειτα ἐφάνηκαν ὁ
υἱὸς τοῦτου Ἰσαὰκ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ Ἰακώβ καὶ οἱ ἀπὸ
αὐτὸν πατριάρχες, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐδόθηκε ἐπαγγελία καὶ
πρόρρησις ἀνωτέρου ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας πού νικᾷ
κατὰ κράτος τὶς ἀμαρτίες μας, ὅτι δηλαδὴ θὰ κατέβη ἀπὸ
τοὺς ἀγίους οὐρανοὺς ὁ ἴδιος ὁ μέγας ποιμὴν σὲ ἀναζήτησι
τοῦ ἀπολωλότου προβάτου. Στὸ ἐξῆς ἀναδείχθηκαν νομοθέ-
τες, κριταί, βασιλικὸ γένος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐπαγγέλθηκε φανε-
ρῶς ὅτι θὰ ἔλθῃ ὡς πρὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ Χριστός.

Τῶρα δὲ ἦλθε καὶ ἐπεφάνηκε ὁ Χριστός, ὁ ἴδιος ὁ προ-
αιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ πού μᾶς ἔπλασε ἀπὸ τὴν ἀρχή, πού
γιὰ μᾶς ἔγινε σὰν ἡμᾶς, γιὰ νὰ μᾶς καινουργήσῃ καὶ ἀναπλά-
σῃ, ἐπειδὴ εἴχαμε παλαιωθῆ καὶ συντριβῆ ἀπὸ τὴν ἀμαρτία.
Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ σχετικὴ μὲ μᾶς συντριβὴ ἦταν ἐκουσία καὶ
δική μας, σοφῶς καὶ φιλανθρωπῶς διενήργησε καὶ τὴν ἀνα-
καίνισί μας μέσα σὲ ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖο ἀνέλαβε γιὰ χάρι

8. Γεν. 15,8.

παρθένου γαστρὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέλαβε, τὸ τῆς σωτηρίας ἅπαν οἰκονομήσας μυστήριον, καὶ δυναμώσας μὲν ἡμᾶς πρὸς ἐπάνοδον τῆ οἰκεία πρὸς ἡμᾶς ἐνώσει, ὁδοποιήσας δὲ ἡμῖν διὰ τῆς οἰκείας πολιτείας τὴν πρὸς οὐρανόν, φανερώσας δὲ τὴν ἐπανάγουσαν ὁδὸν τῆ πρὸς ἡμᾶς ἑαυτοῦ διδασκαλία.

9 Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία ἐστὶ τῶν ἐναντίων ἰάματα, ἐθανατώθημεν δὲ τῆ πονηρᾷ τοῦ πονηροῦ συμβουλῆ, διὰ τῆς ἀγαθῆς τοῦ ἀγαθοῦ συμβουλῆς αὐθις ζωοποιούμεθα· καὶ ἐπειδὴ περ ὁ τοῦ θανάτου σύμβουλος ἠδονὴν εἶχε καὶ δόξαν καὶ ἄνεσιν, τὰ θέλοντα καὶ κατασπῶντα τῶν ἄνω τὸ ἡμέτερον γένος, διὰ τοῦτο ὁ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς σύμβουλος, αὐτός τε ὁδεύει ποδηγῶν καὶ ἡμῖν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὑψηγεῖται τὴν πρὸς τὴν ἄνω φέρουσαν ζωὴν. Σπουδάσατε, λέγων «εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης» καί, «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, ἐπεὶ καὶ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν»· ἦν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἀπαγορεύων, οὐαὶ φησιν οἱ πλουτοῦντες, οὐαὶ οἱ ἐμπεπλησμένοι, οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, τοὺς φιλοδόξους καὶ φιληδόνους καὶ φιλαργύρους διὰ τούτων ταλανίζων· καὶ πάλιν, «μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς», καί, «ὁρᾶτε μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς», καί, «πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ζητοῦντες»;

10 Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς θάνατον ἀγούσης διὰ τῶν τοιούτων

9. Ματθ. 7,13 ἔ..

10. Λουκᾶ ἐλεύθερη ἀπόδοσις 6,25.

11. Ματθ. 6,19.

μας ἀπὸ παρθενικὴ γαστέρα, σχεδιάζοντας ὀλόκληρο τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας· μᾶς ἐδυνάμωσε πρὸς ἐπάνοδο μὲ τὴν ἔνωσίν του πρὸς ἡμᾶς, διευθέτησε μὲ τὴν διαγωγή του τὴν ὁδὸ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐφανέρωσε μὲ τὴν πρὸς ἡμᾶς διδασκαλία του τὴν ὁδὸν ποὺ ἐπαναφέρει ἐκεῖ.

9 Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐναντία εἶναι ἰατρικὰ γιὰ τὰ ἐναντία, ἐθανατωθήκαμε δὲ μὲ τὴ συμβουλή τοῦ πονηροῦ, πάλιν ζωογονούμεσθε μὲ τὴν ἀγαθὴν συμβουλήν τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ ἐπειδὴ βέβαια ὁ σύμβουλος τοῦ θανάτου διέθετε ἡδονὴν καὶ δόξαν καὶ ἄνεσι, πράγματα ποὺ θέλγουν καὶ καταρρίπτουν τὸ γένος μας ἀπὸ τὰ ἄνω, γι' αὐτὸ ὁ σύμβουλος τῆς ἀληθινῆς ζωῆς βαδίζει ὁ ἴδιος καθοδηγώντας καὶ μᾶς ὑποδεικνύει τὴν ὁδὸν ποὺ φέρει πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν, στενὴν καὶ σφιγμένην. Φροντίσετε λέγει, «νὰ εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης» καὶ «στενὴ καὶ σφιγμένη εἶναι ἡ ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν, ἐνῶ ἐκείνη ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν εἶναι πλατεῖα καὶ εὐρύχωρη»⁹. Αὐτὴν τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας ἄλλοῦ ἀπαγορεύει σαφέστερα μὲ τοὺς λόγους, «ἀλλοίμονο στοὺς πλουσίους, ἀλλοίμονο στοὺς χορτασμένους, ἀλλοίμονο ὅταν σᾶς κολακεύουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι»¹⁰, ταλανίζοντας μὲ αὐτὰ τοὺς φιλοδόξους καὶ φιληδόκους καὶ φιλαργύρους. Καὶ πάλιν, «μὴ θησαυρίζετε γιὰ τὸν ἑαυτὸν σὰς θησαυροὺς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν»¹¹ καὶ «προσέχετε νὰ μὴ βαρυνθοῦν οἱ καρδιῆς σας μὲ τὴν κραιπάλην καὶ τὴν μέθη καὶ τὴν βιωτικὴν μέριμνον»¹², καὶ «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύσετε, ἀφοῦ λαμβάνετε δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν μόνον Θεόν;»¹³.

10 Καὶ ἀπὸ μὲν τὴν ὁδὸν ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ θάνατον συγκρα-

12. Λουκᾶ 21,34.

13. Ἰω. 5,44.

ἀφαρπάζει λόγων, τὴν δὲ τῆς ζωῆς ὁδὸν ἀλλαχοῦ πάλιν ἐμφανίζει μακαρίζων· «μακάριοι οἱ πτωχοί, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης», καί, «πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῶ», καί, «πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀγροὺς ἢ τι ἄλλο τῶν γῆινων ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἑκατονταπλασίονα λήσεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει». Καὶ τὸν μὲν θυμὸν ἐπὶ τοσοῦτο συνέστειλεν, ὡς καὶ τὴν ὀργὴν ἴσην ἀποφήνασθαι φόνῳ, ὑπὸ τὴν αὐτὴν τούτῳ καταδίκην θέμενος, καὶ τὸν ἐξ ὀργῆς εἰς λοιδορίαν κατὰ τινος κεκινημένον ἔνοχον εἶναι τῆς γεέννης τοῦ πυρός. Τὴν δὲ πραότητα οὐκ ἐμακάρισε μόνον, ἀλλὰ καὶ βραβείων τῶν μεγίστων ἠξίωσε. Τὴν ἀκολασίαν δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκόλασεν, ὡς καὶ τὸ πρὸς ἀλλοτρίαν ἐμπαθὲς καὶ περίεργον βλέμμα μοιχείαν ἀποκαλέσαι. Τὸν δ' ἀγνεΐας μεταποιούμενον, μετὰ τοῦ μακαρίσαι, καὶ θεόπτην ἔσεσθαι διατείνεται. Τί δέ, τὴν ἐπιορκίαν οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἔδειξεν ἀπώμοτον, ὡς καὶ τὴν εὐορκίαν ἀπαγορευῆσαι καὶ πᾶν τὸ ἐκτὸς τοῦ ναὶ καὶ τοῦ οὐ, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἀποφήνασθαι, «ἔστω», λέγων, «ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ, τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι»; Τί δέ ἐστιν ὁ διπλασιασμὸς οὗτος; Οἶον τὸ παρ' ἡμῶν ναὶ ἢ οὐ λεγόμενον, τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἐχέτω συμφωνίαν· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ναί, ναὶ καὶ τὸ οὐ, οὐ· εἰ δὲ μή, τὸ ναὶ ἔσται οὐ καὶ τὸ

14. Ἐκλογή ἀπὸ Ματθ. 5,3–10.

15. Ματθ. 19,21.

16. Ματθ. 19,29.

17. Ματθ. 5,22.

18. Ματθ. 5,5.

τεῖ μὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Τὴν δὲ ὁδὸ τῆς ζωῆς ἐμφανίζει πάλι ἄλλοῦ μακαρίζοντας· «μακάριοι οἱ πτωχοί, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, μακάριοι οἱ διωγμένοι λόγῳ δικαιοσύνης»¹⁴, καὶ «πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε ὅτους πτωχοὺς, καὶ θὰ ἔχῃς ἕθισαυρὸ στοὺς οὐρανοὺς»¹⁵, καὶ «ὅποιος ἄφησε οἰκία ἢ ἀγροὺς ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ γῆ-να γιὰ χάρι ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, θὰ λάβῃ ἑκατονταπλάσια καὶ θὰ κληρονομήσῃ αἰώνια ζωὴ»¹⁶. Τὸν θυμὸ τόσο πολὺ τὸν περιώρισε, ὥστε νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ὀργὴ ἴση μὲ φόνο, θέτοντάς τὴν ὑπὸ τὴν ἰδίᾳ καταδίκη μὲ τοῦτον, καὶ ὥστε νὰ εἶναι ἔνοχος τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς ὅποιος ἀπὸ ὀργὴ κινεῖται σὲ λοιδορία ἐναντίον κάποιου¹⁷. Τὴν πραότητα δὲ ὄχι μόνο τὴν ἐμακάρισε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίωσε τῶν μεγαλυτέρων βραβείων¹⁸. Τὴν ἀκολασία τόσο πολὺ κατεδίκασε, ὥστε ν' ἀποκαλέσῃ μοιχεία ἀκόμη καὶ τὸ ἔμπαθὲς καὶ περίεργο βλέμμα πρὸς ξένη γυναῖκα¹⁹. Τὸν διακρινόμενο γιὰ ἀγνεία ἐκτὸς τοῦ μακαρισμοῦ τὸν βεβαιώνει ὅτι θὰ εἶναι καὶ θεόπτης²⁰. Τί δέ, τὴν ἐπιορκία δὲν τὴν ἔδειξε τόσο πολὺ ἀπαράδεκτη, ὥστε ν' ἀπαγορεύσῃ καὶ τὴν εὐορκία καὶ κάθε λόγο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ναὶ καὶ ὄχι, νὰ τὸν θεωρήσῃ ἐμπνεόμενο ἀπὸ τὸν πονηρὸ, λέγοντας «ὁ λόγος σας νὰ εἶναι ναὶ ναί, ὄχι ὄχι, τὸ δὲ περισσότερο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρὸ»²¹; Τί εἶναι δὲ αὐτὸς ὁ διπλασιασμός; Σημαίνει ὅτι τὸ ἀπὸ μᾶς λεγόμενο ναὶ ἢ ὄχι πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν συμφωνία ἀπὸ τὰ πράγματα· διότι ἔτσι θὰ εἶναι τὸ ναί, ναί καὶ τὸ ὄχι, ὄχι· εἰδεμῆ, τὸ ναί θὰ εἶναι ὄχι καὶ τὸ ὄχι θὰ εἶναι ναί, πράγμα πού σα-

19. Ματθ. 5,28.

20. Ματθ. 5,8.

21. Ματθ. 5,37.

οὐ, ναί, ὁ σαφῶς ἐστὶ τοῦ Διαβόλου· ἐκεῖνος γὰρ ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν.

11 Ἄλλὰ τὰ μὲν λεγόμενα καὶ πραττόμενα παρ' ἡμῶν οὕτω συν-
 ἔστειλέ τε καὶ περιέστειλεν εἰς ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ
 ἀγνείαν καὶ ἀοργησίαν περικλείσας ἡμῶν τὸν βίον. Τί δὲ πρὸς
 τοὺς καθ' ἡμῶν ὀργιζομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀντιπίπτοντας
 καὶ ἐπεμβαίνοντας, πῶς διακεῖσθαι νουθετεῖ; Νίκα, φησὶν, ἐν
 τῷ ἀγαθῷ τὸ κακὸν καὶ δίδου τόπον τῇ ὀργῇ καὶ μὴ ἀντιστῆς
 τῷ πονηρῷ, μηδὲ ἀποδώσης κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ
 λοιδορίας, ἀλλ' ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς, εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
 μένους, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε
 ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων. Τί δὲ τὸ τοῦ
 βιαίου τούτου βίου τέλος καὶ τῶν ἀγώνων τὸ ἔπαθλον; «Ὅπως
 γένησθε», φησὶν, «υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»,
 καὶ κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, καὶ ζωῆν
 ἀθάνατον σχοίητε καὶ βασιλείαν ἄρρητον, ἀσάλευτον, ἀδιάδοχον
 παραλάβητε, εἰς αἰῶνας ἀπείρους τῷ Θεῷ συζῶντες καὶ συμ-
 βασιλεύοντες.

12 Ἴδετε τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τίς ἐστι; Καὶ διατί
 παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖται καὶ πρὸς ποίαν δόξαν καὶ χαρὰν καὶ κέρ-
 δος φέρει τὸν δι' αὐτῆς ἰέναι προαιρούμενον; ἼΑρα εἴ τίς σε πο-
 λυετῆ ποιήσῃ ὑπισχνεῖτο, ἐὰν μόνον ὑπακούσης αὐτῷ, οὐκ ἂν
 προθύμως ὑπῆλθες τὴν ὑπακοήν, εἰ μὴ τι τῶν ἀδυνάτων ἄπαι-
 τῶν ἦν; Εἰ δὲ καὶ ὑγείαν καὶ δόξαν καὶ ἡδονὴν προσυπισχνεῖτο,
 τῷ πολυετεῖ βίῳ συμπαραεκτεινομένην, τί οὐκ ἂν προὔπεσθης

φῶς εἶναι τοῦ διαβόλου· διότι ἐκεῖνος, ὅταν λαλῆ, λαλεῖ τὸ ψεῦδος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δὲν στέκεται στὴν ἀλήθεια.

11 Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐσυμμάζευσε καὶ περιέστειλε τὰ λεγόμενα ἀπὸ μᾶς, περιορίζοντας τὸν βίον μας σὲ πλαίσια ἀληθείας, δικαιοσύνης, ἀγνείας καὶ ἀοργησίας. Πρὸς δὲ τοὺς ὀργιζομένους ἐναντίον μας καὶ ἐπιτιθεμένους καὶ προσβάλλοντάς μας μὲ λόγο καὶ πράξεις πῶς μᾶς νουθετεῖ νὰ συμπεριφερώμαστε; Λέγει, νὰ νικᾶς μὲ τὸ ἀγαθὸ τὸ κακὸ καὶ νὰ δίδης τόπο στὴν ὀργὴ καὶ νὰ μὴ ἀντιστέκεσαι στὸν πονηρὸ οὔτε ν' ἀποδώσης κακὸ ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορία ἀντὶ λοιδορίας, ἀλλὰ ν' ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς, νὰ εὐλογῆτε τοὺς καταρωμένους, νὰ εὐεργετῆτε αὐτοὺς ποὺ σᾶς μισοῦν καὶ νὰ προσεύχεσθε γι' αὐτοὺς ποὺ σᾶς ἐνοχλοῦν καὶ σᾶς διώκουν. Ποιὸ δὲ εἶναι τὸ τέλος τοῦ βιαστικοῦ τούτου βίου καὶ τὸ ἔπαθλο τῶν ἀγώνων; «Γιὰ νὰ γίνετε», λέγει, «υἱοὶ τοῦ Πατρὸς σας στοὺς οὐρανοὺς»²², κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ²³, νὰ ἀποκτήσετε ζωὴ ἀθάνατη καὶ νὰ παραλάβετε βασιλεία ἄρρητη, ἀσάλευτη, ἀδιάδοχη, συζώντας καὶ συμβασιλεύοντας μὲ τὸν Θεὸ σὲ ἀπείρους αἰῶνες.

12 Εἶδατε ποιά εἶναι ἡ στενὴ καὶ σφιγμένη ὁδός; Καὶ γιατί τὴν ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς καὶ πρὸς ποιά δόξα καὶ χαρὰ καὶ κέρδος φέρει αὐτὸν ποὺ ἀποφασίζει νὰ βαδίσῃ δι' αὐτῆς; Ἐραγε, ἂν κάποιος σοῦ ὑποσχόταν νὰ σὲ καταστήσῃ πολύχρονο, μὲ μόνο τὸν ὄρο νὰ τὸν ὑπακούσης, δὲν θ' ἀνελάμβανες προθύμως τὴν ὑπακοή, ἂν δὲν σοῦ ἀπαιτοῦσε κάτι τὸ ἀδύνατο; Ἐὰν δὲ σοῦ ὑποσχόταν ἐπὶ πλεόν ὑγεία καὶ δόξα καὶ ἡδονή, ποὺ θὰ συνώδευαν τὸν πολύχρονο βίον, τί δὲν θὰ ἐδεχόσουν νὰ

ὑπὲρ τούτου; Εἰ δὲ καὶ βασιλείαν προσετίθει, καὶ βασιλείαν ἀπόλεμόν τε καὶ ἀνεπηρέαστον μετὰ μακροῦ τε καὶ ἀνόσου βίου, ἂρ' οὐκ ἂν ἀνεπερώθης καὶ κουφον πᾶν ὤήθης βαρὺ τὸ πρὸς ἐκείνην φέρον, ταῖς ἐλπίσι τρεφόμενος καὶ ὡς παρούσης ἀπολαύων τῆς ἐλπίζομένης, εἶπερ ἀληθῆ λέγοντα ὤήθης;

13 Εἶτα πολυχρονίου μὲν ζωῆς ἐπιθυμοῦμεν, τῆς αἰωνίου δὲ ζωῆς οὐ ποιησόμεθα λόγον; Καὶ βασιλείαν μὲν εἰ καὶ μακράν, ἀλλ' ὅμως ἔχουσιν τέλος, καὶ δόξαν καὶ χαρὰν εἰ καὶ μεγάλην, ἀλλ' ὅμως ἀπανθοῦσαν, καὶ πλουτοῦ τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλυόμενον, οὕτω ποθήσομεν, καὶ ὑπὲρ τούτου πονήσομεν, τὰ δὲ μετὰ τῆς ὑπερβολῆς καὶ ἀκήρατα ὄντα καὶ ἀτελεύτητα οὐκ ἐκζητήσομεν, οὐδὲ μικρὰν ὑπομενοῦμεν βίαν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν κληρονομίας; Καὶ τοι βασιλείαν ἀπόλεμον ὑπεθέμεθα, ἣτις οὐκ ἂν γένοιτο ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ βίον ἄλυπον, ὃν οὐκ ἂν εὖροις, εἰμὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὡστε εἰ ταῦτα ποθεῖ τις, πρὸς τὸν οὐρανὸν τρεχέτω καί, εἴτε ραδία εἴτε δύσκολος ἢ πρὸς αὐτὸν ἄγουσα, δι' ἐκείνης ὁδευέτω, τῇ ἐλπίδι χαίρων καὶ τῇ θλίψει ὑπομένων.

14 Ἴστε πάντες, ὑπὲρ ὧν εἰς πόνους καὶ θανάτους ἑαυτοὺς παραδιδόασιν ἄνθρωποι. Οὐ μικροῦ σιτηρεσίου ὁ στρατιώτης πρὸς κινδύνους ἀνηκέστους καὶ σφαγὰς παρασκευάζεται; Οὐ μικρᾶς προσθήκης ὁ ἔμπορος καταποντισμοῦ περιφρονεῖ καὶ πνευμάτων καὶ ἀγρίων ἀνθρώπων, ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης ἐπηρείας ἐπιφερόντων; Οὐ μικρᾶς μάζης πολλάκις δοῦλοι γίνονται πολλοὶ δεσποτῶν ἀπανθρώπων; Ἡμεῖς δὲ οὐ δουλεύσομεν τῷ φύσει φιλανθρώπῳ δεσπότη, οὐ προκινδυνεύσομεν τῆς ζωῆς, οὐκ ἐκφορήσομεν τὰ περιττὰ τῶν κτημάτων, ἵνα κτησώμεθα

ὑποφέρης γι' αὐτό; Ἐὰν δὲ προσέθετε καὶ βασιλεία, καὶ μάλιστα βασιλεία ἀπόλεμη καὶ ἀσφαλῆ μαζί με μακρὸ καὶ ἄνοσο βίο, δὲν θὰ ἀποκτοῦσες νέα πτερὰ καὶ δὲν θὰ θεωροῦσες ἔλαφρὸ κάθε βαρὺ πρᾶγμα πού φέρει πρὸς ἐκείνη, τρεφόμενος με τὶς ἐλπίδες καὶ ἀπολαύοντας τὸ ἐλπιζόμενο σὰν νὰ εἶναι παρόν, ἂν ἐνόμιζες ὅτι σοῦ λέγει τὴν ἀλήθεια;

13 Λοιπὸν πολυχρόνια ζωὴ ἐπιθυμοῦμε· τὴν αἰώνια δὲ ζωὴ δὲν θὰ τὴν ὑπολογίσωμε; Καὶ τόσο πολὺ θὰ ποθῆσωμε καὶ θὰ κοπιᾶσωμε γιὰ τὴν βασιλεία πού ἔχει τέλος ὅσο μακρὰ κι ἂν εἶναι, γιὰ τὴν δόξα καὶ χαρὰ πού μαραίνεται, ὅσο μεγάλη καὶ ἂν εἶναι, καὶ γιὰ τὸν πλοῦτο πού συγκαταλύεται με τὸν βίο τοῦτο, δὲν θὰ ἀναζητήσωμε δὲ ἐκεῖνα πού μαζί με τὴν ὑπερβολικότητα εἶναι καὶ ἄφθαρτα καὶ ἀτελεύτητα καὶ δὲν θὰ ὑπομείνωμε μικρὸν κόπο γιὰ τὴν κληρονομία τους; Παρὰ ταῦτα ὑποθέσαμε βασιλεία ἀπόλεμη, πού ποτὲ δὲν θὰ γίνη ἐπάνω στὴ γῆ, καὶ βίο ἄλυπο, πού δὲν μπορεῖς νὰ εὔρης παρὰ στοὺς οὐρανοῦς. Ὡστε ἂν ποθῆ κανεὶς αὐτά, ἄς τρέχη πρὸς τὸν οὐρανὸ καί, εἴτε εὐκόλος εἴτε δύσκολος εἶναι ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ σ' αὐτόν, ἄς βαδίζη σ' αὐτόν, χαίροντας με τὴν ἐλπίδα καὶ ὑπομένοντας στὴ θλίψη.

14 Γνωρίζετε ὅλοι γιὰ ποιά πράγματα παραδίδουν οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἑαυτοὺς των σὲ κόπους καὶ θανάτους. Ὁ στρατιώτης δὲν παρασκευάζεται σὲ ἀνεπανορθώτους κινδύνους καὶ σφαγὲς γιὰ μικρὸ μισθό; Ὁ ἔμπορος δὲν περιφρονεῖ τὸν καταποντισμό, τοὺς ἀνέμους καὶ τοὺς ἀγρίους ἀνθρώπους πού προκαλοῦν προσβολὲς σὲ γῆ καὶ θάλασσα γιὰ μικρὸ κέρδος; Πολλοὶ δὲν γίνονται δοῦλοι ἀπανθρώπων κυρίων γιὰ λίγο ψωμί; Ἐμεῖς δὲ δὲν θὰ ὑπηρετήσωμε τὸν ἐκ φύσεως φιλόανθρωπο Κύριο, δὲν θὰ ὑποβληθοῦμε σὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς, δὲν θὰ ἀπορρίψωμε τὰ περιττὰ κτήματα, γιὰ ν' ἀποκτήσωμε τὸν

τὸν οὐράνιον πλοῦτον; Οὐχ ὑπομενοῦμεν τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀδοξίαν, καὶ ταῦθ' ὡς τὰ πολλὰ φαύλων, ἵνα θείας ἐπιτύχωμεν δόξης, τὴν θνητὴν ἀντιδιδόντες τῆς ἀθανάτου; Οὐ πεινάσομεν μετρίως, οὐδὲ διψήσομεν, ἵνα φάγωμεν τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα τῆς ζωῆς ἄρτον καὶ πίνωμεν τοῦ ὄντως ὕδατος ζῶντος, ὧν ὁ καταξιωθείς φαγεῖν τε καὶ πιεῖν οὐ μὴ πεινάσῃ, οὐδ' οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα; Οὐ καθάρομεν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμόν, ἀπεχόμενοι παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἵν' ἴδωμεν τὸν πρὸ ἡλίου φωστῆρα, μᾶλλον δὲ γενώμεθα τέκνα τοῦ φωστῆρος ἐκείνου καὶ φωστῆρες ἄλλοι κατὰ μέθεξιν, ζωῆς ἐπέχοντες λόγον;

15 Μή, παρακαλῶ, ἀδελφοί, μὴ προκρίνωμεν τοῦ φωτὸς τὸ σκότος, τοῦ Θεοῦ τὸν διάβολον, τῆς ἐνθέου καὶ αἰδίου θυμηδίας τὴν θανάτου καὶ γεέννης διάκονον ἡδονήν, τῆς πλουτοποιοῦ ἀγάπης τὴν πλουσίαν τῆς φθορᾶς κτησιν, τὴν ὕλην τῆς τηγανίζουσης αἰωνίως τοὺς κακῶς κτησαμένους φλογός, καθάπερ διὰ τῆς τοῦ πλουσίου παραβολῆς ἐφανέρωσεν ἡμῖν ὁ Κύριος· ἀλλὰ ζήσωμεν καθάπερ αὐτὸς ἔζησε καὶ ὡς αὐτὸς ὑπέδειξε καὶ ἐδίδαξε καθ' ἡμᾶς γενόμενος, καὶ ἄραντες τὸν σταυρὸν ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ, σταυρώσαντες τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν αὐτῷ καὶ συναναστῶμεν, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀναληφθῶμεν πρὸς αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἀνελήφθη σήμερον πρὸς τὸν Πατέρα. Στὰς γὰρ ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, ὡς ὁ Λουκᾶς φησι, μᾶλλον δὲ φανείς, καθάπερ ὁ

24. Ἰω. 4,14 . 6,33.

25. Β' Κορ. 7,1.

οὐράνιο πλοῦτο; Δὲν θὰ ὑπομείνωμε τὴν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀδοξία, ἀνθρώπους φαύλους τὸ περισσότερο μάλιστα, γιὰ νὰ ἐπιτύχωμε θεία δόξα, δίδοντας τὴ θνητὴ δόξα γιὰ τὴν ἀθάνατη; Δὲν θὰ πεινάσωμε μετρίως καὶ δὲν θὰ διψάσωμε, γιὰ νὰ φάγωμε τὸν ἄρτο τῆς ζωῆς ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ πιοῦμε ἀπὸ τὸ πραγματικὰ ζῶν ὕδωρ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ὅποιος ἀξιώθηκε νὰ φάγη καὶ νὰ πιῇ, δὲν θὰ πεινάσῃ οὔτε θὰ διψάσῃ στὸν αἰῶνα²⁴; Δὲν θὰ καθαρίσωμε τὸν ὀφθαλμὸ τῆς ψυχῆς, ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σαρκὸς καὶ πνεύματος²⁵, γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὸν φωστῆρα πρὶν ἀπὸ τὸν ἥλιο, μᾶλλον δὲ γιὰ νὰ γίνωμε τέκνα τοῦ φωστῆρος ἐκείνου καὶ ἄλλοι φωστῆρες κατὰ μέθεξι, κρατώντας τὸν λόγο τῆς ζωῆς²⁶;

15 Μή, παρακαλῶ, ἀδελφοί, μὴ προτιμήσωμε ἀντὶ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος, ἀντὶ τοῦ Θεοῦ τὸν διάβολο, ἀντὶ τῆς ἐνθέου καὶ αἰδίου ἀγαλλιάσεως τὴν ἡδονὴ ποὺ εἶναι ὑπηρέτρια τοῦ θανάτου καὶ τῆς γεέννης, ἀντὶ τῆς πλουτοποιοῦ ἀγάπης τὴν πλουσία περιουσία τῆς φθορᾶς, τὴν ὕλη τῆς φλόγας ποὺ τηγανίζει αἰωνίως τοὺς κακῶς ἀποκτήσαντας ἀφθονία, ὅπως μᾶς ἐφανέρωσε ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ πλουσίου²⁷. ἀλλὰ ἄς ζήσωμε, ὅπως ἔζησε αὐτὸς κι' ὅπως αὐτὸς ὑπέδειξε καὶ ἐδίδαξε ὅταν ἔγινε σὰν ἐμᾶς, καὶ σηκώνοντας τὸν σταυρὸ ἄς τὸν ἀκολουθήσωμε, ἀφοῦ σταυρώσωμε τὴν σάρκα μαζὶ μὲ τὰ παθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες, γιὰ νὰ συνδοξασθοῦμε καὶ συναναστηθοῦμε μὲ αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι νὰ ἀναληφθοῦμε πρὸς αὐτὸν, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀναλήφθηκε πρὸς τὸν Πατέρα. Πραγματικά, ἀφοῦ ἐστάθηκε στὸ μέσο τῶν μαθητῶν, ὅπως λέγει ὁ Λουκᾶς, μᾶλλον δὲ ἀφοῦ ἐφάνηκε,

26. Φιλ. 2,16.

27. Λουκᾶ 16,23 ἔ..

Μάρκος γράφει (καὶ γὰρ οὐ τότε ἐφίστατο, ἡνίκα ἐφαίνετο, ἀλλ' αἰὲν μὲν συμπαρῆν αὐτοῖς, ἐδείκνυτο δὲ φανερῶν ἑαυτόν, ἡνίκα ἐβούλετο)· στὰς οὖν σήμερον ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὴν παραγγελίαν αὐτοῖς ἔδωκε τοῦ κηρύγματος καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐχαρίσατο τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ συνεῖναι αὐτοῖς μέχρι τῆς συντελείας. Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀνατείνας τὰς χεῖρας εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ ὀρώντων ἀνυψώθη, δείξας ὅτι καὶ οἱ ὑπακούοντες αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι πρὸς Θεὸν ἀνυψωθήσονται.

16 Διαστὰς οὖν αὐτῶν τῷ σώματι (τῇ γὰρ θεότητι συνῆν αὐτοῖς) κατὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελίαν, ὑπερυψωθεὶς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς μετὰ τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Ὡς οὖν ἐκεῖνος ἐβίω καὶ ἀπεβίω καὶ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη, οὕτω καὶ ἡμεῖς ζῶμεν καὶ ἀποθνήσκομεν καὶ ἀναστησόμεθα πάντες· τῆς δὲ ἀναλήψεως οὐ πάντες τευξόμεθα, ἀλλ' ὅσοις τὸ ζῆν Χριστός ἐστι καὶ τὸ δι' αὐτὸν ἀποθανεῖν κέρδος, ὅσοι πρὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀμαρτίαν διὰ μετανοίας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἐσταύρωσαν· οὗτοι γὰρ μόνοι μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν ἀναληφθήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν ἀναλαμβανόμενον νεφέλη ὑπέλαβεν, ὡς ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἱστόρησεν. Ἄλλ' ὡς οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι μὴ ὀρώντες αἰσθητῶς, ἀλλὰ τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς, ὅμως προσκυνήσαντες αὐτόν, ἐπὶ τὴν εἰρήνην καταπαύσωμεν, ἐν ἡμῖν τε αὐτοῖς καὶ μετ' ἀλλήλων

ὅπως γράφει ὁ Μάρκος (διότι δὲν ἐρχόταν τότε, ὅταν ἐφαινόταν, ἀλλὰ πάντοτε μὲν ἦταν μαζί τους, ἐδεικνυόταν δέ, φανερώνοντας τὸν ἑαυτό του, ὅταν ἤθελε). ἀφοῦ λοιπὸν ἐστάθηκε σήμερα στὸ μέσο τῶν μαθητῶν του, τοὺς ἔδωσε τὴν παραγγελία τοῦ κηρύγματος καὶ τοὺς ἐχάρισε τὴν ἐπαγγελία τοῦ Πνεύματος καὶ ὅτι θὰ εὐρίσκεται μαζί τους ἕως τὴν συντέλεια τῶν αἰώνων. Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπλώνοντας τὸ χέρι του τοὺς εὐλόγησε καί, ἐνῶ ἔβλεπαν, ἀνυψώθηκε, δεικνύοντας ὅτι καὶ αὐτοὶ πού θὰ ὑπακούσουν σ' αὐτόν θὰ ἀνυψωθοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασι πρὸς τὸν Θεό.

16 Ἀφοῦ λοιπὸν διαχωρίσθηκε ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὸ σῶμα (διότι κατὰ τὴν θεότητα συνυπῆρχε μὲ αὐτούς) σύμφωνα μὲ τὴν ἐπαγγελία πρὸς αὐτούς, ὑπερυψώθηκε κι' ἐκάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς μαζί μὲ τὸ φύραμά μας. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος ἔζησε καὶ ἀπεβίωσε, ἀναστήθηκε καὶ ἀναλήφθηκε, ἔτσι κι' ἐμεῖς ζοῦμε καὶ ἀποθαίνομε καὶ θὰ ἀναστηθοῦμε ὅλοι· τὴν ἀνάληψι ὁμως δὲν θὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι, ἀλλὰ μόνο ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους ζωὴ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ θάνατος εἶναι κέρδος²⁸, ὅσοι πρὸ τοῦ θανάτου ἐσταύρωσαν τὴν ἁμαρτία διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διαγωγῆς· διότι μόνο αὐτοὶ θὰ ἀναληφθοῦν μετὰ τὴν κοινὴ ἀνάστασι σὲ νεφέλες πρὸς συνάντησι τοῦ Κυρίου στὸν ἀέρα²⁹. κι' αὐτὸν τὸν Κύριο ἄλλωστε, ὅπως ἰστόρησε στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὁ Λουκᾶς, νεφέλη τὸν παρέλαβε ὅταν ἀναλαμβάνόταν. Ἀλλὰ ὅπως ἐπραξαν οἱ μαθηταὶ μετὰ τὴν ἀνάληψι, πού, ἂν καὶ δὲν τὸν ἔβλεπαν αἰσθητῶς ἀλλὰ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ὁμως τὸν προσκύνησαν, ἃς καταλήξωμε στὴν εἰρήνη, εἰρηνεύοντας μέσα μας καὶ μεταξύ μας (διότι τὸ ὄνομα Ἰε-

29. Α' Θεσ. 4,17.

εἰρηνεύοντες (Ἱερουσαλήμ γὰρ εἰρήνη ἐρμηνεύεται) καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπερώω, τῷ νῶ, γενόμενοι καὶ τούτῳ παραμένοντες καὶ προσευχόμενοι, καθαίρωμεν ἑαυτοὺς τῶν ἐμπαθῶν καὶ χαμαιζήλων λογισμῶν.

17. Οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐπιδημίας τευξόμεθα τοῦ Παρακλήτου καὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσωμεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ρουσαλήμ σημαίνει ειρήνη). Καὶ ἐρχόμενοι στὸ ὑπερῶο μας, στὸν νοῦ δηλαδή, καὶ παραμένοντας σ' αὐτὸ καὶ προσευχόμενοι, ἄς καθαρίσωμε ἑαυτοὺς ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς καὶ χαμερπεῖς λογισμοὺς.

- 17 Διότι ἔτσι καὶ τὴν ἐπιδημία τοῦ Παρακλήτου θὰ ἐπιτύχωμε καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀλήθεια θὰ προσκυνήσωμε Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΙ Ο
ΦΘΑΛ
ΜΟΙ
ΑΥΤΗ
ΕΠΙ
ΤΑ

ΟΣΤΙΝ
ΕΙΝ
ΒΛΕ
ΠΤΕΣΙ

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΓ'

ΣΤΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΩΘΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
“Οπου γίνεται λόγος και περι τοῦ αισθητικοῦ
και
νοεροῦ πολέμου πρὸς τὸν ἀντίπαλό μας

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ'

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΩΘΙΝΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ἐν ἧ καὶ περὶ τοῦ κατ' αἰσθησὶν τε καὶ νοῦν
πρὸς τὸν ἀντικείμενον ἡμῖν πόλεμον

1

ἂ ἐωθινὰ τῶν θείων εὐαγγελίων οὐ πάντα
εἰσὶν ἐωθινά· ἐωθινὰ λέγεται τὰ κατὰ τὴν
ἔω, τουτέστι, τὸν τῆς ἡμέρας ὄρθρον τετε-
λεσμένα. Ἡ δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν πρὸς
τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους εἰς παράστασιν
ταύτης ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦν τὰ ἐω-
θινὰ καταγγέλλει, οὐ κατὰ τὸν τῆς ἡμέρας

ὄρθρον ἐτελέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ μέσης ἡμέρας καὶ πρὸς ἐσπέ-
ραν καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐσπέρας. Ἦνίκα γὰρ τῷ Λουκᾷ καὶ τῷ
Κλεόπα πορευομένοις εἰς Ἐμμαοὺς ἐγγίσας συνεπορεύετο,
πρωῖα οὐκ ἦν· ὡς δὲ ἤγγισαν εἰς ἣν ἐπορεύοντο κώμην, «καὶ
αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι, παρεβιάσαντο,
φησὶν, ἐκεῖνοι λέγοντες· μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν

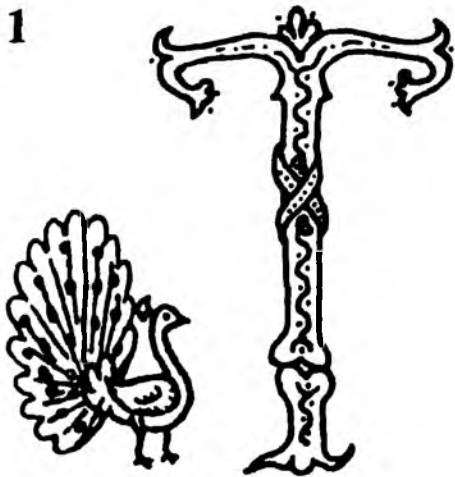

ΟΜΙΛΙΑ 23

ΣΤΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΩΘΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

“Οπου γίνεται λόγος και περί του αισθητικού
και νοερού πολέμου πρὸς τὸν ἀντίπαλό μας

1

ὰ λεγόμενα ἑωθινὰ εὐαγγέλια δὲν εἶ-
ναι ὅλα ἑωθινά. Ἐωθινὰ λέγονται
αὐτὰ πὸς ἔχουν συντελεσθῆ κατὰ τὴν
ἔω, δηλαδὴ τὸν ὄρθρο τῆς ἡμέρας. Ἡ
μετὰ τὴν ἀνάστασι ὅμως ἐπιφάνεια
τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος
μας Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἀπο-
στόλους γιὰ ἐπιβεβαίωσί της, τὴν
ὁποία διακηρύσσουν τὰ ἑωθινὰ εὐαγ-

γέλια, δὲν συντελέσθηκε μόνο κατὰ τὸν ὄρθρο τῆς ἡμέρας,
ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὸ ἀπόγευμα καὶ τὸ βράδυ
ἀκόμη. Παραδείγματος χάριν ὅταν ὁ Κύριος ἐπλησίασε τὸν
Λουκᾶ καὶ τὸν Κλεόπα, καθὼς ἐπήγαιναν στὴν Ἐμμαοὺς καὶ
ἐβάδισε μαζί τους, δὲν ἦταν πρωτὶ ὅταν δὲ ἔφθασαν στὸ
χωριὸ τοῦ προορισμοῦ τους «καὶ αὐτὸς προσποιήθηκε ὅτι

ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα». Ὡς δὲ καὶ μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κλάσιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἄρτου γνωρισθεῖς αὐτοῖς, αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν μαθητῶν ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, ταῦτα αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐλθούσης πάντως ἡμέρας μετὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Ἄλλοτε δὲ πάλιν τῷ Πέτρῳ μετὰ τὸ ἄριστον ὠμίλει καὶ τῶν λογικῶν αὐτοῦ προβάτων ἡμῶν ποιμένα καθίστησιν· ὅτε γάρ, φησὶν, ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ· «Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με;». Τοῦ δὲ συνθεμένου, «βόσκει», φησί, «τὰ ἀρνία μου, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου».

2 Πῶς οὖν καὶ ταῦτα ἐωθινὰ τε εἰσι καὶ οὕτω καλοῦνται μὴ κατὰ τὴν ἕω τελεσθέντα; Ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος Χριστὸς ἀναρχὸς ὑπάρχων καὶ προαιώνιος, ἄτρεπτός τε καὶ ἀναλλοίωτος, ὡς μὴ ἔχων παραλλαγὴν ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα, καὶ ἀτελεύτητος ὑπάρχει καὶ ἄδυτος, φῶς ἀπαστράπτων ἀληθινόν τε καὶ ὑπερκόσμιον καὶ ἡμέρας ἀνεσπέρου ποιητικόν, ἐν ᾗ εἰσι σὺν τοῖς ἀγαθοῖς ἀγγέλοις καὶ τῶν δικαίων τὰ πνεύματα. Μετὰ δὲ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ μετὰ τῶν οἰκείων σωμάτων οἱ δίκαιοι ἔσονται ὡς τοῦ φωτὸς κληρονόμοι καὶ υἱοὶ τῆς ὄντως ἡμέρας ὄντες. Αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἡμέρα ἀνέσπερός τε οὐσα καὶ ἀδιάκοπος, οὐδ' ὄρθρον ἔχει ἢ ἔσχε· καὶ γὰρ οὐδ' ἀρχὴν.

3 Ἡμᾶς δὲ κατέσχε νύξ καὶ σκιά περιέσχε θανάτου, τῇ ἀμαρτίᾳ

ἤθελε νὰ βαδίση παραπέρα, ἐκεῖνοι τὸν παρεκάλεσαν πιεστικὰ λέγοντας· μεῖνε μαζί μας, διότι πλησιάζει τὸ βράδυ κι' ἡ ἡμέρα ἐγύρισε»¹. Ὄταν δὲ μετὰ τὴν ἀπὸ αὐτὸν κλάσι καὶ διανομὴ τοῦ ἄρτου, τὸν ἀνεγνώρισαν, αὐτὸς ἔγινε ἄφαντος ἀπὸ ἐμπρὸς τους, αὐτοὶ δὲ ἐσηκώθηκαν τὴν ἴδια ὥρα, ἐπέστρεψαν στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ διηγώνταν στοὺς ἄλλους μαθητὰς τὰ συμβάντα στὸ δρόμο· ἐνῶ δὲ ἔλεγαν αὐτὰ, ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἐστάθηκε στὴ μέση τους, ὅποτε ὅπωςδὴποτε ἦλθε ἡμέρα ἔπειτα ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἑσπέρα. Ἄλλοτε πάλι συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Πέτρο μετὰ τὸ γεῦμα καὶ τὸν καθιστοῦσε ποιμένα ἡμῶν τῶν λογικῶν προβάτων του. Πραγματικὰ λέγει, ὅταν ἐγευματίσαν, ἐρωτᾷ τὸν Σίμωνα Πέτρο· «Σίμων Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾷς;». Ἀφοῦ δὲ αὐτὸς ἀπάντησε καταφατικὰ, λέγει «βόσκει τὰ ἄρνιά μου, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου»².

Πῶς λοιπὸν καὶ αὐτὰ εἶναι ἐωθινὰ κι' ἔτσι ὀνομάζονται, ἀφοῦ δὲν ἐπιτελέσθηκαν τὸ πρωῒ; Ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, καθὼς εἶναι ἄναρχος καὶ προαιώνιος, ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος, ἀφοῦ δὲν ἔχει μεταβολὴ ἢ σκιά μετατροπῆς, εἶναι καὶ ἀτελεῦτητος καὶ ἄδυτος, ἀστράπτοντας φῶς ἀληθινό καὶ ὑπερκόσμιο καὶ ποιητικὸ ἀνέσπερης ἡμέρας, στὴν ὁποία μαζί μὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους εὐρίσκονται καὶ τὰ πνεύματα τῶν δικαίων. Ἐπειτα δὲ ἀπὸ τὴν συντέλεια τοῦ αἰῶνος τούτου οἱ δίκαιοι θὰ εἶναι μαζί μὲ τὰ σώματά τους, ἀφοῦ εἶναι κληρονόμοι τοῦ φωτὸς καὶ υἱοὶ τῆς πραγματικῆς ἡμέρας. Αὕτῃ λοιπὸν ἡ ἡμέρα, ἀφοῦ εἶναι ἀνέσπερη καὶ ἀδιάκοπη, δὲν ἔχει οὔτε εἶχε ὄρθρο, ὅπως δὲν ἔχει οὔτε ἀρχή.

Ἐμᾶς ὁμως μᾶς κατέλαβε νύκτα καὶ μᾶς ἄρπαξε σκιά θα-

1. Λουκᾶ 24,28.

περιπεσόντας καὶ τὴν ὀπτικὴν δύναμιν ἀποβαλόντας, ἦτις ἐκ Θεοῦ κατὰ χάριν ἡμῖν ὑπῆρχε, δι' ἧς τοῦ χορηγοῦ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἀντελαμβανόμεθα φωτός. Νῦν οὖν ἡμῶν καὶ ὁ θάνατος ἐπεχύθη τῇ φύσει, οὐ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός τραπέντος, ἀλλ' ἡμῶν ἐκτραπέντων καὶ ἀνάνευσιν οὐκέτ' ἐχόντων παρ' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς τὸ ζωηφόρον ἐκεῖνο φῶς. Ἄλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς ἐπ' ἐσχάτων αἰώνων ὁ τοῦ αἰδίου φωτός χορηγὸς καὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς αἴτιος, οὐ μόνον μέχρις ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν κατήλθε, καθ' ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τοῦ οἰκείου θανάτου τὰ τοῦ ἄδου σκυλεύσας βασιλεία τριήμερος ἐξανέστη, δείξας πάλιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει τὸ φῶς τῆς ἀκηράτου καὶ ἀθανάτου ζωῆς, φῶς ἀναστάσεως ὑπάρξαν αὐτῇ.

4 Ἐπεὶ δὲ ἡ αὐτοῦ νῦν ἀνάστασις ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο, μέλλει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς τὸ φῶς τῆς ἀθανάτου ζωῆς περιλήψεσθαι, καὶ τηνικαῦτα πᾶσι τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀδιάκοπον διαυγᾶσειν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ἔω καὶ ὄρθρου λόγον ἐπέχει πρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἑωθινὰ καὶ ὄρθρινά ἐστι πάντα τὰ τῆς ἀναστάσεως εὐαγγέλια. Διὸ καὶ κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν τὰ τε πρὸς ἑσπέραν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τελεσθέντα, ἑωθινὰ εἰσὶ τε καὶ ὀνομάζονται.

5 Τὸ δὲ σήμερον εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθὲν ἑωθινὸν εὐαγγέλιον, ἀμφοτέρωθεν ἐστὶν ἑωθινόν· οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς μετ' αὐτὴν ἐπιφανείας διαλαμ-

νάτου, ἐπειδὴ περιεπέσαμε στὴν ἁμαρτία κι' ἐχάσαμε τὴν ὀπτική δύναμι, ἡ ὁποία ὑπῆρχε μέσα μας ἀπὸ τὸν Θεὸ κατὰ χάρι, μὲ τὴν ὁποία ἀντελαμβάνομασταν τὸ φῶς ποὺ χορηγεῖ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ. Νύκτα καὶ θάνατος λοιπὸν ἐπιχύθηκε ἐπάνω στὴ φύσι μας, ὄχι διότι τὸ ἀληθινὸ φῶς ἐτράπηκε, ἀλλὰ διότι ἐμεῖς ἐκτραπήκαμε καὶ δὲν ἔχομε πλέον ἀπὸ προσωπική μας δύναμι ἀνάνευσι πρὸς τὸ ζωηφόρο ἐκεῖνο φῶς. Ἀλλὰ ὁ χορηγὸς τοῦ αἰδίου φωτὸς καὶ αἴτιος τῆς ἀληθινῆς ζωῆς μᾶς ἐλέησε στοὺς τελευταίους καιροὺς καὶ ὄχι μόνο κατέβηκε ἕως ἐμᾶς γιὰ χάρι μας, γενόμενος ἄνθρωπος σὰν ἐμᾶς, ἀλλὰ ὑπέμεινε γιὰ χάρι μας σταυρὸ καὶ θάνατο καί, ἀφοῦ μὲ τὸν θάνατό του ἐσκύλευσε τὰ βασίλεια τοῦ Ἄδου, ἀναστήθηκε τριήμερος, δείχνοντας πάλι στὴν ἰδική μας φύσι ὅτι τὸ φῶς τῆς ἀφθαρτῆς καὶ ἀθάνατης ζωῆς ὑπῆρξε γι' αὐτὴν φῶς ἀναστάσεως.

Ἀφοῦ δὲ τώρα ἡ ἀνάστασις του ἔγινε ἀπαρχὴ τῶν κοιμημένων, κατὰ δὲ τὴν δευτέρα παρουσία του πρόκειται τοὺς μαθητὰς του νὰ περιλάβωσι τὸ φῶς τῆς ἀθανάτου ζωῆς καὶ τότε νὰ ἀνατείλῃ δι' ὅλους ἡ ἀληθινὴ καὶ ἀδιάκοπη ἡμέρα· γι' αὐτὸ ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου σχετικὰ μὲ τὴν ἡμέρα ἐκείνη κατέχει τὴ θέσι αὐγῆς καὶ ὄρθρου· καὶ σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴ θέσι ὅλα τὰ εὐαγγέλια τῆς ἀναστάσεως εἶναι ἑωθινὰ καὶ ὄρθρινά. Γι' αὐτὸ καὶ σήμερα τὰ τελεσθέντα, τόσο πρὸς τὴν ἑσπέρα ὅσο καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας, εἶναι καὶ ὀνομάζονται ἑωθινά.

Τὸ δὲ ἑωθινὸ εὐαγγέλιο ποὺ ἀναγνώσθηκε σήμερα ἐμπρὸς σέ ὅλους³ εἶναι καὶ ἀπὸ τίς δύο ἀπόψεις ἑωθινόν· διότι ὄχι μόνο διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ

3. Ἰω. 21,1-14.

βάνει, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἕω τῆς αἰσθητῆς ἡμέρας φαίνεται τελεσθέν· «πρωΐας γάρ», φησὶν, «ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταί, ὅτι Ἰησοῦς ἐστι». Καίτοι τὴν ἀρχὴν φησιν, ὅτι ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος. Ἐφανέρωσε μὲν οὖν, ἀλλ' αὐτοὶ τῷ πλοίῳ μετέωροι ὄντες ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς ἀπέχοντες, καὶ γὰρ ἠλίευον, οὐπω ἐπέγνωσαν αὐτόν.

6 Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «παιδιά»· ὄσης μετριότητος, ὄσης διαθέσεως, ὄσης γλυκύτητος τὸ πρόσημα τοῦτο γέμει! «Παιδιά», οὖν φησι, «μὴ τι προσφάγιον ἔχετε;». Οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλ' οἰκονομικῶς ὁδοποιῶν τῷ θαύματι· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὐ, λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου, καὶ εὐρήσετε». Εἰπῶν, «εὐρήσετε», ἔδειξεν εἰδώς, ὅτι διὰ πάσης νυκτὸς καθιέντες τὰ δίκτυα, εἵρισκον οὐδέν. Ὡς οὖν εἶδον αὐτὸν ἐκεῖνοι τὰ κατ' αὐτοὺς εἰδότα καὶ μὴ παρόντα, εὐχερῶς ἐπείσθησαν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις· ἔβαλον οὖν, ὑπακούσαντες.

7 Ὡς δὲ μὴ μόνον εὖρον ἰχθύας, ὡς ἐκεῖνος εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτους καὶ τηλικούτους, ὡς μὴδ' ἀνέλκειν ἔχειν τὸ δίκτυον ἐπὶ τὸ πλοῖον (οὐκέτι γάρ, φησὶν, αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων), ὁ πρὸς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν τῶν ἄλλων ἐτοιμότητος Ἰωάννης, ὁ διαφερόντως ἠγαπημένος τῷ Κυρίῳ καὶ διδασκάλῳ, μεμνημένος δὴ πού καὶ τῆς κατὰ τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ τὴν ἀρχὴν θαυμαστῆς ἀλείας ἐκείνης, ἦν ἐπὶ τῷ

τῆς μετὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐπιφανείας, ἀλλὰ καὶ φαίνεται νὰ πραγματώθηκε κατὰ τὴν ἕω τῆς αἰσθητῆς ἡμέρας. Διότι, λέγει, «ὅταν ἔγινε πρῶτῃ, ἐστάθηκε ὁ Ἰησοῦς στὸν αἰγιαλό· δὲν ἐγνώριζαν ὅμως οἱ μαθηταί, ὅτι εἶναι ὁ Ἰησοῦς»⁴, ἂν καὶ στὴν ἀρχὴ λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτό του στοὺς μαθητὰς του, ἀφοῦ ἐγέρθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, στὴ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος. Ἐφανέρωσε βέβαια, ἀλλ' αὐτοὶ εὐρισκόμενοι ψηλὰ στὸ πλοῖο ἐπάνω στὴ θάλασσα καὶ ἀπέχοντας ἀπὸ τὴ γῆ, διότι ἀλίευαν, δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν.

Λέγει λοιπὸν σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· «παιδιά»· μὲ πόση μετριοφροσύνη, μὲ πόση διάθεσι, μὲ πόση γλυκύτητα εἶναι γεμάτη αὐτὴ ἡ προσφώνησις! «Παιδιά», λοιπὸν λέγει, «μήπως ἔχετε τίποτε προσφάγι;». Τοὺς ἐρωτᾷ ὅχι διότι ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ πρόνοια ἐτοιμάζοντας τὸ δρόμο γιὰ τὸ θαῦμα· διότι μόλις ἐκεῖνοι ἀποκρίθηκαν, ὅχι, τοὺς λέγει ὁ Ἰησοῦς, «ρίψετε τὰ δίκτυα στὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου καὶ θὰ εὐρῆτε». Ἀφοῦ εἶπε, «θὰ εὐρῆτε», ἔδειξε ὅτι ἐγνώριζε ὅτι ἔχοντας βαλμένα τὰ δίκτυα ὅλη τὴ νύκτα, δὲν εὕρισκαν τίποτε. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶδαν ἐκεῖνοι ὅτι ἐγνώριζε τὰ σχετικὰ μὲ αὐτοὺς καὶ χωρὶς νὰ εἶναι παρών, εὐκολα ἐπείσθησαν στὰ λεγόμενά του· τὰ ἔρριψαν λοιπὸν ὑπάκοα.

Ὅταν δὲ ὅχι μόνο εὐρῆκαν ψάρια, ὅπως εἶπε ἐκεῖνος, ἀλλὰ τόσο πολλὰ καὶ μεγάλα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ σηκώσουν τὸ δίκτυ ἐπάνω στὸ πλοῖο (διότι λέγει, δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ σηκώσουν ἀπὸ τὰ πολλὰ ψάρια), ὁ ἐτοιμότατος πρὸς τὴ θεία ἐπίγνωσι Ἰωάννης, ὁ ἰδιαιτέρως ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ διδάσκαλο, ἐνθυμούμενος βέβαια καὶ τὴν θαυμαστὴ ἐκείνη ἀλιεία τὸν πρῶτο καιρὸ στὴ λίμνη Γεννη-

4. Ἰω. 21,4.

ρήματι τοῦ Κυρίου χαλάσαντες τὰ δίκτυα, τοσοῦτον συνέκλεισαν ἰχθύων πλήθος, ὡς καὶ τοῦτο θαυμαστὸν εἶναι, πῶς ὑπὸ τοσοῦτου πλήθους οὐκ ἐρράγη τὰ δίκτυα. «Φησὶν οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τῷ Πέτρῳ· ὁ Κύριος ἐστίν». Ὁ δὲ θερμότατος πάλιν καὶ πρὸς πρᾶξιν τῶν ἄλλων ἐτοιμότατος Πέτρος «ἀκούσας», φησὶν, «ὅτι ὁ Κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβηλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν». Ὁ δὲ ἐπενδύτης σινδῶν τις ἐστὶ καὶ ὀθόνιον, ᾧ Σῦροι τε καὶ Φοίνικες ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων χρῶνται, διὸ καὶ ἐπενδύτης λέγεται, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ γυμνοὺς περιελίττοντες ἑαυτούς, ὡς καὶ ὁ ἀκολουθήσας νεανίσκος συλληφθέντι τῷ Κυρίῳ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων περιβεβλημένος ἦν σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, ἦν καὶ καταλιπὼν τοῖς κρατήσασιν νεανίσκοις, ἀπέδρα γυμνός. Ὁ δὲ Πέτρος τὸν ἐπενδύτην τοῦτον οὐ περιεβάλλετο, γυμνὸς ὢν, ἀλλὰ συμπύξας περιεζώσατο, ὡς ἂν ἔχη καὶ νήχεσθαι· διακοσίους γὰρ πήχεις τῆς γῆς ἀπεῖχε. Προφθάνει μὲν οὖν ὁ Πέτρος ἅπαντας θερμῶς οὕτως, οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων καὶ οἶον τῷ παρασχόντι τούτῳ προσφέροντες, ἴν' ἔχωσι κἂν τούτῳ λέγειν τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο λόγιον· τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν.

«Ὡς οὖν ἀπέβησαν», φησὶν, «εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον». Ἀνθρακιὰν μὲν οὖν πυρὸς ἐνόμισάν τινες εἶναι ταύτην, ἐφ' ἧς τὸ ὀψάριον ὠπτοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἐπαγόμενον, ἕτεροί φασιν, οὐκ ἀφήσιν οὕτω

σαρέτ, ὅποτε μὲ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου ἀπλώνοντας τὰ δίκτυα τόσο πλῆθος ψαριῶν ἐκλείσαν μέσα σ' αὐτά, ὥστε νὰ εἶναι καὶ τοῦτο θαυμαστό, πῶς δὲν ἔσπασαν τὰ δίκτυα μὲ τόσο πλῆθος· «λέγει λοιπὸν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος πρὸς ἀγαποῦσε ὁ Χριστὸς στὸν Πέτρο· ὁ Κύριος εἶναι». Ὁ δὲ Πέτρος πάλι, θερμότερος καὶ ἐτοιμότερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους στὴν πρᾶξι, καθὼς «ἄκουσε», λέγει, «ὅτι ὁ Κύριος εἶναι, ἐξώσθηκε τὸν ἐπενδύτη, διότι ἦταν γυμνός, καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα». Ἐπενδύτης δὲ εἶναι ἓνα σινδόνι, μιὰ ὀθόνη πρὸς χρησιμοποιοῦν Σύροι καὶ Φοίνικες ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται ἐπενδύτης, μερικὲς φορὲς μάλιστα τυλίγοντάς το στὸ σῶμα τοὺς γυμνοί, ὅπως καὶ ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος πρὸς ἀκολούθησε τὸν Κύριο ὅταν συνελήφθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἦταν τυλιγμένος μὲ σινδόνι στὸ γυμνὸ σῶμα του, τὸ ὁποῖο ἄφησε στοὺς ὑπηρέτες πρὸς τὸν ἔπιασαν κι' ἐξέφυγε γυμνός⁵. Ὁ δὲ Πέτρος δὲν ἔβαλε ἐπάνω τὸν ἐπενδύτη τοῦτον, ἀφοῦ ἦταν γυμνός, ἀλλὰ τὸν ἐξώσθηκε διπλωμένον, ὥστε νὰ μπορῆ καὶ νὰ κολυμβήσῃ· διότι ἀπεῖχε διακοσίους πήχεις ἀπὸ τὴν ξηρά. Ἔτσι λοιπὸν μὲ τὴν θέρμη του ὁ Πέτρος τοὺς ἐπρόλαβε ὅλους, οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ ἦλθαν μὲ τὸ πλοιάριο, σύροντας τὸ δίκτυο μὲ τὰ ψάρια σὰν γιὰ νὰ τὰ προσφέρουν σ' αὐτὸν πρὸς τοὺς τὰ ἔδωσε, ὥστε καὶ σὲ αὐτὸ νὰ μποροῦν νὰ εἰποῦν τὸ ἱερὸ ἐκεῖνο λόγιον· «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν»⁶.

8 «Καθὼς λοιπὸν ἀποβιβάσθησαν στὴν ξηρά», λέγει, «βλέπουν ἀνθρακιά ἀπλωμένη καὶ ἓνα ψάρι ἐπάνω σ' αὐτὴν καὶ ἄρτο». Μερικοὶ λοιπὸν ἐνόμισαν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἀνθρακιά φωτιᾶς, ἐπάνω στὴν ὁποία ἐψηνόταν τὸ ψάρι, ἀλλὰ, λέγουν ἄλλοι, ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου δὲν ἐπιτρέπει αὐτὴ τὴν ἐκδο-

6. Ἐκ τῆς λειτουργικῆς ἀναφορᾶς.

τὴν ἀνθρακιὰν ἐκδέξασθαι· οὐ γὰρ δὴ ὁ ἄρτος ἐπέκειτο πυρί.
 Ἔπειτα καὶ ἀνθρακιὰν οὐκ εἶπεν ἡμμένην, ἀλλὰ «κειμένην»·
 ὀνομάζεσθαι τοίνυν φασὶν οὕτω καὶ δέρμα τι, ᾧ ἀντὶ τραπέζης
 χρῶνται οἱ ὁδοιπόροι. Ὡς οὖν οἱ Ἀπόστολοι ἀποβάντες εἰς τὴν
 γῆν ἕτερον εἶδον θαῦμα τοῦτο τοῦ κατὰ τὴν θάλατταν μεῖζον,
 οὐκ ἐκ τοῦ βυθοῦ γάρ, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντων ὀρῶσιν ἰχθὺν καὶ ἄρ-
 τον γεγεννημένον τε καὶ προκείμενον ἕτοιμον, μετὰ τῆς τοῦ Κυ-
 ρίου τερπνῆς θεάς, καὶ τοῦ θαύματος ὅλοι γενόμενοι, κατημέλη-
 σαν τῆς ἀλείας. Διὰ τοῦτο φησι πρὸς αὐτοὺς ὁ Κύριος· «ἐνέγκα-
 τε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων, ὧν ἐπιάσατε νῦν», ἐπιστρέφων πρὸς τὴν
 ἐπιμέλειαν ἐκείνων αὐτοῦς, ὡς καὶ ἐξενεγκεῖν τὴν ἄγραν καὶ
 μέτρῳ περιλαβεῖν, ἵνα μὴ κατὰ φαντασίαν εἴποι τις εἶναι τὴν
 τῶν ἰχθύων πληθύν.

«Ἀνέβη οὖν Σίμων Πέτρος», φησί, «καὶ εἴλκυσε τὸ δίκτυον
 μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήκοντα τριῶν, καὶ τοσού-
 των ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον». Ἡ ἀρραγὲς διαφυλάξασα
 τοῦ Χριστοῦ δύναμις, εἶχε δὴ πού καὶ τοὺς ἔλκοντας ἐνδυναμῶ-
 σαι καὶ κούφην ποιήσασθαι τὴν ὀλκὴν, οὐκ ἐποίησε δέ, ἵνα μᾶλ-
 λον αἰσθῶνται τοῦ θαύματος οἱ Ἀπόστολοι· διὸ καὶ ὁ Πέτρος
 ἐπανελθὼν εἰς τὸ πλοῖον ὡς ἀδυνατοῦσι συνήρατο. Ὁ δὲ Κύ-
 ριος ἐνὶ ἐκάστω θέλων γενέσθαι καταφανῆς, εἰπὼν αὐτοῖς,
 «δεῦτε ἀριστήσατε», χερσὶν οἰκείαις διαδίδωσιν αὐτοῖς τὸν εἰ-
 ρημένον ἄρτον καὶ τὸ ὀψάριον, δείξας καὶ τοῦτο διὰ τῆς διακο-
 νίας ταύτης, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τῆς μελλούσης καὶ διαιωνι-
 ζούσης ἀπολαύσεως χορηγός τε καὶ διανομεύς, ἧτις ἔσται μετὰ
 τὴν ἄγραν τῆς ἀποστολικῆς σαγήνης, τουτέστι, μετὰ τὸ συναγα-
 γεῖν τούτους διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς τὴν ἀληθῆ θε-

χή για τὴν ἀνθρακιά· διότι βέβαια δὲν ἦταν ἐπάνω στὴ φωτιά ὁ ἄρτος. Ἐπειτα γιὰ τὴν ἀνθρακιά δὲν εἶπε ἀναμμένη ἀλλὰ ἀπλωμένη· λέγουν λοιπὸν ὅτι ἔτσι ὀνομάζεται καὶ ἓνα εἶδος δέρματος ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ὁδοιπόροι ἀντὶ γιὰ τράπεζα. Μόλις λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι, ἀποβιβαζόμενοι στὴν ξηρὰ εἶδαν ἄλλο θαῦμα, μεγαλύτερο τοῦτο ἀπὸ τὸ συμβᾶν στὴ θάλασσα, διότι ἐδῶ βλέπουν ὄχι ἀπὸ τὸ βυθὸ ἀλλὰ ἀπὸ τὸ μηδὲν ψάρι καὶ ἄρτο καμωμένο καὶ ἀποθεμένον ἔτοιμον, παραδομένοι ὀλόκληροι πλὴν τῆς τερπνῆς θεᾶς τοῦ Κυρίου καὶ στὸ θαῦμα, ἀδιαφόρησαν γιὰ τὴν ἀλειεία. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τοὺς λέγει· «φέρετε ἀπὸ τὰ ψάρια ποὺ ἐπιάσατε τώρα», ἐπαναφέροντάς τους πρὸς τὴν φροντίδα γιὰ ἐκεῖνα, ὥστε νὰ φέρουν ἔξω τὸ ψάρεμα καὶ νὰ τὸ βάλουν σὲ μέτρο, γιὰ νὰ μὴ εἰπῆ κανεὶς ὅτι εἶναι φανταστικὸ τὸ πλῆθος τῶν ψαριῶν.

«Ἀνέβηκε λοιπὸν», λέγει, «ὁ Σίμων Πέτρος καὶ ἐτράβηξε τὸ δίκτυ γεμᾶτο ἑκατὸν πενήντα τρία μεγάλα ψάρια· κι' ἐνῶ ἦσαν τόσο πολλὰ, τὸ δίκτυ δὲν ἐσχίσθηκε». Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὸ διεφύλαξε ἀρρηγῆς μποροῦσε βέβαια νὰ δυναμώσῃ κι' αὐτοὺς ποὺ τὸ τραβοῦσαν καὶ νὰ καταστήσῃ ἐλαφρὸ τὸ τράβηγμα, δὲν τὸ ἔκαμε δέ, γιὰ νὰ αἰσθανθοῦν περισσότερο τὸ θαῦμα οἱ Ἀπόστολοι· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἐπανῆλθε στὸ πλοῖο κι' ἔλαβε μέρος στὸ συρμὸ μαζὶ μὲ αὐτούς, ἀφοῦ ἀδυνατοῦσαν νὰ τὸ σύρουν μόνοι. Ὁ δὲ Κύριος, θέλοντας νὰ γίνῃ ὀλοφάνερος στὸν καθένα, τοὺς εἶπε, «ἔλθετε νὰ γευματίσετε» καὶ τοὺς ἐμοίρασε μὲ τὰ χέρια του τὸν ἀναφερθέντα ἄρτο καὶ τὸ ψάρι, δείχνοντας μὲ αὐτὴ τὴ διακονία καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ χορηγὸς καὶ διανομεὺς τῆς μέλλουσας αἰωνίας ἀπολαύσεως, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθῆ μετὰ τὸ ψάρεμα τῆς ἀποστολικῆς σαγήνης, δηλαδὴ μετὰ τὴ συναγωγή ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ

οσέβειαν ἐκ παντὸς ἔθνους πάντα τοὺς ἀξίους. Ἐν οἷς τηνικαῦτα τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν φανήσονται οἱ μεγάλοι, εἴτε κατὰ χιλιάδας, εἴτε κατὰ μυριάδας ἀριθμούμενοι, αὐτὸς οἶδεν ὁ καὶ τὰ θαύματα ἐργαζόμενος καὶ μυστηρίων γέμοντα ταῦτα ἀπεργαζόμενος.

10 Καὶ ὁ ἀκερδῆς γὰρ κόπος τῆς νυκτὸς πάσης τὸ ἄκαρπον ἐδείκνυ τῆς πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας γεγонуίας διδασκαλίας. Καὶ ἡ κατὰ τὴν πρωΐαν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῶν δικτύων κάθεσις καὶ ἄγρα τὸ ἀνύσιμον ὑπεδήλου τῆς μετὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας· πρωΐας γὰρ ἤδη γενομένης, ὅτε αὐτὸς διὰ σαρκὸς ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, ἐπιδέξιός τε καὶ ἐνεργῆς ἡ θεία γέγονε διδασκαλία, συλλαβοῦσα καὶ πρὸς Χριστὸν ἐλκύσασα τῶν σωζομένων τὰ πλήθη. Ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς μετὰ τὴν διάδοσιν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ἰχθύος, φησί, τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. Ἦλθε γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐν οἰκίᾳ συνηθροισμένους ἑσπέρας τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνέστη· καὶ διαλιπὼν ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦλθεν, ἡνίκα καὶ ὁ Θωμᾶς τοῖς ἄλλοις συνῆν· καὶ τρίτον ἤδη τοῦτο πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἦλθεν, ἀλλ' ἐφανερώθη, δεικνὺς ὅτι παρῆν αὐτοῖς, καὶ μὴ αἰσθητῶς ὀρώμενος, παρεῖχε δὲ τούτοις αὐτὸν ὀρᾶν, ἡνίκα ἐβούλετο· τοιαύτη γὰρ τῶν ἀθανάτων σωμάτων ἡ δύναμις.

11 Πάρεστιν οὖν καὶ ἡμῶν ἐκάστῳ, ἀδελφοί, κἂν μὴ ὀρᾶται παρ' ἡμῶν· διὸ καὶ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους εἶπεν ἀναλαμβανόμενος, «ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Οὐκοῦν ὡς παρόντα τοῦτον ἐκάστης

κηρύγματος στήν ἀληθινὴ θεοσέβεια ὄλων τῶν ἀξίων ἀπὸ κάθε ἔθνος. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τότε οἱ μεγάλοι θὰ φανοῦν ἑκατὸν πενήντα τρεῖς, ἀριθμοῦμενοι εἴτε σὲ χιλιάδες εἴτε σὲ μυριάδες· τοῦτο τὸ γνωρίζει αὐτὸς ποῦ διενεργεῖ τὰ θαύματα καὶ τὰ ἐπεξεργάζεται γεμᾶτα μυστήρια.

10 Πραγματικὰ καὶ ὁ ἀκερδῆς κόπος ὅλης τῆς νύκτας ἐδείκνυε τὸ ἄκαρπο τῆς διδασκαλίας ποῦ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά του. Καὶ τὸ ρίζιμο τῶν δικτύων πρὸς τὰ δεξιὰ κατὰ τὸ πρωῖ καὶ τὸ ψάρεμα ὑποδήλωνε τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς μετὰ τὴν παρουσία του εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Διότι ἀφοῦ ἔγινε ἤδη πρωῖ, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης μᾶς ἔφεξε διὰ σαρκός, ἡ θεία διδασκαλία ἔγινε ἐπιδεξία καὶ ἐναργής, συνέλαβε καὶ προσεῖλκυσε στὸν Χριστὸ τὰ πλήθη τῶν σωζομένων. Ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς λέγει, μετὰ τὴν διάδοσι τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ἰχθύος, ἐφανερώθηκε γιὰ τρίτη τὴν φορά στὸς μαθητὰς του ὁ Ἰησοῦς, ἀφ' ὅτου ἐγέρθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Πραγματικὰ ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ὅταν ἦσαν συναθροισμένοι σὲ οἰκία τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποία ἀναστήθηκε· καὶ μετὰ παρέλευσι ὀκτῶ ἡμερῶν ἦλθε πάλι, ὅταν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἦταν καὶ ὁ Θωμᾶς· καὶ γιὰ τρίτη τὴν φορά δὲν ἦλθε πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ ἐφανερώθηκε, δείχνοντας ὅτι ἦταν παρῶν σ' αὐτούς, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν ἐβλεπόταν αἰσθητῶς, τοὺς ἐπέτρεπε δὲ νὰ τὸν βλέπουν, ὅποταν ἤθελε· διότι τέτοια εἶναι ἡ δύναμις τῶν ἀθανάτων σωμάτων.

11 Εἶναι λοιπὸν παρῶν καὶ στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς, ἀδελφοί, ἔστω κι' ἂν δὲν βλέπεται ἀπὸ μᾶς· γι' αὐτὸ καί, ὅταν ἀναλαμβάνοταν, εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, «ἰδοῦ, ἐγὼ εἶμαι μαζί σας ὄλον τὸν καιρὸ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»⁷. Ἐπο-

7. Ματθ. 28,20.

ἡμέρας αἰδώμεθα καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιῶμεν. Εἰ δὲ καὶ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς οὐκ ἔχομεν αὐτὸν ἀρτίως ὄρᾶν, ἀλλὰ τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν ἔχομεν αὐτὸν διηνεκῶς ὄρᾶν, εἰ νήφομεν, καὶ οὐχ ὄρᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλα ἐντεῦθεν καρποῦσθαι τὰ ἀγαθὰ. Αὕτη γὰρ ἡ θεὰ πάσης ἀμαρτίας ἐστὶν ἀναίρεσις, πονηροῦ παντὸς καθαίρεσις, παντὸς κακοῦ ἐστὶν ἀλλοτριώσεις. Αὕτη ἡ θεὰ πάσης ἀρετῆς ὑπάρχει ποιητικὴ, καθαρότητος καὶ ἀπαθείας γεννητικὴ, ζωῆς αἰωνίου καὶ βασιλείας ἀπεράντου παρεκτικὴ. Ταύτης τῆς τερπνῆς θεᾶς ἐπιμελούμενοι, καὶ ὡς εἰς παρόντα τὸν Χριστὸν νοερῶς ἀτενίζοντες, ἐρεῖ καὶ ἡμῶν ἕκαστος, ὡς ὁ Δαβὶδ· «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω».

- 12 Ἔστι γὰρ ἡμῖν ἔξωθεν, ἀδελφοί, πόλεμος, διὰ τῶν αἰσθήσεων πρὸς ἀμαρτίαν ἐφελκόμενος τοὺς μὴ γενναίως ἀνθισταμένους, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ καθ' ἡμῶν ὁ πόλεμος οὗτος ἐγείρεται· οὐδὲ γὰρ ἀδιαλείπτως αἱ ἡμῶν αἰσθήσεις ἐνεργοῦσιν. Ἔστι δ' ὅτε, καὶ τῶν αἰσθήσεων ἐνεργουσῶν, ἀτέλεστος ἔμεινεν ἡ ἀμαρτία διὰ τὴν τῶν ὑλῶν ἀπορίαν, ἢ καιρῶν τε καὶ τόπων οὐκ ἐπιτηδείων· ὧν ἄνευ οὐ κλέπτῃς, οὐ ληστῆς, οὐ πόρνος, οὐ μοιχός, οὐχ ἄρπαξ, οὐ πλεονέκτης εἰς τέλος ἄγει τὴν ἀνομίαν. Ἔστι δὲ ἕτερος πόλεμος ἐν ἡμῖν αὐτοῖς νοητός, ὁ διὰ τῶν λογισμῶν, πολλῶ τοῦ αἰσθητοῦ χαλεπώτερος· ἀεὶ γὰρ ἐστὶν ἐνεργῆς καὶ ὑλῶν οὐ δεῖται πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ κακοῦ, οὐδὲ καιρῶν οὐδὲ

οσέβειαν ἐκ παντὸς ἔθνους πάντας τοὺς ἀξίους. Ἐν οἷς τηνικαῦτα τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν φανήσονται οἱ μεγάλοι, εἴτε κατὰ χιλιάδας, εἴτε κατὰ μυριάδας ἀριθμούμενοι, αὐτὸς οἶδεν ὁ καὶ τὰ θαύματα ἐργαζόμενος καὶ μυστηρίων γέμοντα ταῦτα ἀπεργαζόμενος.

μένως πρέπει νὰ τὸν φοβούμαστε κάθε μέρα σὰν νὰ εἶναι παρών καὶ νὰ πράττωμε τὰ ἀρεστὰ σ' αὐτόν. Ἐὰν δὲ τώρα δὲν μπορούμε νὰ τὸν βλέπωμε καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, ἀλλὰ μπορούμε νὰ τὸν βλέπωμε διαρκῶς μὲ τὰ μάτια τῆς διανοίας, ἂν εἴμαστε ξύπνιοι, καὶ ὄχι μόνο νὰ τὸν βλέπωμε, ἀλλὰ νὰ καρπωνώμαστε ἀπὸ αὐτὸ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ. Διότι αὐτὴ ἡ θεὰ εἶναι ἀναίρεσις κάθε ἀμαρτίας, καθαίρεσις κάθε πονηροῦ πράγματος, ἀπομάκρυνσις κάθε κακοῦ. Αὐτὴ ἡ θεὰ εἶναι ποιητικὴ κάθε ἀρετῆς, γεννητικὴ καθαρότητος καὶ ἀπαθείας, παρεκτικὴ αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀτελείωτης βασιλείας. Ἐπιμελούμενοι αὐτὴν τὴν τερπνὴν θεὰ καὶ ἀτενίζοντας νοερῶς πρὸς τὸν Χριστὸν σὰν νὰ εἶναι παρών, θὰ εἰπῆ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς σὰν ὁ Δαβὶδ· «ἐὰν παραταχθῆ ἀπέναντί μου στράτευμα, δὲν θὰ φοβηθῆ ἡ καρδιά μου· ἐὰν κινηθῆ ἐναντίον μου πόλεμος, ἐγὼ ἐλπίζω σ' αὐτήν»⁸.

- 12** Διότι ὑπάρχει γιὰ μᾶς πόλεμος, ἀδελφοί, πού διὰ τῶν αἰσθήσεων σύρει πρὸς τὴν ἀμαρτία τοὺς μὴ ἀνθισταμένους γενναίως, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πόλεμος δὲν κινεῖται πάντοτε ἐναντίον μας, διότι ἄλλωστε οἱ αἰσθήσεις μας δὲν ἐνεργοῦν ἀδιαλείπτως. Μερικὲς φορές μάλιστα, καὶ ἐνῶ ἐνεργοῦν οἱ αἰσθήσεις, ἡ ἀμαρτία μένει ἀτέλεστη ἐξ αἰτίας τῆς στερήσεως τῶν ὑλικῶν, ἢ ἐξ αἰτίας τῆς ἀκαταλληλότητος τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων· χωρὶς δὲ αὐτὰ οὔτε κλέπτης οὔτε ληστής οὔτε πόρνος οὔτε μοιχὸς οὔτε ἄρπαγας οὔτε πλεονέκτης ἀποτελειώνει τὴν ἀνομία. Ὑπάρχει δὲ μέσα μας ἄλλος πόλεμος νοητὸς πού εἶναι πολὺ σκληρότερος ἀπὸ τὸν αἰσθητό, ὁ διὰ τῶν λογισμῶν· διότι αὐτὸς εἶναι πάντοτε ἐνεργὸς καὶ δὲν χρειάζεται ὑλικά γιὰ ἐκπλήρωσι τοῦ κακοῦ οὔτε καιροῦς

8. Ψαλμ. 26,5.

τόπων. Καὶ ὁ μὲν, ὁ αἰσθητὸς ἐκεῖνος λέγω πρὸς ἀμαρτίαν πόλεμος ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἔχει τὴν ἀρχήν, καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀκουσμάτων ἢ θεαμάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν παραπλησίων· ὁ δὲ νοητὸς καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπ' αὐτῶν ἀμέσως κινεῖται τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καὶ τῶν ἐκ τούτων προσβολῶν τε καὶ παρορμήσεων. Καὶ κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν αἰσθητὸν πόλεμον, ἔσθ' ὅτε τις νικήσας, οὐκ ἐκ τούτου καὶ κατὰ τὸν νοητὸν ἀήττητος ὤφθη. Ὁ δὲ κατὰ τὸν ἐντὸς νικήσας πόλεμον, κατὰ κράτος τὸν ἔξω τρέπεται· καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ φησιν ὁ ἀπόστολος· «πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε».

13 Πρὸς μὲν οὖν τὸν ἔξω καὶ ἐν ταῖς αἰσθησεσι πόλεμον ὁ παλαιὸς μᾶλλον ὤπλιζε νόμος τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὰ τέλη τῶν ἀμαρτημάτων ἐκτρέπεσθαι παραγγέλλων· πρὸς δὲ τὸν ἔνδον καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πόλεμον ἡμᾶς ἀνίστησιν ὁ νόμος τῆς χάριτος, ἡ τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλία, τὴν ἐν καρδίᾳ ὀργήν, τὴν ἐν καρδίᾳ μοιχείαν, τὴν ἐν καρδίᾳ τῆς τοῦ διαβόλου προσβολῆς κινουμένην ἐπιθυμίαν ἀπαγορεύουσα, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν ταύτης ἡμᾶς ὀπλίζουσα τε καὶ διεγείρουσα, καθάπερ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἐφεσίοις γράφων, φησὶν· «ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου· οὐ γὰρ ἐστὶν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις»· τούτων γὰρ ἐκπεσόντα χαλεπὸν ἠγεῖται καὶ

οὔτε τόπους. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος, δηλαδὴ ὁ αἰσθητὸς ἐκεῖνος πρὸς τὴν ἁμαρτία πόλεμος, ἔχει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τὰ ἀκούσματα ἢ θεάματα ποῦ προέρχονται ἀπὸ ἐκεῖ, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλα παραπλήσια. Ὁ δὲ νοητὸς πόλεμος, ποῦ εἶναι μέσα μας, κινεῖται ἀμέσως ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ ἀπὸ τὶς προσβολὰς καὶ παρορμήσεις τούτων. Καὶ σ' ἐκεῖνον μὲν τὸν πόλεμο, τὸν αἰσθητό, κι' ἂν νικήσῃ κανεὶς κάποτε, δὲν γίνεται μὲ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν νοητὸ ἀήττητος. Αὐτὸς ὅμως ποῦ ἐνίκησε κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν πόλεμο, στὸν ἐξωτερικὸν ὑπερισχύει κατὰ κράτος· «νὰ διάγετε κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ ἐπιθυμία σαρκὸς νὰ μὴ ἐκτελέσετε»⁹.

- 13 Πρὸς μὲν τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμο, τῶν αἰσθήσεων, τὸ ἀνθρώπινο γένος τὸ ὥπλιζε μᾶλλον ὁ παλαιὸς νόμος, παραγγέλλοντας νὰ ἀποφεύγουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἁμαρτημάτων· πρὸς δὲ τὸν ἐσωτερικὸν μας πόλεμο μᾶς ἀφυπνίζει ὁ νόμος τῆς χάριτος, ἡ διδασκαλία τοῦ εὐαγγελίου, ποῦ ἀπαγορεύει τὴν ὀργὴν μὲ τὴν καρδιά, τὴν μοιχεῖα μὲ τὴν καρδιά, τὴν ἐπιθυμία τῆς προσβολῆς τοῦ διαβόλου τὴν κινουμένη στὴν καρδιά, καὶ μᾶς ὀπλίζει καὶ μᾶς διεγείρει γι' ἀντιμετώπισί της, καθὼς λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος γράφοντας πρὸς τοὺς Ἐφεσίους· «νὰ ἐνδυθῆτε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορῆτε ν' ἀντισταθῆτε στὶς μεθοδεύσεις τοῦ διαβόλου· διότι ἡ δική μας πάλη δὲν εἶναι πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὶς ἀρχάς, πρὸς τὶς ἐξουσίες, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας στὰ ἐπουράνια»¹⁰. Διότι, ἐπειδὴ ἐξέπεσαν ἀπὸ αὐτά, τὰ ἐπουράνια, τὸ θεωροῦν φοβερό, καὶ κινουῦνται μανιωδῶς

10. Ἐφεσ. 6,11.

μανικῶς καθ' ἡμῶν κινεῖται τὸ πολίτευμα ἐχόντων ἐν οὐρανοῖς διὰ τῆς κατὰ νοῦν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατάσεως.

14 Διὸ πάση σπουδῇ, παρακαλῶ, μέθης ἀποσχόμεθα καὶ τρυφῆς, ρημάτων τε καὶ ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων αἰσchrῶν· ταῦτα γὰρ ἡμῖν ἐπανιστάντα τὴν σάρκα, πρὸς πάλιν ἡμᾶς ἐκκαλεῖται, ἥτις οὐκ ἔστιν ἡμῶν, οὐδὲ ἀφήσιν ἡμᾶς τὸν ἔνδον καὶ ἡμέτερον πόλεμον βλέπειν καὶ διαφέρειν καλῶς. Διὸ καὶ νικᾶσθαι καὶ πίπτειν ἡμᾶς ἀνάγκη, καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ὡς ἐπίπαν ἢ τὸ πλεῖστον αἰχμαλωτίζεσθαι, ἀορασίαν μὲν πρὸς τοὺς ἐντὸς πολεμίους περικειμένους, ὑφ' ἡμῶν δὲ αὐτῶν πρὸς τοῖς ἔξωθεν πολεμίους προδιδομένους. Ἄλλ' ἡμεῖς τῶν μὴ καλῶν μηδὲ ἐνδεδομένων ἡδονῶν τῆς σαρκὸς ἀπεχόμενοι, πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ δεινοῦ σκότους ἀντιπαρατατόμεθα, πρὸς τοὺς ὑποβάλλοντας ἡμῖν ἔνδον τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, τὰς ἐπιθυμίας τὰς πονηράς, οἵτινές εἰσι πάντως οἱ δαίμονες, οἱ καὶ ἄρχοντές εἰσι τῆς κακίας τοῦ σκότους, ὧς πρῶτοι τοῦτο ποθήσαντες, καὶ κοσμοκράτορές εἰσιν, ἀλλ' ἐκείνων πρὸς οὐδὲ οὐδαμῶς ἔχει χώραν ὁ τοῦ ἀληθινοῦ δεσπότητος λόγος· «ὕμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου», καὶ διὰ τῆς οἰκείας χάριτος ἀναγεννήσας ὠκειωσάμην.

15 Πρὸς ἐκείνους οὖν καὶ ἐξουσίαι εἰσὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ὡς ἐκόντας ὑποπεσόντας αὐτοῖς. Ἡμεῖς δέ, ἐὰν μόνον νήφωμεν καὶ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἀνατείνωμεν πρὸς τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πικρᾶς δουλείας τοῦ διαβόλου δεσπότην καὶ ὡς δεῖ παρόντι τούτῳ προσέχωμεν, «οὐ φοβηθησόμεθα, κατὰ τὸν ψαλμωδόν, ἀπὸ βέλους πετωμένου ἡμέρας, ἀπὸ

έναντίον ἡμῶν πού ἔχομε τὸ πολίτευμα στοὺς οὐρανοὺς διὰ τῆς κατὰ τὸν νοῦ ἀνατάσεως πρὸς τὸν Θεό.

14 Γι' αὐτὸ παρακαλῶ μὲ κάθε τρόπο ν' ἀποφύγωμε μέθη καὶ τρυφή, λόγια καὶ ἀκούσματα καὶ θεάματα αἰσχρά· διότι αὐτά, διεγείροντας τὴν σάρκα, μᾶς προσκαλοῦν σὲ πάλη πού δὲν εἶναι δική μας οὔτε μᾶς ἀφήνει νὰ βλέπωμε τὸν ἐσωτερικὸ δικό μας πόλεμο καὶ νὰ τὸν διεξάγωμε καλῶς. Γι' αὐτὸ ἀναγκαστικὰ νικῶμαστε καὶ πέφτομε, αἰχμαλωτιζόμαστε ἀπὸ τὴν ἀμαρτία ἐντελῶς ἢ στὸ περισσότερο, πρὸς μὲν τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς καταλαμβανόμενοι ἀπὸ ἄορασία, πρὸς δὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς παραδινόμενοι ἀπὸ μᾶς τοὺς ἰδίους. Ἀλλὰ ἐμεῖς, ἀπέχοντας ἀπὸ τὴν μὴ καλὴν καὶ ἐπιτρεπτὴν ἡδονὴν τῆς σαρκός, ἀντιπαρατασσόμαστε πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ φοβεροῦ σκότους, πρὸς τοὺς ὑποβάλλοντας μέσα σ' ἐμᾶς τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς, τὴν πονηρὴν ἐπιθυμίαν, πού πάντως εἶναι οἱ δαίμονες, πού εἶναι καὶ ἄρχοντες τῆς κακίας τοῦ σκότους, ὡς οἱ πρῶτοι πού τὸ ἐπόθησαν, καὶ κοσμοκράτορες εἶναι ἀλλὰ μόνο ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν ἔχει καθόλου θέσι ὁ λόγος τοῦ ἀληθινοῦ δεσπότη· «σεῖς δὲν εἴσθε ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς ἐξέλεξα ἀπὸ τὸν κόσμον»¹¹, καί, ἀφοῦ σᾶς ἀναγέννησα μὲ τὴν χάρι μου, σᾶς οἰκειώθηκα.

15 Πρὸς ἐκείνους λοιπὸν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας εἶναι καὶ ἐξουσίες, διότι ὑπέπεσαν σ' αὐτὰ ἐκουσίως. Ἐμεῖς δέ, ἐφ' ὅσον γρηγοροῦμε καὶ ἀνυψῶνουμε τὸ ὄμμα τῆς διανοίας πρὸς τὸν δεσπότη πού μᾶς ἐλύτρωσε ἀπὸ τὴν πικρὰ δουλείαν τοῦ διαβόλου καὶ προσέχομε σ' αὐτὸν σὰν πάντοτε παρόντα, «δὲν θὰ φοβηθοῦμε, κατὰ τὸν ψαλμωδόν, ἀπὸ βέλος πού ρί-

11. Ἰω. 15,19.

πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ», ἀλλὰ προσχωρεῖν ἡμᾶς ἐπιχειρήσαντα πεσοῦνται, πρὸς ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐγγιούσιν, οὐδὲ παρασαλεύσουσι τῆς κατ' ἀρετὴν ἔδρας καὶ ἀσφαλείας, ὡς καὶ ὁ αὐτὸν ἄσματογράφος περὶ ἑαυτοῦ φησι· «προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ». Ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐνώπιον ἡμῶν διὰ παντός προωρώμεθα τοῦτον, νῦν μὲν ὑμνοῦντες, νῦν δὲ ἱκετεύοντες, ἄλλοτε δὲ εὐχαριστοῦντες πρὸς δύναμιν, ἀντιλήψεται καὶ ἐκάστου τῆς δεξιᾶς, καὶ ὀδηγήσει ἡμᾶς ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ καὶ ρύσεται ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ ἀποκαταστήσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, χαριζόμενος ἡμῖν ζωὴν ἀκήρατον καὶ αἰώνιον.

16 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ συναϊδίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

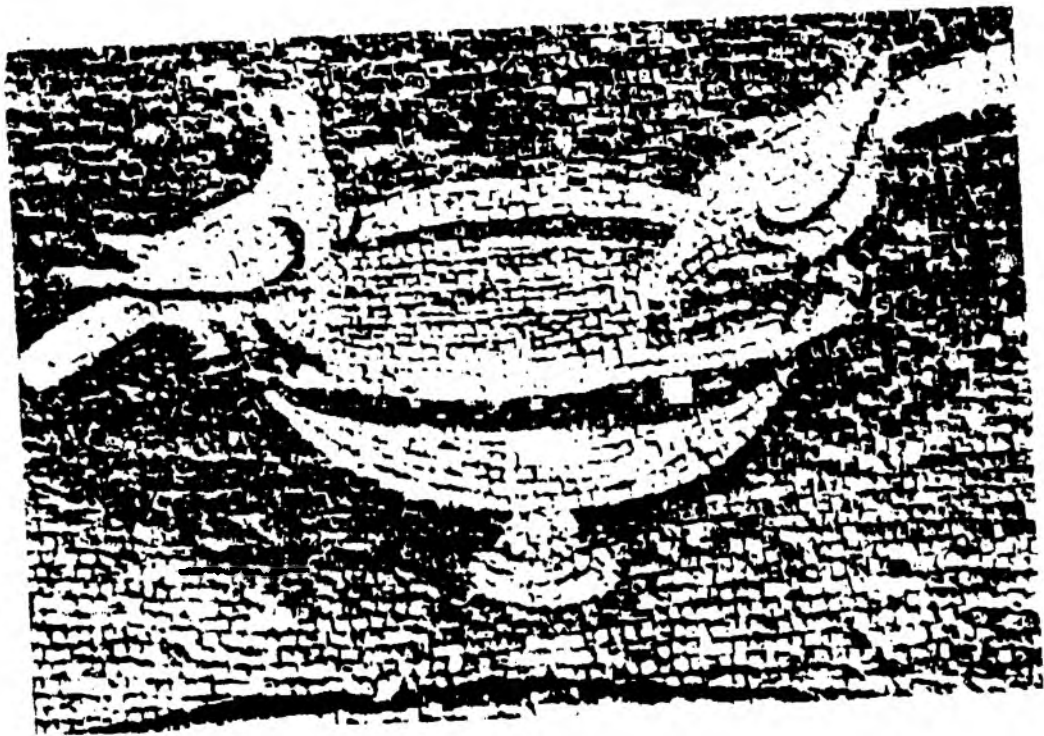

πτεται τὴν ἡμέρα, ἀπὸ πρᾶγμα ποὺ διαβαίνει στὸ σκότος, ἀπὸ σύμπτωμα καὶ δαιμόνιο μεσημβρινό»¹², ἀλλὰ ἐνῶ ἐπεχείρησαν νὰ προχωρήσουν πρὸς ἐμᾶς, θὰ πέσουν καὶ δὲν θὰ πλησιάσουν πρὸς ἐμᾶς οὔτε θὰ μᾶς μετακινήσουν ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν ἀρετὴ ἔδρα καὶ ἀσφάλεια, ὅπως λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ὁ ἴδιος ἀσματογράφος· «ἔβλεπα διαπαντὸς τὸν Κύριο ἐμπρὸς μου, διότι εἶναι ἀπὸ τὰ δεξιὰ μου, γιὰ νὰ μὴ σαλευθῶ»¹³. Ἐὰν λοιπὸν κι' ἐμεῖς τὸν ἐβλέπαμε διαπαντὸς σὰν νὰ εἶναι ἐμπρὸς μας, τώρα μὲν ὑμνώντας, ἔπειτα ἰκετεύοντας, ἄλλοτε δὲ εὐχαριστώντας κατὰ δύναμι, θὰ βοηθήση καὶ τοῦ καθενὸς μας τὴ δεξιὰ καὶ θὰ μᾶς ὀδηγήση μὲ τὴ βουλή καὶ τὴ δύναμί του καὶ θὰ μᾶς λυτρώση ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ σκότους καὶ θὰ μᾶς ἀποκαταστήση στὴ βασιλεία του, χαρίζοντάς μας ἀφθαρτὴ καὶ αἰώνια ζωὴ.

16 Αὐτὴν τὴ ζωὴ εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι μας σὲ δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς του καὶ τοῦ συναϊδίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

12. Ψαλμ. 90,6.

13. Ψαλμ. 15,18.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΚΔ'

ΣΤΗ ΦΑΝΕΡΩΣΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Όπου γίνεται λόγος περι τῆς μετανοίας

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ'

**ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑΝ
ΦΑΝΕΡΩΣΙΝ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗΝ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ**

Ἐν ἧ καὶ περὶ μετανοίας

1

θεασάμεθα πρὸ μικροῦ τοῖς μεγάλοις τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς ἀναληφθέντα Χριστόν, καὶ τῶν αὐτοψία κατηξιωμένων ἰδεῖν οὐχ ἦττον καὶ τῆς κατ' ἐκείνους διὰ τοῦτο μακαριότητος οὐδὲν ἀπελείφθημεν· «μακάριοι γὰρ οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες», ὁ Κύριος εἶπεν· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ δι' ἀκοῆς πληροφορηθέντες καὶ διὰ πίστεως βλέποντες. Ἐθεασάμεθα οὖν πρῶην Χριστόν

ἀπὸ γῆς αἰρόμενον μετὰ σώματος, νῦν δὲ ὀρῶμεν διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς πεμφθέντος ἁγίου Πνεύματος, μέχρι τίνος ὁ Χριστὸς ἀναληφθεὶς ἔφθασε καὶ εἰς ποίαν ἀξίαν ἀνεβίβασε τὴν ἡμῶν ἦν ἀνέλαβε φύσιν· ἐκεῖσε γὰρ πάντως ἀνῆλθεν.

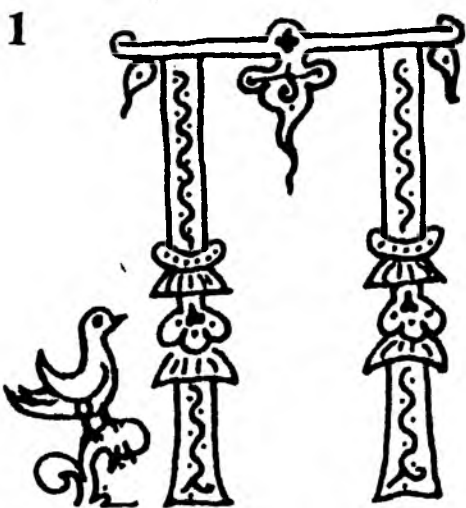

ΟΜΙΛΙΑ 24

ΣΤΗ ΦΑΝΕΡΩΣΙ

ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς μετανοίας

ρίν ἀπὸ λίγον καιρὸ εἶδαμε τὸν Χριστὸ μὲ τοὺς μεγάλους τῆς πίστεως ὀφθαλμοὺς ν' ἀναλαμβάνεται, ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τοὺς καταξιωθέντας νὰ τὸν ἰδοῦν μὲ τὰ μάτια τους, καὶ δὲν ὑστερήσαμε καθόλου σὲ μακαριότητα ἀπὸ ἐκείνους· διότι ὁ Κύριος εἶπε εἶναι «μακάριοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐπίστευσαν χωρὶς νὰ ἰδοῦν»¹· αὐτοὶ δὲ εἶναι

οἱ πληροφορηθέντες μὲ τὴν ἀκοή καὶ βλέποντες διὰ πίστεως. Εἶδαμε λοιπὸν πρὶν ἀπὸ λίγον καιρὸ τὸν Χριστὸ νὰ σηκώνεται ἀπὸ τῆ γῆ μὲ τὸ σῶμα του, τῶρα δὲ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἐστάλθηκε ἀπὸ αὐτὸν στοὺς μαθητὰς

ὄθεν τὸ Πνεῦμα παρ' αὐτοῦ πεμφθὲν κατελήλυθε. Πόθεν δὲ τὸ Πνεῦμα κατήλθε, δείκνυσιν ὁ διὰ τοῦ προφήτου λέγων Ἰωήλ, «ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», καὶ πρὸς ὃν φησιν ὁ Δαβίδ, «ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Πρὸς τὸν ἀνωτάτω τοιγαροῦν ὁ Χριστὸς ἀναληφθεὶς ἀνελήλυθε Πατέρα καὶ πρὸς αὐτὸν ἔφθασε τὸν πατρικὸν κόλπον, ὄθεν καὶ τὸ Πνεῦμα· καὶ κοινωνὸς καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τῆς κατ' αὐτὸν ἀξίας ἀνεδείχθη τὸ ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐρχόμενόν τε καὶ στελλόμενον Πνεῦμα καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἀποστείλας. Ἄλλὰ μηδεὶς νομίση τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς ἀξίας ταύτης ἀμοιροῦν, παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀποστελλόμενον ἀκούων· οὐ γὰρ τῶν ἀποστελλομένων ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀποστελλόντων καὶ συνευδοκούντων ἐστί.

- 2 Δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο σαφῶς ὁ διὰ τοῦ προφήτου λέγων, «ἐγὼ ταῖς χερσὶ μου ἐθεμελίωσα τὴν γῆν, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινα, καὶ νῦν Κύριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ», καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ προφήτου πάλιν ἀλλαχοῦ, λέγων, «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με». Τοιγαροῦν οὐκ ἀποστέλλεται μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ καὶ ἀποστέλλει τὸν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀποστελλόμενον Υἱόν, παρ' οὗ δείκνυται Πατρί τε καὶ Υἱῷ

2. Ἰωήλ 2,28.

3. Ψαλμ. 103,31.

βλέπομε ἕως ποῦ ἔφθασε ὁ Χριστὸς ποῦ ἀναλήφθηκε καὶ σὲ ποιὸ ἀξίωμα ἀναβίβασε τῆ φύσι μας ποῦ ἀνέλαβε· βέβαια ὅπωςδῆποτε ἀνέβηκε ἐκεῖ, ἀπὸ ὅπου κατέβηκε τὸ Πνεῦμα σταλμένο ἀπὸ αὐτόν. Ἀπὸ ποῦ δὲ κατέβηκε ὁ Πνεῦμα, δεικνύει αὐτὸς ποῦ ὁμιλεῖ διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ, «θὰ ἐκχύσω ἀπὸ τὸ Πνεῦμά μου σὲ κάθε σάρκα»², καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Δαβίδ, «θὰ ἐξαποστείλης τὸ Πνεῦμα σου, καὶ θὰ κτισθοῦν, καὶ θ' ἀνακαινίσῃς τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς»³. Ἐπομένως ὁ Χριστὸς, ὅταν ἀναλήφθηκε, ἀνέβηκε πρὸς τὸν ὕψιστο Πατέρα καὶ ἔφθασε πρὸς αὐτὸν τὸν πατρικὸ κόλπο, ἀπὸ ὅπου ἦλθε καὶ τὸ Πνεῦμα· καὶ ἀναδείχθηκε κοινωνὸς ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινο συστατικὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πατρὸς, ἀποστέλλοντας καὶ αὐτὸς πλεον τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐρχόμενο καὶ στελλόμενο Πνεῦμα. Ἀλλὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἄμοιρο αὐτοῦ τοῦ ἀξιώματος, μὲ τὸ νὰ ἀκούη ὅτι ἀποστέλλεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό· διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀπὸ τὰ ἀποστελλόμενα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἀποστέλλοντα καὶ συνευδοκοῦντα.

- 2 Δεικνύει δὲ καὶ τοῦτο σαφῶς αὐτὸς ποῦ διὰ τοῦ προφήτου λέγει, «ἐγὼ ἐθεμελίωσα τὴ γῆ μὲ τὰ χέρια μου καὶ ἄπλωσα τὸν οὐρανό, καὶ τώρα ὁ Κύριος ἀπέστειλε ἐμὲ καὶ τὸ Πνεῦμα του»⁴, καὶ ὁ Χριστὸς ποῦ λέγει πάλι διὰ τοῦ ἰδίου προφήτου, «Πνεῦμα Κυρίου ἦλθε ἐπάνω σ' ἐμέ, μὲ τὸ ὁποῖο μὲ ἔχρισε, μὲ ἔστειλε νὰ εὐαγγελισθῶ στοὺς πτωχοῦς»⁵. Ἐπομένως τὸ ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἀποστέλλεται μόνο, ἀλλὰ καὶ ἀποστέλλει τὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα ἀποστελλόμενο Υἱό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δεικνύεται συμφυῆς καὶ ὁμοδύ-

4. Ἦσ. 52,5 ἐέ..

5. Ἦσ. 61,1.

συμφυές και όμοσθενές και συνεργόν και όμότιμον. Εύδοκία τοίνυν του Πατρός και συνεργεία του άγιου Πνεύματος δι' άφατον φιλανθρωπίας πέλαγος, κλίνας ούρανούς και καταβάς άνωθεν ό του Θεου μονογενής και καθ' ήμας επί τής γής όφθεις και συναναστραφείς ήμϊν, και έπραξε και έδίδαξε θαυμαστά και μεγάλα και ύψηλά και όντως θεοπρεπή, και τοϊς αύτω πειθαρχούσιν θεουργά και σωτήρια.

3 Είτα και παθών έθελουσίως ύπερ τής ήμϊν σωτηρίας, και ταφείς και άναστάς τριήμερος, άνελήφθη εις τους ούρανούς και εκάθισεν εκ δεξιϊν του Πατρός και συνήργησεν εκείθεν τή προς τους οικείους μαθητάς καθόδω του θείου Πνεύματος, συναποστείλας μετά του Πατρός, καθάπερ και συνεπηγγείλατο, την έξ ύψους δύναμιν. Αύτός δε καθήμενος έν ύψηλοϊς εκεί, ώσπερ βοᾱ προς ήμας εκείθεν, ει τις έθέλει παραστῆναι τή δόξη ταύτη και μέτοχος γενέσθαι τής τϊν ούρανϊν βασιλείας και υϊός κληθῆναι Θεου και ζωήν εύρεϊν άθάνατον και δόξαν άρρητον και τρυφήν άκήρατον και πλουϊτον άδαπάνητον, άκουέτω τϊν έμϊν προσταγμάτων και μιμείσθω προς δύναμιν την έμην πολιτείαν και πολιτευέσθω καθάπερ επί τής γής έγώ δια σαρκός έλθϊν και έποίησα και έδίδαξα, σωτηρίους θεις νόμους και ύπόδειγμα προθεις έμαυτόν. Τήν γάρ ευαγγελικην διδασκαλίαν έπιστώσατο μεν ό Σωτήρ δι' οικείων έργων τε και θαυμάτων, έτελείωσε δε δια τϊν αύτου παθημάτων· παρέστησε δε αύτης τϊν μεγαλωφελές και σωτήριον δια τής εκ νεκρϊν άναστάσεως, δια τής εις ούρανούς αναλήψεως, δια τής εκ τϊν ούρανϊν προς τους οικείους μαθητάς νυν τελεσθείσης του θείου Πνεύματος έπελεύσεως ην έορτάζομεν σήμερα. Μετά γάρ την εκ νεκρϊν

ναμο καὶ συνεργὸ καὶ ὁμότιμο μὲ τὸν Πατέρα καὶ Υἱό. Μὲ τὴν εὐδοκία τοῦ Πατρὸς λοιπὸν καὶ τὴν συνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ ἄφατο πέλαγος φιλανθρωπίας ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ, κλίνας οὐρανούς καὶ καταβάς ἀπὸ ἄνω, φανεῖς ἐπάνω στὴ γῆ κατὰ τὸν τρόπο μας καὶ συναναστραφεῖς μὲ μᾶς, ἔπραξε κι' ἐδίδαξε θαυμαστὰ καὶ μεγάλα, ὑψηλὰ καὶ πραγματικὰ θεοπρεπῆ, καὶ γιὰ τοὺς πειθαρχοῦντας σ' αὐτὸν θεουργὰ καὶ σωτήρια.

Ἐπειτα, ἀφοῦ καὶ ἔπαθε ἐθελουσίως γιὰ τὴ σωτηρία μας κι' ἐτάφηκε κι' ἀναστήθηκε τριήμερος, ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανούς κι' ἐκάθησε ἀπὸ τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀπὸ κεῖ συνήργησε στὴν κἀθοδο τοῦ θείου Πνεύματος, πρὸς τοὺς μαθητὰς του, συναποστέλλοντας μὲ τὸν Πατέρα τὴν ἀπὸ ὑψηλὰ θεία δύναμι, ὅπως καὶ συνυποσχέθηκε. Αὐτὸς δέ, καθήμενος ἐκεῖ στὰ ὕψη, κατὰ κάποιον τρόπο βοᾷ πρὸς ἐμᾶς ἀπὸ ἐκεῖ· ὅποιος θέλει νὰ παραστῆ σ' αὐτὴ τὴ δόξα καὶ νὰ γίνῃ μέτοχος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ κληθῆ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ εὖρη ζωὴ ἀθάνατη καὶ ἄρρητη καὶ τρυφὴ ἀφθαρτὴ καὶ πλοῦτο ἀδαπανητο, ἃς ἀκούῃ τὰ προστάγματὰ μου καὶ ἃς μιμῆται κατὰ δύναμι τὴ διαγωγὴ μου· καὶ ἃς πολιτεύεται ὅπως ἐγὼ ὅταν ἦλθα στὴ γῆ διὰ σαρκὸς καὶ ἔπραξα κι' ἐδίδαξα, θέτοντας σωτηρίους νόμους καὶ προβάλλοντας τὸν ἑαυτό μου ὡς ὑπόδειγμα. Πραγματικὰ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ὁ Σωτὴρ τὴν ἐπεβεβαίωσε μὲ τὰ ἔργα καὶ τὰ θαύματά του, τὴν ἐτελείωσε δὲ διὰ τῶν παθημάτων του· παρέστησε τὸ μεγαλωφέλιμο καὶ σωτηριῶδες τῆς διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τοὺς νεκρούς, διὰ τῆς ἀναλήψεως στοὺς οὐρανούς, διὰ τῆς τώρα γενομένης ἐπελεύσεως τοῦ θείου Πνεύματος ἀπὸ τοὺς οὐρανούς πρὸς τοὺς μαθητὰς, τὴν ὁποία ἐορτάζομε σήμερα. Διότι μετὰ τὴν

ἀνάστασιν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν φανέρωσιν πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶπεν ἀναλαμβάνομενος· «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ καθήσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους· λήψεσθε γὰρ δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

- 4 Συμπληρουμένης δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν πεντηκοστῆς ἡμέρας, ἧς νῦν ἐφέστηκεν ἡ μνήμη, τῶν μαθητῶν ἀπάντων συνηγμένων ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὁμοθυμαδὸν ὄντων ἐν τῷ ὑπερώῳ, τῷ οἰκείῳ νῶ τούτων ἐκάστου συνηγμένου (ἦσαν γὰρ σχολάζοντες καὶ προσέχοντες τῇ δεήσει καὶ τοῖς ὕμνοις τοῖς πρὸς τὸν Θεόν), «ἐγένετο», φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, «ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι». Οὗτός ἐστιν ὁ ἦχος, περὶ οὗ προεἶπεν Ἄννα ἡ προφῆτις, ὅτε τὴν περὶ τὸν Σαμουὴλ ἐπαγγελίαν ἐδέξατο, ὅτι Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν· αὐτὸς δώσει ἰσχὺν καὶ ὑψώσει κέρας χριστῶν αὐτοῦ. Τοῦτον τὸν ἦχον καὶ ἡ τοῦ Ἡλιοῦ θεωρία προανεκήρυξεν· ἰδοὺ γὰρ φησι φωνὴ αὔρας λεπτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ Κύριος· ἡ γὰρ φωνὴ τῆς αὔρας ἦχος ἐστι πνοῆς. Τούτου τοῦ ἦχου καὶ τῆς πνοῆς εὔροις ἂν τὸ πρόγραμμα καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. Τῇ γὰρ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, ἧτις ἐστὶν ἡ Πεντηκοστή, εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς

6. Λουκᾶ 24,29.

7. Προφανῶς ἐννοεῖ τὸν οἶκο ὅπου ἦσαν συναθροισμένοι. Ἡ περικοπὴ εἶναι Πράξ. 2,1-11.

ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἀνάστασι καὶ τὴν κατ' αὐτὴν φανέρωσι πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε ἀναλαμβάνομενος· «ίδού, ἐγὼ θ' ἀποστείλω σὲ σᾶς τὴν ἐπαγγελία τοῦ Πατρός μου, ἐσεῖς δὲ καθήσατε στὴν πόλι Ἱερουσαλήμ, ἕως ὅτου ἐνδυθῆτε δύναμι ἀπὸ τὰ ὕψη· διότι θὰ λάβετε δύναμι μὲ τὸ νὰ ἐπέλθῃ σ' ἐσᾶς τὸ ἅγιο Πνεῦμα· καὶ θὰ μοῦ εἴσθε μάρτυρες τόσο στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ σ' ὅλη τὴν Ἰουδαία, ὅσο καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄκρα τῆς γῆς»⁶.

- 4 Ὅταν δὲ συμπληρωνόταν ἡ πεντηκοστὴ μετὰ τὴν ἀνάστασι ἡμέρα, τῆς ὁποίας ἔφθασε τῶρα ἡ μνήμη, ἐνῶ ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἦσαν συναγμένοι μαζὶ καὶ εὐρίσκονταν ὁμόψυχοι στὸ ὑπερῶο ἐκείνου τοῦ ἱεροῦ⁷, ἀλλὰ καὶ στὸ προσωπικό του ὑπερῶο, στὸ νοῦ του, συναγμένος ὁ καθένας τους (διότι ἦσαν σὲ ἡσυχία καὶ ἀφιερωμένοι στὴ δέησι καὶ στοὺς ὕμνους πρὸς τὸν Θεό), «ξαφνικᾶ, λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς, «ἀκούσθηκε ἦχος ἀπὸ τὸν οὐρανό, σὰν ἀπὸ ὀρμὴ βιαίου ἀνέμου, καὶ ἐγέμισε τὸν οἶκο ὅπου ἐκάθονταν». Αὐτὸς εἶναι ὁ ἦχος γιὰ τὸν ὁποῖο προεῖπε ἡ προφητὶς Ἴβννα, ὅταν ἐδέχθηκε τὴν ἐπαγγελία περὶ τοῦ Σαμουήλ, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς κι' ἐβρόντησε· αὐτὸς θὰ δώσῃ ἰσχὺ καὶ θὰ ὑψώσῃ τὴ δύναμι τῶν χριστῶν του⁸. Τοῦτον τὸν ἦχο προανακήρυξε καὶ ἡ θεωρία τοῦ Ἡλίου⁹· διότι λέγει, ἰδοὺ ἡ φωνὴ λεπτῆς αὔρας καὶ μέσα σ' αὐτὴν εἶναι ὁ Κύριος· διότι ἡ φωνὴ τῆς αὔρας εἶναι ἦχος πνοῆς. Τούτου τοῦ ἦχου καὶ τῆς πνοῆς ὑπόδειγμα μπορεῖς νὰ εὔρης καὶ στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Διότι κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα τὴν μεγάλη τῆς ἐορτῆς, δηλαδὴ τὴν Πεντηκοστὴ, ἐστάθηκε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν θεολόγο καὶ εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη

8. Βασ. Α' 2,10.

9. Βασ. Γ' 19,12.

κατὰ τὸν θεολόγον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην καὶ ἔκραξε λέγων, «εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω». Τοῦτο δὲ ἔλεγε, φησί, περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐνεφύσησε τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε, «λάβετε Πνεῦμα ἅγιον».

5 Ἡ οὖν κραυγὴ ἐκείνη τοῦτον προεσήμαινε τὸν ἦχον, καὶ τὸ ἐκφύσημα ταύτην τὴν πνοήν, ἣτις νῦν ἄνωθεν χυθεῖσα δαψιλῆς καὶ μέγα καὶ ἐξάκουστον οὐρανόθεν ἐξηγήσασα, πᾶσαν ἐκκαλεῖται τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ πᾶσι τοῖς πιστῶς προσιοῦσι τὴν χάριν ἐπαντλεῖ καὶ ἐνίησι. Βιαία δέ ἐστιν, ὡς πάντα νικῶσα καὶ ὑπερβαίνουσα μὲν τὰ τεῖχη τοῦ πονηροῦ, καθαιροῦσα δὲ τὰς πόλεις καὶ πᾶν ὄχύρωμα τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ταπεινοῦσα μὲν τοὺς ὑπερηφάνους, ἀνυσοῦσα δὲ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ· καὶ συνδοῦσα μὲν τὰ κακῶς λελυμένα, διασπῶσα δὲ τοὺς τῶν ἀμαρτημάτων συνδέσμους καὶ διαλύουσα τὰ κρατούμενα. Ἐπλήρωσε δὲ τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι, κολυμβῆθραν αὐτὸν ἀπεργαζομένη πνευματικὴν, καὶ πληροῦσα τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπαγγελίαν, ἣν καὶ αὐτὴν ἀναλαμβανόμενος πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν, «ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας». Ἀλλὰ καὶ τὴν κλῆσιν, ἣν αὐτοῖς ἐπέθηκεν, ἐπαληθεύουσιν ἔδειξε· διὰ γὰρ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ τούτου ἦχου, ὄντως υἱοὶ βροντῆς γεγόνασιν οἱ Ἀπόστολοι· «καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς», φησί, «διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός· ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι».

10. Ἰω. 7,37.

11. Ἰω. 20,22.

καὶ ἔκραξε λέγοντας, «ὅποιος διψᾷ, ἄς ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ γιὰ νὰ πίνη»¹⁰. Τὸ ἔλεγε δὲ τοῦτο, λέγει, περὶ τοῦ Πνεύματος τὸ ὁποῖο ἐπρόκειτο νὰ λάβουν οἱ πιστεύοντες σ' αὐτὸν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι ἐμφύσησε στοὺς μαθητὰς καὶ εἶπε, «λάβετε Πνεῦμα ἅγιο»¹¹.

5 Ἐκείνη λοιπὸν ἡ κραυγὴ προεσήμαινε τοῦτον τὸν ἦχο καὶ ἐκεῖνο τὸ ἐμφύσημα προεσήμαινε αὐτὴν τὴν πνοή, ἡ ὁποία τώρα πού ἐχύθηκε ἀπὸ ἐπάνω ἄφθονη καὶ ἤχησε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ δυνατὰ καὶ βοερὰ προσκαλεῖ ὀλόκληρη τὴν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γῆ καὶ ἀντλεῖ τὴ χάρι γιὰ ὅλους τοὺς πλησιάζοντας πιστῶς καὶ τὴν ἐμβάλλει σὲ ὅλους. Εἶναι δὲ βιαία, διότι νικᾷ τὰ πάντα, καὶ ὑπερβαίνει μὲν τὰ τεῖχη τοῦ πονηροῦ, καθαιρεῖ δὲ τὶς πόλεις καὶ κάθε ὀχύρωμα τοῦ ἐχθροῦ· ταπεινώνει μὲν τοὺς ὑπερηφάνους, ἀνυψώνει δὲ τοὺς ταπεινοὺς στὴν καρδιά· συνδέει μὲν τὰ κακῶς λυμένα, διασπᾷ δὲ τοὺς συνδέσμους τῶν ἁμαρτημάτων καὶ διαλύει τὰ κρατούμενα. Ἐγέμισε δὲ τὸν οἶκο στὸν ὁποῖο ἐκάθονταν, καθιστώντας τον κολυμβήθρα πνευματικὴ κι' ἐκπληρώνοντας τὴν ἐπαγγελία τοῦ Σωτῆρος τὴν ὁποία ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, καθὼς ἀναλαμβάνονταν, «ὅτι ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτισε με ὕδωρ, ἐσεῖς δὲ θὰ βαπτισθῆτε μὲ ἅγιο Πνεῦμα, ὄχι ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας»¹². Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα πού ἔδωσε σ' αὐτοὺς τὸ ἔδειξε νὰ ἀληθεύῃ· διότι διὰ τοῦ ἤχου τούτου ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς οἱ Ἀπόστολοι ἔγιναν πραγματικὰ υἱοὶ βροντῆς· «κι' ἐφάνηκαν σ' αὐτοὺς, λέγει, γλῶσσες διαμεριζόμενες ὡσὰν πυρός· καὶ στὸν καθένα τους ἐκάθισε μιὰ κι' ἐγέμισαν ὅλοι ἅγιο Πνεῦμα κι' ὠμιλοῦσαν ἄλλες γλῶσσες, ὅπως τοὺς ἔδιδε τὸ Πνεῦμα νὰ ὀμιλοῦν»¹³.

12. Πράξ. 1,5.

13. Πράξ. 2,3.

6 Τὰ μὲν γὰρ διὰ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος θαυματουργηθέντα καὶ Υἱὸν εἶναι μονογενῆ τοῦ Θεοῦ παραστήσαντα, κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, τὸν ἐπ' ἐσχάτων ἡμῖν συναφθέντα τῶν ἡμερῶν, πέρρας ἔλαβεν· ἄρχεται δὲ τελεῖσθαι καὶ τὰ φανεροῦντα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν ὑπάρχον, ἵν' ἡμεῖς ἐπιγνώμην τε καὶ σκεφθῶμεν τὸ μέγα καὶ προσκυνητὸν τῆς ἀγίας Τριάδος μυστήριον. Ἐνήργει μὲν γὰρ καὶ πρότερον τὸν Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ διὰ τῶν προφητῶν λαλήσαν καὶ προκαταγγεῖλαν τὰ μέλλοντα, ἐνήργει καὶ διὰ τῶν μαθητῶν ἔπειτα, δαίμονας ἐλαῦνον καὶ νόσους ἰώμενον, ἐφανερώθη δὲ καὶ νῦν ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει τοῖς πᾶσι διὰ τῶν πυρίνων γλωσσῶν· καὶ τοῖς τοῦ Χριστοῦ μαθηταῖς ἐπικαθῆσαν δεσποτικῶς, καὶ οἶον ἐνθρονισθέν, ὄργανα τούτους πεποίηκε τῆς οἰκείας δυνάμεως.

7 Ἀλλὰ τίνας ἔνεκεν ὥφθη διὰ τοῦ σχήματος τῶν γλωσσῶν; Ἴνα τὴν πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐπιδείξῃται συμφυῖαν· γλώσσης γὰρ πρὸς λόγον οὐδὲν συγγενέστερον. Ἄμα δὲ καὶ διὰ τὴν χάριν τῆς διδασκαλίας· γλώσσης γὰρ κεχαριτωμένης ὁ κατὰ Χριστὸν διδάσκαλος δεῖται. Διὰ τὴν πυρίναις γλώσσαις; Οὐ μόνον διὰ τὸ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον (πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν), ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ διττὸν τῆς ἐνεργείας τοῦ τῶν Ἀποστόλων κηρύγματος· εὐεργετεῖν γὰρ ἅμα καὶ κολάζειν δύναται· καὶ καθάπερ τὸ πῦρ καὶ φωτίζει καὶ φλογίζει πέφυκεν, οὕτω καὶ ὁ τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας λόγος, τοὺς μὲν ὑπακούοντας φωτίζει, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας εἰς τέλος πυρὶ καὶ κολάσει παρα-

Ἐκεῖνα μὲν ποὺ θαυματουργήθηκαν διὰ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος καὶ παρέστησαν ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μονογενῆς, σὲ ἰδική του ὑπόστασι, ὁ κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς συναφθεὶς μὲ ἡμᾶς, ἐπερατώθηκαν· ἀρχίζουν δὲ νὰ τελοῦνται καὶ ὅσα φανερώνουν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὑπάρχει σὲ ἰδική του ὑπόστασι, ὥστε ἡμεῖς νὰ γνωρίσωμε καὶ νὰ σκεφθοῦμε τὸ μεγάλο καὶ προσκυνητὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος. Πραγματικᾶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργοῦσε καὶ προηγουμένως, διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐλάλησε διὰ τῶν προφητῶν καὶ προεμήνυσε τὰ μέλλοντα, ἐνεργοῦσε ἔπειτα καὶ διὰ τῶν μαθητῶν, ἐκδιώκοντας δαίμονες καὶ θεραπεύοντας ἀρρώστιες, ἐφανερώθηκε δὲ καὶ τώρα σὲ ὅλους κατὰ τὴν ἰδιαίτερη ὑπόστασίν του διὰ τῶν πυρίνων γλωσσῶν· καί, ἀφοῦ ἐκάθησε δεσποτικῶς στοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, σὰν νὰ ἐνθρονίσθηκε, τοὺς κατέστησε ὄργανα τῆς δυνάμεώς του.

Ἄλλὰ γιὰ ποιὸ λόγον ἐφάνηκε μὲ τὸ σχῆμα τῶν γλωσσῶν; Γιὰ νὰ ἐπιδείξη τὴ συμφυῖα του μὲ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ· διότι τίποτε δὲν εἶναι συγγενέστερον ἀπὸ τὴ γλῶσσα πρὸς τὸν Λόγον. Συγχρόνως δὲ καὶ γιὰ τὴ χάριν τῆς διδασκαλίας· διότι ὁ κατὰ Χριστὸν διδάσκαλος χρειάζεται χαριτωμένη γλῶσσα. Γιατί δὲ μὲ πύρινες γλῶσσες; Ὅχι μόνον γιὰ τὸ ὁμοούσιον τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν (διότι πῦρ εἶναι ὁ Θεὸς μας, καὶ μάλιστα πῦρ ποὺ κατατρώγει τὴ μοχθηρίαν), ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ διπλότητα τῆς ἐνεργείας τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων· διότι μπορεῖ συγχρόνως νὰ εὐεργετῇ καὶ νὰ τιμωρῇ, καί, ὅπως τὸ πῦρ ἔχει τὴν ιδιότητα καὶ νὰ φωτίζει καὶ νὰ φλογίζει, ἔτσι καὶ ὁ λόγος τῆς κατὰ τὸν Χριστὸν διδασκαλίας, τοὺς μὲν ὑπακούοντας φωτίζει τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας παραδίδει τελικῶς σὲ πῦρ καὶ κό-

δίδωσιν αἰωνίῳ. Γλῶσσαι δέ, οὐχὶ 'πυρὸς' εἶπεν, ἀλλ' «ὥσει πυρός», ἵνα μὴ τις αἰσθητὸν καὶ ὑλικὸν εἶναι λογίσηται τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ἀλλ' ὡς ἀπὸ παραδείγματος ἐν περινοίᾳ γενώμεθα τῆς ἐπιφανείας τοῦ Πνεύματος. Τίνος δὲ χάριν αἱ γλῶσσαι διαμεριζόμεναι ὥφθησαν αὐτοῖς; Ἐπεὶ μόνῳ τῷ καὶ αὐτῷ ἄνωθεν ἐλθόντι Χριστῷ οὐκ ἐκ μέτρου δίδοται τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Πατρὸς· ὀλόκληρον γὰρ ἐκεῖνος καὶ κατὰ σάρκα τὴν θεῖαν δύναμιν εἶχε καὶ τὴν ἐνέργειαν, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὶ πᾶσα χωρητὴ καθέστηκεν ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἀλλ' ἐκ μέρους ἕκαστος, ἄλλος ἄλλου τινὸς τυγχάνει τῶν χαρισμάτων· ἵνα μὴ τις φύσιν εἶναι τὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῖς ἀγίοις διδομένην χάριν νομίση.

- 8 Τὸ δὲ ἐκάθισεν, οὐ τὴν δεσποτικὴν ἀξίαν ὑπεμφαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνιαῖον τοῦ θεοῦ Πνεύματος. Ἐκάθισε δέ, φησὶν, ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου· καὶ μεριζόμενον γὰρ κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτοῦ δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας, δι' ἐκάστης τῶν ἐνεργειῶν ὅλον πάρεστι καὶ ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀμερίστως μεριζόμενον καὶ ὀλοσχερῶς μετεχόμενον, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος. Ἐλάλουν δὲ ἐτέραις γλώσσαις, τουτέστι διαλέκτοις, πρὸς τοὺς ἐκ παντὸς ἔθνους συνελθόντας, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι· ὄργανα γὰρ ἐγένοντο τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ἐνεργοῦντά τε καὶ κινούμενα κατὰ θέλησιν ἐκείνου καὶ δύναμιν. Ὅργανον δὲ ἅπαν ἐξωθεν προσλαμβανόμενον, οὐ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐνεργοῦντος δι' αὐτοῦ μετέχον, οὕτως ὄργανον ἐκείνου τελεῖ, ὡς καὶ ὁ θεῖος Πνεύματι φθεγγόμενός φησι Δαβίδ· «ἡ γλῶσσα μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου». Ὁ οὖν γραφικὸς κάλαμος ὄργανόν ἐστι γραφέως, τῆς ἐνεργείας

λασι αιώνια. Εἶπε δὲ γλῶσσαι, ὄχι πυρός, ἀλλὰ σάν πυρός, γιὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι τὸ πῦρ ἐκεῖνο εἶναι αἰσθητὸ καὶ ὑλικό, ἀλλὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴν ἐπιφάνεια τοῦ Πνεύματος σάν μὲ παράδειγμα. Γιὰ ποιὸ λόγο δὲ οἱ γλῶσσαι ἐφάνηκαν νὰ διαμερίζονται σ' αὐτούς; Διότι μόνο στὸν Χριστὸ πού ἦλθε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐπάνω δὲν δίδεται μὲ μέτρο τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὸν Πατέρα· ἐκεῖνος καὶ κατὰ σάρκα ἀκόμη εἶχε ὀλόκληρη τὴ θεία δύναμι καὶ τὴν ἐνέργεια, ἐνῶ σὲ κανένα ἄλλον δὲν ἔγινε χωρητὴ ὅλη ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ ἀτομικῶς ὁ καθένας ἀποκτᾷ ἄλλος τὸ ἓνα καὶ ἄλλος τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ χαρίσματα· γιὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι ἡ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα διδομένη στοὺς ἀγίους χάρις εἶναι φύσις.

Τὸ δὲ ἐκάθησε δὲν ὑποδηλώνει μόνο τὸ δεσποτικὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνιαῖο τοῦ θείου Πνεύματος. Ἐκάθησε δέ, λέγει, ἐπάνω στὸν καθένα τους, καὶ ἐπληρώθηκαν ὅλοι ἅγιο Πνεῦμα· διότι, καὶ ὅταν μερίζεται κατὰ τὶς διάφορες δυνάμεις καὶ ἐνεργειές του, διὰ τῆς καθεμιᾶς ἐνεργείας εἶναι παρὸν καὶ ἐνεργεῖ ὀλόκληρο τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἀμερίστως μεριζόμενο καὶ ὀλοκληρωτικῶς μετεχόμενο, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος. Ἐλαλοῦσαν δὲ ἄλλες γλῶσσαι, δηλαδὴ διαλέκτους, πρὸς τοὺς συνελθόντας ἀπὸ κάθε ἔθνος, ὅπως τοὺς ἔδιδε νὰ ὁμιλοῦν τὸ Πνεῦμα· διότι ἔγιναν ὄργανα τοῦ θείου Πνεύματος, ἐνεργοῦντα καὶ κινούμενα κατὰ τὴ θέλησι καὶ δύναμι ἐκείνου. Κάθε δὲ ὄργανο πού προσλαμβάνεται ἀπ' ἔξω, μετέχοντας ὄχι τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐνεργοῦντος, εἶναι ὄργανο ἐκείνου, ἔτσι ὅπως λέγει καὶ ὁ μὲ θεῖο Πνεῦμα ὁμιλῶν Δαβὶδ· «ἡ γλῶσσα μου εἶναι κάλαμος ταχυγράφου συγγραφέως»¹⁴. Ὁ γραφικὸς κάλαμος λοιπὸν εἶναι ὄργανο γραφέως, μετέχον-

πάντως ἀλλ' οὐ τῆς οὐσίας μετέχων τοῦ γράφοντος, κακεῖνα χαράττων, ἅπερ ὁ γραφεὺς ἐθέλει καὶ δύναται.

9 Ἀλλὰ πῶς ἐπαγγελία τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Ἐπειδὴ διὰ τῶν αὐτοῦ προφητῶν προεπηγγείλατο τοῦτο, διὰ μὲν τοῦ Ἰεζεκιήλ λέγων, «δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ Πνεῦμα καινόν, καὶ τὸ Πνεῦμα μου δώσω ἐν ὑμῖν», διὰ δὲ τοῦ Ἰωήλ, «καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα». Τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπιποθῶν, προανεφώνησε λέγων, «τίς δώσει πάντα τὸν λαὸν Κυρίου προφήτας, ὅταν δῶ Κύριος τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς;». Ἐπεὶ δὲ μία ἐστὶν ἡ εὐδοκία καὶ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, διὰ τοῦτο τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν εἰπὼν, «ὁ πῶν ἐκ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», καί, «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»· ὃ ἐρμηνεύων ὁ εὐαγγελιστής, «τοῦτο δέ», φησὶν, «ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν». Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ σωτήριον ἐρχόμενος πάθος πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἔλεγεν, «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»· καὶ πάλιν, «ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, παρ' ὑμῖν μένων· ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα»· καὶ πάλιν, «ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ

15. Ἰεζ. 36,26.

16. Ἰωήλ 2,28.

17. Ἀριθ. 11,29.

18. Ἰω. 4,14.

19. Ἰω. 7,38.

τας πάντως τῆς ἐνεργείας ἀλλ' ὄχι τῆς οὐσίας καὶ χαράσσοντας ἐκεῖνα ποῦ θέλει καὶ μπορεῖ ὁ συγγραφεύς.

- 9 Ἀλλὰ πῶς εἶναι ἐπαγγελία τοῦ Πατρὸς τὸ ἅγιο Πνεῦμα; Ἐπειδὴ τὸ προανήγγειλε διὰ τῶν προφητῶν του, λέγοντας διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ μὲν, «θὰ σᾶς δώσω καρδιὰ νέα καὶ Πνεῦμα νέο καὶ θὰ βάλω μέσα σας τὸ Πνεῦμα μου»¹⁵, διὰ δὲ τοῦ Ἰωήλ, «καὶ κατὰ τὶς ἔσχατες ἡμέρες θὰ ἐκχύσω ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μου ἐπάνω σὲ κάθε σάρκα»¹⁶. Τοῦτο ποθώντας καὶ ὁ Μωϋσῆς προανεφώνησε λέγοντας, «ποιὸς θὰ καταστήσῃ προφήτες ὅλον τὸ λαὸ τοῦ Κυρίου, ὅταν δώσῃ ὁ Κύριος σ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα του;»¹⁷. Ἐπειδὴ δὲ μιὰ εἶναι ἡ εὐδοκία καὶ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, γι' αὐτὸ εἶπε στοὺς πιστεύοντας σ' αὐτόν, «σὲ ὅποιον πιῆ ἀπὸ τὸ ὕδωρ ποῦ θὰ τοῦ δώσω ἐγώ, θὰ γίνῃ πηγὴ ὕδατος ποῦ ἀναπηδᾷ σ' αἰώνια ζωὴ»¹⁸, καὶ «σὲ ὅποιον πιστεύει σ' ἐμένα, ὅπως εἶπε ἡ Γραφή, θὰ ρεύσουν ποτάμια ζωντανοῦ ὕδατος ἀπὸ τὴν κοιλία του»¹⁹. Τοῦτο ἐρμηνεύοντας ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, «τοῦτο τὸ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος ποῦ ἐπρόκειτο νὰ λαμβάνουν οἱ πιστεύοντες σ' αὐτόν»²⁰. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐρχόταν πρὸς τὸ σωτηριῶδες πάθος ἔλεγε στοὺς μαθητάς του, «ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, θὰ τηρήσετε τὶς ἐντολές μου· κι' ἐγὼ θὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ σᾶς στείλῃ ἄλλον Παράκλητο, γιὰ νὰ μείνῃ μαζί σας αἰωνίως, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας»²¹. καὶ πάλι, «σᾶς εἶπα αὐτὰ τὰ λόγια τώρα ποῦ μένω μαζί σας· ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ θὰ στείλῃ ὁ Πατὴρ στὸ ὄνομά μου, ἐκεῖνος θὰ σᾶς διδάξῃ τὰ πάντα»²². καὶ πάλι, «ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, τὸν ὁποῖο θὰ

20. Ἰω. 17,39.

21. Ἰω. 14,15.

22. Ἰω. 14,26.

Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ καὶ ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν».

10 Νῦν οὖν ἐπληρώθη ἡ ἐπαγγελία, καὶ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, παρὰ Πατρός τε καὶ Υἱοῦ πεμφθέν τε καὶ δοθέν, καὶ τοὺς ἀγίους μαθητὰς περιλάμψαν, καὶ ὄλως λαμπάδας ἀνάψαν θείως, μᾶλλον δὲ φωστῆρας ἀναδειῖξαν ὑπερκοσμίους καὶ παγκοσμίους, αἰωνίου ζωῆς ἐπέχοντας λόγον, δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἐφώτισε. Καθάπερ δὲ εἴ τις ἀπὸ τῆς φωτοφόρου λαμπάδος ἐτέραν ἀνάψει καὶ ἀπ' ἐκείνην ἄλλην καὶ ἐφεξῆς τῇ διαδοχῇ παρακατέχων, αἰὲν παραμένον ἔχει τὸ φῶς· οὕτω καὶ διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων χειροτονίας ἐπὶ τοὺς αὐτῶν διαδόχους καὶ ἀπὸ τούτων ἐφ' ἑτέρους πάλιν καὶ ἐφεξῆς, ἡ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος διαδιδόμενη χάρις διὰ πάσης διήκει γενεᾶς καὶ φωτίζει πάντα τοὺς πειθομένους τοῖς πνευματικοῖς ποιμέσι καὶ διδασκάλοις.

11 Ταύτην οὖν τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος ἔρχεται κομίσων τῇ πόλει τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέων ἕκαστος. Οἱ δὲ τινα τούτων ἀπωθούμενοι, τὸ εἰς αὐτοὺς ἦκον, διακόπτουσι τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν καὶ διασπῶσι τὴν θείαν διαδοχὴν καὶ διίστῶσιν ἑαυτοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ στάσεσιν ἀλιτηριώδεσι καὶ συμφοραῖς παντοδαπαῖς παραδίδονται· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε πρὸ μικροῦ πάντως διὰ τῆς πείρας. Ἀλλὰ νῦν ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν παρὰ Θεοῦ ποιμένα τῶν ὑμετέρων ψυχῶν, εἴ γέ μοι πείθεσθε συμβουλεύοντι τὰ σωτήρια, καλῶς ὄντως πανηγυρίσατε τὴν ἐπέ-

σᾶς στείλω ἐγὼ ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας πὺ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐκεῖνος θὰ μαρτυρήσῃ περὶ ἐμοῦ καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσῃ σὲ ὄλη τὴν ἀλήθεια»²³.

10 Τώρα λοιπὸν ἐκπληρώθηκε ἡ ἐπαγγελία καὶ κατῆλθε τὸ ἅγιο Πνεῦμα, σταλμένο καὶ δοσμένο ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό· καί, ἀφοῦ περιέλαμψε τοὺς ἁγίους μαθητὰς καὶ τοὺς ἄναψε θείως ὡς πραγματικὲς λαμπάδες, μᾶλλον δὲ τοὺς ἀνέδειξε σὲ φωστῆρες ὑπερκοσμίους καὶ παγκοσμίους, πὺ ἔχουν τὴ θέσι αἰωνίου ζωῆς, ἐφώτισε δι' αὐτῶν ὄλη τὴν οἰκουμένη. Ὅπως δέ, ἂν κανεῖς ἀνάψη ἀπὸ τὴ φωτοφόρο λαμπάδα ἄλλην καὶ ἀπὸ ἐκείνην ἄλλην καὶ οὕτω καθεξῆς, κρατώντας το μὲ τὴ διαδοχή, ἔχει πάντοτε τὸ φῶς μόνιμα· ἔτσι καὶ διὰ τῆς χειροτονίας τῶν Ἀποστόλων ἐπὶ τοὺς διαδόχους των καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πάλι σὲ ἄλλους καὶ οὕτω καθεξῆς διαδομένη ἡ χάρις τοῦ θείου Πνεύματος προχωρεῖ δι' ὄλων τῶν γενεῶν καὶ φωτίζει ὄλους τοὺς εὐπειθεῖς στοὺς πνευματικὸς ποιμένες καὶ διδασκάλους.

11 Αὐτὴν λοιπὸν τὴν χάρι καὶ τὴ δωρεᾶ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου φωτισμὸ τοῦ θείου Πνεύματος ἔρχεται νὰ φέρῃ στὴν πόλι καθένας ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ἀρχιερεῖς. Ἐκεῖνοι δὲ πὺ ἀπωθοῦν κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ὅσο τοὺς εἶναι δυνατὸ, διακόπτουν τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ διασποῦν τὴ θεία διαδοχή καὶ ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ παραδίδονται· πρᾶγμα πὺ ἐδοκιμάσατε βέβαια καὶ σεῖς διὰ τῆς πείρας. Ἀλλὰ, τώρα ἀφοῦ ἐπιστρέψατε κι' ἐσεῖς στὸν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὠρισμένον ποιμένα τῶν ψυχῶν σας, ἂν πεισθῆτε στὶς συμβουλές μου γιὰ τὰ σωτηριώδη, νὰ πανηγυρίσετε πραγματικὰ καλῶς τὴν ἐπέτειο μνήμη τῆς ἐπιδημίας

23. Ἰω. 15,26.

τειον μνήμην τῆς ἐπιδημίας τοῦ θείου Πνεύματος, ὃ κατῆλθεν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας δι' ἀνείκαστον φιλανθρωπίαν, ὑπὲρ ἧς καὶ δι' ἦν καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱὸς κλίνας οὐρανοὺς κατῆλθε καὶ σάρκα παρ' ἡμῶν ἔλαβεν.

12 Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς πρὸς οὐρανοὺς μετὰ σώματος ἀνῆλθεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔπεμψεν, ἵνα συνῆ καὶ ἐνισχύη τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς καὶ τοὺς ἀπ' ἐκείνων κατὰ γενεᾶς διαδόχους καὶ διδασκάλους τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος, οὐκ ἂν ἐκηρύχθη πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὐδ' ἂν μέχρις ἡμῶν ἔφθασε καταβαῖνον τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας. Διὰ τοῦτο ὁ φιλανθρωπότατος δεσπότης, μετόχους καὶ πατέρας καὶ ὑπηρέτας φωτὸς τε καὶ ζωῆς αἰδίου νῦν ἀνέδειξε τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀναγεννῶντας καὶ τέκνα φωτὸς καὶ πατέρας φωτισμοῦ τοὺς ἀξίους ἐργαζομένους· ἵν' οὕτω μεθ' ἡμῶν αὐτὸς ἦ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καθάπερ ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ Πνεύματος· εἷς γὰρ ἐστὶν αὐτὸς μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος οὐχ ὑποστάσει, ἀλλὰ θεότητι, καὶ εἷς ἐν τρισὶ Θεός, ἐν μιᾷ τρισυποστάτῳ καὶ παντοδυνάμῳ θεότητι· τὸ γὰρ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν ἀεὶ καὶ συνῆν τῷ Υἱῷ ἐν τῷ Πατρὶ. Πῶς γὰρ ἂν ἦν Πατὴρ καὶ νοῦς ἀναρχος χωρὶς Υἱοῦ καὶ Λόγου συνανάρχου; Πῶς δ' ἂν ἦν Λόγος αἰδῖος χωρὶς συναἰδίου Πνεύματος; Ἦν οὖν ἀεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, συνδημιουργοῦν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ κατὰ καιρὸν τὰ δημιουργηθέντα καὶ συνανακαινίζον τὰ παραφθαρέντα καὶ συνέχον τὰ διαμένοντα· πανταχοῦ παρὸν καὶ τὰ πάντα πληροῦν, καὶ τὰ πάντα διέπον καὶ ἐφορῶν· «ποῦ γάρ», φησί «πρὸς τὸν Θεὸν

τοῦ θείου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο κατῆλθε γιὰ τὴ σωτηρία μας ἀπὸ ἀνέκφραστη φιλανθρωπία, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ γιὰ τὴν ὁποία καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατῆλθε κλίνοντας τοὺς οὐρανοὺς κι' ἔλαβε σάρκα ἀπὸ μᾶς.

- 12 Ἀφοῦ δηλαδὴ αὐτὸς ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς μὲ τὸ σῶμα, ἂν δὲν ἔστελλε τὸ ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ νὰ συνυπάρχη καὶ ἐνισχύη τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοὺς κατὰ γενεές διαδόχους καὶ διδασκάλους τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος, δὲν θὰ ἐκηρυσσόταν σὲ ὅλα τὰ ἔθνη, οὔτε θὰ ἐφθανε καταβαίνοντας ἕως ἐμᾶς τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας. Γι' αὐτὸ ὁ φιλανθρωπότατος δεσπότης ἀνέδειξε τώρα μετόχους καὶ πατέρες καὶ ὑπηρέτες φωτὸς καὶ ζωῆς αἰδίου τοὺς μαθητάς του, πὺ ἀναγεννοῦν σ' αἰώνια ζωὴ καὶ καθιστοῦν τέκνα φωτὸς καὶ πατέρες φωτισμοῦ τοὺς ἀξίους· ἔτσι ὥστε αὐτὸς νὰ εἶναι μαζί μας ἕως τὴ συντέλεια τῶν αἰώνων, ὅπως ἐπαγγέλθηκε διὰ τοῦ Πνεύματος· διότι αὐτὸς εἶναι ἓνας μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα, ὄχι κατὰ τὴν ὑπόστασι ἀλλὰ κατὰ τὴ θεότητα, καὶ ἓνας εἶναι ὁ Θεὸς σὲ τρεῖς, σὲ μιὰ τρισυπόστατη καὶ παντοδύναμη θεότητα· διότι τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἦταν πάντοτε καὶ συνυπῆρχε μὲ τὸν Υἱὸ στὸν Πατέρα. Πῶς ἀλλοιῶς θὰ ὑπῆρχε Πατὴρ καὶ νοῦς ἀναρχος χωρὶς Υἱὸ καὶ Λόγο συνάναρχο; Πῶς θὰ ὑπῆρχε Λόγος αἰδῖος χωρὶς συναἰδιο Πνεῦμα; Ἦταν λοιπὸν πάντοτε καὶ εἶναι καὶ θὰ εἶναι τὸ ἅγιο Πνεῦμα²⁴, συνδημιουργώντας μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ στὸν καιρὸ τους τὰ δημιουργηθέντα καὶ συνανακαινίζοντας τὰ φθαρέντα καὶ συγκρατώντας τὰ διαμένοντα· πανταχοῦ παρὸν καὶ πληροῦν τὰ πάντα, καὶ διέπον καὶ ἐφορῶν τὰ πάντα. Λέγει πραγματικὰ πρὸς τὸν

24. Βλ. τροπάρια αἰνῶν Πεντηκοστῆς.

ὁ ψαλμωδός, πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;».

13 Οὐ πανταχοῦ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸν πᾶν, οὐδ' ἐν παντὶ αἰώνι τε καὶ χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντός αἰῶνός τε καὶ χρόνου· καὶ οὐ μέχρι μόνον συντελείας αἰῶνος μεθ' ἡμῶν ἔσται κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τοῖς ἀξίοις συμπαραμενεῖ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα τὸν Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀπαθανατίζον τούτων καὶ πληροῦν αἰδίου δόξης καὶ τὰ σώματα, ὃ καὶ ὁ Κύριος δηλῶν ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, «ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα»· σπεύρεται γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, τουτέστιν ἐνθάπτεται καὶ κατορύττεται τῇ γῆ θανὸν σῶμα ψυχικόν, ταῦτ' οὖν εἰπεῖν φυσικόν, καὶ ψυχῇ καὶ σώματι κτιστόν, τὸ συνεστάναι καὶ κινεῖσθαι σχόν· ἐγείρεται, τουτέστιν ἀναζῆ σῶμα πνευματικόν, ταῦτ' οὖν εἰπεῖν ὑπερφυές, ὡς ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος συνεστῶς καὶ διοικούμενον καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος ἀθανασίαν καὶ δόξαν καὶ ἀφθαρσίαν ἠμφισμένον. «Ἐγένετο γάρ φησιν, ὁ πρῶτος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ δὲ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς Πνεῦμα ζωοποιῶν· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δὲ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ· οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, οἷος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι».

14 Τίνες οὗτοι; Οἱ ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι τῇ πίστει, καὶ περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ

25. Ψαλμ. 138,6.

26. Ἰω. 14,15.

27. Α' Κορ. 15,44.

Θεὸ ὁ ψαλμωδός, «ποῦ θὰ πορευθῶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα σου καὶ ποῦ θὰ φύγω ἀπὸ τὴν παρουσία σου;»²⁵.

13 Ὅχι δὲ μόνο παντοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ πᾶν, οὔτε σὲ ὄλον τὸν αἰῶνα καὶ τὸ χρόνο μόνο, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ κάθε αἰῶνα καὶ χρόνο· καὶ ὄχι μόνο μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος θὰ εἶναι μαζί μας κατὰ τὴν ἐπαγγελία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο θὰ παραμείνη μαζί μὲ τοὺς ἀξίους κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἀπαθανατίζοντας τούτους καὶ γεμίζοντας μὲ αἶδια δόξα καὶ τὰ σώματα, πρᾶγμα ποῦ καὶ ὁ Κύριος δηλώνοντας ἔλεγε στοὺς μαθητάς, «ἐγὼ θὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ θὰ σᾶς δώσῃ ἄλλον Παράκλητο, γιὰ νὰ μένη μαζί σας αἰωνίως»²⁶. Πραγματικά ὁ ἀπόστολος λέγει, σπείρεται, δηλαδὴ θάπτεται καὶ παραχώνεται στὴ γῆ, σῶμα ψυχικὸ ποῦ ἀπέθανε, μὲ ἄλλους λόγους φυσικό, καὶ κτιστὸ σὲ ψυχὴ καὶ σῶμα, ποῦ ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ συγκρατῆται καὶ νὰ κινῆται· ἐγείρεται, δηλαδὴ ἀναζῆ σῶμα πνευματικό²⁷, δηλαδὴ ὑπερφυές, ὡς συγκροτούμενο καὶ διοικούμενο ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα καὶ ὡς ἐνδυμένο ἀθανασία καὶ δόξα καὶ ἀφθαρσία μὲ τὴ δύναμι τοῦ Πνεύματος. Λέγει πραγματικά, «ὁ πρῶτος Ἀδὰμ ἔγινε ψυχὴ ζῶσα, ὁ δὲ τελευταῖος Ἀδὰμ Πνεῦμα ζωοποιόν· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἦταν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ γῆ χοϊκός, ὁ δὲ δεύτερος ἦταν ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ· ὅποιος εἶναι ὁ χοϊκός, τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ χοϊκοί, ὅποιος ὁ ἐπουράνιος, τέτοιοι καὶ οἱ ἐπουράνιου»²⁸.

14 Ποιοὶ εἶναι αὐτοί; Οἱ ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι στὴν πίστι, ποῦ ἔχουν πάντοτε περίσσεια στὸ ἔργο τοῦ Κυρίου καὶ

28. Α' Κορ. 15,45-48.

ἐπουρανίου διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐπειθείας φορέσαντες· «ὁ γὰρ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ», διὰ τοῦ αὐτοῦ πάλιν εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννης φησὶν ὁ τοῦ Κυρίου Πρόδρομος, «οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν»· ὀργὴν δὲ Θεοῦ τίς ὑπομενεῖ; Φοβερόν, ἀδελφοί, τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος· εἰ γὰρ χεῖρας πολεμίων δεδοίκαμεν, καὶ ταῦτα τοῦ Κυρίου λέγοντος, «μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα», τίς νοῦν ἔχων οὐ φοβηθήσεται Θεοῦ χεῖρας, ἐν ὀργῇ κατὰ τῶν ἀπειθούντων ἐπαιρομένας; Ὀργὴ γὰρ Θεοῦ ἀποκαλυφθήσεται ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν, τῶν ἐν ἀσελγείαις καὶ ἀδικίαις ἀνεπιστρόφως πορευομένων καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

15 Φύγωμεν οὖν τὴν ὀργὴν καὶ σπεύσωμεν ἐπιτυχεῖν τῆς χρηστότητος καὶ συμπαθείας τοῦ παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς μετανοίας. Ὁ μῖσος ἔχων πρὸς τινὰ καταλλαγήτω καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐπανίτω, ἵνα μὴ τὸ μῖσος καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον μάχη καταμαρτυρήσωσιν αὐτοῦ ὡς μὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντος· εἰ γὰρ τὸν ἀδελφόν σου, ὃν ἐώρακας, οὐκ ἀγαπᾷς, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακας, πῶς ἀγαπήσεις; Ἀγάπην δὲ ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους, τὴν ἀγάπην ἔχομεν τὴν ἀληθῆ, τὴν ἀνυπόκριτον, καὶ δι' ἔργων ταύτην ἐπιδεικνύμεθα, μηδὲν λέγειν τε καὶ πράττειν, μᾶλλον δὲ μηδὲ ἀκούειν ὑπομένοντες ὕβριν ἢ βλάβην φέρον τοῖς ἡμετέροις ἀδελφοῖς, ὡς καὶ ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ θεολόγος ἐδίδαξεν ἡμᾶς, «ἀδελφοί», λέγων, «μὴ ἀγαπᾶτε λόγῳ καὶ γλώσσει, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ».

16 Ὁ πορνεία ἢ μοιχεία ἢ παραπλησία τινὶ τοῦ σώματος ἀκα-

29. Ἰω. 3,36.

30. Ματθ. 10,28.

31. Ρωμ. 1,18.

ἐφόρεσαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου διὰ τῆς εὐπειθείας πρὸς αὐτόν· «διότι αὐτὸς ποὺ ἀπειθεῖ στὸν Υἱό, λέγει πάλι ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ ἰδίου εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννη, δὲν θὰ ἰδῆ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θὰ μείνη σ' αὐτόν»²⁹. τὴν ὀργὴν δὲ τοῦ Θεοῦ ποιὸς θὰ ὑπομείνη; Εἶναι φοβερό, ἀδελφοί, νὰ ἐμπέση κανεὶς στὰ χέρια τοῦ ζῶντος Θεοῦ· διότι, ἂν φοβούμαστε χέρια ἀντιπάλων, καὶ μάλιστα ἐνῶ ὁ Κύριος λέγει, «μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τοὺς φονεύοντας τὸ σῶμα»³⁰, ποιὸς μυαλωμένος δὲν θὰ φοβηθῆ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ ποὺ σηκώνονται μὲ ὀργὴν κατὰ τῶν ἀπειθῶν; Πραγματικὰ θ' ἀποκαλυφθῆ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς κάθε ἄνθρωπο ἀπὸ τοὺς πορευομένους σὲ ἀσέλγειες καὶ ἀδικίες ἀμετανόητος καὶ κατέχοντας τὴν ἀλήθεια στὴν ἀδικία³¹.

15 Ἦς ἀποφύγωμε λοιπὸν τὴν ὀργὴν καὶ ἄς σπεύσωμε νὰ ἐπιτύχωμε τὴν χρηστότητα καὶ συμπάθεια τοῦ παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς μετανοίας. Ὅποιος ἔχει μῖσος πρὸς κάποιον ἄς συμφιλιωθῆ μὲ αὐτόν καὶ ἄς ἐπανεέλθῃ πρὸς τὴν ἀγάπη, γιὰ νὰ μὴ τὸν καταγγείλουν τὸ μῖσος καὶ ἡ μάχη πρὸς τὸν πλησίον ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὸν Θεό· διότι ἂν δὲν ἀγαπᾷς τὸν ἀδελφὸ σου ποὺ ἔχεις ἰδεῖ, τὸν Θεὸ ποὺ δὲν ἔχεις ἰδεῖ πῶς θὰ τὸν ἀγαπήσης; Ὅταν δὲ ἔχωμε ἀγάπη πρὸς ἀλλήλους, ἔχομε τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀνυπόκριτη, καὶ τὴν ἐπιδεικνύομε μὲ ἔργα, μὴ δεχόμενοι νὰ λέγωμε καὶ πράττωμε, μᾶλλον δὲ οὔτε ν' ἀκούωμε, τίποτε ποὺ νὰ φέρῃ ὕβρις ἢ βλάβη στοὺς ἀδελφούς μας, ὅπως καὶ ὁ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστὸ θεολόγος μᾶς ἐδίδαξε, λέγοντας, «ἀδελφοί, νὰ μὴ ἀγαπᾶτε μὲ λόγῳ καὶ γλῶσσαι, ἀλλὰ μὲ ἔργα καὶ ἀλήθεια»³².

16 Ὅποιος περιέπεσε σὲ πορνεία ἢ μοιχεία ἢ παρόμοια

θαρσία περιπεσῶν, ἀποσχέσθω τοῦ μυσσαροῦ τούτου βορβόρου καὶ καθαρισάτω ἑαυτὸν δι' ἐξομολογήσεως, διὰ δακρύων, διὰ νηστείας καὶ τῶν παραπλησίων· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς τοὺς μὴ μετανοήσαντας κρινεῖ ὁ Θεὸς καὶ κατακρινεῖ, καὶ ἀποπέμψεται καὶ παραδῶσει τῇ γεέννῃ καὶ τῷ ἀσβέστῳ πυρί, καὶ ταῖς ἄλλαις κολάσεσι ταῖς διαιωνιζούσαις, λέγων· ἀρθήτω ὁ βέβηλος καὶ ἐναγής, οὐ μὴ ἴδοι καὶ ἀπολαύσῃ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Ὁ κλέπτων ἢ καὶ φανερῶς ἀρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, μηκέτι κλεπτέτω, μηδὲ πλεονεκτήτω, μηδὲ ἀρπαζέτω τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων μεταδιδότω τοῖς μὴ ἔχουσι. Καὶ ἵνα συνελῶν εἴπω, εἰ θέλετε ζωὴν, ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς, καὶ ρυσθῆναι τῶν τε ὀρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, τῶν τε νῦν ἐπικειμένων βαρβάρων καὶ τῶν ἀποκειμένων τῷ ἀρχεκάκῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ κολαστηρίων ἐκείνων, ἐκκλίνατε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ ποιεῖτε τὰ ἀγαθὰ· «μὴ πλανᾶσθε» γὰρ, πρὸς Κορινθίους φησὶν ὁ ἀπόστολος· «οὔτε πόρνοι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε πλεονέκται οὔτε μέθυσοι οὐ λοιδόροι οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν». Ὁ οὖν κληρονομίαν μὴ ἔχων μετὰ Θεοῦ, οὐδὲ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, οὐδὲ Πατέρα ἔχει τὸν Θεόν.

- 17 Ἄλλ' ἡμεῖς ἀποστῶμεν, ἀδελφοί, παρακαλῶ τῶν τῷ Θεῷ μεμισημένων ἔργων τε καὶ λόγων, ἵνα μετὰ παρρησίας ἐπικαλώμεθα Πατέρα τὸν Θεόν. Ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, ἵνα καὶ οὗτος ἐπιστρέψῃ πρὸς ἡμᾶς καὶ καθάρισις ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας καὶ ἀξίους ποιήσῃ τῆς αὐτοῦ θείας χάριτος. Οὕτω γὰρ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐορτάσομεν καὶ πανηγυρίσομεν ἐνθέως καὶ πνευματικῶς τὴν τῆς θείας ἐπαγγελίας τε-

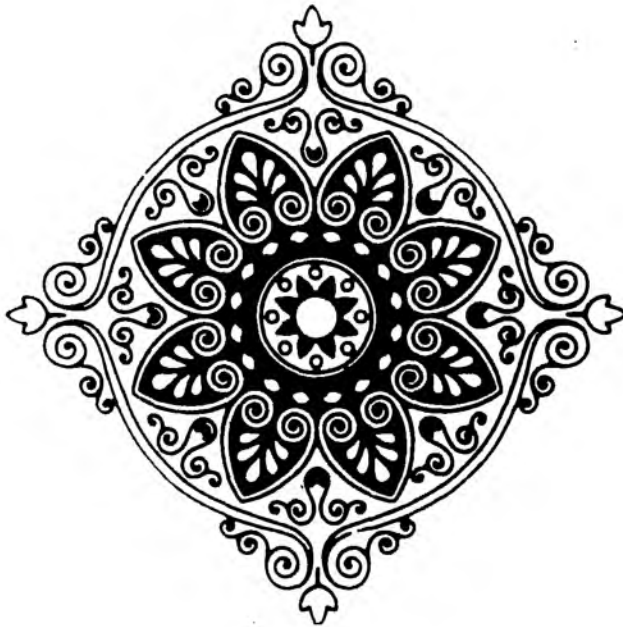
ἀκαθαρσία τοῦ σώματος, ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν μυσαρὸ τοῦτον βόρβορο καὶ νὰ καθαρῖση τὸν ἑαυτό του μὲ ἔξομολόγησι, μὲ δάκρυα, μὲ νηστεία καὶ τὰ παραπλήσια· διότι τοὺς πόρνους καὶ μοιχοὺς πού δέν μετενόησαν θὰ τοὺς κρίνη καὶ θὰ τοὺς κατακρίνη ὁ Θεός, θὰ τοὺς ἀποπέμψη καὶ θὰ τοὺς παραδώσῃ στὴ γέεννα, στὸ ἄσβεστο πῦρ καὶ στὶς ἄλλες ἀτελεύτητες κολάσεις, λέγοντας· ἄς ἀρπαγῆ ὁ βέβηλος καὶ ἐναγής, νὰ μὴ ἰδῆ καὶ ἀπολαύσῃ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου³³. Ὅποιος κλέπτει ἢ ἀρπάζει καὶ πλεονεκτεῖ φανερά, νὰ μὴ κλέπτῃ πλέον, νὰ μὴ πλεονεκτῆ, νὰ μὴ ἀρπάζῃ τὰ ξένα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του νὰ μεταδίδῃ στοὺς μὴ ἔχοντας. Καὶ γιὰ νὰ εἶπω μὲ λίγα λόγια, ἂν θέλετε ζωὴ, νὰ ἰδῆτε ἀγαθὲς ἡμέρες, καὶ νὰ σωθῆτε ἀπὸ τοὺς τώρα ἐπικείμενους βαρβάρους καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ κολαστήρια πού ἀπόκεινται γιὰ τὸν ἀρχέκακο διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του, παραμερίσετε ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ πράττετε τὰ ἀγαθὰ· διότι ὁ ἀπόστολος λέγει πρὸς τοὺς Κορινθίους, «μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖτες οὔτε πλεονέκτες οὔτε μέθυσοι οὔτε λοῖδοροι οὔτε ἄρπαγες δέν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»³⁴.

17 Ἄλλὰ ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἄς ἀπομακρυνθοῦμε, παρακαλῶ, ἀπὸ τὰ μισητὰ στὸν Θεὸ ἔργα καὶ λόγια, γιὰ νὰ ἐπικαλούμαστε μὲ παρρησία τὸν Θεὸ ὡς Πατέρα. Ἄς ἐπιστρέψωμε πρὸς αὐτὸν ἀληθινά, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ αὐτὸς πρὸς ἐμᾶς καὶ νὰ μᾶς καθαρῖση ἀπὸ κάθε ἁμαρτία καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξίους τῆς θείας του χάριτος. Διότι ἔτσι θὰ ἐορτάσωμε καὶ τώρα καὶ στοὺς αἰῶνες καὶ θὰ πανηγυρίσωμε ἐνθέως καὶ πνευματικῶς τὴν τελείωσι τῆς θείας ἐπαγγελίας·

34. Α' Κορ. 6,9.

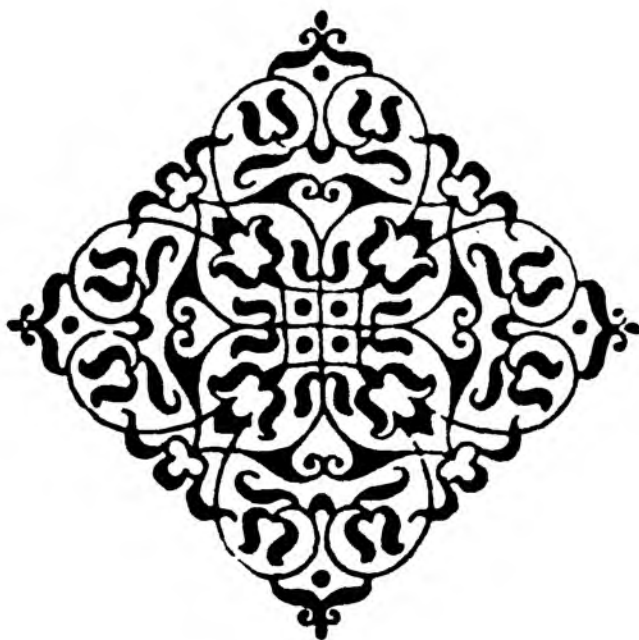
λείωσιν· τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς ἀνθρώπους ἔλευσιν
καὶ ἀνάπαυσιν· τὴν τῆς μακαρίας ἐλπίδος ἔκβασιν καὶ συμπλή-
ρωσιν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

18 Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ
ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ
Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

τήν ἔλευσι καὶ ἀνάπαυσι τοῦ παναγίου Πνεύματος στοὺς ἄνθρώπους· τὴν ἔκβασι καὶ συμπλήρωσι τῆς μακαρίας ἐλπίδος ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

- 18** Διότι σ' αὐτὸν πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί με τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
Κ Ε '

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

1

αυμαστός ὄντως ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐ-
τοῦ. Ὅταν γὰρ τις ἐνθυμηθῆ τοὺς ὑπερφυ-
εῖς τῶν μαρτύρων ἀγῶνας, πῶς ἐν ἀσθε-
νεῖα σαρκὸς τὸν ἰσχυρὸν ἐν κακίᾳ κατή-
σχυναν, ὡς ἀνεπαισθήτως ἔχουσι τῶν
ὀδυνῶν καὶ τῶν τραυμάτων ἀγωνιζόμενοι
σώμαστι πρὸς πῦρ, πρὸς ξίφος, πρὸς ποι-
κίλας καὶ θανατηφόρους βασάνων ιδέας,
διὰ τῆς καρτερίας ἀντιπαραταττόμενοι, καὶ

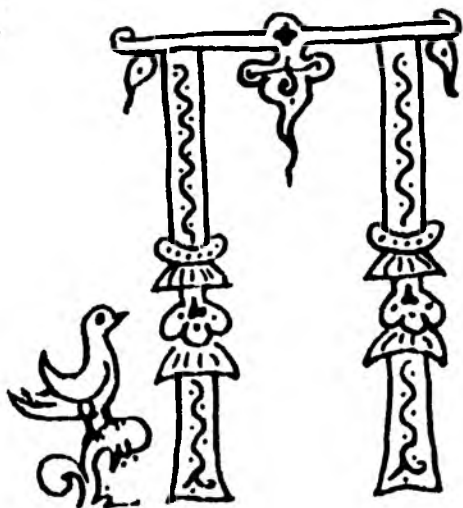
τὰς μὲν σάρκας τεμνόμενοι καὶ τὰς ἀρμονίας διαλυόμενοι καὶ τὰ
ὀστᾶ συντριβόμενοι, τὴν δὲ ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πί-
στεως σώαν διαφυλάττοντες καὶ ἀτμητον καὶ ἀσινῆ καὶ ἀκρά-
δαντον, ὅθεν καὶ ἡ ἀναντίρρητος αὐτοῖς ἐχαρίσθη σοφία τοῦ
Πνεύματος καὶ τῶν τεραστίων ἢ δύναμις· ὅταν τὴν ὑπομονὴν
ἀναλογίσηται τῶν ὀσίων, πῶς ὡς ἀσώματοι τὰς πολυημέ-
ρους ἀσιτίας, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς ἄλλας ποικίλας κακώσεις τοῦ

ΟΜΙΛΙΑ 25

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ¹

1

πραγματικά είναι θαυμαστός ὁ Θεὸς μέσα στοὺς ἁγίους του. Διότι, ὅταν κανεῖς θυμηθῆ τοὺς ὑπερφυεῖς ἀγῶνες τῶν μαρτύρων, πῶς μὲ ἀσθένεια σαρκὸς κατήσχυναν τὸν ἰσχυρὸ στήν κακία, πῶς μένουν ἀναίσθητοι στὶς ὀδύνες καὶ στὰ τραύματα, καθὼς ἀγωνίζονται μὲ σώματα πρὸς τὸ πῦρ, πρὸς τὸ ξίφος, πρὸς ποικίλα καὶ θα-

νατηφόρα εἶδη βασάνων, ἀντιπαρατασσόμενοι μὲ τὴν καρτερία καί, ἐνῶ τέμνονται οἱ σάρκες, διαλύονται οἱ ἄρμοι καὶ συντρίβονται τὰ ὀστέα, ὅμως διαφυλάττουν τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως στὸ Χριστὸ σῶα καὶ ἀδιάσπαστη, ἀκεραία καὶ ἀκράδαντη, ποὺ γι' αὐτὸ τοὺς ἐχαρίσθηκε καὶ ἡ ἀναντίρρητη σοφία τοῦ Πνεύματος καὶ ἡ δύναμις τῶν θαυμάτων· ὅταν ἀναλογισθῆ τὴν ὑπομονὴ τῶν ὀσίων, πῶς ὑπέφεραν

1. Ἡ περικοπὴ τῆς ἡμέρας εἶναι Ματθ. 10,32 ἔ. . 10,37 ἔ. . 19,27-30.

σώματος ἐθελουσίως ὑπήνεγκαν, πρὸς τὰ πονηρὰ πάθη, πρὸς τὰ ποικίλα τῆς ἀμαρτίας εἶδη, πρὸς τὸν ἔνδον καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἀόρατον πόλεμον, πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας εἰς τέλος ἀντιταξάμενοι, καὶ τὸν μὲν ἐκτὸς ἄνθρωπον τηκόμενοί τε καὶ ἀχρειούμενοι, τὸν δὲ ἐντὸς ἄνθρωπον ἀνανεούμενοι καὶ θεούμενοι, παρ' οὗ τούτοις ἔχαρίσθη τὰ χαρίσματα τῶν ἱαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων· ὅταν τις ἐπὶ νοῦν λάβῃ ταῦτα καὶ προσενηνοήσῃ ὅτι τὴν φύσιν ὑπερβαίνει τὴν ἡμετέραν, θαυμάζει καὶ δοξάζει Θεὸν τὸν τούτοις παρασχόντα τὴν τοσαύτην χάριν καὶ δύναμιν. Εἰ γὰρ καὶ τὴν προαίρεσιν ἀγαθὴν καὶ καλλίστην εἶχον, ἀλλὰ χωρὶς τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως οὐκ ἂν ἴσχυσαν ὑπὲρ τὴν φύσιν γενέσθαι καὶ ἐν σώματι ὄντες τὸν ἀσώματον καταπαλέσαι πολέμιον.

- 2 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμωδὸς προφήτης εἰπὼν, «θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ», ἐπήγαγεν· «αὐτὸς δώσει δύναμιν καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ». Καὶ σκοπεῖτε μετὰ συνέσεως τῶν προφητικῶν ρημάτων τὴν δύναμιν· παντὶ μὲν γάρ, φησί, τῷ λαῷ αὐτοῦ δίδωσιν ὁ Θεὸς δύναμιν καὶ κραταίωσιν· οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ· θαυμάζεται δὲ ἐν μόνοις τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἄνωθεν πλουσίως πᾶσιν ἐπίσης ἐπιχεῖ τὰς ἀκτῖνας, ὁρῶσι δὲ μόνοι ταύτας οἱ ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, καὶ τούτους οὐ μεμυκότες, καθαρᾶς δὲ ἀπολαύουσι τῆς αὐγῆς οἱ διὰ καθαρότητα τῶν ὀμμάτων ὀξυωποῦντες, καὶ μὴ διὰ νόσον ἢ ἀγλὸν ἢ τι τοιοῦτον ἐμπεσὸν τοῖς ὀμμασιν ἀμβλυω-

ἐθελουσίως σὰν ἀσώματοι τὶς πολυήμερες ἀσιτίες, τὶς ἀγρυπνίες, τὶς ἄλλες ποικίλες κακώσεις τοῦ σώματος, ἀντιταχθέντες ἕως τὸ τέλος πρὸς τὰ πονηρὰ πάθη, πρὸς τὰ ποικίλα εἶδη τῆς ἀμαρτίας, πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν μας ἀόρατον πόλεμον, πρὸς τὶς ἀρχές, πρὸς τὶς ἐξουσίες, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἐνῶ ἔλειωναν καὶ ἀχρειώγονταν στὸν ἐξωτερικὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀνανεώνονταν κι' ἐθεώνονταν κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἐχαρίσθησαν σ' αὐτοὺς τὰ χαρίσματα τῶν ἰαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων· ὅταν λάβῃ κανεὶς αὐτὰ ὑπ' ὄψιν του καὶ ἐπὶ πλέον ἐννοήσῃ ὅτι ὑπερβαίνουν τὴ φύσιν μας, θαυμάζει καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν ποὺ ἔδωσε σ' αὐτοὺς τὴν τῶσθε ἄφθονη χάρις καὶ δύναμις. Διότι, ἂν καὶ εἶχαν ἀγαθὴ καὶ καλλίστη τὴν προαίρεσιν, χωρὶς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ κατώρθωναν νὰ ὑπερβῶν τὴ φύσιν καὶ νὰ κατανικήσουν τὸν ἀσώματον πολέμιον, ἂν καὶ εἶναι σὲ σῶμα.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ψαλμωδὸς προφήτης, ἀφοῦ εἶπε «θαυμαστός ἐστὶν ὁ Θεὸς μέσα στοὺς ἁγίους αὐτοῦ», προσέθεσε· «αὐτὸς θὰ δώσῃ δύναμιν καὶ κραταίωσιν στὸ λαὸν του»². Καὶ ἐξετάσετε μὲ σύνεσιν τὴν δύναμιν τῶν προφητικῶν λόγων. Πραγματικὰ, λέγει, σὲ ὅλον τὸν λαὸν του δίδει ὁ Θεὸς δύναμιν καὶ κραταίωσιν (διότι δὲν ἔχει προσωποληψία ὁ Θεός³), θαυμάζεται ὁμοίως μόνον διὰ τῶν ἁγίων του. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἥλιος χύνει ἀπὸ ἐπάνω πλουσίως τὶς ἀκτῖνες σὲ ὅλους, τὶς βλέπουν δὲ μόνον ὅσοι ἔχουν ὀφθαλμούς, κι' αὐτοὺς μάλιστα ὄχι κλειστούς, ἀπολαύουν δὲ τὴν αὐγὴν καθαρὰ ὅσοι ἀπὸ καθαρότητα τῶν ματιῶν ἔχουν ὀξεῖα ὄρασιν καὶ δὲν τὴν ἔχουν ἀμβλεῖαν ἀπὸ ἀρρώστεια ἢ ἀχλὺν ἢ κάτι παρόμοιον πεσμένον

ποῦντες· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν πλουσίαν πᾶσι χορηγεῖ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ἀενάως βρύουσα τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγαθότητος σωστικὴ καὶ φωτιστικὴ πηγὴ. Ἀπολαύουσι δὲ τῆς ἐκεῖθεν χάριτος καὶ δυνάμεως πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν καὶ τελείωσιν ἢ καὶ τὴν τῶν θαυμάτων ἐπίδειξιν, οὐχ ἀπλῶς ἅπαντες, ἀλλ' οἱ προαίρεσιν ἀγαθὴν κεκτημένοι καὶ δι' ἔργων τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ πίστιν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὰ μὲν φαῦλα τελείως ἀποστρεφόμενοι, τῶν δὲ τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἀσφαλῶς ἀντεχόμενοι καὶ τὸ τῆς διανοίας ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἀνατείνοντες τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον Χριστόν· ὃς οὐ μόνον ἀοράτως χεῖρα βοηθείας ἄνωθεν προτείνει τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελίου προτρεπόμενος αἰσθητῶς ἡμῖν σήμερον διαλέγεται· «πᾶς γάρ», φησὶν, «ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Ὅρατε ὅτι οὔτε ἡμεῖς δυνάμεθα παρρησιάσασθαι τὴν εἰς Χριστόν πίστιν καὶ τὴν ὁμολογίαν ἄνευ τῆς παρ' αὐτοῦ δυνάμεως καὶ συνεργείας οὔτε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρρησιάζεται ὑπὲρ ἡμῶν ἐν αἰῶνι τῷ μέλλοντι καὶ συστήσει καὶ οἰκειώσει τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ ἄνευ τοῦ λαβεῖν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀφορμὰς· Τοῦτο γὰρ δηλῶν οὐκ εἶπε, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοί, ὡς ἐν ἐκείνῳ καὶ διὰ τῆς ἐκείνου βοηθείας δυνάμενος παρρησιάσασθαι τὴν εὐσέβειαν. Οὕτω πάλιν, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ, καὶ οὐκ εἶπεν αὐτόν, ἀλλ' «ἐν αὐτῷ», τουτέστι διὰ τῆς τοῦ ὁμολογοῦντος ἀγαθῆς ἐνστάσεως καὶ καρτερίας, ἣν ἐνεδείξατο ὑπὲρ τῆς

στά μάτια· ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐπάνω χορηγεῖ πλούσια τὴ βοήθειά του σὲ ὅλους, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ ἀεννάως βρύουσα σωστικὴ καὶ φωτιστικὴ πηγὴ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγαθότητος. Ἀπολαύουν δὲ τὴν ἀπὸ ἐκεῖ χάρι καὶ δύναμι γιὰ τὴν ἐνέργεια τῆς ἀρετῆς καὶ τελείωσι ἢ καὶ γιὰ τὴν ἐπίδειξι τῶν θαυμάτων, ὄχι γενικῶς ὅλοι, ἀλλὰ ὅσοι ἔχουν ἀγαθὴ προαίρεσι καὶ ἐπιδεικνύουν μὲ ἔργα τὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπη καὶ πίστι, καὶ τὰ μὲν φαῦλα ἀποστρέφονται τελείως, κρατοῦν δὲ μὲ σταθερότητα τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑψώνουν τὸ μάτι τῆς διανοίας πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης Χριστόν. Αὐτὸς δὲ ὄχι μόνο προτείνει ἀπὸ ἐπάνω ἀοράτως χέρι βοηθείας στοὺς ἀγωνιζομένους, ἀλλὰ καὶ διαλέγεται πρὸς ἐμᾶς σήμερα αἰσθητῶς μὲ τὶς προτροπές του διὰ τοῦ εὐαγγελίου· διότι λέγει, «ὅποιος ὁμολογήσῃ σ' ἐμένα ἐμπρὸς στοὺς ἀνθρώπους, θὰ ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ σ' αὐτὸν ἐμπρὸς στὸν Πατέρα μου στοὺς οὐρανοὺς»⁴.

Βλέπετε ὅτι οὔτε ἐμεῖς δὲν μπορούμε νὰ προβάλωμε μὲ παρρησία τὴν πίστι καὶ τὴν ὁμολογία στὸν Χριστὸ χωρὶς τὴν ἀπὸ αὐτὸν δύναμι καὶ συνέργεια οὔτε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ μᾶς ὑπερασπισθῇ στὸν μέλλοντα αἰῶνα καὶ θὰ μᾶς συστήσῃ καὶ θὰ μᾶς οἰκειώσῃ μὲ τὸν ὕψιστο Πατέρα χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμᾶς τὶς ἀφορμές; Δηλώνοντας λοιπὸν τοῦτο, δὲν εἶπε, 'ὅποιος μὲ ὁμολογήσῃ ἐμπρὸς στοὺς ἀνθρώπους', ἀλλὰ «ὅποιος ὁμολογήσῃ μέσα σ' ἐμένα», μὲ τὴν ἔννοια ὅτι μπορεῖ νὰ προβάλλῃ μὲ παρρησία τὴν εὐσέβεια δι' ἐκείνου καὶ διὰ τῆς βοηθείας ἐκείνου. Ἔτσι πάλι, «θὰ ὁμολογήσω κι' ἐγὼ», καὶ δὲν εἶπε 'αὐτὸν' ἀλλὰ 'μέσα σ' αὐτόν', δηλαδὴ διὰ τῆς ἀγαθῆς ἀντιστάσεως καὶ καρτερίας, τὴν

4. Ματθ. 10,32.

εὐσεβείας. Ὅρα γὰρ τί φησιν ἐφεξῆς ἐπὶ τῶν μαλακισθέντων καὶ προδόντων τὴν εὐσέβειαν· «ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς». Οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα, ὅστις ἀρνήσεται ἐν ἐμοί· διατί; Ὅτι ἔρημος γενόμενος τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἀρνεῖται τὸν Θεὸν ὃ ἀρνούμενος. Διατί δὲ ἐγκατέλειφθη καὶ ἔρημος ἐγένετο Θεοῦ; Ἐπειδὴ φθάσας αὐτὸς ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ἀγαπήσας τὰ πρόσκαιρα καὶ γῆϊνα πλεόν τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπηγγελμένων οὐρανίων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν. Οὕτω πάλιν καὶ ὁ Χριστός, ἀρνήσεται οὐκ ἐν αὐτῷ, ἀλλ' αὐτόν, ὡς ἐν αὐτῷ μηδὲν εὐρών, ᾧ χρῆσασθαι ἦν ὑπὲρ αὐτοῦ.

4 Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἔχων τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ, καθάπερ ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ θεολόγος φησὶν, ὡς τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἐν τῷ ἀγαπῶντι αὐτόν, ποιῆται τὴν ὁμολογίαν εἰκότως ἐν τῷ Θεῷ ὃ ἀγαπῶν ἐν ἀληθείᾳ τὸν Θεόν, ὡς δὲ καὶ αὐτοῦ μένοντος ἐν τῷ Θεῷ, ποιήσεται καὶ ὁ Θεὸς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁμολογίαν ἐν αὐτῷ. Τὸ οὖν, «πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοί, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ», τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας ἀδιάσπαστον συνάφειαν δηλοῖ, ἧς ἀφέστηκε μακρὰν ὃ ἀρνούμενος. Οὕτως αἱ θεῖαι ἀντιδόσεις μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὴν θεῖαν δικαιοσύνην, ἐξ ὁμοιώσεως καταλλήλως ἀντεπαγόμεναι.

5 Ἡ μὲν οὖν ὁμοιότης τῶν παρὰ Θεοῦ βραβείων πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα. Σκοπεῖτε δὲ καὶ τὴν καθ' ὑπεροχὴν διαφορὰν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς ὅση πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ τοῦτον ὁμολογήσαντας. Ἐκαστος γὰρ τῶν ἀγίων, Θεοῦ δοῦλος ὢν, ἐπαρρησιάσατο τὴν ὁμολογίαν ἐν

ὅποια ἐπέδειξε γιὰ τὴν εὐσέβεια. Πραγματικὰ βλέπε τί λέγει στὴ συνέχεια γιὰ τοὺς δειλιάσαντας καὶ προδώσαντας τὴν πίστι· «ὅποιος μὲ ἀρνηθῆ ἔμπρὸς στοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνηθῶ κι' ἐγὼ ἔμπρὸς στὸν Πατέρα μου στοὺς οὐρανοὺς». Δὲν εἶπε ἐδῶ ὅποιος ἀρνηθῆ μέσα σ' ἐμένα· γιατί; Διότι ὁ ἀρνούμενος ἀρνεῖται τὸν Θεὸ ἂν στερηθῆ τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ βοήθεια. Γιατί δὲ ἐγκαταλείφθηκε κι' ἔμεινε ἔρημος τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ αὐτὸς ἐπρόλαβε καὶ τὸν ἐγκατέλειψε, ἀφοῦ ἀγάπησε τὰ πρόσκαιρα καὶ γῆινα περισσότερο παρὰ τὰ ἐπηγγελμένα ἀπὸ τὸν Θεὸ οὐράνια καὶ αἰώνια ἀγαθὰ. Ἔτσι πάλι καὶ ὁ Χριστὸς θ' ἀρνηθῆ ὄχι μέσα σ' αὐτὸν ἀλλὰ αὐτόν, διότι δὲν εὐρῆκε σ' αὐτόν τίποτε πού νά μπορούσε νά χρησιμοποίησῃ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ὅποιος ἔχει τὴν κατὰ θέσι ἀγάπη μένει στὸ Θεό, καὶ ὁ Θεὸς μένει σ' αὐτόν, ὅπως λέγει ὁ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστὸ θεολόγος, ἔτσι, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μένει στὸν ἀγαπῶντα αὐτόν, αὐτὸς πού ἀγαπᾷ στ' ἀλήθεια τὸν Θεὸ εὐλόγως τελεῖ τὴν ὁμολογία μέσα στὸν Θεό, ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτὸς μένει στὸν Θεό, θὰ τελέσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁμολογία. Ἐπομένως τὸ «ὅποιος ὁμολογήσῃ μέσα σ' ἐμένα, θὰ ὁμολογήσω κι' ἐγὼ μέσα σ' αὐτόν», δηλώνει τὴν ἀδιάσπαστη συνάφεια τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας, ἀπὸ τὴν ὅποια ἔχει ἀπομακρυνθῆ ὁ ἀρνούμενος. Ἔτσι οἱ θεῖες ἀντιδόσεις ἔχουν μαζί τους τὴν θεία δικαιοσύνη, ἐπιφέροντας ἀπὸ τὴν ὁμοίωσι τὰ κατάλληλα ἀποτελέσματα.

Τέτοια λοιπὸν εἶναι ἡ ὁμοιότης τῶν ἀπὸ τὸν Θεὸ προερχομένων βραβείων πρὸς τὰ προσφερόμενα ἀπὸ μᾶς σ' αὐτόν. Παρατηρήσατε δὲ καὶ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀνωτερότης τῆς ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀμοιβῆς πρὸς τοὺς ὁμολογήσαντας αὐτόν μέσα σ' αὐτόν. Διότι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἀγίους, ὄντας δοῦλος

τῷ προσκαίρῳ τούτῳ βίῳ καὶ ἐνώπιον θνητῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ ἐπὶ καιροῦ βραχέως τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἐπ' ὀλίγων οἴων ἔφημεν ἀνθρώπων. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Θεὸς ὢν καὶ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, παρρησιάζεται ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ αἰδίῳ καὶ ἀκαταλύτῳ ἐκείνῳ κόσμῳ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, περιστηκότες τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων, πασῶν τῶν οὐρανίων δυνάμεων, παρόντων τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι συντελείας ἀνθρώπων πάντων· πάντες γὰρ ἀναστήσονται καὶ παραστήσονται τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τότε πάντων παρόντων, πάντων ὁρώντων, ἀνακηρύξει καὶ δοξάσει καὶ στεφανώσει τοὺς μέχρι τέλους τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐπιδειξαμένους.

6 Τί δεῖ πειρᾶσθαι δεικνῦναι τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους στεφάνους, τὴν ὑπερβολὴν τῶν μελλουσῶν ἐκείνων ἀμοιβῶν, ἃς οὔτε ὀφθαλμός, οἶος ὁ ἡμέτερος ἰδεῖν δύναται, οὔτε οὖς ἀκοῦσαι, οὔτε καρδιά διανοήσασθαι; Ἀλλὰ καὶ τὰ νῦν οἶα καὶ τὰ ὁρώμενα; Τίς λόγος ἀξίως ἐξείποι τὴν ἐν ταῖς σοροῖς τῶν ἀγίων καὶ τοῖς λειψάνοις τῶν ὁστών παρὰ Θεοῦ δόξαν, τῷ παντὶ χρόνῳ συμπαρεινομένην, τὴν ἀναδιδομένην ἐκ τούτων ἱερὰν εὐωδίαν, τὰ πηγάζοντα μύρα, τὰ χαρίσματα τῶν ἰαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων, τὰς πολυειδεῖς καὶ σωτηρίους ἡμῖν ἐν τούτοις ἐπιφανείας;

7 Εἶπω τι τῶν παρ' ἡμῶν προσφερομένων αὐτοῖς; Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, καθάπερ ἔφην, ἡ παρρησία τῆς κατὰ Θεὸν ὁμολογίας ἐκάστου τῶν ἀγίων καὶ ἐνώπιόν τινων ἀρχόντων καὶ βασιλέων· ἀνυμνοῦσι δὲ καὶ μεγαλύνουσι τιμῶντες καὶ δοξάζοντες καὶ προσκυνοῦντες, οὐκ αὐτοῦς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτῶν εἰκόνας,

Θεοῦ, ἔδωσε μὲ παρρησία τὴν ὁμολογία στὸν πρόσκαιρο τοῦτο βίο καὶ ἐνώπιον θνητῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ σὲ σύντομο καιρὸ τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ μὲ παρουσία ὀλίγων ἀνθρώπων ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εἶπαμε. Ὁ δὲ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὄντας Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, θὰ τοὺς ὑποστηρίξη στὸν αἶδιο καὶ ἀκατάλυτον ἐκεῖνον κόσμο, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, μὲ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ ὅλες τὶς οὐράνιες δυνάμεις γύρω των, καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους παρόντες ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ μέχρι τῆς συντελείας· διότι θὰ ἀναστηθοῦν ὅλοι καὶ θὰ παραστοῦν στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τότε, ἐνῶ ὅλοι θὰ εἶναι παρόντες, ὅλοι θὰ βλέπουν, θὰ ἀνακηρύξη καὶ θὰ δοξάσῃ καὶ θὰ στεφανώσῃ ἐκείνους ποὺ ἐπέδειξαν μέχρι τέλους τὴν πίστι σ' αὐτόν.

Τί χρειάζεται νὰ προσπαθήσωμε νὰ δείξωμε τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους στεφάνους, τὴν ὑπερβολὴ τῶν ἀμοιβῶν ἐκείνων τοῦ μέλλοντος, τὶς ὁποῖες οὔτε ὀφθαλμὸς σὰν τὸν ἰδικό μας μπορεῖ νὰ ἰδῇ οὔτε οὖς νὰ ἀκούσῃ οὔτε καρδιὰ νὰ διανοηθῇ; Ἀλλὰ καὶ τὰ τωρινὰ πράγματα καὶ τὰ βλεπόμενα ὁποῖα εἶναι; Ποιὸς λόγος θὰ διηγηθῇ ἀξίως τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ δόξα στὶς σοροὺς τῶν ἀγίων καὶ στὰ λείψανα τῶν ὀστέων, ποὺ συμπαρατείνεται σὲ ὅλον τὸν χρόνον, τὴν ἀναδιδομένη ἀπὸ αὐτὰ ἱερὰ εὐωδία, τὰ μῦρα ποὺ ἀναβλύζουν, τὰ χαρίσματα τῶν ἰαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων, τὶς πολυειδεῖς καὶ σωτήριες ἐπιφάνειες σ' ἐμᾶς δι' αὐτῶν;

Νὰ εἶπω κάτι ἀπὸ τὰ προσφερόμενα σ' αὐτοὺς ἀπὸ μᾶς; Σὲ βραχὺ χρόνον, ὅπως εἶπα, πραγματοποιήθηκε ἡ παρρησία τῆς κατὰ Θεὸν ὁμολογίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς ἀγίους καὶ ἐνώπιον μερικῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων· βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντες καὶ ὅλοι οἱ ὑπήκοοι ἀνυμνοῦν καὶ μεγαλύνουν τι-

ὡς δεσποτῶν, καὶ πλέον ἢ δεσποτῶν καὶ βασιλέων, βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον, τοσοῦτον αὐταῖς ὑποπίπτοντες ἐκόντες καὶ χαίροντες, ὡς καὶ τοῖς παισὶν εὐχεσθαι τοῦτο πρὸ παντὸς ἄλλου καταλιμπάνειν, οἷά τινα κληῖρον ὄλβιον καὶ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τῆς ἀνωτάτω. Δεῖγμα δὲ τοῦτο καὶ παράστασις ἐστὶ καὶ οἷον προοίμιον τῆς μελλούσης ἐκείνης ἀπορρήτου δόξης, ἣν καὶ νῦν ἔχουσιν ἐν οὐρανοῖς τῶν δικαίων τὰ πνεύματα, καὶ ἣς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τεύξονται σὺν τούτοις τὰ συνδιανύσαντα τὸν κατὰ Θεὸν ἀγῶνα σώματα. Ταύτην δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δόξης καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὁ Κύριος ἐνδεικνύμενος, πρὸς μὲν τοὺς ἀγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους ἔλεγεν, «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ», πρὸς δὲ πάντας ἀπλῶς τοὺς πιστεύοντας, «πᾶς», φησὶν, «ὅστις ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει· ὁ δὲ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος».

Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαπητὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς δικαίως ἀπαιτεῖ, πάντας τοὺς κατὰ γένος ἡμῖν προσήκοντας περιορᾶν, ὅταν ἐμπόδιον ὡσι

μώντας καὶ δοξάζοντας καὶ προσκυνώντας ὄχι μόνο αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τὶς εἰκόνες των, ὡς δεσποτῶν, καὶ παραπάνω ἀπὸ δεσπότες καὶ βασιλεῖς, τόσο θερμὰ γονατίζοντας σ' αὐτὲς ἐκουσίως καὶ χαρούμενα, ὥστε νὰ εὐχωνται νὰ ἀφήσουν καὶ στὰ παιδιά τους τοῦτο περισσότερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο ὡς κάποιον κλῆρο πλούσιο καὶ ποιητικὸ τῆς ἀνωτάτης εὐδαιμονίας. Εἶναι δὲ τοῦτο δεῖγμα καὶ παράστασις καὶ ὡσὰν προοίμιο ἐκείνης τῆς μέλλουσας ἀπόρρητης δόξας, τὴν ὁποῖα ἔχουν καὶ τώρα στοὺς οὐρανοὺς τὰ πνεῦματα τῶν δικαίων, καὶ τὴν ὁποῖα στὸ μέλλοντα αἰῶνα θ' ἀποκτήσουν μαζὶ μεῖς αὐτὰ καὶ σώματα ποὺ διήνυσαν μαζὶ τους τὸν κατὰ Θεὸ ἀγῶνα. Αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴ τῆς δόξας καὶ τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν ἐνδεικνύοντας ὁ Κύριος, πρὸς μὲν τοὺς ἀγίους μαθητάς του καὶ Ἀποστόλους ἔλεγε, «ἀληθινὰ σᾶς λέγω, σεῖς ποὺ με ἀκολουθήσατε, κατὰ τὴν παλιγγενεσία, ὅταν καθήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὸ θρόνο τῆς δόξας του, θὰ καθήσετε καὶ σεῖς σὲ δώδεκα θρόνους γιὰ νὰ κρίνετε τὶς δώδεκα φυλὲς τοῦ Ἰσραὴλ»⁵, πρὸς ὅλους δὲ τοὺς πιστοὺς γενικῶς λέγει, ὅποιος ἄφησε οἰκία ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφές ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς γιὰ τὸ ὄνομά μου, θὰ λάβῃ ἑκατονταπλάσια καὶ θὰ κληρονομήσῃ αἰώνια ζωή»· «αὐτὸς δὲ ποὺ ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μητέρα περισσότερο ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶναι ἄξιός μου»⁶.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἔδωσε γιὰ χάρι μας τὸν ἀγαπητὸ Υἱὸ του καὶ αὐτὸς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔδωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρι μας, δικαίως ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς νὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ ὅλους τοὺς κατὰ τὸ γένος συγγενεῖς μας, ὅταν εἶναι ἐμπόδιο πρὸς τὴν εὐσέβεια καὶ τὸν βίον ποὺ ται-

6. Ματθ. 10,37.

πρὸς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸν κατ' αὐτὴν βίον· καὶ τί λέγω τοὺς κατὰ γένος προσήκοντας; Αὐτὴν γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕκαστον παραιτήσασθαι, καιροῦ καλοῦντος, δίκαιόν τε ὁμοῦ καὶ ἀναγκαῖον, εἴπερ βούλεται ζωῆς αἰωνίου ἐπιτυχεῖν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔθηκεν ὑπὲρ ἡμῶν· διὸ πάλιν αὐτὸς φησιν· «ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Σταυρὸς μὲν οὖν ἔστι καὶ τὸ σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

- 9 Ὅταν οὖν ἢ καιρὸς εἰρήνης τῆς κατ' εὐσέβειαν, διὰ τῆς ἀρετῆς νεκρῶν ὁ ἄνθρωπος τὰ πονηρὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας, οὕτως αἴρων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἀκολουθεῖ τῷ Κυρίῳ. Ὅταν δὲ καιρὸς ἢ διωγμοῦ, περιφρονῶν καὶ τὴν οἰκείαν ζωὴν καὶ προδίδους τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, οὕτως αἴρει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ οὕτω ζωὴν αἰώνιον κληρονομεῖ· «ὁ γὰρ εὐρών», φησί, «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν». Τί ἐστὶν ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εὐρήσει αὐτήν; Διπλοῦς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐκτός, τὸ σῶμα λέγω, καὶ ὁ ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπος, ἡ ψυχὴ δηλονότι. Ὅταν οὖν κατὰ τὸν ἐκτὸς ἡμῶν ἄνθρωπον παραδιδῶ τις ἑαυτὸν εἰς θάνατον, ἀπόλλυσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, χωριζομένην ἀπ' αὐτοῦ. Ὅ γοῦν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου οὕτως ἀπολέσας αὐτήν, ὄντως εὐρήσει ταύτην ζωὴν οὐράνιον καὶ αἰώνιον ταύτη προξενήσας καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει τοιαύτην κομισάμενος, καὶ δι' αὐτῆς τοιοῦτος καὶ αὐτὸς καὶ κατὰ σῶμα γεγονῶς οὐράνιος καὶ

ριάζει σ' αὐτήν. Καὶ τί ἀναφέρω μόνο τοὺς κατὰ τὸ γένος συγγενεῖς; Διότι ἄκόμη καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ του εἶναι δίκαιο καὶ ἀναγκαῖο νὰ τὴν ἀφήσῃ, ὅταν τὸ καλέσῃ ὁ καιρὸς, ἂν θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ αἰώνια ζωὴ, ἀφοῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔδωκε τὴ ζωὴ του γιὰ χάρι μας. Γι' αὐτὸ πάλι λέγει ὁ ἴδιος, «ὅποιος δὲν λαμβάνει τὸν σταυρὸ του γιὰ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, δὲν εἶναι ἄξιός μου»⁷. Σταυρὸς δὲ εἶναι καὶ τὸ νὰ σταυρώσῃ κανεὶς τὴν σάρκα μαζί μὲ τὰ παθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες.

- 9 Ὅταν λοιπὸν εἶναι καιρὸς εἰρήνης κατὰ τὴν εὐσέβεια, ὁ ἄνθρωπος νεκρώνοντας διὰ τῆς ἀρετῆς τὰ πονηρὰ πάθη καὶ τὶς ἐπιθυμίες κι' ἔτσι σηκώνοντας τὸ σταυρὸ του ἀκολουθεῖ τὸν Κύριο. Ὅταν δὲ εἶναι καιρὸς διωγμοῦ, περιφρονώντας τὴ ζωὴ του καὶ προδίδοντας τὴν ψυχὴ του ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ἔτσι σηκώνει τὸν σταυρὸ του καὶ ἀκολουθεῖ τὸν Κύριο καὶ ἔτσι κληρονομεῖ τὴν αἰώνια ζωὴ· διότι, λέγει, «ὅποιος εὗρηκε τὴν ψυχὴ του, θὰ τὴν χάσῃ, καὶ ὅποιος ἔχασε τὴν ψυχὴ του γιὰ χάρι μου, θὰ τὴν εὔρῃ»⁸. Τί σημαίνει ὅτι ὅποιος ἔχασε τὴν ψυχὴ του θὰ τὴν εὔρῃ; Ὁ ἄνθρωπος εἶναι διπλός· ὁ ἐκτός, δηλαδή τὸ σῶμα, καὶ ὁ μέσα μας ἄνθρωπος, δηλαδή ἡ ψυχὴ. Ὅταν λοιπὸν κάποιος παραδώσῃ τὸν ἑαυτό του σὲ θάνατο κατὰ τὸν ἐκτός μας ἄνθρωπο, χάνει τὴν ψυχὴ του ποὺ χωρίζεται ἀπὸ αὐτό. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ τὴν ἔχασε ἔτσι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, πραγματικὰ θὰ τὴν εὔρῃ, ἀφοῦ τῆς προξενήσῃ ζωὴ οὐράνια καὶ αἰώνια καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασι τὴν παραλάβῃ σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι καὶ δι' αὐτῆς γίνῃ καὶ αὐτὸς τέτοιος καὶ κατὰ τὸ σῶμα,

8. Ματθ. 10,39. Στὸ λόγιό τοῦτο ἡ ἔκφρασις δένεται γύρω ἀπὸ τὴ διπλὴ ἔννοια τῆς λέξεως ψυχὴ, ποὺ κατ' ἀρχὴν σημαίνει τὴ ζωτικὴ δύναμι τοῦ ἀνθρώπου, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν πνευματικὴ οὐσία του, ὅταν γίνεται αἰώνια καὶ θεία.

αἰώνιος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ταῦτα δύσκολά τε καὶ μεγάλα, καὶ τῶν τελείων μόνων, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀποστολικά, τὸ σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, τὸ ἔτοιμον εἶναι πρὸς ἀτιμίαν ἐσχάτην καὶ τὸν αἰσχιστον ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θάνατον, τὸ ἀπολέσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ὅπερ ἐφεξῆς φησι προῖὼν ὁ Κύριος, πρὸς παραμυθίαν τέ ἐστι τῶν οὕτως ἀγωνιζομένων ὑπὲρ φύσιν, καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀτελεστέρων· «ὁ γὰρ ὑμᾶς δεχόμενος», τοὺς ἀποστόλους δηλονότι, καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους πατέρας καὶ διδασκάλους τῆς εὐσεβείας, «ἐμὲ δέχεται», φησί, «καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με».

10 Τοῖς μὲν οὖν τελείοις ἐκείνοις, ἐντεῦθεν ὑποδοχὴν ἐτοιμάζει, τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις, ἐκ τοῦ ὑποδέχεσθαι ἐκείνους τὴν σωτηρίαν πορίζει. Ἄλλ' ὁρᾶς καὶ πόσος ὁ μισθὸς τοῖς δεχομένοις τοὺς κατὰ Θεὸν ζῶντας καὶ διδασκάλους τῆς ἀληθείας; Ὁ γὰρ δεχόμενος αὐτοὺς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δέχεται. Πῶς οὖν δέχεσθαι τούτους χρῆ; Οὐ ξενίζειν μόνον καὶ ἀναπαύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπακούειν. Διὸ ἀλλαχοῦ τοὺς ἀθετοῦντας φοβῶν, πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἔλεγεν, «ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με». Ἀλλὰ καὶ ὁ ξενίζων καὶ ἀναπαύων τοὺς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν διὰ τὸν Θεὸν τοῦτο πράττη, πολλὸν λήσεται τὸν μισθόν, καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Κύριος, ἔλεγεν· «ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήσεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήσεται». Πῶς μισθὸν προφήτου καὶ μισθὸν δικαίου

9. Ματθ. 10,40.

10. Λουκᾶ 10,16.

οὐράνιος καὶ αἰώνιος. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι δύσκολα καὶ μεγάλα, ταιριαστὰ στοὺς τελείους μόνο καὶ θὰ ἐλέγαμε ἀποστολικά, ἢ ἐντολὴ νὰ σταυρώσῃ τὴν σάρκα μαζί μὲ τὰ παθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες, νὰ εἶναι ἕτοιμος γιὰ τὴν ἐσχάτη ἀτίμωσι καὶ τὸν χειρότερο ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θάνατο, νὰ χάσῃ τὴν ψυχὴ του γιὰ χάρι τοῦ εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖο λέγει στὴ συνέχεια ὁ Κύριος, εἶναι καὶ πρὸς παραμυθία τῶν ἀγωνιζομένων ἔτσι ὑπὲρ φύσιν, καὶ πρὸς σωτηρία τῶν ἀτελεστέρων· «διότι ὁ δεχόμενός σας», δηλαδὴ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἔπειτα ἀπὸ ἐκείνους πατέρες καὶ διδασκάλους τῆς εὐσεβείας, «ἐμένα δέχεται», λέγει, «καὶ ὁ δεχόμενος ἐμένα, δέχεται ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλε»⁹.

- 10** Γιὰ ἐκείνους τοὺς τελείους λοιπὸν ἐτοιμάζει ἀπὸ ἐδῶ ὑποδοχὴ, σὲ ὅσους ὅμως δὲν εἶναι παρόμοιοι προσπορίζει τὴ σωτηρία ἀπὸ τὸ πῶς ὑποδέχονται ἐκείνους. Ἄλλὰ βλέπεις καὶ πόσος εἶναι ὁ μισθὸς τῶν δεχομένων τοὺς ζῶντας κατὰ Θεὸν καὶ διδασκάλους τῆς ἀληθείας; Διότι ὁ δεχόμενος αὐτοὺς δέχεται τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ τοὺς δεχώμαστε; Ὅχι μόνο νὰ τοὺς φιλοξενοῦμε καὶ νὰ τοὺς ἀναπαύωμε, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ὑπακούωμε. Γι' αὐτὸ ἀλλοῦ, γιὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς ἀθετοῦντας, ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του, «ὅποιος σὰς ἀθετεῖ, ἀθετεῖ ἐμένα· ὅποιος δὲ ἀθετεῖ ἐμένα, ἀθετεῖ αὐτὸν ποὺ μὲ ἀπέστειλε»¹⁰. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ φιλοξενεῖ καὶ ἀναπαύει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, ἂν πράττῃ τοῦτο χάριν τοῦ Θεοῦ, θὰ λάβῃ πολὺν μισθό, καὶ γιὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ὁ Κύριος ἔλεγε, «ὅποιος δέχεται προφήτη ὡς προφήτη, θὰ λάβῃ μισθὸ προφήτη· καὶ ὅποιος δέχεται δίκαιο ὡς δίκαιο, θὰ λάβῃ μισθὸ δικαίου»¹¹. Πῶς θὰ λάβῃ μι-

11. Ματθ. 10,41.

λήφεται; Ὡς ὁ ἀπόστολός φησι, «τὸ ἡμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ἡμῶν ὑστέρημα»· ὁ δὲ τὸν δίκαιον ὡς δίκαιον ὄντα διὰ τὸν Θεὸν δεχόμενος καὶ ἀναπαύων, κἂν μὴ φιλοτίμως ἔχη, ἀλλὰ καὶ μικρά τινα δῶ, τὰ μεγάλα κερδανεῖ· «ὄς γὰρ ἄν», φησί, «ποτίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ».

11 Ἐν δὲ τούτοις τοῖς ῥήμασι καὶ παραγγέλμασιν, οὐ τῶν δικαίων μόνον καὶ τῶν μαθητῶν τὴν φροντίδα ποιεῖται, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τῶν δεχομένων αὐτούς· εἰ γὰρ ἐκείνων μόνον ἐφρόντιζε, τὴν δοχὴν ἂν παρήνει μόνον, καὶ τὴν δοχὴν ἐκείνων ἐζήτει καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ὅπως ἂν ἦν· νῦν δὲ προστιθεὶς εἰς ὄνομα προφήτου καὶ μαθητοῦ καὶ δικαίου, δείκνυσι φροντίζων μᾶλλον τῶν δεχομένων, τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταποιῶν, ἵνα καὶ ὁ μισθὸς ἐπακολουθήσῃ τούτοις μετὰ τῆς ἀρετῆς. Ἡ οὖν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τιμῶσα καὶ μετὰ θάνατον τοὺς κατὰ Θεὸν ὡς ἀληθῶς ζήσαντας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ ἐνιαυτοῦ μνήμην ποιεῖται τῶν κατ' αὐτὴν μεταστάντων ἐντεῦθεν καὶ τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς ἀποδημησάντων ἀγίων· τὸν τε βίον ἐκάστου προτιθεῖσα τῆς ἡμῶν ἕνεκεν ὠφελείας καὶ τὸ τέλος ὑποδεικνύσα, εἴτε μετ' εἰρήνης κεκοίμηται εἴτε μαρτυρικῶ τέλει τὸν βίον κατέκλεισε.

12 Νῦν δὲ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ὁμοῦ πάντας συναγαγοῦσα, κοινὸν αὐτοῖς ἀναπέμπει τὸν ὕμνον, οὐ μόνον ὅτι πάντες ἀλλήλοις ἠγωνται καὶ κατὰ τὴν δεσποτικὴν εὐχὴν ἓν εἰσιν («ὄς γὰρ

σθὸ προφήτη καὶ μισθὸ δικαίου; Ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος, «τὸ δικό μας περίσσευμα νὰ συμπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ὥστε καὶ τὸ περίσσευμα ἐκείνων νὰ συμπληρώσῃ τὸ δικό μας ὑστέρημα»¹². Αὐτὸς δὲ ποὺ δέχεται καὶ ἀναπαύει τὸν δίκαιο ὡς δίκαιο, καὶ ἂν δὲν εἶναι μεγαλόδωρος, ἀλλὰ δώση ὀλίγα πράγματα, θὰ κερδίσῃ τὰ μεγάλα· πραγματικά λέγει, «ὅποιος ποτίσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς τούτους μόνο ἓνα ποτήρι δροσερὸ νερὸ σὰν μαθητῆ, ἀληθινὰ σᾶς λέγω, δὲν θὰ χάσῃ τὸ μισθό του»¹³.

11 Σ' αὐτὰ τὰ λόγια καὶ παραγγέλματα δὲν φροντίζει μόνο γιὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο γιὰ τοὺς δεχομένους αὐτούς· διότι, ἂν ἐφρόντιζε μόνο γιὰ ἐκείνους, θὰ παραινοῦσε μόνο τὴν ὑποδοχὴ καὶ θὰ ἐζητοῦσε τὴν ὑποδοχὴ ἐκείνων καὶ τὴν ἀνάπαυσι, ὅπως κι' ἂν εἶναι· τώρα ὅμως, προσθέτοντας, 'σὰν προφήτη καὶ μαθητῆ καὶ δίκαιο', δεικνύει ὅτι φροντίζει μᾶλλον γιὰ τοὺς ὑποδεχομένους, μετατρέποντας τὴ γνώμη τους πρὸς τὸ ἀνώτερο, ὥστε καὶ ὁ μισθὸς νὰ ἀκολουθήσῃ γι' αὐτοὺς μαζί μὲ τὴν ἀρετῆ. Ἡ ἐκκλησία λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ τιμᾶ καὶ μετὰ τὸν θάνατο αὐτοὺς ποὺ ἔζησαν ἀληθινὰ κατὰ Θεόν, κάθε ἡμέρα τοῦ ἔτους τελεῖ τὴν μνήμη τῶν ἁγίων ποὺ μετέστησαν κατ' αὐτὴν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπεδήμησαν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωὴ. Συγχρόνως δὲ προβάλλει τὸν βίον τοῦ καθενὸς χάριν τῆς ὠφελείας μας καὶ ὑποδεικνύει τὸ τέλος τους, εἴτε εἰρηνικὰ ἔχει κοιμηθῆ εἴτε μὲ μαρτυρικὸ τέλος ἐτελείωσε.

12 Τώρα δὲ μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ἀφοῦ τοὺς συνήγαγε ὅλους μαζί, ἀναπέμπει κοινὸ σ' αὐτοὺς τὸν ὕμνον, ὄχι μόνο διότι ὅλοι εἶναι ἠνωμένοι μεταξύ τους (διότι λέγει πρὸς τὸν

13. Μάτθ. 10,42.

αὐτοῖς», φησί, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, «ἵνα πάντες ἐν ὧσι, καθάπερ ἐγώ, Πάτερ, ἐν σοί, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν ἐν ἀληθείᾳ»)· οὐ μόνον τοίνυν διὰ τοῦτο κοινὸν αὐτοῖς πᾶσι τὸν ὕμνον ἀποδίδωσιν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅτι καὶ σπουδῆ ταύτῃ διὰ τε τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς μετ' αὐτὴν Πεντηκοστῆς, πάντα τὰ ἔργα ἐκφῆσαι καὶ ἀνυμῆσαι τοῦ Θεοῦ. Ἐπεὶ οὖν πάντα ἐξεῖπεν, ὡς ἴστε· πῶς τὴν ἀρχὴν ὁ κόσμος οὗτος ἅπας ἐγένετο ὑπὸ Θεοῦ· πῶς ὁ Ἀδὰμ ἐξώσθη τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ· πῶς ὁ πάλαι λαὸς ἐκλήθη· πῶς καὶ αὐτοὶ παραβάντες ἐξώσθησαν τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος· πῶς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱὸς κλίνας οὐρανοῦς ὑπὲρ ἡμῶν κατήλθε καὶ ἔπραξεν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξαίσια καὶ ἐδίδαξε τὰ σωτήρια, ἔπαθέ τε καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐτάφη ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Θεὸς ἀνέστη τριήμερος καὶ εἰς οὐρανοῦς, ὅθεν καὶ κατήλθεν, ὕστερον μετὰ σαρκὸς ἀνελήφθη, καὶ καθίσας ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός, ἔπεμψεν ἐκεῖθεν τὸ πανάγιον Πνεῦμα· ἐπεὶ οὖν πάντα ταῦτα ἀνύμνησεν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, νῦν καὶ τὸ λεῖπον προστιθεῖσά τε ὁμοῦ καὶ δεικνῦσα, πόσους καὶ οἴους καρποὺς συνήγαγε πρὸς ζωὴν αἰώνιον ἢ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσία καὶ ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος δύναμις, πάντων ὁμοῦ ποιεῖται τῶν ἀγίων τὴν μνήμην καὶ πᾶσι τὸν ὕμνον καὶ τὴν τιμὴν ἀποδίδωσι σήμερον.

13 Τιμήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, τοὺς ἀγίους τοῦ Θεοῦ. Τιμήσωμεν δὲ πῶς; Ἐὰν κατὰ μίμησιν ἐκείνων καθάρωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ ἀπο-

Πατέρα του στὰ εὐαγγέλια ὁ Κύριος, δῶσε «να εἶναι ὅλοι ἓνα, ὅπως ἐγώ, Πάτερ, με ἐσέ και σὺ με ἐμέ, να εἶναι και αὐτοὶ με ἐμᾶς ἓνα στὴν ἀλήθεια»¹⁴. ὄχι μόνον βέβαια γι' αὐτὸ ἀποδίδει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ κοινὸν τὸν ὕμνο σὲ ὅλους, ἀλλὰ και διότι φροντίζει τόσο κατὰ τὴν ἀγία Τεσσαρακοστὴ ὅσο και κατὰ τὴ μετ' αὐτὴν Πεντηκοστὴ νὰ φανερώνη και νὰ ἀνυμνῇ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἄφοῦ λοιπὸν ἐξύμνησε, ὅπως γνωρίζετε, τὰ πάντα· πῶς δηλαδὴ ἐδημιουργήθηκε στὴν ἀρχὴ ὅλος ὁ κόσμος αὐτὸς ἀπὸ τὸν Θεό· πῶς ὁ Ἄδὰμ ἐξωρίσθηκε ἀπὸ τὸν παράδεισο και τὸν Θεό· πῶς προσκλήθηκε ὁ παλαιὸς λαός· πῶς και οἱ ἴδιοι ἀπομακρύνθηκαν λόγω παραβάσεως ἀπὸ τὴν οἰκειότητα πρὸς τὸν Θεό· πῶς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς γιὰ χάρι μας κατῆλθε και ἔπραξε γιὰ χάρι μας θαυμάσια και ἐδίδαξε τὰ σωτηριώδη, ἔπαθε και ἀπέθανε γιὰ μᾶς και ἐτάφηκε ὡς ἄνθρωπος και ὡς Θεὸς ἀναστήθηκε τριήμερος και ἔπειτα ἀναλήφθηκε μαζί με τὴν σάρκα στοὺς οὐρανοὺς, ἀπὸ ὅπου και κατῆλθε, και ἀφοῦ ἐκάθησε ἀπὸ τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός, ἀπέστειλε ἀπὸ ἐκεῖ τὸ πανάγιο Πνεῦμα¹⁵. ἀφοῦ λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνύμνησε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τώρα προσθέτει τὸ ἐλλεῖπον και δεικνύει, πόσους και ποιοὺς καρποὺς συνήγαγε πρὸς τὴν αἰώνια ζωὴ ἢ παρουσία τοῦ Κυρίου και Θεοῦ και Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ και ἡ δύναμις τοῦ παναγίου Πνεύματος· τελεῖ δηλαδὴ τὴν μνήμη ὅλων τῶν ἀγίων μαζί και ἀποδίδει σὲ ὅλους τὸν ὕμνο και τὴν τιμὴ σήμερα.

- 13 Ἄς τιμήσωμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς, ἀδελφοί, τοὺς ἀγίους τοῦ Θεοῦ. Νὰ τοὺς τιμήσωμε ὅμως πῶς; Ἄν κατὰ μίμησί τους καθαρίσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σαρκὸς και

15. Εἶναι τὸ περιεχόμενον τῶν Κυριακῶν και ἑορτῶν τῆς τεσσαρακοστῆς και τῆς Πεντηκοστῆς.

στῶμεν τῶν κακῶν τέως διὰ τῆς ἀποχῆς τούτων πρὸς ἀγιωσύνην φερόμενοι. Ἐὰν παύσωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἀπὸ ὄρκου καὶ ἐπιορκίας, ληρωδίας τε καὶ λοιδορίας, καὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν ἀπὸ ψεύδους καὶ συκοφαντίας, καὶ οὕτω τὴν εὐφημίαν αὐτοῖς προσάγωμεν.

14 Ἐὰν δὲ μὴ οὕτως ἑαυτοὺς καθάρωμεν, ἀκουσόμεθα δικαίως παρ' αὐτῶν καὶ ἡμῶν ἕκαστος ἐκεῖνα τὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ρήματα· ἵνα τί τολμᾶς ἀναλαμβάνειν ἐπὶ μνήμης λαλεῖν διὰ γλώττης καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ἁγίων ὀνόματα καὶ διηγέσθαι τὴν πᾶσης ἀρετῆς καὶ καθαρότητος πεπληρωμένην αὐτῶν διαγωγὴν; Σὺ δὲ ἐμίσησας τὸν ἐνάρετον βίον καὶ ἀπὸ σαυτοῦ τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπεδίωξας καθαρότητα· «εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις, τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίας καὶ ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητος· καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον». Οὐ δέχεται ὕμνον, ἀδελφοί, ἀπὸ τοιούτων στομάτων, οὔτε ὁ Θεός, οὔτε οἱ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι· εἰ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κόπρου ἀψαμένην, οὐ δέχεται προσενεγκεῖν αὐτῷ τι πρὸς χρείαν, ἂν μὴ πρότερον αὐτὴν ἐκπλύνῃ, πῶς ὁ Θεὸς δέξεται τὰ ἀπὸ σώματος καὶ στόματος ἀκαθάρτου προσφερόμενα, ἂν μὴ πρότερον ἑαυτοὺς ἐκκαθάρωμεν; Πολὺ γὰρ τῆς κόπρου βδελυρωτέρα ἡ ἁμαρτία, ὁ δόλος, τὸ ψεῦδος, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ πλεονεξία, ἡ προδοσία, τὰ αἰσχρὰ διανοήματά τε καὶ ρήματα, καὶ αἱ τούτοις ἐπακολουθοῦσαι μιαιραὶ πράξεις. Ἀλλὰ πῶς ὁ τούτοις περιπεσὼν πάλιν καθαίρεται; Διὰ τῆς μετανοίας, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τῆς ἀγαθοεργίας, διὰ τῆς ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεως.

πνεύματος καὶ ἔτσι ἂν ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὰ κακά, φερόμενοι διὰ τῆς ἀποχῆς τούτων πρὸς τὴν ἀγιωσύνη. Ἐὰν παύσωμε τὴ γλῶσσα μας ἀπὸ ὄρκο καὶ ἐπιορκία, φλυαρία καὶ λοιδορία, καὶ τὰ χεῖλη μας ἀπὸ ψεῦδος καὶ συκοφαντία, κι' ἔτσι νὰ προσφέρωμε σ' αὐτοὺς τὴν εὐφημία.

- 14** Ἐὰν ὅμως δὲν καθαρίσωμε ἔτσι τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ ἀκούσωμε δικαίως ἀπὸ αὐτοὺς ὁ καθένας μας ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλό· γιατί τολμᾷς νὰ μνημονεύης καὶ νὰ ἀναφέρης καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων καὶ νὰ διηγῆσαι τὴν γεμάτη κάθε ἀρετὴ καὶ καθαρότητα διαγωγή τους; Σὺ ἀκριβῶς ἐμίσησες τὸν ἐνάρετο βίο τους καὶ ἔδιωξες ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· «ἂν ἔβλεπες κλέπτη, συμπορευόσουν μὲ αὐτὸν καὶ συμμεριζόσουν τὴ συμπεριφορὰ τοῦ μοιχοῦ· τὸ στόμα σου ἦταν γεμᾶτο κακία καὶ ἡ γλῶσσα σου ἐπλεκε δολιότητες· καθημένος καταλαλοῦσες τὸν ἀδελφό σου κι' ἐτοποθετοῦσες παγίδα κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητέρας σου»¹⁶. Δὲν δέχονται ὕμνο ἀπὸ τέτοια στόματα, ἀδελφοί, οὔτε ὁ Θεὸς οὔτε οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ· διότι, ἂν ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς δὲν δέχεται νὰ τοῦ προσφέρῃ κάτι τὸ ἀναγκαῖο τὸ χέρι του πού ἔγγισε κόπρο, χωρὶς νὰ τὸ πλύνῃ προηγουμένως, πῶς ὁ Θεὸς θὰ δεχθῆ τὰ προσφερόμενα ἀπὸ σῶμα καὶ στόμα ἀκάθαρτο, ἂν δὲν καθαρίσωμε προηγουμένως τοὺς ἑαυτοὺς μας; Διότι εἶναι βδελυρωτέρα ἀπὸ τὴν κόπρο ἢ ἁμαρτία, ὁ δόλος, τὸ ψεῦδος, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ πλεονεξία, ἡ προδοσία, τὰ αἰσχρὰ διανοήματα καὶ λόγια, καὶ οἱ μιαρὲς πράξεις πού τὰ ἀκολουθοῦν. Ἀλλὰ πῶς καθαρίζεται πάλι ὁποῖος περιπέση σ' αὐτά; Διὰ τῆς μετανοίας, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τῆς ἀγαθοεργίας, διὰ τῆς ἐκτενοῦς πρὸς τὸν Θεὸ δεήσεως.

16. Ψαλμ. 49,19.

15 Ὅταν τοίνυν ἐν ταῖς ἐορταζομέναις τῶν ἀγίων μνήμαις, ἀπὸ τῶν τεχνῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἕκαστος σχολάζωμεν, τοῦτο ἡμῶν ἔστω μελέτημα, πῶς ἵνα ἀποστῶμεν καὶ ἐλεύθεροι γενώμεθα τῶν ὧν ἕκαστος περιέπεσεν ἀμαρτιῶν καὶ μολυσμῶν. Εἰ δὲ καὶ τότε παίζομεν κατὰ τῶν ἡμετέρων αὐτῶν ψυχῶν καὶ ἀδιαφοροῦμεν καὶ μεθύομεν, πῶς ἀναγνον ποιοῦντες τὴν ἡμέραν ἐορτάζειν τοὺς ἀγίους λέγομεν; Ἀλλὰ μὴ οὕτως ἐορτάζωμεν, ἀδελφοί, παρακαλῶ, ἀλλὰ παραστήσωμεν καὶ ἡμεῖς, σώματά τε καὶ ψυχὰς εὐαρέστους τῷ Θεῷ, κατ' αὐτὰς γοῦν τὰς ἐορτίους ἡμέρας, ἵνα πρεσβείαις τῶν ἀγίων μέτοχοι καὶ αὐτοὶ γενώμεθα τῆς πανηγύρεως καὶ εὐφροσύνης ἐκείνης τῆς ἀπεράντου.

16 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ πρέπει δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15 Ὅταν λοιπὸν στὶς ἐορταζόμενες μνημεις τῶν ἀγίων, ὅλοι μας ἀργοῦμε ἀπὸ τὶς τέχνες καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι μελέτημά μας, πῶς νὰ ἀπομακρυνθοῦμε καὶ νὰ γίνωμε ἐλεύθεροι ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες καὶ τοὺς μολυσμοὺς στὰ ὁποῖα ὁ καθένας περιέπεσε. Ἄν δὲ καὶ τότε παίζωμε σὲ βάρος τῶν ψυχῶν μας καὶ ἀδιαφοροῦμε καὶ μεθοῦμε, πῶς λέγομε ὅτι ἐορτάζωμε τοὺς ἀγίους, ἀφοῦ καθιστοῦμε ἄναγνη τὴν ἡμέρα; Νὰ μὴ ἐορτάζωμε ἔτσι, ἀδελφοί, παρακαλῶ, ἀλλὰ νὰ παρουσιάσωμε κι' ἐμεῖς τὰ σώματα καὶ τὶς ψυχές εὐάρεστες στὸ Θεό, κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν ἐορτασίμων ἡμερῶν μάλιστα, ὥστε μὲ τὶς πρεσβεῖες τῶν ἀγίων νὰ γίνωμε κι' ἐμεῖς μέτοχοι τῆς ἀπέραντης ἐκείνης πανηγύρεως καὶ εὐφροσύνης.

16 Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιό Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΣΤ'

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ πνευματικοῦ θέρουσ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣΤ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

Ἐν ἧ καὶ περὶ πνευματικοῦ θερούς

1

τῶν ἀπάντων ποιητῆς καὶ Δεσπότης πάντα ἐκ μὴ ὄντων ποιήσας δι' ἀγαθότητα, μετὰ πάντα, κατὰ τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ τὸν ἄφατον καὶ ἀπερινόητον πλοῦτον τῆς αὐτοῦ σοφίας τε καὶ χρηστότητος, τὸν ἄνθρωπον ἀπειργάσατο παράδοξως, εἰς ἓν καὶ βραχὺ πλάσμα συναθροίσας, καὶ οἶον συγκεφαλαιωσάμενος τὴν ἅπασαν κτίσιν. Διὸ καὶ ὕστατον τοῦτον

ἐδημιούργησε, τῶν κόσμων ἀμφοτέρων ἐχόμενον καὶ ἀμφοτέρους ἐπικοσμοῦντα τοὺς κόσμους, τὸν ὄρατον τοῦτον λέγω καὶ τὸν ἀόρατον· νοῦν γὰρ καὶ αἰσθησιν ἑαυτῷ συνῆψεν ἀρρήτως, μέσοις οἶον συνδέσμοις γνησιωτάτοις χρησάμενος φαντασίᾳ καὶ δόξῃ καὶ διανοίᾳ, καὶ οὕτω τὸ αὐτὸ πεποίηκε ζῶον νοερὸν καὶ

1. Πρέπει νὰ ἐκφωνήθηκε τὴν τρίτη Κυριακὴ τοῦ Ματθαίου με βάσι τὴν

ΟΜΙΛΙΑ 26

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

ἽΟπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ πνευματικοῦ θέρουσ᾽

1

ποιητῆς τῶν ὄλων καὶ Δεσπότης, ποὺ ἐποίησε τὰ πάντα ἄπο τὰ μὴ ὄντα λόγῳ ἀγαθότητος, μετὰ τὰ πάντα, κατὰ τὴν περίσσεια τῆς δυνάμεώς του καὶ τὸν ἄφραστο καὶ ἄκατάληπτο πλοῦτο τῆς σοφίας καὶ χρηστότητός του, κατασκεύασε τὸν ἄνθρωπο μὲ ἓνα παράδοξο τρόπο, συναθροίσας σ' ἓνα πλάσμα, καὶ μάλιστα μικρό, καὶ

θα ἔλέγαμε συγκεφαλαιώσας ὀλόκληρη τὴν κτίσι. Γι' αὐτό καὶ τὸν ἐδημιούργησε τελευταῖον, μετέχοντα καὶ τῶν δύο κόσμων καὶ στολίζοντα καὶ τοὺς δύο κόσμους, δηλαδή τὸν ὀρατό τοῦτον καὶ τὸν ἀόρατο. Πραγματικὰ συνῆψε σ' αὐτὸν ἄρρητως νοῦ καὶ αἴσθησι, χρησιμοποιοῦντας σὰν μέσους

ὀρώμενον, ὥσπερ καὶ τὸν ἀεικίνητον οὐρανὸν διὰ τῶν μεταξὺ τῆ ἀκινήτου συνῆψε γῆ καὶ τὸν αὐτὸν πεποίηκε κόσμον ἐστῶτα ἀεὶ καὶ κινούμενον. Ὡς γὰρ ἐνὸς τεχνίτου τῷ τρόπῳ τῆς κατασκευῆς ἄνθρωπός τε καὶ κόσμος, οὕτω πολλὴν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλα τὴν συγγένειαν· ὑπερέχουσι δὲ ἀλλήλων, ὁ μὲν τῷ μεγέθει, ὁ δὲ τῇ συνέσει. Καὶ σύνεστιν ὁ ἄνθρωπος ἐντεθησαυρισμένος τῷ κόσμῳ, καθάπερ ἐν οἰκίᾳ μεγάλῃ πολυόλβόν τι χρῆμα, πολλῶ τῷ μέτρῳ τοῦ περιέχοντος ὀλβιώτερον, καὶ οἶον ἐν βασιλείοις βασιλική τις σκευὴ ποικίλη καὶ πολυτίμητος· τὰ μὲν γὰρ μεγίστοις λίθοις, ἀλλ' εὐώνοις καὶ τοῖς τυχοῦσιν, ἢ δὲ μικροῖς, ἀλλὰ δυσπορίστοις καὶ πολυτιμήτοις ἐσκεύασται.

Πόσον οὐρανοῦ κρείττων ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὃς εἰκὼν τέ ἐστὶ Θεοῦ καὶ Θεὸν οἶδε καὶ μόνος τῶν ἐγκοσμίων, εἰ βούλεται γίνεται, συναναφέρων τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως; Πόσον αἰσθησις ἀνθρωπίνη διενήνοχε γῆς, ἢ μὴ μόνον μέτρων καὶ ποιότητων ποικίλων ταύτης ἀντιλαμβάνεται, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν οὐρανίων ἤψατο τῇ γνώσει σφαιρῶν καὶ κινήσεων ἥσθετο διαφορῶν καὶ πολυσχήμες τάχα δὲ καὶ πολυσημάντους συνόδους ἄστρων τε καὶ ἀστέρων ἔγνω καὶ διαστάσεις, κἀντεῦθεν ταῖς κατὰ νοῦν ἐπιστήμαις τὴν ἀρχὴν ἐχαρίσατο; Καὶ τὰ μεταξὺ δ' οὐρανοῦ καὶ γῆς τῶν ἐν μεθορίῳ νοῦ καὶ αἰσθήσεως ἐλάττω κατὰ τὴν ἀξίαν ἐστὶ, λόγοις ἀναλογίας ὄντα ταῦτα καὶ τοῖς περιέχουσιν ὄγκοις ὅτι μάλιστα διαφέροντα.

γνησιωτάτους συνδέσμους φαντασία και δόξα και διάνοια· και ἔτσι κατεσκεύασε τὸ ἴδιο ζῶο νοερό και ὀρώμενο, ὅπως και τὸν ἀεικίνητο οὐρανὸ συνῆψε με τὴν ἀκίνητη γῆ διὰ τῶν ἐνδιαμέσων κι' ἔκαμε τὸν ἴδιο κόσμο συγχρόνως πάντοτε σταθερὸ και κινούμενο. Ὅπως, δηλαδή κατὰ τὸν τρόπο τῆς κατασκευῆς ὁ ἄνθρωπος και ὁ κόσμος εἶναι ἐνὸς τεχνίτη, ἔτσι ἔχουν πολλή συγγένεια μεταξύ τους· ὑπερέχουν δὲ ἀλλήλων ὁ ἓνας με· τὸ μέγεθος, ὁ ἄλλος με τῆ σύνεσι. Και εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐνθησαυρισμένος στὸν κόσμο σὰν κάποιο πολύτιμο πρᾶγμα σὲ μεγαλοπρεπῆ οἰκία, κατὰ πολὺ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ περιέχον, σὰν κάποια βασιλικὴ σκευὴ σὲ ἀνάκτορα, ποικίλη και πολυτίμητη· διότι τὰ μὲν ἀνάκτορα εἶναι κατασκευασμένα ἀπὸ ὀγκῶδεις λίθους ἀλλὰ εὐκολοευρέτους και ἀπὸ τοὺς τυχαίους, ἡ δὲ σκευὴ εἶναι κατασκευασμένη ἀπὸ μικροὺς λίθους ἀλλὰ δυσπορίστους και πολυτίμους.

Πόσο ἀνώτερος τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὁ ὅποιος εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ και γνωρίζει τὸν Θεό, και μόνος αὐτὸς ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια μπορεῖ νὰ γίνῃ Θεός, ἂν θέλῃ, συνανυψώνοντας τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως; Πόσο διαφέρει τῆς γῆς ἡ ἀνθρωπίνη αἴσθησις, ἡ ὁποία ὄχι μόνο ἀντιλαμβάνεται τὰ μέτρα και τὶς ποικίλες ποιότητες αὐτῆς, ἀλλὰ ἤδη ἤγγισε και τὶς οὐράνιες σφαιῖρες με τῆ γνῶσι και διέκρινε διάφορες κινήσεις και ἔμαθε πολύσχημες και ἴσως πολυσήμαντες συνόδους και διαστάσεις ἄστρον και ἀστέρων και ἔτσι ἐχάρισε τὴν ἀρχὴ στὶς λογικὲς ἐπιστῆμες; Και τὰ μεταξύ οὐρανοῦ και γῆς δὲ εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὰ στὸ μεθόριον και αἰσθήσεως κατὰ τὴν ἀξία· εἶναι τὰ ἴδια κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀναλογίας, ἀλλὰ διαφέρουν πολὺ κατὰ τοὺς περιέχοντας ὄγκους.

3 Κατεκόσμησε γὰρ τὴν ἡμετέραν φύσιν ὁ Θεὸς οὕτως, ὡς οἰκείαν ἐσομένην περιβολὴν· ἐπειδὴ περ ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων ἐνδύσεσθαι ταύτην ἔμελλε, καὶ κρειπτόνως μετασκευάσειν καὶ ἄνω θήσειν, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τοῦτο δὴ καὶ προοικονομῶν σοφῶς ἅμα καὶ φιλανθρωπῶς, οὕτω πολλαῖς, μᾶλλον δὲ παντοδαπαῖς, αὐτὴν ἐτίμησε χάρισιν· ἐπειδὴ δὲ καὶ διπλᾶς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλαπλᾶς ἡμῖν ἔδωκε τὰς γνωστικᾶς δυνάμεις, νοῦν τε καὶ αἴσθησιν, καὶ τὰ μεταξὺ χαρισάμενος, διὰ τοῦτο καὶ τῶν εἰς γνῶσιν καὶ πράξιν προκειμένων ἡμῖν διπλοῦν τε καὶ πολλαπλοῦν πεποίηκεν ἕκαστον.

4 Θέρους οὖν ἀρτίως ἐστὶν ἐπέτειος ὥρα, καὶ θέρος οὐχ ἐν ἡμῖν· οὐ γὰρ αἰσθητὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ λογικὸν καὶ πνευματικὸν παρ' ἡμῖν ἐστὶ θέρος· καὶ τῶν τοιούτων ἑκατέρου θέρους καιρὸς ὁ ἐνιαυτοῦ κύκλος ἅπας. Νῦν οὖν, ἐπεὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ περιβόλων ἐντὸς ἰστάμεθα, μικρὸν ἀνακύψαντες ἐκεῖθεν, τὰς ἐλπίδας ἐπ' αὐτὸν σχῶμεν καὶ μεταθέντες ἄνω τὸν ἡμέτερον νοῦν, τοῦ λογικοῦ τε καὶ πνευματικοῦ θέρους ἐν περινοίᾳ γενῶμεθα· περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς ὀλίγα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἐρουῶμεν νῦν, ἀφορμὴν ὑμῖν κάντεῦθεν πρὸς σωτηρίαν πορίζοντες. Ἐγὼ γὰρ καθ' ἑκάστην τοῦ ἐνιαυτοῦ περίοδον, ταύτης δὴ τῆς ὥρας ἐφισταμένης, ὀρώων τοὺς πλείους ἔξω τοῦ ἄστεως χεομένους καὶ περὶ τὸ θέρος πονοῦντας καὶ τὴν τῶν καρπῶν συλλογὴν καὶ συγκομιδὴν, τοιούτους ἐπ' ἑμαυτοῦ στρέφω τοὺς λογισμούς· ὡς ἐπεὶ καὶ θέρος ἐστὶν ἀνθρώπων, τούτους ἐκκόπτει ἀπὸ τοῦ παρόντος προσκαιροῦ καὶ παραρρέοντος βίου, καὶ μετάγον εἰς ἕτερον μέλλοντα καὶ διαμένοντα βίον, ἄρα τίς τοὺς ἀψύχους θερίζων στάχεις ἢ θερίζειν ἑτέρους μισθούμενος, καὶ τοὺς καρποὺς

Διότι ὁ Θεὸς ἐστόλισε τὴ φύσι μας κατὰ τέτοιον τρόπο, γιὰ νὰ γίνῃ περιβολὴ δικῆ του· ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ τὴν ἐνδυθῆ ἀπὸ παρθενικὰ αἵματα καὶ νὰ τὴ μετασκευάσῃ πρὸς τὰ ἀνώτερα καὶ νὰ τὴν τοποθετήσῃ ἄνω, ὑπεράνω κάθε ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ κάθε ὀνόματος ἀναφερομένου, εἴτε στὸν παρόντα αἰῶνα εἴτε στὸ μέλλοντα. Τοῦτο λοιπὸν προρρυθμίζοντας σοφῶς καὶ φιλανθρώπως μαζὶ ἐτίμησε τὴ φύσι μας μὲ πολλές, μᾶλλον δὲ μὲ παντοειδεῖς χάριτες. Ἐπειδὴ δὲ μᾶς ἔδωσε καὶ διπλές, μᾶλλον δὲ καὶ πολλαπλές γνωστικὲς δυνάμεις, χαρίζοντας νοῦ καὶ αἴσθησι, καὶ τὰ ἐνδιάμεσα σ' αὐτά, γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἀντικείμενα ποὺ πρόκεινται ἐνώπιόν μας γιὰ γνῶσι καὶ πρᾶξι τὰ ἔκαμε διπλὸ καὶ πολλαπλὸ τὸ καθένα.

Εἶναι λοιπὸν τώρα ἡ ἐποχὴ τοῦ θέρους καὶ σὲ μᾶς δὲν ὑπάρχει θέρος· διότι δὲν ὑπάρχει σὲ μᾶς μόνο αἴσθητό, ἀλλὰ καὶ λογικὸ καὶ πνευματικὸ θέρος. Καὶ τοῦ καθενὸς θέρους καιρὸς εἶναι ὁλος ὁ κύκλος τοῦ ἔτους. Τώρα λοιπὸν, ἐπειδὴ εὐρισκόμαστε μέσα στὸν ἱερὸ περίβολο, ἀνακύπτοντας λίγο ἀπὸ ἐκεῖ, ἃς ἀναθέσωμεν σ' αὐτὸν τὶς ἐλπίδες, καὶ μεταθέτοντας ἄνω τὸ νοῦ μας, ἃς ἀναλογισθοῦμε τὸ λογικὸ καὶ πνευματικὸ θέρος. Περὶ αὐτῶν θὰ εἰποῦμε κι' ἐμεῖς τώρα ὀλίγα πρὸς τὴν ἀγάπη σας, παρέχοντάς σας καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀφορμὴ γιὰ σωτηρία. Πραγματικὰ ἐγὼ σὲ κάθε πέρασμα ἔτους, ὅταν ἔρχεται αὐτὴ ἡ ἐποχὴ, βλέποντας τοὺς περισσοτέρους νὰ ξεχύνονται ἔξω ἀπὸ τὸ ἄστυ καὶ νὰ κοπιάζουν γιὰ τὸ θέρος καὶ γιὰ τὴ συλλογὴ καὶ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν, κάμω μέσα μου τοὺς ἐξῆς λογισμούς· ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ θέρος ἀνθρώπων, ποὺ τοὺς ἀποκόπτει ἀπὸ τὸν παρόντα πρόσκαιρο καὶ ρέοντα βίον καὶ τοὺς μετᾶγει σ' ἄλλον μέλλοντα καὶ μόνιμο βίον, ἄραγε ποῖος ποὺ θερίζει τὰ ἄψυχα στάχυα ἢ μισθώνει ἄλλους νὰ τὰ θερίσουν, ποὺ ἐκλέγει τοὺς καρποὺς

ἐκλέγων ἢ παρὰ τῶν ἐκλεγόντων ὠνούμενος καὶ συνάγων εἰς ἀποθήκην, καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτὸν καταλήψεσθαι θερισμοῦ τούτου ποιεῖται μνήμην, καὶ φροντίζει τῷ γεωργῷ τῶν ψυχῶν ἐπέραστος ἀναφανῆναι κατὰ καιρὸν καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀποθηκῶν τούτου καὶ μονῶν ἄξιος; Ἥ ὅλως ἕκαστος πρὸς γῆν κέκυφεν, ὡσπερ τὸ σῶμα οἱ αὐτουργοῦντες, οὕτω τὸν λογισμὸν οὐκ ἀνανεύοντα ἔχων, οὐδὲ τῶν γῆινων ἀπανιστάμενον;

5 Ἄλλ' εἰ τοῦτο, τῶν ἐθνικῶν οὐδὲν διαφέρομεν· ἐκείνων γὰρ τὸ ταῖς γῆϊνοῖς φροντίσιν ἐνασχολεῖσθαι πάση δυνάμει ψυχῆς καὶ σώματος· οὐδὲ γὰρ ἔχουσι λόγον τῶν μελλόντων οὐδένα, πάντως οὐδὲ πίστιν ἢ ἔννοιαν περὶ τῶν οὐρανίων. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅλος ὁ βίος τοῦ ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι τῶν κάτω καὶ φθειρομένων· διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πρὸς ἡμᾶς εἰπὼν, «μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε», προσέθηκε, «ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ». Οὐκ ἀπανιστᾷ δὲ τῶν ἔργων, ἀλλ' ἀφιστᾷ τῆς μερίμνης, πρὸς Θεὸν τὴν ἐλπίδα μετατιθεῖς, ἵνα μὴτε ἀνέλπιδα τὴν ἐργασίαν ἔχωμεν μὴτε ἐπ' αὐτῇ κακῶς τὴν ἐλπίδα. «Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα», διανοοῦμενοι τοῦτο διηνεκῶς καὶ προσδοκωμένης αἰτίας οἷον ἀπολεγόμενοι καὶ τὴν ψυχὴν εἰς τοῦτο κατατείνοντες καὶ καθέλκοντες καὶ πρὸς τὰ ἄνω βλέπειν οὐ συγχωροῦντες.

6 Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοιαύτην ἡμῶν τὴν φύσιν κατεσκεύασεν ὁ Θεός, ὥστε τοῦ σώματος οὐχ ἡρεμοῦντος μόνον, ἀλλὰ καὶ κι-

2. Ἰωβ 15,20.

3. Ματθ. 6,25.

ἢ τοὺς ἀγοράζει ἀπὸ τοὺς ἐκλέγοντας καὶ τοὺς συνάγει σὲ ἀποθήκη, ἐνθυμεῖται τὸν θερισμὸ τοῦτον ποὺ πρόκειται νὰ τὸν καταλάβῃ καὶ φροντίζει νὰ παρουσιασθῇ στὸν καιρὸ ἀγαπητὸς στὸ γεωργὸ τῶν ψυχῶν καὶ ἄξιός τῶν ἀποθηκῶν καὶ μονῶν τοῦτου στοὺς οὐρανοὺς; Ἡ μήπως ὁ καθένας εἶναι ἐντελῶς σκυμμένος πρὸς τὴ γῆ, ἔχοντας τὸν λογισμό, ὅπως ἔχουν τὸ σῶμα οἱ σκαφτιάδες, ὄχι ἀνυψωμένο καὶ ἀνασηκωμένο ἀπὸ τὰ γῆινα;

Ἄλλὰ, ἂν συμβαίη τοῦτο, δὲν διαφέρομε τίποτε ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς· διότι ἐκείνων εἶναι γνῶρισμα νὰ ἀσχολοῦνται στὶς ἐπίγειες φροντίδες μὲ ὅλη τὴ δύναμι ψυχῆς καὶ σώματος· διότι δὲν ὑπολογίζουν καθόλου τὰ μέλλοντα οὔτε ἔχουν πάντως πίστι ἢ ἐννοια περὶ τῶν οὐρανίων. Ἔτσι κατὰ τὸ γεγραμμένο ὅλος ὁ βίος τοῦ ἀσεβοῦς ἐξοδεύεται στὶς φροντίδες τῶν κάτω καὶ φθειρομένων²· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀφοῦ εἶπε πρὸς ἐμᾶς στὰ εὐαγγέλια, «μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τὴν ζωὴ σας, τί νὰ φάγετε καὶ τί νὰ πῖετε, οὔτε γιὰ τὸ σῶμά σας τί νὰ ἐνδυθῆτε», προσέθεσε, «διότι ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιζητοῦν οἱ ἐθνικοί»³. Δὲν ξεσηκώνει δὲ ἀπὸ τὰ ἔργα, ἀλλὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴ μέριμνα, μεταθέτοντας τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεό, ὥστε οὔτε ἀνέλπιδα νὰ ἔχωμε τὴν ἐργασία οὔτε ν' ἀναθέτωμε σ' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα κακῶς. «Νὰ μὴ μεριμνᾶτε λοιπὸν λέγοντας, τί θὰ φάγωμε ἢ τί θὰ πιοῦμε ἢ τί θὰ ἐνδυθοῦμε»⁴, συλλογιζόμενοι τοῦτο παντοτινὰ καί, σὰν νὰ ἀπορρίπτωμε ἀνάμενομένη μομφή, κατευθύνοντας σ' αὐτὸ τὴν ψυχὴ καὶ κατεβάζοντάς τὴν καὶ μὴ ἐπιτρέποντας νὰ βλέπη πρὸς τὰ ἄνω.

Γι' αὐτὸ μάλιστα καὶ κατασκεύασε ὁ Θεὸς τέτοιαν τὴ

4. Ματθ. 6,31.

νουμένου καὶ μετακινουμένου, καὶ πᾶν οὐ̄περ ἂν ἦ̄ χρεία πρᾶτοντος, ἐν ἄλλοις δύνασθαι τὸν λογισμὸν εἶναι, ἵνα τῷ μὲ σώματι τὰ τούτῳ κατάλληλα ἐργαζώμεθα, τῇ δὲ ψυχῇ πρὸς τὸ Θεὸν βλέποντες ζητῶμεν παρ' αὐτοῦ τὰ οὐράνια· ἐπεὶ καὶ παραγγείλας μὴ μεριμνᾶν τῇ ψυχῇ, τοῦτο γὰρ τῶν ἐθνῶν, προσέθηκε, «ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»· δεκνὸς ὡς εἶπερ τὴν κατὰ ψυχὴν μελέτην πρὸς Θεὸν ἔχεις, οὐδ' ἐντεῦθεν ζημιωθήσῃ περὶ τὰς τοῦ σώματος χρείας· μᾶλλον μούν καὶ τούτων ἀνελλιπῶς ἔξεις μετὰ τῆς κατὰ ψυχῆ σωτηρίας, τοῦ Θεοῦ χορηγοῦντος· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀνοίγων τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐμπιμπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας· πρὸς δὲ ὁ Δαβὶδ φησὶ «θέρος καὶ ἔαρ σὺ ἐπλασας αὐτά», οὐ τὰ ὀρώμενον μόνον λέγων, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ πνεύματος, διὸ καὶ τοῦ ἔαρος θέρος προέθηκεν· ἐὰν γὰρ μὴ ἐκκοπῆς φθάσας τῶν ἀπίστων καὶ τῶν φαύλων ἔργων τε καὶ ἀνθρώπων, οὐκ ἐνεαρίσεις τὴν ἀρεταῖς.

- 7 Ἔστιν οὖν, ἀδελφοί, καὶ θέρος καὶ ἔαρ καὶ σπόρος, σωματικὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ λογικὸς· οὐδὲ λογικὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ πνευματικὸς, ὡσπερ καὶ φυτεία καὶ τρυγητός, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα· ἐπεὶ καὶ γεωργία τε καὶ γεώργιον. Τοῦ δὲ τοῦ γεωργίου γεωργὸς ἐστιν ὁ Θεός, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς τοὺς Κορινθίους φησὶν· «Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστίν».

5. Ματθ. 6,33.

6. Ψαλμ. 73,18.

φύσι μας, ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ σῶμα δὲν ἤρεμῆ μόνο, ἀλλὰ καὶ κινῆται καὶ μετακινῆται καὶ πράττει ὅτιδήποτε χρειάζεται, ὁ λογισμὸς νὰ μπορῆ νὰ εἶναι σὲ ἄλλα πράγματα, ὥστε μὲ τὸ σῶμα μὲν νὰ ἐργαζώμαστε τὰ κατάλληλα σ' αὐτό, μὲ τὴν ψυχὴ δὲ βλέποντας πρὸς τὸν Θεὸ νὰ ζητοῦμε ἀπὸ αὐτὸν τὰ οὐράνια. Πραγματικά, ὅταν παρήγγειλε νὰ μὴ μεριμνοῦμε γιὰ τὴ ζωὴ, διότι τοῦτο εἶναι ιδιότης τῶν ἐθνικῶν, προσέθεσε, «ζητεῖτε δὲ πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν σὲ σᾶς»⁵, δεικνύοντας ὅτι, ἂν ἔχης τὴν κατὰ τὴν ψυχὴ μελέτη πρὸς τὸν Θεό, τίποτε δὲν θὰ ζημιωθῆς ὡς πρὸς τὶς ἀνάγκες τοῦ σώματος· μᾶλλον δὲ θὰ ἔχης καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀνελλιπῶς μαζί μὲ τὴν ψυχικὴ σωτηρία, ἀφοῦ θὰ τὰ χορηγῆ ὁ Θεός· διότι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος πὺν ἀνοίγει τὸ χέρι του καὶ γεμίζει εὐδοκία κάθε ζωντανό. Πρὸς αὐτὸν λέγει καὶ ὁ Δαβὶδ «τὸ θέρος καὶ τὴν ἀνοίξει τὰ ἐπλασες ἐσύ»⁶, ἐννοώντας ὅχι μόνο τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ πνεύματος, γι' αὐτὸ καὶ προέταξε τῆς ἀνοίξεως τὸ θέρος· διότι ἐὰν δὲν προλάβης νὰ ἐκκοπῆς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ἢ καὶ ἀπὸ τὰ φαῦλα ἔργα καὶ τοὺς φαύλους ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἀνθίσῃς στὶς ἀρετές.

Ἐπάρχει λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ θέρος καὶ ἔαρ καὶ σπόρος, ὅχι μόνο σωματικός, ἀλλὰ καὶ λογικός· καὶ ὅχι μόνο λογικός ἀλλὰ καὶ πνευματικός, καθὼς ἐπίσης καὶ φυτεία καὶ τρύγος καὶ τὰ ὅμοια μὲ αὐτά· ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ γεωργία πνευματικὴ καὶ γεώργιο. Τοῦ τοιούτου δὲ γεωργίου γεωργὸς εἶναι ὁ Θεός, ὅπως λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς τοὺς Κορινθίους· «εἴσθε Θεοῦ γεώργιο, Θεοῦ οἰκοδομῆ»⁷. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔλεγε στοὺς μαθητάς, «ἐγὼ εἶμαι ἡ ἄμπελος, ἐσεῖς τὰ

7. Α' Κορ. 3,9.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, «ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ Πατὴρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν». Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν περὶ ἑαυτοῦ, «ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ»· ὁ δὲ σπόρος οὗτος ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ἐστίν.

8 Ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος σπέρματος ἔχει λόγον, ἔστι τοῦ σπόρου τούτου πάντως καὶ θερισμὸς τελούμενος διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο δηλῶν πάλιν αὐτὸς ὁ Κύριος, ἀρχομένων προσέρχεσθαι πρὸς τὴν αὐτοῦ πίστιν πανδημεὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἔλεγεν· «ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη, καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον». Καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου θερμῆς οἱ στάχυες ξηραίνονται καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὑγρότητος ἀποτιθέμενοι βαφὴν λευκαίνονται καὶ πρὸς θερισμὸν καὶ συγκομιδὴν πεφύκασιν ἔτοιμοι· οὕτω καὶ τότε τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης διὰ σαρκὸς ἐπιδημοῦντος τῇ γῆ, δυνάμει τῆς αὐτοῦ παρουσίας αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐλευκαίνοντο καθαιρόμεναι, μετασκευαζομένης τῆς ἐκ τοῦ ἐνηδόου βίου καὶ διαρρέοντος ἐγγινομένης αὐταῖς ἐπισκοπήσεώς τε καὶ διαχύσεως, καὶ οὕτως ἔτοιμοι πρὸς τὸν πνευματικὸν θερισμὸν ἦσαν, ὥστε τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀπιστίας τελεώτερον ἀποκοπῆναι καὶ διὰ τῆς ἀληθινῆς πίστεως συναχθῆναι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

9 Καὶ εἴ τις ἐθέλει κατανοῆσαι τοῦ λόγου τούτου τὸ ἀληθές, ὡς ἡ δύναμις τότε τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐποίησε τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἷον λευκοτέρας καὶ καθαρωτέρας καὶ ἐτοιμοὺς πρὸς τὴν πίστιν τῆς θεοσεβείας, ἀναλογισάσθω, ὅτι τὰ ἔθνη πάντα τότε Θεὸν μὲν οὐχ ὠμολόγουν ἕνα

8. Ἰω. 15,5.

9. Ματθ. 13,3.

κλήματα· ὁ Πατήρ μου εἶναι ὁ γεωργός»⁸. Καὶ ἄλλοῦ πάλι λέγει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, «ἐξῆλθε ὁ σπορευὺς νὰ σπείρη τὸν σπόρο του»⁹. ὁ δὲ σπόρος αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας.

8 Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος ἔχει τὴ θέσι τοῦ σπέρματος, ὑπάρχει πάντως καὶ θερισμὸς τοῦ σπόρου τούτου, ἐκτελούμενος διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο δηλώνοντας πάλι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἀρχίζαν νὰ προσέρχωνται μαζικὰ στὴν πίστι του οἱ ἄνθρωποι, ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του· «σηκώσατε τοὺς ὀφθαλμοὺς σας καὶ παρατηρήσατε τὰ χωράφια πού εἶναι ἤδη λευκὰ γιὰ θερισμό, καὶ ὁ θεριστὴς λαμβάνει μισθὸ καὶ συνάγει καρπὸ γιὰ τὴν αἰώνια ζωή»¹⁰. Ὅπως δηλαδὴ τὰ στάχυα, καθὼς ξηραίνονται ἀπὸ τὴ θερμὴ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου καὶ ἀποβάλλουν τὸ ἀπὸ τὴ χλωρότητα χρῶμα, λευκαίνονται καὶ γίνονται ἔτοιμα γιὰ θερισμὸ καὶ συγκομιδὴ· ἔτσι καὶ τότε, καθὼς ἐπιδημοῦσε στὴ γῆ διὰ σαρκὸς ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὴ δύναμι τῆς παρουσίας του οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων ἐλευκαίνονταν καθαριζόμενες, ἀφοῦ διαλυόταν ἡ ἐπισκότησις καὶ διάχυσις πού προκαλεῖται σ' αὐτέξ ἀπὸ τὸν ἡδονικὸ καὶ ρευστὸ βίον, καὶ ἔτσι ἦσαν ἔτοιμοι γιὰ τὸν πνευματικὸ θερισμό, ὥστε ν' ἀποκοποῦν πληρέστερα ἀπὸ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν ἀπιστία καὶ μὲ τὴν ἀληθινὴ πίστι νὰ συναχθοῦν στὴν αἰώνια ζωή.

9 Καὶ ἂν θέλη κανεὶς νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου τούτου, ὅτι ἡ δύναμις τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ τότε ἔκαμε τίς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων σὰν λευκότερες καὶ καθαρώτερες καὶ ἔτοιμες γιὰ τὴν πίστι τῆς θεοσεβείας, ἃς ἀναλογισθῆ ὅτι τότε ὄλα τὰ ἔθνη δὲν ἀνεγνώρι-

10. Ἰω. 4,35.

δεσπότην καὶ κτίστην τοῦ παντός, ἡλίω δὲ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ ἑτέροις κτίσμασι καὶ τοῖς τούτων εἰδώλοις ὡς θεοῖς προσέκειντο· ἡ δὲ δύναμις τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας πάντας ἀνέπεισεν ἓνα Θεὸν ὁμολογεῖν τοῦ παντός δεσπότην καὶ ποιητήν. Καὶ ὅπερ ἴσχυσεν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖνος, καὶ ὁ ἐκείνου δεδομένος νόμος, ἐπὶ μόνου τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων, ἓνα σέβειν τούτους ἀναπείσας Θεόν, καὶ οὐδ' ἐπὶ τούτου μόνου τοῦ γένους διὰ τέλους ἴσχυσε καίτοι παρὰ τῶν προγόνων ἄνωθεν αὐτοῖς δεδομένου τοῦ θείου δόγματος, τοῦτο ἐπὶ πάντων γενῶν τε καὶ ἔθνῶν ἡ δύναμις τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας εἰργάσατο, καὶ οὕτως ἔτοιμοι γεγόνασιν αἱ χῶραι πρὸς τὸν πνευματικὸν θερισμόν, ἀπὸ παντός ἔθνους τῶν πιστευσάντων ποιητὴν ἓνα τοῦ παντός εἶναι προσερχομένων ἐτοίμως εἰς Χριστὸν καὶ τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν τῶν μετὰ συνέσεως ἀκούόντων τοῦ προφητικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ κηρύγματος καὶ τὰς Γραφὰς ἐρευνώντων.

10 Οὕτω καὶ μόνον φανεῖς ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος, πᾶν γένος ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς τῶν εἰδώλων ἠγειρε πλάνης, εἰ καὶ μὴ πάντας εὐσεβεῖς ἀπέδειξε· καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἡ δύναμις τῆς δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ ἐγερεῖ πάντας ἀπὸ τοῦ θανάτου, εἰ καὶ μὴ πάντας ἀξιώσει τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Οἱ μὲν γὰρ ἀσεβεῖς τε καὶ δυσσεβεῖς, καὶ οἱ μὴ λαβόντες ἐνταῦθα δι' ἐξομολογῆσεως καὶ μετανοίας τὴν τῶν ἡμαρτημένων συγχώρησιν, ὡς μήτε φυλάξαντες, μήτε καθάραντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἀμέτρων ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκός, αἱ εἰσιν ἀδηφαγία καὶ πολυποσία καὶ μέθη καὶ τρυφή, παρ' ὧν ἡ ἀμετρία πηγάζει τῶν ὑπογαστριῶν παθῶν, μαλακίαι, πορνεῖαι, μοιχεῖαι, καὶ πᾶσα ἀκολασία, παρ' ἧς ποθεινὰ γίνεται τὰ μυσαρὰ ρήματα καὶ ἀκούσματα, ὠραῖσμα-

ζαν τὸν ἕνα Θεό, δεσπότη καὶ κτίστη τοῦ παντός, ἦσαν δὲ ἀφωσιωμένοι στὸν ἥλιο καὶ τὴν σελήνη καὶ τὰ ἄστρα καὶ τ' ἄλλα κτίσματα, καὶ στὰ εἰδωλά των σὰν σὲ θεούς. Ἡ δὲ δύναμις τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἔπεισε ὄλους νὰ ὁμολογοῦν ἕνα Θεὸ δεσπότη καὶ ποιητὴ τοῦ παντός. Καὶ ὅ,τι ἐπέτυχε ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ καὶ ἐκεῖνος ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ ἀπὸ ἐκεῖνον δοσμένος νόμος, γιὰ μόνο τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων, ποὺ τοὺς ἔπεισε νὰ λατρεύουν ἕνα Θεό, καὶ οὔτε κἂν σ' αὐτὸ τὸ μόνο γένος δὲν ἴσχυσε ἕως τὸ τέλος, ἂν καὶ τὸ θεῖο δόγμα εἶχε δοθῆ σ' αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς προγόνους των ἐξ ἀρχῆς, τοῦτο ἐπετέλεσε γιὰ ὅλα τὰ γένη καὶ τὰ ἔθνη ἡ δύναμις τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Ἔτσι οἱ χῶρες ἔγιναν ἑτοιμες γιὰ τὸν πνευματικὸ θερισμό· οἱ ἀπὸ κάθε ἔθνος πιστεύσαντες ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ παντός εἶναι ἕνας προσέρχονται πρόθυμα στὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἀληθινὴ θεοσέβεια ἐκείνων ποὺ ἀκούουν μὲ σύνεσι τὸ προφητικὸ καὶ ἀποστολικὸ κήρυγμα καὶ ἐρευνοῦν τὶς Γραφές.

10 Ἔτσι καὶ μόνο μὲ τὴν ἐμφάνισί του ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος, ἤγειρε κάθε γένος ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων, ἂν καὶ δὲν τοὺς κατέστησε ὄλους εὐσεβεῖς. Ἄλλωστε καὶ στὸ μέλλοντα αἰῶνα ἡ δύναμις τῆς δευτέρας παρουσίας του θὰ ἐγείρη ὄλους ἀπὸ τὸ θάνατο, ἂν καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀξιῶση ὄλους τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Δηλαδή οἱ μὲν ἀσεβεῖς καὶ δυσσεβεῖς καὶ ὅσοι δὲν ἔλαβαν ἐδῶ μὲ ἐξομολόγησι καὶ μετάνοια τὴ συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν, διότι οὔτε ἐφύλαξαν οὔτε ἐκαθάρισαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀπὸ τὶς ἄμετρες ἐπιθυμίες τῆς σαρκός, ποὺ εἶναι ἡ ἀδηφαγία καὶ ἡ πολυποσία, ἡ μέθη καὶ ἡ τρυφή, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πηγάζει ἡ ἀμετρία τῶν ὑπογαστρῶν παθῶν, μαλακίες, πορνεῖες, μοιχεῖες καὶ κάθε ἀκολασία, ἀπὸ τὴν ὁποία γίνονται ποθητὰ τὰ μυσαρὰ λόγια καὶ ἀκούσματα,

τά τε καὶ ἐπιτρίμματα, ταῦτα δὲ δαπάνας ἐπιζητοῦντα, κλέπτει πλεονέκτας, ἀδίκους, ἄρπαγας ποιεῖ τοὺς ἀλόντας· καὶ τί δεῖ γειν τὰ ἐντεῦθεν μίση, τὰς ἐντεῦθεν μάχας, τὸν μυρίον ἔσμων ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀτιμίας παθῶν καὶ λογισμῶν; Οἱ τοίνυν φυλάξαντες ἑαυτοὺς ἐκ τούτων ἢ μὴ ἐξιλεωσάμενοι τὸν Θεοῖ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, ἀναστήσονται μὲν, ἀλλὰ θνάτου δεινότεραν ὑποστήσονται ζωὴν, ὀδύνη καὶ θλίψει κστενοχωρία καὶ αἰσχύνη παραδοθέντες αἰωνίῳ, σκώληξιν ἀκμήτοις συνδιαιτώμενοι καὶ σκοτεινῶ καὶ ἀσβέστῳ συγκαιόμενοι πυρί, ὡς καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας φησὶν, ὅτι «ἐκκαυθήσονται οἱ ἄνομοι, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων»

11 Διὸ καὶ ὁ ἀπόστολος πρὸς Ἐφεσίους «τούτο», φησὶν, «ἐσγινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ἢ ἔστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ»· καὶ προσασφαλισάμενος ἔτι καὶ τοὺς ἄλλως διδάσκοντας ἐπιστομίζων ἐπάγει· «μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν»· καθὼς περ καὶ Κορινθίοις ἐπιστέλλων πάλιν ὁ αὐτός φησι, «μὴ πλανήσθε, οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενικοῖται οὔτε πλεονέκται οὔτε κλέπται οὔτε μέθυσοὶ οὔτε λοῖδοροι οὐχ ἄρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν».

12 Οἱ δὲ πιστεύοντες ὀρθῶς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν καὶ τὴν πίστιν δι' ἔργων ἐπιδεικνύμενοι καὶ φυλάτ

11. Ἦσ. 1,31.

12. Ἐφεσ. 5,5.

13. Ἐφεσ. 5,6.

καλλωπίσματα καὶ φτιασιδώματα, πού, ἐπειδὴ ἀπαιτοῦν δαπάνες, καθιστοῦν τοὺς ἐπιδιδομένους σ' αὐτὰ κλέπτες, πλεονέκτες, ἀδίκους, ἄρπαγες· καὶ γιατί ν' ἀναφέρω τὰ ἀπὸ ἐδῶ μίση, τίς ἀπὸ ἐδῶ διαμάχες, τὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν μέσα στὴν ψυχὴ παθῶν καὶ λογισμῶν τῆς ἀτιμίας; Ὅσοι λοιπὸν δὲν ἐφύλαξαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ αὐτὰ ἢ δὲν ἐξιλέωσαν τὸν Θεὸ μ' ἐξομολόγησι καὶ μετάνοια, θ' ἀναστηθοῦν μὲν, ἀλλὰ θὰ ὑποστοῦν ζωὴ δεινότερη ἀπὸ τὸ θάνατο, ἀφοῦ παραδοθοῦν σὲ ὀδύνη καὶ θλίψι καὶ στενοχώρια καὶ αἰσχῦνη αἰώνια, συμβιώνοντας μὲ ἀκοιμήτους σκώληκες καὶ καιόμενοι σὲ σκοτεινὸ καὶ ἄσβεστο πῦρ, ὅπως καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγει, ὅτι «θὰ κατακαοῦν οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ μαζί, καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποιὸς νὰ σβῆσῃ τὴ φωτιά»¹².

- 11 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, «τοῦτο νὰ γνωρίζετε, ὅτι κάθε πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, πὺ εἶναι εἰδωολάτρης, δὲν ἔχει κληρονομία στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ»¹³· καὶ γιὰ νὰ ἀσφαλίση καλύτερα καὶ νὰ ἀποστομώσῃ τοὺς διδάσκοντας διαφορετικὰ προσθέτει· «κανεῖς νὰ μὴ σᾶς ἀπατᾶ μὲ κενὰ λόγια· διότι γι' αὐτὰ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· νὰ μὴ γίνεσθε λοιπὸν συμμετοχοὶ αὐτῶν»¹³. Παρομοίως ὁ ἴδιος πάλι γράφοντας πρὸς τοὺς Κορινθίους λέγει, «μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωολάτρες οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενικοῖτες οὔτε πλεονέκτες οὔτε κλέπτες οὔτε μέθυσοι οὔτε λοῖδοροι οὔτε ἄρπαγες δὲν θὰ κληρονομήσουν βασιλεία Θεοῦ»¹⁴.

- 12 Ὅσοι δὲ πιστεῦουν ὀρθῶς στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ κι' ἐπιδεικνύουν τὴν πίστι μὲ ἔργα καὶ φυλάσσουν τοὺς

14. Α' Κορ. 6,9.

τοντες ἑαυτούς, ἢ καὶ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας καθαίροντες ἀπὸ τῶν μολυσμῶν τῶν προειρημένων ἀμαρτιῶν καὶ τὰς ἀντιθέτους τῶν κακιῶν ἀρετὰς ἐργαζόμενοι, τὴν ἐκράτειαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλήθειαν, οὗτοι πάντες ἀναστάντες ἀκούσονται παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου»· καὶ οὕτω συμβασιλεύσουσι τῷ Χριστῷ, βασιλείαν οὐράνιον καὶ ἀσάλευτον κληρονομήσατε καὶ ζῶντες τὸν αἰεὶ χρόνον ἐν φωτὶ ἀπορρήτῳ καὶ ἀνεσπέρῳ καὶ μηδεμιᾷ ποτε νυκτὶ διακοπτομένῳ καὶ συνδιαιτώμενοι τοῦ ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις ἐν ἀρρήτῳ τρυφῇ, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, ἐνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.

- 13** Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀψύχων ἀσταχύων εἷς ἐστὶν ὁ θερισμὸς ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ἀσταχύων, τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων λέγω, εἷς μὲν ἐστὶν ὃν ἔφημεν, θερίζων ἀπὸ ἀπιστίας καὶ συνηγῶν εἰς πίστιν τοὺς δεχομένους τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα. Καὶ τούτου τοῦ θερισμοῦ θερισταὶ εἰσὶν οἱ τοῦ Κυρίου ἀπόστολοι καὶ οἱ τούτων διάδοχοι καὶ κατὰ καιροὺς οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλοὶ, περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρῳ εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι «ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον»· ἀμβλῆν γὰρ τοιαύτην λήψονται παρὰ Θεοῦ καὶ οἱ τῆς εὐσεβείας διδασκαλοὶ, ὡς πρὸς ζωὴν αἰώνιον τοὺς πειθομένους συνάγοντες. Ἄλλος δὲ ἐστὶ θερισμὸς ἢ ἀπὸ τὸν ἐνταῦθα πρὸς τὸν μέλλοντι

15. Ματθ. 25,34.

16. Ἀπὸ τὴν εὐχή στους κεκομημένους.

ἐαυτοὺς των, ἢ καὶ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας καθαρίζουν τοὺς ἐαυτοὺς των ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τῶν προειρημένων ἀμαρτιῶν καὶ ἀσκοῦν τις ἀντίθετες τῶν κακῶν ἀρετές, τὴν ἐγκράτεια, τὴ σωφροσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἀλήθεια, αὐτοὶ ὅλοι, ὅταν ἀναστοῦν, θ' ἀκούσουν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, «ἔλθετε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἐτοιμασμένη γιὰ σᾶς βασιλεία ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου»¹⁵. κι' ἔτσι θὰ συμβασιλεύσουν μὲ τὸν Χριστό, κληρονομώντας βασιλεία οὐράνια καὶ ἀσάλευτη καὶ ζώντας παντοτινὰ μέσα σὲ φῶς ἀπόρρητο καὶ ἀνέσπερο καὶ μὴ διακοπτόμενο ποτὲ ἀπὸ καμμιά νύκτα καὶ συμβιώνοντας μὲ τοὺς ἀπὸ τῶν αἰώνων ἁγίους σὲ ἄρρητη τρυφῇ, στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἀπὸ ὅπου ἀπέδρασε κάθε ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός¹⁶.

13 Πραγματικὰ στὴν περίπτωσι μὲν τῶν ἀψύχων σταχυῶν ἕνας θερισμὸς ὑπάρχει, στὴν περίπτωσι δὲ τῶν λογικῶν σταχυῶν, δηλαδὴ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἕνας εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶπαμε, ὁ θερίζων ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ συνάγων στὴν πίστι τοὺς δεχομένους τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου. Καὶ τούτου τοῦ θερισμοῦ θερισταὶ εἶναι οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου καὶ οἱ διάδοχοί των καὶ κατὰ καιροῦς οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τοὺς ὁποίους εἶπε παραπάνω ὁ Χριστὸς ὅτι, «ὁ θερίζων λαμβάνει μισθὸ καὶ συνάγει καρπὸ σὲ ζωὴ αἰώνια»¹⁷. Τέτοια δὲ ἀμοιβὴ θὰ λάβουν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας, διότι συνάγουν τοὺς πειθομένους πρὸς τὴν αἰώνια ζωὴ. Ἄλλος δὲ θερισμὸς εἶναι ἡ μετάθεσι τοῦ καθενὸς μας ἀπὸ τὸν ἐδῶ στὸ μέλλοντα βίῳ διὰ τοῦ θα-

17. Ἰω. 4,36.

βίον ἡμῶν ἐκάστου διὰ θανάτου μετάθεσις· ὅς καὶ θεριστὰς οὐ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ τοὺς ἀγγέλους ἔχει, ἔχοντάς τι καὶ τῶν ἀποστόλων πλέον, ὅτι καὶ μετὰ τὸν θερισμὸν ἐκλέγονται καὶ διαχωρίζουσιν, ὡς ἀπὸ σίτου τὰ ζιζάνια, τοὺς πονηροὺς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν· καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς προπέμπουσιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς ρίπτουσιν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ παράστασις ἐκ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, διδόντος αὐτοῦ καιρὸν καὶ λόγον, ἄλλοτε δειχθήσεται.

14 Γένοιτο δὲ ἡμᾶς ὡσπερ νῦν ἐσμεν ἐκλεκτὸς Θεοῦ λαός, γένος ἱερόν, Ἐκκλησία ζῶντος Θεοῦ, κεχωρισμένη πάντων ἄσεβῶν τε καὶ δυσσεβῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τῶν μὲν ζιζανίων εὐρεθῆναι κεχωρισμένους, τῇ δὲ μερίδι συνημμένους τῶν σωζομένων, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

νάτου· ὁ ὁποῖος θερισμὸς θεριστᾶς ἔχει ὄχι τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ τοὺς ἀγγέλους, πού ἔχουν κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, διότι καὶ μετὰ τὸ θερισμὸν ξεδιαλέγουν καὶ διαχωρίζουν σὰν ἀπὸ τὸ σῖτο τὰ ζιζάνια, τοὺς πονηροὺς ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς· καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς προπέμπουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς ρίπτουν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν πραγμάτων ἡ παράστασις θὰ δειχθῆ ἄλλη φορά ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ὅταν αὐτὸς δώσῃ εὐκαιρία καὶ λόγον.

- 14** Εἴθε δὲ ἐμεῖς, ὅπως τώρα εἴμαστε ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, γένος ἱερόν, Ἐκκλησία ζῶντος Θεοῦ, χωρισμένη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀσεβεῖς καὶ δυσσεβεῖς, ἔτσι καὶ εἰς τὸ μέλλοντα αἰῶνα νὰ εὐρεθοῦμε ἀπὸ μὲν τὰ ζιζάνια χωρισμένοι, μετὰ τὴν μερίδα δὲ τῶν σωζομένων ἐνωμένοι, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ μας, πού εἶναι εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΖ'

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

**“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος
λογικοῦ μας θέρουσ**

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΙΡΩΙ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

Ἐν ἧ καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῖν λογικοῦ θερούς

1

λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν», ὁ Κύριος ἐν εὐαγγελίοις φησί. Τοῦτον καὶ ἡμεῖς ὑμῖν, ἀδελφοί, καταγγέλλομεν τὸν λόγον. Μηδεὶς οὖν ἀκοαῖς εἰσδεχέσθω τοῦτον ὡς εἰς ἀέρα λυόμενον, ἀλλ' ὡς μένοντα καὶ μέλλοντα τοῖς μὲν δι' ἔργων πειθομένοις σωτηρίαν παρέξειν, τοῖς δὲ ἀθετοῦσι καὶ τάναντία διὰ τῶν ἔργων ἐπιδεικνυμένοις, ἀντικαταστήσασθαι πρὸς ἔλεγ-

χον ἐπὶ τοῦ μέλλοντος φρικωδεστάτου βήματος ἐκείνου. Καθάπερ οὖν ἡμῶν ἕκαστος οἰκίαν καὶ συγγένειαν ἔχει καὶ ἀγρόν, εἰ τύχει καὶ ἀμπελῶνα, ἔτι δὲ καὶ ζῶα, χρήματά τε καὶ κτήματα διάφορα, οὕτως ἡμᾶς ἀντὶ πάντων τούτων διὰ τὴν αὐτοῦ

ΟΜΙΛΙΑ 27

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ

“Όπου γίνεται λόγος και περί τοῦ μέλλοντος
λογικοῦ μας θέρους

1

λόγος πού ἐλάλησα, ἐκεῖνος θά τὸν κρίνη», λέγει ὁ Κύριος στὰ εὐαγγέλια¹. Αὐτὸν τὸ λόγο κηρύσσομε κι' ἐμεῖς σὲ σᾶς, ἀδελφοί. Κανεῖς λοιπὸν ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ τὸν δέχεται στ' αὐτιά του σὰν νὰ διαλύεται στὸν ἀέρα· ἀλλὰ ὁ καθένας νὰ τὸν δέχεται μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι διαμένει καὶ ὅτι πρόκειται σ' αὐτοὺς μὲν πού πιστεύουν ἐμπράκτως νὰ παράσχη σωτηρία, αὐτοὺς δὲ πού τὸν ἀθετοῦν καὶ μὲ τὰ ἔργα τους ἐπιδεικνύουν τὰ ἀντίθετα νὰ τοὺς φέρη γιὰ ἔλεγχον ἐπάνω σ' ἐκεῖνο τὸ φρικωδέστατο βῆμα τοῦ μέλλοντος. Ὅπως λοιπὸν ὁ καθένας μας ἔχει οἰκία καὶ συγγένεια καὶ ἀγρό, ἴσως καὶ ἀμπελῶνα, ἀκόμη δὲ

φιλανθρωπίαν ὁ Θεὸς ἠγεῖται· οἶκος γὰρ ἡμεῖς, φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἐσμὲν Θεοῦ, ἐάν περ τὴν ὁμολογίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, διὰ μὲν τῆς ὁμολογίας τὴν εὐσέβειαν, διὰ δὲ τοῦ καυχήματος τῆς ἐλπίδος τὸν θεάρεστον ὑποδεικνύς βίον· ὡς καὶ ὁ Θεὸς εἶπε διὰ τοῦ προφήτου, «γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι», καὶ Ἰωάννης ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ δείκνυσι λέγων, «οὐπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα, οἶδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἀγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστιν». Ἐσμὲν οὖν καὶ διαμενουῦμεν οἶκος τοῦ εἰπόντος, «ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός», ἐὰν μετὰ τῆς εὐσεβείας καὶ βίον ἔχωμεν καθυρόν. Ἐὰν δὲ πλημμελῶς καὶ ἀμετανοήτως ζῶμεν, ἀκούσομεν παρ' αὐτοῦ «ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος», καὶ ἐγκαταλειφθησόμεθα, ἴν' εἶπω πάλιν τὸ τῆς Γραφῆς «ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν σικυράτῳ», ὅταν τοῦ καιροῦ τῆς χρείας παρωχηκότος, μηδὲν χρηστὸν ἐναποκείμενον ἔχωσιν.

- 2 Ὅτι δὲ καὶ ὡς συγγενεῖς ἡμᾶς ἠγεῖται ὁ Κύριος, αὐτός ἐστιν ὁ λέγων· «ὃς ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτος καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μήτηρ μου ἐστιν». Ὁρατε τί τὸ προξενουῦν ἡμῖν τὴν ἀνωτάτω συγγένειαν; Ὁ θεοφιλὴς βίος, ἢ ἐν ἀρεταῖς ζωὴ, τὸ κατὰ τὰς θείας ἐντολὰς πολιτεύεσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ ἀνωτάτω Πατρὸς. Ὁ δὲ μὴ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ ἀνωτάτω καὶ οὐρανίου Πατρὸς.

2. Ἐβρ. 3,6.

3. Λευϊτ. 10,45.

4. Α' Ἰω. 3,2 ἔ..

5. Α' Κορ. 6,16.

6. Ματθ. 23,38.

καὶ ζῶα, χρήματα καὶ κτήματα διάφορα, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θεωρεῖ ἡμᾶς σάν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τῆ φιλανθρωπία του· διότι, λέγει ὁ ἀπόστολος, ἡμεῖς εἴμαστε οἶκος τοῦ Θεοῦ, εἴαν κρατήσωμε ἕως τὸ τέλος βέβαια τὴν ὁμολογία καὶ τὸ καυχῆμα τῆς ἐλπίδος², ὑποδεικνύοντας διὰ μὲν τῆς ὁμολογίας τὴν εὐσέβεια, διὰ δὲ τοῦ καυχήματος τῆς ἐλπίδος τὸν θεάρεστο βίον. Ὅμοίως εἶπε καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτη, «γίνετε ἅγιοι, διότι ἐγὼ ἅγιος εἶμαι»³, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστό, δεικνύει λέγοντας, «δὲν ἐφανερώθηκε τί θὰ εἴμαστε, γνωρίζομε δὲ ὅτι ἂν φανερωθῆ, θὰ εἴμαστε ὅμοιοι μὲ αὐτόν, καὶ ὁ καθένας πού ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτὴν ἀγνίζει τὸν ἑαυτό του, καθὼς ἐκεῖνος εἶναι ἀγνός»⁴. Εἴμαστε λοιπὸν καὶ θὰ μείνωμε οἶκος ἐκεῖνου πού εἶπε, «θὰ ἐνοικήσω σ' αὐτοὺς καὶ θὰ περιπατήσω μέσα σ' αὐτούς, καὶ θὰ εἶμαι Θεὸς των»⁵, εἴαν μαζί μὲ τὴν εὐσέβεια ἔχωμε βίον καθαρὸν. Ἐὰν δὲ ζοῦμε πλημμελῶς καὶ ἀμετανοήτως, θ' ἀκούσωμε ἀπ' αὐτόν, «λοιπὸν, θὰ ἀφεθῆ ὁ οἶκος σας ἔρημος»⁶, καὶ θὰ ἐγκαταλειφθοῦμε, γιὰ νὰ εἰπῶ πάλι τὸ τῆς Γραφῆς, «ὡς σκηνὴ στὸν ἀμπελῶνα καὶ ὡς φυλάκιο σὲ λαχανόκηπο»⁷, ὅταν δὲν τοὺς ἔχη μείνει καμμιά χρησιμότης, ἀφοῦ περᾶση ὁ καιρὸς τῆς ἀνάγκης των.

- 2 Ὅτι δὲ ὁ Κύριος ἡμᾶς θεωρεῖ καὶ ὡς συγγενεῖς, τὸ λέγει ὁ ἴδιος· «ὁποῖος ἐκτελέση τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου πού εἶναι στοὺς οὐρανοὺς, αὐτὸς εἶναι καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου»⁸. Βλέπετε τί εἶναι αὐτὸ πού ἡμᾶς προξενεῖ τὴν ὑψίστη συγγένεια; Εἶναι ὁ θεοφιλῆς βίος, ἡ ἐνάρετη ζωὴ, ἡ κατὰ τὶς θεῖες ἐντολὰς πολιτεία· διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ ὑψίστου Πατρὸς. Ἐκεῖνος δὲ πού δὲν ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ ἀνωτάτου καὶ ὑψίστου Πατρὸς, τόσο ἀπέχει ἀπὸ

7. Ἦσ. 1,8.

8. Μάρκ. 3,35.

τοσοῦτον ἀπέχει τῆς πρὸς αὐτὸν συγγενείας, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἀντικείμενον ἔχειν τὴν τοῦ γένους ἀναφορὰν· διὸ καὶ ὁ Κύριος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν «ὕμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ θέλετε ποιεῖν». Αὐτῶν δὲ λεγόντων εἶναι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, πρὸς αὐτοὺς πάλιν ἔλεγεν, «εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν».

- 3 Ἀμπελῶν δὲ Κυρίου Σαβαῶθ ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ἐστι, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, δηλονότι πάντες οἱ τῆς εὐσεβείας ἐπιγνώμονες. Ἄλλ' ὁ ἀμπελῶν οὗτος τυγχάνει μὲν ἐπιμελείας καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὅταν φέρῃ καρπὸν θεοφιλή· ἄν δὲ ἀκάνθας ἀντὶ σταφυλῆς ποιήσῃ, τουτέστι τὰ κέντρα τοῦ θανάτου, ἅπερ εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι, ἀφίεται ἀτημέλητος καὶ εἰς καταπάτημα τοῖς ὄντως θηρίοις καὶ πονηροῖς δαίμοσι προτίθεται καὶ πυρὶ παραδίδοται εἰς καῦσιν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητὰς εἰπὼν, «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς δὲ τὰ κλήματα, ὁ Πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν», ἐπήγαγε, «πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ· τὸ δὲ μὴ καρπὸν φέρον, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται». Ὅτι δὲ καὶ ὡς ποιμνιον οἰκεῖον ἡμᾶς ἠγεῖται ὁ ποιήσας ἡμᾶς, πρὸς τὸν κορυφαῖον τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἔλεγε· «Πέτρε, φιλεῖς με; ποίμαινε τὰ ἀρνία μου, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου»· πάντες γὰρ ἡμεῖς ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν καὶ ἀπολώλαμεν ὡς δραχμὴ διαπεσοῦσα τῆς δεσποτικῆς χειρός· ἀλλ' ἦλθεν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ φύσει δεσπότης, ἀνεζήτησεν, εὔρεν, ἔσωσεν, ἑαυτῷ συνῆψεν ἀρρήτως.

- 4 Ἐπώμεθα οὖν, ἀδελφοί, τῷ καλῷ ποιμένι Χριστῷ, πρὸς νο-

9. Ἰω. 8,44.

10. Ἰω. 8,39.

11. Ἦσ. 5,7.

τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένεια, ὥστε νὰ ἔχη τὴν ἀναφορὰ τοῦ γένους πρὸς τὸν Ἀντικείμενο. Γι' αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, «σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὸν πατέρα σας τὸν διάβολο καὶ θέλετε νὰ πράττετε τὶς ἐπιθυμίες αὐτοῦ»⁹. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ ἔλεγαν ὅτι εἶναι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ἔλεγε πάλι πρὸς αὐτοὺς, «ἂν ἦσαστε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ ἐπράττετε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ»¹⁰.

3 Εἶναι δὲ ἀμπελῶν τοῦ Κυρίου Σαβαὼθ ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραήλ, κατὰ τὸν Ἡσαΐα¹¹, δηλαδὴ ὅλοι οἱ δεχόμενοι τὴν εὐσέβεια. Ἀλλὰ ὁ ἀμπελῶν αὐτός, ὅταν μὲν φέρη θεοφιλῆ καρπὸ εὐρίσκει ἐπιμέλεια καὶ κηδεμονία ἀπὸ τὸν Θεό· ἂν ὁμως ἀντὶ σταφυλῶν παράγη ἄκανθες, δηλαδὴ τὰ κέντρα τοῦ θανάτου, πὺ εἶναι οἱ ἁμαρτίες, ἀφήνεται ἀπεριποίητος καὶ διατίθεται σὲ καταπάτησι ἀπὸ τὰ πραγματικὰ θηρία καὶ τοὺς πονηροὺς δαίμονες καὶ παραδίδεται στὸ πῦρ γιὰ νὰ καῆ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος, ὅταν εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς, «ἐγὼ εἶμαι ἡ ἄμπελος, ἐσεῖς τὰ κλήματα, ὁ δὲ Πατήρ μου εἶναι ὁ γεωργός», προσέθεσε, «κάθε κλῆμα σ' ἐμὲ πὺ φέρει καρπὸ, τὸ καθαρίζει γιὰ νὰ φέρη περισσότερο καρπὸ· ὅποιο ὁμως δὲν φέρει καρπὸ, ρίπτεται ἔξω σὰν τὸ κλῆμα καὶ ξηραίνεται· ἔπειτα τὰ συνάζουν, τὰ ρίπτουν στὴ φωτιὰ καὶ καίονται»¹². Ὅτι δὲ ὁ πλάστης μας μᾶς θεωρεῖ καὶ ὡς ποιμνιό του, ἔλεγε πρὸς τὸν κορυφαῖο τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν Ἀποστόλων· «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς; Ποίμινε τὰ ἀρνιά μου, ποίμινε τὰ πρόβατά μου»¹³. διότι ὅλοι ἡμεῖς ἐπλανηθήκαμε σὰν πρόβατα καὶ ἐχαθήκαμε σὰν δραχμῆ πὺ ἔπεσε ἀπὸ τὸ δεσποτικὸ χέρι· ἀλλὰ ἦλθε ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ φύσει δεσπότης, ἀνεζήτησε, εὔρε, ἔσωσε, συνῆψε πρὸς τὸν ἑαυτό του ἀρρήτως.

4 Ἄς ἀκολουθοῦμε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν καλὸ ποιμένα

12. Ἰω. 15,26.

13. Ἰω. 21,17.

μὰς εἰσάγοντι καὶ μάνδρας ζωῆς αἰωνίου. Φυλάζωμεν διὰ τῶν ἀρετῶν τὴν πρὸς αὐτὸν εἰκόνα τε καὶ ὁμοίωσιν, ἵνα μὴ τῆς ζωηφόρου χειρὸς ἐκπέσωμεν. Καρποφορήσωμεν αὐτῷ δι' ἔργων ἀγαθῶν, ἵνα ἀμπελῶν Κυρίου Σαβαὼθ ὦμεν καὶ νεόφυτοι ἠγαπημένον. Ποιῶμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, ἵνα πατέρα τοῦτον πλουτήσωμεν. Καθάρωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἵνα οἶκος Θεοῦ χρηματίσωμεν· ὃς οὐ μόνον ὡς ἀμπελῶνα καὶ οἶκον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγρὸν οἰκειῖον καὶ κατεσπαρμένην ἄρουραν ἔχων τὸ ἡμέτερον γένος, «ὠμοιώθη», φησὶν, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ, σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν».

- 5 Οὐκ ἀκαίρως δὲ ταύτην ὁ λόγος ἠνεγκεν εἰς μέσον τὴν παραβολήν· ἐνὶ γὰρ δι' αὐτῆς ἀποδοῦναι τὸ χρέος καὶ πληρῶσαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἐν τῇ πρὸ ταύτης ὁμιλίᾳ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἐποιησάμην. Διδάσκων γὰρ ὑμᾶς περὶ λογικοῦ τε καὶ πνευματικοῦ θέρους, θεριστὰς μὲν εἶναι τοῦ πνευματικοῦ θέρους, ὃ ἐστὶν ἡ ἀπὸ ἀπιστίας εἰς πίστιν μεταστάσις, τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς αὐτῶν διαδόχους καὶ μέχρις ἡμῶν κατὰ γενεὰς διδασκάλους τῆς εὐσεβείας, εἶπόν τε καὶ ὑπέδειξα. Τοῦ δὲ λογικοῦ θέρους, ὃπερ ἐστὶν ἡ ἐνταῦθα πρὸς τὸν μέλλοντα βίον ἡμῶν ἐκάστου μετάθεσις, θεριστὰς μὲν τοὺς ἀγίους ἀγγέλους, ἔφην, εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ πλέον ἔχειν τῶν Ἀποστόλων, ὅτι καὶ μετὰ τὸν θερισμὸν ἐκλέγονται καὶ διαχωρίζουσι, ἀνὰ μέρος μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, ἀνὰ μέρος δὲ τοὺς πονηροὺς· καὶ τοὺς μὲν ἀγα-

Χριστό, πού μᾶς ὀδηγεῖ σὲ βοσκές καὶ μάνδρες αἰωνίας ζωῆς. Ἄς φυλάξωμε διὰ τῶν ἀρετῶν τὴν πρὸς αὐτὸν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσι, γιὰ νὰ μὴ πέσωμε ἀπὸ τὸ ζωηφόρο χέρι. Ἄς καρποφορήσωμε σ' αὐτὸν δι' ἀγαθῶν ἔργων, γιὰ νὰ εἴμαστε ἀμπελῶν τοῦ Κυρίου Σαβαώθ, ἀγαπημένο νεόφυτο ἀμπέλι. Ἄς κάμωμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸ καὶ εὐάρεστο καὶ τέλειο, γιὰ νὰ τὸν ἀποκτήσωμε Πατέρα. Ἄς καθαρίσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄπὸ κάθε μολυσμὸ σάρκας καὶ πνεύματος, γιὰ νὰ καταστοῦμε οἶκος τοῦ Θεοῦ· ὁ ὁποῖος ἔχοντας τὸ γένος μας ὄχι μόνο ὡς ἀμπελῶνα καὶ οἶκο, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγρό του καὶ σπαρμένο χωράφι, λέγει, «ὡμοιώθηκε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπο πού ἔσπειρε καλὸ σπέρμα στὸν ἀγρό του, ὅταν δὲ ἐκοιμόνταν οἱ ἄνθρωποι, ἦλθε ὁ ἐχθρὸς του κι' ἔσπειρε ζιζάνια ἀνάμεσα στὸ σιτᾶρι κι' ἔφυγε»¹⁴.

- 5 Δὲν ἔφερε δὲ ἀκαίρως στὴ μέση τὴν παραβολὴ αὐτὴ ὁ λόγος· διότι εἶναι δυνατὸ δι' αὐτῆς νὰ ἀποδώσω τὸ χρέος καὶ νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσι πού ἔκαμα στὴν προηγουμένη ὁμιλία πρὸς τὴν ἀγάπη σας¹⁵. Διότι διδάσκοντάς σας γιὰ τὸ λογικὸ καὶ πνευματικὸ θέρος, εἶπα καὶ ὑπέδειξα ὅτι θερισταὶ μὲν τοῦ πνευματικοῦ θέρους, δηλαδῆ τῆς μεταστάσεως ἀπὸ τὴν ἀπιστία στὴν πίστι, εἶναι οἱ ἱεροὶ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοί των καὶ ἕως ἐμᾶς κατὰ γενεές διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας. Τοῦ δὲ λογικοῦ θέρους, δηλαδῆ τῆς ἀπὸ ἐδῶ πρὸς τὸν μέλλοντα βίο μεταθέσεως τοῦ καθενός μας, εἶπα ὅτι θερισταὶ μὲν εἶναι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, πού ἔχουν κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, διότι καὶ μετὰ τὸ θερισμὸ διαλέγουν καὶ διαχωρίζουν, κατὰ μέρος μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, κατὰ μέρος δὲ τοὺς πονηροὺς· καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς προπέμ-

15. Φαίνεται σὰν νὰ ἐκφωνήθηκε ἡ παροῦσα ὁμιλία εὐθὺς μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθμὸ 26, πού ἀναφέρεται ἐπίσης στὸ θέρος, ἐπομένως κατὰ τὸ ἴδιο καλοκαίρι.

θοὺς προπέμπουσιν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, τοὺς δὲ ποροὺς ρίπτουσιν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

6 Εἶπον οὖν ταῦτα πρῶην, οὐκ ἔδειξα δέ, ἀλλ' ὑπεσχέθην, Θεοῦ καιρὸν καὶ λόγον δόντος, τὴν παράστασιν δώσειν, ἡ ἱκανῶς ἔσται νῦν ἀποδεδομένη διὰ τῆς τοῦ Κυρίου ταύτης παραβολῆς· «ιδόντες γάρ», φησὶν, «οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου τὰ ζιζάνια ἐν τῷ ἀγρῷ, εἶπον τῷ Κυρίῳ· θέλεις ἀπελθόντες συλλέξαι αὐτά; Ὁ δὲ εἶπεν οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε εἰς δέσμας, πρὸς τὸ κατακαῦσαι, τὸν δὲ σῖτον συνάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

7 Τὰ μὲν οὖν ζιζάνια εἰσὶν, ὡς καὶ ὁ Κύριός φησιν, οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ἐκ γὰρ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἔργων τὸν χαρακτῆρα ἐκείνου φέροντες, σπέρματά τε αὐτοῦ καὶ υἱοποίητοι διατελεῖσιν αὐτῷ. Ὁ δὲ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ συντέλεια τοῦ αἰῶνος τούτου ἐστίν· εἰ γὰρ καὶ πόρρωθεν ἤρξατο καὶ νῦν ἐνεργεῖται καὶ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τότε τὸ πέρας λαμβάνει πᾶν. Οἱ δὲ θεριστῆ ἄγγελοί εἰσιν· οὗτοι γάρ εἰσι, καὶ μάλιστα τῆνικαῦτα, οἱ ἐπουρανίου βασιλέως διάκονοι· «ὥσπερ γάρ», φησί, «συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» αὐτὸς δὲ ἐστὶ καὶ Υἱὸς τοῦ ἀνωτάτω Πατρός· ἀποστελεῖ οὗτος «τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα». Ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὡς μὲν Θεὸς πάντων ἐστὶ δεσπότης καὶ βασιλεὺς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανόν· ὡς δὲ ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς γεγονῶς καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ καθελὼν τὸν δι' ἀπάτης δου-

πουν στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τοὺς δὲ πονηροὺς ρίπτουν στή γέεννα τοῦ πυρός.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶπα τις προάλλες, δὲν τὰ ἀπέδειξα ὅμως, ἀλλὰ ὑποσχέθηκα, ὅταν δώση ὁ Θεὸς καιρὸ καὶ λόγος, νὰ δώσω τὴν ἀπόδειξι, ἢ ὁποία ἐπαρκῶς θὰ ἀποδοθῆ δι' αὐτῆς τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου. «Ὅταν, λέγει, οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου εἶδαν τὰ ζιζάνια στὸν ἀγρό, εἶπαν στὸν Κύριο· θέλεις νὰ μεταβοῦμε γιὰ νὰ τὰ μαζεύσωμε; Αὐτὸς δὲ εἶπε, ὄχι, μὴ τυχὸν μαζεύοντας τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσετε μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ σιτάρι. Στὸν καιρὸ πάντως τοῦ θερισμοῦ θὰ εἰπῶ στοὺς θεριστάς· συλλέξατε πρῶτα τὰ ζιζάνια καὶ δέσατε τις δέσμες, γιὰ νὰ τις κατακαύσετε, τὸ δὲ σιτάρι τὸ συγκεντρώσετε στὴν ἀποθήκη μου»¹⁶.

Τὰ μὲν ζιζάνια λοιπὸν, ὅπως λέγει ὁ Κύριος, εἶναι οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· διότι αὐτοί, ἔχοντας ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἔργων τὸν χαρακτήρα ἐκείνου, εἶναι γεννήματα καὶ υἱοποίητοι αὐτοῦ. Ὁ δὲ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ εἶναι συντέλεια τοῦ αἰῶνος τούτου· διότι, ἂν καὶ ἄρχισε ἀπὸ πολλὸν καιρὸ καὶ τῶρα ἐνεργεῖται διὰ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ περατώνεται τότε. Οἱ δὲ θερισταὶ εἶναι ἄγγελοι· διότι αὐτοὶ εἶναι, καὶ μάλιστα τότε, οἱ διάκονοι τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως· διότι, λέγει, «ὅπως μαζεύονται τὰ ζιζάνια καὶ κατακαίονται στὸ πῦρ, ἔτσι θὰ εἶναι στὴ συντέλεια τοῦ αἰῶνος τούτου· θ' ἀποστείλῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (ὁ ἴδιος εἶναι καὶ Υἱὸς τοῦ ὑψίστου Πατρὸς) θ' ἀποστείλῃ λοιπὸν αὐτὸς «τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ συμμαζεύσουν ἀπὸ τὴ βασιλεία του ὅλα τὰ σκάνδαλα»¹⁷. Διότι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς Θεὸς μὲν εἶναι δεσπότης τῶν ὅλων καὶ βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ· ὡς ἄνθρωπος δὲ πού ἐγινε γιὰ μᾶς καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ καθήρεσε αὐτὸν πού ὑπεδούλωσε

17. Ματθ. 13,40 ἐ..

σάμενον τὸ ἡμέτερον γένος, ἡμᾶς τε δι' ἑαυτοῦ λυτρωσάμενος καὶ προσαγαγὼν τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, βασιλείαν οἰκείαν ἔχει τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ τὴν ἐκ παντὸς γένους ἱερὰν Ἐκκλησίαν.

8 Ἄποστελεῖ οὖν οὗτος τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ταύτης πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, τοὺς αἵρετικούς δηλονότι καὶ τοὺς μὴ διὰ μετανοίας τῶν ἔργων ἀποστάντας τῆς ἀμαρτίας (πᾶσα γὰρ ἀμαρτία ἀνομία ἐστὶ)· συλλέξαντες οὖν τούτους, βαλοῦσιν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Βλέπετε, ἀδελφοί, θερισμὸν καὶ χωρισμὸν ὄντως φρικωδέστατον καὶ δεινότατον; Ἀληθῶς δὲ ἄρα καὶ τοὺς ἀγγέλους εἶναι τοὺς τοῦ θερισμοῦ τούτου θεριστάς, καὶ τῶν Ἀποστόλων ἔχειν τι πλεον ἐλέγομεν ἡμεῖς. Ἰδόντες οὖν οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου, τουτέστιν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, τὰ ζιζάνια ἐν τῷ ἀγρῷ, τουτέστι τοὺς δυσσεβεῖς καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους συνδιάγοντας μετὰ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοὺς συμβιωτεύοντας, εἶπον τῷ Κυρίῳ· «θέλεις ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;», τουτέστι διὰ τοῦ θανάτου ἐξάρωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς; Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· οὐ, μὴ ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον».

9 Πῶς οὖν, εἴπερ συνέλεγον αὐτοῖς τὰ ζιζάνια, εἴπερ συνεκκόπτοντες διὰ τοῦ θανάτου τοὺς πονηροὺς ἐχώριζον ἀπὸ τῶν δικαίων, συνέβαινε καὶ τὸν σῖτον, ἦτοι τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐκριζοῦσθαι; Πολλοὶ τῶν δυσσεβῶν καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν συνδιάγοντες τοῖς εὐσεβῶς καὶ δικαίως βιοῦσι, χρόνῳ ποτὲ μεταβάλλονται τῇ μετανοίᾳ καὶ μεταμανθάνουσι τὴν εὐσέβειαν καὶ

μέ ἀπάτη τὸ γένος μας, κι' ἐμᾶς μᾶς ἐλύτρωσε ὁ ἴδιος καὶ μᾶς προσήγαγε στὸν γεννήτορά του, βασιλεία ἔχει τὸ ἀνθρώπινο γένος, μάλιστα δὲ τὴν ἀπὸ ὅλα τὰ γένη ἱερὰ Ἐκκλησία.

Θὰ ἀποστείλῃ λοιπὸν αὐτὸς τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ μαζεύσουν ἀπὸ τὴν βασιλεία του ὅλα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς πράττοντας τὴν ἀνομία, δηλαδή τοὺς αἵρετικούς καὶ τοὺς μὴ ἀπομακρυνθέντας ἀπὸ τὴν ἁμαρτία διὰ μετανοίας τῶν ἔργων (διότι κάθε ἁμαρτία εἶναι ἀνομία)· ἀφοῦ λοιπὸν μαζεύσουν αὐτούς, θὰ τοὺς ρίψουν στὴν κάμινο τοῦ πυρός, ὅπου θὰ εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ τὸ τρίξιμο τῶν ὀδόντων¹⁸. Βλέπετε, ἀδελφοί, θερισμὸ καὶ χωρισμὸ πραγματικὰ φρικωδέστατο καὶ δεινότατο; Ἄρα ὀρθῶς ἐλέγαμε ἐμεῖς ὅτι θερισταὶ τοῦ θερισμοῦ τούτου εἶναι οἱ ἄγγελοι καὶ ὅτι ἔχουν κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Ὅταν λοιπὸν εἶδαν οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου, δηλαδή οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, τὰ ζιζάνια στὸν ἀγρό, δηλαδή τοὺς δυσσεβεῖς καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους νὰ συνδιαγουν μαζί με τοὺς ἀγαθοὺς καὶ νὰ συμβιώνουν καὶ αὐτοὶ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, εἶπαν στὸν Κύριο· «θέλεις νὰ μεταβοῦμε γιὰ νὰ τὰ μαζεύσωμε;», δηλαδή νὰ τοὺς πάρωμε ἀπὸ τὴ γῆ διὰ τοῦ θανάτου; «Ὁ δὲ Κύριος τοὺς εἶπε, ὄχι μήπως τυχὸν μαζεύοντας τὰ ζιζάνια ἐκριζώσετε μαζί μ' αὐτὰ καὶ τὸ σιτᾶρι».

Πῶς λοιπὸν, ἂν ἐμάζευαν μαζί με αὐτοὺς τὰ ζιζάνια, ἂν ἀποκόπτοντας διὰ τοῦ θανάτου τοὺς πονηροὺς τοὺς ἐχώριζαν ἀπὸ τοὺς δικαίους, θὰ συνέβαινε νὰ ἐκριζώνεται καὶ ὁ σῖτος, δηλαδή οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι; Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δυσσεβεῖς καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, συμβιώνοντας με τοὺς ζῶντας εὐσεβῶς καὶ δικαίως, κάποτε με τὸν καιρὸ μεταβάλλονται διὰ τῆς μετανοίας καὶ καταρτίζονται στὴν εὐσέβεια καὶ τὴν ἀρετὴ καὶ

18. Ματθ. 13,42.

τὴν ἀρετὴν καὶ ἀντὶ ζιζανίων σῖτοι γίνονται· καὶ οὕτω συνέβαινε ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ζιζανίων συνεκριζοῦσθαι καὶ τὸν σῖτον εἶπερ ἀνάρπαστοι παρὰ τῶν ἀγγέλων πρὸ τῆς μετανοίας ἐγένοντο. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πονηροὶ ὄντες, τέκνα ἢ ἔγγονα ἀπεγέννησαν ἀγαθῆς προαιρέσεως· διὰ τοῦτο ὁ πάντα πρὶν γενέσεως εἰδὼς, οὐκ ἐνέδωκεν ἐκριζωθῆναι πρὸ καιροῦ τὰ ζιζάνια· «ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ», φησὶν, «ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου».

10 Τοῦτό ἐστιν ἀντικρυς, ὅπερ ἐν ἑτέρῳ φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι «εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἕκεν ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφίμωθη. Τότε εἶπε τοῖς διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας ἄρατε αὐτόν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸν σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ συνῆσαν τοῖς ἀγαθοῖς σπέρμασι τὰ ζιζάνια, οὕτως ἐνταῦθα συνανέκειτο τοῖς τὰς ἀγαθὰς πράξεις ὡς νυμφικὴν διπλοῖδα περικειμένοις, ὁ τὸν κατεφθαρμένον καὶ κατεσπιλωμένον φορῶ χιτῶνα τῆς ἀμαρτίας· καὶ καθάπερ ἐκεῖ τὰ ζιζάνια πρῶτον δεθῆναι κελεύει ὁ Κύριος, εἶτα εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο ριφῆναι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, πρῶτον εἰπὼν, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας εἶτά φησιν, ἐκβάλετε αὐτόν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· καὶ ἐπήγαγεν ὅπερ καὶ ἐκεῖ, ὅτι ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ὥστε τὸ αὐτό ἐστὶ τῇ γενέσει τοῦ πυρὸς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.

11 Ἀλλὰ πῶς τοῦτο ἀφεγγέστερον ὄν, οὐκ ἐνδότερον σκότος λέγεται, ἀλλ' ἐξώτερον; Φῶς ἀνέσπερον καὶ ἀληθινὸν καὶ αἰδιὸν ἐν ᾧ νῦν εἰσι τῶν δικαίων τὰ πνεύματα, τότε δὲ καὶ μετ' ὧν οἱ ἅγιοι ἔσονται, ὁ Θεὸς ἐστίν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τῆ

ἀντὶ ζιζανίων γίνονται σῖτος· κί' ἔτσι θὰ συνέβαινε κατὰ τὴ συλλογὴ τῶν ζιζανίων νὰ ἐκριζώνεται μαζί καὶ ὁ σῖτος, ἂν ἐγίνονταν ἀνάρπαστοι ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους πρὸ τῆς μετανοίας. Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι, ἂν καὶ ἦσαν πονηροί, ἐγέννησαν τέκνα ἢ ἐγγόνια ἀγαθῆς προαιρέσεως· γι' αὐτὸ αὐτὸς ποὺ γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνουν δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐκριζωθοῦν πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ τους τὰ ζιζάνια· «στὸν καιρὸ δὲ τοῦ θερισμοῦ, λέγει, θὰ εἰπῶ στοὺς θεριστάς, μαζεύσατε πρῶτα τὰ ζιζάνια καὶ δέσατέ τα σὲ δέματα γιὰ νὰ τὰ κατακαύσετε, τὸν δὲ σῖτο συγκεντρώσατε στὴν ἀποθήκη μου». Τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ λέγει σὲ ἄλλο ἐδάφιο ὁ Κύριος ὅτι, «μόλις ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθε γιὰ νὰ ἰδῆ τοὺς συνδαιτημόνες, εἶδε ἐκεῖ ἓναν ἄνθρωπο ποὺ δὲν εἶχε ἔνδυμα γάμου καὶ τοῦ εἶπε· φίλε, πῶς εἰσῆλθες ἐδῶ χωρὶς ἔνδυμα γάμου; Αὐτὸς δὲ ἐφίμωθηκε. Τότε εἶπε στοὺς διακόνους, ἀφοῦ τοῦ δέσετε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, πάρετέ τον καὶ βγάλετέ τον στὸ σκότος τὸ ἐξώτερο· ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων»¹⁹. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ συνυπῆρχαν τὰ ζιζάνια μὲ τὰ ἀγαθὰ σπέρματα, ἔτσι ἐδῶ μὲ τοὺς ἐνδυμένους τὶς ἀγαθὲς πράξεις σὰν γαμήλιο φόρεμα συνεστιᾶτο αὐτὸς ποὺ ἐφοροῦσε τὸν ἐφθαρμένο καὶ λερωμένο χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὅπως ἐκεῖ ὁ Κύριος διατάσσει πρῶτα νὰ δεθοῦν τὰ ζιζάνια, ἔπειτα νὰ ριφθοῦν σ' ἐκείνη τὴ φωτιά, ἔτσι κί' ἐδῶ, ἀφοῦ εἶπε πρῶτα, νὰ τοῦ δέσετε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, ἔπειτα λέγει, βγάλετέ τον στὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο· καὶ προσέθεσε ὅτι ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ὡστε τὸ ἴδιο μὲ τὴ γέεννα τοῦ πυρός εἶναι τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο.

- 11** Ἄλλὰ πῶς τοῦτο, ἐνῶ εἶναι ἀφεγγέστερο, δὲν λέγεται ἐνδότερο σκότος, ἀλλὰ ἐξώτερο; Φῶς ἀνέσπερο καὶ ἀληθὲς νὸ καὶ αἶδιο, στὸ ὁποῖο τώρα εἶναι τῶν δικαίων τὰ πνεύματα, τότε δὲ θὰ εἶναι οἱ ἅγιοι μαζί μὲ τὰ σώματα μάλιστα, εἶναι ὁ

19. Ματθ. 22,11.

δικαιοσύνης ἥλιος· τοῦ ἡλίου δὲ τούτου καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ φωτός, καὶ νῦν οἱ ζῶντες ἐν ἀκαθαρσίᾳ καὶ ἀδικίᾳ ἔξω εἰσίν, ἀλλ' ἔχουσιν ἐνταῦθα τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας καὶ ζῶσι τοῦ αἰσθητοῦ νῦν ἀπολαύοντες φωτὸς καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων κτισμάτων τοῦ Θεοῦ παραμυθίας, τοῦ Θεοῦ φιλανθρώπως ἐνεχομένου καὶ μακροθύμως ἐκδεχομένου τὴν τούτων ἐπιστροφήν. Οἱ δὲ μὴ μετανοήσαντες ἐνταῦθα, τότε καὶ τῆς θείας ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας στερηθέντες καὶ τῆς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων ἀπολαύσεως, καὶ οὕτω τοῦ Θεοῦ πορρωτέρω γεγονότες καὶ αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἀπεστερημένον, τῇ αἰωνίῳ παραδοθήσονται κολάσει. Καὶ νῦν μὲν ἔξω τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ὄντες, ἐξώτερον δέ, καθάπερ ἔφημεν, τούτου τότε γεγονότες καὶ τῷ ἐξωτέρῳ τοῦ ὄντος φωτὸς παραδοθέντες σκότει καὶ τῇ ἀπαραμυθίᾳ θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολός φησιν ὅτι, «τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει, κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῶ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ δικαιοκρισίας καὶ ἀποκαλύψεως Θεοῦ».

- 12 Ὅργην δὲ Κυρίου τίς ὑποίσει; Τίς ὑπομενεῖ τότε τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν αἰσχύνην ἐκείνην, ἣν ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ τῆς παραβολῆς, λέγων πρὸς τὸν ὡς δυσειδὲς ἔνδυμα τῆς ἀμαρτίας περικείμενον· «πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου», τὸν κεχαριτωμένον τῆς ἀρετῆς κόσμον; Κάκεῖνος γὰρ ἐφιμώθη, μὴ ἔχων διάραι στόμα. Τίς ὑπομενεῖ τὴν θείαν μετ' ὀργῆς ἀπόφασιν ἐκείνην καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων εἰς ἐκπλήρωσιν ἐκείνης σφοδροτάτην ὀρμῆν, ἀναρπαζόντων τὸν κατὰ κριτον ἀπὸ τοῦ χοροῦ τῶν δικαίων καὶ χωριζόντων ὡς τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ σίτου καὶ δεσμούντων ἀνηλεῶς καὶ ὠθούντων

Θεός· διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· τοῦ ἡλίου δὲ τούτου καὶ τοῦ ἀπ' αὐτὸν προερχομένου φωτὸς οἱ ζῶντες σὲ ἀκαθαρσία καὶ ἀδικία εἶναι καὶ τώρα ἔξω, ἀλλὰ ἔχουν ἐδῶ τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας καὶ ζοῦν ἀπολαύοντας τώρα τὸ αἰσθητὸ φῶς καὶ τὴν ἀπὸ τὰ ἄλλα κτίσματα τοῦ Θεοῦ παραμυθία, ἐνῶ ὁ Θεὸς φιλανθρώπως ἀνέχεται καὶ μακροθύμως ἀναμένει τὴν ἐπιστροφή τους. Ὅσοι δὲ δὲν μετενόησαν ἐδῶ, τότε θὰ στερηθοῦν καὶ τῆς θείας ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας καὶ τῆς ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ ἀπολαύσεως, καὶ ἔτσι ἀφοῦ εὐρεθοῦν μακρὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ χωρὶς ἐλπίδα, θὰ παραδοθοῦν στὴν αἰωνία κόλασι. Ἐνῶ καὶ τώρα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ φῶς, τότε, ὅπως εἶπαμε, θὰ εὐρεθοῦν ἐξώτερα ἀπὸ αὐτὸ καὶ θὰ παραδοθοῦν στὸ ἐξώτερο τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σκότος καὶ στὴν ἀπαρηγόρητη θλίψι καὶ στενοχωρία, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος, ὅτι «ἡ χρηστότης τοῦ Θεοῦ σὲ ὀδηγεῖ σὲ μετάνοια, ἐνῶ ἐσὺ μὲ τὴν σκληρότητα καὶ ἀμετανόητη καρδιά θησαυρίζεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ὀργή κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ὀργῆς καὶ δικαιοκρισίας καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ»²⁰.

- 12 Τὴν δὲ ὀργὴ τοῦ Κυρίου ποιὸς θὰ ὑποφέρῃ; Ποιὸς θὰ ὑπομείνῃ τότε τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν αἰσχύνῃ ἐκείνῃ τὴν ὁποία μᾶς ὑπέδειξε ὁ Κύριος στὸ εὐαγγέλιο διὰ τῆς παραβολῆς, λέγοντας πρὸς τὸν περιβεβλημένο μὲ τὸ δυσειδὲς ἔνδυμα τῆς ἀμαρτίας· «πῶς εἰσῆλθες ἐδῶ μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου», τὸν χαριτωμένο στολισμὸ τῆς ἀρετῆς; Καὶ ἐκεῖνος τότε ἐφίμωθηκε, διότι δὲν εἶχε πῶς ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα. Ποιὸς θὰ ὑπομείνῃ τὴν μὲ ὀργὴ θεία ἐκείνῃ ἀπόφασι καὶ τὴν σφοδρότατη ὀρμὴ τῶν ἀγγέλων γιὰ ἐκπλήρωσί της, οἱ ὁποῖοι ἄρπαξαν τὸν κατάκριτο ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν δικαίων καὶ τὸν ἐχώρισαν ὅπως τὰ ζιζάνια ἀπὸ τὸν σῖτο καὶ τὸν ἔδεσαν χωρὶς οἱ-

20. Ρωμ. 2,4 ἐ..

φεῦ εἰς τὴν γέενναν; Τίς ὑπομενεῖ τὸ ἐξώτερον καὶ εἰς αἰῶνας ἀφώτιστον ἐκεῖνο σκότος, τὸν ἄπαυστον καὶ ἀπαραμύθητον ἐκ σφοδροῦ πένθους κλόνον καὶ βρυγμὸν καὶ συγκρουσμὸν τὸν ὀδόντων, τὴν ἄληκτον καὶ ἀφόρητον ἐκ τῆς καύσεως ὀδύνην τοῦ ἀσβέστου πυρός; Οἶον δὲ τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ὃ καὶ σωμάτων ἄπτεται καὶ τῶν ἐν σώμασιν ὄντων καὶ τῶν οὐκ ἐν σώμασι πνευματικῶν, ὀδυνῶν ἅμα καὶ παρακατέχον ἀθάνατα, δι' οὗ καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς πῦρ τακῆσεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον, στοιχεῖα δὲ πυρούμενα τήκεται; Ὅση δὲ τῆς ὀδύνης προσθήκη τὸ τῆς ἀπολυτρώσεως ἀπροσδόκητον; Τί δὲ τὸ μηδὲ ὄραν ἢ κακοῦ κείμεθα; Καὶ γὰρ ἀφώτιστον ἐκεῖνο τὸ πῦρ.

13 Οὗτος δὲ ὁ θερισμὸς ὁ αὐτός ἐστι καὶ τῇ ἄλωνι ἐκείνῃ, ἣν ὁ Χριστὸς κατέχων τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθαριεῖ, ὡς ὁ Πρόδρομος αὐτοῦ καὶ βαπτιστῆς ἐδίδαξε· καὶ τὸν μὲν σῖτον συναξει εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ· τὰς γὰρ ἀγγελικὰς δυνάμεις πτύον ἐν τῇ χειρὶ ὑπάρχον τοῦ Χριστοῦ ὁ βαπτιστῆς ἐκάλεσε, πτύον δὲ ἐστὶ τὸ λικμητήριον. Ὡσπερ οὖν τοῦτο ἐν ταῖς χερσὶν ὄν τοῦ γεωργοῦ κινεῖται ὅποι ἂν καὶ ὅπως ὁ γεωργὸς θελήσῃ, οὕτω καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐν τῇ χειρὶ ὄντες καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κινουῦνται ὅποι ἂν καὶ ὅπως αὐτὸς βούλεται καὶ πληροῦσι τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ὅπερ δὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ θερισμῷ ἀγρὸν εἶπεν, ἄλωνα ἐνταῦθα προσεῖπεν· ἐν γὰρ τῇ ἄλωνι πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ συναγόμενα λαμβάνουσι τὴν διάκρισιν. Ἦν δὲ συλλογὴν ἐκεῖ τῶν ζιζανίων προσέταξε γενέσθαι, κάθαρσιν ἐνταῦθα τῆς ἄλωνος ἐκάλεσε. Τὰ δὲ ζιζάνια ἄχυρον ἐνταῦθα προσηγόρευσε· καὶ γὰρ καὶ τὰ ζιζάνια κοῦφα ὄντα ὡς ἄκαρπα μετὰ τοῦ ἀχύρου

κτο καὶ τὸν ὤθησαν, ἀλλοίμονο, στὴ γέεννα; Ποιὸς θὰ ὑπομείνη τὸ ἐξώτερο καὶ στοὺς αἰῶνες ἀφώτιστο ἐκεῖνο σκότος, τὸν ἄπαυστο καὶ ἀπαραμύθητο ἀπὸ τὸ σφοδρὸ πένθος κλονισμὸ καὶ βρυγμὸ καὶ συγκρουσμὸ τῶν ὀδόντων, τὴν ἀτελείωτη καὶ ἀφόρητη ἀπὸ τὴν καῦσι ὀδύνη τοῦ ἀσβέστου πυρός; Τί εἶδους δὲ εἶναι ὁ πῦρ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο καὶ σώματα ἐγγίζει καὶ τὰ ἐνσώματα ὄντα καὶ τὰ ἀσώματα πνευματικὰ ὄντα, προκαλώντας πόνο καὶ συγχρόνως κατέχοντας παντοτινά, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ἰδικό μας πῦρ θὰ λειώσῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένο²¹, «στοιχεῖα δὲ πυρούμενα λειώνουν»; Πόση δὲ εἶναι ἡ αὐξησις τῆς ὀδύνης ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀναμένεται ἀπολύτρωσις; Τί σημαίνει δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι οὔτε βλέπομε σὲ ποιὸ σημεῖο κακοῦ ἔχομε καταντήσει; Διότι τὸ πῦρ ἐκεῖνο εἶναι ἀφώτιστο.

- 13 Αὐτὸς δὲ ὁ θερισμὸς εἶναι ὁ ἴδιος μ' ἐκεῖνο τὸ ἀλῶνι, πὺ θὰ καθαρῖσῃ ὁ Χριστὸς ἔχοντας τὸ πτυάρι στὸ χέρι του, ὅπως ἐδίδαξε ὁ Πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς αὐτοῦ²²· καὶ τὸ μὲν σιτάρι θὰ συνάξῃ στὴν ἀποθήκη του, τὸ δὲ ἄχυρο θὰ κατακαύσῃ στὸ ἄσβεστο πῦρ. Πραγματικὰ ὁ βαπτιστῆς πτυάρι στὸ χέρι τοῦ Χριστοῦ ἐκάλεσε τὶς ἀγγελικὰς δυνάμεις, πτυάρι δὲ εἶναι τὸ λιχνιστήρι. Ὅπως λοιπὸν τοῦτο, ὅταν εἶναι στὰ χέρια τοῦ γεωργοῦ κινεῖται ὅπου καὶ ὅπως θελήσῃ ὁ γεωργός, ἔτσι καὶ οἱ ἄγγελοι, πὺ εἶναι στὸ χέρι καὶ στὴν ἐξουσία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, κινεῖνται ὅπου καὶ ὅπως αὐτὸς θέλει καὶ ἐκτελοῦν τὸ θέλημά του. Ὅ,τι δὲ σ' ἐκεῖνον τὸ θερισμὸ εἶπε ἀγρόν, ἐδῶ τὸ ἐχαρακτήρισε ὡς ἀλῶνι· διότι στὸ ἀλῶνι λαμβάνουν τὸ ξεχώρισμα ὅλα τὰ ἀπὸ τὸν ἀγρὸ συναγόμενα. Ἐκεῖνο δὲ πὺ προσέταξε ἐκεῖ νὰ γίνῃ ὡς συλλογὴ τῶν ζιζανίων, ἐδῶ ἐκάλεσε κάθαρσι τοῦ ἀλωνιοῦ. Τὰ δὲ ζιζάνια ὠνόμασε ἐδῶ ἄχυρο· διότι καὶ τὰ ζιζάνια, ἀφοῦ εἶναι ἐλαφρὰ ὡς ἄκαρπα, παρασύρει ὁ ἄνεμος μαζί

22. Ματθ. 3,12.

παρασύρει ὁ ἄνεμος. Ἴσως δὲ καὶ τι πλέον ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἀχύρου αἰνίττεται, ὅτι μὴ μόνον οἱ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν γειτόνων ἐπιβλαβεῖς ὑπάρχοντες, καθάπερ τὰ ζιζάνια τοῖς συνερριζωμένοις, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ τοῖς ἄλλοις βλαβεροί, εὐπερίτρεπτοι δὲ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀνωφελεῖς διὰ τὴν ἀκαρπίαν, καὶ οὗτοι πυρός εἰσιν ἄξιοι. Ὁ δὲ ἐκεῖ κάμινον πυρός, ἐνταῦθα πῦρ ἄσβεστον ὠνόμασε, δεικνὺς ὅτι ἀτελεύτητὸς ἐστὶν ἢ μέλλουσα καὶ μένουσα κόλασις ἐκείνη, τοῖς διὰ τὴν ἀπραξίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐμπαθῆ καὶ ἐφάμαρτον ζωὴν ἀχύρῳ καὶ ζιζανίοις παρεικασθεῖσιν. Ὁ δὲ ἐνταῦθα ἀποθήκην εἶπε, βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἠρμήνευσεν ἐκεῖ· «τότε γάρ», φησὶν, «οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν». Πῶς δὲ οὐκ εἶπεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' «ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν»; Ἴνα δείξῃ, ὅτι πρῶτον ὁ ἄνθρωπος υἱὸς γίνεται Θεοῦ καὶ ἄξιος τοῦ Πατέρα ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, καὶ οὕτως ἔπειτα κληρονόμος εἰκότως καθίσταται τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Πῶς δὲ γίνεται υἱὸς Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος; Διὰ τῆς τῶν ἔργων ὁμοιότητος· διὸ καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγοντας, ὅτι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐσμεν· «εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε», φησὶ, «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν». Καὶ πάλιν αὐτῶν λεγόντων, ἡμεῖς ἕνα Πατέρα ἔχομεν τὸν Θεόν, εἶπε πρὸς αὐτούς· «εἰ ὁ Θεὸς Πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἄν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω· ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ θέλετε ποιεῖν».

- 14** Ὅρατε πῶς ἐκ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πράξεων υἱοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος τῷ διαβόλῳ, καὶ οὕτω κληρονόμος γίνεται τοῦ αἰωνίου πυρός; Οὕτω καὶ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πράξεων ἐξομοιοῦται τῷ Θεῷ καὶ υἱοποιεῖται τούτῳ καὶ κληρονόμος γίνεται τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο δεικνὺς ὁ

23. Ματθ. 13,43.

24. Ἰω. 8,39.

μὲ τὸ ἄχυρο. Ἴσως δὲ ἐδῶ μὲ τὸ ἄχυρο ὑπαινίσσεται καὶ κάτι περισσότερο, ὅτι ἄξιοι πυρὸς εἶναι ὄχι μόνο ὅσοι εἶναι ἐπιβλαβεῖς στοὺς ἀγαθοὺς γείτονες, ὅπως τὰ ζιζάνια στὰ συρριζωμένα σιτηρά, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ βλαβεροὶ στοὺς ἄλλους, εὐμετάβολοι δὲ καὶ λόγῳ τῆς ἀκαρπίας καθ' ἑαυτοὺς ἀνωφελεῖς. Ὅ,τι δὲ ἐκεῖ εἶπε κάμινον πυρὸς, ἐδῶ ὠνόμασε πῦρ ἄσβεστο, δεικνύοντας ὅτι ἡ μέλλουσα καὶ παραμένουσα ἐκείνη κόλασις εἶναι ἀτελεύτητη γιὰ ἐκείνους πού λόγῳ τῆς ἀπραξίας τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἀμαρτωλῆς ζωῆς παρωμοιάσθησαν μὲ ἄχυρο καὶ ζιζάνια. Ἐκεῖνο δὲ πού ἐδῶ εἶπε ἀποθήκη, ἐκεῖ τὸ ἐρμήνευσε βασιλεία Θεοῦ· «διότι τότε, λέγει οἱ δίκαιοι θὰ ἐκλάμπουν σὰν ὁ ἥλιος στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς των»²³. Πῶς δὲ δὲν εἶπε, 'στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ', ἀλλὰ στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς των; Γιὰ νὰ δείξη ὅτι πρῶτα ὁ ἄνθρωπος γίνεται υἱὸς Θεοῦ καὶ ἄξιος νὰ ἐπικαλεῖται Πατέρα τὸν Θεό, καὶ ἔτσι ἔπειτα καθίσταται εὐλόγως κληρονόμος τῆς βασιλείας του. Πῶς δὲ γίνεται υἱὸς Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος; Διὰ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἔργων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πού ἰσχυρίζονται ὅτι 'εἴμαστε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ'· «ἂν ἦσθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ ἐπράττετε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ»²⁴. Καὶ πάλι, ὅταν αὐτοὶ ἔλεγαν, «ἐμεῖς ἕνα Πατέρα ἔχομε, τὸν Θεὸ», τοὺς εἶπε· «ἂν ὁ Θεὸς ἦταν Πατέρας σας, θὰ μὲ ἀγαπούσατε· διότι ἐγὼ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἔρχομαι· σεῖς εἴσθε ἀπὸ τὸν πατέρα σας τὸν διάβολο καὶ θέλετε νὰ πρᾶττετε τίς ἐπιθυμίες αὐτοῦ»²⁵.

- 14** Βλέπετε πῶς ἀπὸ τίς πονηρὲς ἐπιθυμίες καὶ πράξεις υἰοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν διάβολο κι' ἔτσι γίνεται κληρονόμος τοῦ αἰωνίου πυρὸς; Ἔτσι καὶ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πράξεων ἐξομοιώνεται μὲ τὸν Θεὸ καὶ υἰοποιεῖται ἀπὸ αὐτὸν καὶ γίνεται κληρονόμος τῆς βασιλείας του. Καὶ

25. Ἰω. 8,42.

Κύριος, ὡς ὁμοιότης πρὸς τὸν Θεὸν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, «ἐντολήν», φησὶν, «καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καὶ εἰ ἐγὼ ἐνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε» καὶ «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν»· καὶ «γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί»· καὶ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς».

15 Ὁ γοῦν διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχων τὴν ὁμοιότητα, οὗτος Πατέρα διὰ τῶν ἔργων πλουτήσας τὸν Θεόν, κληρονόμος ἔσται τῆς πατρικῆς βασιλείας· ἧς ὁ ἐκπεσὼν οὐχ ἀπλῶς ἀποτυγχάνει ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἀφειργεῖ παραδίδοται σκότει, ἀφορήτως καὶ ἀτελευτήτως κατακαίοντι. Ὅστις οὖν ἐθέλει ρυσθῆναι τῆς ἀλήκτου κολάσεως ἐκείνης καὶ τῆς αἰδίου τοῦ Θεοῦ βασιλείας κληρονόμος γενέσθαι, μὴ ζιζάνιον ἔστω, σπέρμα πονηρὸν καὶ βλαπτικόν, ὡς εἶναι κοινὴ λύμη σώμασί τε καὶ ψυχαῖς τῶν ἐγγιζόντων, παράδειγμα θεομισῆς προκείμενος πονηρῶν ἔργων τε καὶ λόγων, μηδὲ καλάμη καὶ ἄχυρον, οὕτω μὲν κοῦφος, ὡς εὐρίπιστος εἶναι ταῖς τοῦ πονηροῦ πνεύματος αἰραῖς τε καὶ προσβολαῖς, οὕτω δὲ ἀχρεῖος, ὡς εἰς

26. Ἰω. 13,34. 14.

27. Ματθ. 11,29.

τοῦτο δεικνύοντας ὁ Κύριος, ὅτι δηλαδὴ ὁμοιότης πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ, λέγει «σᾶς δίδω νέα ἐντολή, ν' ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ὅπως ἐγὼ ἀγάπησα σᾶς, ν' ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς ἀλλήλους· καὶ ἂν ἐγὼ ἔνιψα τὰ πόδια σας, ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ σεῖς ὀφείλετε νὰ νίπτετε τὰ πόδια ἀλλήλων· διότι σᾶς ἔχω δώσει ὑπόδειγμα, νὰ πράττετε καὶ σεῖς, ὅπως ἔκαμα κι' ἐγὼ σὲ σᾶς»²⁶. καί, «μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ εὐρῆτε ἀνάπαυσι στίς ψυχές σας»²⁷. καὶ «γίνετε οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατήρ σας εἶναι οἰκτίρμων»²⁸. καί, «νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ ἀγαθοποιῆτε καὶ νὰ δανείζετε χωρὶς καθόλου νὰ ἀπελπίζετε, καὶ ὁ μισθός σας θὰ εἶναι πολὺς καὶ θὰ εἴσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, διότι αὐτὸς εἶναι χρηστὸς ἀπέναντι στοὺς ἀχαρίστους καὶ τοὺς πονηροὺς»²⁹.

- 15** Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ διὰ τῆς ἀγάπης καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἔχει πρὸς τὸν Θεὸ τὴν ὁμοιότητα, αὐτὸς, ἀφοῦ ἀπέκτησε διὰ τῶν ἔργων πατέρα τὸν Θεό, θὰ εἶναι κληρονόμος τῆς πατρικῆς βασιλείας· καὶ ὅποιος ἐξέπεσε ἀπὸ αὐτὴν ἀπλῶς ἀποτυγχάνει αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ παραδίδεται στὸ ἀφεγγές σκότος, ποὺ κατακαίει ἀφορήτως καὶ ἀτελευτήτως. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὴν ἀτελείωτη ἐκείνη κόλασι καὶ νὰ γίνῃ κληρονόμος τῆς αἰδίου βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ζιζάνιο, σπέρμα πονηρὸ καὶ βλαπτικόν, ὥστε νὰ εἶναι κοινὴ φθορὰ στὰ σώματα καὶ τίς ψυχές τῶν πλησιαζόντων, προκείμενος ὡς θεομισὲς παράδειγμα πονηρῶν ἔργων καὶ λόγων, οὔτε καλάμη καὶ ἄχυρο, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἐλαφρὸς, ὥστε νὰ εἶναι εὐκολορίπιστος ἀπὸ τίς αὔρες καὶ προσβολές τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ ἀχρεῖος, ὥστε νὰ προτίθεται γιὰ τὴν βρῶσι ἀλόγων πα-

28. Λουκᾶ 6,36.

29. Λουκᾶ 6,35.

βρωσιν παθῶν ἀλόγων καὶ δαιμόνων προκειῖσθαι ἀλλὰ σίτω ἔστω, πάντων τῶν ἀχρείων καὶ πονηρῶν ἔργων καὶ λόγῳ ἀπεχόμενος καὶ τὰς ἀντιθέτους ἀρετὰς ἐργαζόμενος καὶ φέρω τοὺς τῆς μετανοίας καρπούς· οὕτω γὰρ ἂν εἴη τῆς οὐρανίου ἀποθήκης ἄξιος καὶ υἱὸς κληθεῖη τοῦ ἀνωτάτω Πατρὸς καὶ εἰς τὴ ἐκείνου βασιλείαν ὡς κληρονόμος εἰσέλθοι χαίρων, τῇ θεῖ δόξῃ περιλαμβόμενος.

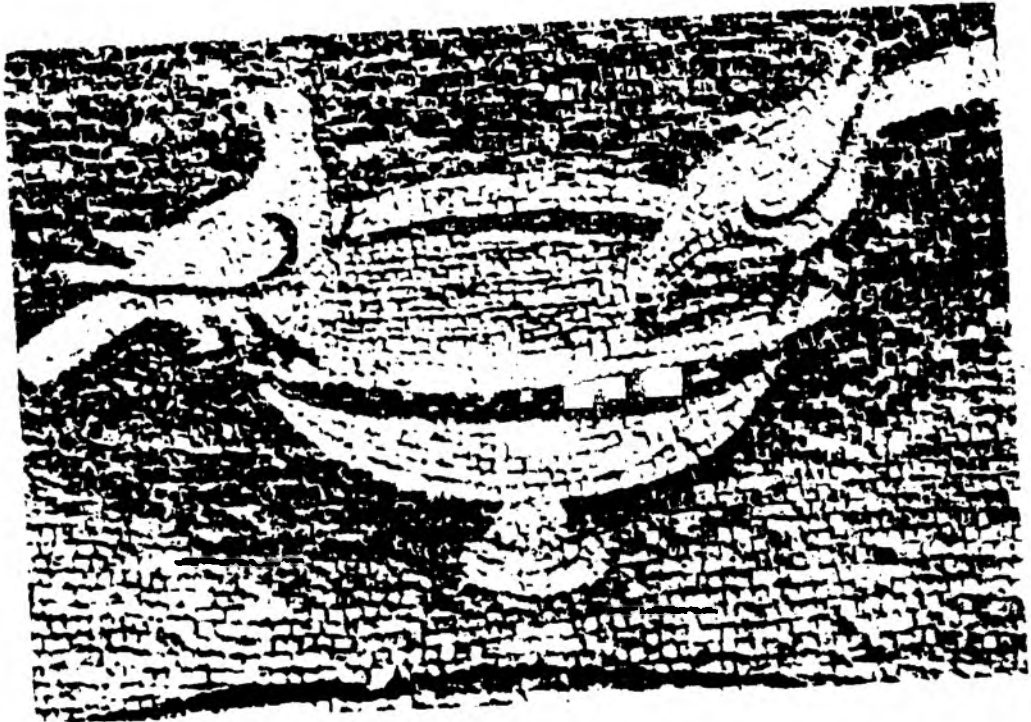
16 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

θῶν καὶ δαιμόνων· ἀλλὰ νὰ εἶναι σῖτος, ἀπέχοντας ἀπὸ ὅλα τὰ ἀχρεῖα καὶ πονηρὰ ἔργα καὶ λόγια, ἀσκώντας τις ἀντίθετες πρὸς τις κακίες ἀρετὲς καὶ παράγοντας τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας. Πραγματικῶς ἔτσι θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἄξιος τοῦ οὐρανίου θησαυροφυλακίου καὶ νὰ κληθῆ υἱὸς τοῦ ὑψίστου Πατρὸς καὶ νὰ εἰσέλθῃ χαρούμενος ὡς κληρονόμος στὴ βασιλεία ἐκείνου, περιλαμβόμενος ἀπὸ τὴ θεία δόξα.

- 16 Ἀὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

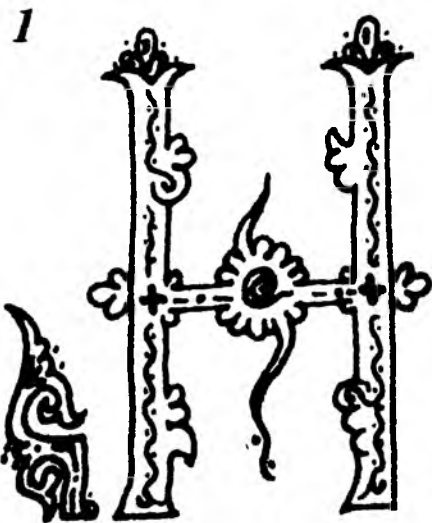
Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΗ'

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

1 τῶν ἀγίων ἐκάστου μνήμη, κατὰ τὴν ἐορ-
τιον ἐπιστᾶσα ταύτης ἡμέραν, θυμηδίας
ὑπόθεσις κοινὴ καὶ δήμοις καὶ πόλεσι, καὶ
πολίταις καὶ πολιτάρχαις ἐστί, καὶ ὠφε-
λείας μεγίστης πρόξενος τοῖς ἐορτάζουσι
πᾶσι γίνεται. «Μνήμη γὰρ δικαίου μετ' ἐγ-
κωμίων», ὁ σοφὸς φησι Σολομῶν, «ἐγ-
κωμιαζομένου δὲ δικαίου εὐφρανθήσονται
λαοί». Καθάπερ γὰρ ἐν νυκτί, λαμπάδος

ἀναφθείσης, εἰς χρεῖαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν παρόντων πάντων
φαίνει τὸ φῶς, οὕτω καὶ ὁ τῶν ἀγίων ἐκάστου θεάρεστος βίος
καὶ τὸ κατ' αὐτὸν μακάριον τέλος καὶ ἡ διὰ τὴν τοῦ βίου καθα-

ΟΜΙΛΙΑ 28

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

μνήμη κάθε αγίου, πού ἔρχεται τὴν ἐόρτιο ἡμέρα της, εἶναι κοινὴ ἀφορμὴ εὐφροσύνης σὲ δήμους καὶ πόλεις, σὲ πολίτες καὶ πολιτάρχες, καὶ γίνεται πρόξενος μεγάλης ὠφελείας σ' ὄλους τοὺς ἐορτάζοντας. Διότι «ἡ μνήμη δικαίου συνοδεύεται ἀπὸ ἐγκώμια», λέγει ὁ σοφὸς Σολομῶν, «ὅταν δὲ ἐγκωμιάζεται δίκαιος εὐ-

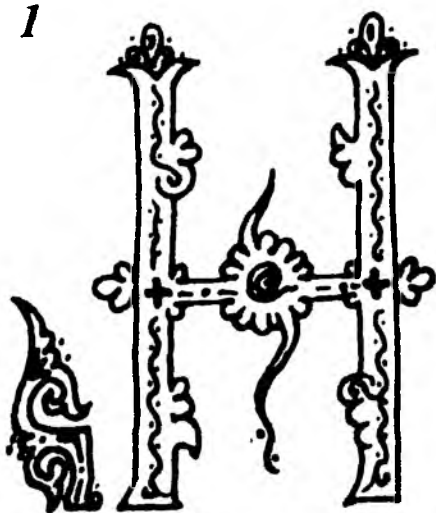
φραίνονται οἱ λαοί»¹. Διότι, ὅπως κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν ἀναφθῆ λαμπάδα, τὸ φῶς φέγγει γιὰ τὴν ἀνάγκη καὶ ἀπόλαυσι ὄλων τῶν παρόντων, ἔτσι καὶ ὁ θεάρεστος βίος κάθε αγίου

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

1

τῶν ἀγίων ἐκάστου μνήμη, κατὰ τὴν ἐορ-
τιον ἐπιστᾶσα ταύτης ἡμέραν, θυμηδίας
ὑπόθεσις κοινὴ καὶ δήμοις καὶ πόλεσι, καὶ
πολίταις καὶ πολιτάρχαις ἐστί, καὶ ὠφε-
λείας μεγίστης πρόξενος τοῖς ἐορτάζουσι
πᾶσι γίνεται. «Μνήμη γὰρ δικαίου μετ' ἐγ-
κωμίων», ὁ σοφός φησι Σολομῶν, «ἐγ-
κωμιαζομένου δὲ δικαίου εὐφρανθήσονται
λαοί». Καθάπερ γὰρ ἐν νυκτί, λαμπάδος

ἀναφθείσης, εἰς χρείαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν παρόντων πάντων
φαίνει τὸ φῶς, οὕτω καὶ ὁ τῶν ἀγίων ἐκάστου θεάρεστος βίος
καὶ τὸ κατ' αὐτὸν μακάριον τέλος καὶ ἡ διὰ τὴν τοῦ βίου καθα-

ΟΜΙΛΙΑ 28

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

1

μνήμη κάθε αγίου, πού έρχεται τήν έόρτιο ήμέρα της, εΐναι κοινή άφορμή εύφροσύνης σέ δήμους και πόλεις, σέ πολίτες και πολιτάρχες, και γίνεται πρόξενος μεγάλης ώφελείας σ' όλους τούς έορτάζοντας. Διότι «ή μνήμη δικαίου συνοδεύεται άπό έγκώμια», λέγει ό σοφός Σολομών, «όταν δέ έγκωμιάζεται δίκαιος εύ-

φραίνονται οί λαοί»¹. Διότι, όπως κατά τήν νύκτα, όταν αναφθῆ λαμπάδα, τῶ φῶς φέγγει για τήν ανάγκη και άπόλαυσι όλων τῶν παρόντων, έτσι και ό θεάρεστος βίος κάθε αγίου και τῶ μακάριο τέλος του και ή δοσμένη σ' αὐτόν άπό τόν

ρότητα παρὰ Θεοῦ δεδομένη χάρις αὐτῶ, καθάπερ τις περιφανῆς πυρσὸς προαγόμενος εἰς μέσον διὰ τῆς μνήμης, κοινήν παρέχεται τοῖς συνειλεγμένοις τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν ὠφέλειαν. Καὶ καθάπερ εὐφορίας γενομένης ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ οἱ γεωργοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι τέρπονται (ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν τῆς γῆς καρπῶν ἀπόλαυσις κοινὴ πᾶσιν ἐστίν), οὕτω καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν δι' ἀρετῆς τῶν ἀγίων καρποφορία, οὐκ αὐτὸν εὐφραίνει μόνον τὸν γεωργὸν τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς πάντας, ὡς εἰς κοινήν τρυφήν καὶ ἀπόλαυσιν προκειμένη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ παρόντες πάντες οἱ ἅγιοι προτροπὴ πρὸς ἀρετὴν εἰσι πᾶσι τοῖς ἀκούουσι καὶ ὁρῶσι τούτους μετὰ συνέσεως· ἔμψυχοι γὰρ εἰσιν εἰκόνες τῆς ἀρετῆς· αὐτοκίνητοι στήλαι παντὸς καλοῦ· βίβλοι ζῶσαι τε καὶ λαλοῦσαι τὰ πρὸς ὁδηγίαν τοῦ κρείττονος· καὶ μεταστάντες τοῦ τῆδε βίου διὰ τῆς μνήμης τῶν ἐν ἐκείνοις καλῶν ἀθάνατον ἡμῖν τὴν παρ' ἑαυτῶν συντηροῦσιν ὠφέλειαν. Ἡ δὲ μνήμη τῆς ἐκείνων ἀγαθοεργίας ἐγκώμιον ἐκείνων ἐστίν, ἐποφειλόμενον μὲν παρ' ἡμῶν ἐκείνοις διὰ τὴν προγενεστέραν ὠφέλειαν, χρήσιμον δὲ ἡμῖν καὶ νῦν ὑπάρχον, διὰ τὸ παρ' αὐτῶν καὶ νῦν ἡμῖν προσγινόμενον ὄφελος.

2 Οὐ προστίθεμεν δέ τι τοῖς ἐκείνων ἀγαθοῖς, τῶν πεπραγμένων ἐκείνοις ὑπομιμνήσκοντες. Πῶς γὰρ οἱ μηδὲ τὴν ἀρετὴν ἐσμὲν πᾶσαν ἐκείνων ἱκανοὶ παραστῆσαι· καὶ γὰρ ἐφιλοτιμήσαντο ταῖς ὑπὲρ λόγον ἐπηγγελμέναις παρὰ Θεοῦ ἀμοιβαῖς, καθόσον ἡ φύσις ἐχώρει, καὶ πολιτείαν κατάλληλον δηλονότι πάντα λόγον νικῶσαν, ἐνδείξασθαι. Οὐκ αἰζομεν οὖν τὰ τούτοις προσόντα, τούτους ἐγκωμιάζοντες, ἄπαγε! αἰζομεν δὲ τὰ παρ'

Θεὸ χάρις λόγῳ τῆς καθαρότητος τοῦ βίου, σὰν ὀλόλαμ-
 προς πυρσὸς ποὺ προβάλλεται στὴ μέση διὰ τῆς μνήμης,
 προσφέρει κοινὴ στοὺς συναθροισμένους τὴν πνευματικὴ
 εὐφροσύνη καὶ τὴν ὠφέλεια. Καί, ὅπως ὅταν γίνῃ εὐφορία
 στὴ γῆ, δὲν τέρπονται μόνο οἱ γεωργοί, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄν-
 θρωποι (διότι ἢ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς ἀπόλαυσις εἶ-
 ναι κοινὴ σὲ ὅλους), ἔτσι καὶ ἢ πρὸς τὸν Θεὸ καρποφορία
 τῶν ἁγίων διὰ τῆς ἀρετῆς δὲν εὐφραίνει μόνο τὸν
 γεωργὸ τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἐμᾶς, ἄφοῦ πρόκειται
 γιὰ κοινὴ τρυφή καὶ ἀπόλαυσι τῶν ψυχῶν μας. Ἄλλωστε
 καὶ ὅταν εἶναι ἀκόμη παρόντες σ' αὐτὸν τὸ βίῳ οἱ ἅγιοι εἶναι
 ὅλοι προτροπὴ πρὸς ἀρετὴ γιὰ ὅλους ὅσοι τοὺς ἀκούουν καὶ
 τοὺς βλέπουν μὲ σύνεσι, διότι εἶναι ἔμψυχες εἰκόνες ἀρετῆς·
 αὐτοκίνητες στῆλες κάθε καλοῦ· βεβλία ζωντανὰ καὶ ὁμι-
 λοῦντα τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν κατεύθυνσι τοῦ ἀνωτέρου· καὶ
 ὅταν μεταβοῦν ἀπὸ τὸν βίῳ τοῦτον διὰ τῆς μνήμης τῶν σ'
 ἐκείνους καλῶν συντηροῦν γιὰ χάρι μας ἀθάνατη τὴν ἀπὸ
 αὐτοὺς ὠφέλεια. Ἡ δὲ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐκείνων εἶ-
 ναι ἐγκώμιό τους, τὸ ὁποῖο χρεωστεῖται ἀπὸ ἐμᾶς σ' ἐκεί-
 νους γιὰ τὴν προγενέστερη ὠφέλεια, εἶναι δὲ χρήσιμο σ'
 ἐμᾶς καὶ τώρα, γιὰ τὸ ὄφελος ποὺ προσγίνεται σ' ἐμᾶς καὶ
 τώρα ἀπὸ αὐτοὺς.

Δὲν προσθέτομε δὲ τίποτε στὰ ἀγαθὰ ἐκείνων ὑπενθυμί-
 ζοντας τίς πράξεις των. Πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ κάμωμε
 ἐμεῖς ποὺ δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ οὔτε τὴν ἀρετὴ τους ὀλόκληρη
 νὰ παραστήσωμε; Διότι ἐφιλοτιμήθηκαν ἀπὸ τίς ὑπεράνω
 λόγου ὑπεσχημένες ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀμοιβές, ὅσο ἢ φύσις ἐχω-
 ροῦσε, νὰ δείξουν καὶ διαγωγὴ κατάλληλη, ποὺ νὰ ὑπερβαί-
 νη κάθε λόγο. Δὲν αὐξάνομε λοιπὸν τὰ προσόντα τους μὲ τὸ
 νὰ τοὺς ἐγκωμιάζωμε, ἄπαγε! Αὐξάνομε ἀντιθέτως τὰ ἀπὸ

ἐκείνων ἡμῖν ἀγαθὰ προσγινόμενα πρὸς ἐκείνους οἷά τινας θεο-
φεγγεῖς λυχνίας ἡμᾶς αὐτοὺς ἀνατείνοντες καὶ τὴν ἐκδιδομένην
ἀπ' ἐκείνων καλλοποιὸν δύναμιν συνιέντες ἐπὶ μᾶλλον καὶ
προσδεχόμενοι.

3 Εἰ δ' ἐκάστου τῶν ἀγίων ἡ μνήμη, δι' ἅπερ εἶπομεν, μεθ'
ὑμῶν καὶ τῶν προσηκόντων ἐγκωμίων παρ' ἡμῶν ἐκτελεῖται,
πόσω μᾶλλον Πέτρου καὶ Παύλου, τῆς κορυφαίας ἀκρότητος
τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων χοροῦ; Οἱ κοινοὶ πατέρες καὶ
καθηγεμόνες πάντων εἰσὶ τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένων, ἀπο-
στόλων, μαρτύρων, ὁσίων, ἱερέων, ἱεραρχῶν, ποιμένων τε καὶ
διδασκάλων, ποιμαινομένων τε καὶ διδασκομένων ἀπάντων ὡς
ἀρχιποίμενες ὄντες ἢ καὶ ἀρχιτέκτονες τῆς κοινῆς πάντων εὐσε-
βείας καὶ ἀρετῆς, καὶ ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ ζωῆς λόγον ἐπέ-
χοντες· τοσοῦτον ὑπερλάμποντες τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ
διαλάμπαντας, ὅσον τοὺς ἄλλους ἀστέρας ἢ ἥλιος ἢ ὡς οὐρανῶν
οὐρανοί, δόξαν τὴν ἀνωτάτω τοῦ Θεοῦ διηγούμενοι· τοσοῦτον
ὑπεραίροντες οὐρανῶν τε μεγέθη καὶ κάλλος ἀστέρων καὶ τά-
χος ἀμφοτέρων καὶ τάξιν καὶ δύναμιν, ὅσον καὶ τὰ ὑπὲρ αἴσθη-
σιν οὗτοι φανεροῦσι πρὸς αὐτὰ τὰ ὑπερουράνια τε καὶ ὑπερκό-
σμια, καὶ φωτίζουνσι φῶς, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς
ἀποσκίασμα· οὐ μόνον ἐξάγοντες ἀπὸ σκότους εἰς τὸ θαυμαστὸν
τοῦτο φῶς, ἀλλὰ καὶ φῶς τοὺς μετασχόντας ποιοῦντες τῇ δια-
δόσει καὶ τελείου φωτὸς γεννήματα, ὡς καὶ αὐτῶν ἕκαστον
κατὰ τὴν μέλλουσαν ἐν δόξῃ παρουσίαν καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ ἀρ-
χιφώτου καὶ θεανθρώπου Λόγου λάμψειν καθάπερ ἥλιος.

ἐκείνους προσγινόμενα σ' ἐμᾶς ἀγαθὰ ὅταν ἀνυψώσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς ἐκείνους σὰν θεοφεγγεῖς λυχνίες καὶ κατανοοῦμε περισσότερο καὶ προσδεχώμαστε τὴν ἀπὸ ἐκείνους ἐξερχομένη καλλοποιὸ δύναμι.

Ἐὰν δὲ ἡ μνήμη κάθε ἀγίου, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ εἶπαμε, τελῆται ἀπὸ ἐμᾶς μὲ ὕμνους καὶ τὰ προσήκοντα ἐγκώμια, πόσο περισσότερο τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, τῆς κορυφαίας ἄκρας τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν Ἀποστόλων; Αὐτοὶ εἶναι κοινοὶ πατέρες καὶ καθοδηγηταὶ ὅλων τῶν ἐχόντων τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν Χριστό, ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁσίων, ἱερέων, ἱεραρχῶν, ποιμένων καὶ διδασκάλων, ποιμαινομένων καὶ διδασκομένων, ὅλων, ὡς ἀρχιποίμενες ἢ καὶ ἀρχιτέκτονες τῆς κοινῆς ὅλων εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς καὶ ὡς φωστῆρες στὸν κόσμον ποὺ προβάλλουν τὸν λόγο τῆς ζωῆς²· ποὺ ὑπερβάλλουν σὲ λάμψι τόσο πολὺ ὅσους διέλαμψαν μὲ τὴν εὐσέβεια καὶ ἀρετῇ, ὅσο τοὺς ἄλλους ἀστέρες ὁ ἥλιος ἢ ὅσο τῶν οὐρανῶν οἱ οὐρανοί, διηγούμενοι τὴν ὑψίστη δόξα τοῦ Θεοῦ· ποὺ τόσο ξεπερνοῦν τὸ μέγεθος τῶν οὐρανῶν καὶ τὸ κάλλος τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ταχύτητα ἄμφοτέρων, ὥστε νὰ φανερωῦν αὐτοὶ καὶ τὰ ὑπεράνω αἰσθήσεως πρὸς τὰ ὑπερουράνια καὶ ὑπερκόσμια καὶ νὰ τὰ φωτίζουν μὲ φῶς, στὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει παραλλαγή ἢ σκιά μετατροπῆς³, ὄχι μόνο ἐξάγοντας ἀπὸ τὸ σκότος στὸ θαυμαστὸ τοῦτο φῶς, ἀλλὰ μὲ τὴν μετάδοσι καθιστώντας τοὺς μετέχοντας φῶς καὶ γεννήματα τελείου φωτός, ὥστε καὶ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὴν μελλοντικὴ ἔνδοξη παρουσία καὶ ἐπιφάνεια τοῦ ἀρχιφώτου καὶ θεανθρώπου Λόγου νὰ λάμψη σὰν ἥλιος.

3. Ἰακ. 1,17.

4 Τοιοῦτοι φωστῆρες μετ' ἀλλήλων ἡμῖν ἀνασχόντες σήμερον, τὴν Ἐκκλησίαν φαιδρύνουσιν· ἡ γὰρ τούτων σύνοδος, οὐκ ἔκλειψιν, ἀλλὰ περιουσίαν φωτὸς ἀπεργάζεται· οὐ γάρ, ὁ μὲν ἄνω περιπολῶν ἐφ' ὕψους ἤδρασαι, ὁ δὲ ὑποβέβηκεν, ἴν' ὑπελθὼν ὑποσκιάσῃ τὸν ἕτερον· οὐδ' ὁ μὲν ἡμέρας, ὁ δὲ νυκτὸς ἡγεῖται, ἴν' ἐμπέσῃ τῇ σκιᾷ καταντικρὺ φερόμενος· οὐδ' ὁ μὲν ἀνίσχυσιν, ὁ δὲ προσίεται τὸ φῶς ἐκεῖθεν, ἴν' ἐντεῦθεν πάσχη τὴν ἀλλοίωσιν, ἄλλοτε ἄλλως τοῦ φωτισμοῦ τυγχάνων, κατὰ τὸ μέτρον τῆς διαστάσεως· ἀλλὰ Χριστοῦ, τῆς ἀενάου· πηγῆς, τοῦ αἰδίου φωτός, ἄμφω μετασχόντες ἐπίσης, ἴσον ἐκτήσαντο καὶ τὸ ὕψος καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα. Διὸ καὶ ἀλληλουχία τῶν φωστήρων τούτων ἐστὶν ἡ σύνοδος, ταῖς τῶν πιστῶν ψυχαῖς διπλασίω χορηγοῦσα τὴν ἔλλαμψιν.

5 Ἄλλ' ὁ πρῶτος ἀποστάτης καὶ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἀποστήσας τοῦ Θεοῦ, βλέπων ἤδη τὸν πλάσαντα τὸν Ἀδὰμ πατέρα γένους ἀνθρώπων, ἀναπλάττοντα Πέτρον ὕστερον πατέρα τοῦ γένους τῶν ὄντως θεοσεβῶν καὶ οὐχ ὀρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν»· τοῦτο μαθὼν ὁ ἀρχέκακος αὐτοφθόνῳ κακίᾳ καὶ τῷ ἀρχηγέτῃ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους Ἀδὰμ ποτέ. Εἰδὼς δὲ τοῦτον συνέσει κεκοσμημένον καὶ τῇ πρὸς Χριστὸν ἀγάπῃ πεπυρωμένον, τὴν μὲν κατὰ πρόσωπον οὐ θαρρεῖ προσβολὴν, ἀλλ' οἷον ἐκ πλαγίου,

Τέτοιοι φωστήρες ἐμφανισθέντες σὲ μᾶς σήμερα ὁ ἕνας μαζί μὲ τὸν ἄλλον φαιδρύνουν τὴν Ἐκκλησία· διότι ἡ συνάντησίς των δὲν προκαλεῖ ἔκλειψι, ἀλλὰ περίσσεια φωτός. Μὲ αὐτοὺς δὲν συμβαίνει ὁ ἕνας περιπολώντας ἄνω νὰ εἶναι τοποθετημένος στὰ ὕψη καὶ ὁ ἄλλος νὰ εἶναι χαμηλότερα γιὰ νὰ ὑποσκιάσῃ τὸν ἄλλο· οὔτε ὁ ἕνας νὰ ἠγγῆται τῆς ἡμέρας καὶ ὁ ἄλλος τῆς νύκτας, ὥστε φερόμενος ἀντίκρυ νὰ πέσῃ στὴ σκιά· οὔτε ὁ ἕνας νὰ ἐκπέμπῃ τὸ φῶς καὶ ὁ ἄλλος νὰ παίρνῃ τὸ φῶς ἀπὸ ἐκεῖ, ὥστε νὰ παθαίνη ἀπὸ αὐτὸ ἀλλοίωσι, ἔχοντας ἄλλοτε ἄλλιῶς τὸν φωτισμὸ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀπόστασι. Ἀλλὰ, ἀφοῦ μετέσχον καὶ οἱ δύο τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀέναης πηγῆς, τοῦ αἰδίου φωτός, ἐξ ἴσου, ἀπέκτησαν ἴσο καὶ τὸ ὕψος καὶ τὴ δόξα καὶ τὴ λαμπρότητα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ συνάντησις τῶν φωστήρων τούτων εἶναι ἀλληλουχία των, πὺ χορηγεῖ διπλάσια ἔλλαμψι στὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν.

Ἄλλ' ὁ πρῶτος ἀποστάτης πὺ ἐκίνησε σὲ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸν πρῶτο ἄνθρωπο, βλέποντας ἤδη τὸν πλάστη τοῦ Ἀδάμ ὡς Πατὴρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀναπλάττῃ ὕστερα τὸν Πέτρο ὡς πατέρα τοῦ γένους τῶν ἀληθινὰ θεοσεβῶν καὶ ὄχι μόνο βλέποντας, ἀλλὰ καὶ ἀκούοντάς τον νὰ λέγῃ πρὸς αὐτόν, «σὺ εἶσαι Πέτρος κι' ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν πέτρα θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου»⁴, ἀφοῦ λοιπὸν ἔμαθε τοῦτο ὁ ἀρχέκακος ἀπὸ τὴ φθονερὴ κακία του πειράζει καὶ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ γένους τῶν θεοσεβῶν Πέτρο, ὅπως ἄλλοτε καὶ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων Ἀδάμ. Γνωρίζοντας δὲ ὅτι αὐτὸς ἦταν στολισμένος μὲ σύνεσι καὶ πυρωμένος ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸ ἀγάπη, δὲν τολμᾷ τὴν κατὰ πρόσωπο προσβολή, ἀλλὰ παραπλανώντας

4. Ματθ. 16,18.

καὶ τούτου τοῦ δεξιοῦ, πολλῶ σὺν δόλῳ κλέπτων ἄπτειν παρασκευάζει τοῦτον ὑπὲρ τὸ δέον· καὶ κατὰ τὸν καιρὸν το σωτηρίου πάθους, τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰπόντος «ταύτη τῇ νυκτὶ πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί», αὐτὸς ἀντέλεγεν ἀπειθῶν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλω ἑαυτὸν ὑπερετίθει, λέγων κἂν εἰ πάντες σκανδαλισθήσοντα ἀλλ' οὐκ ἐγώ· ἐγκαταλιμπάνεται δὴ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὡς ὑπὸ ἀλαζονείας κλαπεῖς, ἵνα καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ταπεινωθεῖ κατὰ καιρὸν ἀναφανῆ λαμπρότερος, οὐχ ὡς ὁ Ἄδὰμ πειρασθε ὁμοῦ τε καὶ νικηθεῖς καὶ εἰς τέλος κατενεχθεῖς, ἀλλὰ πειρασθε μὲν καὶ παρασυρεῖς μικρόν, νικήσας δὲ τὸν πειράζοντα. Πῶ τῇ ἑαυτοῦ πάραυτα καταγνώσει καὶ τῇ σφοδρᾷ λύπῃ καὶ μετνοία καὶ τῷ δραστικῶ πρὸς ἴλασμόν φαρμάκῳ, τοῖς δάκρυσι «καρδίαν γάρ», φησὶν, «συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει»· καὶ ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν ἀμετέλητον ἀπεργάζεται πρὸς σωτηρίαν, καὶ «ὁ σπείρων ἐν δακρυσι τὴν ἰκεσίαν ἐν ἀγαλλιάσει θεριεῖ τὴν ἄφροσιν».

Ἴδοι δ' ἂν τις αὐτὸν ἐξετάσας οὐ μόνον τὴν ἄρνησιν εἰς παρεσύρη διὰ τῆς μετνοίας καὶ τοῦ κατωδύνου πένθους ἰκνῶς ἰασάμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ πάθος δι' ὃ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐκατελείφθη πρόρριζον τῆς οἰκείας ψυχῆς ἀνασπάσαντα. Καὶ τοῦτο θέλων δεῖξαι τοῖς πᾶσιν ὁ Κύριος, μετὰ τὸ διὰ σαρκα ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοῦ πάθος καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν τριήμερον ἔγερσιν ταῖς νῦν ἀνεγνωσμέναις ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φωναῖς πρὸς τὸν Ι.

5. Ματθ. 26,31.

6. Ψαλμ. 50,12.

τον μέ δόλο πλαγίως, και μάλιστα από τὰ δεξιά, τὸν πείθει νὰ πράττη πέρα από τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ σωτηριώδους πάθους, ὅταν εἶπε ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητάς, «αὐτὴν τὴν νύκτα ὅλοι θὰ σκανδαλισθῆτε ἀπέναντί μου»⁵, αὐτὸς ἀντεῖπε μὲ ἀπείθεια. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ ἔθετε καὶ τὸν ἑαυτὸ του ὑπεράνω τῶν ἄλλων, λέγοντας ὅτι, καὶ ἂν ὅλοι σκανδαλισθοῦν, ὄχι πάντως ἐγώ. Ἐγκαταλείπεται λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ καταλήφθηκε ἀπὸ ἀλαζονεία, ὥστε, ἀφοῦ ταπεινωθῆ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ ἀναφανῆ κάποτε λαμπρότερος, ὄχι ὅπως ὁ Ἀδὰμ ποὺ ἐπειράσθηκε καὶ συγχρόνως ἐνικήθηκε καὶ κατέρρευσε πλήρως, ἀλλὰ πειρασθεῖς μὲν καὶ παρασυρθεῖς γιὰ λίγο, νικήσας δὲ τὸν πειράζοντα. Πῶς; μὲ τὴν αὐτοκριτική του καὶ τὴ σφοδρὴ λύπη καὶ μετάνοια καὶ μὲ τὸ δραστικὸ γιὰ τὴν ἐξιλέωσι φάρμακο, τὰ δάκρυα· «καρδιὰ καθαρὴ», λέγει, «συντριμμένη καὶ ταπεινωμένη δὲν θὰ ἐξουθενώση ὁ Θεός»⁶· καὶ ἡ κατὰ Θεὸ λύπη προκαλεῖ ὀριστικὴ μετάνοια γιὰ τὴν σωτηρία· καὶ «ὅποιος σπείρει τὴν ἰκεσία μὲ δάκρυα θὰ θερίσῃ μὲ ἀγαλλίασι τὴν ἄφεσι»⁷.

Θὰ μπορούσε δὲ νὰ ἰδῆ κανεὶς, ἀφοῦ ἐξετάσῃ, ὄχι μόνο ὅτι διὰ τῆς μετανοίας καὶ τοῦ ὀδυνηροῦ πένθους ἐθεράπευσε τὴν ἄρνησι στὴν ὁποία παρασύρθηκε, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐξερρίζωσε τελείως ἀπὸ τὴν ψυχὴ του τὸ πάθος ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐγκαταλείφθηκε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ θέλοντας νὰ δείξῃ τοῦτο σ' ὄλους ὁ Κύριος, μετὰ τὸ κατὰ σάρκα πάθος τους γιὰ χάρι μας καὶ τὴν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς τριήμερη ἔγερσι, ἐχρησιμοποίησε τὰ σήμερα ἀναγνωσθέντα στὸ εὐαγγέλιο λόγια πρὸς τὸν Πέτρο, λέγοντας πρὸς αὐτόν·

7. Ψαλμ. 125,5.

τρον ἐχρήσατο, λέγων πρὸς αὐτόν· «Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾶς με πλεῖον τούτων», τῶν ἐμῶν δηλονότι μαθητῶν; Τοῦ δὲ ὄρα τὴν ἐπὶ τὸ ταπεινότερον μεταβολήν. Ὁ γάρ, καὶ μὴ ἐρωτώμενος πρῶην, ὑπερτιθεῖς τῶν ἄλλων ἑαυτὸν καὶ λέγων κἂν πάντες ἀλλ' οὐκ ἐγώ, νῦν ἐρωτώμενος εἰ πλεον τῶν ἄλλων ἀγαπᾶ, τὸ μὲν ἀγαπᾶν συναινεῖ, τὸ δὲ πλεον ἀφίησι, λέγων· «ναί, Κύριε, σὶ οἶδας ὅτι φιλῶ σε».

7 Τί οὖν ὁ Κύριος; Ἐπειδὴ τοῦτον ἔδειξε μήτε τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης ἐκπεσόντα καὶ τὴν ταπείνωσιν προσλαβόμενον, πληροὶ παρρησία τὴν ἐκ πολλοῦ πρὸς τοῦτον ἐπαγγελίαν καὶ φησι πρὸς αὐτόν, «ποιμαίνε τὰ ἀρνία μου». Ὅταν μὲν γὰρ οἰκοδομῆν καλῆ τὴν τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων συλλογὴν, θεμέλιον αὐτὸν θήσιν ἐπαγγέλλεται, «σὺ εἶ», λέγων, «Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν». Ὅταν δὲ περὶ ἀλιείας ὁ λόγος ᾗ, ἀλιέα τοῦτον ἀνθρώπων ποιεῖ, «ἀπὸ τοῦ νῦν», λέγων, «ἀνθρώπους ἔση ζωγρῶν». Ὅταν δὲ πρόβατα τοὺς ἑαυτοῦ ποιῆ, νομέα τὸν Πέτρον ἐφίστησι, «ποιμαίνε», λέγων, «τὰ ἀρνία μου, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου». Συνορᾶν δέ ἐστιν, ἀδελφοί, κἀντεῦθεν, ἐφ' ὅσον ποθεῖ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ὁ Κύριος, ἐπὶ τοσοῦτον γάρ, ὡς καὶ παρὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν, μηδὲν ἄλλο ζητεῖν ἢ τὸ ποδηγεῖν ἡμᾶς πρὸς νομὴν καὶ μάνδραν σωτήριον.

8 Ποθήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν καὶ τοῖς ἔργοις καὶ λόγῳ πρὸς αὐτὴν ἐνάγουσιν ὑπακούσωμεν· ἐθελῆσαι γὰρ δεῖ μόνον ἡμῶν ἕκαστον ἄψασθαι τῆς πρὸς σωτηρίαν φερού-

«Σίμων τοῦ Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ αὐτούς», δηλαδή τοὺς μαθητᾶς μου; Παρατήρησε δὲ τὴν πρὸς τὸ ταπεινότερο μεταβολὴ τούτου. Διότι αὐτὸς ποὺ πρωτύτερα, καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτηθῆ, ἐτοποθετοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἔλεγε ὅτι, καὶ ἂν ὅλοι σὲ ἀρνηθοῦν, δὲν θὰ τὸ κάμω ἐγώ, τώρα ἐρωτώμενος ἂν τὸν ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους συναινεῖ μὲν ὅτι τὸν ἀγαπᾷ, παραλείπει ὅμως τὴ λέξι 'περισσότερο' λέγοντας «ναί, Κύριε, σὺ γνωρίζεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ».

Τί πράττει λοιπὸν ὁ Κύριος; Ἀφοῦ ἔδειξε ὅτι ὁ Πέτρος οὔτε ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπη ἐξέπεσε καὶ τὴν ταπείνωσι προσέλαβε, ἐκπληρώνει φανερά τὴν ἀπὸ παλαιὰ πρὸς αὐτὸν ὑπόσχεσι καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, «ποιίμαινε τὰ ἀρνιά μου». Πραγματικά, ὅταν ὀνομάζη οἰκοδομῆ τὴν ὁμάδα τῶν πιστευόντων σ' αὐτόν, ὑπόσχεται ὅτι θὰ τὸν θέσῃ θεμέλιο, λέγοντας, «σὺ εἶσαι Πέτρος καὶ ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν πέτρα θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου»⁸. Ὅταν δὲ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἀλιείας τὸν κάμνει ἀλιέα ἀνθρώπων, λέγοντας «ἀπὸ τώρα θὰ ψαρεύης ἀνθρώπους»⁹. Ὅταν δὲ κάμη τοὺς μαθητάς του πρόβατα, τοποθετεῖ τὸν Πέτρο ὡς βοσκό, λέγοντας, «ποιίμαινε τὰ ἀρνιά μου, ποιίμαινε τὰ πρόβατά μου». Εἶναι δὲ δυνατό, ἀδελφοί, νὰ ἀντιληφθοῦμε καὶ ἀπὸ ἐδῶ ὅτι, ὅσο ποθεῖ τὴ σωτηρία μας ὁ Κύριος, ἄλλο τόσο ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν δὲν ζητεῖ ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς ὀδηγοῦν πρὸς σωτηριώδη βοσκή καὶ μάνδρα.

Ἄς ποθήσωμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς τὴ σωτηρία μας κι ἄς ὑπακούσωμε σ' αὐτοὺς ποὺ μὲ ἔργο καὶ λόγο μᾶς ὀδηγοῦν πρὸς αὐτήν. Πραγματικά, ἀρκεῖ νὰ θελήσῃ ὁ καθένας μας νὰ

9. Λουκᾶς 5,10.

σης, καὶ ὁ καθηγητῆς ἐφέστηκε παρὰ τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος ἡτοιμασμένος καὶ ὁ τῆς σωτηρίας χορηγός, διὰ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν ἐτοιμότητος ὡς αὐτόκλητος, μᾶλλον δὲ αὐτοπαράκλητος ὢν. Τρὶς δὲ ἐρωτᾷ, ἵνα καὶ τρὶς ἀποκρινάμενος τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμολογήσῃ καὶ διὰ τοῦ τριττοῦ τῆς ὁμολογίας τὸ τριττὸν τῆς ἀρνήσεως ἐξιάσῃται· καὶ τρὶς ἐφίστησι τοῦτον τοῖς οἰκείοις ἀρνίοις τε καὶ προβάτοις, ὑποτιθεὶς τῷ Πέτρῳ καὶ τὰς τρεῖς τάξεις τῶν σωζομένων, δουλείαν, μισθαρνίαν, υἰότητα· ἢ παρθενίαν, σῶφρονα χηρείαν καὶ γάμον τίμιον. Ἄλλ' ὁ Πέτρος, πάλιν καὶ πάλιν εἰ φιλεῖ τὸν Χριστὸν ἐρωτώμενος, ἐλυπήθη, φησὶν, ἐκ τοῦ πολλάκις ἐρωτᾶσθαι, μὴ πιστεῦεσθαι νομίσας. Εἰδὼς δὲ ἑαυτὸν ἀγαπῶντα καὶ μηδὲ τοῦτο ἀγνοῶν ὅτι γινώσκεται παρὰ τοῦ ἐρωτῶντος μᾶλλον ἢ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ πανταχόθεν οἶον συνεσφιγμένος, οὐχ ὁμολογεῖ φιλεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ φιλούμενον αὐτὸν εἶναι κηρύττει τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, λέγων, «σύ, Κύριε, πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε»· τὸ γὰρ πάντα εἰδέναί μόνου τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ.

- 9 Ὁ δὲ Κύριος, ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἐκ ψυχῆς ποιησάμενον, οὐ μόνον χειροτονεῖ ποιμένα καὶ ἀρχιποιμένα πάσης τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἐπαγγέλλεται περιζώσειν αὐτὸν ἰσχύν, ὡς καὶ μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου σταυροῦ, διακαρτερήσῃ, τὸν πρὸ τῆς ἐνισχύσεως ταύτης μηδὲ πρὸς ἐνὸς κορασίου πεῦσιν καὶ λαλιὰν ἀντισχόντα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὅτε ἦς νεώτερος καὶ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν

πάρη τὸν δρόμο πού φέρει πρὸς τὴν σωτηρία, καὶ ὁ καθηγητῆς ἔφθασε, ἐτοιμασμένος ἀπὸ τὸν κοινὸ Σωτῆρα, καὶ ὁ χορηγὸς τῆς σωτηρίας εἶναι ἐτοιμότερος ἀπὸ ὑπερβολικὴ φιλανθρωπία ὡς αὐτόκλητος, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτοπαράκλητος. Ἐρωτᾷ δὲ τρεῖς φορές, ὥστε ἐκεῖνος ἀποκρινόμενος τρεῖς φορές νὰ δώσῃ τὴ καλὴ ὁμολογία καὶ διὰ τῆς τριττῆς ὁμολογίας νὰ θεραπεύσῃ τὴν τριπλῆ ἄρνησι· καὶ τρεῖς φορές τὸν ὀρίζει ἐπικεφαλῆς στὰ ἄρνια καὶ τὰ πρόβατά του, τοποθετώντας κάτω ἀπὸ τὸν Πέτρο καὶ τὶς τρεῖς τάξεις τῶν σωζομένων· δουλεία, μισθοφορία, υἰότητα, ἢ ἄλλοιῶς παρθενία, σώφρονα χηρεία καὶ τίμιο γάμο. Ἀλλὰ ὁ Πέτρος, ἐρωτώμενος πάλι καὶ πάλι ἂν ἀγαπᾷ τὸν Χριστό, ἐστενοχωρήθηκε ἀπὸ τὶς ἀπανειλημμένες ἐρωτήσεις, λέγει, ἐπειδὴ ἐνόμισε ὅτι δὲν τὸν ἐπίστευε. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζε ὅτι ἀγαπᾷ καὶ δὲν ἀγνοοῦσε οὔτε τοῦτο, ὅτι γνωρίζεται ἀπὸ τὸν ἐρωτῶντα περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὁ ἴδιος γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, σὰν ἀπὸ παντοῦ σφιγμένος, δὲν ὁμολογεῖ μόνον ὅτι ἀγαπᾷ, ἀλλὰ καὶ κηρύττει ὅτι ὁ ἀπὸ αὐτὸν ἀγαπώμενος εἶναι ὁ ἐπὶ τῶν ὄλων Θεός, λέγοντας, «σύ, Κύριε, γνωρίζεις τὰ πάντα, σὺ γνωρίζεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ»· διότι τὸ νὰ γνωρίζῃ τὰ πάντα ἀνήκει στὸν ἐπὶ τῶν ὄλων Θεό.

Ὁ δὲ Κύριος, ἀφοῦ αὐτὸς ἔκαμε αὐτὴν τὴν ὁμολογία ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, ὄχι μόνον τὸν χειροτονεῖ ποιμένα καὶ ἀρχιποιμένα ὄλης τῆς Ἐκκλησίας του, ἀλλὰ ὑπόσχεται ὅτι θὰ τὸν περιζώσῃ μὲ τόση δύναμι, ὥστε καὶ μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα σταυρικοῦ θανάτου, νὰ ὑπομείνῃ αὐτὸς ὁ ὁποῖος πρὸ τῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς δὲν ἀντέσχε οὔτε στὴν ἐρώτησι καὶ λαλιὰ ἐνὸς κορασίου. Λέγοντάς του ἀληθινὰ σὲ βεβαιώνω ὅτι, ὅταν ἦσουν νεώτερος· καὶ στὴν σωματικὴ καὶ στὴν πνευματικὴ ἡλικία, ἔζωνες τὸν ἑαυτό σου, δηλαδὴ ἐχρησιμοποιοῦσες

πνευματικὴ ἡλικίαν, ἐζώννυες σεαυτόν, τουτέστιν ἐχρῶ τῆ σε-
 αυτοῦ δυνάμει καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, αὐτοκίνητος ὢν,
 καὶ κατὰ τὴν φύσει προσοῦσάν σοι προαίρεσιν ζῶν, ὅταν δὲ
 γηράσης, εἰς ἄκρον φθάσας καὶ τῆς σωματικῆς καὶ τῆς πνευμα-
 τικῆς ἡλικίας, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, τὸ διὰ σταυροῦ τέλος
 ὑπογράφει διὰ τούτων τῶν λόγων καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ τάσιν οὐκ
 ἀκούσιον ἔσεσθαι τῷ Πέτρῳ μαρτυρεῖ. Ἐκτενεῖς οὖν αὐτὸς τὰς
 χεῖράς σου καὶ ἄλλος σὲ ζώσει, δηλονότι ἐνδυναμώσει καὶ οἴσει
 ὅπου οὐ θέλεις, ἐξ ἀνθρώπων ποιήσας, ἐπειδὴ περ ἢ φύσις οὐ
 θέλει τὴν οἰκείαν διὰ θανάτου διάλυσιν· τὴν γὰρ τῆς ἡμετέρας
 φύσεως ἐνταῦθα πρὸς τὸ ζῆν σχέσιν δείκνυσιν καὶ τὸ ὑπερφυῆς
 τοῦ Πέτρου μαρτύριον· ἐκεῖνα γάρ, φησί, καρτερήσεις ἐκὼν δι'
 ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν μαρτυρίαν ὑπ' ἐμοῦ δυναμούμενος, ἅπερ ὑπὲρ
 φύσιν ὄντα θέλειν ἢ φύσις οὐ πέφυκεν.

10 Ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ὁ Πέτρος, ὡς ἐξ ὀλίγων γνωρίσαι. Τί δὲ
 ὁ Παῦλος, καὶ ποία γλῶσσα, μᾶλλον δὲ ποῖαι καὶ πόσαι, τὴν
 ἐκείνου διὰ Χριστὸν μέχρι θανάτου καρτερίαν καὶ μετρίως πα-
 ραστῆσαι δυνήσονται; Ὅς καθ' ἡμέραν ἦν ἀποθνήσκων, μᾶλ-
 λον δὲ ἀεὶ τεθνηκῶς διετέλει, ζῶν αὐτὸς οὐκέτι, καθάπερ αὐτὸς
 φησιν, ἀλλὰ ζῶντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστόν. Ὑπὲρ δὲ τῆς
 ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μὴ μόνον τὰ παρόντα σκύβαλα ἠγήσατο
 πάντα, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα δεύτερα τίθεται συγκρίνων πρὸς
 αὐτόν· «πέπεισμαι γάρ», φησίν, «ὡς οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ,
 οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος δυνήσε-
 ται ἡμᾶς χωρῆσαι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».
 Ζῆλον δὲ εἶχε Θεοῦ, ὡς καὶ ζηλοῦν ἡμᾶς Θεοῦ ζήλω. Καὶ τίνι

τῆ δύναμί σου, καὶ περιπατοῦσες ὅπου ἤθελες, διότι ἦσαν αὐτοκίνητος κι' ἐζοῦσες κατὰ τὴν προαίρεσι πὺ εἶχες ἐκ φύσεως, ὅταν δὲ γεράσης φθάνοντας στὸ ἄκρο τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἡλικίας, θὰ ἀπλώσης τὰ χέρια σου, μὲ τὰ λόγια αὐτὰ προσημαίνει τὸ διὰ σταυροῦ τέλος καὶ μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἐπάνω σ' αὐτὸν δέσιμό του δὲν θὰ εἶναι ἀκουσιο γιὰ τὸν Πέτρο. Θ' ἀπλώσης λοιπὸν ὁ ἴδιος τὰ χέρια σου καὶ ἄλλος θὰ σὲ ζῶση, δηλαδὴ θὰ σ' ἐνδυναμώση καὶ θὰ σὲ φέρη ὅπου δὲν θέλεις, φεύγοντας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ βέβαια ἡ φύσις δὲν θέλει τὴν διάλυσί της διὰ τοῦ θανάτου· διότι τὴν σχέσι τῆς φύσεώς μας ἐδῶ πρὸς τὴ ζωὴ δείχνει καὶ τὸ ὑπερφυῆς μαρτύριο τοῦ Πέτρου· ἔτσι, λέγει, ἐκεῖνα θὰ ὑπομείνης ἐκουσίως γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴν μαρτυρία μου δυναμούμενος ἀπὸ ἐμένα, ὅσα δὲν εἶναι καμωμένα νὰ θέλη ἡ φύσις ἐπειδὴ εἶναι ὑπὲρ φύσι.

- 10 Ἄλλὰ ὁ μὲν Πέτρος τέτοιας λογῆς εἶναι, ὅσο μπορεῖ νὰ γνωρίση κανεὶς ἀπὸ μία σύντομη ἔκθεσι. Τί δὲ εἶναι ὁ Παῦλος, καὶ ποιά γλῶσσα, μᾶλλον δὲ ποιῆς καὶ πόσες θὰ μπορέσουν νὰ παραστήσουν, ἔστω καὶ μετρίως, τὴν μέχρι θανάτου καρτερία ἐκείνου γιὰ χάρι τοῦ Χριστοῦ; Αὐτὸς ἀπέθνησκε καθημερινῶς, μᾶλλον δὲ ἦταν παντοτινὰ ἀποθαμμένος, ἀφοῦ δὲν ἐζοῦσε αὐτὸς πλέον, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, ἀλλὰ εἶχε μέσα του ζωντανὸν τὸ Χριστό¹⁰. Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ δέ, ὄχι μόνο ἐθεωροῦσε σκύβαλα ὅλα τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα τὰ ἐθεωροῦσε δεύτερα σὲ σύγκρισι πρὸς αὐτόν· «διότι», λέγει, «εἶμαι πεπεισμένος ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ, οὔτε παρόντα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος θὰ μπορέση νὰ μᾶς χωρήση ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»¹¹. Εἶχε δὲ ζῆλο Θεοῦ, ὥστε καὶ νὰ μᾶς

11. Ρωμ. 8,38.

τῶν ἀπάντων ἢ μόνῳ Πέτρῳ παραχωρήσει τῶν ἴσων; Τὴν δὲ ταπείνωσιν οἶος, αὐτοῦ πάλιν ἄκουσον περὶ ἑαυτοῦ λέγοντος· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος».

11 Τί οὖν; Ἐπειδὴ περὶ ὁ αὐτός ἐστι τῷ Πέτρῳ τὴν ὁμολογίαν, τὸν ζῆλον, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ἀγάπην, ἃρ' οὐχὶ καὶ τῶν αὐτῶν ἔτυχεν ἐπάθλων παρὰ τοῦ πάντα ἐν ζυγῷ καὶ μέτρῳ καὶ σταθμῷ τιθέντος δικαιοτάτῳ; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον; Διὰ τοῦτο Πέτρῳ μὲν φησί, «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν»· περὶ δὲ Παύλου, τί φησι πρὸς τὸν Ἀνανίαν; «Σκεῦος οὗτος ἐκλογῆς μοί ἐστι, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων». Ποῖον ὄνομα; Πάντως τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ἡμᾶς, τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἣν ὡς θεμέλιος ὁ Πέτρος βαστάζει. Ὁρᾶτε Πέτρου καὶ Παύλου τὸ περιφανὲς καὶ ὁμότιμον ὄσον, καὶ ὡς ὑπ' ἀμφοτέρων ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία βαστάζεται; Διὰ τοῦτο καὶ αὕτη νῦν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀμφοτέροις νέμει τιμὴν, ὁμοτίμως ἀλλήλοις συνεοργάζουσα σήμερον. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀναθεωροῦντες τούτων τὴν ἔκβασιν, μιμησώμεθα τὴν ἀναστροφὴν· κἂν εἰμὴ τ' ἄλλα, τὴν γοῦν ἐκ ταπεινώσεως καὶ μετανοίας διόρθωσιν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ μεγάλοις προσήκοντα καὶ μεγάλοις πρὸς μίμησιν ἤκοντα, ἴσως ἔστιν ἃ καὶ τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀμίμητα· ἢ δ' ἐκ μετανοίας διόρθωσις ἡμῖν μᾶλλον ἢ ἐκείνοις προσῆκεν, ὅσω καὶ τῆς ἡμέρας ἐκάστης πολλὰ πταίομεν ἕκαστος καὶ οὐ-

ζηλεύη με ζῆλο τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ ποιὸν ἀπὸ ὄλους θὰ παραχωρήσῃ ἴσον ζῆλον παρὰ μόνο στὸν Πέτρο; Πόσο ταπεινὸς δὲ εἶναι, ἄκουσε πάλι τὸν ἴδιο νὰ λέγῃ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του· «ἐγὼ εἶμαι ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἀποστόλων ποὺ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ καλοῦμαι ἀπόστολος»¹².

- 11 Τί λοιπόν; Ἀφοῦ εἶναι ὁ ἴδιος με τὸν Πέτρο στὴν ὁμολογία, στὸ ζῆλο, στὴν ταπείνωσι, στὴν ἀγάπη, τάχα δὲν ἐπέτυχε καὶ τὰ ἴδια ἔπαθλα ἀπὸ αὐτὸν ποὺ διαθέτει τὰ πάντα με δικαιοσύνη ζυγὸ καὶ μέτρο καὶ σταθμὸ; Πῶς θὰ ἐδικαιολογήϊτο αὐτό; Γι' αὐτὸ στὸν Πέτρο μὲν λέγει, «σὺ εἶσαι Πέτρος κί' ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν πέτρα θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου»· περὶ δὲ τοῦ Παύλου, τί λέγει πρὸς τὸν Ἀνανία; «Αὐτὸς εἶναι σκεῦος ἐκλογῆς μου γιὰ νὰ βαστάσῃ τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων»¹³. Ποιὸ ὄνομα; Φυσικὰ τὸ δοσμένο σ' ἐμᾶς, στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία βαστάζει ὁ Πέτρος ὡς θεμέλιο. Βλέπετε πόση εἶναι ἡ λαμπρότης καὶ ὁμοτιμία τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου καὶ πῶς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ βαστάζεται; Γι' αὐτὸ καὶ αὐτὴ τώρα ἀπονέμει μιὰ καὶ τὴν ἴδια τιμὴ καὶ στοὺς δύο, συνεορτάζοντας σήμερα ὁμοτίμως καὶ τοὺς δύο. Ἀλλὰ ἐμεῖς, ἐξετάζοντας τὸ τέλος των, ἄς μιμηθοῦμε τὴν διαγωγή· καὶ ἂν ὄχι τὰ ἄλλα, τουλάχιστον τὴν ἀπὸ τὴν ταπείνωσι καὶ μετάνοια διόρθωσι· διότι τὰ μὲν ἄλλα εἶναι μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀρμόζουν σὲ μεγάλους καὶ εἶναι κατάλληλα πρὸς μίμησι ἀπὸ μεγάλους, μερικὰ μάλιστα ἴσως εἶναι ἐντελῶς ἀμίμητα ἀπὸ ὄλους· ἡ δὲ διόρθωσις ἀπὸ τὴν μετάνοια ἀρμόζει σὲ μᾶς περισσότερο παρὰ σ' ἐκείνους, ἀφοῦ καὶ κάθε ἡμέρα κάνομε ὁ καθένας πολλὰ πταίσματα καὶ ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν ὑπάρχει γιὰ

13. Πράξ. 9,15.

δαμόθεν ἄλλοθεν ἡμῖν ἐλπίς σωτηρίας, εἰμὴ ταύτην διὰ τῆς διηνεκοῦς μετανοίας ἐπισπασόμεθα.

12 Προηγεῖται δὲ τῆς μετανοίας ἡ ἐπίγνωσις τῶν οἰκείων πταισμάτων, ἣτις μεγάλη ἐστὶ πρὸς ἰλασμόν ἀφορμή· «ἐλέησόν με», γάρ φησι πρὸς τὸν Θεὸν ὁ ψαλμωδὸς προφήτης, «ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω», διὰ τῆς ἐπιγνώσεως ἔλκων τὸν ἔλεον καὶ δι' ἐξαγορεύσεως καὶ τῆς αὐτομεμψίας τελείαν τὴν ἄφεσιν κομιζόμενος· «εἶπα γάρ», φησὶν, «ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου»· τῇ γὰρ ἐπιγνώσει τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων ἔπεται ἡ οἰκεία κατάγνωσις, ταύτη δὲ ἢ ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι λύπη, ἣν ὁ Παῦλος κατὰ Θεὸν προσηγόρευσε. Τῇ δὲ κατὰ Θεὸν λύπη ταύτη πέφυκεν ἀκολουθεῖν ἢ μετὰ συντετριμμένης καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν ἐξαγόρευσις τε καὶ δέησις, καὶ ἡ ὑπόσχεσις τῆς εἰς τὸ ἐξῆς τῶν κακιῶν ἀποχῆς· καὶ τοῦτό ἐστὶν ἡ μετάνοια.

13 Καὶ διὰ τούτου Μανασσῆς μὲν ἐκεῖνος ἐρρύσθη τῆς ἐφ' ἀμαρτήμασι δίκης, καίτοι πλήθει καὶ μεγέθει καὶ βάθει παραπτωμάτων ἐμπεσὼν καὶ τούτοις ἐπὶ πολλὰς ἐνιαυτῶν περιόδους ἐγκαλινδούμενος. Τοῦ δὲ Δαβὶδ οὐ μόνον ἀφεῖλε διὰ τὴν μετάνοιαν ὁ Κύριος τὸ ἀμάρτημα, ἀλλὰ καὶ τὴν προφητικὴν οὐκ ἀφεῖλε χάριν. Ταύτη καὶ ὁ Πέτρος χρησάμενος, οὐ μόνον τοῦ πτώματος ἀπανεστή καὶ τῆς ἀφέσεως ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὴν προστασίαν κεκλήρωται. Ταύτης καὶ τὸν Παῦλον εὐρήσεις ἀντιποιοῦμενον καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους οἰκείωσιν· ἢ γὰρ μετάνοια, εἴπερ ἀληθῆς καὶ ἀληθῶς ἐκ καρδίας ἐστίν, ἀναπείθει τὸν κεκτημένον μηκέτι προστιθέναι ταῖς ἀμαρ-

μᾶς ἐλπίς σωτηρίας, ἂν δὲν τὴν ἐξασφαλίσωμε ἀπὸ τὴν διαρκῆ μετάνοια.

12 Προηγεῖται δὲ τῆς μετανοίας ἡ ἐπίγνωσις τῶν οἰκείων πταισμάτων, πού εἶναι μεγάλη ἀφορμή γιὰ ἰλασμό· διότι ὁ ψαλμωδὸς προφήτης λέγει πρὸς τὸν Θεό, «ἐλέησόν με, διότι γνωρίζω ἐγὼ τὴν ἀνομία μου»¹⁴, μὲ τὴν ἐπίγνωσι ἐλκύνοντας τὸ ἔλεος καὶ μὲ τὴν ἐξαγόρευσι καὶ αὐτομεμψία ἀποκομίζοντας τελεία ἄφεσι· «διότι εἶπα, λέγει, θὰ ἐξαγορεύσω ἐναντίον μου τὴν ἀνομία μου πρὸς τὸν Κύριο, καὶ σὺ ἄφησες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιάς μου»¹⁵. διότι τὴν ἐπίγνωσι τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων ἀκολουθεῖ ἡ αὐτοκατάγνωσις, αὐτὴν δὲ ἡ λύπη γιὰ τὰ ἀμαρτήματα, τὴν ὁποία ὁ Παῦλος ὠνόμασε λύπη κατὰ Θεόν. Αὐτὴν δὲ τὴν κατὰ Θεὸ λύπη ἀκολουθεῖ φυσικὰ ἡ με συντετριμμένη καρδιά ἐξαγόρευσις καὶ δέησις πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἡ ὑπόσχεσις τῆς στοῦ ἐξῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῆς κακίας· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ μετάνοια.

13 Καὶ γι' αὐτὸ ὁ μὲν Μανασσῆς ἐκεῖνος ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὴν τιμωρία γιὰ τὰ ἀμαρτήματα, ἂν καὶ περιέπεσε σὲ πλῆθος καὶ μέγεθος καὶ βάθος παραπτωμάτων καὶ ἐκυλιόταν σ' αὐτὰ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τοῦ δὲ Δαβὶδ ὄχι μόνον ἐξάλειψε τὸ ἀμάρτημα ὁ Κύριος λόγῳ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ καὶ τὴν προφητικὴ χάρι δὲν ἀφήρεσε. Αὐτὴν ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Πέτρος, ὄχι μόνον ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὴν πτώσι κι' ἐπέτυχε τὴν ἄφεσι, ἀλλὰ ἀνέλαβε καὶ τὴν προστασία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Θὰ εὔρης δὲ ὅτι καὶ ὁ Παῦλος αὐτὴν τὴν προστασία ἐκέρδισε μετὰ τὴν ἐπιστροφή καὶ τὴν προκοπὴ καὶ τὴν παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους οἰκείωσι πρὸς τὸν Θεό· διότι ἡ μετάνοια, ἂν εἶναι ἀληθινὰ ἀπὸ τὴν καρδιά, πείθει τὸν κάτοχό

15. Ψαλμ. 31,6.

τίαις, μηκέτι προστετηκέναι τοῖς φθειρομένοις, μηκέτι προσκεχνηέναι ταῖς οὐ καλαῖς ἡδοναῖς, ἀλλὰ καταφρονεῖν τῶν παρόντων, ἀντέχεσθαι τῶν μελλόντων, ἀγωνίζεσθαι κατὰ τῶν παθῶν, ἀντιποιεῖσθαι τῶν ἀρετῶν, ἐγκρατεύεσθαι πάντα, ἐπαγρυπνεῖν ταῖς πρὸς Θεὸν δεήσεσιν, ἀπέχεσθαι τοῦ ἐξ ἀδικίας κέρδους, ἴλεων εἶναι τοῖς αὐτῷ πταίουσι, τοῖς ἰκετεύουσιν εὐμενῆ, τοῖς δεομένοις τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, οἷς ἔχει, λόγοις, ἔργοις, ἀναλώμασιν, ἐτοιμότατον ἐκ ψυχῆς πᾶσιν ἐπικαμπτόμενον, ἵνα τῷ φιланθρώπῳ τὸ φιλάνθρωπον κτήσῃται καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τὴν ἐκ Θεοῦ ἀντιλάβῃ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσῃ τὴν θεῖαν εὐμένειαν καὶ τύχῃ τοῦ αἰωνίου ἐλέους καὶ τῆς διαιωνιζούσης θείας εὐλογίας καὶ χάριτος.

14 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

της νὰ μὴ ἐπιδίδεται πλέον στίς ἀμαρτίες, νὰ μὴ προσκολλᾶται πλέον στοὺς φθειρομένους, νὰ μὴ χάσκη πλέον στίς φθοροποιῆς ἡδονές, ἀλλὰ νὰ καταφρονῇ τὰ παρόντα, νὰ ἀφιερώνεται στὰ μέλλοντα, ν' ἀγωνίζεται κατὰ τῶν παθῶν, νὰ ἐπιδιώκη τις ἀρετές, νὰ ἐγκρατεύεται σέ ὅλα, νὰ ἐπαγρυπνῇ μέ τις πρὸς τὸν Θεὸ δεήσεις, ν' ἀπέχη ἀπὸ τὸ ἄδικο κέρδος, νὰ εἶναι ἐλεῆμων πρὸς τοὺς πταίοντας σ' αὐτόν, εὐμενῆς πρὸς τοὺς ἰκετεύοντας, ἐτοιμότατος στοὺς ἔχοντας ἀνάγκη τῆς βοήθειας του μὲ ὅσα ἔχει, λόγια, ἔργα, χρήματα, νὰ κάμπτεται σέ ὅλους ἀπὸ ψυχῆ, ὥστε μὲ τὸ φιλάνθρωπο νὰ κερδίση τὴ φιλάνθρωπία καὶ ἀντὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης νὰ λάβῃ τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὸν ἑαυτό του τὴν θεία εὐμένεια καὶ ἐπιτύχῃ τὸ αἰώνιο ἔλεος καὶ τὴ διαιωνίζουσα θεία εὐλογία καὶ χάρι.

- 14** Αὐτὴν τὴν εὐλογία εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴ χάρι τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΚΘ'

ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΟ ΠΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ
ΕΘΕΡΑΠΕΥΤΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΑΠΕΡΝΑΟΥΜ

Όπου γίνεται λόγος και περί τῆς κατὰ τὸν Θεὸ λύπης

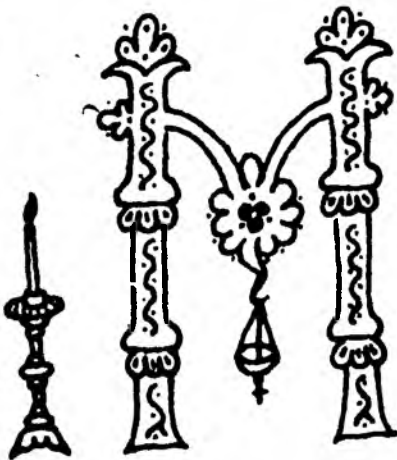

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ'

ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΥΣΑΝ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΝ ΚΑΠΕΡΝΑΟΥΜ ΙΑΘΕΝΤΑ ΠΑΡΑΛΥΤΟΝ

Ἐν ἧ καὶ περὶ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης

1

ελισσεῖω κηρίω εἰκέναι τὴν εὐαγγελί-
κην φωνὴν πολλαχόθεν ἔστι μαθε-
Τοῦ μὲν γὰρ νοητοῦ τῶν ψυχῶν νυ-
φίου, τοῦ κάλλει ὠραίου παρὰ το-
υίους τῶν ἀνθρώπων, ὁ λάρυγξ κα-
τὸ ἐν ἄσματι γεγραμμένον γλυκασμ-
ἔστι καὶ ὄλος ἐπιθυμία, πρὸς δὲ ἰ-
νυμφευθεῖσαν τούτῳ ψυχὴν διὰ τοῦ ἰ-
σοφίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας πνεύματος ὁ αὐτὸς ἄσματογράφ-
ησί: «κηρίον ἀποστάζουσι χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γὰ-
ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου». Τοιοῦτοι δὲ πάντως οἱ εὐαγγελισ-

ΟΜΙΛΙΑ 29

ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ ΕΘΕΡΑΠΕΥΤΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΑΠΕΡΝΑΟΥΜ

“Οπου γίνεται λόγος και περί τῆς κατὰ τὸν Θεὸ λύπης

πὸ πολλὰ σημεῖα μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ εὐαγγελικὴ φωνὴ ὁμοιάζει μὲ μελίτσια κηρήθρα. Διότι τοῦ μὲν νοητοῦ νυμφίου τῶν ψυχῶν, τοῦ ἐξαιρετικὰ ὠραίου περισσότερο ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὁ λάρυγγας εἶναι γλυκασμὸς καὶ γεμᾶτος ἐπιθυμία κατὰ τὸ γραμμένο στὸ Ἑσμη Ἀσμάτων¹, πρὸς τὴν ψυχὴ δὲ

ποὺ τὸν ἐνυμφεῦθηκε ὁ ἴδιος ἀσματογράφος λέγει διὰ τοῦ πνεύματος τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας: «κερὶ ἀποστᾶζουν τὰ χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὴ

πάντες, ὧν ὁ λόγος ἀναλογοῦσαν μὲν κηρίῳ φέρει τὴν ἱστορία μέλιτι δὲ καὶ γάλακτι τὴν ἐναποκειμένην ἢ καὶ φανερώς προκειμένην ἠθικωτέραν διάνοιαν, κατάλληλον οὖσαν οὐ τοῖς τειλείοις μόνον, ἀλλ' ἔστιν ὡς καὶ τοῖς ἀτελέσιν ὡς γάλα πνευματικόν. Στάζειν δὲ εἶπεν, ἀλλ' οὐ πηγάζειν δασιλῶς, τῆς πνευματικῆς νύμφης χεῖλη, πρὸς τὸν ἀπερίληπτον βυθὸς ὁρῶν τῆς τοῦ νυμφίου ἐκείνου σοφίας τε καὶ δυνάμειως, καὶ τῶν ἐκ τοιαύτης σοφίας τε καὶ δυνάμεως γεγονότων πλῆθος· «ἃ γὰρ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐκ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία», ὁ θεολογικώτατος τῶν εὐαγγελιστῶν φησι.

- 2 Πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁμοῦ βυθὸς ἔστι καὶ ὁ σταλαγμὸς οὗτος κπέλαγος ἀνεξάντλητος· διὸ εἰ καὶ τὸ κατὰ τὸν παράλυτον θαυμάφθάσαντες, ἠνίκα ὁ Μάρκος εὐηγγελίζετο τῇ Ἐκκλησίᾳ διεκρινήσαμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ διὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ χάριτος ἐθρέψαμεν τὰς ὑμετέρας ψυχάς, ἀλλὰ καὶ νῦν ἱστορομενον τοῦτο παρὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου διερευνώμενοι πολὺν αὐθις εὐρήσομεν ἐν αὐτῷ τὸν πλοῦτον τῶν πνευματικῶν ἐδεσμάτων, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐναποκειμένου πλούτου μικρὸν καὶ νῦν ἐκκαλύψωμεν· καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο πᾶσιν ἀρκέσει κπλεονάσει κατὰ τοὺς ἄρτους ἐκείνους, δι' ὧν ὁ Κύριος τὰς μριάδας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐξέθρεψεν, αὐξὸν ἐν τῷ μερίζεσθαι. Τὸ μὲν οὖν πρότερον τὸ μέλι σὺν τῷ κηρίῳ παρέβαλλον ὑμῖν τροφήν, μετὰ τῆς ἐμφαινομένης λεπτοτέρας καὶ ἠθικωτέρας ἐ

2. Ἰ. Ἄσμα 4,11.

3. Ἰω. 21,25.

4. Μάρκ. 2,1-2, ποὺ ἀναγινώσκεται τῇ Δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν. Σ' αὐτὴν τὴν περικοπὴ ἀναφέρεται ἡ ὁμιλία 10 τοῦ Γρηγορίου Παλάμα.

γλῶσσα σου»². Τέτοιοι δὲ ἀκριβῶς εἶναι ὅλοι οἱ εὐαγγελισταί, τῶν ὁποίων ὁ λόγος φέρει ἱστορία πὺ ἀναλογεῖ σὲ κερὶ, ἐνῶ τὸ ἐναποκείμενο ἢ φανερὰ προκείμενο ἠθικώτερο νόημα ἀναλογεῖ σὲ μέλι καὶ γάλα, διότι εἶναι κατάλληλο ὄχι μόνο στοὺς τελείους, ἀλλὰ μερικὲς φορές καὶ στοὺς ἀτελεῖς ὡς γάλα πνευματικό. Εἶπε δὲ ὅτι στάζουν καὶ ὄχι ὅτι πηγάζουν ἀφθόνως τὰ χεῖλη τῆς πνευματικῆς νύμφης, βλέποντας πρὸς τὸν ἀπερίληπτο βυθὸ τῆς σοφίας καὶ δυνάμεως τοῦ νυμφίου ἐκείνου καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπὸ τὴν τοιαύτη σοφία καὶ δύναμι ἔργων· «διότι αὐτὰ πὺ ἔπραξε ὁ Ἰησοῦς, ἂν καταγραφοῦν λεπτομερῶς, νομίζω ὅτι οὔτε ὁ κόσμος ὀλόκληρος δὲν θὰ χωρέση τὰ γραφόμενα βιβλία», λέγει ὁ θεολογικώτατος τῶν εὐαγγελιστῶν³.

- 2 Για μᾶς ὅμως καὶ ὁ σταλαγμὸς αὐτὸς εἶναι βυθὸς καὶ πέλαγος ἀνεξάντλητο. Γι' αὐτό, ἂν καὶ ἤδη διευκρινήσαμε πρὸς τὴν ἀγάπη σας τὸ κατὰ τὸν παράλυτο θαῦμα, ὅταν ἀναγινωσκόταν στὴν Ἐκκλησία τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου⁴, καὶ μὲ τῆ χάρι πὺ ὑπάρχει σ' ἐκεῖνο ἐθρέψαμε τὶς ψυχές σας· ἀλλὰ καὶ τώρα, διερευνώντας τὸ θαῦμα τοῦτο, καθὼς ἱστορεῖται ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο⁵, θὰ εὔρωμε πάλι σ' αὐτὸ ἄφθονο τὸν πλοῦτο τῶν πνευματικῶν ἐδεσμάτων, μᾶλλον δὲ θὰ ἀποκαλύψωμε καὶ τώρα μικρὸ μέρος τοῦ μυστικοῦ πλούτου· καὶ τὸ μικρὸ τοῦτο μέρος θὰ ἀρκέση γιὰ ὅλους καὶ θὰ περισσεύση, ὅπως οἱ ἄρτοι ἐκεῖνοι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος ἔθρεψε τὶς μυριάδες στὴν ἔρημο, αὐξανόμενο κατὰ τὸν μερισμό. Τότε λοιπόν, προηγουμένως, σᾶς παρέθεσα γιὰ τροφή τὸ μέλι μαζί μὲ τὸ κερὶ, ἀναπτύσσοντας τὴν ἱστορία μαζί μὲ τὴν ὑποδηλουμένη λεπτότερη καὶ ἠθικώτερη ἔννοια.

5. Ματθ. 9,1-8, ἀναγινωσκόμενο τὴν 6η Κυριακή.

νοίας καὶ τὴν ἱστορίαν διατρανῶν· νῦν δέ, τοῦ μέλιτος ἐκθλίψας ὅσον ὁ καιρὸς δίδωσι, διὰ τούτου δεξιώσομαι τοὺς συνειλεγμένους πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐστίασιν σήμερον.

3 «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐμβὰς ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον διεπέρασε καὶ ἤλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν· καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον». Ἐκεῖ μὲν οὖν πρότερον ἐδείξαμεν τὸν παραλυτικὸν τοῦτον μὴ τὸν αὐτὸν ὄντα τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, κατὰ τὸν Ἰωάννην, λαβόντι τὴν ἴασιν, καὶ ἰδίαν πόλιν Ἰησοῦ τὴν Καπερναοὺμ λεγομένην, καὶ διατί μόνη τῶν ἄλλων αὕτη πόλις αὐτοῦ καλεῖται. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐναποκειμένου μέλιτος γεύοντες οἶον τοὺς πνευματικούς ὑμᾶς δαιτυμόνας καὶ ὑπόδειγμα πρὸς ἀρετὴν ἀναγωγικῶς τὴν ἱστορίαν λαμβάνοντες, ἰδίαν μὲν πόλιν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἣν ἤλθε τουτονὶ τὸν κόσμον ἐδείκνυμεν· εἰς γὰρ τὰ ἴδια ἦλθε, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν. Καὶ παράλυτον ἐλέγομεν εἶναι τὴν ἐκείνου ψυχὴν, ὅταν ἐπιστροφῆς λάβη λογισμόν, φερομένην πρὸς εὐρύριον ὑπὸ τεσσάρων, τῆς οἰκείας καταγνώσεως, τῆς τῶν ἡμαρτημένων ἐξομολογήσεως, τῆς πρὸς ἀποχὴν τῶν κακῶν ὑποσχέσεως, καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεως.

4 Ἐνταῦθα δὲ ἀκούοντες τοῦ Ματθαίου λέγοντος, ὅτι «ἐμβὰς ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον διεπέρασε καὶ ἤλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν», τοῦτο κατανοεῖν ἀναγωγικῶς πόλιν ἐκ τῆς ἱστορίας ἔχομεν, σύμφωνον τοῖς προτέροις, εἰ καὶ τῷ φαινομένῳ διάφορον, ὅτι ὁ κοινὸς ἀπάντων Σωτὴρ ἐνδυσάμενος τὴν ἡμετέραν φύσιν διεπέρασε τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ βίου τούτου θάλασσαν καὶ ἤλθεν εἰς

Τώρα όμως, αφού εκθλίψω όσο μέλι επιτρέπει ο καιρός, θα δεξιωθῶ με αὐτὸ τοὺς συναθροισμένους σήμερα γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐστίασι.

3 «Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ ἐμβῆκε σὲ πλοῖο, ἐπέρασε καὶ ἦλθε στὴν πόλι του· καὶ ἰδού, τοῦ προσέφεραν παραλυτικὸ τοποθετημένον ἐπάνω σὲ κλίνη»⁶. Ἐκεῖ λοιπὸν πρωτύτερα ἐδείξαμε ὅτι ὁ παραλυτικὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ κατὰ τὸν Ἰωάννη ἔλαβε τὴν θεραπεία στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὅτι ἰδιαίτερη πόλις τοῦ Ἰησοῦ λέγεται ἡ Καπερναοὺμ καὶ ἐξηγήσαμε γιὰτί μόνη αὐτὴ ἀπὸ τῆς ἄλλης καλεῖται πόλις του. Ἀλλὰ ἐπίσης, σὰν γιὰ νὰ γεύσωμε μὲ τὸ μέσα φυλαγμένο μέλι ἐσᾶς τοὺς πνευματικοὺς συνδαιτυμόνες, λαμβάνοντας τὴν ἱστορία ἀναγωγικῶς ὡς ὑπόδειγμα πρὸς ἀρετὴ, ἐδείξαμε ὅτι πόλις τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν ὁποία ἦλθε εἶναι αὐτὸς ἐδῶ ὁ κόσμος· διότι ἦλθε στὰ δικά του, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ⁷. Καὶ ἐλέγαμε ὅτι παράλυτος εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ καθενός, ὅταν λάβῃ λογισμὸ ἐπιστροφῆς, φερομένη πρὸς τὸν Κύριο ἀπὸ τέσσερις, τὴν αὐτοκατάκρισι, τὴν ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτημάτων, τὴν ὑπόσχεσι γι' ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ δέησι.

4 Ἐδῶ δὲ ἀκούοντας τὸν Ματθαῖο νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς, «ἀφοῦ ἐμβῆκε σὲ πλοῖο, ἐπέρασε καὶ ἦλθε στὴν πόλι του», πρέπει πάλι τοῦτο νὰ τὸ ἐκλάβωμε ἀπὸ τὴν ἱστορία ἀναγωγικῶς, σύμφωνο μὲ τὰ προηγούμενα, ἂν καὶ φαινομενικῶς διάφορο, ὅτι ὁ κοινὸς ὄλων Σωτὴρ, ἀφοῦ ἐνδύθηκε τῆ φύσι μας, διεπέρασε τὴν ἰδική μας θάλασσα τοῦ βίου τούτου καὶ ἦλθε στὴν πόλι του, δηλαδὴ σ' ἐκείνη τὴν ὑπερουράνια ἔδρα καὶ

7. Ματθ. 8,34.

τὴν ἰδίαν πόλιν, τὴν ὑπερουράνιον ἐκείνην ἔδραν καὶ δίαιταν, τὴν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ παντὸς ὀνόματος καὶ ἀξιώματος, εἴτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι γινωσκομένῳ· ἐκεῖνος γὰρ ὄντως ἴδιός ἐστιν αὐτοῦ ὁ τόπος, ὃς καὶ μόνῳ τούτῳ βατός. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ ψαλμωδὸς προφήτης ἔλεγεν, «ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ», ὡς ὄντος οὐρανοῦ καὶ τόπου ὃς οἶκός ἐστιν ὄντως ἴδιος Θεοῦ. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀπέθετο τὴν ἡμετέραν φύσιν ὁ Κύριος εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ τόπον τοῦτον ἐλθὼν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτος εἰπὼν, ὅτι ἐμβὰς ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον διεπέρασεν, οὐκ ἐπήνεγκεν ὅτι καὶ ἀποβὰς τοῦ πλοίου, οὕτως ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, ἀλλ' ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν μετὰ τοῦ καταλλήλου πλοίου, τοῦ καθ' ἡμᾶς λέγω σώματος, ἐνδημήσας τοῖς ὑπερουρανόις.

- 5 Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν ἄνω πόλιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ ὄντως ἅγια τῶν ἀγίων καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς μετὰ τοῦ ἡμετέρου φυράματος, ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον εἶπω, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος ὑπὲρ ἡμῶν, τότε τοὺς ἐξ ἐθνῶν παραδεξαμένους τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας καὶ τῇ μὲν ἐξ ἀκοῆς συνέσει φοβηθέντας καὶ ταπεινωθέντας, ἔτι δὲ κειμένους ὡς ἐπὶ κλίνης τῆς ἠδυπαθείας καὶ παρειμένους ὄντας καὶ παραλύτους, τῷ μῆπω λαβεῖν τῶν κατὰ ψυχὴν νοσημάτων τὴν ἴασιν, ταῦτόν δ' εἶπεῖν τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν, κάντεῦθεν ἀκίνητον ἔχοντας καὶ τὸ σῶμα πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ ἐργασίαν, ἄραντες οἱ Ἀπόστολοι, τουτέστιν ἐκλεξάμενοι καὶ χωρίσαντες τῶν μὴ

8. Βλ. Ἐφ. 1,20 ἔ..

9. Ψαλμ. 113,25.

διαμονή, τὴν ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ ἀπὸ κάθε ὄνομα καὶ ἀξίωμα, πὺ ὑφίσταται εἴτε στὸν παρόντα αἰῶνα εἴτε στὸ μέλλοντα⁸. Διότι ἐκεῖνος ὁ τόπος εἶναι πραγματικᾶ δικός του, πὺ μόνο ἀπὸ αὐτὸν εἶναι βατός. Καὶ τοῦτο δηλώνοντας ὁ προφήτης ἔλεγε, «ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ στὸν Κύριο»⁹, διότι ὑπάρχει οὐρανὸς καὶ τόπος πὺ εἶναι πραγματικᾶ ιδιαίτερος οἶκος τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος, ὅταν ἦλθε σ' αὐτὸν τὸν τόπο του, δὲν ἀπέβαλε τὴν φύσι μας, γι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς αὐτός, μετὰ τὴ δὴλωσι ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ ἐμβῆκε σὲ πλοῖο ἐπέρασε ἀπέναντι, δὲν προσέθεσε ὅτι καὶ ἀποβιβασθεὶς ἀπὸ τὸ πλοῖο ἦλθε στὴν πόλι του, ἀλλὰ ὅτι, ἀφοῦ ἐμβῆκε σὲ πλοῖο, ἐπέρασε ἀπέναντι καὶ ἦλθε στὴν πόλι του μὲ τὸ κατάλληλο πλοῖο, δηλαδὴ μὲ τὸ δικό μας σῶμα, ἐνδημήσας στὰ ὑπερουράνια.

- 5 Ἦλθε λοιπὸν στὴν ἄνω πόλι καὶ εἰσῆλθε στὰ ὄντως ἅγια τῶν ἁγίων κι' ἐκάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς μαζί μὲ τὸ φῦραμά μας, γιὰ νὰ ὁμιλήσω κατὰ τὸν ἀπόστολο¹⁰, εὐρίσκοντας αἰωνία λύτρωσι γιὰ μᾶς. Τότε οἱ Ἀπόστολοι ἐσήκωσαν, δηλαδὴ ἐξέλεξαν ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς πὺ παραδέχθησαν τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας καὶ μὲ τὴν ἀπὸ τὴν ἀκοὴ κατανόησι αἰσθάνθησαν φόβο κι' ἐταπεινώθηκαν, ἀλλ' ἦσαν ἀκόμη ἐξαπλωμένοι σὰν ἐπάνω στὴν κλίνη τῆς ἡδυπαθείας καὶ ἀποκαμωμένοι καὶ παράλυτοι, διότι δὲν ἔλαβαν ἀκόμη τὴν θεραπεία τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, δηλαδὴ τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων τους, καὶ εἶχαν ἀπὸ αὐτὸ καὶ τὸ σῶμα ἀκίνητο γιὰ τὴν ἐπιτέλεσι τοῦ καλοῦ. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξέλεξαν καὶ τοὺς ἐχώρισαν ἀπὸ τοὺς μὴ παραδεχθέντας τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας καὶ τῆς εὐσεβείας, τοὺς προσάγουν

10. Ἐβρ. 9,12.

παραδεξαμένων τὸ τῆς μετανοίας καὶ τῆς εὐσεβείας κήρυγμα προσάγουσι τῷ Χριστῷ· καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, οἱ τὸ εὐαγγέλιον συγγραψάμενοι, τέσσαρες δὲ οὗτοί εἰσιν.

6 Ὁ δὲ Κύριος ἰδὼν, φησί, τὴν πίστιν αὐτῶν, ἦτοι τῶν προσφερόντων Ἀποστόλων, διὰ τὴν τελείαν αὐτῶν πίστιν (αὐτοὶ γὰρ εἰσιν ἡμῖν καὶ διδάσκαλοι καὶ μεσίται τὰ πρὸς τὸν Θεὸν) καὶ τοῖς ἀτελέσι τὴν υἰοθεσίαν χαρίζεται, πρὸς ἕκαστον τῶν οὕτω προσαγομένων λέγων· «θάρσε, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι». Ἀπόθου, φησί, τὸν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι φόβον, ἀφέωνται γὰρ· ἀπόθου τὴν ἐπὶ τοῖς ἠπειλημένοις φρίκην, ἐπιτεύξη γὰρ τῶν ἐπηγγελμένων, τέκνον ἐμὸν γεγωνῶς καὶ κληρονόμος ἐμός. Τοῦτο δὲ πρακτικῶς ἐκτελεῖται διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, ἐν ᾧ Πνεύματι τῆς υἰοθεσίας ἀναγεννώμεθα, τὴν ἄφεσιν τῶν προημαρτημένων λαβόντες καὶ κατ' ἐπαγγελίαν γεγονότες κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ.

7 Ἄλλ' οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, ἀπιστοῦσι τῇ παρ' ἡμῶν πιστευομένῃ δυνάμει καὶ χάριτι τοῦ θείου βαπτίσματος, λέγοντες, τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας; Ἡμεῖς δὲ οἱ πρότερον παραλελυμένοι καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς πάθεσι καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἀκίνητοι διαμένοντες, ἀκούομεν ἕκαστος· «ἔγειραι καὶ ἄρον τὸν κρήββατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου», ὡς καὶ ὁ παραλυτικὸς ἐκεῖνος· δυναμούμενοι γὰρ παρὰ τῆς ἐν ἡμῖν τοῦ βαπτίσματος θείας χάριτος καὶ δυνάμεως, γινόμεθα πρὸς ἀρετὴν εὐτονοὶ καὶ εὐκίνητοι, καὶ τὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος δυνάμεις καὶ τὰς ὑποκειμένας ταύταις ἐν τοῖς πράγμασιν ὕλας, ὑφ' ὧν πρότερον κατειχόμεθα, δουλαγωγήσαντες, ἄγομεν ὅποι φίλον τῷ Θεῷ καὶ

στὸν Χριστό. Πολὺ δὲ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους ἔπραξαν τοῦτο αὐτοὶ ποὺ συνέγραψαν τὸ εὐαγγέλιο, ποὺ εἶναι τέσσερις.

Ὁ δὲ Κύριος, λέγει, ἀφοῦ εἶδε τὴν πίστι των, δηλαδὴ τῶν Ἀποστόλων ποὺ τοὺς προσέφεραν, λόγῳ τῆς τελείας πίστεως αὐτῶν (διότι αὐτοὶ εἶναι γιὰ μᾶς καὶ διδάσκαλοι καὶ μεσίτες πρὸς τὸν Θεὸ) χαρίζει καὶ στοὺς ἀτελεῖς τὴν υἰοθεσία, λέγοντας πρὸς τὸν καθένα τῶν προσαγομένων μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο· «θάρρος, τέκνο, σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες». Ἀπόβαλε, λέγει, τὸν φόβο γιὰ τὰ ἁμαρτήματα, διότι συγχωροῦνται· ἀπόβαλε τὴν φρίκη γιὰ τὶς ἀπειλούμενες τιμωρίες, διότι θὰ ἐπιτύχης τὰ ὑπεσχημένα, γινόμενος τέκνο μου καὶ κληρονόμος μου. Τοῦτο δὲ πρακτικῶς ἐκτελεῖται διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, στὸ ὁποῖο ἀναγεννώμαστε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, ἀφοῦ ἐλάβαμε τὴν ἄφεσι τῶν προηγουμένων ἁμαρτημάτων, καὶ κατὰ τὴν ἐπαγγελία γινόμενοι κληρονόμοι Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ¹¹.

Ἄλλὰ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, ἀπιστοῦν στὴν πιστευόμενη ἀπὸ μᾶς δύναμι καὶ χάρι τοῦ θείου βαπτίσματος, λέγοντας, ποῖος μπορεῖ νὰ συγχωρήσῃ ἁμαρτίες; Ἐμεῖς δὲ οἱ προηγουμένως παραλυμένοι σὲ ψυχὴ καὶ σῶμα ἀπὸ τὶς ἡδονὲς καὶ τὰ πάθη καὶ παραμένοντες ἀκίνητοι πρὸς τὸ καλὸ, ἀκούομε ὁ καθένας· «σῆκω καὶ πάρε τὸ κρεβάτι του καὶ πήγαινε στὸν οἶκο σου», ὅπως καὶ ὁ παραλυτικὸς ἐκεῖνος. Διότι, δυναμούμενοι ἀπὸ τὴ θεία χάρι καὶ δύναμι τοῦ βαπτίσματος ποὺ εὐρίσκεται μέσα μας, γινόμαστε εὐτονοὶ καὶ εὐκίνητοι· καί, ἀφοῦ δουλαγωγήσωμε τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ τὶς ὕλες οἱ ὁποῖες κατὰ τὰ πράγματα ὑπόκεινται σ' αὐτὲς καὶ ἀπὸ τὶς

11. Ρωμ. 8,17.

ἡμῖν καὶ μετατίθεμεν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν εἰς τὸν ὄντως οἶκον ἡμέτερον, τὰς αἰωνίους καὶ οὐρανίους μονάς. Οὕτω δὲ θεοφιλῶς τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς διαφέροντες, θαυμαζόμεθα παρὰ τῶν ὀρώντων, δοξαζόντων τὸν Θεόν, τὸν δόντα δύναμιν καὶ ἐξουσίαν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τοιαύτην, ὥς καὶ ζῶντας ἐπὶ γῆς ἔτι τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανοῖς. Ἄλλ' ἢ μὲν τοῦ βαπτίσματος χάρις καὶ δύναμις διὰ τὴν τοῦ παρέχοντος φιλανθρωπίαν παραμένει, καὶ ἡμῶν ἀμαρτόντων μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ δὲ τῆς ψυχῆς υἰεῖα καὶ καθαρότης οὐ παραμένει.

- 8 Διὰ τοῦτο χρῆζομεν αὐθις οἱ ἀμαρτήσαντες τῆς ἐπὶ τοῖς προγεγενημένοις ἀμαρτήμασι λύπης καὶ κατηφείας καὶ τῆς διὰ μετανοίας προσπτώσεως, ἵνα πάλιν ἀκούσωμεν μυστικῶς ἕκαστος κατὰ τὸν παράλυτον ἐκεῖνον, «θάρσει, τέκνον», καὶ λαβόντες τὸν ἰλασμόν, εἰς χαρὰν τὴν λύπην ἀμείψωμεν· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ λύπη, τὸ μέλι τὸ πνευματικόν, ὃ θηλάζομεν ἡμεῖς ἐκ στερεᾶς πέτρας, κατὰ τὸ τυπικῶς εἰρημένον· «ἐθήλασαν μέλι ἐκ πέτρας», «ἢ δὲ πέτρα ἐστὶν ὁ Χριστός», καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν. Ἄλλὰ μὴ θαυμάσητε, εἰ μέλι τὴν λύπην εἶπον· αὕτη γὰρ ἐστὶ περὶ ἧς πάλιν ὁ Παῦλός φησιν, ὅτι «ἡ λύπη ἢ κατὰ Θεὸν μετάνοιαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται πρὸς σωτηρίαν». Καθάπερ γὰρ τῷ τετραυματισμένῳ τὴν γλῶτταν δακνηρὸν φανεῖται τὸ μέλι προσενεχθέν, ἂν δὲ τὴν ἴασιν τῶν τραυμάτων λάβῃ, τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος ἀντιλήψεται, οὕτω καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ταῖς συνεισῆσαι ψυχαῖς ἐγγι-

12. Δευτ. 32,13.

13. Α' Κορ. 10,4.

ὅποῖες κατεχόμεσταν προηγουμένως, κατευθυνόμεσθε ὅπου εἶναι ἀρεστὸ στὸ Θεὸ καὶ σ' ἐμᾶς καὶ μετακομίζομε κατὰ τὸ δυνατὸ στὸν πραγματικὰ δικό μας οἶκο, στὶς αἰώνιες καὶ οὐράνιες μονές. Ρυθμίζοντας ἔτσι θεοφιλῶς τὰ θέματά μας, θαυμάζομαστε ἀπὸ τοὺς βλέποντας, πὺ δοξάζουν τὸ Θεό, ὁ ὅποιος ἔδωσε τέτοια δύναμι καὶ ἐξουσία σὲ ὄσους πιστεύουν σ' αὐτόν, ὥστε καὶ στὴ γῆ ἀκόμα ζώντας νὰ ἔχουν τὸ πολίτευμα στοὺς οὐρανοὺς. Ἀλλὰ ἡ μὲν χάρις καὶ δύναμις τοῦ βαπτίσματος παραμένει λόγῳ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ παρέχοντος, ἀκόμη καὶ ἂν ἀμαρτήσωμε μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐνῶ ἡ υἰγεία καὶ καθαρότης τῆς ψυχῆς δὲν παραμένει.

- 8 Γι' αὐτὸ ὄσοι ἀμαρτήσαμε χρειαζόμεσθε πάλι τὴν λύπη καὶ κατήφεια γιὰ τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματα καὶ τὴν γονυκλισία διὰ τῆς μετανοίας, γιὰ ν' ἀκούσωμε πάλι ὁ καθένας μυστικῶς, ὅπως ὁ παράλυτος ἐκεῖνος, «θάρρος, τέκνο», καί, ἀφοῦ λάβωμε τὸν ἰλασμό, νὰ μεταστρέψωμε τὴ λύπη σὲ χαρὰ. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ λύπη, τὸ μέλι τὸ πνευματικόν, πὺ θηλάζομε ἐμεῖς ἀπὸ στερεὰ πέτρα, κατὰ τὸ προτυπωτικῶς λεχθέν· «ἐθήλασαν μέλι ἀπὸ πέτρα»¹², «ἡ δὲ πέτρα εἶναι ὁ Χριστός», ὅπως λέγει ὁ Παῦλος¹³. Ἀλλὰ μὴ θαυμάσετε, ἂν εἶπα μέλι τὴ λύπη· διότι αὐτὴ εἶναι ἐκείνη γιὰ τὴν ὁποία λέγει πάλι ὁ Παῦλος, ὅτι «ἡ κατὰ Θεὸ λύπη προκαλεῖ ἀμεταμέλητη μετάνοια γιὰ τὴν σωτηρία»¹⁴. Ὅπως δηλαδὴ σ' αὐτόν πὺ ἔχει τραυματισμένη γλῶσσα τὸ μέλι πὺ θὰ τοῦ προσφερθῆ θὰ φανῆ πικρό, ἂν δὲ θεραπευθῆ ἀπὸ τὸ τραῦμα, θὰ αἰσθανθῆ τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος, ἔτσι καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ πὺ ἐγγίνεται στὶς κατανοητικὲς ψυχὲς ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα, λύπη μὲν προκαλεῖ σ' αὐτές, ὅταν περιβάλ-

14. Β' Κορ. 7,10.

νόμενος, λύπην μὲν ἐμποιεῖ, τὰ τραύματα τῶν ἀμαρτημάτων ἔτι περικειμέναις, ἀποβαλόμεναι δὲ ταῦτα διὰ τῆς μετανοίας, τῆς εὐαγγελικῆς ἀντιλαμβάνονται χαρᾶς, κατὰ τὸ εἰρημένον παρὰ τοῦ Σωτῆρος, «καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται». Ποία λύπη; Ἦν ἐλυπήθησαν οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταί, ἐπὶ τῇ τοῦ Κυρίου καὶ διδασκάλου στερήσει· ἦν ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ἐπὶ τῇ τούτου ἀρνήσει· ἦν λυπεῖται πᾶς εὐσεβῆς μετανοῶν ἐφ' ἀμαρτίαις οἰκείαις καὶ ταῖς πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ ραθυμίας ἐλλείψεσιν, αἷς καὶ ἡμεῖς περιπίπτοντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἀλλὰ μηδένα τῶν ἀπάντων αἰτιώμεθα ἕτερον· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἀδὰμ συνήνεγκε, τὴν ἐντολὴν ἀθετήσαντι, ἢ πρὸς τὴν Εὐάν τῆς αἰτίας μετάθεσις, οὐδὲ ταύτη πάλιν ἢ πρὸς τὸν ἀρχέκακον ὄφιν· αὐτεξούσιοι γὰρ ἡμεῖς παρὰ Θεοῦ γεγονότες καὶ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα κατὰ τῶν παθῶν λαβόντες ἔνδον τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, οὐκ ἔχομεν ὄλως τὸν κατακρατοῦντα καὶ βιαζόμενον.

- 9 Τοῦτο τοίνυν ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν καὶ σωτήριος λύπη, τὸ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι καὶ μηδένα τῶν ἀπάντων ἕτερον, ἐφ' οἷς αὐτοὶ πράττομεν πλημμελῶς, καὶ λυπεῖσθαι καθ' ἑαυτῶν καὶ δι' ἐξομολογήσεως τῶν ἡμῖν ἡμαρτημένων καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις λυπηρᾶς κατανύξεως τὸν Θεὸν ἐξιλάσκεσθαι. Ταύτης τῆς αὐτομεμψίας καὶ κατανύξεως ὁ Λάμεχ ἤρξεν ἐκεῖνος ὁ παλαιός, καὶ παρρησίᾳ τὴν ἀμαρτίαν ἐξομολογησάμενος καὶ κρίνας αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ὑπὲρ τὸν Κάϊν καταδικάσας («ἐπτάκις γάρ», φησὶν, «ἐκδεδίκηται ἐκ Κάϊν, ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἐπτά»), καὶ οὕτω πενθήσας ἑαυτὸν ὡς ὑπεύθυνον, διὰ τῆς ἐνωδύνου καθ

λωνται ἀκόμη μὲ τὰ τραύματα τῶν ἀμαρτημάτων· ὅταν ὁμως τὰ ἀποβάλλουν διὰ τῆς μετανοίας, ἀντιλαμβάνονται τὴν εὐαγγελικὴν χαρὰ, κατὰ τὸ λεχθὲν ἀπὸ τὸν Σωτῆρα, «καὶ ἡ λύπη σας θὰ μεταβληθῆ σὲ χαρὰ»¹⁵. Ποιὰ λύπη; Αὐτὴ τὴν ὁποία αἰσθάνθηκαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν στέρησι τοῦ Κυρίου καὶ διδασκάλου· τὴν ὁποία αἰσθάνθηκε ὁ Πέτρος γιὰ τὴν ἄρνησί του· τὴν ὁποία αἰσθάνεται κάθε εὐσεβῆς πὺ μετανοεῖ γιὰ τὶς ἀμαρτίες του καὶ γιὰ τὶς ἐλλείψεις πρὸς τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τῆ ραθυμία. Κι' ἐμεῖς, ὅταν περιπίπτωμε σ' αὐτές, κατηγοροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας κι' ὄχι κανένα ἄλλον· ἄλλωστε οὔτε τὸν Ἀδάμ, ὅταν ἀθέτησε τὴν ἐντολὴν, δὲν τὸν ὠφέλησε ἢ μετὰθεσις τῆς αἰτίας πρὸς τὴν Εὐα οὔτε αὐτὴν πάλι ἢ μετὰθεσις πρὸς τὸν ἀρχέκακο ὄφι. Διότι ἐμεῖς, ἀφοῦ ἔχομε γίνει ἀπὸ τὸν Θεὸ αὐτεξούσιοι κι' ἐλάβαμε μέσα μας τὸ ἡγεμονικὸ τῆς ψυχῆς ὡς ἐξουσιαστικὴ δύναμι κατὰ τῶν παθῶν, δὲν ἔχομε κανένα νὰ μᾶς κυριαρχῆ καὶ νὰ μᾶς βιάζῃ.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἢ κατὰ Θεὸν σωτηριώδης λύπη, τὸ νὰ κατηγοροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ὄχι κανένα ἄλλον, γιὰ ὅσα πλημμελήματα διαπράττομε, καὶ νὰ λυπούμαστε ἐναντίον τῶν ἑαυτῶν μας καὶ νὰ ἐξιλεώνωμε τὸν Θεὸ δι' ἐξομολογήσεως τῶν ἀμαρτημάτων μας καὶ τῆς λυπηρᾶς γι' αὐτὰ κατανύξεως. Αὐτὴν τὴν αὐτομεμψία καὶ κατάνυξι ἐγκαινίασε πρῶτος ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Λάμεχ πὺ ἐξομολογήθηκε παρησιὰ τὴν ἀμαρτία, ἔκρινε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν κατεδίκασε παραπάνω ἀπὸ τὸν Κάϊν (διότι, λέγει, «ὁ Κάϊν ἔλαβε ἐκδίκησι ἐπτὰ φορές καὶ ὁ Λάμεχ ἐβδομήντα ἐπτὰ»)¹⁶ καὶ ἀφοῦ ἔτσι ἐπένησε τὸν ἑαυτό του ὡς ἔνοχο μὲ τὴν ἐπώδυνη ἐναντίον ἑαυτοῦ κατάνυξι, διέφυγε τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ καταδί-

16. Γεν. 4,24.

αὐτοῦ κατανύξεως τὴν ἐκ Θεοῦ καταδίκην διέφυγεν, ὡς καὶ ἡ
προφήτης ὕστερον εἶπε, «λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, ἵνα
δικαιωθῆς»· ὃ καὶ ὁ ἀπόστολος μετὰ ταῦτα φησὶν, «εἰ γὰρ ἕαυ
τοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα».

10 Πρῶτος μὲν οὖν ὁ Λάμεχ ἀναγέγραπται διὰ μετανοίας κα
τῆς ἐφ' ἀμαρτήμασι λύπης τὴν ἄνωθεν δίκην ἀποφυγῶν. Μετὰ
δὲ τοῦτον οἱ Νινευῖται, πόλεις ὄλαι καὶ πλῆθος οὐκ εὐαρίθμη
τον. Οὗτοι δὲ μὴ μόνον ἀμαρτόντες, ἀλλὰ καὶ παρὰ Θεοῦ δεξά
μενοι τὴν ἀπόφασιν τῆς αὐτῶν καταδίκης, ἐθάρρησαν αὐτῇ
ὑπερβῆναι διὰ μετανοίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ λυπηρᾶς κατανύξεως.
Ἦκουσαν γὰρ Ἰωνᾶ καὶ ἐπίστευσαν ἀναβοῶντι τὴν θεῖαν ἀπό
φασιν, «ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται»· ἀκού
σαντες δὲ καὶ πιστεύσαντες, οὐκ ἔρριψαν ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ πο
νηροῦ βεράθρου τῆς ἀπογνώσεως, οὐδὲ τὸν λίθον τῆς πωρώσε
ως ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις ἐπέθηκαν· ἀλλ' εἰπόντες πρὸς ἑαυτοῦ
καὶ ἀλλήλους, «τίς οἶδεν, εἰ ἐπιστρέψει Κύριος καὶ ἰλάσεται κα
τὰ τὴν οὐκ ἀπολώμεθα;», ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτο
τῆς πονηρᾶς καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν καὶ κηρύττου
σι νηστείαν καὶ περιβάλλονται σάκκους, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλ
ου αὐτῶν, ὡς καὶ τὸν βασιλέα μετ' αὐτῶν ἐν σάκκῳ κα
σποδῶ καθῆσθαι μετανοοῦντα, τὰ τε νήπια μὴ θηλάζειν, αἱ γὰρ
μητέρες ὡς ἔοικεν ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ πένθους καὶ τῶν ὑπομω
ζίων ἐπελάθοντο παίδων, καθάπερ καὶ ὁ ψαλμωδός, «ἐπελαθί
μην», φησί, «τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἀπὸ φωνῆς τοῦ στενε
γμοῦ μου», καὶ τὰ κτήνη μὴ νέμεσθαι, καὶ ταῦτα γὰρ ὡς ἔοικε
οἱ βουκόλοι τε καὶ ποιμένες εἶασαν ταῖς μάνδραις καὶ τοῖς βοι

17. Ἦσ. 43,26.

18. Α' Κορ. 11,31.

19. Ἰωνᾶ 3,4.

κη, ὅπως εἶπε καὶ ὁ προφήτης ὕστερα, «λέγε ἐσὺ πρῶτος τὶς ἁμαρτίες σου, γὰρ νὰ δικαιωθῆς»¹⁷. Τοῦτο λέγει ἀργότερα καὶ ὁ ἀπόστολος, «διότι ἂν ἐκρίναμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν θὰ ἐκρινόμαστε»¹⁸.

10 Πρῶτος λοιπὸν ὁ Λάμεχ ἀναφέρεται ὅτι ἀπέφυγε τὴν ἀπὸ ἄνω καταδίκη διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς λύπης γιὰ τὰ ἁμαρτήματα. Ἐπειτα δὲ ἀπὸ αὐτὸν οἱ Νινευῖτες, πόλεις ὀλόκληρες καὶ πληθυσμὸς ὄχι μικρός. Αὐτοὶ δέ, ὄχι μόνο ἐνῶ ἁμάρτησαν, ἀλλὰ καὶ ἐνῶ ἐδέχθησαν τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀπὸ τὸν Θεὸ καταδίκης των, ἤλπισαν ὅτι θὰ τὴν ὑπερβοῦν διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς σ' αὐτὴν λυπηρᾶς κατανύξεως. Διότι ἄκουσαν τὸν Ἰωνᾶ κι' ἐπίστευσαν, καθὼς διεκήρυσσε τὴ θεία ἀπόφασιν, «ἀκόμη τρεῖς ἡμέρες καὶ ἡ Νινευὴ θὰ καταστραφῆ»¹⁹. Ἀφοῦ δὲ ἄκουσαν κι' ἐπίστευσαν, δὲν ἔρριψαν τοὺς ἑαυτοὺς των κάτω στὸ πονηρὸ βάραθρον τῆς ἀπογνώσεως, οὔτε ἔθεσαν τὸν λίθον τῆς πωρώσεως ἐπάνω στὶς καρδιές των. Ἀλλὰ, ἀφοῦ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, «ποιὸς ξεύρει, μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ ἀπόφασιν ὁ Κύριος καὶ νὰ μᾶς ἐλεήσει, καὶ νὰ μὴ καταστραφοῦμε»²⁰, ἐγύρισε ὁ καθένας ἀπὸ τὴν πονηρὰ ὁδὸν του καὶ τὴ διαπραττομένη ἀπὸ αὐτοὺς ἀδικία καὶ κηρύττουν νηστεία καὶ ἐνδύονται σάκκους, ἀπὸ μικρὸ ἕως μεγάλον, ὥστε μαζὶ μὲ αὐτοὺς νὰ καθήσῃ καὶ ὁ βασιλεὺς των μὲ σάκκον καὶ στάκτην μετανοώντας καὶ τὰ νήπια νὰ μὴ θηλάζουν, διότι οἱ μητέρες, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ τὸ σφοδρὸ πένθος ἐλησμόνησαν καὶ τὰ θηλάζοντα βρέφη των, ὅπως καὶ ὁ ψαλμωδὸς λέγει, «ἐλησμόνησα νὰ φάγω τὸν ἄρτον μου ἀπὸ τῆ φωνῆ τοῦ στεναγμοῦ μου»²¹, ἀλλὰ καὶ τὰ κτήνη νὰ μὴ βόσκονται, διότι, ὅπως φαίνεται, οἱ ἀγελαδάρηδες καὶ οἱ ποι-

¹⁷ 20. Ἰωνᾶ 3,9.

²¹ 21. Ψαλμ. 101 5 ε

στασίσις ἐγκεκλεισμένα, τῇ σφοδρᾷ κατανύζει πεδηθέντες αὐτοί. Καὶ οὕτω τὴν σωτήριον συναυλίαν τοῦ σωτηρίου πένθους κατὰ Θεὸν ἀρμοσάμενοι, τὴν κατ' αὐτῶν θείαν ἀπόφασιν μεταποίησαν καὶ τὴν ἄνωθεν ὀργὴν ἔστησαν καὶ μετέστησαν εἰς θείαν εὐμένειαν.

11 Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμῖν σχεδὸν ὁ βίος ὄλος ἐν ἀμαρτίαις, ταύτην, ἀδελφοί, τὴν σωτήριον λύπην καὶ τὸν ἐν μετανοίᾳ βίον καὶ ἡμᾶς ἅπαντας ἐλέσθαι χρεῶν· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο πράζομεν, καθάπερ ὁ Κύριος εἶπεν, οἱ Νινευῖται κατακρινουῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἡμεῖς οὐ μετενόησαμεν εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ κήρυγμα, τοῦ καὶ τοῦ Ἰωνᾶ Θεοῦ καίτοι Ἰωνᾶς οὐκ ἐκήρυττε μετάνοιαν, ἀλλὰ καθάπερ εἶπομεν καταδίκης ἀπόφασιν καὶ ζωῆς ἀφαίρεσιν καὶ καταστροφὴν καὶ θάνατον καὶ τελείαν ἀπώλειαν· ὁ δὲ Χριστὸς ἦλθεν, ἵνα ζωὴν ἔχωμεν καὶ περισσὸν ἔχωμεν, θείαν υἰοθεσίαν καὶ βασιλείαν οὐράνιον. Ὁ μὲν οὖν Ἰωνᾶς καταστροφὴν κηρύττων, μετάνοιαν οὐχ ὑπετίθετο, οὐδὲ βασιλείαν οὐρανῶν ἐπηγγέλλετο· ὁ δὲ Χριστὸς μετάνοιαν κηρύττων καὶ βασιλείαν ἐπαγγελλούμενος, καὶ τὴν κοινὴν καὶ ἀμετάθετον προεῖπε καταστροφὴν· ὥσπερ γὰρ φησὶν, ἦσαν οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε ἀδεῶς καὶ ἀνέτως τῶν σωματικῶν ἐχόμενοι καὶ ἐξαίφνης ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἤρην ἅπαντας οὕτως ἔσται καὶ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

12 Καὶ ὁ μὲν Ἰωνᾶς καταστροφὴν τοῖς Νινευῖταις τῶν ἐνταῦθα φαινομένων ἠπεῖλει τῆνικαῦτα μόνον, ἀλλ' οὐ βῆμα φρικτὸν καὶ κρίσιν μετὰ τὴν καταστροφὴν ἀδέκαστον, οὐ πῦρ ἄσβεστον, οὐκ

μένες τὰ ἄφησαν κλεισμένα στίς μάνδρες καὶ τὰ βουστάσια, πιεζόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῆ σφοδρὰ κατάνυξι. Κι' ἔτσι ἔναρμονίζοντας τῆ σωτήρια συναυλία τοῦ σωτηρίου κατὰ Θεὸν πένθους, μετέστρεψαν τῆ θεία κατ' αὐτῶν ἀπόφασι καὶ ἔσταμάτησαν τῆ θεία ὀργή καὶ τὴν μετέτρεψαν σὲ θεία εὐμέ-
νεια.

11 Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ δικὸς μας βίος διανύεται ὄλος σχε-
δὸν μέσα σὲ ἁμαρτίες πρέπει, ἀδελφοί, κ' ἔμεῖς ὄλοι νὰ δια-
λέξωμε αὐτὴν τὴν σωτήρια λύπη καὶ τὸν σὲ μετάνοια βί-
διότι, ἂν δὲν πράξωμε τοῦτο, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, οἱ Νινευῖ-
τες θὰ μᾶς κατακρίνουν στὴν ἀνάστασι, μὲ τὴν αἰτιολογία
ὅτι αὐτοὶ μετενόησαν μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ²², ἀλλὰ ἔμεῖς
δὲν μετενοήσαμε μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, πὺ εἶναι καὶ
τοῦ Ἰωνᾶ Θεός. Καὶ ὅμως ὁ Ἰωνᾶς δὲν ἐκήρυττε μετάνοια,
ἀλλὰ ὅπως εἶπαμε, ἀπόφασι καταδίκης καὶ ἀφαίρεσι ζωῆς,
καταστροφή καὶ θάνατο καὶ πλήρη ἀπώλεια· ὁ δὲ Χριστὸς
ἦλθε γιὰ νὰ ἔχωμε ζωὴ καὶ κάτι περισσότερο, θεία υἰοθεσία
καὶ οὐράνια βασιλεία. Ὁ μὲν Ἰωνᾶς λοιπὸν κηρύττοντας κα-
ταστροφή, δὲν συνιστοῦσε μετάνοια οὔτε ὑποσχόταν βασι-
λεία οὐρανῶν· ὁ δὲ Χριστὸς, κηρύττοντας μετάνοια καὶ ὑπο-
σχόμενος βασιλεία, προεἶπε καὶ τὴν ἀμετάθετη κοινὴ κατα-
στροφή. Διότι, λέγει, ὅπως οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε ἀπῆλθον τῶν
σωματικῶν ἀγαθῶν χωρὶς φόβο καὶ μὲ ἄνεσι, καὶ ξαφνικὰ
ἦλθε ὁ κατακλυσμὸς καὶ τοὺς ἀφάνισε ὄλους, ἔτσι θὰ εἶναι
καὶ στῆ συντέλεια τοῦ αἰῶνος τούτου, διότι παρέρχεται τὸ
σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

12 Καὶ ὁ μὲν Ἰωνᾶς ἀπειλοῦσε τότε στοὺς Νινευῖτες κατα-
στροφή μόνο τῶν ἐδῶ φαινομένων, ἀλλ' ὄχι φρικτὸ βῆμα καὶ
κρίσι ἀδέκαστη μετὰ τὴν καταστροφή, οὔτε πῦρ ἄσβεστο

ἀκοίμητον σκώληκα, οὐ σκότος ἐξώτερον, οὐ βρυγμὸν ἐλεεινὸν ὀδόντων, οὐ πένθος ἀπαραμύθητον· ὁ δὲ Κύριος καὶ ταῦτα προσηπείλησε καὶ ἀπεκάλυψε τοῖς ἀναλήτως ἐνταῦθα διακειμένοις μετὰ τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν ἀποκείμενα ἀλλ' οὐ μετὰ τριήμερον ἔσται ταῦτα χρόνον, ὡς ὁ Ἰωνᾶς ἐκήρυττε, μετὰ πολὺν δὲ, καὶ τοῦτο τῆς δεσποτικῆς μακροθυμίας. Τὸ οὖν μακρόθυμον τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει, σὺ δὲ ὄρα, μὴ διὰ τὴ σκληρότητά σου καὶ ἀνάλητον καὶ ἀκατάνυκτον καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίσης σενατῶ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ δικαιοκρισίας καὶ ἀποκαλύψεως Θεοῦ· ἀποδώσει γὰρ ὁ Κύριος ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν ἐν ὑπομονῇ διὰ τῶν τῆς μετανοίας ἔργων ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ τὴν ἄφεσιν τῶν ἡμαρτημένων ζητοῦσιν, ἄνεσιν καὶ χαρὰν, καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ βασιλείαν ἀπόρρητον· τοῖς δὲ ἀναλήτως καὶ ἀμετανοήτως ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι διακειμένοις θλίψις ἔσται καὶ στενοχωρία, καὶ κόλασις ἀφόρητός τε καὶ ἀτελεύτητος.

13 Ἄλλὰ μετὰ τοὺς Νινευίτας στήλη τῆς κατὰ Θεὸν λύπης ὁ Δαβὶδ ἀναπέφηνε, καὶ στήλη ζῶσά τε καὶ λαλοῦσα τὰ τῆ σωτηρίου καὶ κατὰ Θεὸν λυπηρᾶς κατανύξεως. Οὗτος γὰρ κῆν ἡμαρτεν ἁμαρτίαν ἀνάγραπτον ἔθετο καὶ οἶον ἀπεδείξαι πρὸς Θεὸν τὸ πένθος καὶ τὴν μετάνοιαν καὶ οἶας παρὰ Θεοῦ τῆ συμπαθείας ἐπέτυχεν· «εἶπα γάρ», φησὶν, «ἐξαγορεύσω καὶ ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου», ἀσέβειαν τὴν ρίζαν τῆς κακίας λέγων, ἡ ἐνοικοῦν ἐν τῇ ψυχῇ πάθος, ἀνομίαν δὲ τὴν τελεσθεῖσαν δι

23. Τὸ «μετὰ τοὺς Νινευίτας» νοεῖται ὄχι χρονικῶς, ἀφοῦ ὁ Δαβὶδ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ Ἰωνᾶ, ἀλλὰ ἀξιολογικῶς.

οὔτε ἀκοίμητο σκώληκα οὔτε σκότος ἐξώτερο οὔτε ἐλεεινὸ βρυγμὸ τῶν ὀδόντων οὔτε πένθος ἀπαρηγόρητο· ὁ δὲ Κύριος ἀπείλησε καὶ αὐτὰ καὶ ἀπεκάλυψε στοὺς ἀναλγήτως διατεθειμένους ἐδῶ ὅτι αὐτὰ ἀπόκεινται γιὰ τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ δὲ θὰ συμβοῦν μετὰ τριήμερο χρόνο, ὅπως ἐκήρυττε ὁ Ἰωνᾶς, ἀλλὰ μετὰ πολὺν· καὶ αὐτὸ εἶναι καρπὸς τῆς δεσποτικῆς μακροθυμίας. Ἡ μακροθυμία λοιπὸν τοῦ Θεοῦ σὲ ὀδηγεῖ σὲ μετάνοια, ἐσὺ ὅμως πρόσεχε μήπως ἀπὸ τὴν σκληρότητά σου καὶ τὴν ἀνάληπτη καὶ ἀσυγκίνητη καὶ ἀμετανόητη καρδιὰ θυσαυρίσης γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ὀργὴ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς δικαιοκρισίας καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Κύριος θὰ ἀποδώσῃ στὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του, σ' αὐτοὺς μὲν ποὺ ζητοῦν ὑπομονετικὰ διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας μὲ συντετριμμένη καρδιὰ τὴν ἄφεσι τῶν ἀμαρτημάτων, ἄνεσι καὶ χαρὰ, ζωὴ αἰώνια καὶ βασιλεία ἀπόρρητη· σ' αὐτοὺς δὲ ποὺ διάκεινται ἀνάληπτοι καὶ ἀμετανόητοι γιὰ τὰ ἀμαρτήματα θὰ ὑπάρξῃ θλίψις καὶ στενοχωρία, ἀφόρητη καὶ ἀτελεύτητη κόλασις.

- 13** Ἀλλὰ μετὰ τοὺς Νινευῖτες στήλη τῆς κατὰ Θεὸν λύπης ἀναδείχθηκε ὁ Δαβίδ²³, καὶ μάλιστα στήλη ποὺ ζῆ καὶ λαλεῖ τὴν ἀξία τῆς σωτηρίου κατὰ Θεὸν λυπηρᾶς κατανύξεως. Διότι αὐτὸς κατέγραψε καὶ τὴν ἀμαρτία ποὺ διέπραξε καὶ τὸ πένθος πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν μετάνοια ποὺ ἐπέδειξε καὶ τὴ συμπάθεια ποὺ ἐπέτυχε ἀπὸ τὸν Θεό· διότι, λέγει, «εἶπα, θὰ ἐξομολογηθῶ ἐναντίον μου τὴν ἀνομία μου στὸν Κύριο καὶ σὺ ἄφησες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου»²⁴, ἐννοώντας ὡς ἀσέβεια τὴ ρίζα τῆς κακίας, τὸ ἔνοικο στὴν ψυχὴ πάθος, ὡς ἀνομία δὲ τὴν ἐμπράκτως τελεσθεῖσα ἀμαρτία, τὴν ὁποία

24. Ψαλμ. 31,5.

πράξεως ἀμαρτίαν, ἦν θριαμβεύσας τοῖς πᾶσι καὶ δι' ἣν κατανυγείς καὶ πενθήσας, οὐ τὴν ἄφρασιν εὗρε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴασιν ἔνδον ἔλαβε.

14 Πῶς οὖν διετέλει πενθῶν, αὐτοῦ πάλιν ἀκούσωμεν λέγοντος· «ἐγενόμην μεμαστιγωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὁ ἔλεγχός μου εἰς τὰς πρωΐας», καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν «ὡς πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων, οὕτως ἔταπεινούμην», καὶ «λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω», καὶ «ἐγενόμην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ μονάζων ἐπὶ δώματος καὶ σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων», καὶ «τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας καὶ ἡ σὰρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον», καὶ «ἔταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με ὁ Κύριος». Πρὸς δὲ τὸν Κύριον οἷας ἀφήσει φωνάς; «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με», καὶ «ἐλέησόν με, Κύριε», καὶ «ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός», καὶ «Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου».

15 Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν καὶ κλαύσωμεν, καθάπερ αὐτὸς πάλιν ὁ Δαβὶδ προτρεπόμενός φησιν, ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος πρὸς μετάνοιαν καὶ πρὸς τὴν σωτήριον ταύτην λύπην καὶ τὸ πένθος καὶ τὴν κατάνυξιν· ὡς ὁ γε μὴ ταύτην ἔχων, οὐχ ὑπήκουσε τῷ καλέσαντι, οὐδὲ τοῖς κλητοῖς ἀγίοις τοῦ Θεοῦ συνηρίθμηται, οὐδὲ τῆς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ μακαριότητος κατηγ-

25. Ψαλμ. 72,14.

26. Ψαλμ. 34,14.

27. Ψαλμ. 6,7.

28. Ψαλμ. 101,7.

29. Ψαλμ. 108,24.

30. Ψαλμ. 114,6.

ἀφοῦ διελάλησε σὲ ὅλους καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἀφοῦ κατανώχθηκε κι' ἐπένθησε, δὲν εὐρῆκε μόνο τὴν ἄφραση, ἀλλὰ καὶ ἔλαβε μέσα του τὴν θεραπεία.

14 Πῶς δὲ ἐπενθοῦσε, ἃς ἀκούσωμε πάλι τὸν ἴδιο νὰ λέγη· «ἐδοκίμαζα μαστίγωμα ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ ἔλεγχον ἕως τὸ πρωῖ»²⁵, καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα «ἐπενθοῦσα καὶ ἐσκυθρόπαζα, ἔτσι ἐταπεινωνόμουν»²⁶, καὶ «λούω κάθε νύκτα τὴν κλίνη μου, βρέχω μὲ δάκρυα τὸ στρῶμα μου»²⁷, καὶ «ἤμουν σὰν νυκτοκόρακας σ' ἐρημόσπιτο ποὺ φωλιάζει μοναχικὸς ἐπάνω σὲ δῶμα, ἔφαγα στάκτη σὰν ἄρτο καὶ ἀνεμίγνυα τὸ ποτό μου μὲ δάκρυα»²⁸, καὶ «τὰ γόνατά μου ἐξασθένησαν ἀπὸ νηστεία καὶ ἡ σάρκα μου ἀλλοιώθηκε ἀπὸ ἔλλειψη ἐλαίου»²⁹, καὶ «ἐταπεινώθηκα καὶ μὲ ἔσωσε ὁ Κύριος»³⁰. Πρὸς τὸν Κύριο δὲ ποιὲς φωνὲς ἀφήνει; «Κύριε, νὰ μὴ μὲ ἐλέγξης στὸ θυμό σου καὶ νὰ μὴ μὲ τιμωρήσης στὴν ὀργή σου», καὶ «ἐλέησέ με, Κύριε»³¹, καὶ «διότι ἐγὼ ἀναγνωρίζω τὴν ἀνομία μου καὶ ἡ ἁμαρτία μου εὐρίσκεται ἐμπρὸς μου διαπαντός»³², καὶ «Κύριε, εἰσάκουσε τὴν προσευχή μου καὶ μὴ ἔλθῃς σὲ κρίσι κατὰ τοῦ δούλου σου»³³.

15 Ἐμπρὸς λοιπὸν κι' ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἃς προσκυνήσωμε καὶ προσπέσωμε καὶ κλαύσωμε, ὅπως ὁ ἴδιος πάλι Δαβὶδ προτρέπει, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ποὺ μᾶς ἔπλασε καὶ μᾶς ἐκάλεσε σὲ μετάνοια καὶ σ' αὐτὴν τὴ σωτήρια λύπη καὶ τὸ πένθος καὶ τὴν κατάνυξι· διότι αὐτὸς ποὺ δὲν εἶχε λύπη δὲν ὑπήκουσε στὸν προσκαλέσαντα οὔτε ἔχει συναριθμηθῆ μὲ τοὺς κλητοὺς ἀγίους τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θὰ ἐπιτύχη τὴν διακηρυσ-

31. Ψαλμ. 6,1 ἐ..

32. Ψαλμ. 50,1 ἐ..

33. Ψαλμ. 142,1.

γελμένης καὶ τῆς ἐπηγγελεμένης θείας παρακλήσεως ἐπιτεύξε-
ται· «μακάριοι γάρ», φησὶν, «οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακλη-
θήσονται».

16 Ἄλλ' ἐρεῖ τις ἐκτὸς ἀμαρτίας εἶναι καὶ μὴ δεῖσθαι τοῦ πέν-
θους; Ἄλλ' εἰ καὶ δυσχερὲς τοῦτο καὶ σπανιώτατον, καὶ σχεδὸν
τῶν ἀδυνάτων ἐστίν, ἀγαπητὸν γάρ, εἰ καὶ μετριοπαθῆς ὁ ἄν-
θρωπος γένοιτο, ὅμως ὁ λόγος ὑπέδειξε τὴν ἀρχὴν τοῦ
σωτηρίου τούτου πένθους καὶ ἄλλην αἰτίαν· ἐλυποῦντο γὰρ οἱ
μαθηταὶ στερηθέντες τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ καὶ Σωτῆρος καὶ διδα-
σκάλου Χριστοῦ, οὗ καὶ ἡμεῖς στερούμεθα νῦν, καὶ οὐ τούτου
μόνου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ τρυφῆς· ἐκπεπτώκαμεν
γὰρ αὐτῆς καὶ ἀντηλλαξάμεθα τοῦ ἀπαθοῦς χωρίου τὸν ἐμπαθῆ
καὶ ἐπίπονον τοῦτον χῶρον· ἐστερήμεθα τῆς αὐτοπροσώπου
πρὸς Θεὸν ὁμιλίας, τῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ συναυλίας καὶ
τῆς αἰδίου ζωῆς. Τίς τὴν στέρησιν τούτων εἰδὼς οὐ πενθεῖ; Ὁ
δὲ μὴ ταύτην εἰδὼς οὐδὲ τῆς μείρας ἐστὶ τῶν πιστῶν. Οὐκοῦν
ἡμεῖς διὰ τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας ἐν εἰδήσει τῆς τοιαύτης
γεγονότες στέρησεως, πενθήσωμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἀδελφοί, καὶ
τοὺς ἐξ ἀμαρτίας μολυσμοὺς διὰ τοῦ κατὰ Θεὸν πένθους ἀπονι-
ψῶμεθα· ἵνα καὶ τὴν συμπάθειαν εὕρωμεν καὶ πρὸς τὸν παρά-
δεισον ἐπανέλθωμεν καὶ τῆς αἰδίου ζωῆς καὶ παρακλήσεως εὖ-
μοιρήσωμεν.

17 Ἦς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος,
τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ πα-
ναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

σομένη στὸ εὐαγγέλιο μακαριότητα καὶ τὴν ὑπεσχημένη θεία παρηγορία· διότι, λέγει, «μακάριοι εἶναι οἱ πενθοῦντες, διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν»³⁴.

16 Ἄλλὰ θὰ εἰπῆ κανεὶς ὅτι εἶναι ἐκτὸς ἁμαρτίας καὶ δὲν χρειάζεται πένθος; Ἄλλὰ μολονότι τοῦτο εἶναι δυσχερὲς καὶ σπανιώτατο καὶ σχεδὸν ἀδύνατο, διότι ἀρκετὸ θὰ ἦταν καὶ μετριοπαθῆς νὰ ἐγινόταν ὁ ἄνθρωπος, ὅμως ὁ λόγος ὑπέδειξε ἀρχικὰ καὶ ἄλλη αἰτία τοῦ σωτηρίου τούτου πένθους· διότι οἱ μαθηταὶ ἔλυποῦντο πὺ ἐστερηθήκαν τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ καὶ σωτῆρος καὶ διδασκάλου Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου κι' ἐμεῖς στερούμαστε τώρα, καὶ ὄχι μόνο αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς τρυφῆς στὸν Παράδεισο· διότι ἐξεπέσαμεν ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀνταλλάξαμε τὸν ἀπαθῆ τόπο μὲ τὸν ἐμπαθῆ καὶ ἐπίπονο τοῦτον χῶρο· ἐστερηθήκαμε τὴν αὐτοπρόσωπη ὁμιλία πρὸς τὸν Θεό, τὴν συμβίωσι μὲ τοὺς ἀγγέλους του καὶ τὴν αἴδια ζωὴ. Ποιὸς γνωρίζοντας τὴν στέρησι τούτων δὲν πενθεῖ; Αὐτὸς δὲ πὺ δὲν τὴν γνωρίζει δὲν ἀνήκει στὴ μερίδα τῶν πιστῶν. Ἐπομένως ἐμεῖς γνωρίζοντας αὐτὴν τὴ στέρησι διὰ τῆς θεόπνευστης διδασκαλίας, ἃς πενθήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀδελφοί, καὶ ἃς καθарίσωμε τοὺς ἀπὸ τῆν ἁμαρτία μολυσμοὺς διὰ τοῦ κατὰ Θεὸν πένθους· ὥστε καὶ τὴ συμπάθεια νὰ εὐροῦμε καὶ πρὸς τὸν παράδεισο νὰ ἐπανέλθωμε καὶ τὴν αἴδια ζωὴ καὶ παρηγορία ν' ἀποκτήσωμε.

17 Αὐτὴν τὴ ζωὴ εἴθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α 'Λ'

ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΥΣ ΤΥΦΛΟΥΣ ΠΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ
ΑΝΕΒΛΕΨΑΝ ΣΕ ΟΙΚΙΑ

“Οπου γίνεται λόγος και περί τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατό
νὰ ἔχη κανεὶς ἀληθινὴ πίστι χωρὶς ἔργα μετανοίας

ΟΜΙΛΙΑ Α'

ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΥΣΑ

ΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

ΕΝ ΟΙΚΙΑ ΑΝΑΒΛΕΨΑΝΤΑΣ ΤΥΦΛΟΥΣ

Ἐν ἧ καὶ ὅτι οὐκ ἔστι πίστιν ἔχειν ἀληθῶς
χωρὶς τῶν ἔργων τῆς μετανοίας

1

Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ σῶματος, ὁ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέλαβε, συναναστρεφόμενος τοῖς ἐπὶ γῆς, πολλοὺς καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ἐθεράπευσε τυφλοῦς. Μᾶλλον δέ, εἰ μὲν τις σκοπεῖ τὴν κατὰ διάνοιαν ἀνάβλεψιν, ἣτις ἐστὶν ἢ ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν καὶ ἐξ ἀγνοίας εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ μετάθεσις, οὐδ' ἀριθμῶ περιβα-

λεῖν ἐστὶ τοὺς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἀναβλέψαντας τυφλοῦς· αὐτῶ γάρ εἰσιν ἠριθμημένοι μόνω, τῶ καὶ τὰς τρίχας ἡμῶν ἠριθμημένας ἔχοντι. Εἰ δὲ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀνάβλεψιν σκοποῦμεν, καὶ κατ' αὐτὴν πολλοὺς εὐρή-

ΟΜΙΛΙΑ 30

ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΥΣ ΤΥΦΛΟΥΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ ΑΝΕΒΛΕΨΑΝ ΣΕ ΟΙΚΙΑ

“Οπου γίνεται λόγος και περι τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατό
νὰ ἔχη κανεῖς ἀληθινὴ πίστι χωρὶς ἔργα μετανοίας

1

Κυρίος μας Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸ
σῶμα, ποὺ παρέλαβε ἀπὸ μᾶς γιὰ
χάρι μας, συναναστρεφόμενος ἐπάνω
στὴ γῆ, ἐθεράπευσε πολλοὺς τυφλοὺς
καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴ.
Μᾶλλον δέ, ἂν κανεῖς σκέπτεται τὴν
κατὰ διάνοια ἀνάβλεψι, ποὺ εἶναι ἡ
μετάθεσις ἀπὸ ἀπιστία σὲ πίστι καὶ
ἀπὸ ἄγνοια σὲ ἐπίγνωσι Θεοῦ, δὲν
μπορεῖ οὔτε σὲ ἀριθμὸ νὰ περιλάβῃ τοὺς τυφλοὺς ποὺ ἀνέ-
βλεψαν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου· διότι εἶ-
ναι ἀριθμημένοι μόνο ἀπὸ αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ τὶς τρίχες
μας ἀριθμημένες. Ἐὰν δὲ σκεπτῶμαστέ τὴν ἀνάβλεψι τῶν

σομεν, τοὺς μὲν λόγῳ μόνῳ, τοὺς δὲ ἀφῆ μόνῃ· ἔστι δὲ οὓς καὶ μόνῳ τῷ προσπεσεῖν καὶ προσεγγίσει· τινὰς δὲ καὶ διὰ πτύσματος ἢ καὶ πηλοῦ χρίσματος παρὰ Χριστοῦ λαβόντας τὴν ἴασιν. Ἐλθόντος γὰρ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ὡς ὁ Ματθαῖος φησι, «προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς», οὓς πάντας ριφέντας παρὰ τοὺς αὐτοῦ πόδας ἐθεράπευσεν, ὡς καὶ τοὺς ὄχλους τηνικαῦτα θαυμάζειν καὶ δοξάζειν αὐτόν, βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς καὶ τυφλοὺς βλέποντας.

- 2 Ἀλλὰ καὶ ὅτε καθήμενος ἐπὶ πώλου ὄνου κατὰ τὴν προφητείαν τὴν Ἱερουσαλήμ εἰσῆλθε παραδόξως, ὑπὸ παιδῶν ὡς Θεὸς ὑμνούμενος, τοὺς ἐκεῖ προσελθόντας χωλοὺς καὶ τυφλοὺς ἐθεράπευσεν ἅπαντας, ὡς ὁ Ματθαῖος καὶ τοῦτό φησιν. Εἰς δὲ τὴν Βηθσαιῖδὰ ἐλθόντι, φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, ὡς ὁ Μάρκος φησί, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν ἵνα ἄψηται αὐτοῦ· ὁ δὲ Κύριος ἐξαγαγὼν αὐτόν ἐξω τῆς κώμης, πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ καὶ ἐπιθεὶς αὐτῷ τὰς χεῖρας ἀμυδρῶς βλέπειν ἐποίησεν αὐτόν· εἶτα πάλιν ἐπιθεὶς αὐτῷ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, τηλαυγῶς αὐτῷ παρέσχεν ἀναβλέψαι. Ἐν δὲ τῷ ἐγγίξειν αὐτόν εἰς Ἱεριχώ, ὡς ὁ Λουκᾶς φησι, ἴασατο λόγῳ μόνῳ τὸν καθήμενον παρὰ τὴν ὁδὸν τυφλόν καὶ προσαιτοῦντα, πρὸς αὐτόν αἰτήσαντα τὴν ἴασιν εἰπὼν, ἀνάβλεψον. Ἐκπορευόμενος δὲ ἀπὸ τῆς Ἱεριχώ, ὡς ὁ Μάρκος καὶ τοῦτό φησιν, ἕτερον πάλιν ὄμματι τυφλόν, Βαρτι

1. Ματθ. 15,29.

2. Ματθ. 21,14.

3. Μάρκ. 8,22.

σωματικῶν ὀφθαλμῶν, καὶ κατ' αὐτὴν θὰ εὐροῦμε πολλοὺς νὰ ἔχουν θεραπευθῆ ἀπὸ τὸν Χριστό, ἄλλοι μόνο μὲ τὸ λόγο κι' ἄλλοι μόνο μὲ τὴν ἀφή· κάποιοι μὲ μόνο τὸ γονάτισμα καὶ τὴν προσέγγισι, μερικοὶ δὲ μὲ πτύσμα ἢ καὶ μὲ χρίσμα πηλοῦ. Πραγματικά, ὅπως λέγει ὁ Ματθαῖος¹, ὅταν ἦλθε κοντὰ στὴ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας, «ἦλθαν δίπλα του πολλοὶ ὄχλοι, ἔχοντας μαζί τους χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κουλλοὺς, καὶ πολλοὺς ἄλλους», τοὺς ὁποίους ὅλους ἐθεράπευσε, ἀφοῦ ἐρρίφθησαν στὰ πόδια του, ὥστε καὶ οἱ ὄχλοι τότε νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ τὸν δοξάζουν, καθὼς ἔβλεπαν κωφοὺς νὰ ὁμιλοῦν καὶ χωλοὺς νὰ περπατοῦν, κουλλοὺς νὰ εἶναι ὑγιεῖς καὶ τυφλοὺς νὰ βλέπουν.

- 2 Ἄλλὰ καὶ ὅταν καθήμενος ἐπάνω σὲ πουλᾶρι ὄνου κατὰ τὴν προφητεία εἰσῆλθε παραδόξως στὴν Ἱερουσαλήμ, ὑμνούμενος ὡς Θεὸς ἀπὸ τὰ παιδιά, ἐθεράπευσε ὅλους τοὺς ἐκεῖ προσελθόντας χωλοὺς καὶ τυφλοὺς, ὅπως λέγει ἐπίσης ὁ Ματθαῖος². Ὅταν δὲ ἦλθε στὴ Βηθσαϊδᾶ, τοῦ φέρουν ἓνα τυφλόν, ὅπως λέγει ὁ Μάρκος³, καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ τὸν ἐγγίση· ὁ δὲ Κύριος, ἀφοῦ τὸν ἔβγαλε ἔξω ἀπὸ τὴν κώμη, ἔπτυσσε στὰ μάτια του καὶ ἐπέθεσε σ' αὐτὸν τὰ χέρια του, τὸν ἔκαμε νὰ βλέπη ἀμυδρῶς· ἔπειτα πάλι ἀφοῦ ἐπέθεσε σ' αὐτὸν τὰ χέρια του, τοῦ παρέσχε νὰ βλέπη καθαρά. Καθὼς δὲ ἤγγιζε πρὸς τὴν Ἱεριχώ, ὅπως λέγει ὁ Λουκᾶς⁴, ἰάτρευσε μὲ μόνο τὸ λόγο τὸν καθήμενο δίπλα στὸ δρόμο τυφλὸ πού ἐζητιάνευε· μόλις τοῦ ἐζήτησε τὴν ἴασι, εἶπε, ἀνάβλεψε. Ἐξερχόμενος δὲ ἀπὸ τὴν Ἱεριχώ, ὅπως λέγει πάλι ὁ Μάρκος⁵, δίνει μάτι σὲ ἄλλο πάλι τυφλό, Βαρτιμαῖον, υἱὸν τοῦ Τιμαίου,

4. Λουκᾶ 18,35.

5. Μάρκ. 10,16.

μαῖον τὸν τοῦ Τιμαίου, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν αἰτήσαντα τὴν ἀνάβλεψιν· κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἰδὼν τυφλὸν ἐκ γενετῆς, ὡς ὁ Ἰωάννης φησὶν, οὐδὲ αἰτηθεὶς, ἀλλ' αὐτοκινήτως δι' ἀγαθότητα πύσας ἐπὶ τὴν γῆν κοπηλὸν ποιήσας καὶ τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλείψας, εἶπεν πρὸς αὐτόν· ὕπαγε, νίψε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ· Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἤλθε βλέπων.

- 3 Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀναστῆσαι θανοῦσαν τὴν Ἰαείρου τοῦ ἀρχισυναγώγου παῖδα, ὡς ἀκουσόμεθα τοῦ Ματθαίου σήμερον εὐαγγελιζομένου, παράγοντι τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβὶδ. Ὁ δὲ σὺ αὐτοῖς εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀψάμενος τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰπὼν, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν, ἐθεράπευσεν αὐτούς. Χωρὶς οὖν τῶν μὴ ἀριθμῶ περιλειφθέντων, ἔξ εἰσιν οἱ κατηριθμένοι· καὶ οἶμαι μηδένα τῶν Ἰουδαίων ἢ καὶ τῶν ἐγγειτόνων ὄντων τηνικαῦτα τυφλῶν ἀφώστον περιλειφθῆναι. Διὸ καὶ Ἡσαΐας ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ προεἶπεν, ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, «κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν». Πῶς δὲ οὐκ εἶπεν ὁ προφήτης, ὅτι ἀπεστάλη δοῦναι τὴν ἀνάβλεψιν, ὅπερ δὴ καὶ γέγονεν, ἀλλ' ἀπεστάλη κηρύξαι τοῖς τυφλοῖς ἀνάβλεψιν; Ἐπειδήπερ οὐ προηγουμένως τὴν γῆν ὁ Κύριος ἤλθεν, ἵνα τοὺς σωματικοὺς ἀνοίξῃ ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τοὺς τῆς ψυχῆς, οἵτινες ὀφθαλμοὶ διὰ τοῦ εὐαγγε-

6. Ἰω. 9,1.

7. Ματθ. 9,27-35.

λέγοντας πρὸς αὐτὸν ὅταν τοῦ ἐζήτησε ἀνάβλεψι· ἃς γίνη κατὰ τὴν πίστι σου. Στὴν Ἱερουσαλήμ δέ, ὅταν εἶδε τυφλὸ ἐκ γενετῆς, ὅπως λέγει ὁ Ἰωάννης⁶, χωρὶς κἂν νὰ παρακληθῆ ἀλλὰ αὐτοκινήτως ἀπὸ ἀγαθότητα, ἀφοῦ ἔπτυσε στὴ γῆ, ἔκαμε πηλὸ καὶ ἄλειψε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, τοῦ εἶπε· πήγαινε, νίψου στὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. Ἐπῆγε λοιπὸν κι' ἐνίφθηκε, ὅταν δέ ἐπανῆλθε, ἔβλεπε.

- 3 Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὥρα ποὺ ἀνέστησε τὴν ἀποθαμένη θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου, ὅπως θὰ ἀκούσωμε νὰ εὐαγγελίζεται σήμερα ὁ Ματθαῖος⁷, «καθὼς ἐπερνοῦσε ὁ Ἰησοῦς, ἀκολούθησαν δύο τυφλοὶ, κράζοντας καὶ λέγοντας, ἐλέησέ μας, υἱὲ τοῦ Δαβίδ. Αὐτὸς δέ, ἀφοῦ εἰσῆλθε μαζί τους στὴν οἰκία καὶ ἔψαυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς των καὶ τοὺς εἶπε, ἃς γίνη κατὰ τὴν πίστι σας, τοὺς ἐθεράπευσε. Χωρὶς ἐκείνους λοιπὸν ποὺ δὲν συμπεριελήφθηκαν σὲ ἀριθμό, οἱ τυφλοὶ εἶναι ἕξι· καὶ νομίζω ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς ποὺ ἐζοῦσαν τότε στὴν Ἰουδαία ἢ στὶς γειτονικὲς περιοχὲς δὲν ἔμεινε ἀφῶτιστος. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἡσαΐας προεἶπε σὰν ἐκπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἀποστάλθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα του «νὰ κηρύξη στοὺς αἰχμαλώτους ἄφρασι καὶ στοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψι»⁸. Πῶς δὲ δὲν εἶπε ὁ προφήτης ὅτι ἀποστάλθηκε νὰ δώσῃ στοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψι, ποὺ ἔγινε μάλιστα, ἀλλ' ἀποστάλθηκε νὰ κηρύξη στοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψι; Ἐπειδὴ ὁ Κύριος δὲν ἦλθε στὴ γῆ πρωτίστως γιὰ ν' ἀνοίξῃ τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, οἱ ὁποῖοι ἀποκτοῦν τὴν ἀνάβλεψι διὰ τοῦ εὐαγγε-

8. Ἠσ. 61,1.

κοῦ κηρύγματος κτῶνται τὴν ἀνάβλεψιν. Εἰκότως οὖν ἡ προφητεία κηρύξαι τὸν Κύριον τοῖς τυφλοῖς ἀνάβλεψιν φησίν.

4 Ὡσπερ δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῖν παραγγέλλει τὰ πνευματικὰ ζητεῖν, «ἐργάζεσθε», λέγων, «μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον», ἐπαγγέλλεται δὲ προσθήσειν ἡμῖν καὶ τὰ σωματικά, εἴπερ ἡμεῖς τὰ ψυχοφελῆ ζητοῦμεν, «ζητεῖτε», λέγων, «τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ποιεῖ κλίνας γὰρ οὐρανοὺς καὶ καταβάς ἐπὶ τῆς γῆς διὰ φιλανθρωπίαν, ὡς ἂν διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος τοὺς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς διανοίξῃ ὀφθαλμοὺς καὶ χαρίσῃται ἡμῖν τὴν κατὰ νοῦν ἀνάβλεψιν, προσετίθει καὶ τῶν αἰσθητῶς μὴ βλεπόντων ὀφθαλμῶν τὴν ἴασιν. Διὰ τοῦτο καὶ πολὺ τὸ κατάλληλον ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀναβλέψεσι, τῇ τε κατὰ σῶμα λέγω καὶ τῇ κατὰ ψυχὴν. Ὡσπερ γὰρ τῶν κατὰ σῶμα τυφλῶν, οἱ μὲν ἀθρόαν ἔσχον τὴν ἀνάβλεψιν, ὡς ὁ ἀκούσας, ἀνάβλεψον, καὶ παραχρῆμα ἰαθεῖς, οἱ δὲ κατὰ μικρόν, ὡς ὁ εἰπὼν πρὸ τοῦ τελείως τὴν ἴασιν λαβεῖν, ὅτι ὡς δένδρα τοὺς ἀνθρώπους ὀρῶ περιπατοῦντας· οὕτω καὶ οἱ διὰ τῆς πίστεως τὴν τῶν νοητῶν ὀφθαλμῶν ἴασιν δεξάμενοι, οἱ μὲν ἀθρόαν ταύτην εὗρον, ὡς ὁ ἐκ τελώνου εὐαγγελιστῆς εὐθὺς ἀναφανείς, οἱ δὲ κατὰ μικρόν, ὡς ἰνυκτερινὸς ἔτι μαθητῆς Νικόδημος.

5 Καὶ καθάπερ τῶν κατὰ σῶμα τυφλῶν, οἱ μὲν λόγῳ μόνῃ τῆς ἰάσεως ἔτυχον, ὡς ὁ Βαρτιμαῖος, οἱ δὲ καὶ ἔργῳ (τῷ γὰρ

λικού κηρύγματος. Εὐλόγως λοιπὸν ἡ προφητεία λέγει ὅτι ὁ Κύριος θὰ κηρύξη στοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψι.

“Ὅπως δὲ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς παραγγέλλει νὰ ζητοῦμε τὰ πνευματικά, λέγοντας «νὰ ἐπεξεργάζεσθε ὄχι τὴ βρῶσι πού χάνεται, ἀλλὰ τὴν βρῶσι πού μένει στὴν αἰώνια ζωὴ»⁹, ὑπόσχεται δὲ ὅτι θὰ μᾶς προσθέσῃ καὶ τὰ σωματικά, ἂν ἐμεῖς ζητοῦμε τὰ ψυχωφελῆ, λέγοντας «ζητεῖτε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν σὲ σᾶς»¹⁰, ἔτσι κἀμνει καὶ στὴν περίπτωσι τῶν ὀφθαλμῶν· διότι, ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηκε ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ φιλανθρωπία, ἔτσι ὥστε διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ν’ ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν νοητικὴ ἀνάβλεψι, προσέθεσε καὶ τὴν ἴασι τῶν ὀφθαλμῶν πού δὲν ἔβλεπαν αἰσθητῶς. Γι’ αὐτὸ καὶ ὑπάρχει πολλὴ ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στὶς δύο ἀναβλέψεις, τὴν κατὰ τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ τὴν κατὰ τὴν ψυχῆ. Καθὼς δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς σωματικῶς τυφλοὺς, ἄλλοι μὲν ἐπέτυχαν ἀμέσως τὴν ἀνάβλεψι, ὅπως αὐτὸς πού ἄκουσε, ἀνάβλεψε, καὶ ἀμέσως ἐθεραπεύθηκε, ἄλλοι δὲ βαθμιαίως, ὅπως ἐκεῖνος πού πρὶν ἰαθῆ τελείως εἶπε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιπατοῦν σὰν δένδρα· ἔτσι καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού ἐδέχθησαν διὰ τῆς πίστεως τὴν ἴασι τῶν νοητῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλοι μὲν τὴν ἐπέτυχαν ἀμέσως, ὅπως ὁ ἀπὸ τελῶν γενόμενος εὐαγγελιστῆς χωρὶς καθυστέρησι, ἄλλοι δὲ βαθμιαίως, ὅπως ὁ νυκτερινὸς ἀκόμη μαθητῆς Νικόδημος.

Καὶ καθὼς ἀπὸ τοὺς κατὰ τὸ σῶμα τυφλοὺς, ἄλλοι μὲν ἐπέτυχαν τὴν ἴασι μὲ μόνο τὸ λόγο, ὅπως ὁ Βαρτιμαῖος, ἄλ-

10. Λουκᾶ 12,31.

παρὰ τῆ Βηθσαιῖδᾶ καὶ τοῦ οἰκείου πτύσματος τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐνέθηκεν, οὗτος γὰρ ὡς ἔοικε βλέφαρα μὲν εἶχε, κενὰ δὲ ταῦτα εἶχε, ἐκρυσθέντος τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ὑγροῦ, ὃ καὶ διὰ τοῦ θείου τότε πτύσματος ἐδέξατο· ὁ δὲ ἐκ γενετῆς τυφλὸς οὐδὲ βλέφαρα εἶχε, διὸ καὶ τοῦ ἐκ γῆς πλάσματος ἐδεῖτο, ὃ καὶ διὰ τοῦ φυραθέντος πηλοῦ τοῖς δεσποτικοῖς ἐδέξατο δακτύλοις)· ὡσπερ οὖν τῶν κατὰ σῶμα τυφλῶν, οἱ μὲν, καθάπερ ἔφην, λόγῳ μόνῳ τὴν ἴασιν ἔλαβον, οἱ δὲ καὶ ἔργῳ· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λαβόντων τῶν κατὰ ψυχὴν ὀφθαλμῶν τὴν ἴασιν, ἧτις ἐστί, καθάπερ ἔφημεν, ἡ ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν μετάθεσις, τοῖς μὲν καὶ θαυμάτων ἐδέησεν εἰς τὸ πιστεῦσαι, ὡς καὶ τοῖς πεμφθεῖσι παρὰ τοῦ Ἰωάννου ἐρωτῆσαι, «σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;», οἱ δὲ καὶ λόγῳ μόνῳ ταύτην ἔλαβον, πιστεύσαντες ἐκ μόνης ἀκοῆς, ὡς καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, ὃν καὶ ὁ Κύριος τοῦ Ἰσραὴλ ὑπερέχειν ἐμαρτύρησε κατὰ τὴν πίστιν».

- 6 Τοιοῦτοι οἱ κατὰ τὸν εὐαγγελιζόμενον ἡμῖν σήμερον Ματθαῖον τὴν σωματικὴν ἀνάβλεψιν παρὰ Χριστοῦ λαβόντες· φαίνονται γὰρ καὶ πρὸ τῆς ἰάσεως πιστεύσαντες, τυφλοὶ δὲ ὄντες, πάντως ἐξ ἀκοῆς ἐπίστευσαν. «Παράγοντι γάρ», φησί, «τῷ Ἰησοῦ ἐκεῖθεν, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ, κράζοντες καὶ λέγοντες «ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβὶδ». Πῶς οὖν ἂν ἠκολούθησαν, πῶς δ' ἂν ἀκολουθοῦντες ἦτουν καὶ μετὰ κραυγῆς, καὶ ταῦτα τοιοῦτον ἔλεον, ἀνάβλεψιν τυφλῶν ὀμμάτων, εἰ μὴ ἐπίστευσαν; Ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν τυφλῶν πίστιν καὶ τὰ ἐξῆς δηλώσει. «Παρά-

λοι δὲ μὲ πρᾶξι (διότι παραδείγματος χάρι στὰ μάτια, τοῦ πλησίον τῆς Βηθσαιῖδᾶ ἐνέβαλε καὶ τὸ πτύσμα του, διότι ὅπως φαίνεται αὐτὸς εἶχε μὲν βλέφαρα, ἀλλὰ τὰ εἶχε ἀδειανά, ἐπειδὴ εἶχε ἐκρεύσει τὸ ὑγρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ ὁποῖο καὶ ἐδέχθηκε τότε διὰ τοῦ θείου πτύσματος· ὁ δὲ τυφλὸς ἐκ γενετῆς δὲν εἶχε οὔτε βλέφαρα, γι' αὐτὸ καὶ ἐχρειαζόταν τὸ ἀπὸ τὴν γῆ πλάσμα, τὸ ὁποῖο καὶ ἐδέχθηκε μὲ τὰ δεσποτικὰ δάκτυλα διὰ τοῦ ζυμωθέντος πηλοῦ)· καθὼς λοιπὸν ἀπὸ τοὺς κατὰ τὸ σῶμα τυφλοὺς, ἄλλοι μὲν σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπα ἔλαβαν τὴν ἴασι μὲ μόνον τὸ λόγον, ἄλλοι δὲ μὲ πρᾶξι, ἔτσι καὶ στὴν περίπτωσι ἐκείνων ποὺ ἔλαβαν τὴν ἴασι τῶν ψυχικῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ὁποία ὅπως εἶπαμε, εἶναι ἡ μετάθεσις ἀπὸ τὴν ἀπιστία στὴν πίστι, ἄλλοι μὲν γιὰ νὰ πιστεῦσουν ἐχρειάσθηκαν καὶ θαύματα, ὥστε καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἰωάννη νὰ ἐρωτήσουν, «σὺ εἶσαι ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον περιμένομε;»¹¹, ἄλλοι δὲ τὴν ἔλαβαν μὲ μόνον τὸ λόγον, πιστεύοντας ἀπὸ μόνη τὴν ἀκοή, ὅπως ὁ ἐκατόνταρχος, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Κύριος ἐμαρτύρησε ὅτι ὑπερέχει τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν πίστι.

- 6** Τέτοιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ κατὰ τὸ σημερινὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου ἔλαβαν τὴ σωματικὴ ἀνάβλεψι ἀπὸ τὸν Χριστὸ· διότι φαίνονται νὰ ἐπίστευσαν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἴασι, ἀφοῦ δὲ ἦσαν τυφλοὶ, πάντως ἐπίστευσαν ἐξ ἀκοῆς. Διότι, λέγει, «καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἐπερνοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ, τὸν ἀκολουθήσαν δύο τυφλοὶ, κρᾶζοντας καὶ λέγοντας, «ἐλέησέ μας, υἱὲ Δαβὶδ»¹². Πῶς λοιπὸν θ' ἀκολουθοῦσαν καὶ πῶς ἀκολουθώντας θὰ ἐζητοῦσαν μὲ κραυγὲς τέτοιο ἔλεος, ἀνάβλεψι τυφλῶν ὀφθαλμῶν δηλαδή, ἂν δὲν ἐπίστευαν; Ἀλλὰ τὴν πίστι τῶν τυφλῶν θὰ δηλώσουν καὶ τὰ στὴ συνέχεια λεγόμενα:

12. Ματθ. 9,27.

γοντι δέ», φησίν, «τῷ Ἰησοῦ ἐκεῖθεν»· πόθεν ἐκεῖθεν, καὶ τίνος ἔνεκα τοῦτο τίθησιν ὁ εὐαγγελιστής, καὶ οὐδ' ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἀνωτέρω; «Παράγων γάρ», φησίν, «ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον», τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦτον, ὃν καὶ λόγῳ μόνῳ τηνικαῦτα μετεσκεύασεν. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ λέγειν οὕτω τὸν εὐαγγελιστὴν, ἀφορμὴν διδόντα τοῖς συνετώς ἀκροωμένοις καὶ ἀναγωγικῶς ἐκδέχεσθαι τὰ ἱστορούμενα· ἴδοι γὰρ ἂν τις ἀκριβῶς ἐπισκοπῶν πᾶσαν τὴν διὰ σαρκὸς δεσποτικὴν οἰκονομίαν συνεπτυγμένως ὑπογράφουσαν καὶ σοφῶς καὶ θαυμασίως ἀνακηρύττουσαν τὴν ἱστορίαν ταύτην.

- 7 Κατοικίαν γὰρ ὁ Κύριος ἔσχεν ἐν Καπερναοῦμ· «ἐλθὼν γάρ», φησί, «κατώκησεν εἰς Καπερναοῦμ τὴν παραθαλασσίαν»· ἡ δὲ αὐτοῦ τηνικαῦτα κατοικία τὸν οὐρανὸν ὑπέγραφε πάντως, ἐν ἑαυτῇ φέρουσα τὸν κατοικοῦντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἄλλαχοῦ, «καὶ σὺ Καπερναοῦμ», φησίν, «ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα». Ὡς οὖν ἐκ τῆς οἰκίας ἐκείνης, οὕτω διὰ τοῦ σάρκα λαβεῖν ὁ Κύριος ἐξελθὼν ἐξ οὐρανοῦ, παράγων ἐκεῖθεν, εἰ μὲν τὴν ἐξ οὐρανοῦ νοήσεις ἐξοδὸν, τοὺς τε ἀποστόλους εὐρήσεις ἐκλεξάμενον, καὶ τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν πρὸς ἀκαθαρσίαν ρύσιν ἰασάμενον· εἰ δὲ ἐκ τῆς ἐν τῇ Καπερναοῦμ οἰκίας τοῦτον παράγοντα νοήσεις, εὐρήσεις αὐτὸν τὰ προειρημένα δι' ἔργων ὑποδειξάντα· τὸν τε γὰρ Ματθαῖον εἰς ἀπόστολον ἐκ τελῶνοι τότε μετεσκεύασε καὶ τὴν αἱμορροοῦσαν ἴασατο ἐν τῷ παράγειν Ἄλλὰ καὶ μέχρι τῆς θανούσης τοῦ Ἰαεῖρου παιδὸς ἐλθὼν κα

«καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἐπερνοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ», λέγει· ἀπὸ ποῦ ἐκεῖ καὶ γιὰ ποιὸ λόγο τὸ ἀναφέρει αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστής, καὶ μάλιστα ὄχι μόνο ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ λίγο παραπάνω; Διότι, λέγει, «περνῶντας ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἐκεῖ εἶδε ἓνα ἄνθρωπο νὰ κάθεται στὸ τελωνεῖο, λεγόμενον Ματθαῖο», τὸν εὐαγγελιστὴ τοῦτον, τὸν ὁποῖο καὶ μὲ μόνο τὸ λόγο μεταμόρφωσε. Ἐγὼ λοιπὸν νομίζω ὅτι ὁ εὐαγγελιστής λέγει ἔτσι, γιὰ νὰ δώσῃ ἀφορμὴ στοὺς ἀκούοντας συνετῶς νὰ ἐκλαμβάνουν τὰ ἱστορούμενα ἀναγωγικῶς. Ἔτσι, ἐξετάζοντας τὰ πράγματα μὲ ἀκρίβεια, θὰ μπορούσε νὰ ἰδῆ ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ διαγράφει συνοπτικῶς, σοφῶς καὶ θαυμασίως, ὅλη τὴν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως οἰκονομία τοῦ Δεσπότη.

Πραγματικὰ ὁ Κύριος εἶχε κατοικία στὴν Καπερναοῦμ, διότι λέγει «ἦλθε καὶ κατοίκησε στὴν Καπερναοῦμ τὴν παραθαλασσία»¹³. αὐτὴ δὲ ἡ τότε κατοικία του ὅπως δὴποτε ἐτύπωνε τὸν οὐρανὸ, ἀφοῦ ἔφερε μέσα της τὸν κατοικοῦντα στοὺς οὐρανοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος λέγει ἄλλοῦ, «καὶ σὺ Καπερναοῦμ, πὺ ὑψώθηκες ἕως τὸν οὐρανὸ»¹⁴. Ὁ Κύριος, ὅπως ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν οἰκία ἐκείνη, ἔτσι ἐξῆλθε καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲ τὴν λῆψι τῆς σαρκός· προχωρώντας λοιπὸν ἀπὸ ἐκεῖ, ἂν μὲν ἐννοήσῃς τὴν ἐξοδο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, θὰ εὐρῆς ὅτι καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐξέλεξε καὶ τῆς φύσεως τὴν τάσι πρὸς ἀκαθαρσία ἐθεράπευσε· ἐὰν δὲ ἐννοήσῃς ὅτι προχωροῦσε ἀπὸ τὴν οἰκία τῆς Καπερναοῦμ, θὰ τὸν εὐρῆς ὅτι ἐφανέρωσε τὰ προλεχθέντα δι' ἔργων· διότι καὶ τὸν Ματθαῖο τὸν μετέτρεψε τότε ἀπὸ τελώνη σὲ ἀπόστολο καὶ τὴν αἱμορροῦσα γυναῖκα ἐθεράπευσε στὸ πέρασμά του. Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἦλθε ἕως τὴν κόρη τοῦ Ἰαείρου πὺ εἶχε πεθάνει

14. Λουκᾶ 10,15.

διὰ τοῦ ζωοποιῆσαι ταύτην νικητὴν εἶναι τοῦ θανάτου δείξας ἑαυτόν, ἐπανέρχεται πάλιν ὅθεν ἐξῆλθεν.

8 Ἐπανερχόμενος οὖν καὶ παράγων αὐθις ἐκεῖθεν, ἀνοίγει τῶν ἀκολουθησάντων τούτων τυφλῶν τὰ ὄμματα, ὡς καὶ μέχρι θανάτου καταβὰς αὐτὸς καὶ δι' ἀναστάσεως οἰκείας τοῦ θανάτου καταργήσας τὸ κράτος, ἐπανάγων αὐθις καὶ παράγων ἐκεῖθεν, διήνοιξε κατὰ τὸ γεγραμμένον τὸν νοῦν τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν αὐτὸν πανταχοῦ τῆς γῆς, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀναβλεψάντων νῦν τυφλῶν ὁ εὐαγγελιστῆς φησιν, ὅτι «ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ». Ὁρᾶτε σαφῆ τὴν ὑπογραφὴν τῆς θεανδρικῆς σχεδὸν οἰκονομίας πάσης ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ; Διὰ τοῦτο καὶ δις εἴρηται τὸ, «παράγων ἐκεῖθεν», ἵνα τὴν ἔξοδον καὶ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ κατανοήσωμεν· κατὰ μίμησιν γὰρ ταύτης τῆς ἐξόδου τε καὶ ἐπάνοδου καὶ ὁ ἱερεὺς ἐξιὼν τοῦ θεοῦ βήματος καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων κατιῶν, ἐπανιὼν πάλιν ὅθεν ἐξῆλθεν ἀποκαθίσταται.

9 Παράγοντι οὖν ἐν τῇ ἐπάνοδῳ τῷ Κυρίῳ ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοί, τοὺς δύο λαοὺς ὑπογράφοντες, τὸν τε ἐξ Ἰουδαίων καὶ τὸν ἐξ ἐθνῶν. Ἐκραζον δὲ λέγοντες, «ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβὶδ», δεικνῦντες αὐτὸν εἶναι τὸν προφητευόμενον καὶ προσδοκώμενον. Ὁ δὲ Κύριος ὁμοῦ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῆς οἰκείας οἰκονομίας πληρῶν καὶ τῶν τυφλῶν τὴν πίστιν γυμνάζων ἢ καὶ φανερῶν, παρέλκει αὐτοὺς σιγῶν μέχρι τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀφ' ἧς ἐξῆλθε τὴν ἀρχήν· εἶτα λέγει πρὸς αὐτούς, «πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;», οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ «ναί, Κύριε». Οὐκ ἀγνοῶν δὲ ἐρωτᾷ, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἀγνοοῦσι φανερὰν τὴν τῶν τυφλῶν ποιήσῃ πίστιν. Διὸ καὶ ἀψάμενος τῶν

καὶ μὲ τὴ ζωοποίησί της ἀνέδειξε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ νικητῆ τοῦ θανάτου, ἐπανέρχεται πάλι ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξῆλθε.

Ἐπανερχόμενος λοιπὸν καὶ περνώντας πάλι ἀπὸ ἐκεῖ, ἀνοίγει τὰ μάτια τῶν τυφλῶν τούτων ποὺ ἀκολούθησαν, ὅπως ἀφοῦ κατέβηκε ὁ ἴδιος ἕως τὸ θάνατο καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεώς του κατήργησε τὴ δύναμι τοῦ θανάτου, ἐπανερχόμενος πάλι καὶ περνώντας ἀπὸ ἐκεῖ, διάνοιξε κατὰ τὸ γεγραμμένο τὸν νοῦ τῶν μαθητῶν του ὥστε νὰ κατανοοῦν τὶς Γραφές¹⁵. Αὐτοὶ δὲ ἐξῆλθαν καὶ τὸν ἐκήρυξαν παντοῦ στὴ γῆ, ὅπως λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς καὶ γιὰ τοὺς ἀναβλέψαντας τώρα τυφλοὺς, ὅτι «ἐξῆλθαν καὶ τὸν διεφήμισαν σὲ ὅλη ἐκείνη τὴν περιοχὴ». Βλέπετε τὸ διάγραμμα ὅλης σχεδὸν τῆς θεανδρικῆς οἰκονομίας σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία; Γι' αὐτὸ καὶ ἔχει γραφῆ δύο φορές τὸ 'περνώντας ἀπὸ ἐκεῖ', γιὰ νὰ καταλάβωμε τὴν ἐξοδο καὶ τὴν ἐπάνοδο· διότι κατὰ μίμησι αὐτῆς τῆς ἐδόξου καὶ ἐπανόδου καὶ ὁ ἱερεὺς, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸ θεῖο βῆμα καὶ κατεβαίνοντας ἕως τὴν ἄκρη, ἐπανέρχεται πάλι καὶ ἀποκαθίσταται ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξῆλθε.

Καθὼς λοιπὸν ὁ Κύριος ἐπερνοῦσε κατὰ τὴν ἐπάνοδο, τὸν ἀκολούθησαν δύο τυφλοὶ, ποὺ ὑποδήλωναν τοὺς δύο λαοὺς, τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἐθνικῶν. Οἱ τυφλοὶ ἔκραζαν λέγοντας 'ἐλέησέ μας, υἱὲ Δαβίδ', δεικνύοντας ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ προφητευόμενος καὶ προσδοκώμενος. Ὁ δὲ Κύριος ἐκπληρώνοντας τὴν ὑποδήλωσι τῆς οἰκονομίας του καὶ συγχρόνως γυμνάζοντας ἢ καὶ φανερώνοντας τὴν πίστι τῶν τυφλῶν, τοὺς προσπερνᾷ σιωπηλὸς ἕως ὅτου εἰσέλθη στὴν οἰκία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξῆλθε στὴν ἀρχή· ἔπειτα τοὺς λέγει, πιστεύετε ὅτι μπορῶ νὰ τὸ κάμω; Αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀπαντοῦν, ναί, Κύριε. Δὲν ἐρωτᾷ δὲ διότι ἀγνοεῖ, ἀλλὰ γιὰ νὰ καταστήσῃ στοὺς ἀγνοοῦντας φανερῆ τὴν πίστι τῶν τυφλῶν. Γι' αὐτὸ

ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐπήγαγε, «κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν», καὶ ἀνεώχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, μαρτυροῦντες ὅτι τε ἐπίστευσαν ἐκεῖνοι καὶ ὅτι τοιοῦτός ἐστιν αὐτός, ὅποιον ὄντα ἐπίσταυσαν ἐκεῖνοι, Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος· ὡς μὲν γὰρ ἄνθρωπος, υἱὸς τε ἦν Δαβὶδ καὶ ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αἰσθητῶς ἐφθέγγετο· ὡς δὲ Θεὸς καὶ τοῦ φωτὸς δημιουργὸς φῶς τοῖς σκοτεινοῖς παρέσχευεν ὀφθαλμοῖς.

10 Ἐπεὶ δὲ φανερὸν γενέσθαι αὐτὸν τοῖς πᾶσιν οὐπω καιρὸς ἦν, τοῦτο γὰρ μετὰ τὸ πάθος αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἐταμιεύετο, «ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς», φησί, «λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω», σιωπᾶν αὐτοῖς ἐπιτάξας μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τὸ γεγονός. Οἱ δὲ «ἐξελθόντες», φησί, «διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὄλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ». Ὡς ἔοικεν, εἰ μὴ παρηγγέλλοντο σιγᾶν, καὶ παγκόσμιοι ἂν ἐγένοντο κήρυκες τῆς αὐτοῦ δυνάμεως· ἐπεὶ δὲ παρηγγέλθησαν, ἀπέσχοντο μὲν τοῦ πόρρω βαδίζειν, ἐν δὲ τοῖς πλησιοχώροις οὐχ ὑπήνεγκαν μὴ κηρύττειν. Οὕτω μὴ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τελέως ἐφωτίσθησαν οἱ τῷ Χριστῷ ἀκολουθήσαντες τυφλοί.

11 Ἀκολουθήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, τῷ φωτί, τῷ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα φωτίζουντι. Ὁδεύσωμεν πρὸς τὴν λάμψιν αὐτοῦ καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ Κυρίου εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. Δοξάζωμεν αὐτὸν δι' ἔργων ἀγαθῶν καὶ τοὺς εἰς ἡμᾶς ὀρῶντας δοξάζειν αὐτὸν παρασκευάσωμεν. Φύγωμεν τὸ ἀντίθετον σκότος, ὃ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ τῆς ἁμαρτίας προστάτης διάβολος. Ἐκεῖνο τὸ φῶς ἥλιος ὑπάρχον τῆς καθόλου δικαιοσύνης, σωφροσύνης, εἰρήνης, συμπαθείας, ἀνεξικακίας, ἀγάπης, καὶ

καί, ἀφοῦ ἔψαυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς των, προσέθεσε, «ἄς γίνη σὲ σὰς κατὰ τὴν πίστι σας», καὶ ἀνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τους, μαρτυρῶντας τόσο ὅτι ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν ὅσο καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι τέτοιος ὅπως τὸν ἐπίστευσαν ἐκεῖνοι, Θεὸς μαζὶ καὶ ἄνθρωπος· καὶ ὡς ἄνθρωπος μὲν ἦταν υἱὸς τοῦ Δαβὶδ καὶ ἔψαυσε μὲ τὰ χέρια του τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὠμίλησε αἰσθητῶς· ὡς Θεὸς δὲ καὶ δημιουργὸς τοῦ φωτὸς παρέσχε φῶς στοὺς σκοτεινοὺς ὀφθαλμοὺς.

10 Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦταν ἀκόμη καιρὸς νὰ γίνη φανερὸς σὲ ὅλους, διότι τοῦτο διεφυλασσόταν μετὰ τὸ πάθος του καὶ τὴν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἀνάστασι, λέγει, «τοὺς ἐμάλλωσε μὲ τὰ λόγια, προσέχετε, κανεῖς νὰ μὴ μάθη», παραγγέλλοντάς τους μὲ πολλὴ σφοδρότητα νὰ ἀποσιωπήσουν τὸ γεγονός. Αὐτοὶ δέ, «ἀφοῦ ἐξῆλθαν, λέγει, τὸν διεφῆμισαν σὲ ὅλη τὴ γῆ ἐκείνη». Ὅπως φαίνεται, ἂν δὲν εἶχαν διαταχθῆ νὰ σιωπήσουν, θὰ ἐγίνονταν καὶ παγκόσμιοι κήρυκες τῆς δυνάμεώς του· ἐπειδὴ ὁμως διατάχθηκαν, ἀπέφυγαν μὲν νὰ βαδίσουν μακριά, ἀλλὰ δὲν ἐβάστασαν νὰ μὴ κηρύττουν στοὺς πλησιωχωρούς. Ἔτσι οἱ τυφλοὶ πού ἀκολούθησαν τὸ Χριστὸ ἐφωτίσθηκαν τελείως ὄχι μόνο στὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχῆ.

11 Ἄς ἀκολουθήσωμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς, ἀδελφοί, τὸ φῶς πού φωτίζει καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἄς βαδίσωμε πρὸς τὴ λάμψι του καὶ ἄς περιπατήσωμε εὐπρεπῶς σὰν στὴν ἡμέρα Κυρίου¹⁶. Ἄς τὸν δοξάσωμε μὲ ἔργα ἀγαθὰ καὶ ἄς ἐτοιμάσωμε τοὺς ἀποβλέποντας σὲ μᾶς νὰ τὸν δοξάζουν. Ἄς ἀποφύγωμε τὸ ἀντίθετο σκότος, πού εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ προστάτης τῆς ἁμαρτίας διάβολος. Ἐκεῖνο τὸ φῶς, ὡς ἥλιος τῆς καθολικῆς δικαιοσύνης, σωφροσύνης, εἰρήνης, συμπαθείας, ἀνεξικακίας, ἀγάπης, καὶ γενικῶς καθὲ ἀρετῆς, καθιστᾷ μετό-

16. Τίτ. 1,16.

ἀπλῶς πάσης ἀρετῆς, καθίστησι μετόχους τοὺς αὐτῷ προσανέχοντας· τὸ δὲ ἀντίθετον σκότος, σκότος κακίας ὄν, πόρνους, μοιχοὺς, μνησικάκους, ἀσπλάγχνους, ἀτάκτους, ἄρπαγας, καὶ ἀπλῶς πάσης κακίας πεπληρωμένους δείκνυσι τοὺς αὐτὸ πλησιάζοντας. Πόθεν γὰρ εἶπέ μοι τὸν πιστὸν τοῦ ἀπίστου, τὸν πεφωτισμένον τοῦ ἀφωτίστου, ταῦτὸ δὲ εἶπεῖν τὸν βεβαπτισμένον κατὰ Χριστὸν καὶ συνταξάμενον τῷ Χριστῷ τοῦ ἀβαπτίστου καὶ τῷ διαβόλῳ συντεταγμένου διακρινουῖμεν; Οὐκ ἀπὸ τῶν λόγων; οὐκ ἀπὸ τῶν ἔργων; οὐκ ἀπὸ τῶν τρόπων;

12 Εἴ τις οὖν κατὰ ταῦτα τοῖς ἀφωτίστοις ἐξομοιοῦται, λέγων εἶναι βεβαπτισμένος κατὰ Χριστόν, οὐ τῆς συμμορίας ἐκείνων ἐστὶ σαφῶς, περὶ ὧν φησιν ὁ ἀπόστολος, «Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι;». Ποῦ οὖν, εἶπέ, τάξωμεν τοὺς τοιούτους ὁμολογῶντας ἅμα καὶ ἀρνομένους Θεόν; Μετὰ τῶν πιστῶν; Ἄλλ' ἀρνοῦνται τοῖς ἔργοις. Μετὰ τῶν ἀπίστων; Ἄλλ' ὁμολογοῦσι διὰ τῆς γλώττης· ὄντως διπρόσωπόν εἰσὶ τι καὶ δυσζύμβλητον τέρας. Ὁ μέντοι ψαλμωδὸς προφήτης, φθᾶσας διελύσατο τὴν ἀπορίαν, «ἀποδώσει», λέγων, «ὁ Κύριος ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τὸν ἀκούοντα καὶ μὴ ποιῶντα τοὺς αὐτοῦ λόγους μωρὸν εἶναι ἀπεφήνατο. Παῦλος δὲ ὁ ἐξ οὐρανοῦ κλητὸς ἀπόστολος, «ἀποδώσει», φησὶν, «ὁ Κύριος, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον· ὀργὴ δὲ καὶ

χους τούς ἀφωσιωμένους σ' αὐτόν· τὸ δὲ ἀντίθετο σκότος, ὡς σκότος κακίας δεικνύει ὅτι ὅσοι πλησιάζουν σ' αὐτὸ εἶναι πόρνοι, μοιχοί, μνησικάκοι, ἄσπλαγχνοι, ἄτακτοι, ἄρπαγες καὶ γενικῶς γεμᾶτοι ἀπὸ κακία. Διότι, εἶπέ μου, ἀπὸ ποῦ θὰ διακρίνωμε τὸν πιστὸ ἀπὸ τὸν ἄπιστο, τὸν φωτισμένο ἀπὸ τὸν ἀφώτιστο ἢ ἀλλοιῶς τὸν βαπτισμένο στὸν Χριστὸ καὶ συντεταγμένο μὲ τὸν Χριστὸ ἀπὸ τὸν ἀβάπτιστο καὶ συντεταγμένο μὲ τὸν Διάβολο; Ὅχι ἀπὸ τὰ λόγια; ὅχι ἀπὸ τὰ ἔργα; ὅχι ἀπὸ τοὺς τρόπους;

- 12 Ἄν λοιπὸν κάποιος εἶναι ὅμοιος σ' αὐτὰ μὲ τοὺς ἀφωτίστους, ἂν καὶ λέγει ὅτι εἶναι βαπτισμένος κατὰ Χριστόν, δὲν εἶναι σαφῶς ἀπὸ τῆ συμμορία ἐκείνων, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ ἀπόστολος «ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεό, ἐνῶ μὲ τὰ ἔργα τὸν ἀρνοῦνται, ἀφοῦ εἶναι βδελυκτοὶ καὶ ἀπειθεῖς καὶ ἀδόκιμοι γιὰ κάθε ἀγαθὸ ἔργο»^{16α}; Ποῦ λοιπὸν, εἶπέ, θὰ τὰ ξῶμε αὐτοὺς ποὺ ὁμολογοῦν καὶ συγχρόνως ἀρνοῦνται τὸν Θεό; Μὲ τοὺς πιστοὺς; ἀλλ' αὐτοὶ ὁμολογοῦν τὴν πίστι μὲ τὰ ἔργα. Μὲ τοὺς ἀπίστους; ἀλλ' αὐτοὶ ὁμολογοῦν τὴν πίστι μὲ τὴ γλῶσσα· πραγματικὰ εἶναι ἓνα διπρόσωπο καὶ ἀπροσδιόριστο τέρας. Ὁ ψαλμωδὸς ὅμως προφήτης ἤδη διέλυσε τὴν ἀπορία λέγοντας «θὰ ἀποδώσῃ ὁ Κύριος στὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του»¹⁷. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Κύριος ἀποφάνθηκε ὅτι εἶναι μωρὸς αὐτὸς ποὺ ἀκούει καὶ δὲν ἐκτελεῖ τοὺς λόγους του¹⁸. Ὁ δὲ Παῦλος ὁ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κλητὸς ἀπόστολος λέγει «θ' ἀποδώσῃ ὁ Κύριος σ' αὐτοὺς μὲν, ποὺ ζητοῦν μὲ ὑπομονή, δόξα καὶ τιμὴ καὶ ἀφθαρσία ἀγαθοῦ ἔργου, αἰώνια ζωὴ ὀργῇ δὲ καὶ θυμὸς καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία· θὰ ἔλθῃ σὲ κάθε

18. Ματθ. 7,26.

θυμὸς καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πάσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν»· καὶ πάλιν, «οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται»· καὶ «ὅς», φησὶν, «ἐν νόμῳ καυχᾶσαι διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις».

13 Καθάπερ δέ, ἀδελφοί, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Παῦλος, ὅτι «περιτομὴ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράττης, ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν», οὕτως οὐδὲν ἀπᾶδον πρὸς ὑμᾶς εἶπεῖν, ὅτι πίστις ὠφελεῖ ἐὰν κατὰ συνείδησιν πολιτεύηται τις καὶ ἀνακαθαίρη ἑαυτὸν δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς ἐποιήσατο πρὸς τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, εἰς ἔργον προάγη· ἐὰν δὲ τῇ συνειδήσει ἀπειθῇ καὶ τὰς συνθήκας ἀθετῇ, ἡ τούτου πίστις ἀπιστία γίνεται. Πῶς γὰρ ἐπιστεύσαμεν ὅτι σωθησόμεθα βαπτισθέντες; Πάντως ὅτι τοῦ Κυρίου ἠκούσαμεν εἰπόντος, «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται». Ἐπεὶ τοίνυν ἐκεῖνος ἀμφοτέρα ταῦτα εἶπεν, ἡ αὐτοαλήθεια, τό τε πιστεῦσαι καὶ τὸ βαπτισθῆναι, τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ σωθῆναι τὸν μὴ θέλοντα βαπτισθῆναι, κἂν λέγη δῆθεν πιστεύειν, καὶ τὸν μὴ πιστεύοντα, κἂν ἐβαπτίσθη. Ἄλλ' ἐρεῖ πιστεῦειν πᾶς ὁ βαπτισθεὶς; Ἄλλ' ἀκούσει παρὰ τοῦ ἀποστόλου, «δειξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου». Καὶ ὁ Κύριος γὰρ διὰ τοῦτο τὴν πίστιν τῷ θεῷ βαπτίσματι συντάττει, διὰ τῆς πίστεως τὴν τῶν οἰκείων ἐντολῶν τήρησιν τῷ βαπτίσματι συνά-

19. Ρωμ. 2,7.

20. Ρωμ. 2,13.

21. Ρωμ. 2,23.

22. Ρωμ. 2,25.

ψυχὴ ἀνθρώπου ποῦ κατεργάζεται τὸ κακό»¹⁹, καὶ πάλι, δίκαιοι ἐμπρὸς στὸ Θεὸ δὲν θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλὰ θὰ κριθοῦν οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου»²⁰· καὶ «ἐσύ», λέγει, «ποῦ καυχᾶσαι γιὰ τὸν νόμο ἀτιμάζεις τὸν Θεὸ διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου»²¹.

13 Ὅπως δέ, ἀδελφοί, ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι «περιτομὴ ὠφελεῖ, ἂν ἐκτελῆς τὸν νόμο, ἂν ὅμως εἶσαι παραβάτης τοῦ νόμου, ἢ περιτομὴ σου ἔγινε ἀκροβυστία»²², ἔτσι δὲν εἶναι ἀνάρμοστο νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι ἡ πίστις ὠφελεῖ ἂν συμπεριφέρεται κανεὶς κατὰ συνείδησι καὶ ἀποκαθαίρη τὸν ἑαυτό του δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας καὶ πραγματοποιῆ τις συμφωνίες ποῦ ἔκαμε μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὸ θεῖο βάπτισμα· ἐὰν δὲ μὲ τὴ συνείδησι ἀπειθῆ καὶ ἀθετῆ τις συμφωνίες, ἡ πίστις του γίνεται ἀπιστία. Πραγματικὰ πῶς ἐπιστεῦσαμε ὅτι θὰ σωθοῦμε βαπτισθέντες; Πάντως διότι ἀκούσαμε τὸν Κύριο ποῦ εἶπε, «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς θὰ σωθῆ, ὁ δὲ ἀπιστήσας θὰ κατακριθῆ»²³. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ εἶπε ἐκεῖνος, ἢ αὐτοαλήθεια, δηλαδή καὶ τὸ πιστεῦσαι καὶ τὸ βαπτισθῆναι, εἶναι ἀδύνατο νὰ σωθῆ αὐτὸς ποῦ δὲν θέλει νὰ βαπτισθῆ, ἔστω καὶ ἂν λέγη ὅτι δῆθεν πιστεύει, καὶ αὐτὸς ποῦ δὲν πιστεύει, ἔστω καὶ ἂν ἐβαπτίσθηκε. Ἀλλὰ θὰ εἰπῆ ὅτι πιστεύει κάθε βαπτισμένος; Θ' ἀκούση ὅμως ἀπὸ τὸν ἀπόστολο, «δειξέ μου τὴν πίστι σου ἀπὸ τὰ ἔργα σου»²⁴. Διότι καὶ ὁ Κύριος γι' αὐτὸ συντάσσει τὴν πίστι μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα, συνάπτοντας διὰ τῆς πίστεως τὴν τήρησι τῶν θείων ἐντολῶν μὲ τὸ βάπτισμα· διότι, ἀφοῦ προηγουμένως εἶπε στοὺς μαθητάς, «πορευθῆτε σὲ

23. Μάρκ. 16,16.

24. Ἰακ. 2,18.

πτων· πρότερον γὰρ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς, «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει», εἶτ' ἐπήγαγεν, «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται».

14 Τί οὖν φησιν ἐν τῷ κεκηρυγμένῳ παρὰ τῶν πεμφθέντων εὐαγγελίῳ, καὶ τί πιστεύειν ἀναγκαίως πρακτέον εἶναι τοῖς ὑπακούουσι; Πάντως ὅτι ὁ τὰς ἐντολὰς ἔχων τοῦ Χριστοῦ καὶ πράττων καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν αὐτόν· καὶ ὅτι δι' ὑπομονῆς καὶ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ζωῆς τῆς σωτηρίας ἐστὶν ἐπιτυχεῖν· καί, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἅπερ διὰ τοῦ εὐαγγελίου κηρύττειν αὐτοῖς ἐπέταξεν.

15 Οὐκοῦν ὁ τηρεῖν σπεύδων τὰς θείας ἐντολὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ πιστεύων· ὁ δὲ μὴ σπεύδων πράττειν καὶ τηρεῖν, μηδὲ ζημίαν ἠγούμενος τὸ μὴ τηρεῖν, μηδὲ διὰ μετανοίας ἑαυτὸν ἐπανάγων πρὸς τὴν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν, οὐδὲ μετὰ τῶν βεβαπτισμένων στήσεται, κἂν λέγῃ βεβαπτίσθαι· «διχοτομήσει γάρ», φησὶν, «αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει». Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς ἡμᾶς ἐν ἀπειλαῖς ἔτι κεῖται, φιλανθρώπως τοῦ δεσπότου τὴν ἡμετέραν μετάνοιαν ἐκδεχομένου· τοὺς δὲ Ἰουδαίους πρὸς σωφρονισμὸν ἡμέτερον ἐντεῦθεν ἐδικοτόμη-

25. Ἰω. 15,10.

26. Ματθ. 7,14.

27. Ματθ. 5,20.

ὄλον τὸν κόσμον καὶ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον σὲ ὅλην τὴν κτίσι», ἔπειτα προσέθεσε, «ὅποιος πιστεύει καὶ βαπτισθῆ, θὰ σωθῆ».

14 Τί λέγει λοιπὸν στὸ εὐαγγέλιον ποὺ ἐκηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ τί χρειάζεται νὰ πιστεύωμε ἀναγκαίως ὅτι πρέπει νὰ πράττουν οἱ ὑπακούοντες; Πάντως ὅτι ὅποιος ἔχει τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ τὶς ἐκτελεῖ καὶ τὶς τηρεῖ, ἐκεῖνος εἶναι ποὺ τὸν ἀγαπᾷ²⁵· καὶ ὅτι διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ζωῆς εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτύχωμε τὴ σωτηρία²⁶· καί, ἂν δὲν περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη μας ἐπάνω ἀπὸ τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, δὲν θὰ εἰσέλθωμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν²⁷· διότι αὐτὰ εἶναι ὅσα τοὺς προσέταξε νὰ κηρύττουν διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

15 Ἐπομένως ὅποιος σπεύδει νὰ τηρῆ τὶς θεῖες ἐντολές, ἐκεῖνος εἶναι ὁ πιστός· ὅποιος δὲ δὲν σπεύδει νὰ τὶς ἐκτελῆ καὶ τηρῆ καὶ δὲν θεωρεῖ ἐπιζήμιον τὸ νὰ μὴ τὶς τηρῆ καὶ δὲν ἐπανερχεται διὰ μετανοίας στὴν τήρησιν τῶν θεῶν ἐντολῶν, δὲν θὰ σταθῆ μαζὶ μὲ τοὺς βαπτισμένους, ἔστω καὶ ἂν λέγῃ ὅτι ἔχει βαπτισθῆ· διότι, λέγει, «θὰ τὸν διχοτομήσῃ καὶ θὰ τὸν τοποθετήσῃ μὲ τὴν μερίδα τῶν ἀπίστων»²⁸. Ἀλλὰ βέβαια τοῦτο ὡς πρὸς ἐμᾶς εἶναι ἀκόμη ἀπλῆ ἀπειλή, διότι ὁ Δεσπότης ἀπὸ φιλανθρωπία περιμένει τὴ μετάνοιά μας· τοὺς δὲ Ἰουδαίους ἐδιχοτόμησε ἀπὸ ἐδῶ γιὰ δικό μας σωφρονισμό καὶ τοὺς ἀπεξένωσε ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν Ἀβραάμ συγγένεια, λέγοντας πρὸς αὐτούς, «ἐσεῖς εἴσθε ἀπὸ τὸν πατέρα σας, τὸν διάβολο, καὶ θέλετε νὰ ἐκτελῆτε τὶς ἐπιθυμίες αὐτοῦ»²⁹· καὶ πάλι, «ἂν ἦσασθε τέκνα τοῦ

28. Ματθ. 24,51.

29. Ἰω. 8,44.

σε καὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὸν Ἀβραὰμ συγγενείας ἀπηλλοτριώσε, πρὸς αὐτοὺς λέγων, «ὕμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ διαβόλου, ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ θέλετε ποιεῖν»· καὶ πάλιν, «εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἄν». Ὅτι δὲ ἐκ γένους Ἀβραὰμ ἦσαν οὗτοι, τίς οὐκ οἶδεν; Εἰ γοῦν ἢ τῶν ἔργων τε καὶ τρόπων ἀλλοτριότης καὶ τὴν κατὰ σάρκα γνησιότητα καταργεῖ καὶ τοὺς καθ' αἷμα υἱοὺς ἐκβάλλει τῆς υἰότητος, πῶς ἡμᾶς τοὺς μηδὲ κατὰ σάρκα τὸ γένος ἀναφέρειν ἔχοντας εἰς Χριστόν, ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων ἔργων τε καὶ τρόπων πρὸς αὐτὸν ἀνομοιότης, οὐκ ἀπαλλοτριώσει τῆς θείας υἰοθεσίας καὶ τῷ ἀντικειμένῳ φέρουσα συντάξει;

16 Ἀλλὰ ταῦτα καὶ ὁ Κύριος φιλανθρώπως κατηξίωσεν εἰπεῖν καὶ ἡμεῖς τολμῶμεν πρὸς ὑμᾶς λαλεῖν, οἱ τοῖς αὐτοῖς ὑποκείμενοι πάθεσιν, ἵνα μὴ ταῦτα πράττωμεν· ἵνα μὴ ταῦτα πάθωμεν· ἵνα μὴ τῇ καταδίκῃ τῶν εἰς τέλος ἀποβλήτων ὑπευθύνους ἑαυτοὺς ποιήσωμεν. Ἐνὶ γὰρ ἐνταῦθα μὴ μόνον ταῦτα φυγεῖν διὰ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν καρπῶν τῆς μετανοίας συστήναί τε καὶ ἀφομοιωθῆναι τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐξάγειν ἀξίους ἐξ ἀναξίων καὶ υἱοποιεῖν δι' ἑαυτοῦ τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ καὶ κληρονόμους καὶ συγκληρονόμους ποιεῖν τῆς ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς δόξης καὶ βασιλείας.

17 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἄβραάμ, θὰ ἐκτελούσατε τὰ ἔργα τοῦ Ἄβραάμ»³⁰. Ὅτι δὲ αὐτοὶ ἦσαν ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἄβραάμ, ποιὸς δὲν τὸ γνωρίζει; Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἀποξένωσις τῶν ἔργων καὶ τῶν τρόπων καταργῆ καὶ τὴν κατὰ σάρκα συγγένεια καὶ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν υἰότητα τοὺς κατὰ τὸ αἷμα υἱούς, πῶς δὲν θὰ ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὴν θεία υἰοθεσία ἐμᾶς, ποὺ δὲν μπορούμε κἂν νὰ ἀποδώσωμε τὸ κατὰ σάρκα γένος μας στὸν Χριστό, ἢ διὰ τῶν ἔργων καὶ τρόπων μας ἀνομοιοῦτης πρὸς αὐτόν, καὶ δὲν θὰ φέρῃ νὰ μᾶς συντάξῃ μὲ τὸν ἀντικείμενον;

16 Ἄλλ' αὐτὰ κατηξίωσε νὰ εἶπῃ ὁ Κύριος ἀπὸ φιλανθρωπία καὶ τολμοῦμε νὰ λαλήσωμε πρὸς ἐσᾶς ἐμεῖς ποὺ ὑποκείμεθα στὰ ἴδια πάθη γιὰ νὰ μὴ τὰ πράττωμε· γιὰ νὰ μὴ τὰ πάθωμε· γιὰ νὰ μὴ καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὑπολόγους στὴν καταδίκη ποὺ ταιριάζει στοὺς ὀριστικῶς ἀποβλήτους. Διότι εἶναι δυνατὸ ἐδῶ ὄχι μόνο νὰ τὰ ἀποφύγωμε διὰ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ ἐπίσης διὰ τῶν καρπῶν τῆς μετανοίας νὰ συμπαρασταθοῦμε καὶ ἀφομοιωθοῦμε μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ ποὺ μπορεῖ ἀπὸ ἀναξίους νὰ βγάξῃ ἀξίους καὶ νὰ τοὺς υἱοποιῆ μὲ τὴν ἐνέργειά του στὸν ὕψιστο Πατέρα καὶ νὰ τοὺς καθιστᾷ κληρονόμους καὶ συγκληρονόμους τῆς δόξας τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ Πατρός.

17 Αὐτὴν τὴ δόξα καὶ βασιλεία εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς, μέσα στὸν Κύριό μας Χριστό, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στὸν Πατέρα καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

30. Ἰω. 8,39.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΛΑ΄

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΣΤΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ

ΕΝ ΛΙΘῃ ΤΕΛΟΥΜΕΝῃ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων». Εἰ δὲ θάνατον ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τῶν ἐπακολουθησάντων τῷ θανάτῳ χαλεπῶν αὐτὸς ἡμῖν ἐστὶν αἴτιος, πόθεν οὖν ἡμῖν αἱ ἀρρωστῖαι καὶ τὰ νοσήματα καὶ τὰλλα τῶν δυσχερῶν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ θάνατος; πόθεν δὲ καὶ ὁ θάνατος; Ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἀρχὴν ἡμετέρας

παρακοῆς· ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ὑπὸ Θεοῦ δεδομένης ἡμῖν ἐντολῆς· ἀπὸ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ προγονικῆς ἡμῶν ἀμαρτίας. Ὡστε καὶ αἱ νόσοι καὶ τὰ ἀρρωστήματα καὶ τὸ ποικίλον ἅπαν τῶν πειρασμῶν ἄχθος, ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐστὶ· δι' αὐτὴν γὰρ ἐνεδύθημεν τοὺς δερματίνους χιτῶνας, τὸ νο-

1. Κατὰ τὴν πρόοδο τοῦ Σταυροῦ, τελουμένη τὴν 1η Αὐγούστου κατ' ἔτος.

ΟΜΙΛΙΑ 31

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΣΤΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ¹ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Θεὸς δὲν ἔκαμε τὸν θάνατο οὔτε τέρπεται γιὰ τὴν ἀπώλεια ζωντανῶν»². Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε τὸν θάνατο, τότε γιὰ μᾶς δὲν εἶναι αἷτιος αὐτὸς οὔτε τῶν δεινῶν ποὺ ἐπακολούθησαν στὸν θάνατο. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔρχονται σὲ ἐμᾶς οἱ ἀρρώστιες καὶ τὰ νοσήματα καὶ τὰ ἄλλα δυσχερῆ, ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ὁ θάνατος; Ἀπὸ ποῦ δὲ

ἔρχεται καὶ ὁ θάνατος; Ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ παρακοή μας πρὸς τὸν Θεό· ἀπὸ τὴν παράβασι τῆς ἐντολῆς ποὺ μᾶς ἐδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό· ἀπὸ τὴν προγονικὴ μας ἁμαρτία στὸν παράδεισο. Ὡστε καὶ αἱ νόσοι καὶ οἱ ἀρρώστιες καὶ ὄλο τὸ ποικίλο βάρος τῶν πειρασμῶν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

σερὸν τοῦτο καὶ θνητὸν καὶ πολυώδυνον σῶμα, καὶ μετωκίσθημεν εἰς τὸν πρόσκαιρον καὶ ἐπίκηρον τοῦτον κόσμον καὶ κατεδικάσθημεν ζῆν πολυπαθῆ καὶ πολυσύμφορον βίον. Ὁδὸς οὖν ἐστὶν οἶον ἢ νόσος τραχεῖα τε καὶ δυσάντης, εἰς ἣν ὁδὸν εἰσήγαγε τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ἢ ἁμαρτία· καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὁ τελευταῖος σταθμὸς καὶ τὸ ἔσχατον καταγῶγιόν ἐστὶν ὁ θάνατος.

- 2 Οὐ μόνον δὲ ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐκώλυσε γενέσθαι· καίτοι ἐπειδήπερ αὐτεξούσιον ζῶον τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν, οὐκ ἔδει κωλύειν, ἵνα μὴ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀνέλη τὴν παρ' αὐτοῦ δεδομένην ἡμῖν αὐτεξουσιότητα ἀφαιρούμενος. Ἄλλ' εὗρεν ἐν σοφίᾳ καὶ ἀγαθότητι, πῶς ἂν καὶ κωλύσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ αὐτεξούσιον αὐτῷ συντηρήσῃ. Πῶς οὖν τοῦτο ἐποίησεν; Εὐθύς πλάσας τε καὶ ζωώσας ἀπαθανατίζουσιν εἰσήνεγκεν αὐτῷ συμβουλήν· καὶ προασφαλιζόμενος ἄγαν τὴν ζωοποιὸν συμβουλήν οἰκειάν ἐποίησεν ἐντολήν καὶ προηγόρευσε φανερώς, θάνατον εἶναι διατεινόμενος τῆς ζωούσης ἐντολῆς τὴν ἀθέτησιν, καὶ θάνατον οὐ τὸν σωματικὸν τέως, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς, εἰπὼν πρὸς τὴν τῶν προπατόρων ἡμῶν συζυγίαν ἐκείνην, ἧ ἂν ὄρα φάγησθε ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, θανάτω ἀποθανεῖσθε. Ὁρᾶτε, οὐκ εἶπε προστακτικῶς, ἧ ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀποθάνετε· τὸ γὰρ πρόσταγμα αὐτοῦ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσι πᾶσι, καὶ αὐτὸς τὰ πάντα ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, τὸν δὲ θάνατον οὐκ ἐνετείλατο, ἀλλὰ προκατήγγειλεν ἐκ παραβάσεως ἐσόμενον, εἰπὼν, μὴ φάγησθε ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἧ γὰρ ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀποθανεῖσθε, ἵνα τὴν συμβουλήν στέργοντες καὶ τὴν παράβασιν φεύγοντες τῷ

Διότι γι' αὐτὴν ἐνδυθήκαμε τοὺς δερματίνους χιτῶνες, τοῦτο δηλαδὴ τὸ νοσηρὸ καὶ θνητὸ καὶ πονεμένο σῶμα, καὶ μετοίκισθήκαμε στὸν πρόσκαιρο καὶ φθαρτὸν τοῦτον κόσμον καὶ καταδικασθήκαμε νὰ ζοῦμε πολυπαθῆ καὶ γεμᾶτο συμφορὲς βίον. Σὰν δρόμος λοιπὸν εἶναι ἡ νόσος, τραχεῖα καὶ ἀπότομη, στὸν ὁποῖο δρόμο εἰσήγαγε ἡ ἁμαρτία τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· καὶ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ὁ τελευταῖος σταθμὸς καὶ τὸ ἔσχατο καταγῶγιον εἶναι ὁ θάνατος.

Ὅχι δὲ μόνο δὲν ἔκαμε ὁ Θεὸς τὸ θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐμπόδισε νὰ γίνῃ· μολονότι, ἀφοῦ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ὡς αὐτεξούσιον ζῶον, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἐμποδίξῃ, γιὰ νὰ μὴ ἀφανίσῃ τὸ ἔργον του, ἀφαιρῶντας τὴν ἀπὸ αὐτὸν δοσμένην σ' ἐμᾶς αὐτεξουσιότητα. Ἀλλὰ μὲ τὴν σοφίαν καὶ ἀγαθότητά του εὐρήκε πῶς νὰ ἐμποδίξῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τοῦ συντηρήσῃ τὸ αὐτεξούσιον. Πῶς λοιπὸν τὸ κατῴρθωσεν αὐτό; Εὐθὺς μόλις τὸν ἔπλασε καὶ τὸν ἐζωοποίησεν εἰσέβαλε σ' αὐτὸν ἀποθανατίζουσα συμβουλή· καὶ ἀσφαλίζοντας ἀπὸ πρὶν δυνατὰ τὴν ζωοποιὸν συμβουλήν ἔκαμε ἐντολήν καὶ διεκήρυξε φανερὰ ὅτι ἡ ἀθέτησις τῆς ζωούσης ἐντολῆς εἶναι θάνατος, καὶ μάλιστα θάνατος ὄχι ἀκόμη ὁ σωματικὸς, ἀλλὰ ὁ τῆς ψυχῆς, λέγοντας πρὸς ἐκεῖνον τὸ ζεῦγον τῶν προπατόρων μας ὅτι, «ὅποια ὥρα φάγετε ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ, θ' ἀποθάνετε». Βλέπετε· δὲν εἶπε προστακτικῶς, τὴν ἡμέραν ποῦ θὰ φάγετε, ν' ἀποθάνετε· διότι τὸ δικό του πρόσταγμα εἶναι γένεσις ὄλων τῶν ὄντων, καὶ αὐτὸς παρήγγειλε τὰ πάντα καὶ ἐκτίσθησαν, τὸν δὲ θάνατον δὲν τὸν παρήγγειλε ἀλλὰ προκατήγγειλε ὅτι θὰ συμβῆ λόγῳ παραβάσεως, λέγοντας, νὰ μὴ φάγετε ἀπὸ τὸ ξύλον, διότι τὴν ἡμέραν ποῦ θὰ φάγετε, θὰ ἀποθάνετε, ὥστε, δεχόμενοι τὴν συμβουλήν καὶ ἀποφεύγοντας τὴν παράβασιν, νὰ μὴ περιπέσω-

θανάτῳ μὴ περιπέσωμεν. Ὅτι δὲ καὶ θάνατον οὐ τὸν σωματικὸν εἶπε τέως, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς, φανερόν· οὐ γὰρ ἀπέθανον σωματικῶς, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεύσαντο τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου.

3 Ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὁ τῆς ψυχῆς θάνατος; Ἡ τοῦ Θεοῦ ἐγκατάλειψις. Ὡσπερ γὰρ φωτὸς παρόντος οὐκ ἔστιν ἐνταυτῷ παρεῖναι καὶ σκότος, ἀλλ' ἐπολιπόντος τοῦ φωτὸς τὸν τόπον, σκότος ἐπιγίνεται, οὐκ ἐκ τοῦ φωτὸς ἔχον τὴν γένεσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαφράττοντος, ἐκ τῆς σκιᾶς, οὕτω καὶ τοῦ Θεοῦ αὐτοζωῆς ὄντος καὶ ζωῆς τῶν ζώντων πάντων, καὶ μάλιστα τῶν θείως ζώντων, παρόντος τῇ καθ' ἡμᾶς ψυχῇ, ἀδύνατον καὶ τὸν θάνατον παρεῖναι ταύτῃ. Ἐγκαταλιπόντος δὲ ταύτην τοῦ Θεοῦ, ὁ θάνατος αὐτῇ προσγίνεται, οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν γένεσιν ἔχων, ἀλλ' ἐκ τοῦ αἰτίου τῆς θείας ἐγκαταλείψεως, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία.

4 Ἀλλὰ πῶς ἐγκαταλιμπάνει τὴν ψυχὴν ὁ πανταχοῦ παρῶν, ὁ μηδαμόθεν ἀπῶν; Ὡς πρότερον ἐγκαταλιποῦσαν τοῦτον αὐτὴν ἐκοῦσαν καὶ ὡς αὐτεξούσιον ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν μὴ βιαζόμενος· ὥστε καὶ τῆς εἰς ἡμᾶς θείας ἐγκαταλείψεως ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς ἐσμεν αἴτιοι, ἀλλ' οὐχ ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. Ἡμεῖς οὖν ἐσμεν, φεῦ, οἱ τοῦ οἰκείου θανάτου γεννήτορες, καταλιπόντες ἐκόντες τὸν εἰς τὸ ζῆν κτίσαντα καὶ ἀεὶ παρόντα καὶ παρ' ἑαυτοῦ ζωοποιοῦντα δεσπότην, ὥσπερ οἱ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ τοὺς ὀφθαλμοὺς καταμύοντες καὶ τοῦ φωτὸς ἐκόντες ἀπέχοντες, καίτοι παρόντος καὶ ἐπιλάμποντος. Ἀθετήσαντες γὰρ τὴν ζωοποιὸν συμβουλήν καὶ τὸν Θεὸν καταλιπόντες διὰ τῆς ἀθετήσεως

με στο θάνατο. Ὅτι δὲ τότε δὲν εἶπε τὸν σωματικὸ θάνατο, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς, εἶναι φανερό· διότι δὲν ἀπέθαναν σωματικῶς τὴν ἡμέρα πού ἐγεύθησαν τὸ ἀπηγορευμένο δένδρο.

Ἄλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς; Εἶναι ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δηλαδή, ὅταν εἶναι τὸ φῶς παρόν, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρχη συγχρόνως καὶ σκότος, ἀλλὰ ἂν τὸ φῶς ἐγκαταλείψῃ τὸν τόπο, γίνεται σκότος, πού δὲν ἔχει ἀπὸ τὸ φῶς τὴ γένεσι, ἀλλ' ἀπὸ τὸ διάφραγμα, ἀπὸ τὴ σκιά, ἔτσι καὶ ὅταν ὁ Θεός, πού εἶναι αὐτοζωὴ καὶ ζωὴ ὄλων τῶν ζώντων, καὶ μάλιστα τῶν θείως ζώντων, εἶναι παρὼν στὴν ψυχὴ μας, εἶναι ἀδύνατο νὰ εἶναι σ' αὐτὴ παρὼν καὶ ὁ θάνατος. Ὅταν δὲ τὴν ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεός, ἐπέρχεται σ' αὐτὴν ὁ θάνατος, πού δὲν ἔχει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴ γένεσι, ἀλλ' ἀπὸ τὸ αἴτιο τῆς θείας ἐγκαταλείψεως, πού εἶναι ἡ ἁμαρτία. Βλέπετε, πῶς ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἁμαρτία;

Ἄλλὰ πῶς ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴ αὐτὸς πού εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ πουθενὰ ἀπών; Τὸ πράττει γιὰ τὸν λόγο ὅτι αὐτὴ τὸν ἐγκατέλειψε προηγουμένως ἐκουσίως καί, ἐπειδὴ ἐκτίσθηκε ἀπὸ αὐτὸν αὐτεξουσίως, δὲν τὴν ἐβίασε· ὥστε καὶ τῆς ἐγκαταλείψεώς μας ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐμεῖς εἶμαστε αἴτιοι στοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλ' ὄχι ὁ Θεὸς πού μᾶς κατεσκεύασε. Ἐμεῖς λοιπόν, ἀλλοίμονο, εἶμαστε οἱ γεννήτορες τοῦ θανάτου μας, ἐπειδὴ ἐγκαταλείψαμε ἐκουσίως τὸν Δεσπότη πού μᾶς ἔκτισε γιὰ νὰ ζοῦμε καὶ εἶναι πάντοτε παρὼν καὶ ζωοποιεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ, σὰν ἐκεῖνοι πού κατὰ τὸ μεσημέρι ἀκριβῶς κλείουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπέχουν ἐκουσίως τοῦ φωτός, μολονότι αὐτὸ εἶναι παρόν καὶ λάμπει. Πραγματικά, ἀφοῦ ἀθετήσαμε τὴν ζωοποιὸ συμβουλή καὶ διὰ τῆς ἀθετήσεως

καὶ τῆς ζωῆς ἀποστάντες ἐκόντες, προσεδεξάμεθα τὴν θανατηφόρον συμβουλήν τοῦ Σατᾶν, καὶ δι' αὐτῆς ἡμῖν αὐτοῖς τοῦτον εἰσώκισάμεθα, νεκρὸν ὄντα πνεῦμα, ὡς πρότερον αὐτὸν ἐγκαταλιπόντα Θεὸν καὶ νεκρώσεως ἡμῖν δι' ἑαυτοῦ γενόμενον πρόξενον, καὶ νεκρώσεως ἔτι τῆς κατὰ ψυχὴν λέγω, ἣτις ὅταν ἦ κεχωρισμένη Θεοῦ, κατὰ Παῦλον εἶπειν, ζῶσα τέθνηκε. Μᾶλλον δὲ καὶ θανάτου χείρων αὐτῆς ἢ ζωῆ· ἀργὴ γὰρ οὕσα πρὸς πᾶν ἀγαθόν, ἐνεργῆς γίνεται πρὸς πᾶν πονηρόν, αὐτεπίβουλος οὕσα καὶ αὐτοφθόνω κακίᾳ διηνεκῶς πρὸς τὰ χείρω ἑαυτὴν συνελαύνουσα.

- 5 Τάχα πολλοὶ τὸν Ἀδὰμ αἰτιῶνται, πῶς εὐκόλως τῷ πονηρῷ συμβούλῳ πεισθεὶς τὴν θεῖαν ἠθέτησεν ἐντολήν καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἀθετήσεως ἡμῖν τὸν θάνατον προεξένησεν. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον πρὸ τῆς πείρας ἐθελῆσαι γεύσασθαι θανασίμου τινὸς βοτάνης καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν διὰ πείρας θανάσιμον οὕσαν ἀπὸ ταύτης ποθεῖν ἐσθίειν· μεμπτέος γὰρ μᾶλλον ὁ μετὰ τὴν πείραν σπῶν τοῦ δηλητηρίου καὶ τὸν θάνατον ἀθλίως πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκόμενος τοῦ πρὸ τῆς πείρας τοῦτο πράττοντός τε καὶ πάσχοντος. Ὁ μὲν οὖν Ἀδὰμ πρὸ τῆς πείρας τῷ πονηρῷ συμβούλῳ πεισθεὶς, παρέβη τὴν τοῦ ἀγαθοῦ συμβουλήν τε καὶ ἐντολήν· ἡμῶν δὲ ἕκαστος τοῦτο πράττει, φεῦ, μετὰ τὴν πείραν καὶ τὴν ἐκβασιν τῶν ἠπειλημένων· διὸ καὶ περισσότερον ἡμῶν ἕκαστος ἢ ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖνος μεμπτέος ἐστὶ καὶ κατάκριτος. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ ξύλον, οὐδὲ τοῦ Θεοῦ νῦν ἐστὶ πρὸς ἡμᾶς ἐντολὴ τὴν ἐκείνου γεῦσιν ἀπαγορεύουσα· Τοῦτ' αὐτὸ μὲν ἐκεῖνο

ἐγκαταλείψαμε τὸν Θεὸ καὶ ἀπεστατήσαμε ἐκουσίως ἀπὸ τῆ ζωῆ, ἐδεχθήκαμε τὴν θανατηφόρο συμβουλή τοῦ Σατανᾶ καὶ δι' αὐτῆς ἐφέραμε μέσα μας αὐτὸν τὸν ἴδιο, ἐνῶ εἶναι νεκρὸ πνεῦμα, διότι πρῶτα αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὸν Θεὸ κι' ἔγινε ὁ ἴδιος σ' ἐμᾶς πρόξενος νεκρώσεως, καὶ ἐννοῶ πάλι νέκρωσι κατὰ τὴν ψυχὴ, ἢ ὁποῖα ὅταν εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὸν Θεό, γιὰ νὰ ὁμιλήσω κατὰ τὸν Παῦλο, ἔχει ἀποθάνει ζωντανή³. Μᾶλλον δὲ ἡ ζωὴ της εἶναι καὶ χειρότερη θανάτου· διότι, καθὼς εἶναι ἀργὴ πρὸς κάθε ἀγαθό, γίνεται ἐνεργῆς πρὸς κάθε πονηρό, ἐπιβουλευομένη τὸν ἑαυτὸ της καὶ μὲ αὐτοφθονερὰ κακία συνωθώντας τὸν ἑαυτὸ της συνεχῶς πρὸς τὰ χειρότερα.

Ίσως πολλοὶ κατηγοροῦν τὸν Ἀδάμ, πῶς ἐπείσθηκε εὐκολα στὸν πονηρὸ σύμβουλο καὶ ἀθέτησε τὴ θεία ἐντολὴ καὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἀθέτησι μᾶς προξένησε τὸν θάνατο. Ἐν τούτοις ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο νὰ θελήσῃ κανεὶς νὰ γευθῆ κάποιο θανατηφόρο βότανο πρὶν λάβῃ πείρα καὶ νὰ ποθῆ νὰ φάγῃ ἀπὸ αὐτό, ἀφοῦ διὰ τῆς πείρας μάθη ὅτι εἶναι θανατηφόρο· διότι ἐκεῖνος πού ροφᾶ ἀπὸ τὴ δηλητήριο καὶ ἐλκύει ἀθλίως πρὸς τὸν ἑαυτὸ του τὸν θάνατο μετὰ τὴν πείρα εἶναι περισσότερο ἀξιόμεμπτος ἀπὸ ἐκεῖνον πού πράττει καὶ πάσχει τοῦτο πρὶν ἀπὸ τὴν πείρα. Ὁ Ἀδάμ λοιπὸν παρέβηκε τὴ συμβουλή κι' ἐντολὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀφοῦ ἐπείσθηκε στὸν πονηρὸ σύμβουλο πρὶν ἀπὸ τὴν πείρα· ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ὅμως πράττει τοῦτο, φεῦ, μετὰ τὴν πείρα καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἀπειλῶν· γι' αὐτὸ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς εἶναι περισσότερο ἀξιόμεμπτος καὶ ἀξιοκατάκριτος ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Ἀδάμ. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει σ' ἐμᾶς ἐκεῖνο τὸ ξύλο οὔτε ὑπάρχει τώρα ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς πού ἀπαγορεύει τὴ γεῦσι του; Ίσως μὲν νὰ μὴ ὑπάρχη σ' ἐμᾶς τὸ ἴδιο ἐκεῖνο ξύλο, ἀλλ' ἡ

τὸ ξύλον οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἴσως, ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ καὶ νῦν ἡμῖν πάρεστι, τοὺς μὲν αὐτῇ πειθομένους καὶ κατ' αὐτὴν ζῆν ἐθέλοντας τῆς τῶν οἰκείων πάντων ἀμαρτημάτων εὐθύνης καὶ τῆς προγονικῆς ἀρᾶς καὶ καταδίκης ἐλευθεροῦσα, τοὺς δὲ καὶ νῦν αὐτὴν ἀθετοῦντας καὶ προτιμῶντας αὐτῆς τὴν τοῦ πονηροῦ συμβουλήν τε καὶ προσβολήν, εἰς τὴν ἠπειλημένην τῷ διαβόλῳ καὶ προητοιμασμένην αἰώνιον ἐκείνην γέενναν τοῦ πυρὸς παραπέμπουσα.

- 6 Τίς οὖν ἐστὶν ἡ νῦν ἡμῖν αὕτη προκειμένη τοῦ Θεοῦ ἐντολή; Ἡ μετάνοια, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀπηγορευμένων μηκέτι ψαύειν. Ἐπεὶ γὰρ ἀπερρίφημεν τοῦ χωρίου τῆς ἐνθέου τρυφῆς καὶ ἀπεκλείσθημεν τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ δικαίως καὶ εἰς τὸ βάραθρον τοῦτο καταπεπτώκαμεν καὶ συνοικεῖν καὶ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς ἀλόγοις ζώοις κατεδικάσθημεν καὶ ἀνέλπιδες κατέστημεν, ὅσον τὸ εἰς ἡμᾶς ἦκον, τῆς πρὸς τὸν παράδεισον ἀνακλήσεως, αὐτὸς ὁ δικαιοσύνη τότε τὴν δίκην ἐπενεγκῶν, μᾶλλον δὲ δικαίως ταύτην ἐπελθεῖν ἡμῖν συγχωρήσας, ὑπερβολῇ νῦν φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος, διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτοῦ, μέχρις ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν κατῆλθε, καὶ καθ' ἡμᾶς γενόμενος ἀναμαρτήτως ἄνθρωπος, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον ἀναδιδάξῃ καὶ ἀνασώσῃται, τὴν σωτήριον τῆς μετανοίας εἰσήνευκε συμβουλήν τε καὶ ἐντολήν, πρὸς ἡμᾶς εἰπὼν· «μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Πρὸ μὲν γὰρ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέχει, τοσοῦτο μακρὰν ἡμῶν ἦν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τοῦ δὲ βασιλέως τῶν οὐρανῶν ἡμῖν ἐνδημήσαντος καὶ τὴν μεθ' ἡμῶν ἐνωσιν εὐδοκήσαντος, ἤγγισεν ἡμῖν πᾶσιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

έντολή τοῦ Θεοῦ ὑφίσταται γιά μᾶς καί τώρα. Καί ἡ έντολή τοῦς μὲν πειθομένους σ' αὐτήν καί θέλοντας νά ζοῦν σύμφωνα μέ αὐτήν ἐλευθερώνει ἀπό τήν εὐθύνη γιά ὄλα τὰ ἁμαρτήματα τους καί ἀπό τήν προγονική κατάρα καί καταδίκη, τοῦς δὲ ἀθετοῦντας καί τώρα αὐτήν καί προτιμῶντας ἀντί αὐτῆς τή συμβουλή καί προσβολή τοῦ πονηροῦ ποῦ παρακινεῖ πρὸς τήν ἀπειλημένη γιά τὸν Διάβολο καί προετοιμασμένη ἐκείνη αἰώνια γέεννα τοῦ πυρός.

Ποιά λοιπὸν εἶναι αὐτὴ ἡ ἐνώπιόν μας προκειμένη τώρα έντολή τοῦ Θεοῦ; Ἡ μετάνοια, τῆς ὁποίας πεμπτουσία εἶναι νά μὴ ἐγγίζωμε πλέον τὰ ἀπηγορευμένα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἔνθεης τρυφῆς καί δικαίως ἀποκλεισθήκαμε ἀπὸ τὸν παράδεισο τοῦ Θεοῦ καί κατεπέσαμε στὸ βάραθρο τοῦτο καί καταδικασθήκαμε νά συνοικοῦμε καί νά συνδιάγωμε μέ τὰ ἄλογα ζῶα καί ἐγίναμε ἀνέλπιδες, ὅσο ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὰ χέρια μας, γιά τὴν ἀνάκλησι πρὸς τὸν παράδεισο· γι' αὐτὸ αὐτὸς ποῦ κατὰ δικαιοσύνη ἔφερε τότε τὴν κρίσι, μᾶλλον δὲ δικαίως ἐπέτρεψε νά ἐπέλθη σὲ μᾶς, τώρα ἀπὸ ὑπερβολὴ φιλανθρωπίας καί ἀγαθοτήτος, ἀπὸ εὐσπλαγχνία του, κατῆλθε ἕως ἐμᾶς γιά χάρι μας, καί γενόμενος ἄνθρωπος κατὰ τὸν τρόπο μας ἀναμαρτήτως, γιά νά ἀναδιδάξῃ καί ἀνασώσῃ μέ τὸ ὅμοιο, εἰσέφερε τὴν σωτήρια συμβουλή καί έντολή τῆς μετανοίας, λέγοντας πρὸς ἐμᾶς· «μετανοεῖτε, διότι ἐπλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁴. Διότι πρὶν μὲν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅσο ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆ γῆ, τόσο μακριὰ ἀπὸ μᾶς ἦταν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ὅταν δὲ ἐπεδήμησε σὲ μᾶς ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν καί καταδέχθηκε τὴν ἔνωσί του μαζί μας, ἤγγισε σὲ ὄλους μας ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

7 Μετανοήσωμεν οὖν, ἀδελφοί, παρακαλῶ, καὶ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας ἐπιδειξώμεθα, ἵνα τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσωμεν· ἐγγὺς ἡμῶν αὕτη γέγονε, μὴ μακρύνωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ ταύτης ἡμεῖς διὰ τῶν ἔργων τῶν πονηρῶν. Τὸ ἀνέσπερον ἡμῖν ἐπέλαμψε φῶς· ὀδεύσωμεν πρὸς τὴν λάμψιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν. Ἡ αἰώνιος ἐφανερώθη ζωὴ· ἀντιλαβώμεθα ταύτης ἡμεῖς δι' ἀρετῶν ὅση δύναμις. Ὁ μακαρίους ποιῶν ἡμᾶς Χριστὸς ἐπεδήμησε· προθύμως αὐτῷ προσέλθωμεν. Φύγωμεν τῶν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένων τὴν ἀθλιότητα. Ποθήσωμεν καὶ κτησώμεθα τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, φρόνημα ταπεινόν, κατάνυξιν καὶ πένθος πνευματικόν, καρδίαν πραεῖαν ἐλέους γέμουσαν, δικαιοσύνης ἐρώσαν, καθαριότητος ἀντιποιοιμένην, εἰρηνικὴν, εἰρηνοποιόν, φερέπονον, τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης ἐνασμενίζουσιν διωγμοῖς καὶ ζημίαις καὶ ὕβρεσι καὶ συκοφανταῖς καὶ πάθεσι, τοῦ λέγοντος ἀκούοντες· «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται· μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν· μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην», καὶ ὅσα τῶν ἐξῆς.

8 Ἄλλὰ τίνος ἔνεκεν, εἰπὼν ὁ Κύριος, «μακάριοι οἱ πτωχοί», προσέθηκε, «τῷ πνεύματι»; Ἴνα τῆς ἀθλίας τὴν μακαρίαν διέλη πτωχείαν καὶ ἵνα πᾶσαν ὡς ἐν ὀλίγῳ μεμακαρισμένην πτωχείαν συμπεριλάβῃ, καὶ πρὸς τούτοις, ἵνα τὸ αἷτιον τῆς μακαριότητος ἡμῖν ἐπιδείξῃ· πρωτοπαθὲς γὰρ ὄν τὸ καθ' ἡμᾶς πνεῦμα, καλῶς μὲν ἔχον καὶ θεοφιλῶς μακαρίους ἡμᾶς ποιεῖ, κακῶς δὲ καὶ θεοφιλῶς διακεείμενον ἀθλίους ἀποκαθίστησι· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἀπὸ τούτου τὴν ἀρχὴν τῶν μακαρισμῶν ἐποίησατο. Τρεῖς δὲ εἰσι πτωχεῖαι· μία μὲν ἢ κατὰ τὸν βίον ἐκά-

7 Ἄς μετανοήσωμε λοιπόν, ἀδελφοί, παρακαλῶ, καὶ ἃς ἐπιδείξωμε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, γιὰ νὰ κληρονομήσωμε τῆ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· αὐτὴ ἔφθασε πλησίον μας, ἃς μὴ ἀπομακρύνωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων. Ἐπέλαμψε σὲ μᾶς τὸ ἀνέσπερο φῶς· ἃς βαδίσωμε πρὸς τὴ λάμψι διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων. Ἐφανερώθηκε ἡ αἰώνιος ζωὴ· ἃς τὴν κερδίσωμε, ὅσο μπορούμε διὰ τῶν ἀρετῶν. Ἐπεδήμησε ὁ Χριστὸς πρὸς μᾶς καθιστᾶ μακάριους· ἃς προσέλθωμε σ' αὐτὸν προθύμως. Ἄς ἀποφύγωμε τὴν ἀθλιότητα τῶν καθημένων σὲ σκότος καὶ σκιᾶ θανάτου. Ἄς ποθήσωμε καὶ ἀποκτήσωμε τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, φρόνημα ταπεινό, κατάνυξι καὶ πένθος πνευματικό, πραεῖα καρδιά γεμάτη εὐσπλαγχνία, πρὸς ἀγαπᾶ τὴ δικαιοσύνη, πρὸς ἐπιδιώκει τὴν καθαριότητα, εἰρηνική, εἰρηνοποιό, ἀνεκτική, ἀρεσκομένη στοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης διωγμοὺς καὶ ζημίες, ὕβρεις καὶ συκοφαντίες καὶ πάθη, ἀκούοντας τὸν λέγοντα· «μακάριοι εἶναι οἱ πτωχοὶ κατὰ τὸ πνεῦμα, διότι αὐτῶν εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· μακάριοι οἱ πενθοῦντες, διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν· μακάριοι εἶναι οἱ πραεῖς, διότι αὐτοὶ θὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ· μακάριοι εἶναι ὅσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴ δικαιοσύνη»⁵, καὶ τὰ ἐπόμενα.

8 Ἄλλὰ γιὰ ποιὸ λόγο ὁ Κύριος, ἀφοῦ εἶπε, μακάριοι εἶναι οἱ πτωχοί, προσέθεσε «τῷ πνεύματι»; Γιὰ νὰ ξεχωρίση ἀπὸ τὴν ἀθλία τὴν μακαρία πτωχεία καὶ γιὰ νὰ συμπεριλάβη ὅλη τὴ μακαριζομένη πτωχεία σὲ συντομία, καὶ ἐπὶ πλέον γιὰ νὰ μᾶς διώξη τὸ αἷτιο τῆς μακαριότητος· διότι τὸ πνεῦμα μας ὡς πρωτοπαθές, ὅταν μὲν ἔχη καλῶς καὶ θεοφιλῶς μᾶς κάμει μακαρίους, ὅταν δὲ διάκειται κακῶς καὶ θεομισῶς μᾶς καθιστᾶ ἀθλίους· καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ἀπὸ αὐτὸ ἔκαμε τὴν ἀρχὴ τῶν μακαρισμῶν. Ὑπάρχουν δὲ τρεῖς πτωχεῖες· μία εἶναι ἡ

στου καὶ τὴν περιουσίαν, ἣτις ἐστὶν ἡ στένωσις τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ἢ ἐναντιώτατόν ἐστιν ὁ πλοῦτος, κατὰ τὸν εἰπόντα, «πλοῦτον καὶ πενίαν μὴ μοι δός». Ἐτέρα ἐστὶ πτωχεία ἢ κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐκάστου σῶμα, ὅταν ὑπὸ λιτῆς ἄγαν διαίτης καὶ ὀλιγοτροφίας ὑπάρχη κατεσκλημένον, κατὰ τὸν εἰπόντα, «τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας καὶ ἡ σὰρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον». Ἐτέρα ἐστὶ πτωχεία τὸ μετριάζον καὶ συνεσταλμένον τοῦ φρονήματος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ καθ' ἡμᾶς πνεύματος τῆς ψυχῆς ταπεινώσις, ἢ ἐναντίον ἢ ὑπερηφανία.

- 9 Ἐκεῖναι τοίνυν, ἡ τοῦ βίου λέγω καὶ τοῦ σώματος πτωχεία, ἐὰν μὲν συνημμένα ὦσι τῷ ταπεινῷ τῆς ψυχῆς φρονήματι, μακαριότητός εἰσιν ἄξιοι· εἰ δὲ διεζευγμένα τῆς ταπεινώσεως μεθ' ὑπερηφανίας εἰσὶν, ἀθλιότητος ὄντως εἰσὶ μεσταί. Ἡ γὰρ ἐκουσίως τις ὑπάρχει κατὰ τὸν βίον ἢ κατὰ τὸ σῶμα πτωχός, ἢ ἀκουσίως. Ἄν οὖν ἀκουσίως ἢ τις πτωχός, οὐκ ἔχη δὲ τὴν ἐκ μετανοίας τῇ ψυχῇ προσγινομένην ἀγαθὴν διάθεσιν, τὴν ταπεινώσιν, οὐ φέρη γενναίως τὴν ἀκουσίως προσοῦσαν αὐτῷ πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ Θεοῦ γογγύζῃ, τῆς δικαιοτάτης αὐτοῦ προνοίας ὡς μὴ τοιαύτης οὔσης καταφερομένης καὶ τοῖς ἀνθρώποις πολυτρόπως ἐπηρεάζῃ, μὴ πρὸς Θεὸν βλέπων, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἐλπίσας κατησχύνθη ποτέ, οὐδὲ τὰς δαπάνας συστέλλων καὶ ταις χερσὶ τὸ ζῆν ποριζόμενος ἢ προσαιτῶν παρὰ τῶν εὐπορούντων σὺν ταπεινώσει, ἀλλ' ἢ κλέπτης, λωποδύτης, τυμβωρύχος, ἄρπαξ γενόμενος, ἢ παράσιτος, συκοφάντης, ψεύστης, ὑποκριτής, ἀγανῆ καὶ δουλοπρεπῆ κολακειάν ὑπερχόμενος πρὸς

σχετική μὲ τὰ ἔσοδα καὶ τὴν περιουσία τοῦ καθενός, πού εἶναι ἡ στενότης τῶν ἀναγκαίων γιὰ τὴ ζωὴ, στὴν ὁποία τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο εἶναι ὁ πλοῦτος, κατὰ τὸν εἰπόντα, «πλοῦτο καὶ πτωχεία μὴ μοῦ δώσης»⁶. Ἄλλη πτωχεία εἶναι ἡ σχετική μὲ τὸ σῶμα τοῦ καθενός, ὅταν ἀπὸ τὴν πολὺ λιτὴ δίαιτα καὶ τὴν ὀλιγοτροφία εἶναι κάτισχνο, κατὰ τὸν εἰπόντα, «τὰ γόνατά μου ἀσθένησαν ἀπὸ τὴν νηστεία κι' ἡ σάρκα μου ἀλλοιώθηκε γιὰ ἔλαιο»⁷. Ἄλλη πτωχεία εἶναι τὸ μετριοπαθὲς καὶ συνεσταλμένο φρόνημα τῆς ψυχῆς, πού εἶναι ἡ ταπείνωσις τοῦ πνεύματος τῆς ψυχῆς μας, τῆς ὁποίας τὸ ἀντίθετο εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια.

Ἐκεῖνες οἱ δύο λοιπὸν, δηλαδὴ ἡ πτωχεία τῆς περιουσίας καὶ τοῦ σώματος, ἂν μὲν εἶναι συνημμένες μὲ τὸ ταπεινὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς, εἶναι ἄξιες μακαριότητος· ἂν δὲ εἶναι χωρισμένες ἀπὸ τὴν ταπείνωσι μὲ ὑπερηφάνεια, εἶναι πραγματικὰ γεμᾶτες ἀθλιότητα. Διότι εἶναι κανεὶς πτωχὸς κατὰ τὴν περιουσία ἢ κατὰ τὸ σῶμα εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἀκουσίως. Ἄν λοιπὸν εἶναι κανεὶς ἀκουσίως πτωχὸς, δὲν ἔχη δὲ τὴν ἀπὸ τῆ μετάνοια παραγομένη στὴν ψυχὴ ἀγαθὴ διάθεσι, τὴν ταπείνωσι, δὲν ὑπομένῃ γενναίως τὴν ἀκουσίως ἐνυπάρχουσα σ' αὐτὸν πτωχεία, ἀλλὰ γογγύζῃ κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ καταφέρεται ἐναντίον τῆς δικαιοτάτης προνοίας του σὰν νὰ μὴ εἶναι τέτοια, καὶ κατατρέχῃ τοὺς ἀνθρώπους πολυτρόπως, μὴ ἀποβλέποντας πρὸς τὸν Θεὸ πού κανένας δὲν καταισχύνηθε ποτέ, ἐφ' ὅσον ἤλπιζε σ' αὐτόν, καὶ μὴ περιορίζοντας τις δαπάνες καὶ ἐξασφαλίζοντας μὲ τὰ χέρια του τὴ ζωὴ του ἢ ζητώντας μὲ ταπείνωσι ἀπὸ τοὺς εὐπόρους· ἀλλὰ γενόμενος ἢ κλέπτης, λωποδύτης, τυμβωρύχος, ἄρπαξ, ἢ παράσιτος,

7. Ψαλμ. 108,23.

τοὺς ἔχοντας, ἐπὶ προσδοκίᾳ τοῦ λαβεῖν τινα πορισμὸν παρ' αὐτῶν, ἄρ' οὐκ ἀθλιώτατός ἐστιν ὁ τοιοῦτος πτωχός, μᾶλλον δὲ οἱ τοιοῦτοι, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ μακαριζομένων ἀλλοτριώτατοι;

10 Εἰ δέ τις εὐρεθείη πτωχεύων ἐκουσίως μὲν, φυσιώσει δέ τι μᾶλλον, ἀλλ' οὐ σὺν ταπεινώσει τοῦτο πράττων, μηδὲ διὰ τὴν ἐπαινετὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος τὴν τρυφὴν καὶ τὸν πλοῦτον ἀποποιούμενος, καὶ οὗτος μικροῦ παραπλήσιος ὑπάρχει τοῖς δαίμοσιν· ἐκείνων γὰρ ἢ μεθ' ὑπερηφανίας ἀτροφία καὶ ἀκτησία. Διὰ ταῦτα, «μακάριοι», φησὶν ὁ Κύριος, «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι», τουτέστιν οἱ διὰ τὴν ἔνδον καὶ ἐν ἑαυτοῖς τοῦ φρονήματος τῆς ψυχῆς ταπείνωσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐγκρατείας τοῦ σώματος ἀσπαζόμενοι πτωχείαν καὶ τὴν ἀκτημοσύνην πλούτου παντὸς ποθεινοτέραν ἠγούμενοι· οἱ κἂν τι τούτων ἀκουσίως αὐτοῖς ἐπέλθοι, διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εὐχαριστίας ἐκούσιον ἑαυτοῖς ποιοῦνται τὸ ἀγαθόν καὶ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 Σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἡμεῖς γενέσθαι, ἵνα βασιλείαν οὐράνιον κομισώμεθα· εἰ δὲ μὴ προαιρούμεθα τοιοῦτοι πτωχοὶ γενέσθαι, διὰ γοῦν τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν μεταδόσεως κοινωνοὶ τῶν τοιούτων πτωχῶν γενώμεθα. Κτησώμεθα φίλους ἐκ τοῦ Μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, τουτέστιν ἐκ τῶν κατὰ περίσσειαν ἐνόνητων ἡμῖν, ἕως ἂν ὦμεν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ὡς ἂν μεταστάντας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς δέξωνται ἡμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους αὐτῶν ἐκεῖνοι μονάς. Ἐβουλόμην μὲν οὖν καὶ πάντων ἐξῆς τῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου μακαρισμῶν παραγυμνῶσαι νῦν ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν διά-

συκοφάντης, ψεύστης, ὑποκριτής, ἐνῶ πρὸς τοὺς πλουσίους τηρεῖ στάσι ἀγενῆ καὶ δολοπρεπῆ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσῃ κάποια ἔσοδα ἀπὸ αὐτούς· ἄραγε δὲν εἶναι ἀθλιώτατος ὁ τέτοιος πτωχός, μᾶλλον δὲ οἱ τέτοιοι πτωχοί, καὶ τελείως ξένοι πρὸς τοὺς μακαριζομένους ἀπὸ τὸν Χριστό;

10 Ἐὰν δὲ εὐρεθῆ κανεὶς νὰ εἶναι ἐκουσίως πτωχός, ποῦ πράττει τοῦτο μᾶλλον ἀπὸ κάποια ὑπεροψία καὶ ὄχι μὲ ταπεινῶσι καὶ νὰ μὴ ἀποποιῆται τὴν τρυφή καὶ τὸν πλοῦτο γιὰ τὴν ἐπαινετὴ πτωχεία τοῦ πνεύματος, αὐτὸς εἶναι σχεδόν παραπλήσιος μὲ τοὺς δαίμονες· διότι σ' ἐκείνους ἀνήκει ἢ μὲ ὑπερηφάνεια ἀτροφία καὶ ἀκτημοσύνη. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Κύριος «μακάριοι εἶναι οἱ πτωχοὶ κατὰ τὸ πνεῦμα», δηλαδὴ ἐκεῖνοι ποῦ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ μέσα τους ταπεινῶσι τοῦ φρονήματος τῆς ψυχῆς δέχονται καὶ τὴν ἀπὸ τὴν ἐγκράτεια τοῦ σώματος προερχομένη πτωχεία καὶ θεωροῦν τὴν ἀκτημοσύνη ποθητότερη ἀπὸ κάθε πλοῦτο. Αὐτοί, καὶ ἂν κάτι ἀπὸ αὐτὰ τοὺς ἔλθῃ ἀκουσίως, διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εὐχαριστίας κάμουν τὸ ἀγαθὸ ἐκούσιο γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς εἶναι ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 Ἄς φροντίσωμε, ἀδελφοί, τέτοιοι πτωχοὶ νὰ γίνωμε κι ἐμεῖς, γιὰ ν' ἀποκτήσωμε βασιλεία οὐράνια. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ γίνωμε τέτοιοι πτωχοί, ἄς γίνωμε τουλάχιστο διὰ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς μεταδόσεως ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μας κοινωνοὶ τῶν τοιούτων πτωχῶν. Ἄς ἀποκτήσωμε φίλους ἀπὸ τὸν Μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔχομε κατὰ περίσσεια, ὅσον καιρὸ εἴμαστε στὴν παροῦσα ζωὴ, ὥστε, ὅταν μεταστοῦμε ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ, νὰ μᾶς δεχθοῦν ἐκεῖνοι στὶς αἰώνιες μονές. Βέβαια ἤθελα τώρα, ἀδελφοί, νὰ σᾶς φανερώσω τὸ νόημα καὶ ὅλων τῶν μακαρισμῶν

νοϊαν· ἀλλ' οὔτε ὁ παρῶν ἀρκέσει καιρὸς καὶ ὁ προτεθεὶς ἡμῖν τὴν ἀρχὴν λόγος ἀπαιτεῖ τὸ λείπον· δεῖξαι γὰρ προεθέμεθα, ὡς ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὔδ' νοσήματα καὶ ἀσθενείας, ἐδείξαμεν δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ κατὰ ψυχὴν θανάτου, οὗ ἔστι προηγουμένως κέντρον ἢ ἁμαρτία.

12 Δεῖ γοῦν καὶ περὶ τοῦ κατὰ σῶμα θανάτου ζητῆσαι καὶ μαθεῖν ἡμᾶς, πόθεν ἔχει τὴν γένεσιν· καὶ τοῦτον γὰρ τὸν θάνατον ὁ Θεός, αὐτοζωὴ ὢν καὶ ὄλως ζωὴ καὶ ζωῆς παντοίας αἷτιος, τῆς τε ἐν χρόνῳ καὶ τῆς ἐν αἰῶνι, καὶ μάλιστα τῆς αἰδίου καὶ θεοειδοῦς· καὶ τοῦτον τοίνυν τὸν τοῦ σώματος θάνατον, ὁ Θεὸς οὔτε ἔδωκεν οὔτε ἐποίησεν οὔτε προσέταξε γενέσθαι. Εἰ δὲ καὶ τοῦτον ὁ Θεὸς τὸν θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὔδ' ἐτῶν σωματικῶν νοσημάτων αὐτὸς ἔστιν αἷτιος, πόθεν οὖν ἡμῖν αἱ σωματικαὶ ἀρρωστίαὶ καὶ τὰ νοσήματα, ἀφ' οἷα καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος; Πόθεν δὲ ὁ θάνατος οὗτος, προσηύετε καὶ συνίετε. Ὁ νοητὸς καὶ ἀρχέκακος ὄφις, ἐπεὶ τὴν ἀρχὴν πρὸς τὴν κακίαν ἀπηυτομόλησε, στερεῖται τῆς ἀγαθῆς καὶ ὄντως ζωῆς, ἀπωσθεὶς ταύτης δικαίως, ἧς ἀπέδρα φθάσας αὐτός, καὶ νεκρὸν γίνεται πνεῦμα, οὐ κατ' οὐσίαν, οὐ γὰρ ἔστιν οὐσία νεκρότητος, ἀλλὰ κατὰ ἀποβολὴν τῆς ὄντως ζωῆς. Ὁ δὲ κόρον μὴ λαμβάνων τῆς πρὸς κακίαν ὀρμῆς, καὶ νεκροποιὸν ἑαυτὸν ποιεῖ πνεῦμα, δόλω, φεῦ, τὸν ἄνθρωπον ἐπισπασάμενος πρὸς κοινωνίαν τῆς οἰκείας νεκρώσεως.

13 Ὁμονοήσαντες δὲ τῷ Σατᾶν οἱ τοῦ γένους προπάτορες, παρὰ

πού ἀκολουθοῦν στοῦ εὐαγγέλιου τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ καὶ ὁ παρῶν χρόνος δὲν θὰ ἀρκέσῃ καὶ ὁ λόγος πού ἔχει σχεδιασθῆ ἀπὸ μᾶς στὴν ἀρχὴ ἀπαιτεῖ τὴ συνέχεια· διότι ἐξαγγείλαμε τὴν πρόθεσιν νὰ δείξωμε ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε τὸν θάνατον οὔτε τὰ νοσήματα καὶ τὶς ἀσθένειες, τὸ ἐδείξαμε δὲ αὐτὸ στὴν περίπτωσιν τοῦ κατὰ τὴν ψυχὴ θανάτου, τοῦ ὁποῦ προηγουμένως κεντρὶ εἶναι ἡ ἁμαρτία.

- 12** Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναζητήσωμε καὶ νὰ μάθωμε καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα θανάτου, ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴ γένεσιν· διότι καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον ὁ Θεός, ἀφοῦ εἶναι αὐτοζωὴ καὶ πλήρως ζωὴ καὶ αἴτιος παντοειδοῦς ζωῆς, τόσο τῆς ἔγχρονης ὅσο καὶ τῆς αἰωνίας, καὶ μάλιστα τῆς αἰδίου καὶ θεοειδοῦς – καὶ τοῦτον λοιπὸν τὸν θάνατον τοῦ σώματος οὔτε τὸν ἔδωκε οὔτε τὸν ἔκαμε οὔτε παρήγγειλε νὰ γίνῃ ὁ Θεός. Ἄν δὲ οὔτε αὐτὸν τὸν θάνατον δὲν τὸν ἔκαμε ὁ Θεός, οὔτε τῶν σωματικῶν νοσημάτων δὲν εἶναι αὐτὸς αἴτιος, τότε ἀπὸ ποῦ ἔρχονται σ’ ἐμᾶς οἱ σωματικὲς ἀρρώστιες καὶ ἀσθένειες; ἀπὸ ὅπου ἔρχεται καὶ ὁ θάνατος τοῦ σώματος; Ἀπὸ ποῦ δὲ ἔρχεται ὁ θάνατος αὐτός; Προσέχετε καὶ θὰ καταλάβετε. Ὁ νοητὸς καὶ ἀρχέκακος ὄφις, ὅταν στὴν ἀρχὴ αὐτομόλησε πρὸς τὴν κακίαν, στερεῖται τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀληθινῆς ζωῆς, ἀφοῦ δικαίως ἀποθήθηκε ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ τὴν ὁποία μόλις εἶχε ἀποδράσει ὁ ἴδιος, καὶ γίνεται νεκρὸ πνεῦμα, ὄχι κατ’ οὐσίαν, διότι ἡ νεκρότης δὲν ἔχει οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀποβολὴν τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Αὐτὸς δὲ, μὴ χορταίνοντας τὴν πρὸς τὴν κακίαν ὁρμὴν, καθιστᾷ τὸν ἑαυτό του καὶ νεκροποιὸ πνεῦμα, ἀφοῦ, ἀλλοίμονο, μὲ δόλο εἴλκυσε τὸν ἄνθρωπον πρὸς κοινωνίαν τῆς νεκρώσεώς του.

- 13** Ἀφοῦ δὲ οἱ προπάτορες τοῦ γένους συμφώνησαν μὲ τὸν

γνώμην τοῦ κτίσαντος, γυμνωθέντες τῶν ἐκ τῆς ἄνωθεν αἴγλης φωτεινῶν καὶ ζωτικῶν ἐνδυμάτων, νεκροί, φεῦ, ὡς ὁ Σατᾶν καὶ αὐτοὶ κατὰ πνεῦμα γεγόνασιν. Ἐπεὶ δ' ὁ Σατᾶν οὐ νεκρὸν ἔστι πνεῦμα μόνον, ἀλλὰ καὶ νεκροῦν τοὺς ἐγγίζοντας, τοῖς δὲ μετασχοῦσι τῆς ἐκείνου νεκρώσεως καὶ σῶμα παρῆν ἑκατέρω, δι' οὗ καὶ συνεπεράνθη πρὸς ἔργον ἔλθοῦσα ἡ νεκροποιὸς συμβουλή, μεταδιδόασι καὶ τοῖς οἰκείοις σώμασι τὰ νεκρὰ καὶ νεκροποιὰ γεγονότα πνεύματα τῆς νεκρώσεως, κἂν διελύθη πάραυτα πρὸς γῆν ἐπιστρέψαν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, εἰ μὴ προμηθεῖα καὶ δυνάμει συνεχόμενον κρείττονι τὴν ἀπόφασιν ἑκαρτέρει τοῦ ρήματι μόνω τὰ πάντα φέροντος· ὃς ἀνέσχε μὲν καὶ ὑπερέθετο, καθάπερ ἔφημεν πρότερον, τὴν ἀπόφασιν τοῦ κατὰ σῶμα θανάτου καί, ἡνίκα ταύτην ἐξήνεγκε, βάθει σοφίας καὶ φιλάνθρωπίας ὑπερβολῇ πρὸς τὸ μέλλον τὴν εἰς ἔργον ἔκβασιν ταύτης ἐταμιεύσατο· οὐ γὰρ εἶπε πρὸς τὸν Ἀδάμ, ὡς ἐπεὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἔνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἐπιστράφηθι ὅθεν ἐξῆλθες, ἀλλὰ πολλὰ μεταξὺ προθεῖς, τὸ διάστημα δηλοῦντα τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, εἶτ' ἐπήνεγκεν, «ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση», μὴδ' ἐνταῦθα προστάσων, ἀλλὰ προαναγγέλων καὶ ἐφιεὶς καὶ μὴ κωλύων τὸ ἐκβησόμενον σὺν δίκῃ. Ὁρᾶτε, ὅτι οὐδὲ ὁ σωματικὸς θάνατος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀμαρτίας καὶ οὗτος καὶ τῆς τὴν ἀμαρτίαν ἐργασαμένης ψυχῆς καὶ τοῦ δολίως πρὸς τὴν ἀμαρτίαν συναρπάσαντος ὄφους; Οὐκοῦν καὶ τὰ σωματικὰ νοσήματα ἀπὸ ταύτης ἔσχε τὴν πάροδον.

14 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶτος νοσερὸν κτησάμενος σῶμα, ὃ καὶ διηνεκεῖ κλόνω συζῶν ὁ Κάϊν, ἐκ τῆς ἀμαρτίας εἰς ταύτην ἦλθε

Σατανᾶ, παρὰ τὴν γνώμη τοῦ κτίστου, κι' ἐγυμνώθηκαν τῶν ἀπὸ τὴν ἄνω αἴγλη φωτεινῶν καὶ ζωτικῶν ἐνδυμάτων, ἔγιναν, φεῦ, καὶ αὐτοὶ νεκροὶ κατὰ τὸ πνεῦμα, ὅπως ὁ Σατανᾶς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σατανᾶς δὲν εἶναι μόνο πνεῦμα νεκρό, ἀλλὰ καὶ νεκροποιὸ ἐκείνων πού τὸν ἐγγίζουν, ὁ καθένας δὲ ἀπὸ αὐτὴ πού μετέσχον τῆς νεκρώσεως ἐκείνου εἶχε καὶ σῶμα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπερατώθηκε ἡ νεκροποιὸς συμβουλή ἐκτελεσθεῖσα μὲ πρᾶξι, τὰ νεκρὰ πνεύματα πού ἔγιναν καὶ νεκροποιὰ μεταδίδουν τὴ νέκρωσι καὶ στὰ σώματά τους, καὶ θὰ διαλυόταν ἀμέσως ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴ γῆ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἂν συγκρατούμενο ἀπὸ ἀνωτέρα πρόνοια καὶ δύναμι δὲν ἀνέμενε τὴν ἀπόφασι ἐκείνου πού φέρει τὰ πάντα μὲ λόγια μόνο. Αὐτός, ὅπως εἶπαμε προηγουμένως, ἀνέβαλε καὶ μετέθεσε τὴν ἀπόφασι περὶ τοῦ κατὰ σῶμα θανάτου καί, ὅταν τὴν ἐξέφερε, κατὰ τὸ βάθος τῆς σοφίας καὶ τὴν ὑπερβολὴ τῆς φιλανθρωπίας του τὴν ἔμπρακτι ἐφαρμογῇ τῆς ἀπεταμίευσε γιὰ τὸ μέλλον. Διότι δὲν εἶπε πρὸς τὸν Ἄδὰμ ὅτι, ἔπειδὴ ἔφαγες ἀπὸ τὸ ξύλο πού σὲ διέταξα νὰ μὴ φάγης, γύρισε ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξῆλθες', ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπρόταξε πολλὰ πού δηλώνουν τὸ διάστημα τῆς ἐδῶ ζωῆς, ἔπειτα προσέθεσε, «διότι γῆ εἶσαι καὶ στὴ γῆ θὰ μεταβῆς», χωρὶς οὔτε ἐδῶ νὰ προστάσῃ ἀλλὰ προαναγγέλλοντας καὶ ἐπιτρέποντας καὶ μὴ ἐμποδίζοντας αὐτὸ πού ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ μὲ δίκη. Βλέπετε ὅτι οὔτε ὁ σωματικὸς θάνατος ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ αὐτὸς καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ πού διέπραξε τὴν ἁμαρτία καὶ ἀπὸ τὸν ὄφι πού δολίως τὴν ἄρπαξε πρὸς τὴν ἁμαρτία; Ἐπομένως καὶ τὰ σωματικὰ νοσήματα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία εὐρῆκαν τὸ πέρασμα.

14 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρῶτος πού ἀπέκτησε νοσηρὸ σῶμα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ συζοῦσε μὲ συνεχῇ κλωνισμό, ὁ Κάϊν, ἀπὸ

τὴν καχεξίαν· ὁ γὰρ τρόμος, ὃν σπασμὸν ἰατρῶν ὀνομάζουσι παῖδες, ἀπροαίρετός ἐστι κίνησις ἐν τοῖς τὰ μέλη συνέχειν καὶ συνδεῖν πεφυκόσι μορίοις τοῦ σώματος· ὃς ὅταν ἐξ ἐνδείας ἐπιγένηται τοῦ ἐμφύτου ὑγροῦ, οὐδ' εἴκει τῇ τέχνῃ, οὐδὲ ἴασιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιδέχεται. Ἐπεὶ οὖν ὁ Κάϊν κακῶς εἰς τέλος διέθηκε τὸν ἐκ φύσεως ἐνυπάρχοντα πρὸς τὸν οἰκειῶν ἀδελφὸν σύνδεσμον, τὴν ἀγάπην περιτρέψας εἰς μῖσος, γεννηθὲν μὲν ἐκ φθόνου, τελευτῆσαν δὲ εἰς φόνον, διὰ τοῦτο, τῆς ἐκ τοῦ φθόνου τηκεδόνης συνεργαζομένης τὸ πάθος, ἀνηκέστῳ καταλλήλῳ παιδεύεται νόσῳ, τῇ κατὰ τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦας πληγῇ, ἧ σύνδεσμος ὑπάρχει τοῦ σώματος.

15 Ὅρατε σαφῶς, ὅτι μὴ μόνον ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ τὰ νοσήματα καὶ αἱ ἀρρωστίαί τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀρχὴν ἔσχον· Τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῖν δεικνὺς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, μέλλων μὲν ἰᾶσθαι τὸν ἐν Καπερναοῦμ ὑπὸ τεσσάρων πρὸς αὐτὸν καθιέμενον παράλυτον, φησὶ πρὸς αὐτόν, «τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἀμαρτίαι», προανασπῶν οἶον τὸ κέντρον καὶ τὸ αἷτιον ἐκβάλλων τῆς νόσου, καὶ τότε τὴν ἰατρούριαν ἐπάγων. Πρὸς δὲ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ παρὰ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρῃ κείμενον μετὰ τὴν ἴασίν φησιν· «Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται». Τοῦτο καὶ Παῦλος εἰδώς, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν νοσημάτων ἐξ ἀμαρτίας εἰσίν, εἰπὼν περὶ τοῦ ἀναξίως προσερχομένου τῇ μυστικῇ τραπέζῃ, ὅτι κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, εἰτά φησὶ· «διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς καὶ ἀρρω-

8. Ματθ. 9,2.

9. Ἰω. 5,14.

τὴν ἁμαρτία ἦλθε σ' αὐτὴν τὴ καχεξία· διότι ὁ τρῶμος, ποὺ οἱ ἰατροὶ ὀνομάζουν σπασμό, εἶναι ἀθέλητη κίνησις στὰ μόρια τοῦ σώματος ποὺ εἶναι καμωμένα νὰ συγκρατοῦν καὶ νὰ συνδέουν τὰ μέλη· κι' ὅταν αὐτὸς ἐπέλθῃ ἀπὸ ἔλλειψι τοῦ ἐμφύτου ὑγροῦ, οὔτε ὑποχωρεῖ μὲ τὴν ἰατρικὴ τέχνη οὔτε ἐπιδέχεται πλέον θεραπεία. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Κᾶϊν στὸ τέλος διέθεσε κακῶς τὸν ἀπὸ τὴ φύσι ἐνυπάρχοντα σύνδεσμο πρὸς τὸν ἀδελφὸ του, μετατρέποντας τὴν ἀγάπη σὲ μῖσος, ποὺ ἐγεννήθηκε μὲν ἀπὸ φθόνο, ἐτελείωσε δὲ σὲ φόνο, γι' αὐτό, καθὼς ὁ ἀπὸ τὸν φθόνο μαρασμὸς συνεργάζεται στὸ πάθος, παιδεύεται μὲ ἀθεράπευτη κατάλληλη νόσο, τὴν πληγὴ στὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς, ποὺ εἶναι σύνδεσμος τοῦ σώματος.

- 15 Βλέπετε σαφῶς, ὅτι ὄχι μόνο ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ τὰ νοσήματα καὶ οἱ ἄρρῶστιες τοῦ σώματος εἶχαν ἀρχὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία; Τοῦτο δεικνύοντάς μας καὶ ὁ Κύριος στὸ εὐαγγέλιο, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτο ποὺ κατέβαζαν τέσσερις ἐμπρὸς του στὴν Καπερναοῦμ, τοῦ λέγει, «τέκνο, σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες»⁸, σὰν νὰ ἀφαιρῇ πρῶτα τὸ κεντρὶ καὶ νὰ ἐκβάλλῃ τὸ αἷτιο τῆς νόσου, κι' ἔπειτα νὰ εἰσάγῃ τὴν ἰατρεία. Πρὸς τὸν κατακείμενο δὲ στὴν Ἱερουσαλὴμ κοντὰ στὴν προβατικὴ κολυμβήθρα λέγει μετὰ τὴν ἴασι· «ίδού, ἔγινες ὑγιής, νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερο»⁹. Τοῦτο γνωρίζοντας καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι τὰ περισσότερα νοσήματα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ὁμιλώντας γιὰ τὸν ἀναξίως προσερχόμενο στὴ μυστικὴ τράπεζα, ὅτι τρώγει καὶ πίνει κατάκρισι σὲ βάρος του, ἔπειτα λέγει· «γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀνάμεσά σας εἶναι ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ ἄρκετοὶ κοιμοῦνται»¹⁰. Ἀλλὰ καὶ τῆς θνη-

10. Α' Κορ. 11,30.

στοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί». Ἀλλὰ καὶ τῆς θνητῆς φύσεως αἱ κῆρες, παρ' ὧν ἅπαν νόσημα, τὴν ἀρχὴν πάντως ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἔσχον· σπάνιοι δὲ εἰσιν οἱ πρὸς δόξαν Θεοῦ πάσχοντες, ὡς ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ὑπὸ τοῦ Κυρίου θεραπευθεῖς.

16 Ἡ γοῦν φιλανθρωπία τῶν θεοφόρων πατέρων, ἐπεὶ τῶν τεσσάρων ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ νοσώδης ἐστὶν ἡ θερινή, καὶ ταύτης μᾶλλον ὁ Αὐγουστος μὴν οὗτος (ζέσασα γὰρ ἐκ τῆς προλαβούσης θερμῆς καὶ τῶν καυμάτων ἢ ἐν ἡμῖν ὕλη, πᾶν ὅτι περ ἂν ἐνὸς ἢ δυοῖν εὔροι τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων, πρὸς πᾶν ἀναχεῖ τὸ σῶμα, καὶ οὕτω τοὺς ἄλλους τῶν ἐν ἡμῖν ἀχρειοῦσα, τὰς νόσους ποιεῖ)· ἡ γοῦν φιλανθρωπία, καθάπερ ἔφην, τῶν ἱερῶν πατέρων, ἰδοῦσα νοσώδη τὸν καιρὸν τοῦτον, ὡς ἂν ἡμῖν ἐπικουφίση τὰς νόσους, τὸ ἡγιασμένον τοῦτο τοῦ ραντισμοῦ προσέταξε τελεῖν ἡμᾶς ὕδωρ, ἴν' ἐντεῦθεν ἀγιαζόμενοι οἱ μετὰ πίστεως προσερχόμενοι, διαμένωμεν ἀνώτεροι τῶν ἐξ ἀμαρτημάτων προσβαλλόντων ἡμῖν νοσημάτων· ἅμα δὲ καὶ διδάσκοντες ἡμᾶς, ἂν τινι συμβῇ νόσος, μὴ πρὸς ἐπαιδοῦς καὶ γόητας τρέχειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν τῶν ἀγίων αὐτοῦ πρεσβείαν, πρὸς τὰς τῶν ἀφιερωμένων αὐτῷ καὶ διὰ βίου ἀνακειμένων ὑπὲρ ἡμῶν ἐντεύξεις καὶ δεήσεις καὶ προσευχάς· οἱ γὰρ πρὸς ἐπωδὰς καὶ γοητείας χωροῦντες ἀθετοῦσι τὸ εἶναι Θεόν, συντάσσονται τοῖς δαίμοσι, θανατοῦσι τὰς ἑαυτῶν ψυχάς· ἔστι δ' ὅτε καὶ νόσους ἀνηκέστους ἐκ τούτων τρυγῶσι καὶ θάνατον. Ὁχοζίας γάρ ποτε ὁ τοῦ Ἀχαὰβ ἀσθενεῖα περιπεσών, ἐπεμψε

τῆς φύσεως οἱ ἀτέλειες, ἀπὸ τῆς ὁποῖας προέρχεται κάθε νόσημα, ὅπως δὴ ποτε τὴν ἀρχὴν ἔλαβαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία· σπάνιοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πάσχουν πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ ὅπως ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ποὺ ἐθεραπεύθη ἀπὸ τὸν Κύριο.

16 Ἡ φιλανθρωπία λοιπὸν τῶν θεοφόρων πατέρων, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς τεσσαρῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους νοσηρὰ εἶναι ἡ θερινή¹¹, καὶ ἀπὸ αὐτὴν περισσότερο αὐτὸς ὁ Αὐγούστος μῆνας (διότι ἡ ὕλη μέσα μας, ἀφοῦ ὑπερζεσταθῆ ἀπὸ τὴν προηγηθεῖσα θέρμη καὶ τὰ καύματα, ὅ,τι τύχη νὰ εὔρη ἀπὸ μέσα μας στοιχειῖα, ἓνα ἢ δύο, τὰ ἀναχέει πρὸς ὀλόκληρο τὸ σῶμα κι' ἔτσι, ἀχρειῶνοντας τὰ ἄλλα στοιχειῖα ποὺ εἶναι μέσα μας, προξενεῖ τὶς νόσους)· ἡ φιλανθρωπία τῶν ἱερῶν πατέρων λοιπὸν, βλέποντας νοσηρὸ αὐτὸν τὸν καιρὸ, γιὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσῃ τὶς ἀσθένειες, διέταξε νὰ τελοῦμε τοῦτο τὸ ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ ραντισμοῦ, ἔτσι ὥστε ἁγιαζόμενοι μὲ αὐτὸ ὅσοι προσερχόμεσθε μὲ πίστι, νὰ παραμένωμε ἀνώτεροι τῶν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα νοσημάτων ποὺ μᾶς προσβάλλουν. Συγχρόνως δὲ μᾶς διδάσκουν, ἂν συμβῆ σὲ κάποιον νόσος, νὰ μὴ τρέχῃ πρὸς ἑπαιδοὺς καὶ γόητες, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεό, πρὸς τὴν πρεσβεία τῶν ἁγίων του, πρὸς τὶς γιὰ χάρι μας ἱκεσίες καὶ δεήσεις καὶ προσευχὰς τῶν ἀφιερωμένων καὶ διὰ βίου ἀφωσιωμένων σ' αὐτόν· διότι αὐτοὶ ποὺ καταφεύγουν σ' ἐπωδὲς καὶ γοητεῖες ἀθετοῦν τὴν ὑπαρξί τοῦ Θεοῦ, συντάσσονται μὲ τοὺς δαίμονες, θανατώνουν τὶς ψυχὰς των· μερικὲς δὲ φορὲς τρυγοῦν ἀπ' αὐτὰ καὶ ἀνιάτες ἀσθένειες καὶ θάνατο. Διότι ὅταν κάποτε ὁ Ὁχοζίας, υἱὸς τοῦ Ἀχαάβ, περιέπεσε σὲ ἀσθένεια, ἔστειλε κατὰ τὴ Γραφὴ πρὸς τὸν θεὸ τῆς Ἀκκα-

11. Κυρίως λόγω τῆς ἐλονοσίας ποὺ ἔκαμε θραῦσι καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους.

κατὰ τὸ γεγραμμένον πρὸς τὸν θεὸν Ἀκκαρῶν, εἰδωλολάτραι δὲ ἦσαν οὗτοι καὶ γοητεῖαι καὶ μαντεῖαι προσέχοντες· ἔπεμψε γοῦν ὁ τοῦ βασιλέως Ἀχαὰβ υἱὸς οὗτος πρὸς τοὺς τοιούτους μαθεῖν περὶ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ. Ὑπαντήσας δὲ τοῖς ἀπεσταλμένοις Ἡλιοῦ ὁ προφήτης, φησὶ πρὸς αὐτούς· «παρὰ τὸ μὴ εἶναι Θεὸν ἐν Ἰσραὴλ ὑμεῖς πορεύεσθε ἐπιζητῆσαι ἐν τῷ Βάαλ θεὸν Ἀκκαρῶν; Τάδε λέγει Κύριος· ἡ κλίνη ἐφ' ἧς ἀνέβης ἐκεῖ, οὐ καταβήσῃ ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ θανάτῳ ἀποθανῆ».

17 Ὅρατε, ὅτι οἱ παρὰ γοήτων καὶ μάντεων ἐπιζητοῦντές τι μαθεῖν ἢ παθεῖν, ἀθετοῦσιν εἶναι τὸν Θεὸν ἐν ἡμῖν καὶ θάνατον ἐκεῖθεν καρποῦνται, μάλιστα μὲν τὸν τῆς ψυχῆς, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸν τοῦ σώματος; Ὁ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ προστρέχων ἐν ἀνάγκαις καὶ ἀσθενείαις, εἰ συμφέρει τούτῳ, καὶ τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν λύεται καὶ τῶν νοσημάτων ἀπαλλάττεται· τῆς δὲ κατὰ ψυχὴν ὑγείας καὶ τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἀφέσεως αἰεὶ ἐπιτυγχάνει. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος καὶ ἀδελφὸς Ἰάκωβος φησὶν· «ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἀμαρτίας ἦ πεπονηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ». Δεῖ δὲ καὶ ὑμᾶς συνεργεῖν ταῖς ὑπὲρ ὑμῶν εὐχαῖς, δι' ἐπιστρο-

12. Ἡ Ἀκαρῶν (Ἐκρῶν) ἦταν πόλις στὸ βόρειο ἄκρο τῆς Φιλιστίας (Παλαιστίνης). Ἦταν τόπος λατρείας τοῦ Βάαλ.

ρών¹², τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἦσαν εἰδωλολάτρες ἐπιδιδόμενοι σὲ ἐπωδὲς καὶ μαντεῖες· ἔστειλε λοιπὸν ὁ υἱὸς αὐτὸς τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρες αὐτοὺς νὰ μάθῃ περὶ τῆς ἀσθενείας του. Ὅταν ὁμως συνάντησε τοὺς ἀπεσταλμένους ὁ προφήτης Ἡλιοῦ τοὺς λέγει· «ἐπειδὴ τάχα δὲν ὑπάρχει Θεὸς στὸν Ἰσραήλ, πηγαίνατε σεῖς νὰ ζητήσετε θεὸ στὸν Βάαλ τῆς Ἀκκαρών; Τὰ ἐξῆς λέγει ὁ Κύριος· ἀπὸ τὴν κλίνη ἐπάνω στὴν ὁποία ἀνέβηκες δὲν πρόκειται νὰ κατεβῆς, ἀλλὰ θ' ἀποθάνῃς ὅπωςδὴποτε»¹³.

- 17 Βλέπετε ὅτι αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν νὰ μάθουν ἢ νὰ πάθουν κάτι ἀπὸ γόητες καὶ μάντιες ἀρνοῦνται ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεὸς σ' ἐμᾶς καὶ κερδίζουν ἀπὸ ἐκεῖ θάνατο, κυρίως μὲν τὸν τῆς ψυχῆς, μερικὲς φορές ὁμως καὶ τὸν τοῦ σώματος; Ἐκεῖνος δὲ ποὺ στίς ἀνάγκες καὶ τίς ἀσθένειες προστρέχει πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἁγίους του, ἐὰν τὸν συμφέρῃ, καὶ ἀπὸ τίς σωματικὲς ἀνάγκες λυθεῖται καὶ ἀπὸ τὰ νοσήματα ἀπαλλάσσεται, τὴν δὲ ψυχικὴ ὑγεία καὶ τὴν ἄφεσι τῶν ἀμαρτημάτων ἐπιτυγχάνει πάντοτε. Πραγματικὰ ἔτσι λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ· «ἀσθενεῖ κάποιος ἀνάμεσά σας; Ἄς προσκαλέσῃ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἃς προσευχηθοῦν ἐπάνω του, ἀλείφοντάς τον μὲ ἔλαιο στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως θὰ σώσῃ τὸν ἄρρωστο καὶ θὰ τὸν σηκώσῃ ὁ Κύριος· κι' ἂν ἔχη διαπράξῃ ἀμαρτίες, θὰ τοῦ συγχωρηθοῦν». Πρέπει δὲ καὶ σεῖς νὰ συνεργῆτε στίς εὐχὲς γιὰ σᾶς, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, διὰ τῶν ἄλλων ἔργων τῆς μετανοίας·

φῆς, δι' ἐξαγορεύσεως, δι' ἐλεημοσύνης, διὰ τῶν ἄλλων ἔργων τῆς μετανοίας· «πολὺ γὰρ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη».

18 Γένοιτο δὲ ἡμᾶς πάντας, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀπαλλαγέντας δεινῶν, νῦν μὲν ἐν μετριοπαθείᾳ βιοῦντας, εὐμαρῶς διανῦσαι τὸ διάστημα τῆς παρούσης ζωῆς· διανύσαντας δὲ τοῦτο, μεταλαχεῖν κατὰ καιρὸν καὶ τῆς αἰωνίου καὶ μακαρίας καὶ ἀκηράτου ζωῆς, καὶ τελείως ἀπαθοῦς καὶ ἀπήμονος, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ ἰατρῷ καὶ Θεῷ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

«διότι ἔχει μεγάλη δύναμι ἢ δέησις δικαίου, ὅταν ἐνεργῆται»¹⁴.

18 Εἶθε ὅλοι ἐμεῖς, ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ζώντας τώρα μὲ μετριοπάθεια, νὰ διανύσωμε ἀνέτως τὸ διάστημα τῆς παρούσης ζωῆς· καὶ ἀφοῦ τὸ διανύσωμε, νὰ ἐπιτύχωμε στὸν καιρὸ του καὶ τὴν αἰώνια καὶ μακάρια καὶ ἄφθαρτη ζωή, τὴν τελείως ἀπαθῆ καὶ ἀβλαβῆ, μέσα στὸν ἴδιο τὸν Χριστό, τὸν ἱατρὸ καὶ Θεὸ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας· μαζί μὲ τὸν ὁποῖο δόξα πρέπει στὸν Πατέρα μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

14. Ἰακ. 5,14.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΛΒ'

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΝΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ πειρασμῶν

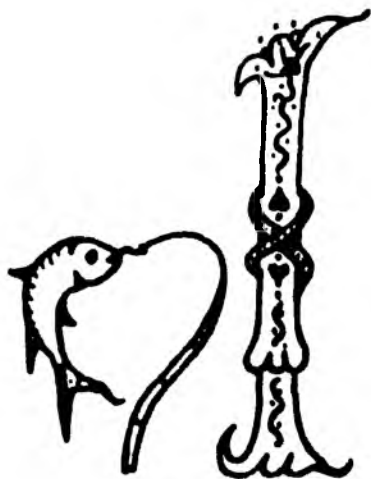

ΟΜΙΛΙΑ ΛΒ'

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΝΙΑΥΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἐν ἧ καὶ περὶ πειρασμῶν

ἀκωβος ὁ ἀδελφόςθεος, «πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε», φησὶν, «ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις». Οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, ἡαίρετε, ἀλλά, «πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε», φησὶν, οὐκ ἀνεπαισθήτως ἔχειν πρὸς τὰ ἐπώδυνα παραινῶν, τοῦτο γὰρ ἀδύνατον, ἀλλ' ἐπικρατέστερον ἔχειν εἰσηγούμενος τὸν θεάρεστον λογισμὸν. Πᾶσαν δὲ εἶπε χαρὰν, τουτέστι

τελείαν, μεγίστην, ἀνελλιπῆ, καὶ μάλισθ' ὅταν οἱ πειρασμοὶ πολυειδεῖς ᾧσι. Διατί; Ὅτι διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς γυμναζόμεθα καὶ δοκιμώτεροι γινόμεθα τὰ πρὸς τὸν Θεόν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ γνώριμοι τοιοῦτοι ὄντες· οὕτω γὰρ

ΟΜΙΛΙΑ 32

ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΜΑΤΘΑΙΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΝΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ¹

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ πειρασμῶν

ἀδελφóθεος Ἰάκωβος λέγει «νὰ τὸ θεωρήσετε κάθε χαρὰ ἂν περιπέσετε σὲ ποικίλους πειρασμούς»². Δὲν λέγει ἀπλῶς ‘χαίρετε’, ἀλλὰ ‘νὰ τὸ θεωρήσετε κάθε χαρὰ’. Ἔτσι δὲν παραινεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ἀναίσθητος πρὸς τὰ ἐπώδυνα πράγματα, ἀλλὰ εἰσηγεῖται νὰ ἔχη ἐπικρατέστερο τὸν θεάρῃστο λογισμό. Εἶπε δὲ ‘κάθε χαρὰ’, δηλαδὴ τελεία, μεγίστη, ἀνελλιπῆ, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ πειρασμοὶ εἶναι πολυειδεῖς. Γιατί; Διότι διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν γυμναζόμεστε καὶ γινόμεστε δοκιμώτεροι ὡς πρὸς τὸν Θεό. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρίζομαστε ὡς δόκιμοι. Πραγματικὰ ἔτσι λέγει ἡ

2. Ἰακ. 1,2.

καὶ ἡ τοῦ Σολομῶντος σοφία περὶ τῶν ἀγίων φησὶν, «ὅτι ἐπέειπεν αὐτοῦς ὁ Θεὸς καὶ εὗρεν αὐτοῦς ἀξίους ἑαυτοῦ». Ἄρ' οὐ πάσης χαρᾶς ἄξιος αὐτοῖς ὁ πειρασμὸς οὗτος; Τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἰὼβ εἰπὼν, ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς ἐπὶ τῷ πειρασμῷ λύπης, «οἶμαι με, λέγων, ἄλλως σοι κεχρηματικένοι ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;». Τί τοῦτο λέγων πρὸς αὐτόν; Ἐχρησάμην σοι, δοκιμάζων σου τὴν εἰς ἐμὲ πίστιν, ἐν εὐεξία καὶ εὐδοξία καὶ εὐπορία, καὶ ἀνεφάνης δίκαιος, χρώμενος αὐτοῖς κατὰ τὸ ἐμὸν θέλημα, τοῦ ταῦτά σοι παρασχόντος, καὶ ὡς αὐτὸς ἐβουλόμην ταῦτα διαφέρων καὶ διοικῶν· ἐχρησάμην σοι, δοκιμάζων σου τὴν εἰς ἐμὲ πίστιν, ἐν καχεξία καὶ ἀδοξία καὶ ἀπορία καὶ ἀνεφάνης δίκαιος, λέγων, «εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;».

- 2 Πόθεν οὖν ἡ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομονή; Ἀπὸ τοῦ δοκίμου τῆς εἰς Θεὸν πίστεως. Ὡστε δοκίμιόν εἰσι τῶν πιστῶν οἱ πειρασμοί. Διόπερ ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφὸς Ἰάκωβος χαίρειν ἡμῖν παραγγείλας, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσωμεν, ἐπήγαγεν ὅτι «τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονή», φησὶν, «ἔργον τέλειον ἐχέτω». Μηδέν, φησί, τῶν ἔργων σοι τῆς ἀρετῆς κολοβώσης, ἐπενεχθέντων τῶν πειρασμῶν μαλακισθεῖς, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἡ τελειότης προσέστω σοι τῆς ἀρετῆς. Ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τῶν ἀκουσίων μόνον οὐ τελειοῦται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ χρὴ προσεῖναι καὶ τὰ ἐκούσια, ἃ περ ἐστὶ σωφροσύνη, δικαιοσύνη, πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, καὶ τὰ ἐπόμενα ταύτη, ἐπεὶ καὶ τούτων ἡμῖν χρεία πρὸς τὴν τελείωσιν· διὰ τοῦτο προστίθησι πρὸς ἡμᾶς γράφων ὁ

Σοφία Σολομῶντος περὶ τῶν ἀγίων, «ὅτι τοὺς ἐπείρασε ὁ Θεὸς καὶ τοὺς εὐρῆκε ἀξίους ἑαυτοῦ»³. Ἴσχυε δὲν εἶναι γι' αὐτοὺς ἄξιος κάθε χαρᾶς ὁ πειρασμὸς αὐτός; Τοῦτο εἶπε καὶ πρὸς τὸν Ἰὼβ ὁ Θεός· τὸν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν λύπη γιὰ τὸν πειρασμό, λέγοντας· «νομίζεις ὅτι γιὰ ἄλλον λόγο σὲ μεταχειρίσθηκα ἔτσι παρὰ γιὰ νὰ ἀναφανῆς δίκαιος;». Τί ἤθελε νὰ τοῦ εἰπῆ μὲ αὐτὸ; Σὲ μεταχειρίσθηκα γιὰ νὰ δοκιμάσω τὴν πίστι σου πρὸς ἐμένα, σὲ εὐεξία, δόξα καὶ εὐπορία, κ' ἐφάνηκες δίκαιος, συμπεριφερόμενος σ' αὐτὲς κατὰ τὸ θέλημα ἐμοῦ, πού σου τὰ πρόσφερα, καὶ διαχειριζόμενος καὶ διοικῶντας τα ὅπως ἐγὼ ἤθελα· σὲ μεταχειρίσθηκα, δοκιμάζοντας τὴν πίστι σου σ' ἐμένα, σὲ καχεξία καὶ ἀδοξία καὶ εὐπορία, κι' ἐφάνηκες δίκαιος, λέγοντας· «ἂν ἐδεχθήκαμε τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου, τὰ κακὰ δὲν θὰ τὰ ὑπομείνωμε;»⁴.

Ἄπὸ ποῦ λοιπὸν προέρχεται ἡ ὑπομονὴ στοὺς πειρασμούς; Ἄπὸ τῆ γνησιότητα τῆς πίστεως στὸν Θεό. Ὡστε οἱ πειρασμοὶ εἶναι μέσα δοκιμασίας τῶν πιστῶν. Γι' αὐτὸ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου Ἰάκωβος, ἀφοῦ μᾶς παρήγγειλε νὰ χαίρωμε ὅταν περιπέσωμε σὲ πειρασμούς, προσέθεσε ὅτι «ἡ δοκιμασία τῆς πίστεώς σας ἐπεξεργάζεται ὑπομονή· ἡ δὲ ὑπομονή, λέγει, ὡς ἔχη τέλειο ἔργο». Κανένα ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς νὰ μὴ κολοβώσης, λέγει, ἐκφυλιζόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιφορὰ τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν ὑπομονὴ ὡς ἐνυπάρχῃ σὲ σένα καὶ ἡ τελειότης τῆς ἀρετῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν τελειοῦται μόνο μὲ τὰ ἀκούσια, ἀλλὰ πρέπει νὰ προϋπάρχουν καὶ τὰ ἐκούσια, ποῦ εἶναι σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ ἀκόλουθα σ' αὐτήν, διότι καὶ αὐτὰ μᾶς χρειάζονται γιὰ τὴν τελείωσι· γι' αὐτὸ ὁ θεῖος ἀπόστολος γράφοντας πρὸς ἐμᾶς

4. Ἰὼβ 2,10.

θεῖος ἀπόστολος οὗτος· «ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι», τοῦτο λέγων ἀντικρυς, ὡς εἶπερ βούλεσθε τὴν πρὸς Θεὸν ὑμῶν πίστιν τελείαν ἐνδείκνυσθαι, μὴ μόνον πάσχοντες ἔξωθεν φέρετε γενναίως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶν τὰ θεάρεστα ἐνεργεῖτε, κἂν ἐπίπονα ἦ· συνελθόντα γὰρ μετ' ἀλλήλων πρᾶξις καὶ πάθος ἐπ' ἀγαθῷ, τὸν κατὰ Θεὸν τελειοῦσιν ἄνθρωπον.

3 Πῶς δὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι χαίρετε ὅταν ἐνεργῆτε τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὅταν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἦτε; Ὅτι τὸ μὲν ἐνεργεῖν τὴν ἀρετὴν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ· τὸ δὲ περιπεσεῖν πειρασμοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἐπεὶ δὲ χωρὶς τούτων οὐκ ἐστὶ τελείωσις ἢ φανέρωσις τῆς πρὸς Θεὸν πίστεως, ὁ πρὸς τὴν τελείωσιν τῆς πίστεως τρέγων ὅταν πειρασμοῖς περιπέσῃ, χαρήσεται ὡς ἐντυχῶν, δι' οὗ τῆς τελειώσεως ἐπιτεύξεται. Τοῖς μὲν γὰρ τελείοις τὴν πίστιν πρὸς φανέρωσιν λυσιτελοῦσιν οἱ πειρασμοὶ τῆς καθ' ἑαυτοὺς τελειότητος· τὸ δὲ γε τούτων θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ τοὺς ἀτελεῖς τελειοῦσιν ἐπιφερόμενοι· ὃ δῆλον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν σήμερον ἀναγινωσκομένων τοῦ εὐαγγελίου ρημάτων.

4 Ἐνωθεν δὲ αὐτὰ προθαῶμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους· καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι». Ποίῳ καιρῷ ἐκείνῳ, φημέν· Ὅτε πέντε ἄρτοις καὶ δυσὶν ἰχθῦσι τοὺς πεντακισχιλίους σὺν γυναιξὶ καὶ παιδίοις ἔθρεψεν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς κόρον, ὡς καὶ

προσθέτει· «ἢ δὲ ὑπομονὴ ἄς ἔχη τέλειο ἔργο, γιὰ νὰ εἴσθε τέλειοι καὶ ὀλοκληροὶ, χωρὶς νὰ ὑστερῆτε σὲ τίποτε», ἐννοώντας ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι, ἂν θέλετε νὰ ἐπιδεικνύετε τελεία τὴν πρὸς τὸν Θεὸ πίστι σας, ὄχι μόνο νὰ ὑποφέρετε γενναίως πάσχοντας ἀπ' ἔξω, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἐνεργῆτε τὰ θεάρεστα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐπίπονα· διότι ἡ πρᾶξις καὶ τὸ πάθος, ὅταν συνέρχονται μεταξύ των γιὰ ἀγαθό, τελειώνουν τὸν κατὰ Θεοῦ ἄνθρωπο.

Πῶς δὲ δὲν εἶπε, χαίρετε ὅταν ἐνεργῆτε τὴν ἀρετῆ, ἀλλ' ὅταν εἴσθε στοὺς πειρασμούς; Διότι τὸ νὰ ἀσκοῦμε τὴν ἀρετῆ εἶναι στὸ χέρι μας καὶ ἀπόκειται στὴν ἐξουσία μας· τὸ δὲ νὰ περιπέσωμε στοὺς πειρασμούς δὲν εἶναι στὸ χέρι μας. Ἐπειδὴ δὲ χωρὶς αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει τελείωσις ἢ φανέρωσις τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεό, ἐκεῖνος πού τρέχει πρὸς τὴν τελείωσι τῆς πίστεως, ὅταν περιπέσῃ σὲ πειρασμούς, θὰ χαρῆ πού εὗρῆκε τὸ μέσο μὲ τὸ ὁποῖο θὰ ἐπιτύχῃ τὴν τελείωσι. Διότι στοὺς μὲν τελείους κατὰ τὴν πίστι γιὰ τὴν φανέρωσι τῆς τελειότητός των συντελοῦν οἱ πειρασμοί· τὸ θαυμασιώτερο δὲ εἶναι ὅτι τελειοποιοῦν καὶ τοὺς ἀτελεῖς ὅταν ἐπέλθουν, πρᾶγμα πού δεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ σήμερα ἀναγινωσκομένου εὐαγγελίου.

Ἄς τὰ προβάλωμε δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀγάπη σας. «Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἀνάγκασε ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς του νὰ ἐμβοῦν στὸ πλοῖο καὶ νὰ τὸν μεταφέρουν στὸ πέραν, ἕως ὅτου ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους· καὶ ἀφοῦ ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους, ἀνέβηκε στὸ ὄρος γιὰ νὰ προσευχηθῆ ἰδιαίτέρως»⁵. Ποιὸν ἐκεῖνον καιρό; ἐρωτοῦμε. Ὅταν ἔθρεψε πέντε χιλιάδες ἀνθρώπους μὲ γυναῖκες καὶ παιδιὰ μὲ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθῦς κι' ἐχόρτασαν τόσο πολὺν ὥστε νὰ γεμίσουν καὶ δώδε-

δώδεκα κοφίνους πληρῶσαι τὰ περιττεύσαντα τῶν κλασμάτων, καθάπερ ἐπ' ἐκκλησίας ἐν τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ ἀκηκόαμεν.

5 Ἀπορήσειε δ' ἂν τις ἴσως, τίνας ἔνεκεν ἠνάγκαζε τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον. Ἔστι μὲν οὖν λέγειν, ὡς ὠκονόμει καὶ τὰ ἐξῆς, πρὸς τὰ ἔργα σπεύδων, ἃ τελέσων ἦλθεν ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐγὼ δέ, εἴπερ μὴ ἠνάγκαζε, τοῦτο ἂν ἠπόρησα· ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος πᾶσι παντὸς καλοῦ δι' ἔργων ὑπόδειγμα προτιθέναι βουλόμενος ἑαυτόν, ἔδειξε μὲν πῶς δεῖ συνεῖναι τοῖς πλήθεσιν, ὅτι πρὸς ψυχῶν καὶ σωμάτων ὠφέλειαν, ἐλείπετο δὲ δεῖξαι καὶ πῶς δεῖ συνεῖναι Θεῷ, τῷ προσάγειν αὐτῷ νοῦν πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν κάτω· πολὺ δὲ πρὸς τοῦτο συντείνει μόνωσις καὶ ἔρημία, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἡσυχία. Ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦτο διδάξαι καιρὸς ἦν, ὅτι καλὸν ἔρημία καὶ ἡρεμία καὶ προσευχὴ καὶ μόνωσις, καὶ διὰ τοῦτο ἀναβῆναι ἔδει τὸ ὄρος, ὥστε κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι, οἱ δὲ μαθηταὶ συνεῖναι τούτῳ διὰ παντὸς ἠγάπων καὶ δυσ-αποσπάστως εἶχον ἐκείνου, πῶς ἂν εἰς τὸ ὄρος ἀνέβη μόνος, εἰ μὴ τούτους ἠνάγκασεν ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς πέραν;

6 Ἔστι δέ τι καὶ ἄλλο διορᾶν ἐντεῦθεν· ὡς γὰρ νῦν μετὰ τὸ θε-ραπεῦσαι καὶ διδάξαι καὶ θρέψαι τὸ πλῆθος ἔξαισιώς, ἀπολύ-σας αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνων, ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς ἑαυτοὺς ἐπιδουῖναι τῇ θαλάσῃ καὶ τοῖς κύμασιν, οὕτως ὕστερον μετὰ τὸ διὰ τῆς οἰκείας ἐνανθρωπήσεως θεραπεῦσαι τὴν ἡμετέ-ραν φύσιν καὶ διδάξαι καὶ θρέψαι δι' ἑαυτοῦ, ἀπολείπων ἡμᾶς σωματικῶς καὶ ἀναβαίνων εἰς τὸν οὐρανόν, ἔπεμψε τοὺς μαθη-τὰς εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, ταῦτο δ' εἰπεῖν εἰς τὴν ἀλμυράν, ὡς

κα κοφίνια μὲ τὰ περισσεύματα τῶν κλασμάτων, ὅπως ἀκούσαμε στὴν ἐκκλησία τὴν περασμένη Κυριακῆ⁶.

Θὰ μπορούσε ν' ἀπορήση κανεὶς, γιὰ ποιὸ λόγο ἀνάγκαζε τοὺς μαθητὰς του νὰ ἐμβοῦν στὸ πλοῖο. Εἶναι βέβαια δυνατὸ νὰ εἰποῦμε ὅτι ἐπρογραμματίζε καὶ τὰ ἐπόμενα, σπεύδοντας πρὸς τὰ ἔργα ποὺ ἦλθε νὰ τελέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐγὼ δέ, ἂν δὲν ἀνάγκαζε, θ' ἀποροῦσα γι' αὐτό· ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνος, θέλοντας νὰ προβάλλῃ σὲ ὄλους τὸν ἑαυτό του δι' ἔργων ὡς ὑπόδειγμα κάθε καλοῦ, ἔδειξε μὲν πῶς πρέπει κανεὶς νὰ συνευρίσκεται μὲ τὰ πλήθη, γιὰ ὠφέλεια ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὑπολειπόμενος δὲ νὰ δείξῃ καὶ πῶς πρέπει νὰ συνευρίσκεται μὲ τὸν Θεό, διὰ τῆς σ' αὐτὸν προσαγωγῆς νοῦ ἀπηλλαγμένου ἀπὸ ὅλα τὰ κάτω· πολὺ δὲ συντείνει σ' αὐτὸ ἡ μόνωσις καὶ ἔρημία καὶ ἡ σ' αὐτὴν ἡσυχία. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦταν καιρὸς νὰ διδάξῃ καὶ τοῦτο, ὅτι καλὸ εἶναι ἡ ἔρημία καὶ ἡρεμία, ἡ προσευχὴ καὶ μόνωσις, καὶ γι' αὐτὸ ἔπρεπε ν' ἀνεβῆ στὸ ὄρος, ὥστε νὰ προσευχηθῆ μόνος, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπιθυμοῦσαν νὰ εἶναι μαζί του διαπαντός καὶ δύσκολα ἐδέχονταν ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ ἐκεῖνον, πῶς θ' ἀνέβαινε μόνος στὸ ὄρος, ἂν δὲν τοὺς ἀνάγκαζε νὰ ἐμβοῦν στὸ πλοῖο καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸ πέραν;

Πρέπει δὲ σ' αὐτὰ νὰ δίδωμε καὶ κάτι ἄλλο. Ὅπως δηλαδὴ τῶρα, ἀφοῦ ἐθεράπευσε κι' ἐδίδαξε κι' ἔθρεψε τὸ πλῆθος μὲ θαυμαστὸ τρόπο, ἀπολύοντάς τους κι' ἀνεβαίνοντας στὸ ὄρος, ἀνάγκασε τοὺς μαθητὰς νὰ δοθοῦν στὴ θάλασσα καὶ στὰ κύματα, ἔτσι καὶ ἔπειτα· ἀφοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του ἐθεράπευσε τὴ φύσι μας, τὴν ἐδίδαξε καὶ τὴν ἔθρεψε ὁ ἴδιος, ἀφήνοντάς μας σωματικῶς καὶ ἀνεβαίνοντας στὸν οὐρανὸ, ἔστειλε τοὺς μαθητὰς σ' ὅλον τὸν κόσμον, μὲ ἄλλα λόγια στὴν ἀλμυρὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πειρασμῶν θάλασσα

6. Τὴν ὀγδὴ Κυριακὴ Ματθαίου 14,14-22.

πειρασμῶν γέμουσαν, τῶν ἐθνῶν θάλασσαν, ὡσπερ ἐν σκάφῃ τῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸ Ἐκκλησίᾳ, μεθ' οὗ τοῖς πειρασμοῖς ἐξεδόθησαν. Οὐ μόνον δὲ ἔπεμψεν, ἀλλὰ καὶ ἠνάγκασεν. Εἴ τις οἶδε τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν ἠγαπημένον τῷ Χριστῷ θεολόγον, εἴ τις οἶδε διὰ τί συνεχωρήθη ἢ ἐπὶ Στεφάνῳ θλίψις καὶ ὁ κατ' ἐκείνην διωγμός, οἶδεν ὃ λέγω· καὶ γὰρ οὐκ ἤθελον οἱ Ἀπόστολοι τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τοῦ διωγμοῦ, διεσπάρησαν εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὕτω τὴν ἀποστολὴν ἐπλήρωσαν.

7 Οὐκ ἠναγκάσθησαν δὲ ἀπλῶς πλεῖν τὴν κοσμικὴν θάλασσαν, ἔνθα πᾶσα θλίψις καὶ πᾶν εἶδος πειρασμοῦ, ἀλλ' ὥστε προάγειν εἰς τὸ πέραν, τουτέστι νικῆσαι, καὶ τῶν πειρασμῶν ἐπέκεινα διὰ τῆς νίκης γενέσθαι. Ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν χωρὶς τοῦ Ἰησοῦ· «τὸ γὰρ πλοῖόν, φησί, σὺν αὐτοῖς ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος». Οὐ μᾶλλον τότε ἦν ἐναντίος αὐτοῖς ὁ ἄψυχος ἄνεμος, ἢ ὁ Δομετιανὸς καὶ ὁ Τραιϊανὸς καὶ ὁ Νέρων ὕστερον· μᾶλλον δὲ οὗτοι μὲν καὶ οἱ τοιοῦτοι κύματά εἰσιν ἄγρια δεινῶς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπεγειρόμενα, ὃ δὲ κινῶν καὶ ἀνεγείρων ἐναντίος ἄνεμος τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας ἐστίν, ὃ ἀντικείμενος τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ διὰ παντὸς διάβολος. Τετάρτη δέ, φησί, φυλακῇ τῆς νυκτός, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τουτέστι μετὰ τὴν ἐνάτην τῆς νυκτός ὥραν· εἰς τέσσαρα γὰρ εἰώθασιν οἱ νυκτοφυλακοῦντες διαιρεῖν τὸ τῆς νυκτός διάστημα κατὰ διαδοχὴν, ὡς εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς τετάρτης φυλακῆς ἐν ταῖς ἰσημερίαις ἀρχὴν τῆς δεκάτης τῆς νυκτός ὥραν.

8 Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ αὐτοὺς ἀφήσιν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος βασανίζεσθαι, ἵνα γυμνάσῃ πρὸς ὑπομονὴν καὶ φερεπόνους αὐτοὺς ποιήσῃ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιφανεῖς αὐτοῖς συγχωρεῖ φάν-

τῶν ἐθνικῶν, μέσα στὸ εὐαγγέλιο ὡς σκάφος καὶ στὴν Ἐκκλησία τοῦ εὐαγγελίου μὲ τὸ ὁποῖο ἐδόθησαν στοὺς πειρασμούς. Ὅχι δὲ μόνο τοὺς ἔστειλε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνάγκασε. Ὅποιος γνωρίζει τὰ σχετικά μὲ τὸν Ἰωάννη, τὸν ἀγαπημένο ἀπὸ τὸν Χριστὸ θεολόγο, ὁποῖος γνωρίζει γιατί ἐπιτράπηκε ἡ θλίψις κατὰ τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Στεφάνου καὶ ὁ διωγμὸς ποὺ ἀκολούθησε, γνωρίζει τί λέγω· διότι δὲν ἤθελαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ, ὅταν ἀναγκάστηκαν ἀπὸ τὸν διωγμὸ, διασπάρθηκαν στὸν κόσμον, κι' ἔτσι ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολὴ τους.

Ὅχι δὲ ἀπλῶς ἀναγκάστηκαν νὰ πλεύσουν στὴν κοσμικὴ θάλασσα, ὅπου ὑπάρχει κάθε εἶδος θλίψεως καὶ πειρασμοῦ, ἀλλὰ νὰ προχωρήσουν στὸ πέραν, δηλαδὴ νὰ νικήσουν καὶ νὰ ὑπερβοῦν τοὺς πειρασμούς. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν χωρὶς τὸν Ἰησοῦ· διότι, λέγει, «τὸ πλοῖο, μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦταν στὸ μέσο τῆς θαλάσσης βασανιζόμενο ἀπὸ τὰ κύματα, καθὼς ἦταν ἀντίθετος ὁ ἄνεμος». Δὲν ἦταν τότε ἀντίθετος σ' αὐτοὺς ὁ ἄψυχος ἄνεμος περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὁ Δομετιανὸς καὶ ὁ Τραιανὸς καὶ ὁ Νέρων ἀργότερα· μᾶλλον αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ παρόμοιοι μὲ αὐτοὺς εἶναι κύματα ἄγρια ἐγειρόμενα δεινῶς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ ἀντίθετος ἄνεμος ποὺ τοὺς κινεῖ καὶ τοὺς ξεσηκώνει εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας, ὁ ἀντικείμενος διαπαντὸς στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴν τετάρτη δὲ φυλακὴ τῆς νυκτός, λέγει, ἐπῆγε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατώντας ἐπάνω στὴ θάλασσα, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐνάτη ὥρα τῆς νυκτός· διότι οἱ νυκτοφύλακες συνηθίζουν νὰ διαιροῦν τὸ διάστημα τῆς νύκτας σὲ τέσσερα διαδοχικὰ τμήματα, ὥστε κατὰ τὶς ἰσημερίες ἡ ἀρχὴ τῆς τετάρτης φυλακῆς νὰ εἶναι ἀρχὴ τῆς δεκάτης ὥρας τῆς νύκτας.

Τοὺς ἀφήνει δὲ τόσην ὥρα νὰ βασανίζονται ἀπὸ τὴν τρικυμία, γιὰ νὰ τοὺς γυμνάσῃ στὴν ὑπομονὴ καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ καρτερικούς. Ἀλλὰ καὶ ἐμφανισθεῖς σ' αὐτοὺς ἔπειτα

τασμα νομίσαι τοῦτον καὶ φοβηθῆναι τοσοῦτον, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ
 φόβου κράξαι, καίτοι πρὸς τὸ σῶσαι παραγενόμενον. Τοῦτο γὰρ
 ἂν ἴδοις ποιοῦντα καὶ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ λαοῦ ἐκείνου· ὅποτε καὶ
 γὰρ ἔμελλεν αὐτοῖς ἡ θάλασσα παραδόξως ρήγνυσθαι καὶ ὁδὸν
 παρέχειν σωτήριον, τότε τὰ ἔσχατα κινδυνεύειν ἐδόκουν, τῇ κα-
 τόπιν κυκλώσει τῶν πολεμίων ἀφύκτοις συσχεθέντες κακοῖς.
 Καὶ νῦν ἐπὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ προηγεῖτο τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν
 κατεχόντων δαιμονίων ὁ σφοδρὸς συνταραγμὸς τῶν ἐλευθερου-
 μένων· οὕτω γὰρ οὐκ ἐπέραστοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔμμονοι τῇ
 μνήμῃ τῶν εὖ πεπονθότων αἱ εὐεργεσίαι γίνονται. Ἐπιφαίνεται
 δὲ αὐτοῖς ἐπικαλουμένοις πάντως ἐν τῷ κλύδωνι ἐκείνῳ τὸν
 πάντων Θεόν, δεικνὺς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ὁ χει-
 Ͼα βοηθείας ὀρέγων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. Περιπατεῖ δὲ
 ἐπὶ τῶν κυμάτων, τῆς θαλάσσης ἀγριαινούσης, δεικνὺς ἐκ πε-
 ριουσίας ὅτι αὐτός ἐστι κατὰ τὴν προφητείαν ὁ καὶ ἐπὶ τῆς θα-
 λάσσης ὡς ἐπ' ἐδάφους ὀδεύων, πρὸς ὃν φησι καὶ ὁ Δαβὶδ προ-
 φητικῶς, «ἐν τῇ θαλάσῃ αἱ ὁδοί σου, καὶ αἱ τρίβοι σου ἐν ὕδα-
 σι πολλοῖς», καὶ «σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, τὸν
 δὲ σάλλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραῦνεις»· ὅπερ ὕστερον
 ἀπειργάσατο· ὡς γὰρ τότε περιφόβους εἶδεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ μὴ
 ἐπιγνῶναι τοῦτον, ἐπεὶ καὶ νύξ ἦν, εὐθέως ἐλάλησεν αὐτοῖς,
 γνωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς φωνῆς καὶ λέγων· «ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
 βεῖσθε». Ἐγὼ εἰμι ὁ καὶ Θεὸς ὧν ἀεὶ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀνθρω-
 πος γεγονῶς δι' ὑμᾶς, ὀρώμενός τε καὶ ἀκουόμενος καὶ πάντα
 δυνάμενος· διὸ καὶ μετὰ σώματος κατὰ κυμάτων πεζεύω καὶ

ἀπὸ αὐτὸ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ τὸν νομίσουν φάντασμα καὶ νὰ φοβηθοῦν τόσο, ἂν καὶ ἦλθε γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ. Τοῦτο μάλιστα θὰ μπορούσες νὰ τὸ ἰδῆς καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου λαοῦ· ὅταν δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ διαρραγῆ παραδόξως ἐνώπιόν τους ἡ θάλασσα, γιὰ νὰ τοὺς προσφέρῃ δρόμο σωτηρίας, τότε ἐφαινόταν νὰ κινδυνεύουν τὸν ἔσχατο κίνδυνο, διότι μὲ τὴν κατοπινὴ κύκλωσι τῶν ἐχθρῶν συσφίχθηκαν ἀπὸ ἄφευκτα κακά. Καὶ τώρα κατὰ τὴν παρουσία του πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ κατέχοντα δαιμόνια ὑπῆρχε ὁ σφοδρὸς συνταραγμὸς τῶν ἐλευθερουμένων· διότι ἔτσι οἱ εὐεργεσίαι γίνονται ὄχι μόνο ἀγαπητές, ἀλλὰ καὶ μόνιμες στὴ μνήμη τῶν εὐεργετηθέντων. Ἐμφανίζεται δὲ σ' αὐτούς, καθὼς ὅπωςδῆποτε στὸν κλύδωνα ἐκεῖνο ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸ τῶν ὄλων, δεικνύοντας ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπεράνω ὄλων Θεὸς ποὺ δίδει χεῖρα βοηθείας σ' ὅσους τὸν ἐπικαλοῦνται. Περιπατεῖ δὲ ἐπάνω στὰ κύματα, ἐνῶ ἡ θάλασσα εἶναι ἀγριεμένη, δεικνύοντας μὲ τὸ παραπάνω ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ κατὰ τὴν προφητεία βαδίζει ἐπάνω στὴ θάλασσα σὰν στὸ ἔδαφος, πρὸς τὸν ὁποῖο λέγει καὶ ὁ Δαβὶδ προφητικῶς, «οἱ δρόμοι σου εἶναι στὴ θάλασσα καὶ τὰ μονοπάτια σου στὰ ἄφθονα ὕδατα»⁷, καὶ «σὺ δεσπόζεις στὸ κράτος τῆς θάλασσας καὶ σὺ καταπραΰνεις τὸν σάλιο τῶν κυμάτων της»⁸. πρᾶγμα ποὺ ἔπραξε ἀργότερα. Πραγματικὰ μόλις τοὺς εἶδε τότε φοβισμένους, ἀφοῦ δὲν τὸν εἶχαν ἀναγνωρίσει (ἐπειδὴ ἄλλωστε ἦταν καὶ νύκτα), ὠμίλησε πρὸς αὐτούς εὐθέως, γνωστοποιώντας τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τῆ φωνῆ καὶ λέγοντας, «ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβεῖσθε». Ἐγώ, αὐτὸς ποὺ εἶμαι καὶ πάντοτε Θεὸς καὶ ἐσχάτως ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ σᾶς, βλεπόμενος καὶ ἀκουόμενος, καὶ ἔχοντας δύναμι γιὰ ὅλα· γι' αὐτὸ καὶ βαδίζω σωματικὰ στὰ κύματα καὶ μπορῶ νὰ δώσω καὶ στοὺς ἄλλους

τοῖς ἄλλοις τοῦτο παρέχειν δύναμαι. Τοῦ γὰρ Πέτρου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, «Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σέ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα», ἐκέλευσε καὶ ἐγένετο.

9 Ἄλλ' ἐπὶ τὴν προτέραν ἀκολουθίαν ἀγάγωμεν τὸν λόγον, ἣν ἀνάγοντες ἐλέγομεν πεμφθῆναι τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τὴν κοσμικὴν τῶν ἔθνῶν θάλασσαν, ἀναφερομένου τοῦ Κυρίου ὡς εἰς ὄρος ἐπὶ τὸ οὐράνιον ὕψος, κάκει πάντως τὰς ὑπὲρ ἡμῶν προσάγοντος εὐχάς, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέως γεγονότος καὶ εἰσελθόντος εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ καταπετάσματος, εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν ὑπόστολον. Οἱ οὖν μαθηταὶ πεμφθέντες προάγειν εἰς τὸ πέραν, τουτέστι νικῆσαι καὶ ὑπερβῆναι τοὺς πειράζοντας, οὐκ ἐνίκησαν εἰς τέλος· ἔτι γὰρ ἐνεργός ἐστιν ὁ ἀντικείμενος καὶ τὰ ἔθνη μαίνονται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ. Τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτός, τουτέστι μετὰ τὸν φυσικὸν νόμον, μετὰ τὸν γραπτὸν νόμον, μετὰ τὴν πρώτην τοῦ Κυρίου παρουσίαν καὶ τὸν κατ' αὐτὴν τῆς χάριτος νόμον, ὁ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἔσται πάντως καιρός, καλῶς ἀναλογῶν τῇ τετάρτῃ φυλακῇ τῆς νυκτός, καθ' ὃν ὁ Κύριος ἐλεύσεται καταπατῶν καὶ καταργῶν καὶ δουλούμενος πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν· μέλλει γὰρ καταργήσειν ἐμφανῶς καὶ καταπατήσειν τὰ δεινῶς ἐπεγειρόμενα κύματα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ.

10 Μέμνησθε γὰρ ὅτι κύματα κινούμενά τε καὶ διεγειρόμενα ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου πνεύματος τοὺς ἄρχοντας τοῦ κόσμου ἀναγωγικῶς ὁ λόγος ἐπεδείκνυ· καί, ἵνα τὰ μεταξὺ παραλείπω κατὰ μέρος θεωρεῖν, ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, τοῦ τε Ἰησοῦ καὶ Πέτρου τοῦ μεταστάντος πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ διαπεράσαντες ἤλθον εἰς τὴν γῆν· καὶ

τὴν ἰκανότητα γι' αὐτό. Πραγματικά, ὅταν ὁ Πέτρος εἶπε, «Κύριε, ἂν εἶσαι σύ, παράγγειλε νὰ ἔλθω πρὸς ἐσένα ἐπάνω στὰ ὕδατα», διέταξε καὶ ἔγινε.

9 Ἄλλὰ ἃς ἐπαναφέρωμε τὸν λόγο στὴν προηγουμένη του σειρᾶ, ὅπου ἀναγωγικῶς ἐλέγαμε ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐστάλθηκαν στὴν κοσμικὴ θάλασσα τῶν ἐθνῶν, ἐνῶ ὁ Κύριος ἀνέβαινε στὸ οὐράνιο ὕψος σὰν σὲ ὄρος, καὶ ἐκεῖ φυσικὰ προσῆγε τὶς εὐχὰς γιὰ χάρι μας, ἀφοῦ ἔγινε γιὰ μᾶς ἀρχιερεὺς καὶ εἰσῆλθε στὰ ἐνδότερα τοῦ καταπετάσματος, γιὰ νὰ ἐξιλεώνη τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν ἀπόστολο⁹. Οἱ μαθηταὶ λοιπὸν ἀποσταλέντες γιὰ νὰ μεταβοῦν στὸ πέραν, δηλαδὴ νὰ νικήσουν καὶ ξεπεράσουν τοὺς πειρατάς, δὲν ἐνίκησαν ὀλοκληρωτικά· διότι ἀκόμη ὁ ἀντίπαλος εἶναι ἐνεργὸς καὶ τὰ ἔθνη μαίνονται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴν τετάρτη ὅμως φυλακὴ τῆς νύκτας, δηλαδὴ μετὰ τὸν φυσικὸ νόμο, μετὰ τὸν γραπτὸ νόμο, μετὰ τὴν πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ τὸν νόμο τῆς χάριτος ποὺ ἐδόθηκε κατ' αὐτήν, θὰ ἔλθῃ ὅπωςδήποτε ὁ καιρὸς τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀναλογεῖ ἀκριβῶς στὴν τετάρτη φυλακὴ τῆς νύκτας. Τότε θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος καταπατώντας καὶ καταργώντας καὶ ὑποδουλώνοντας κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ δύναμι· διότι πρόκειται νὰ καταργήσῃ πλήρως καὶ νὰ καταπατήσῃ τὰ δεινῶς ἐγειρόμενα κύματα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας του.

10 Ἐνθυμεῖσθε πραγματικά ὅτι ὁ λόγος ὑπεδήλωνε ἀναγωγικῶς μὲ τὰ κύματα, τὰ κινούμενα καὶ διεγειρόμενα ἀπὸ τὸ ἀντίπαλο πνεῦμα, τοὺς ἄρχοντες τοῦ κόσμου. Ἐνθυμεῖσθε ἐπίσης, γιὰ νὰ παραλείψω τὶς ἐνδιάμεσες λεπτομέρειες, ὅτι, ὅταν ἀνέβηκαν στὸ πλοῖο ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Πέτρος ποὺ εἶχε μεταστῆ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὸ πλοῖο, ἐκόπασε ὁ ἄνεμος, καὶ ἀφοῦ διεπέρασαν, ἔφθασαν στὴν ξηρὰ. Πραγματικά, ὅταν ὁ

γὰρ τοῦ Κυρίου καὶ πάντων τῶν ἐξ ἡμῶν μεταστάντων ἀγίων, οὗς ὑπεσήμενεν ὁ Πέτρος, κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν σὺν ἡμῖν γενομένων, τὸ νοητὸν ἀντικείμενον πνεῦμα τελείως καταργηθήσεται, καὶ ἡμεῖς τὴν πολυκύμαντον τοῦ βίου διαπεράσαντες θάλασσαν, εἰς τὴν γῆν τῶν πραέων εἰσελευσόμεθα, ἔνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός. «Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ», φησὶν, «ἐλθόντες, προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες, ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ»· καὶ τότε γάρ, «πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς».

11 Ἀλλὰ τῆς ἀναγωγῆς ἀφιέμενοι, τῆς ἀρχῆς ἐπιμνησθῶμεν τῶν λόγων· ἡ δὲ ἦν, ὡς μὴ μόνον τοῖς τελείοις τὴν πίστιν οἱ πειρασμοὶ λυσιτελοῦσιν, ὡς τῷ Ἰωβ καὶ τῷ Πέτρῳ καὶ Παύλῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀτελεῖς τελειοῦσιν ἐπιφερόμενοι. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐχ ὁ Πέτρος μόνος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ μόνον, οἳ καὶ αὐτοὶ ἔτι ἀτελεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ πάντες, τοσοῦτον πρὸς πίστιν ὑπ' ἐκείνου τοῦ πειρασμοῦ ὠφελήθησαν, ὡς προσελθόντες προσκυνῆσαι τῷ Ἰησοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν, «ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ». Καλῶς ἄρα φησὶν ὁ ἀπόστολος, ὃν τὴν ἀρχὴν προηγάζομεν· «μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

12 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι διπλοῦν ἐστὶ τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν· ἀλλ' οὐ τοῦτο λέγω νῦν, ὅτι δ' ἡδονῆς καὶ ὀδύνης, δι' ὑγείας καὶ νόσου, διὰ δόξης καὶ ἀδοξίας, δι' εὐπορίας καὶ ἀπορίας, ἐπάγονται τοῖς ἀνθρώποις οἱ πειρασμοί, ἐν οἷς καὶ

Κύριος καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι ποῦ θὰ μεταστοῦν ἀπὸ μᾶς, τοὺς ὁποίους ὑπεσήμαινε ὁ Πέτρος, συναντηθοῦν μὲ μᾶς κατὰ τὴν δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τότε τὸ νοητὸ ἀντίπαλο πνεῦμα θὰ καταργηθῆ τελείως κι' ἐμεῖς, περνώντας τὴν πολυκύμαντη θάλασσα τοῦ βίου, θὰ εἰσέλθωμε στὴ γῆ τῶν πράων, ἀπὸ ὅπου ἀπουσιάζει κάθε ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός. «Οἱ εὐρισκόμενοι δὲ στὸ πλοῖο», λέγει, «ἦλθαν καὶ προσκύνησαν τὸν Ἰησοῦ, λέγοντας, ἄληθινὰ εἶσαι Υἱὸς Θεοῦ»· τότε δὲ «κάθε γόνατο ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ κάθε γλῶσσα θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι Κύριος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γιὰ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς»¹⁰.

11 Ἀλλά, ἀφήνοντας τὴν ἀναγωγικὴ ἐρμηνεία, ἃς ἐνθυμηθοῦμε τὴν ἀρχὴ τῶν λόγων μας. Καὶ αὐτὴ ἦταν, ὅτι οἱ πειρασμοί, ὅταν ἔρχονται, δὲν ὠφελοῦν μόνο τοὺς τελείους στὴν πίστι, ὅπως τὸν Ἰῶβ καὶ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Παῦλο καὶ τοὺς ὁμοίους, ἀλλὰ καὶ τελειοποιοῦν τοὺς ἀτελεῖς. Διότι ἐδῶ ὄχι μόνο ὁ Πέτρος οὔτε μόνο οἱ ἄλλοι μαθηταί, ποῦ ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἀτελεῖς ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἐπάνω στὸ πλοῖο, τόσο πολὺ ὠφελήθησαν στὴν πίστι ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν πειρασμό, ὥστε προσῆλθαν καὶ προσκύνησαν τὸν Ἰησοῦ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, «ἀληθινὰ εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Καλῶς λοιπὸν λέγει ὁ ἀπόστολος ποῦ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή· «μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποῦ ὑπομένει πειρασμό, διότι γινόμενος δόκιμος θὰ λάβῃ τὸν στέφανο τῆς ζωῆς»¹¹.

12 Δὲν θέλω δέ, ἀδελφοί, ν' ἀγνοῆτε ὅτι τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν εἶναι διπλό. Δὲν ἐννοῶ μὲ αὐτὸ τοῦτο τώρα, ὅτι οἱ πειρασμοὶ ἐπιφέρονται στοὺς ἀνθρώπους δι' ἡδονῆς καὶ ὀδύνης, δι' ὑγείας καὶ νόσου, διὰ δόξης καὶ ἀδοξίας, δι' εὐπορίας καὶ ἀπορίας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολὺ χειρότεροι εἶναι οἱ διὰ τῆς

πολλῶ χειρούς εἰσὶν οἱ δι' ἡδονῆς καὶ ὑγείας, καὶ δόξης καὶ εὐπορίας· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐ περὶ ταύτης λέγω ὑμῖν νῦν τῆς διπλόης τῶν πειρασμῶν. Ἀλλὰ ποίαν ἀποδέχομαι νῦν ὑμᾶς ἐπιγνῶναι; Σκοπεῖτε καὶ μαθήσεσθε. Οὗτος ὁ μέγας Ἰάκωβος, ὁ κατὰ σάρκα διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἰωσήφ τῆς Παρθενομήτορος κατὰ θείαν οἰκονομίαν μνηστεῖαν ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου καλούμενος, εἰπὼν ὅτι, «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις», καὶ ὅτι «μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς», εἶτα καθάπερ ἂν εἴ τις εἶπε πρὸς αὐτόν, καὶ μὴν εἰσὶν οἱ βλασφημοῦσιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, οἱ δὲ καὶ ἀπογινώσκουσι τελέως ἑαυτῶν, ἄλλοι δὲ καὶ βρόχον ἑαυτοῖς ἀνάπτουσιν, εἰ δὲ καὶ ὁ πειρασμὸς τῶν ἐμφύτων ἢ καὶ σαρκικῶν, θυμοῦ τυχὸν ἢ ἐπιθυμίας, οἱ μὲν φόνοις ἔσθ' ὅτε περιέπεσαν, οἱ δὲ τῇ ἀκολασίᾳ ἑαυτοὺς ἐξέδωκαν· πῶς οὖν ἐκ Θεοῦ ὁ πειρασμὸς καὶ στεφάνων πρόξενος; οἷον πρὸς τοὺς τοιαῦτα λέγοντας ἀπολογούμενος ἐπάγει· «μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι· πειράζει γὰρ αὐτὸς οὐδένα· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστὶ κακῶν»· πειρασμὸν ἐνταῦθα τὸ κακὸν δηλονότι καὶ τὴν ἀμαρτίαν λέγων, καὶ τὸ ταύτη περιπεσεῖν, ἧς καὶ ὁ Χριστὸς ἔμεινεν ἀπειραστος, καίτοι πειρασθεὶς ἄλλως· «ἐξ ὧν γὰρ ἔπαθε», φησί, «πειρασθεὶς δύναται τοῖς πειραζόμενοις βοηθῆσαι»· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος πειρασθῆναι κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου φωνήν.

13 Ὡστε πειρασμοὶ λέγονται καὶ τὰ ἐπερχόμενα τοῖς ἀνθρώποις ἐξωθεν κατὰ τὸ σῶμα λυπηρά, καὶ αὐτὴ ἢ προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ, εἰ καὶ ἀνεύθυνός ἐστιν· ἐπεὶ καὶ τῷ Κυρίῳ πειράζων

12. Ἰακ. 1,2.

13. Ἰακ. 1,13.

ἡδονῆς καὶ τῆς ὑγείας, τῆς δόξης καὶ τῆς εὐπορίας· εἶναι βέβαια καὶ αὐτὴ ἡ διαίρεσις, ἀλλὰ τώρα δὲν σᾶς λέγω γι' αὐτὴν τὴ διπλὴ τῶν πειρασμῶν. Ποιὰ θέλω τώρα νὰ γνωρίσετε; Προσέξτε καὶ θὰ μάθετε. Αὐτὸς ὁ μέγας Ἰάκωβος, ὁ κατὰ σάρκα καλούμενος ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου ἐξ αἰτίας τῆς κατὰ τὴν θεία οἰκονομία μνηστείας τοῦ Ἰωσήφ μὲ τὴν Παρθενομήτορα Μαρία, ἀφοῦ εἶπε νὰ χαίρετε «ὅταν περιπέσετε σὲ ποικίλους πειρασμοὺς»¹² καὶ ὅτι «μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑπομένει πειρασμό, διότι θὰ λάβῃ τὸν στέφανο τῆς ζωῆς», ἔπειτα, σὰν νὰ τοῦ ἔλεγε κανεὶς, καὶ ὅμως ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ βλασφημοῦν στοὺς πειρασμούς, ἄλλοι ποὺ ἀπελπίζονται τελείως, ἄλλοι ποὺ κρεμοῦν γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ βρόχο, ἐὰν δὲ ὁ πειρασμὸς εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς ἐμφύτους καὶ σαρκικούς, ἀπὸ θυμὸ ἴσως ἢ ἐπιθυμία, ἄλλοι μερικὲς φορὲς περιπίπτουν σὲ φόνους, ἄλλοι δὲ παραδίδονται στὴν ἀκολασία· πῶς λοιπὸν ὁ πειρασμὸς εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πρόξενος στεφάνων; Σὰν ν' ἀπολογῆται λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰάκωβος προσθέτει· «κανεὶς πειραζόμενος νὰ μὴ λέγῃ, ὅτι πειράζομαι ἀπὸ τὸν Θεό· διότι αὐτὸς δὲν πειράζει κανένα· ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείραστος στὰ κακά»¹³. Ἐδῶ πειρασμὸ ἐννοεῖ τὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ νὰ περιπέσῃ κανεὶς σ' αὐτὴν, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ὁ Χριστὸς ἔμεινε ἀπείραστος, μολονότι ἀλλοιῶς ἐπειράσθηκε· διότι, λέγει, «ἀπὸ ὅσα ἔπαθε πειρασθεὶς, μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τοὺς πειραζομένους»¹⁴· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴ βάπτισί του στὸν Ἰορδάνη ἀνέβηκε στὸ ὄρος γιὰ νὰ πειρασθῆ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελίου¹⁵.

- 13 Ὡστε πειρασμοὶ λέγονται καὶ οἱ ἐπερχόμενες στοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ἔξω κατὰ τὸ σῶμα λυπηρὲς ἐπιδράσεις, καὶ ἡ ἴδια ἡ προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ, ἂν καὶ δὲν εἶναι κάτι τὸ ἐνοχο, ἀφοῦ καὶ τὸν Κύριο τὸν προσέβαλε πειράζοντας. Πειρασμοὶ

14. Ἐβρ. 2,18.

15. Ματθ. 4,1.

προσέβαλε. Πειρασμοὶ λέγονται καὶ αἱ ἁμαρτίαι, καθ' ἧς ἕκαστος ἡμῶν πειράζεται, ὡς ὁ αὐτὸς Ἰακωβὸς φησιν· «ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· ἢ γὰρ ἐπιθυμία, φησί, συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἢ δὲ ἁμαρτία τελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον»· τίνα θάνατον; Τὸν αἰώνιον, ὃς ἐστὶν ὁ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ Θεοῦ χωρισμός. Ὅν νῦν μὲν ἐπηκολούθησεν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι συντελείας καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος, τότε δὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἔψεται τοῖς μὴ ἐνταῦθα μετανοήσασιν ἢ ἀφόρητος καὶ ἀτελεύτητος τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος κόλασις, καταδιασθεῖσι δικαίως ὑπὸ τοῦ δυναμένου καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννη.

14 Τοῦτον φύγωμεν, ἀδελφοί, τὸν πειρασμὸν ὅση δύναμις· καὶ γὰρ τὸ φυγεῖν τοῦτον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ. Ἐπὶ τούτῳ λυπηθῶμεν, ὅταν ἴδωμεν ἐαυτοὺς αὐτῷ περιπεσόντας. Ἐὰν ἐπὶ τούτῳ λυπηθῶμεν ὅσον δεῖ, μετάνοιαν ἑαυτοῖς ἀμεταμέλητον κατεργασόμεθα πρὸς σωτηρίαν. Τοῦτον καὶ ἐγὼ τὸν πειρασμὸν ἤκω νῦν ἀφ' ὑμῶν ἄραι, οὐ τὸν ζημιοῦντα καὶ βλάπτοντα προσκαιρῶς, ἀλλὰ τὸν αἰωνίως. Ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗ ἡμεῖς ἐσμεν χάριτι αὐτοῦ διάκονοι, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀρχιερεὺς ἐστίν, οὐ τῶν προσκαιρῶν, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν εἰς τὰ ὄντως ἅγια, οὐ πρόσκαιρον ἀλλ' αἰωνίαν λύτρωσιν τὴν ἡμετέραν εὐρόμενος· ἦν καὶ ἡμεῖς ἤκομεν κομίζοντες, τὴν αἰωνίαν ἀπολύτρωσιν, εἴ γε πείθεσθε, τῶν ψυχικῶν πειρασμῶν ἀλλ' οὐ τῶν σωματικῶν· τὰ γὰρ ὄπλα ἡμῶν οὐ σαρκικά, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, οὐ τῶν αἰσθητῶν ἀλλὰ τῶν ὑπὸ τοῦ νοητοῦ πολεμίου καθ' ἡμῶν γεγονότων.

λέγονται κι' οί ἁμαρτίες, κατὰ τις ὁποῖες ὁ καθένας μας πειράζεται, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰάκωβος: «συρόμενος καὶ δελεαζόμενος ἀπὸ τῆ δικῆ του ἐπιθυμία· διότι ἡ ἐπιθυμία, λέγει, ὅταν συλλάβῃ, γεννᾷ τὴν ἁμαρτία, ἡ δὲ ἁμαρτία, ὅταν τελεσθῆ, γεννᾷ τὸν θάνατο»¹⁶. Ποῖόν θάνατο; τὸν αἰώνιο, πὺ εἶναι ὁ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας χωρισμὸς τοῦ θεοῦ ἀπὸ τὴν ψυχῆ. Τοῦτον τῶρα μὲν ἀπὸ τοῦ Ἄδμ μέχρι τῆς συντελείας ἀκολούθησε καὶ ὁ θάνατος τοῦ σώματος, τότε δέ, στὸν μέλλοντα αἰῶνα, γιὰ ὅσους δὲν μετανόησαν ἐδῶ θ' ἀκολουθήσῃ ἡ ἀφόρητος καὶ ἀτελεύτητος κόλασις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀφοῦ καταδικασθοῦν δικαίως ἀπὸ τὸν δυνάμενο νὰ καταστρέψῃ στὴ γέεννα τοῦ πυρὸς καὶ ψυχῆ καὶ σῶμα.

- 14 Αὐτὸν τὸν πειρασμὸ ἄς τὸν ἀποφύγωμε ὅσο μποροῦμε, ἀδελφοί· διότι τὸ νὰ τὸν ἀποφύγωμε εὐρίσκεται στὴν ἐξουσία μας. Ὅταν ἰδοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ ἔχουν περιπέσει σ' αὐτόν, νὰ λυπηθοῦμε γι' αὐτό. Ἐὰν λυπηθοῦμε γι' αὐτό, ὅσο χρειάζεται, θὰ προετοιμάσωμε στὸν ἑαυτὸ μας μετάνοια ἀμεταμέλητη γιὰ τὴ σωτηρία. Τοῦτον τὸν πειρασμὸ ἔρχομαι κι' ἐγὼ τῶρα νὰ ἀνασηκώσω ἀπὸ σᾶς, ὄχι αὐτὸν πὺ προσκαίρως μόνο ζημιώνει καὶ βλάπτει, ἀλλ' ἐκεῖνον πὺ βλέπει αἰωνίως. Διότι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, τοῦ ὁποίου ἐμεῖς εἴμαστε διάκονοι μὲ τὴ χάρι του, εἶναι ἀρχιερεὺς τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ὄχι τῶν προσκαίρων, καὶ εἰσῆλθε μὲ τὸ αἷμα του στὰ ὄντως ἅγια, ἀφοῦ εὔρε γιὰ μᾶς λύτρωσι ὄχι πρόσκαιρη ἀλλ' αἰωνία· αὐτὴν ἐρχόμαστε κι' ἐμεῖς νὰ σᾶς φέρωμε, ἂν πείθεσθε, τὴν αἰώνιο ἀπολύτρωσι τῶν ψυχικῶν πειρασμῶν καὶ ὄχι τῶν σωματικῶν· διότι τὰ ὄπλα μας δὲν εἶναι σαρκικὰ κατὰ τὸν ἀπόστολο¹⁷, ἀλλὰ εἶναι δυνατὰ γιὰ τὸ Θεὸ πρὸς καθαίρεσι ὀχυρωμάτων, ὄχι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ τῶν κατασκευασμένων ἐναντίον μας ἀπὸ τὸν νοητὸ ἐχθρό.

17. Β' Κορ. 10,4.

15 Ὑμεῖς δὲ δοκεῖτέ μοι ταύτην μηδὲ συνορᾶν μηδὲ ζητεῖν τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν κατὰ ψυχὴν πειρασμῶν· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ μάλιστα λυπεῖσθε τοῖς πειρασμοῖς, ἐφ' οἷς ἔδει χαίρειν, ὡς προξενούσιν, εἴ γε βουλόμεθα, τὴν αἰωνίαν ἡμῖν ἀπολύτρωσιν· καὶ παρ' ἐμοῦ ταύτην μάλιστα ζητεῖτε τὴν ἄνεσιν τῶν σωματικῶν πειρασμῶν, ἧς ἐγὼ μᾶλλον καταφρονήσας, πρὸς ὑμᾶς ἦλθον, συμπάσχειν ὑμῖν αἰροῦμενος. Καίτοι, εἰ ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν λυπούμεθα μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐπερχομένοις ἡμῖν ἐπιζημίσις, οὐ μόνον ἢ τῆς ψυχῆς σωτηρία καὶ ἡ αἰωνία λύτρωσις ἡμῖν προσέσται, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν προσκαιρῶν πειρασμῶν ἀπολύτρωσις. Πόθεν γὰρ ὀδυνηρός τε καὶ πολυστένακτος, φιλοπόλεμός τε καὶ πολυσύμφορος ἡμῖν ὁ βίος γέγονεν; Οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐμβαλεῖν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς εἰς τὸν ἀπηγορευμένον πειρασμόν, τὴν ἀμαρτίαν λέγω; Ἄν τοίνυν ἑαυτοὺς καθάρωμεν ἀρτίως ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας διὰ τῆς μετανοίας, κἀνταῦθα μετριωτέραν δεησόμεθα πειρασμῶν καὶ κατὰ καιρὸν εἰς τὸν ἄλυπον καὶ ἀνεπηρέαστον ἐπανήξομεν βίον.

16 Ἐπιστρέψαντες οὖν ἑαυτοὺς πρὸς τὸν σωτήριον τοῦτον λογισμόν, μὴ ἐπὶ ταῖς σωματικαῖς ἐπιφοραῖς καὶ ζημίαις λυπώμεθα καὶ ἀδημονῶμεν μᾶλλον, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς ψυχικαῖς ζημίαις, αἳ εἰσιν ὄντως πειρασμοὶ καὶ λύπης ἀληθῶς ἀξίαι· ἵνα καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καθάπερ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξε λέγωμεν, «μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», τὸν ἀπηγορευμένον καὶ ὑπεύθυνον πάντως, «ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ἀμήν.

15 Ἐσεῖς ὁμως μοῦ φαίνεσθε ὅτι οὔτε ἀντιλαμβάνεσθε οὔτε ζητεῖτε τὴν ἀπολύτρωσι τῶν ψυχικῶν πειρασμῶν· διότι λυπεῖσθε γιὰ ἐκείνους τοὺς πειρασμοὺς κυρίως, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ χαίρετε, ἀφοῦ, ἂν θέλωμε, μᾶς προξενοῦν τὴν αἰωνία ἀπολύτρωσι· κι' ἀπὸ ἐμένα αὐτὴν κυρίως τὴν ἀφαίρεσι τῶν σωματικῶν πειρασμῶν ζητεῖτε, τὴν ὁποία ἐγὼ καταφρονῶντας περισσότερο ἤλθα πρὸς σᾶς, προτιμώντας νὰ συμπάσχω μαζί σας. Καὶ ὁμως, ἂν λυπούμαστε περισσότερο γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας παρὰ γιὰ τὶς ἐπιζήμιες ἐπιρροὲς πού μᾶς ἔρχονται, ὄχι μόνο ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ αἰωνία λύτρωσις θὰ εἶναι μαζί μας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπολύτρωσις τῶν προσκαίρων πειρασμῶν. Ἀπὸ ποῦ τάχα ἔγινε ὀδυνηρὸς καὶ πολυστένακτος, φιλοπόλεμος καὶ πολυσύμφορος γιὰ μᾶς ὁ βίος; Δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐβάλαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸν ἀπηγορευμένο πειρασμό, δηλαδὴ στὴν ἁμαρτία; Ἄν λοιπὸν καθαρίσωμε τώρα τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε ἁμαρτία διὰ τῆς μετανοίας, κι' ἐδῶ θὰ χρειασθοῦμε μετριωτέρους πειρασμοὺς καὶ στὸν κατάλληλο καιρὸ θὰ ἐπιστρέψωμε στὸν ἄλυπο καὶ ἀπειραστο βίον.

16 Ἐπιστρέφοντας λοιπὸν πρὸς τὸν σωτήριον τοῦτο λογισμό, νὰ μὴ λυπούμαστε καὶ ἀδημονοῦμε μᾶλλον γιὰ τὶς σωματικὲς προσβολές, ἀλλὰ γιὰ τὶς σωματικὲς ζημίες, πού εἶναι πραγματικὰ πειρασμοὶ καὶ ἀληθινὰ ἄξιες λύπης· γιὰ νὰ λέγωμε πρὸς τὸν Θεό, ὅπως μᾶς ἐδίδαξε αὐτός, «μὴ μᾶς βάλης σὲ πειρασμό», τὸν ἀπηγορευμένο καὶ ἔνοχο πάντως πειρασμό, «ἀλλὰ ἀπάλλαξέ μας ἀπὸ τὸ πονηρό. Διότι ἰδική σοι» εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων»¹⁸. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Γ'

ΠΕΡΙ

ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΕΣ ΠΑΘΩΝ
ΚΑΙ ΟΤΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΑΛΛΑ ΟΙ ΥΠΟΤΑΓΕΝΤΕΣ Σ' ΑΥΤΟΝ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ

Ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λιτῆς

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ'

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΤΩΝ ΤΑΥΤΑΙΣ ΠΑΘΩΝ
ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΟΣΜΟΣ
ΟΥ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΩΡ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΕΣΤΙΝ
ΟΥ ΤΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΕΣΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΑΛΛ' ΟΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
ΥΠΟΤΑΓΕΝΤΕΣ ΑΥΤΩι

Ἐξεφωνήθη ἐν λιτῇ

σπερ ἐπὶ τῆς γεωργομένης γῆς οἰά τις
σπείρει, τοιαῦτα καὶ θερίσει, κἂν μὲν
ἐμφυτεύσῃ ταύτῃ δένδρα εὐκαρπα, ἢ
σπείρει σῖτον ἢ κριθὴν ἢ ἄλλο τι τῶν
εὐχρήστων, ταῦτα ἐκείνη καὶ τρέφει
καὶ αὖξει καὶ τελεσφορεῖ, ἀνέργαστον
δὲ ταύτην καὶ ἄσπαρτον ἀφείς, τρέφει
μὲν βοτᾶνας, ἀλλ' οὐκ εὐχρήστους, καὶ
μάλιστα τὰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῆς
καθ' ἡμῶν κατάρας, καὶ δένδρον ὁμοίως εἰάν βλαστήσῃ, ἄκαρ-
πον καὶ τοῦτο καὶ ἀνωφελὲς καὶ ἀκανθηφόρον ὡς τὰ πολλά·

ΟΜΙΛΙΑ 33

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΕΣ ΠΑΘΩΝ
ΚΑΙ ΟΤΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΑΛΛΑ ΟΙ ΥΠΟΤΑΓΕΝΤΕΣ Σ' ΑΥΤΟΝ
ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ

Ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λιτῆς

1

πως στήν καλλιεργουμένη γῆ, ὅ,τι σπείρει κανεῖς, τέτοια καὶ θὰ θερίση, καὶ ἂν μὲν φυτεύση σ' αὐτὴν δένδρα εὐκαρπα, ἢ σπείρη σιτάρι ἢ κριθάρι ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ χρήσιμα, αὐτὰ τρέφει ἐκείνη καὶ αὐξάνει καὶ καθιστᾷ ὠριμα, ἂν δὲ τὴν ἀφήση ἀνόργωτη καὶ ἄσπαρτη, αὐτὴ τρέφει μὲν χόρτα, ἀλλ' ὄχι χρήσιμα, καὶ μάλιστα τὰ ἀγκάθια καὶ τριβόλια τῆς ἐναντίον μας κατάρας, ἂν δὲ βλαστήσῃ ἐπίσης καὶ κάποιο δένδρο, αὐτὸ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστο

οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὁποίας τις ἐμποιήσει ταύτη διαθέσεις, τοιούτων καὶ ἀπολαύει. Κἂν μὲν ὁμιλίαις χρῆται χρησταῖς καὶ διδασκαλίας ἀκούη τε καὶ ὑπακούη πνευματικῆς καὶ εἰς ἔργον ἄγῃ τὰ κατ' αὐτήν, γεωργεῖ τὰς ἀρετὰς καὶ τῷ Θεῷ εὐχρηστος γίνεται, τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτῷ. Ἐὰν δὲ ὁμιλίαις οὐ καλαῖς χαίρη καὶ διδασκαλίας οὐκ ἀκούη πνευματικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκουσθεῖσαν παρὰ φαῦλον τίθεται, ἀγριαίνει καὶ ὑλομανεῖ καὶ τρέφει τὰ πάθη τὰ πονηρὰ καὶ ἀναδίδωσιν οἴκοθεν τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ κέντρα τοῦ θανάτου, τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἅπερ εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι.

Καὶ ὁ ἀρχέκακος γὰρ ὄφεις τὴν ἀρχήν, ὡς πάντες γινώσκετε, διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐκκεντήσας τὸν ἄνθρωπον, θνητὸν αὐτὸν ἀπειργάσατο, καὶ τοῦ χωρίου τῆς τρυφῆς ἐκβαλὼν, εἰς τὸν φθαρτὸν καὶ πολυώδυνον τοῦτον μετεστήσατο κόσμον. Νῦν δέ, ἂν μὴ διὰ μετανοίας τις ἐπισπεύσῃ τῶν παρ' αὐτοῦ τραυμάτων τὴν ἴασιν, τῇ αἰωνίῳ κολάσει καὶ τῷ πυρὶ τῆς γεέννης παραπεμφθήσεται. Ὡσπερ δὲ ταῖς ἀγρίαις ὕλαις καὶ τῷ δάσει τῶν ἀκανθῶν τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς ἐμφωλεύουσιν, οὕτως ὁ ἀρχέκακος οὗτος δράκων, τὸ μέγα καὶ πάνδημον θηρίον κατὰ τὸν Ἰώβ, ὑπὸ παντοδαπὰ δένδρα τῆς ἡδυπαθείας ἐνδiciaitᾶται· ἐμπροσθεν δέ, φησὶν, αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια. Ταύτης τῆς ἀπώλειας ἀνωτέρους ὑμᾶς εἶναι πάντας ποθῶν ἐγὼ καὶ πάντα ποιῶν, κοπιῶ ὑπὲρ ὑμῶν, ἀδελφοί, καὶ ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ πνευματικῇ καθ' ἡμέραν μὲν τοῖς προσιούσιν, ἐπ' Ἐκκλησίας δὲ καὶ κοινῇ πρὸς πάντας, τοῦ καιροῦ διδόντος· αὕτη γὰρ ὑλοτομεῖ τὰ ἄλση τὰ πονηρὰ καὶ ἀναμοχλεύει τῶν ἁμαρτημάτων τὰ βάθη

ἄκαρπο καὶ ἀνωφελές καὶ ἀκανθηφόρο· ἔτσι καὶ στὴν περίπτωσι τῆς ψυχῆς, ὅποιες διαθέσεις ἐμβάλῃ κανεῖς σ' αὐτήν, αὐτὲς καὶ ἀπολαμβάνει. Καὶ ἂν μὲν ἔχη καλὲς συναναστροφές καὶ ἀκούη καὶ ὑπακούη πνευματικὴ διδασκαλία καὶ ἐφαρμόζη τὰ παραγγέλματά της, καλλιεργεῖ τὶς ἀρετὲς καὶ καθίσταται εὐχρηστος γιὰ τὸν Θεό, καθὼς ἐπίσης καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ στὸν ἑαυτό του. Ἐὰν δὲ ἀρέσκεται σὲ κακὲς συναναστροφές καὶ δὲν ἀκούη πνευματικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκουσθεῖσα τὴν ἐκλαμβάνῃ ὡς φαύλη, τότε ἀγριεύει καὶ φουντώνει καὶ τρέφει τὰ πονηρὰ πάθη καὶ παράγει τὰ ἀγκάθια καὶ τὰ κέντρα τοῦ θανάτου, τόσο τῆς ψυχῆς ὅσο καὶ τοῦ σώματος, δηλαδὴ τὶς ἁμαρτίες.

Καὶ ὁ ἀρχέκακος ὄφις ἄλλωστε στὴν ἀρχή, ὅπως γνωρίζετε ὅλοι, ἀφοῦ διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐκέντρισε τὸν ἄνθρωπο, τὸν κατέστησε θνητό, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐξέβαλε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς τρυφῆς, τὸν μετέστησε σ' αὐτὸν τὸν φθαρτὸ καὶ πολυώδυνο κόσμο. Τώρα δέ, ἂν δὲν ἐπισπεύσῃ κανεῖς τὴν ἴασι τῶν ἀπ' αὐτὸν τραυμάτων διὰ τῆς μετανοίας, θὰ σταλῇ στὴν αἰώνια κόλασι καὶ στὸ πῦρ τῆς γεέννης. Ὅπως δὲ στὶς ἄγριες λόχμες καὶ στὰ δάση τῶν ἀγκαθιῶν φωληάζουν τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς, ἔτσι ὁ ἀρχέκακος αὐτὸς δράκων, τὸ μεγάλο καὶ παγκόσμιο θηρίο κατὰ τὸν Ἰώβ¹, ζῆ κάτω ἀπὸ τὰ παντοειδῆ δένδρα τῆς ἡδυπαθείας· ἐμπρὸς δὲ ἀπὸ αὐτό, λέγει, τρέχει ἡ ἀπώλεια. Ἐπιθυμώντας νὰ εἴσθε ὅλοι ἐπάνω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπώλεια καὶ κάνοντας τὰ πάντα γι' αὐτό, κοπιᾶζω γιὰ σᾶς, ἀδελφοί, καὶ μὲ λόγο καὶ μὲ διδασκαλία πνευματικὴ, καθημερινῶς μὲν σ' ἐκείνους ποὺ ἔρχονται στὴν ἔδρα μου, ὅταν δὲ τὸ φέρῃ ὁ καιρὸς καὶ δημοσία σὲ ὅλους στὴν ἐκκλησία· διότι αὐτὴ ἡ διδασκαλία ὑλοτομεῖ τὰ ἄλση τὰ πονηρὰ καὶ ἀναμοχλεύει τὰ βάθη τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἀμβλύ-

καὶ ἀμβλύνει τῆς κακίας τὰ κέντρα καὶ θριαμβεύει τὸν ἀρχέκακον δράκοντα καὶ φανεροῖ τὴν ἀπλανῆ τρίβον καὶ παρέχει γνῶσιν σωτήριον.

3 Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην, οὐκ ἰδιώτας μόνον ἔχει, ἀλλὰ καὶ σοφούς, τῇ τε φύσει καὶ τῇ μελέτῃ τῶν ἔξω τε καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς μαθημάτων· διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ πολὺ οὐδὲ λίαν ἰδιωτικὴν ποιοῦμαι τὴν ὁμιλίαν, μᾶλλον βουλόμενος ἀνάγειν τοὺς χθαμαλωτέρους ἢ κατάγειν διὰ τούτους καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους. Ὁ δὲ προσέχων καὶ ἀκούων τῆς διδασκαλίας ἐπιμελῶς, κἂν ἰδιώτης ᾖ, οὐ πάντῃ ἀγνοήσει τὰ λεγόμενα, καὶ ὅπερ ἂν δυνηθῆ καταλαβεῖν καὶ κατασχεῖν καὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, κἂν λίαν ὀλίγον ᾖ, φυγαδεύσει μὲν ἐκ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς πᾶσαν κακίαν, ἀύξηθήσεται δὲ καὶ πληρώσει καὶ σώσει τὴν δεξαμένην αὐτὸ καρδίαν· ὡς γὰρ ἐκ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ὑπάρχον, ἐξομοιοῦται τῷ λίθῳ ἐκείνῳ, ὃν ἔλεγεν ὁ Δαυιδ, ὅτι ἐκινήθη ἀπὸ ὄρους ὀλίγος πάνυ καὶ πατάξας τὴν εἰκόνα τῶν παραρρεόντων τούτων ἐλέπτυνε καὶ διέλυσεν, αὐτὸς δὲ πλατυνθεὶς ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν. Νῦν δὲ μάλιστα προσέχειν ἀναγκαῖον τοῖς λεγομένοις τὸν νοῦν, οὐ τοὺς ἰδιώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς σοφούς· εἰ γὰρ καὶ συνέρχεται πῶς τοῖς ἰδιώταις τῷ λόγῳ ἢ ὁμιλία, ἀλλὰ καὶ τὴν γνῶσιν οὐ χαμαίζηλον ἔχει, οὐδὲ τὴν ὠφέλειαν ἀμυδράν· τὰ γὰρ πονηρὰ πάθη καὶ τὰς ἀρετὰς ὑμῖν ὑποδείξω, καὶ αὐτὴν ἑκατέρων τὴν ρίζαν ἀνακαλύψας, οὐ τὴν αὐτὴν οὖσαν, ἀλλὰ διάφορον, ἵν' ὑμεῖς τὴν μὲν ἐκκόψητε, τὴν δὲ περιθάλητε.

νει τὰ κέντρα τῆς κακίας καὶ κατατροπώνει τὸν ἀρχέκακο δράκοντα καὶ φανερώνει τὸν ἀπλάνευτο δρόμο καὶ παρέχει σωτήρια γνῶσι.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα ἡ εὐρισκομένη σ' αὐτὴν τῇ μεγαλόπολι, δὲν ἔχει μόνο ἰδιῶτες ἀλλὰ καὶ σοφούς, τόσο ἀπὸ τῆ φύσι ὅσο καὶ ἀπὸ τῆ μελέτη τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τῶν ἰδικῶν μας μαθημάτων, γι' αὐτὸ δὲν κάμω πολὺ ἐκλαϊκευμένη τὴν ὁμιλία, ἀφοῦ θέλω μᾶλλον ν' ἀνεβάσω τοὺς χαμηλοτέρους παρὰ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ κατεβάσω καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους. Αὐτὸς πού προσέχει πάντως καὶ ἀκούει ἐπιμελῶς τῇ διδασκαλία, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἰδιώτης, δὲν θὰ παρουσιάσῃ πλήρη ἄγνοια γιὰ τὰ λεγόμενα καὶ ὅ,τι μπορέσῃ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ πάρῃ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πολὺ λίγο, θὰ φυγαδεύσῃ μὲν ἀπὸ τὴν ψυχὴν κάθε κακία, θ' αὐξηθῇ δὲ καὶ θὰ γεμίσῃ καὶ θὰ σώσῃ τὴν καρδιὰ πού τὸ ἐδέχθηκε· διότι, ἀφοῦ εἶναι ἀπὸ τῆ θεόπνευστη Γραφή, ἐξομοιώνεται μὲ τὸν λίθο ἐκεῖνο πού ἔλεγε ὁ Δανιήλ ὅτι ἐκινήθηκε ἀπὸ ὄρος πολὺ μικρὸς καί, ἀφοῦ ἐκτύπησε τὴν εἰκόνα τούτων τῶν προσκαίρων, τὴν ἐθρυμμάτισε καὶ τὴν διέλυσε, αὐτὸς δὲ αὐξήθη καὶ ἐγέμισε ὅλη τὴ γῆ². Τώρα δὲ κυριώτατα εἶναι ἀναγκαῖο νὰ δώσουν προσοχὴ στὰ λεγόμενα ὄχι μόνο οἱ ἀμόρφωτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ σοφοί· διότι ἂν καὶ ἡ ὁμιλία μου συγκατεβαίνει κάπως στοὺς ἀπαιδεύτους, ἀλλὰ δὲν παρουσιάζει χαμηλὴ γνῶσι οὔτε ἀμυδρὰ ὠφέλεια. Ἔτσι θὰ σᾶς ὑποδείξω τὰ πονηρὰ πάθη καὶ τὶς ἀρετές, ἀφοῦ φανερώσω καὶ ὅτι ἡ ρίζα τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἀλλὰ διαφορετικὴ, ὥστε τὴν μία νὰ ξερριζώσετε καὶ τὴν ἄλλη νὰ περιποιηθῆτε.

4 Ἡ μὲν οὖν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη ρίζα καὶ ἀρχὴ πάσης ἀρετῆς ἐστίν, ἡ δὲ πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπη πάσης κακίας πρόξενος. Διὸ καὶ ἐναντίως αὐταὶ πρὸς ἀλλήλας ἔχουσι καὶ ὑπ' ἀλλήλων φθειρονται, καθὰ καὶ ὁ ἀδελφόθεος βοᾷ λέγων· «ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἔχθρα εἰς Θεόν· ὅστις θέλει φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται»· καὶ ὁ ἡγαπημένος τῷ Χριστῷ Ἰωάννης, «ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς». Προσέχωμεν, ἀδελφοί, μὴπως ἀγαπῶντες τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀλαζονείαν ἔχοντες, ἐκπέσωμεν τῆς ἀγάπης τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς. Ἐν γὰρ τοῖς δυσὶ τούτοις συμπεριέλαβε πᾶν πάθος διίστων ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

5 Ἀλλὰ τῆς δυάδος τούτων τῶν ἀντιθέτων ριζῶν, τῆς πρὸς τὸν κόσμον λέγω καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ἄλλη δυὰς ἐστίν ἀγάπης ρίζα καὶ ἀρχὴ καὶ πρόξενος, ἀσπόνδως πρὸς ἑαυτὴν ἔχουσα καὶ ἀπεχθῶς κάκεινη. Τῆς μὲν γὰρ πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπης ἡ πρὸς τὸ σῶμα ἡμῶν ἀγάπη γίνεται αἰτία· διὰ γὰρ τὸ σῶμα καὶ τὴν κατ' αὐτὸ εὐπάθειαν τὸν κόσμον ἀγαπῶμεν. Τῆς δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης ἡ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἡμέτερον ἡγουν τὴν ψυχὴν ἀγάπη αἰτία· διὰ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀνεσιν καὶ εὐκληρίαν ἕκαστος ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν. Ὅτι δὲ καὶ αὐταὶ ἀντίκεινται ἀλλήλαις, καὶ ὁ μέγας

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ρίζα καὶ ἀρχὴ κάθε ἀρετῆς, ἡ δὲ ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον εἶναι πρόξενος κάθε κακίας. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀντίθετες μεταξύ των αὐτὲς οἱ δύο καὶ φθείρονται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, καθὼς φωνάζει καὶ ὁ Ἀδελφόθεος· «ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου εἶναι ἔχθρα πρὸς τὸν Θεό· ὅποιος θέλει νὰ εἶναι φίλος τοῦ κόσμου, καθίσταται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ»³. Καὶ ὁ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστὸ Ἰωάννης ἐπίσης λέγει, «ἐὰν κάποιος ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, δὲν ἔχει μέσα του τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρός· διότι κάθε τι ποὺ εἶναι στὸν κόσμον, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Πατέρα»⁴. Ἄς προσέχωμε λοιπὸν, ἀδελφοί, μήπως, ἀγαπώντας τις πονηρὲς ἐπιθυμίες καὶ δεικνύοντας ἀλαζονεία πρὸς ἀλλήλους, ξεπέσωμε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ οὐρανοῦ Πατρός. Διότι σ' αὐτὰ τὰ δύο συμπεριέλαβε κάθε πάθος ποὺ μᾶς φέρει σὲ διάστασι ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἄλλ' αὐτῆς τῆς δυάδος τῶν ἀντιθέτων ριζῶν, δηλαδὴ τῆς πρὸς τὸν κόσμον καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπης, ρίζα καὶ ἀρχὴ καὶ πρόξενος εἶναι ἄλλη δυὰς ἀγάπης, ποὺ διάκειται κι' ἐκείνη ἀσπόνδως καὶ ἀπεχθῶς πρὸς ἑαυτήν. Διότι τῆς μὲν ἀγάπης πρὸς τὸν κόσμον αἰτία γίνεται ἡ πρὸς τὸ σῶμα μας ἀγάπη· καθ' ὅσον τὸν κόσμον τὸν ἀγαποῦμε ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος καὶ τῆς εὐπαθείας σχετικὰ μὲ αὐτό. Τῆς δὲ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ αἰτία γίνεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ πνεῦμα μας, δηλαδὴ τὴν ψυχὴ· καθ' ὅσον ὁ καθένας μας ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ψυχὴν του καὶ γιὰ τὴν ἀνεσι καὶ εὐημερία κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὅτι δὲ καὶ αὐτὲς ἀντίκεινται ἢ μία στὴν ἄλλη, τὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ μέγας Παῦλος ποὺ λέγει, «ἡ σὰρξ

4. Α' Ἰω. 1,15.

Παῦλος μαρτυρεῖ λέγων, «ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος», ἤτοι τῆς ψυχῆς, «καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός».

6 Ἀλλὰ πῶς ἐκ τῆς πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκάστω ψυχὴν ἀγάπης ἢ πρὸς Θεὸν ἀγάπη φύεται; Ἀπειλεῖται γέεννα πυρὸς ἀσβέστου καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ αἰώνιος ἐπαγγέλλεται· ἡ μὲν αἰώνιος βασιλεία τοῖς ἀκούουσι καὶ ποιοῦσι τὰς θείας ἐντολάς, ἡ δὲ τοῦ πυρὸς γέεννα τοῖς ἀπειθοῦσι δι' ἔργων τῶ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γοῦν ὡς ἀληθῶς πιστοὶ καὶ ἀγαπῶντες τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ ἐποθυμοῦντες εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξαι αὐτάς, ἀκούοντες τούτων τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν, πόθον εὐθὺς ἐν ἑαυτοῖς συλλαμβάνουσι καὶ φόβον· φόβον μὲν τῆς κατὰ τὴν ἠπειλημένην τοῦ πυρὸς γέενναν ἀτελευτήτου ὀδύνης· πόθον δὲ τῆς κατ' ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ βασιλείας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ διαιωνιζούσης εὐφροσύνης.

7 Ποθοῦντες οὖν τυχεῖν τῆς ἀκηράτου καὶ θείας εὐφροσύνης καὶ τὴν τοῦ πυρὸς ὀδύνην φοβούμενοι ἐκείνην, ἀπολύονται μὲν τῶν ἐμπαθῶν καὶ ὑπευθύνων καὶ γηϊνῶν σχέσεων, σπεύδουσι δὲ κολλᾶσθαι τῷ Θεῷ δι' ἐκτενοῦς δεήσεως, ὡς μόνῳ δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἔχοντι τῆς ἐν γεέννη ὀδύνης ἀπαλλᾶξαι καὶ τῆς ὑπὲρ πάντα νοῦν χαρᾶς τῆς αἰδίου καταξιῶσαι· καὶ οὕτω κτῶνται τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, καὶ δι' αὐτῆς ἔτι συναφθέντες τῷ Θεῷ τελεώτερον πᾶσαν ἔτι προσκτῶνται ἀρετὴν. Πᾶν γὰρ εἶδος ἀρετῆς, ἐν ἡμῖν ἐνεργοῦντος τοῦ Θεοῦ, ἡμῖν προσγίνεται· τοῦ Θεοῦ δὲ μὴ ἐνεργοῦντος ἐν ἡμῖν, ἁμαρτία πᾶν τὸ παρ' ἡμῶν γινόμενον. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν, ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Καὶ τοῦτο γινώσκοντες οἱ ὡς ἀληθῶς ἐργαζόμενοι τὰς ἀρετὰς ἐπ' οὐδενὶ ἐπαίρονται

ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος», δηλαδή τῆς ψυχῆς, «καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός»⁵.

Ἄλλὰ πῶς ἢ πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπη φυτρώνει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν ψυχὴ του; Ἀπειλεῖται γέεννα ἀσβέστου πυρὸς καὶ ἐπαγγέλλεται αἰώνιος βασιλεία τοῦ Θεοῦ· ἡ μὲν αἰώνιος βασιλεία στοὺς ἀκούοντας καὶ ἐκτελοῦντας τὶς θεῖες ἐντολές, ἡ δὲ γέεννα τοῦ πυρὸς στοὺς ἀπειθοῦντας μὲ ἔργα πρὸς τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἀληθινὰ πιστοὶ λοιπόν, πὺ ἀγαποῦν τὶς ψυχές των καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὶς φυλάξουν σ' αἰώνια ζωὴ, ἀκούοντας αὐτὲς τὶς ἀπειλές καὶ τὶς ἐπαγγελίες, συλλαμβάνουν μέσα τους ἀμέσως πόθο καὶ φόβο· φόβο μὲν γιὰ τὴν ἀτελεύτητη ὀδύνη ἀπὸ τὴν ἀπειλουμένη γέεννα τοῦ πυρὸς· πόθο δὲ γιὰ τὴν κατὰ τὴν ἐπαγγελία βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰωνία σ' αὐτὴν εὐφροσύνη.

Ποθώντας λοιπόν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἄφθαρτη καὶ θεία εὐφροσύνη καὶ φοβούμενοι ἐκείνην τὴν ἀπὸ τὸ πῦρ ὀδύνη, ἀποσπῶνται ἀπὸ τὶς ἐμπαθεῖς καὶ ἔνοχες καὶ γήινες σχέσεις, σπεύδουν δὲ νὰ προσκολληθοῦν στὸ Θεὸ μὲ ἐκτενῆ δέησι, βέβαιοι ὅτι μόνον αὐτὸς ἔχει δύναμι καὶ ἐξουσία ν' ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ὀδύνη στὴ γέεννα καὶ νὰ καταξιώσῃ τῆς αἰδίας χαρᾶς πὺ ξεπερνᾷ κάθε νοῦ· κι' ἔτσι ἀποκτοῦν τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ συναπτόμενοι δι' αὐτῆς ἀκόμη τελειότερα πρὸς τὸν Θεὸ προσαποκτοῦν ἀκόμη κάθε ἀρετῆ. Διότι, ὅταν ἐνεργῇ σ' ἐμᾶς ὁ Θεός, προσγίνεται σ' ἐμᾶς κάθε εἶδος ἀρετῆς· ὅταν ὁμοῦς δὲν ἐνεργῇ ὁ Θεὸς σ' ἐμᾶς, κάθε πράξις μας εἶναι ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος λέγει στὸ εὐαγγέλιο· «χωρὶς ἐμὲ δὲν μπορεῖτε νὰ πράξετε τίποτε»⁶. Καὶ τοῦτο γνωρίζοντας οἱ πραγματικὰ ἐργαζόμενοι τὶς ἀρετὲς δὲν ἐπαίρονται γιὰ

6. Ἰω. 15,5.

κατορθώματι, ἀλλὰ ταπεινούμενοι δοξάζουσι τὸν Θεόν, τὴν πηγὴν τῶν ἀρετῶν, ἐξ ἧς ἀγαθοδοτίδος αὐγῆς πληροῦνται· ὡς γὰρ ὁ ἀὴρ ἐξ ἡλίου πληρούμενος φωτός, οὐ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἡλίου δόξαν τε καὶ λαμπρότητα δείκνυσιν ἡμῖν, οὕτως οἱ διὰ τῆς τῶν θείων ἐντολῶν ἐργασίας συναφθέντες τῷ Θεῷ, εὐωδία Χριστοῦ κατὰ Παῦλόν εἰσι καὶ ὁσμὴν Χριστοῦ ἔχουσι καὶ τὰς ἀρετὰς καταγγέλλουσι τοῦ ἐκ σκότους καλέσαντος αὐτοὺς εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς.

Οὕτω μὲν οὖν διὰ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἢ τῶν μελλόντων ἐπίγνωσις ἡμῖν ἐγγίνεται, καὶ διὰ τῆς πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκάστου ψυχὴν ἀληθινῆς ἀγάπης ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος τούτων τοῖς πιστοῖς ἡμῖν προσγίνεται, καὶ δι' αὐτῶν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῆς καὶ συνεχῆς προσευχὴ καὶ δέησις, καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς προσευχῆς ἢ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη καὶ συνάφεια, καὶ διὰ τῆς συναφείας ταύτης πᾶσα ἀρετὴ γεννᾶται, συνεπαγομένη τὴν ταπείνωσιν, τῇ ἐπιγνώσει τοῦ ἐν ἡμῖν τίκτοντος τὰς ἀρετὰς. Πῶς δὲ καὶ διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀγάπης ἢ πρὸς τὸν κόσμον γίνεται φιλία, καὶ διὰ τῆς φιλίας ταύτης τὰ πονηρὰ πάθη καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἀμαρτημάτων φύεται; Ὡσπερ ἡ ψυχὴ τῆς μελλούσης καὶ μενούσης ἡδονῆς ἐφίεται καθ' ἑαυτήν, οὕτω τὸ σῶμα τῆς παρούσης καὶ παραρρεούσης· ἡ δὲ τοιαύτη ἡδονὴ αἰσθητὴ τέ ἐστι καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων ἐνεργεῖται καὶ ἐκ τῶν αἰσθητῶν προσγίνεται, ἃ ἐστὶν ὁ κόσμος· διὰ τοῦτο φιλόκοσμος ὁ φιλοσώματος. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ σῶμα φιλίας ταύτης ἀμέτρως τὰς κατὰ κόσμον ἡδονὰς ποθοῦντες καὶ διώκοντες καὶ περιέποντες, τὴν πολύμορφον τῶν παθῶν ἑαυτοῖς περιτίθεμεν ἀσχημοσύνην· ἐπεὶ γὰρ ἡ κατὰ κόσμον ἡδονὴ δι' αἰσθήσεων ἐνεργεῖται, πολ-

κανένα κατόρθωμα, ἀλλὰ ταπεινούμενοι δοξάζουν τὸν Θεό, τὴν πηγὴ τῶν ἀρετῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία γεμίζουν μὲ ἀγαθοδοτίδα αὐγὴ. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἀέρας γεμίζοντας ἀπὸ τὸν ἥλιο μὲ φῶς, δὲν μᾶς δεικνύει τὴν ἰδική του δόξα καὶ λαμπρότητα, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἡλίου, ἔτσι αὐτοὶ ποὺ θὰ συναφθοῦν μὲ τὸν Θεὸ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν θείων ἐντολῶν, εἶναι κατὰ τὸν Παῦλο εὐωδία Χριστοῦ καὶ ἔχουν ὁσμὴν Χριστοῦ καὶ διακηρύσσουν τὶς ἀρετὲς αὐτοῦ ποὺ τοὺς ἐκάλεσε ἀπὸ τὸ σκότος στὸ θαυμαστὸ φῶς του.

Ἔτσι λοιπὸν διὰ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας γεννᾶται μέσα μας ἡ ἐπίγνωσις τῶν μελλόντων καὶ διὰ τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν ψυχὴ του προσγίνεται σ' ἐμᾶς τοὺς πιστοὺς ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος γι' αὐτά, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸ ἐκτενὴς καὶ συνεχὴς προσευχὴ καὶ δέησις, καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς προσευχῆς ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτὸν καὶ συνάφεια καὶ διὰ τῆς συναφείας αὐτῆς γεννᾶται κάθε ἀρετὴ ποὺ συνεπάγεται τὴν ταπείνωσι, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως ἐκείνου ποὺ προκαλεῖ τὶς ἀρετὲς μέσα μας. Πῶς δὲ γίνεται καὶ ἡ πρὸς τὸν κόσμον φιλία διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ σώματος, καὶ διὰ τῆς φιλίας αὐτῆς φυτρώνουν τὰ πονηρὰ πάθη καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων; Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ψυχὴ ποθεῖ μόνη τῆς τὴν μέλλουσα καὶ μόνιμη ἡδονή, ἔτσι καὶ τὸ σῶμα ποθεῖ τὴν παροῦσα καὶ παρερχομένη· ἡ τέτοια δὲ ἡδονὴ εἶναι αἰσθητὴ καὶ ἐνεργεῖται διὰ τῶν αἰσθήσεών μας καὶ προσγίνεται ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, ποὺ εἶναι ὁ κόσμος. Γι' αὐτὸ ὁ φιλοσώματος εἶναι φιλόκοσμος. Ποθώντας λοιπὸν χωρὶς μέτρο τὶς κοσμικὲς ἡδονὲς καὶ ἐπιδιώκοντας κι' ἐκτιμώντάς τες λόγῳ τῆς φιλίας αὐτῆς πρὸς τὸ σῶμα ἐνδύομε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὴν πολύμορφη ἀσχημοσύνη τῶν παθῶν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ κατὰ κόσμον ἡδονὴ ἐνεργεῖται διὰ τῶν αἰσθήσεων,

λῶν οὐσῶν καὶ διαφόρων τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων, πολλαί τε καὶ διάφοροι καὶ αἱ κατ' αὐτὰς ἡδοναὶ καὶ τὰ κατὰ ταύτας πάθη· ἄλλα μὲν γὰρ ὀράσεως, ἀκοῆς δὲ ἄλλα καὶ ἄλλα τῆς ὀσφρήσεως, καὶ τῆς ἀφῆς πάλιν ἕτερα, καὶ ἕτερα τὰ τῆς γεύσεως.

9 Τῶν μὲν οὖν κατὰ τὴν γεῦσιν πονηρῶν παθῶν οὐχ ἡ τροφή αἰτία, ἀλλ' ἡ ἀμετρία ταύτης, ἧ ἔστι τρυφή· ταῦτα δὲ ἔστι γαστριμαργία, λαιμαργία, καὶ πολυποσία καὶ μέθη· γαστήρ δὲ ὑποδεχομένη τὰ ἐκ τῆς γεύσεως ἀκρατῶς καὶ πρὸς τὰ ἔξω περιττῶς ἐκδιδούσα διὰ τῆς πέψεως, τῇ ἀφῇ δαψιλῇ χορηγεῖ τῆς κακίας τὴν ὕλην, οἷον τις βδελυρὰ δεξαμένη βδελυροὺς ἀναδιδούσα κρουνοὺς, δι' ὧν συνίσταται τὰ ὑπογάστρια πάθη, πορνεία, μοιχεία, ἀκολασία, ἀσέλγεια, καὶ πᾶσα ἡ τῆς σαρκὸς ἀκαθαρσία. Ταῦτα δὲ καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ὀσφρησιν καταδουλωσάμενα, ποθινὰ κυθίστησι τὰ μυσάρια, τὰ ρήματα τὰ αἰσχρά, τὰ ἕσματα τὰ πορνικὰ, τὰ χορεύματα τὰ σατανικά, τὰς ἐπαγωγοὺς πρὸς τὰ μύση μυραλοιφίας, τὰ βδελυρὰ ἐπιτρίμματα, τοὺς διὰ πολυτελῶν ἐνδυμάτων καὶ ἀναδημάτων ὠραισμούς, καλλωπιζομένων μὲν ἔξωθεν τῶν ἐμπαθῶν, ἔνδοθεν δὲ περικειμένων ὡς δυσειδῆς προσωπεῖον τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καὶ ὄντως ἐξομοιουμένων τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὠραῖοι, ἔνδοθεν δὲ γέμουσι δυσωδίας καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Δουλωθέντα γὰρ τῇ κακίᾳ τὰ αἰσθητήρια ταῦτα, ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν, ἐγγύθεν τε καὶ πόρρωθεν, ἐπισπᾶται τὰ μύση, καὶ οὕτως οὐ μόνον ἐξέρχεται, ἀλλὰ καὶ εἰσέρχεται διὰ τῶν ἐν ἡμῖν ἐμφύτων θυρίδων ἢ πρὸς θάνατον ἀμαρτία· «τὰ γὰρ ἐκπορευόμενα διὰ τοῦ στόματος», φησὶν, «ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοι-

ἀφοῦ οἱ αἰσθήσεις μας εἶναι πολλές καὶ διάφορες γι' αὐτό, πολλές καὶ διάφορες εἶναι καὶ οἱ σχετικὲς μὲ αὐτὲς ἡδονὲς καὶ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὲς πάθη· διότι ἄλλα εἶναι τὰ πάθη τῆς ὄρασεως, ἄλλα τῆς ἀκοῆς καὶ ἄλλα τῆς ὄσφρησεως, καὶ τῆς ἀφῆς πάλι ἄλλα καὶ ἄλλα τῆς γεύσεως.

Τῶν πονηρῶν λοιπὸν παθῶν ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ γεῦσι δὲν εἶναι ἡ τροφή αἰτία, ἀλλὰ ἡ ἀμετρία της, ποὺ εἶναι ἡ τρυφή· εἶναι δὲ αὐτὰ ἡ γαστριμαργία, ἡ λαιμαργία, ἡ πολυποσία καὶ ἡ μέθη. Ἡ δὲ κοιλιά ποὺ ὑποδέχεται τὰ ὑλικά ἀπὸ τὴ γεῦσι ἀκρατῶς καὶ τὰ βγάζει πρὸς τὰ ἔξω περιττῶς διὰ τῆς πέψεως, χορηγεῖ ἄφθονη τὴν ὕλη τῆς κακίας στὴν ἀφή, σὰν βδελυρὰ δεξαμενὴ ποὺ ἀναδίδει βδελυροὺς κρουνοὺς, διὰ τῶν ὁποίων συνιστῶνται τὰ ὑπογάστρια πάθη, δηλαδή ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀκολασία, ἡ ἀσέλγεια καὶ ὅλη ἡ ἀκαθαροσύνη. Αὐτὰ δέ, ἀφοῦ ὑποδουλώσουν καὶ τὴν ἀκοὴ καὶ τὴν ὄρασι καὶ τὴν ὄσφρησι, καθιστοῦν ποθητὰ τὰ μυσαρὰ πράγματα, τὰ αἰσχρὰ λόγια, τὰ πορνικὰ ἄσματα, τὰ σατανικὰ χορεύματα, τὰ μυραλείμματα ποὺ ὑποβοηθοῦν τὶς αἰσχροτήτες, τὰ βδελυρὰ φτιασιδώματα, τοὺς στολισμοὺς διὰ πολυτελῶν ἐνδυμάτων καὶ ἀναδημάτων. Οἱ ἐμπαθεῖς καλλωπίζονται μὲν ἀπ' ἔξω, μέσα δὲ περικλείουν τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας ὡς δυσειδὲς προσωπεῖο καὶ ὁμοιάζουν πραγματικὰ μὲ τάφους ἀσβετωμένους, οἱ ὁποῖοι ἀπ' ἔξω φαίνονται ὡραῖοι καὶ ἀπὸ μέσα εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ κάθε δυσωδία καὶ ἀκαθαροσύνη⁷. Διότι τὰ αἰσθητήρια αὐτά, ὅταν ὑποδουλωθοῦν στὴν κακία, ἀπὸ μέσα καὶ ἀπ' ἔξω, ἀπὸ κοντὰ καὶ ἀπὸ μακριά, προσελκύουν τὰ μιάσματα, κι' ἔτσι ὄχι μόνο ἐξέρχεται ἀλλὰ καὶ εἰσέρχεται ἡ πρὸς θάνατον ἀμαρτία διὰ μέσου τῶν ἐμφύτων μέσα μας θυρίδων· διότι, λέγει, «τὰ ἐξερχόμενα διὰ τοῦ στόματος εἶναι ἐκεῖνα ποὺ μαινοῦν τὸν ἄνθρωπο»⁸, καὶ «ὁποῖος παρατηρεῖ

8. Ματθ. 15,18.

νοῦντα τὸν ἄνθρωπον», καὶ «ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ».

10 Ἡ δὲ τοιαύτη φιλοσώματος ψυχὴ, τὸ κατ' αἰσθησιν ἡδὺ παντὶ τρόπῳ θηρωμένη καὶ τῇ κατὰ τὴν ἀφῆν τε καὶ γεῦσιν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις ἡδονῇ πανταχόθεν συμφέρουσα τὰς ὕλας, γεννᾷ τὴν φιλοκτημοσύνην καὶ τὴν φιλαργυρίαν· αἱ δὲ τὰς κλοπὰς καὶ τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ἀρπαγὰς καὶ πᾶν εἶδος πλεονεξίας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη παρὰ ταύτας, ἄνευ τῶν σωματικῶν αἰσθητηρίων, περιεκτικωτάτη αἰσθησις ἔνδοθεν, ἡ φαντασία, καθ' ἣν καὶ αὐτὴν ἡδοναί τε ἕτεραι καὶ πάθη φύονται τοῖς φιλοκόσμοις, ὧν ἐστὶν ἡ οἴησις, ἡ φυσίωσις καὶ ἡ ἀλαζονεία. Ἀλλὰ καὶ μικτά τινα πάλιν ἕτερα πάθη ἐξ αἰσθήσεως συνίστανται καὶ φαντασίας· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀνθρωπαρέσκεια, κενοδοξία, καὶ ὑπερηφάνια.

11 Ἡ μὲν οὖν κατὰ ψυχὴν ἐκ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἡδονή, καθαρὰ ἐστὶ καὶ ἀπαθῆς καὶ ἀμιγῆς ὀδύνης· ὁ δὲ κόσμος οὗτος τῇ ἡδονῇ φυσικῶς συμφέρει τὴν ὀδύνην, οὐ μόνον διὰ τὰς πολυτρόπους μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ἀλλ' ὅτι καὶ μόριον ἐλάχιστον ἐκάστῳ παρέχων τοῦ πλείονος ἀποστερεῖ· εἷς γὰρ ὧν ὁ κόσμος, εἷς μυρίους καὶ ἀναριθμήτους μερίζεται σχεδόν, ὧν ἕκαστος ὄλον αὐτὸν ἔχειν τε καὶ ἄρχειν ἐπιποθεῖ καὶ σπεύδει. Τοῦ παντὸς οὖν ὁ φιλόκοσμος ἐπιθυμῶν, κἂν τὸ πλεον ἔχη πρὸς τὸ πᾶν, κἂν ὀλίγου μὲν τινος μετέχη, πλεον δὲ τινος τῶν ἄλλων, αὐτὸς μὲν λυπεῖται τῇ στερήσει, τὸν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλαττούμενον τῷ πλεονασμῷ λυπεῖ. Τῆς μέντοι κατὰ νοῦν καὶ θείας ἀπολαύσεως καὶ ἡδονῆς ἀμερίστως μεριζομένης, κἂν εἰ πάσης δε-

γυναῖκα μὲ σαρκικὸ πόθο τὴν ἔχει ἤδη μοιχεύσει στὴν καρδιᾶ του»⁹.

10 Τέτοια φιλοσώματα ψυχὴ ποῦ μὲ κάθε τρόπο ἐπιδιώκει τὴν ἡδονὴ τῆς αἰσθήσεως καὶ συγκομίζει τὰ ὑλικά στὴν κατὰ τὴν ἀφή καὶ τὴ γεῦσι καὶ τὶς ἄλλες αἰσθήσεις ἡδονὴ ἀπὸ παντοῦ, γεννᾶ τὴ φιλοκτημοσύνη καὶ τὴ φιλαργυρία· αὐτὲς δὲ γεννοῦν τὶς κλοπὲς καὶ τὶς ἀδικίες καὶ τὶς ἀρπαγὲς καὶ κάθε εἶδος πλεονεξίας. Ὑπάρχει δὲ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὲς καὶ ἄλλη περιεκτικωτάτη αἴσθησις, χωρὶς τὰ σωματικὰ αἰσθητήρια, ἡ φαντασία, κατὰ τὴν ὁποία ἐπίσης στοὺς φιλοκόσμους φυτρώνουν κι' ἄλλες ἡδονὲς καὶ πάθη, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα εἶναι ἡ οἴησις, ἡ ἔπαρσις καὶ ἡ ἀλαζονεία. Ἀλλὰ ἐπίσης καὶ μερικὰ ἄλλα μικτὰ πάθη συνθέτονται ἀπὸ αἴσθησι καὶ φαντασία· εἶναι δὲ αὐτὰ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια, ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια.

11 Ἡ κατὰ ψυχὴ ὁμως ἡδονὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων εἶναι καθαρὰ καὶ ἀπαθὴς καὶ ἀμιγῆς ἀπὸ ὀδύνη· ὁ δὲ κόσμος τοῦτος φυσικῶς μαζὶ μὲ τὴν ἡδονὴ φέρει τὴν ὀδύνη, ὄχι μόνο ἐξ αἰτίας τῶν πολυτρόπων μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων, ἀλλὰ καὶ διότι προσφέροντας στὸν καθένα ἐλάχιστο μόριο τὸν ἀποστερεῖ ἀπὸ τὸ περισσότερο· διότι ὁ κόσμος, ποῦ εἶναι ἓνας, μερίζεται σχεδὸν σὲ μυρίους καὶ ἀναριθμήτους ἀνθρώπους, καθένας ἀπὸ τοὺς ὁποίους ποθεῖ καὶ σπεύδει νὰ τὸν ἔχη καὶ νὰ τὸν ἐλέγχει. Ἐπιθυμώντας λοιπὸν ὁ φιλόκοσμος τὸ πᾶν, εἴτε ἔχει τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸ ὄλο, εἴτε ὀλίγο κατέχει, ἀλλὰ πάντως περισσότερο ἀπὸ κάποιον ἄλλον, αὐτὸς μὲν λυπεῖται γιὰ τὴ στέρησι, τὸν δὲ ὑστεροῦντα ἀπέναντί του λυπεῖ ἀπὸ τὸν πλεονασμό. Ἀφοῦ ὁμως ἡ νοερά καὶ θεία ἀπόλαυσις καὶ ἡδονὴ μερίζεται ἀμερίστως, ἀκόμη καὶ ἂν τὴν δεχθῆ κανεὶς ὀλόκληρη, δὲν παραβλάπτει τοὺς ἄλλους· διότι

κτικός τις γένοιτο, τοὺς ἄλλους οὐ παραβλάπτει· καὶ τὴν εὐσέβειαν γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ὀλόκληρον ἔχει καὶ τῇ τοῦ πλησίον οὐ λυμαίνεται, μᾶλλον δὲ καὶ συνεργεῖ πολυειδῶς.

12 Ὁ μὲν οὖν κόσμος οὗτος, καθάπερ ἔφην, μετὰ τῆς ἡδονῆς καὶ ὀδύνης προξενεῖ· τὸ δὲ ἡμέτερον σῶμα τὴν μὲν ἡδονὴν ἀποδέχεται, τὴν δὲ ὀδύνην ἀπαναίνεται· διὸ καὶ ὁ αὐτὸς αὐτῷ κόσμος προσηνής ἐστι καὶ ἀνήμερος. Οἱ δὲ τῆς φιλίας τοῦ σώματος ἐξηρητημένοι, τὴν τοῦ κόσμου φύσιν ἀγνοήσαντες, ὡς μὴ μόνον ἐνήδονός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐνώδυνος, καὶ μὴ συνορῶντες ὅτι φευκτὸν ἐστὶν αὐτοῖς οἴκοθεν ὃ περιέπουσι, πρὸς μὲν τὴν τῷ κόσμῳ συμπεφυκυῖαν ἀπαρεσκόμενοι ὀδύνην, ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ δὲ τὸ τοῦ πάθους αἴτιον ἀγνοοῦντες, ἀλλήλους ἐπὶ ταῖς συμβαινούσαις ἐκάστοτε δυσχερεῖαις αἰτιῶνται. Κάντεῦθεν ὄρμαθὸς ἕτερος παθῶν ἀνήδονος ἐξευρίσκεται τῷ ταλαιπώρῳ τῶν ἀνθρώπων γένει, παρ' οὗ λοιδωρίαί, καταλαλιαί, συκοφανταί, θυμός, μῖσος, ἔριδες, φθόνος, καὶ πᾶσα πικρίας γέμουσα ἐπιθυμία, δι' ἣν πόλεμοί τε καὶ φόνοι ἀνὰ πᾶσαν τελοῦνται τὴν οἰκουμένην, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν γενεάν, διὰ τὸ ψυγῆναι τὴν ἀγάπην καὶ πληθυνθῆναι τὴν ἁμαρτίαν.

13 Ἄλλ' ἡμεῖς φυλάζωμεν ἑαυτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ, συνδούμενοι τῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ καὶ ἀπεχόμενοι τῆς κατ' ἀλλήλων μαγίας, ἣτις καὶ ψυχὰς καὶ σώματα παραδίδωσι τῇ ἀπωλείᾳ. Ναί, ἀδελφοί, παρακαλῶ, χαρισώμεθα ἀλλήλοις, εἴ τις πρὸς τινα ἔχει μομφήν, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν· ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ ναοῖς, ἀλλὰ καὶ κατ' οἴκους καὶ κατ' ἀγορὰν ἀθόρυβοι διαμένοντες, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζωμεν τὸν Πατέρα

καὶ τὴν εὐσέβεια ὀλόκληρη ἔχει ὁ καθένας μας καὶ τοῦ πλησίον τὴν εὐσέβεια δὲν θίγει, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν βοηθεῖ πολυειδῶς.

12 Ὁ μὲν κόσμος αὐτὸς λοιπόν, ὅπως εἶπα, μαζί με τὴν ἡδονὴ προξενεῖ καὶ ὀδύνη· τὸ δὲ σῶμα μας τὴν μὲν ἡδονὴ ἀποδέχεται, τὴν δὲ ὀδύνη ἀποκρούει· γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος κόσμος εἶναι σ' αὐτὸν καὶ ἡμερος καὶ ἀνήμερος. Ὅσοι δὲ εἶναι δεμένοι μετὰ τὴν φιλία τοῦ σώματος, ἀγνοώντας τὴν φύσιν τοῦ κόσμου, ὅτι ὄχι μόνο εἶναι ἐνήδονος, ἀλλὰ καὶ ἐνώδυνος, καὶ μὴ ἀντιλαμβανόμενοι ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἀπ' αὐτοὺς ἀπολύτως ὅ,τι περιποιῶνται, δυσσαρεστοῦνται ἀπὸ τὴν ὀδύνη πού εἶναι συμφυῆς μετὰ τὸν κόσμον, καὶ ἀγνοώντας τὸ αἴτιον τοῦ πάθους σὰν στὴν περίπτωσιν νυκτομαχίας, κατηγοροῦν ἀλλήλους γιὰ τὶς δυσχέρειες πού συμβαίνουν κατὰ καιρούς. Κι' ἔτσι ἐξευρίσκειται γιὰ τὸ ταλαίπωρον γένος τῶν ἀνθρώπων ἄλλος ὄρμαθὸς ἀγρίων παθῶν. Ἀπ' αὐτὸν τὸν ὄρμαθὸν προέρχονται οἱ λοιδορίες, οἱ καταλαλιές, οἱ συκοφαντίες, ὁ θυμὸς, τὸ μῖσος, οἱ ἔριδες, ὁ φθόνος καὶ κάθε ἐπιθυμία γεμάτη πικρία, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας γίνονται σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη πόλεμοι καὶ φόνοι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν γενεὰ μας, διότι ἔχει ψυγῆ ἢ ἀγάπη καὶ πληθυνθῆ ἢ ἁμαρτία.

13 Ἀλλὰ ἐμεῖς ἅς φυλάξωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σὲ ὁμόνοια, συνδεόμενοι μετὰ τὴν εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀπέχοντας ἀπὸ τῆς μανίας ἐναντίον ἀλλήλων, ἡ ὁποία παραδίδει στὴν ἀπώλεια καὶ ψυχὴς καὶ σώματα. Ναί, ἀδελφοί, παρακαλῶ, ἅς χαρίσωμε σὲ ἀλλήλους, ὅποιος ἔχει πρὸς κάποιον κατηγορία, ὅπως ἐχάρισε καὶ σ' ἐμᾶς ὁ Χριστός· ὥστε μένοντας ἡρεμοὶ ὄχι μόνο στοὺς ναοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ στὰ σπίτια καὶ στὴν ἀγορά, νὰ δοξάζωμε ὁμόψυχα μετὰ ἓνα στόμα τὸν

ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τοῦ μέντοι καθ' ἡδονὴν καὶ ὀδύνην πονηροῦ καταλόγου τῶν ὀλεθρίων παθῶν καὶ τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα, ἃ μῆτε ἀνώδυνά ἐστι, μῆτε ἐνήδονα, ἀλλ' οἷον σύμμικτον ἐξ ἐναντίων ἔχουσι τῆς γενέσεως τὴν ἀφορμὴν, ὁποῖόν ἐστιν ἡ εἰρωνεία καὶ ἡ κολακεία, καὶ ὁ δόλος καὶ ἡ ὑπόκρισις.

14 Ὁρᾶτε τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου τούτου, πόσον ἐστὶ ποικίλη, πόσοις ἡμᾶς περιβάλλει κακοῖς, διὰ πόσων ἡμᾶς χωρίζει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Μυριοπαθεῖς γὰρ ἡμᾶς ποιήσασα πολυτρόπως διΐστησι τοῦ ἀπαθοῦς. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἔλεγεν, «ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται», καὶ κοσμοκράτορα ἐκάλει τὸν διάβολον, ὡς ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε κρατεῖν τὸν πονηρὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ τούτων κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κοσμοκράτορα καλεῖσθαι τοῦτον -ἄπαγε τῆς ἀσυνέτου γνώμης- οὐ γὰρ οὗτος ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. Ὁ γὰρ μετρῶν τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, κατὰ τὸν προφήτην, καὶ κατέχων τὴν γῆν δρακί, μόνος ἐστὶν ὁ τούτων δημιουργός· ἀλλ' ἡ παράχρησις τῶν ὄντων, ἡ ἐμπαθὴς τῶν ἐφ' ἡμῖν διοικήσεις, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀλαζονεία, καθά φησιν ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ θεολόγος, οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς. Οὗτος οὖν ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται διὰ τῆς ἡμετέρας παραχρήσεως καὶ σφαλερᾶς διοικήσεως· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ κόσμος, οὗ κοσμοκράτωρ ἐστὶν ὁ σατανᾶς, ὁ προκατηριθμημένος τῶν παθῶν ὄχλος,

10. Ἰω. 17,15.

11. Ἰεσ. 40,12.

Πατέρα μας στοὺς οὐρανοὺς. Ὑπάρχουν ὁμως καὶ ἄλλα, διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ὀλέθρια πάθη τοῦ πονηροῦ καταλόγου τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν ἡδονὴ καὶ τὴν ὀδύνη, πάθη, τὰ ὁποῖα οὔτε ἀνώδυνα οὔτε ἐνήδονα εἶναι, ἀλλὰ ἔχουν τὴν ἀφορμὴ τῆς γενεσεώς των κἀπως σύμμικτη ἀπὸ ἀντιθετικά, ὅπως εἶναι ἡ εἰρωνεία καὶ ἡ κολακεία, ὁ δόλος καὶ ἡ ὑπόκρισις.

14 Βλέπετε τὴν πλάνη καὶ τὴν ἀπάτη τοῦ κόσμου τούτου, πόσο ποικίλη εἶναι, μὲ πόσα κακὰ μᾶς περιβάλλει, μὲ πόσα μέσα μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεό; Κάμοντάς μας μυριοπαθεῖς μᾶς φέρει πολυτρόπως σὲ διάστασι ἀπὸ τὸν ἀπαθῆ. Γι' αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, «ὁ κόσμος εὐρίσκεται στὸν πονηρό»¹⁰, κι' ἔκαλοῦσε κοσμοκράτορα τὸν Διάβολο, ὡς ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Νὰ μὴ νομίσετε βέβαια ὅτι ὁ πονηρὸς κυριαρχεῖ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνάμεσα σ' αὐτὰ κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ γι' αὐτὸ καλεῖται κοσμοκράτωρ· μακριὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνόητη γνώμη! διότι ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν εὐρίσκεται στὸν πονηρό. Πραγματικά αὐτός, πὺ μετρεῖ τὸν οὐρανὸ μὲ σπιθαμῆ, κατὰ τὸν προφήτη¹¹, καὶ κρατεῖ τὴν γῆ στή φοῦχτα του, εἶναι ὁ μόνος δημιουργὸς τούτων· ἀλλὰ ἡ κακὴ χρῆσις τῶν ὄντων, ἡ ἐμπαθῆς διαχείρισις τοῦ αὐτεξουσίου μας, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, ἡ πονηρὴ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀλαζονεία, ὅπως λέγει ὁ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστὸ θεολόγος¹², δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Πατέρα. Αὐτὸς ὁ κόσμος λοιπὸν εὐρίσκεται στὸ πονηρὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς μας παραχρήσεως καὶ ἐσφαλμένης διαχειρίσεως· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ κόσμος τοῦ ὁποίου κυρίαρχος εἶναι ὁ Σατανᾶς, ὁ προαναφερθεῖς ὄχλος τῶν παθῶν πὺ συγκροτεῖται ἀπὸ τὴν φιλαμαρτητικὴ γνώμη μας μὲ τὴ συνέργεια τοῦ πονηροῦ.

ὅς ἐκ τῆς φιλαμαρτήμονος ἡμῶν γνώμης κτίζεται συνεργεία τοῦ πονηροῦ· δι' ἧς οἱ μὴ διὰ τῆς μετανοίας ἐλευθερώσαντες ἑαυτοὺς αὐτοκράτορα ποιοῦσιν ἑαυτῶν τὸν διάβολον.

15 Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ τῷ Χριστῷ συνταξάμενοι, ποθήσωμεν τὸν ἄνω κόσμον· ἐπιθυμήσωμεν τῆς ἐπηγγελμένης ἡμῖν παρὰ Χριστοῦ βασιλείας· ἀποστῶμεν τῶν κατασπώντων τὴν ψυχὴν ἡδονῶν· φοβηθῶμεν τὴν ἠπειλημένην τοῦ πυρὸς γέενναν τοῖς φιληδόνοις· φύγωμεν τὴν τρυφήν, τὴν μέθην, τὴν πορνείαν, τὴν ἀσωτεῖαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν ἀδικίαν, τὴν κενοδοξίαν, τὴν ὑπερηφανίαν, τὸ μῖσος, τὸν θυμόν, τὴν ἀπανθρωπίαν· διὰ ταῦτα γὰρ ἄρχοντα, φεῦ, ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τῷ κόσμῳ τὸν πονηρὸν ἐφιστῶμεν. Φύγωμεν οὖν τὸν πλάνον τοῦτον κόσμον καὶ κοσμοκράτορα, καὶ δεῖξωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν ἔργων ἔργα ὄντας τῶν παναγάθων τοῦ Θεοῦ χειρῶν. Οὕτω γὰρ καὶ τοῖς παροῦσι καλῶς χρησόμεθα καὶ τῶν ἐπηγγελμένων κατὰ καιρὸν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν.

16 Ὡν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ πρέπει δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ ὅσοι δὲν ἐλευθέρωσαν τοὺς ἑαυτοὺς των διὰ τῆς μετανοίας καθιστοῦν μὲ αὐτὴν τῇ γνώμῃ αὐτοκράτορά τους τὸν Διάβολο.

15 Ἄλλὰ ἐμεῖς πού συνταχθῆκαμε μὲ τὸν Χριστό, ἄς ποθῆσωμε τὸν ἄνω κόσμον· ἄς ἐπιθυμήσωμε τὴν ἐπηγγελμένην σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὸν Χριστὸ βασιλείαν· ἄς ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὶς ἡδονές πού κατασποῦν τὴν ψυχὴν· ἄς φοβηθοῦμε τὴν γέεννα τοῦ πυρὸς πού ἔχει ἀπειληθῆ ἔναντιον τῶν φιληδόνων· ἄς ἀποφύγωμε τὴν τρυφήν, τὴν μέθη, τὴν πορνείαν, τὴν ἀσωτείαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν ἀδικίαν, τὴν κενοδοξίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὸ μῖσος, τὸν θυμόν, τὴν ἀπανθρωπίαν· διότι ἐξ αἰτίας αὐτῶν τοποθετοῦμε τὸν πονηρὸν ὡς ἄρχοντα σ' ἐμᾶς τοὺς ἰδίους καὶ στὸν κόσμον. Ἄς ἀποφύγωμε λοιπὸν τὸν πλάνο τοῦτον κόσμον καὶ τὸν κοσμοκράτορα, καὶ ἄς δεῖξωμε διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων μας ὅτι εἴμαστε ἔργα τῶν παναγῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἔτσι καὶ τὰ παρόντα θὰ χρησιμοποιήσωμε καλὰ καὶ τὰ ἐπηγγελμένα αἰώνια ἀγαθὰ θ' ἀπολαύσωμε στὸν καιρὸ τους.

16 Καὶ εἴθε αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ νὰ τὰ ἀποκτήσωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο ἀρμόζει δόξα στὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΛΔ'

ΣΤΗΝ ΣΕΠΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΣ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Στὴν ὁποία ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ κατ' αὐτὴν φῶς εἶναι ἄκτιστο

ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΠΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐν ἧ παραστάσις, ὅτι τὸ κατ' αὐτὴν φῶς ἀκτιστόν ἐστι

παινοῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ θαυμάζομεν ἀναθεωροῦντες τὴν μεγαλουργίαν ταύτην τοῦ Θεοῦ, τὴν ὀρωμένην ἅπασαν λέγω κτίσιν. Ἐπαινοῦσι ταύτην καὶ θαυμάζουσιν ἐξερευνῶντες καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοί. Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν εἰς δόξαν τοῦ κτίσαντος, ἐκεῖνοι δὲ κατὰ δόξης τοῦ κτίσαντος ἐλάτρευσαν γὰρ ἀθλίως τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

Οὕτω καὶ τὰς προφητικὰς καὶ ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς φωνὰς διασαφοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων καὶ ὕμνον τοῦ διὰ τῶν προφητῶν καὶ Ἀποστό-

1. Ἡ περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ ὀρθρου εἶναι Λουκᾶ 9,28-36. Βλ. καὶ Ματθ. 17,1-9 καὶ Μάρκ. 9,2-8.

ΟΜΙΛΙΑ 34

ΣΤΗΝ ΣΕΠΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ¹

Στὴν ὁποία ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ κατ' αὐτὴν φῶς εἶναι ἄκτιστο

1

παινοῦμε κι ἐμεῖς καὶ θαυμάζομε, καθὼς ἀντικρύζομε αὐτὸ τὸ μεγαλοῦρημα τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ὅλη τὴν ὄρωμένη κτίσι. Τὴν ἐπαινοῦν καὶ τὴν θαυμάζουν, καθὼς τὴν ἐξερευνοῦν καὶ οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἐμεῖς μὲν τὸ πράττομε γιὰ δοξολόγησι τοῦ κτίστη, ἐκεῖνοι ὅμως κατὰ τῆς δόξας τοῦ κτίστη· διότι κατὰ ἄθλιο τρόπο ἐλάτρευσαν τὴν κτίσι ἀντὶ τοῦ κτίστη. Ἔτσι, διασαφοῦμε κι' ἐμεῖς τὶς προφητικὲς καὶ ἀποστολικὲς καὶ πατερικὲς φωνές, ἀλλὰ γιὰ ὠφέλεια τῶν ἀναγνωστῶν καὶ γιὰ ὕμνο τοῦ Πνεύματος ποὺ ἐλάλησε διὰ μέσου τῶν προφητῶν

λων καὶ πατέρων λαλήσαντος Πνεύματος. Ἐπιχειροῦσι ταύτας διερμηνεύειν καὶ οἱ κατὰ καιροῦς πονηρᾶς αἰρέσεως προϊστάμενοι, ἀλλ' εἰς βλάβην τῶν αὐτοῖς πειθομένων καὶ τῆς κατ' εὐσεβειαν ἀληθείας ἀθέτησιν, ταῖς τοῦ Πνεύματος φωναῖς κατὰ τοῦ Πνεύματος χρώμενοι. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος λόγον, ὑψηλὸν ὄντα καὶ πρεσβυτικάῃς ἀκοαῖς καὶ διανοίαις κατάλληλον, οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν διὰ τῶν οἰκείων στομάτων οἶον καταλαεῖνοντες, κατάλληλον αὐτὸν καὶ τοῖς ἀτελέσιν ἡμῖν ἀπεργάζονται, καθάπερ αἱ φιλόπαιδες μητέρες, διαμασώμεναι τὴν στερεωτέραν τροφήν, εὐχρηστὸν τε καὶ εὐπαράδεκτον καὶ τοῖς ὑπομαζίοις ἔτι κατασκευάζουσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν τοῖς στόμασι τῶν κατὰ σῶμα μητέρων ὑγρὸν τροφή γίνεται τοῖς παισὶ καὶ τὰ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν θεοφόρων πατέρων νοήματα πρόσφορος τροφή γίνεται ταῖς τῶν ἀκούοντων καὶ πειθομένων ψυχαῖς, τῶν δὲ πονηρῶν καὶ κακοδόξων τὰ στόματα ἰοῦ γέμει θανατηφόρου, οὗ μίγνυμένου τοῖς ῥήμασι τῆς ζωῆς, θανατηφόρα καὶ ταῦτα τοῖς ἀπερισκέπτως ἀκούουσι γίνεται.

- 2 Φύγωμεν οὖν τοὺς τὰς πατρικὰς ἐξηγήσεις μὴ παραδεχομένους, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῶν πειρωμένης εἰσάγειν τὰ ἐναντία, καὶ τὰς μὲν ἐν τῷ γράμματι λέξεις περιέπειν ὑποκρινομένους, τὴν δὲ εὐσεβῆ διάνοιαν ἀπωθουμένους· καὶ φύγωμεν μᾶλλον ἢ φεύγει τις ἀπὸ ὄψεως. Ὁ μὲν γὰρ ἐνδακῶν τὸ σῶμα θανατοῖ πρόσκαιρα, τῆς ἀθανάτου ψυχῆς χωρίσας· οἱ δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς λαβόμενοι τοῖς ὁδοῦσι χωρίζουσιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ θάνατος αἰώνιος τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Φεύγωμεν οὖν τοὺς τοιούτους

καὶ Ἀποστόλων καὶ πατέρων. Ἐπιχειροῦν νὰ τὶς διερμηνεύσουν καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἀρχηγοὶ τῆς πονηρᾶς αἰρέσεως, ἀλλὰ πρὸς βλάβη τῶν ὀπαδῶν τους καὶ ἀθέτησι τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν εὐσέβεια, χρησιμοποιοῦντας τοὺς λόγους τοῦ Πνεύματος κατὰ τοῦ Πνεύματος. Καὶ τὸν ἴδιο δὲ τὸν λόγο τῆς χάριτος τοῦ εὐαγγελίου, πού εἶναι ὑψηλὸς καὶ κατάλληλος γιὰ ὄριμες ἀκοές καὶ διάνοιες, οἱ θεοφόροι πατέρες τὸν καθιστοῦν καὶ γιὰ τοὺς ἀτελεῖς κατάλληλο, μαλακῶνοντάς τον κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὰ στόματά τους, ὅπως ἀκριβῶς οἱ φιλότεκνες μητέρες, μασώντας τὴν στερεότερη τροφή, τὴν καθιστοῦν εὐχρηστέρα καὶ εὐληπτή καὶ ἀπὸ τὰ θηλάζοντα ἀκόμη παιδιὰ. Διότι καὶ τὸ ὑγρὸ πού εἶναι στὰ σώματα τῶν κατὰ τὸ σῶμα μητέρων γίνεται τροφή γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ νοήματα πού εἶναι στὶς καρδιές τῶν θεοφόρων πατέρων γίνονται κατάλληλη τροφή γιὰ τὶς ψυχές τῶν ἀκουόντων καὶ πειθομένων, τὰ στόματα δὲ τῶν πονηρῶν καὶ κακοδόξων εἶναι γεμᾶτα θανατηφόρο δηλητήριον, πού ὅταν ἀναμιχθῇ μὲ τὰ λόγια τῆς ζωῆς, γίνονται κι' αὐτὰ θανατηφόρα στοὺς ἀπερισκέπτως ἀκούοντας.

Ἄς ἀποφύγωμε λοιπὸν ὅσους δὲν παραδέχονται τὶς πατερικὲς ἐξηγήσεις, ἀλλὰ ἐπιχειροῦν νὰ εἰσαγάγουν τὰ ἀντίθετα μόνοι τους, καὶ τὶς μὲν λέξεις τοῦ κειμένου προσποιοῦνται ὅτι μεταχειρίζονται, τὸ δὲ εὐσεβὲς νόημα ἀπορρίπτουν ὡς τοὺς ἀποφύγωμε μάλιστα περισσότερο ἀπὸ ὅσο φεύγει κανεὶς ἀπὸ φίδι. Διότι τὸ μὲν φίδι, ὅταν δαγκάσῃ, θανατώνει πρόσκαιρα τὸ σῶμα, χωρίζοντάς το ἀπὸ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ· ἐκεῖνοι ὁμως, πιάνοντας μὲ τὰ δόντια τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ, τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὸν Θεό, πού εἶναι αἰώνιος θάνατος τῆς ἀθάνατης ψυχῆς. Ἄς ἀποφεύγωμε λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοὺς ἀνθρώπους μὲ κάθε τρόπο καὶ ὡς προσφεύγωμε

πάση δυνάμει, καὶ προσφεύγωμεν τοῖς ὑποτιθεμένοις τὰ εὐσεβῆ καὶ σωτήρια, ὡς συνᾶδοντα ταῖς πατρικαῖς παραδόσεσι.

3 Τοιαῦτα δὲ νῦν εἶπον καὶ ταῦτα προοιμιασάμην πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἐπεὶ τὴν ἐπ' ὄρους σεπτὴν τοῦ Χριστοῦ Μεταμόρφωσιν ἐορτάζομεν σήμερον καὶ περὶ τοῦ κατ' αὐτὴν φωτὸς ὁ λόγος ἡμῖν, καθ' οὗ πολὺς ἔτι νῦν ἀγὼν τοῖς τοῦ φωτὸς πολεμίοις. Φέρε δὴ μικρὸν ἄνωθεν προθῶμεν τὰς σήμερον ἀναγινωσκομένας εὐαγγελικὰς φωνὰς εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἀληθείας παράστασιν. «Μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος». Τοῦτο δὴ τοῦ εὐαγγελίου πρῶτον κατιδεῖν ἀναγκαῖον, μετὰ ποίαν ἡμέραν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος τὰς ἕξ ἡμέρας ἀριθμεῖ, μεθ' ἧς ἢ τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως ἡμέρα ἐπέστη; Μετὰ ποίαν οὖν; Μετ' ἐκείνην, καθ' ἣν διδάσκων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ὁ Κύριος, ἔλεγεν, ὅτι μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ προσετίθει λέγων «ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ», δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ βασιλείαν ἑαυτοῦ καλῶν τὸ φῶς τῆς οἰκείας μεταμορφώσεως. Τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς ὑποδεικνύς καὶ σαφέστερον ἐκτιθέμενος, «ἐγένοντο», φησὶν, «μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι δκτώ, καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ

στοὺς διδάσκοντας τὰ εὐσεβῆ καὶ σωτήρια, διότι συμφωνοῦν μὲ τὶς πατερικὲς παραδόσεις.

Εἶπα δὲ τώρα τέτοια λόγια καὶ ἔκαμα αὐτὸ τὸ προοίμιο πρὸς τὴν ἀγάπη σας, ἐπειδὴ σήμερα ἐορτάζομε τὴν σεπτὴ μεταμόρφωσι τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ λόγος μας εἶναι γιὰ τὸ φῶς πὺ παρατηρήθηκε σ' αὐτὴν, ἐναντίον τοῦ ὁποίου πολὺς ἀγώνας διεξάγεται ἀκόμη τώρα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ φωτός. Ἐὰς προβάλωμε λοιπὸν ἀπὸ λίγο παραπάνω τὸ σήμερα ἀναγνωσκόμενον εὐαγγελικὸ κείμενον γι' ἀνάπτυξι τοῦ μυστηρίου καὶ ἀπόδειξι τῆς ἀληθείας. «Ἐπειτα ἀπὸ ἕξι ἡμέραις παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρο καὶ Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη καὶ τοὺς ἀνεβάζει ἰδιαιτέρως σὲ ὑψηλὸ ὄρος, καὶ μεταμορφώθηκε ἔμπρὸς τοὺς καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του σὰν ὁ ἥλιος»². Τοῦτο λοιπὸν ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον πρέπει νὰ ἐξετάσωμε πρῶτα, ἔπειτα δηλαδὴ ἀπὸ ποιά ἡμέρα ἀριθμεῖ τὶς ἕξι ἡμέρες ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐαγγελιστῆς, ἔπειτα ἀπὸ τίς ὁποῖες ἔφθασε ἡ ἡμέρα τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου; Μετὰ ἀπὸ ποιά λοιπόν; Ἐπειτα ἀπὸ ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος, διδάσκοντας τοὺς μαθητάς του, ἔλεγε ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὴν δόξα τοῦ Πατρὸς του, καὶ προσέθετε, «ὅτι ὑπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πὺ στέκονται ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ γευθοῦν θάνατον, ἕως ὅτου ἴδουν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται εἰς τὴν βασιλείαν του»³. Δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ βασιλεία του καλεῖ ἐδῶ τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεώς του. Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ ἐκθέτει σαφέστερα καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς, ὅταν λέγῃ, «ἐπέρασαν ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὀκτὼ περίπου ἡμέρες· τότε, ἀφοῦ παρέλαβε τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη, ἀνέβηκε εἰς τὸ

3. Ματθ. 16,28.

Ἰωάννην, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων».

4 Ἄλλὰ πῶς συμφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ὁ μὲν ὀκτῶ φανερῶς εἰπὼν τὰς μεταξὺ τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ἐπιφανείας ἡμέρας, ὁ δέ, μεθ' ἡμέρας ἕξ; Ἀκούετε καὶ συνίετε. Ὀκτῶ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἦσαν, καὶ ἕξ ἐφαίνοντο. Τρεῖς οὗτοι, Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ τῷ Ἰησοῦ συναναβάντες· εἶδον δὲ ἐκεῖ συνόντας αὐτῷ καὶ συλλαλοῦντας, καὶ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἥλιαν, ὡς εἶναι τούτους ἕξ. Ἄλλὰ τῷ Κυρίῳ πάντως ἀοράτως καὶ ὁ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον συνῆν, ὃ μὲν μαρτυρῶν διὰ φωνῆς οἰκείας ἀγαπητὸν Υἱὸν εἶναι τοῦτον ἑαυτοῦ, τὸ δέ, διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης συνεκλάμπον καὶ τὸ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τε αὐτὸ καὶ τὸν Πατέρα συμφυῆς καὶ ἐνιαῖον τοῦ φωτὸς δεικνύον· τούτων γὰρ πλοῦτος ἢ συμφυῖα καὶ τὸ ἐν ἕξαλμα τῆς λαμπρότητος. Οὕτως οὖν ὀκτῶ εἰσιν οἱ ἕξ. Ὡς οὖν ἐν τούτοις οὐδεμίαν διαφωνίαν ἔχει ὁ ἕξ πρὸς τὸν ὀκτῶ, οὕτως οὐδὲ οἱ εὐαγγελισταὶ διαφωνοῦσιν, ὁ μὲν εἰπὼν μεθ' ἡμέρας ἕξ, ὁ δὲ Λουκᾶς, ἐγένοντο μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡς ἡμέραι ὀκτῶ· ἀλλ' οἷόν τινα τύπον ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων τούτων ἔδωκαν τῶν λόγων τῶν ἐν τῷ ὄρει μυστικῶς ἅμα καὶ ἐμφανῶς συνειλεγμένων.

5 Ἴδοι γὰρ ἂν τις οὕτω καὶ κατὰ τὸ γράμμα καλῶς σκοπῶν ὁμολόγους ἀλλήλους τοὺς θεοκήρυκας. Ὀκτῶ γὰρ εἶπεν ὁ Λουκᾶς ἡμέρας, οὐ διαφωνῶν πρὸς ἐκεῖνον, εἰπόντα μεθ' ἡμέρας ἕξ, ἀλλὰ συμπεριλαβὼν καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐλέχθησαν καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μετεμορφώθη ὁ Κύριος· ἃς

δρος γιὰ νὰ προσευχηθῆ· καί, καθὼς προσευχόταν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου του ἔγινε διαφορετικὸ καὶ τὰ ἐνδύματά του ἄστραψαν ἀπὸ λευκότητα»⁴.

Ἄλλὰ πῶς συμφωνοῦν μεταξύ των, ἀφοῦ ὁ μὲν ἕνας εἶπε φανερὰ ὀκτὼ τὶς ἡμέρες μεταξύ τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ἐπιφανείας, ὁ δὲ ἄλλος, μετὰ ἕξι ἡμέρες; Ἀκούσατε καὶ ἀντιληφθῆτε. Ἐπάνω στὸ ὄρος ἦσαν ὀκτὼ καὶ ἐφαίνονταν ἕξι. Πρῶτα οἱ τρεῖς αὐτοί, Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, ποὺ ἀνέβηκαν μαζί με τὸν Ἰησοῦ· εἶδαν δὲ ἐκεῖ νὰ εὐρίσκονται καὶ νὰ ὁμιλοῦν μαζί του καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος, ὥστε νὰ εἶναι αὐτοὶ ἕξι. Ἀλλὰ πάντως μαζί με τὸν Κύριο συνυπῆρχαν ἀοράτως καὶ ὁ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὁ πρῶτος μαρτυρώντας μετὰ τῆ φωνῆ του ὅτι τοῦτος εἶναι ἀγαπητὸς Υἱὸς του, τὸ δεύτερον συνεκλάμποντας διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης καὶ δεικνύοντας τὸ συμφυὲς καὶ ἐνιαῖο τοῦ φωτὸς τοῦ Υἱοῦ τόσο πρὸς αὐτὸ ὅσο καὶ πρὸς τὸν Πατέρα· διότι πλοῦτος τούτων εἶναι ἡ συμφυΐα καὶ ἡ ἐνιαία ἐξαρσις τῆς λαμπρότητος. Ἔτσι λοιπὸν οἱ ἕξι εἶναι ὀκτὼ. Ὅπως λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς ἕξι δὲν ἔχει καμμιά διαφωνία πρὸς τὸν ὀκτὼ σ' αὐτούς, ἔτσι οὔτε οἱ εὐαγγελισταὶ δὲν διαφωνοῦν, ὅταν ὁ μὲν ἕνας λέγῃ «ἔπειτα ἀπὸ ἕξι ἡμέρες», ὁ δὲ Λουκᾶς «ἐπέρασαν μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὀκτὼ περίπου ἡμέρες», ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς δύο τούτους λόγους μᾶς ἔδωσαν ἕνα εἶδος τύπου τῶν συνηθροισμένων στὸ ὄρος μυστικῶς μαζί καὶ φανερῶς.

Θὰ μπορούσε μάλιστα ἔτσι νὰ ἰδῆ κανεὶς, ἐξετάζοντας καλῶς καὶ κατὰ τὸ γράμμα, ὅτι εἶναι ὁμολογοὶ οἱ θεοκήρυκες εὐαγγελισταί. Διότι ὁ Λουκᾶς εἶπε ὀκτὼ ἡμέρες, ὅχι διαφωνώντας πρὸς ἐκεῖνον ποὺ εἶπε ἔπειτα ἀπὸ ἕξι ἡμέρες, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνοντας καὶ τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία

καὶ ὁ Ματθαῖος νοεῖν δίδωσι τοῖς συνετώς σκοποῦσι, διὸ καὶ τὴν ἑξῆς πρόθεσιν, τὴν ὑστεραίαν δηλοῦσαν, οὗτος μὲν εἶπεν, ἐκεῖνος δὲ ἀφῆκεν· οὐ γὰρ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ φησιν, ὡς ἐκεῖνος μεθ' ἡμέρας ἕξ, ἀλλ' ἐγένοντο ὡς ἡμέραι ὀκτώ. Οὕτως οὐδὲν παρηλλαγμένον ἐν τῇ τῶν εὐαγγελιστῶν ἱστορικῇ διανοίᾳ.

- 6 Ἄλλὰ καὶ ἕτερόν τι μέγα τε καὶ μυστικὸν δι' ἀλλήλων ἡμῖν ἐν τῷ δοκεῖν διαφωνεῖν ὑποφαίνουσι· καὶ δὴ προσέχετε τὸν νοῦν τοῖς ρηθησομένοις, ὅσοι διαβατικώτεροι τὴν διάνοιαν. Διὰ τί γὰρ ὁ μὲν μετὰ ἕξ ἡμέρας εἶπεν, ὁ δὲ ὑπερέβη καὶ τὴν ἐβδόμην, τῆς ὀγδόης μνησθεῖς; Διότι τὸ μέγα θέαμα τοῦ φωτὸς τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, τῆς ὀγδόης ἦτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνός ἐστι τὸ μυστήριον, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐν ἕξ ἡμέραις γεγονότος κόσμου καὶ τὴν ὑπέρβασιν τῆς καθ' ἡμᾶς αἰσθήσεως ἑξαδικῶς ἐνεργούσης ἀναφαινόμενον· πέντε γὰρ αἰσθήσεις ἔχομεν, προστιθέμενος δὲ ταύταις ὁ κατ' αἰσθησιν προφορικὸς λόγος, ἑξαδικὴν τὴν ἐνέργειαν τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν ἀπεργάζεται. Οὐ μόνον δὲ ὑπὲρ αἰσθησιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ λόγον ἐστὶν ἡ ἐπηγγελμένη τοῖς ἀξίοις τοῦ Θεοῦ βασιλεία· διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καλὴν ἀνεργησίαν τῶν ἑξαδικῶς τούτων ἐκτελουμένων, ἧς ἀνεργησίας τὸ ἀξίωμα ἢ ἐβδόμη πλουτεῖ, κατὰ τὴν ὀγδόην δυνάμει κρείττονος ἐνεργείας ἢ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεται. Καὶ ταύτην τὴν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος δύναμιν, δι' ἧς ὁράται τοῖς ἀξίοις ἢ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, κατὰ τὸν θεῖον Λουκᾶν ὁ Κύριος ἐνδεικνύμενος τοῖς μαθηταῖς, προεἶπεν· «εἰσὶ τινες τῶν ὧδε

ἐλέχθησαν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι καὶ τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία μεταμορφώθηκε ὁ Κύριος. Αὐτὲς ἀκριβῶς ἐπιτρέπει καὶ ὁ Ματθαῖος νὰ ἐννοήσουν οἱ συνετῶς ἐξετάζοντες· γι' αὐτὸ καὶ τὴν πρόθεσι 'μετὰ' ποὺ δηλώνει τὴν ἐπομένη αὐτὸς μὲν τὴν ἐχρησιμοποίησε, ὁ ἄλλος δὲ τὴν παρέλειψε· διότι δὲν λέγει μετὰ ὀκτῶ ἡμέρες, ὅπως ἐκεῖνος μετὰ ἕξι ἡμέρες, ἀλλὰ ἐπέρασαν ὀκτῶ περίπου ἡμέρες. Ἔτσι δὲν ὑπάρχει καμμιά διαφορὰ στὴν ἱστορικὴ ἔννοια τῶν εὐαγγελιστῶν.

Ἄλλὰ μὲ τὴν φαινομενικὴ διαφωνία μεταξύ τους μᾶς ὑποδηλώνουν καὶ κάτι ἄλλο μεγάλο καὶ μυστικό. Γι' αὐτὸ ὅσοι εἴσθε διαπεραστικοὶ κατὰ τὴν διάνοια ἐντείνετε τὴν προσοχή σας σὲ ὅσα θὰ λεχθοῦν. Γιατί ἀλήθεια ὁ μὲν ἕνας εἶπε μετὰ ἕξι ἡμέρες, ὁ δὲ ἄλλος ἐπέρασε καὶ τὴν ἐβδόμη, μνημονεύοντας τὴν ὀγδόη; Διότι τὸ μέγα θέαμα τοῦ φωτὸς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου εἶναι μυστήριον τῆς ὀγδόης ἡμέρας, δηλαδὴ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ποὺ ἀναφαίνεται μετὰ τὴν κατάπαυσι τοῦ κόσμου ποὺ ἔγινε σὲ ἕξι ἡμέρες καὶ τὴν ὑπέρβασι τῆς αἰσθήσεώς μας ποὺ ἐνεργεῖ ἐξαδικῶς· διότι πέντε αἰσθήσεις ἔχομε, προστιθέμενος δὲ σ' αὐτὲς ὁ κατ' αἴσθησι προφορικὸς λόγος καθιστᾷ ἐξαδικὴ τὴν ἐνέργεια τῆς αἰσθήσεώς μας. Εἶναι δὲ ἡ ἐπηγγελμένη γιὰ τοὺς ἀξίους βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνο ὑπὲρ αἴσθησι ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ λόγος· γι' αὐτὸ μετὰ τὴν καλὴ ἀνενεργησία τούτων τῶν ἐξαδικῶς ἐκτελουμένων, τῆς ὁποίας ἀνενεργησίας τὴν ἀξία καρπώνεται ἡ ἐβδόμη, κατὰ τὴν ὀγδόη μὲ τὴ δύναμι ἀνωτέρας ἐνεργείας ἀναφαίνεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὴν τὴ δύναμι τοῦ θείου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας βλέπεται ἀπὸ τοὺς ἀξίους ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐνδεικνύοντας ὁ Κύριος κατὰ τὸν θεῖο Λουκᾶ στοὺς μαθητὰς προεἶπε· «κύπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ στέκονται ἐδῶ οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ γευ-

ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει», τουτέστι, τῷ δυνάμιν τοῖς ὁρῶσι παρασχεῖν ἰδεῖν τὰ ἀθέατα, τῆς θανασίμου καὶ ψυχολέθρου προκαθάρασα λύμης, ἣτις ἐστὶν ἡ ἁμαρτία ταύτης δὲ γεῦσις ἐστὶν ἢ ἐν τῷ λογισμῷ τῆς κακίας ἀρχῆ, ἧς οἱ προκαθαρθέντες οὐ γεύονται τοῦ κατὰ ψυχὴν θανάτου, τῇ δυνάμει τῆς μελλούσης ἐπιφανείας ἀμόλυντοι τηρηθέντες, ὡς ἐγὼ νομίζω, καὶ τὴν διάνοιαν.

- 7 «Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει». Πανταχοῦ ἐστὶν ὁ τοῦ παντός βασιλεὺς καὶ πανταχοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὥστε τὸ ἔρχεσθαι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, οὐ τὸ ἄλλοθεν ἀλλαχόσε παραγίνεσθαι δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ φανεροῦσθαι ταύτην τῇ δυνάμει τοῦ θείου Πνεύματος· διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. Ἦτις δύνάμις οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσιν ἐγγίνεται, ἀλλὰ τοῖς ἐστηκόσι μετὰ τοῦ Κυρίου, τουτέστι τοῖς ἐστηριγμένοις ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ καὶ τοῖς κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τούτοις ἀναφερομένοις ὑπὸ τοῦ λόγου πρῶτον εἰς ὄρος ὑψηλόν, δηλονότι τῆς φυσικῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὑπεραναβιβαζομένοις· ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο Θεὸς ἐν ὄρει, κατὰ τὸν εἰπόντα, φαντάζεται, τὸ μέντοι καταβαίνων αὐτὸς τῆς οἰκείας περιωπῆς, τὸ δὲ ἡμᾶς ἀνάγων ἐκ τῆς κάτωθεν ταπεινώσεως, ἵνα χωρηθῇ μετρίως γοῦν γεννητῇ φύσει καὶ ὅσον ἀσφαλὲς ὁ ἀχώρητος. Ἡ δὲ τοιαύτη φαντασία, οὐ τοῦ νοῦ χείρων, ἀλλὰ πολλῶν κρείττων καὶ ὑψηλοτέρα, ὡς ἐγγινομένη τῇ δυνάμει τοῦ θείου Πνεύματος.

θοῦν θάνατο, ἕως ὅτου ἰδοῦν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχη ἔλθει ἐν δυνάμει»⁵, δηλαδή μὲ τὸ νὰ παράσχη στοὺς βλέποντας δύναμι νὰ ἰδοῦν τὰ ἀθέατα προκαθαίροντας ἀπὸ τὴν θανάσιμη καὶ ψυχώλεθρη φθορά, πὺ εἶναι ἡ ἁμαρτία· αὐτῆς δὲ τῆς ἁμαρτίας γεῦσις εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς κακίας στὸ λογισμό, ἀπὸ τὴν ὁποία ὅσοι προκαθαρθοῦν δὲν γεύονται τὸν κατὰ ψυχὴ θάνατο, τηροῦμενοι ἀμόλυντοι καὶ κατὰ τὴν διάνοια, ὅπως νομίζω ἐγώ, μὲ τὴ δύναμι τῆς μελλούσης ἐπιφανείας.

«Υπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πὺ στέκονται ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ γευθοῦν θάνατο, ἕως ὅτου ἰδοῦν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχη ἔλθει ἐν δυνάμει». Παντοῦ εἶναι ὁ βασιλεὺς τοῦ παντός καὶ παντοῦ εἶναι ἡ βασιλεία του, ὥστε τὸ νὰ ἔρχεται ἡ βασιλεία του δὲν δηλώνει τὸ ὅτι φθάνει ἀπὸ ἀλλοῦ σὲ ἄλλα μέρη, ἀλλὰ τὸ ὅτι αὐτὴ φανερώνεται μὲ τὴ δύναμι τοῦ θείου Πνεύματος· γι' αὐτὸ ἔλεγε νὰ ἔχη ἔλθει ἐν δυνάμει. Αὐτὴ δὲ ἡ δύναμις δὲν ἐγγίνεται ἀπλῶς στοὺς τυχόντας, ἀλλὰ στοὺς εὐρισκομένους μαζὶ μὲ τὸν Κύριο, δηλαδή στοὺς στηριγμένους στὴν πίστι του καὶ στοὺς κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννη, πὺ καὶ αὐτοὶ φέρονται προηγουμένως ἀπὸ τὸν λόγο ἐπάνω σὲ ὑψηλὸ ὄρος, δηλαδή ἀνεβάζονται ἐπάνω ἀπὸ τὴ φυσικὴ μας ταπεινότητα· ἐπειδὴ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς φαντάζεται κατὰ τὸ λόγιο, ἐπάνω στὸ ὄρος, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατεβαίνοντας αὐτὸς ἀπὸ τὴν περιωπὴ του, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνεβάζοντας ἐμᾶς ἀπὸ τὴν κάτω ταπείνωσι, γιὰ νὰ χωρεθῆ, μετρίως φυσικὰ καὶ ὅσο εἶναι ἀσφαλὲς σὲ γεννητὴ φύσι, ὁ ἀχώρητος. Ἡ τέτοια φαντασία δὲν εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὸν νοῦ, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερη καὶ ὑψηλότερη, ὡς γεννωμένη μὲ τὴ δύναμι τοῦ θείου Πνεύματος.

5. Λουκᾶ 9,27.

8 Οὐ γίνεται τοιγαροῦν καὶ ἀπογίνεται, οὐδὲ περιγράφεται, οὐδ' αἰσθητικῇ δυνάμει ὑποπίπτει τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, εἰ καὶ δι' ὀφθαλμῶν σωματικῶν ἐώραται καὶ πρὸς ὀλίγον χρόνον καὶ ἐν βραχείᾳ τοῦ ὄρους κορυφῇ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τὸ πνεῦμα τηνικαῦτα, κατὰ τὸν εἰπόντα, μετέβησαν οἱ τοῦ Κυρίου μύσται τῇ ἐναλλαγῇ τῶν αἰσθήσεων, ἦν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα ἐνήργησε, καὶ οὕτως εἶδον, οὐ̄ τε καὶ ἐφ' ὅσον ἐχαρίσατο τούτοις ἡ τοῦ θείου Πνεύματος δύναμις, τὸ ἀπόρρητον ἐκεῖνο φῶς· ὃ μὴ συνιδόντες οἱ νῦν εἰς τοῦτο βλασφημοῦντες, αἰσθητικῇ τε καὶ κτιστῇ δυνάμει τοὺς ἐκκρίτους τῶν Ἀποστόλων ἰδεῖν ᾤθησαν τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, καὶ διὰ τοῦτο κατασπᾶν ἐπιχειροῦσιν εἰς κτίσμα, μὴ μόνον τὸ φῶς ἐκεῖνο, τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν καὶ βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θείου Πνεύματος, δι' ἧς τὰ θεῖα τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτεται. Οὐ γὰρ ἤκουσαν ἢ οὐκ ἐπίστευσαν Παύλῳ λέγοντι, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐ̄ς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ».

9 Ἄλλὰ τῆς ὀγδόης ἐπιστάσης, καθάπερ εἴρηται, παραλαβὼν ὁ Κύριος τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι· αἰεὶ γάρ, ἢ πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων, ἀποχωρῶν μόνος προσηύχετο, καθάπερ ἠνίκα τοὺς πεντακισχιλίους σὺν γυναιξὶ καὶ παιδίοις πέντε ἄρτοις καὶ δυσὶν ἰχθύσιν ἐξέθρεψε, πάραυτα γὰρ πάντας ἀπολύσας καὶ τοὺς μαθητὰς πάντας ἀναγκάσας ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, αὐτὸς ἀνέβη εἰς

Ἐπομένως δὲν γίνεται καὶ ἀπογίνεται, οὔτε περιγράφεται οὔτε ὑποπίπτει σὲ αἰσθητικὴ δύναμι τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, ἂν καὶ ἔχει ἰδωθῆ με σωματικούς ὀφθαλμούς γιὰ λίγο χρόνο καὶ σὲ μικρὴ κορυφὴ τοῦ ὄρους· ἀλλὰ με τὴν ἐναλλαγὴ τῶν αἰσθήσεων, πὺ ἐνήργησε σ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα, μετέβηκαν οἱ μύστες τοῦ Κυρίου τότε ἀπὸ τὴν σάρκα στὸ πνεῦμα, κατὰ τὸ λόγιο, καὶ ἔτσι εἶδαν αὐτὸ πὺ ἐχάρισε καὶ ὅσο ἐχάρισε σ' αὐτοὺς ἡ δύναμις τοῦ θείου Πνεύματος, τὸ ἀπόρρητο ἐκεῖνο φῶς. Τοῦτο τὸ φῶς, ἐπειδὴ δὲν ἀντιλήφθηκαν οἱ τώρα βλασφημοῦντες κατ' αὐτοῦ, ἐνόμισαν ὅτι οἱ πρόκριτοι τῶν Ἀποστόλων εἶδαν με αἰσθητικὴ καὶ κτιστὴ δύναμι τὸ φῶς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, καὶ γι' αὐτὸ ἐπιχειροῦν νὰ τὸ κατεβάσουν σὲ κτίσμα, ὄχι μόνο ἐκεῖνο τὸ φῶς, δηλαδὴ τὴν δόξα καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴ δύναμι τοῦ θείου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας ἀποκαλύπτονται τὰ θεῖα στοὺς ἀξίους. Πραγματικὰ δὲν ἄκουσαν ἢ δὲν ἐπίστευσαν στὸν Παῦλο πὺ ἔλεγε, «τὰ ὁποῖα ὀφθαλμὸς δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀνέβηκαν σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου, αὐτὰ πὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς σ' αὐτοὺς πὺ τὸν ἀγαποῦν, σ' ἐμᾶς δὲ ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματός του· διότι τὸ Πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»⁶.

Ἄλλὰ ὅταν ἐφθασε ἡ ὄγδοη, ὅπως ἔχει λεχθῆ, ὁ Κύριος παραλαμβάνοντας τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη ἀνέβηκε στὸ ὄρος γιὰ νὰ προσευχηθῆ· διότι πάντοτε, ἢ ἀπὸ ὄλους, καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀκόμη, ἀπομακρυνόμενος προσευχόταν, ὅπως, ὅταν ἔθρεψε με πέντε ἄρτους καὶ δυὸ ψάρια τοὺς πέντε χιλιάδες ἄνδρες μαζί με γυναῖκες καὶ παιδιά, ἀμέσως τοὺς ἀπέλυσε ὄλους καὶ ἀνάγκασε ὄλους τοὺς μαθητὰς νὰ ἐμβοῦν στὸ πλοῖο, καὶ αὐτὸς ἀνέβηκε στὸ ὄρος

τὸ ὄρος προσεύξασθαι· ἢ συμπαραλαμβάνων ὀλίγους καὶ τοὺς τῶν ἄλλων ὑπερέχοντας μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ τοῦ σωτηρίου γὰρ πάθους προσάγοντος, τοῖς μὲν ἄλλοις μαθηταῖς φησι, καθίσατε ὧδε, ἕως προσεύξομαι· παραλαμβάνει δὲ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ. Τούτους οὖν κἀνταῦθα μόνους παραλαβὼν «ἀναφέρει εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν», τουτέστιν αὐτῶν ὁρώντων.

10 Τίς ἐστὶ μετεμορφώθη; Φησὶν ὁ Χρυσόστομος θεολόγος· παρήνοιξεν, ὡς εὐδόκησεν, ὀλίγον τῆς θεότητος, καὶ τοῖς μύσταις ἔδειξε τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν. «Ἐγένετο γὰρ ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν», ὡς ὁ Λουκᾶς φησι, «τὸ εἶδος αὐτοῦ ἕτερον, λάμψαν ὡσπερ ὁ ἥλιος», ὡς ὁ Ματθαῖος γράφει. Ὡς ἥλιος δὲ εἶπεν, οὐχ ἵνα αἰσθητὸν ἐννοήσῃ τις τὸ φῶς ἐκεῖνο, ἀπαγε τῆς κατὰ νοῦν ἀβλεψίας τῶν μηδὲν τῶν κατ' αἰσθησιν φαινομένων ὑψηλότερον ἐννοεῖν δυναμένων, ἀλλ' ἵνα γνῶμεν, ὅτι ὁ τοῖς κατ' αἰσθησιν ζῶσι καὶ δι' αἰσθήσεως ὁρῶσιν ἐστὶν ὁ ἥλιος, τοῦτο τοῖς κατὰ πνεῦμα ζῶσι καὶ ἐν πνεύματι ὁρῶσιν ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὡς Θεός, καὶ οὐ χρεία τοῖς θεοειδέσιν ἐν τῇ θεοπτικῇ φωτὸς ἐτέρου· τοῖς γὰρ αἰδίοις αὐτὸς ἐστὶ φῶς καὶ οὐκ ἄλλο· τί γὰρ δεῖ φωτὸς δευτέρου τοῖς τὸ μέγιστον ἔχουσιν; Ἐν τῷ προσεύχεσθαι δὲ οὕτως, ἔλαμψε καὶ ἀνεκάλυψεν ἀπορρήτως τοῖς τῶν μαθητῶν ἐκκρίτοις τὸ ἀπόρρητον ἐκεῖνο φῶς, τῶν ἄκρων προφητῶν συνόντων, ἵνα δείξῃ πρόξενον οὕσαν τὴν προσευχὴν τῆς μακαρίας ἐκείνης θεάς, καὶ μάθωμεν, ὅτι διὰ τῆς πρὸς Θεὸν κατ' ἀρετὴν

για να προσευχηθῆ⁷. ἢ παίρνοντας μαζί του λίγους, ἐκείνους πού ὑπερεῖχαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους· πράγματι καὶ ὅταν ἐπλησίαζε τὸ σωτηριῶδες πάθος, στοὺς μὲν ἄλλους μαθητὰς λέγει, καθήσατε ἐδῶ, ἕως ὅτου προσευχηθῶ· παίρνει δὲ μαζί του τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη⁸. Αὐτοὺς λοιπόν, ἀφοῦ παρέλαβε κι' ἐδῶ μόνους, τοὺς ἀνεβάζει ἰδιαιτέρως σέ ὄρος ὑψηλὸ καὶ μεταμορφώθηκε ἐμπρὸς τους», δηλαδή ἐνῶ αὐτοὶ ἔβλεπαν.

- 10 Τί σημαίνει μεταμορφώθηκε; Λέγει ὁ Χρυσόστομος θεολόγος· ἀνοιξε, ὅπως εὐδόκησε, ὀλίγο ἀπὸ τῆ θεότητα κι' ἔδειξε στοὺς μύστες τὸν ἐνοικο Θεό. «Διότι, ἐνῶ προσευχόταν, ὅπως λέγει ὁ Λουκᾶς, τὸ εἶδος του ἔγινε διαφορετικό», «ἐλαμψε σὰν ἥλιος», ὅπως γράφει ὁ Ματθαῖος· εἶπε δὲ «σὰν ἥλιος», ὄχι γιὰ νὰ ἐκλάβη κανεὶς ὡς αἰσθητὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο, μακριὰ ἀπὸ τὴ νοητικὴ ἀβλεψία ἐκείνων πού δὲν μποροῦν νὰ ἐννοήσουν τίποτε ὑψηλότερο ἀπὸ τὰ κατ' αἴσθησι φαινόμενα, ἀλλὰ γιὰ νὰ γνωρίσωμε ὅτι ἐκεῖνο πού γιὰ τοὺς ζῶντας κατ' αἴσθησι καὶ βλέποντας διὰ τῆς αἰσθήσεως εἶναι ὁ ἥλιος, τοῦτο γιὰ τοὺς ζῶντας κατὰ πνεῦμα καὶ βλέποντας διὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι ὁ Χριστὸς ὡς Θεός, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἄλλου φωτὸς γιὰ τοὺς θεοειδεῖς κατὰ τὴν θεοπτία· διότι γιὰ τοὺς αἰδίου αὐτὸς εἶναι φῶς καὶ ὄχι ἄλλο· τί χρειάζεται δεῦτερο φῶς σ' ἐκείνους πού ἔχουν τὸ μέγιστο; Ὅταν δὲ προσευχόταν ἔτσι, ἐλαμψε τὸ ἀπόρρητο ἐκεῖνο φῶς κι' ἐφανέρωσε ἀπορρήτως στοὺς προκρίτους τῶν μαθητῶν, ἐνῶ ἦσαν παρόντες οἱ κορυφαῖοι προφήτες, γιὰ νὰ δείξη ὅτι πρόξενος τῆς μακαρίας ἐκείνης θέας εἶναι ἡ προσευχὴ καὶ νὰ μάθωμε ὅτι διὰ τοῦ πλησιάσματος πρὸς τὸν Θεὸ κατὰ

8. Ματθ. 26,36.

έγγύτητος καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν κατὰ νοῦν ἐνώσεως, ἡ λαμπρότης ἐγγίνεται καὶ ἀναφαίνεται ἐκείνη, πᾶσι διδομένη τε καὶ ὀρωμένη τοῖς δι' ἀγαθοεργίας ἀκριβοῦς καὶ διὰ προσευχῆς εἰλικρινοῦς ἀνατεινομένοις ἀδιαλείπτως πρὸς Θεόν· κάλλος γάρ, φησίν, ἀληθινὸν καὶ ἐρασμιώτατον, μόνῳ τῷ τὸν νοῦν κεκαθαρμένῳ θεωρητόν, τὸ περὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν φύσιν ἐστίν, οὗ ὁ ἐνατενίσας ταῖς μαρμαρυγαῖς καὶ ταῖς χάρισι, μεταλαμβάνει τι ἀπ' αὐτοῦ, ὡσπερ αἶγλην τινὰ ἀνθηρὰν εἰς τὴν οἰκείαν ὄψιν ἀναχρωννύμενος· ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ἐν τῷ ὁμιλεῖν Θεῷ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον.

11 Ὅρατε ὅτι καὶ Μωϋσῆς μετεμορφώθη ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος, καὶ οὕτως εἶδε τὴν δόξαν Κυρίου; Ἀλλ' ἔπαθε τὴν μεταμόρφωσιν, οὐκ ἐνήργησε· κατὰ τὸν λέγοντα, εἰς τοῦτό με φέρει τὸ μέτριον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας, λαμπρότητα Θεοῦ καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οἴκοθεν εἶχε τὴν λαμπρότητα ἐκείνην· διὸ οὐδὲ προσευχῆς αὐτὸς ἐδεῖτο, θείῳ φωτὶ λαμπρυνούσης τὸ σῶμα, ἀλλ' ὅθεν τοῖς ἀγίοις ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ προσγενήσεται καὶ ὅπως αὐτοῖς ὀφθήσεται ὑπεδείκνυ· λάμπουσι γὰρ καὶ οἱ δίκαιοι ὡς ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν, καὶ οὕτω φῶς ὅλοι γεγονότες θεῖον, ὡς θείου φωτὸς γεννήματα, τὸν θείως ἀπορρήτως ὑπερλάμποντα ὄψονται Χριστόν, οὗ ἐκ τῆς θεότητος ἡ δόξα φυσικῶς προϊοῦσα κοινὴ καὶ τοῦ σώματος ἐν Θαβῶρ ἐδείκνυτο, διὰ τὸ ἐνιαῖον τῆς ὑποστάσεως. Οὕτω καὶ διὰ τοιούτου φωτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἐλάμψεν.

τὴν ἀρετὴ καὶ τῆς κατὰ τὸ νοῦ ἐνώσεως πρὸς αὐτόν, προκαλεῖται καὶ ἀναφαίνεται ἐκείνη ἢ λαμπρότης, διδομένη σὲ ὄλους καὶ βλεπομένη ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀδιαλείπτως ὑψουμένους δι' ἀκριβοῦς ἀγαθοεργίας καὶ εἰλικρινοῦς προσευχῆς. Διότι, λέγει, κάλλος ἀληθινὸ καὶ ἐρασμιώτατο, πὺ θεωρεῖται μόνον ἀπὸ τὸν καθαρμένο στὸ νοῦ, εἶναι τὸ σχετικὸ μὲ τὴν θεία καὶ μακαρία φύσι, μὲ τὶς μαρμαρυγὲς καὶ τὶς χάριτες τοῦ ὁποίου ὅποιος τὸ ἀντικρῦση, μεταλαμβάνει κάτι ἀπὸ αὐτό, σὰν νὰ ξαναχρωματίζεται στὸ πρόσωπό του μὲ μιὰ χαριτωμένη λάμψι. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Θεὸ ἐδοξάσθηκε στὸ πρόσωπο.

- 11 Βλέπετε ὅτι καὶ ὁ Μωϋσῆς μεταμορφώθηκε ἀφοῦ ἀνέβηκε στὸ ὄρος, κι' ἔτσι εἶδε τὴ δόξα τοῦ Κυρίου; Ἀλλὰ ὑπέστη τὴν μεταμόρφωσι, δὲν τὴν ἐνήργησε, συμφώνως πρὸς τὸν λέγοντα ὅτι, σ' αὐτὸ μὲ φέρει τὸ μέτριο φέγγος τῆς ἀληθείας, νὰ ἰδῶ καὶ νὰ πάθω τὴν λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ⁹. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ὅμως εἶχε μόνος του τὴ λαμπρότητα ἐκείνη· γι' αὐτὸ αὐτὸς δὲν ἐχρειαζόταν οὔτε προσευχὴ πὺ λαμπρύνει τὸ σῶμα μὲ θεῖο φῶς, ἀλλὰ ὑπεδείκνυε ἀπὸ πὺ θὰ προσγίνη στοὺς ἀγίους ἢ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς θὰ ἰδωθῆ ἀπὸ αὐτούς· διότι θὰ λάμπουν καὶ οἱ δίκαιοι σὰν ἥλιος στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς των¹⁰ κι' ἔτσι γινόμενοι ὀλόκληροι θεῖο φῶς, ὡς γεννήματα θείου φωτός, θὰ ἰδοῦν ἀπορρήτως τὸν θεῖο ὑπερλάμποντα Χριστό, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὴν θεότητα προερχομένη φυσικῶς ἢ δόξα ἐφάνηκε κοινὴ καὶ στὸ σῶμα τους ἐπὶ τοῦ Θαβῶρ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐνιαίου τῆς ὑποστάσεως. Ἐτσι καὶ διὰ μέσου τοιοῦτου φωτός ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του σὰν ὁ ἥλιος.

10. Ματθ. 13,43.

- 12** Οἱ δὲ τὸν ἑλληνα λόγον καὶ τὴν τοῦ κόσμου τούτου σοφίαν ἐφ' ἡμῶν ἀυχοῦντες, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ τῶν τοῦ Πνεύματος λόγων μὴ πειθαρχεῖν ὄλωσ, ἀλλὰ καὶ ἀνταίρειν προηρημένοι, φῶς ἀκούοντες τῆς ἐπ' ὄρους τοῦ Κυρίου μετεμορφῶσεως, τὸ τοῖς ἀποστολικοῖς ὀφθαλμοῖς ἐωραμένον, εἰς τὸ αἰσθητὸν εὐθύς καὶ κτιστὸν κατάγονται φῶς, καὶ κατασπῶσιν εἰς τοῦτο τὸ ἄϋλον καὶ ἀνέσπερον καὶ ἀίδιον καὶ μὴ μόνον ὑπὲρ αἰσθησιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐκεῖνο φῶς, αὐτοὶ κάτω κείμενοι καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὰ πρόσγεια νοεῖν δυνάμενοι. Καίτοι αὐτὸς ὁ κατὰ τοῦτο λάμπας ἄκτιστον ὄν προαπέδειξεν αὐτό, βασιλείαν τοῦτο καλέσας τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δούλη καὶ κτιστή, μόνη γὰρ πάντων ἀβασίλευτος καὶ ἀήττητος, καθ' ἑαυτὴν παντὸς καὶ αἰῶνος ἐπέκεινα, καὶ οὐ θέμις, φησὶν, ἦρχθα. ἢ φθάνεσθαι ὑπὸ αἰώνων ἢ χρόνων τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. Ταύτην δὲ πιστεύομεν εἶναι τὴν τῶν σωζομένων κληρονομίαν.
- 13** Ἐπεὶ δὲ καὶ μεταμορφωθείς ὁ Κύριος ἔλαμψε καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ φῶς ἔδειξεν ἐκεῖνο, καὶ ἤξει πάλιν οἶος ὠφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ ὄρει, ἄρα προσελάβετό τι φῶς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἔξει, ὃ πρότερον οὐκ εἶχεν; Ἐπαγε τῆς βλασφημίας· ὁ γὰρ τοῦτο λέγων, τρεῖς φύσεις ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ δοξάσει, τὴν τε θείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην, καὶ τὴν τοῦ φωτὸς ἐκείνου· τοιγαροῦν οὐχ ἑτέραν, ἀλλ' ἦν εἶχεν ἀφανῶς λαμπρότητα ταύτην ἐφανέρωσεν. Εἶχε δὲ ὑπὸ τὴν σάρκα κεκρυμμένην τὴν λαμπρότητα τῆς φύσεως τῆς θείας. Οὐκοῦν τῆς θεότητός ἐστι τὸ φῶς ἐκεῖνο, καὶ ἄκτιστόν ἐστιν· ἐπεὶ καὶ μετεμορφώθη

12 Ἐκεῖνοι δὲ πού στήν ἐποχή μας προβάλλουν τὴν ἐλληνικὴ παιδεία καὶ τὴ σοφία τοῦ Κόσμου τούτου καὶ ἔχουν προτιμήσει νὰ μὴ ὑπακούουν καθόλου στοὺς πνευματικοὺς ἄνδρες ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντιλέγουν, ἀκούοντας γιὰ φῶς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἐπάνω στὸ ὄρος, γιὰ τὸ φῶς πού ἐθεάθηκε ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ὀφθαλμούς, κατέρχονται ἀμέσως στὸ αἰσθητὸ καὶ κτιστὸ φῶς· κατεβάζουν σ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ αὔλο καὶ ἀνέσπερο καὶ αἶδιο πού εἶναι ὄχι μόνο ἐπάνω ἀπὸ τὴν αἴσθησι ἀλλὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ νοῦ, ἐπειδὴ αὐτοὶ εὐρίσκονται κάτω καὶ δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τίποτε ἐπάνω ἀπὸ τὰ γήϊνα. Καὶ ὁμως αὐτὸς πού ἔλαμψε κατὰ τοῦτο, ἀπέδειξε ἀπὸ πρὶν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἄκτιστο, ἀφοῦ τὸ ἐκάλεσε βασιλεία τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δούλη καὶ κτιστὴ, ἀλλὰ αὐτὴ μόνη ἀπὸ ὅλες εἶναι ἀνυπότακτη καὶ ἀήττητη, καὶ πέρα ἀπὸ κάθε χρόνο καὶ αἰῶνα, καὶ δὲν εἶναι σωστό, λέγει, ὅτι ἔχει ἀρχίσει ἢ ὅτι φθάνεται ἀπὸ αἰῶνες καὶ χρόνους ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ πιστεύομε ὅτι εἶναι ἡ κληρονομία τῶν σωζομένων.

13 Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος, ὅταν μεταμορφώθηκε, ἔλαμψε κι ἔδειξε τὴ δόξα καὶ τὴ λαμπρότητα καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο, καὶ θὰ ἔλθῃ πάλι ὅπως ἰδῶθηκε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς στὸ ὄρος, ἄρα προσέλαβε καὶ θὰ ἔχη στοὺς αἰῶνες κάποιο φῶς πού δὲν εἶχε προηγουμένως; Μακριὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ βλασφημία· διότι ὅποιος λέγει τοῦτο, θὰ δεχθῆ τρεῖς φύσεις στὸ Χριστὸ, τὴν θεία, τὴν ἀνθρωπίνη καὶ τὴν ἐκεῖνου τοῦ φωτός· ἐπομένως δὲν ἐφανέρωσε ἄλλη λαμπρότητα, ἀλλ' ἐκείνην πού εἶχε ἀφανῶς. Εἶχε δὲ κρυμμένην κάτω ἀπὸ τὴ σάρκα τὴ λαμπρότητα τῆς θείας φύσεως. Ἐπομένως τὸ φῶς ἐκεῖνο εἶναι τῆς θεότητος καὶ εἶναι ἄκτιστο· ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς θεολόγους¹¹,

Χριστὸς κατὰ τοὺς θεολόγους, οὐχ ὃ οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὄπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὄπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μάθηταῖς ἐκφαινόμενος, διανοίγων τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενος βλέποντας. Ὅρας ὅτι πρὸς τὸ φῶς ἐκεῖνο τυφλοὶ εἰσιν οἱ κατὰ φύσιν ὀρῶντες ὀφθαλμοί; Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ φῶς ἐκεῖνο αἰσθητόν, οὐδὲ οἱ ὀρῶντες αἰσθητικοῖς ἀπλῶς ἐώρων ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ μετασκευασθεῖσι τῇ δυνάμει τοῦ θείου Πνεύματος.

14 Ἐνηλλάγησαν οὖν, καὶ οὕτω τὴν ἐναλλαγὴν εἶδον, οὐχ ἦν ἀρτίως, ἀλλ' ἦν ἐξ αὐτῆς τῆς προσλήψεως ἔλαβε τὸ ἡμέτερον φύραμα, θεωθὲν τῇ ἐνώσει τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐν παρθενίᾳ συλλαβοῦσά τε καὶ τεκοῦσα ξένως τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα σαρκοφόρον Θεὸν ἐπέγνω, καὶ Συμεὼν ὡς βρέφος τοῦτον μετὰ χειρας λαβὼν καὶ ἡ ἁρεσβῦτις Ἄννα προσυπαντήσασα· διεφαίνετο γὰρ οἶον δι' ὑερίνων ὑμένων ἡ θεία δύναμις διαυγάζουσα τοῖς ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας κεκαθαρμένους.

15 Τί δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπολαμβάνει τοὺς κορυφαίους καὶ ἀνάγει τούτους, καὶ κατ' ἰδίαν μόνους; Ἴνα τι πάντως ὑποδείξῃ μέγα τε καὶ μυστικόν. Πῶς οὖν μέγα καὶ μυστικὸν ἡ τοῦ αἰσθητοῦ φωτὸς θεά, ἦν αὐτοῖ τε οἱ ἐκλεγέντες καὶ πρὶν ἀναχθῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ κάτω λειφθέντες εἶχον; Τίς δὲ αὐτοῖς χρεια καὶ Πνεύματος δυνάμεως καὶ τῆς δι' αὐτῆς προσθήκης ἡ ἐναλλαγῆς ὀμμάτων πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς ἐκείνου θεάν, εἴπερ αἰσθητόν τε καὶ κτιστόν; Πῶς δὲ δόξα καὶ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν; Πῶς δ' ἐν τῇ τοιαύτῃ δόξῃ

ὁ Χριστὸς μεταμορφώθηκε, ὄχι προσλαμβάνοντας ὅ,τι δὲν ἦταν οὔτε μεταβαλλόμενος σὲ κάτι πού δὲν ἦταν, ἀλλὰ φανερόνοντας στοὺς μαθητάς του ὅ,τι ἦταν, ἀφοῦ τοὺς ἄνοιξε τὰ μάτια καὶ ἀπὸ τυφλοὺς τοὺς κατέστησε βλέποντας. Βλέπεις ὅτι οἱ κατὰ φύσιν βλέποντες ὀφθαλμοὶ εἶναι τυφλοὶ πρὸς τὸ φῶς ἐκεῖνο; Ἐπομένως οὔτε ἐκεῖνο τὸ φῶς εἶναι αἰσθητὸ οὔτε οἱ βλέποντες ἔβλεπαν ἀπλῶς μὲ αἰσθητικούς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ μὲ ὀφθαλμοὺς πού εἶχαν μετασκευασθῆ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ θείου Πνεύματος.

14 Ἐναλλάχθηκαν λοιπόν, κι' ἔτσι εἶδαν τὴν ἐναλλαγή, τὴν ὁποία δὲν ἔλαβε προσφάτως τὸ φύραμά μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς προσλήψεως, ὅποτε ἐθεώθηκε διὰ τῆς ἐνώσεως μὲ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνη πού συνέλαβε παρθενικῶς καὶ ἐγέννησε παραδόξως ἀνεγνώρισε τὸν ἀπὸ αὐτὴν τεχθέντα ὡς σαρκοφόρο Θεῶ, καθὼς καὶ ὁ Συμεὼν πού τὸν ἐπῆρε στὰ χέρια του ὡς βρέφος καὶ ἡ πρεσβῦτις Ἄννα πού τὸν συναπήντησε· διότι ἡ θεία δύναμις διακρινόταν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας καθαρούς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας, σὰν νὰ διέλαμπε ἀνάμεσα ἀπὸ ὑαλίνους ὑμένες.

15 Γιατί δὲ παίρνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς κορυφαίους καὶ τοὺς ἀνεβάζει, καὶ μάλιστα ἰδιαίτερος μόνους αὐτούς; Ὅπως δὴποτε γιὰ νὰ ὑποδείξῃ κάτι μεγάλο καὶ μυστικό. Πῶς λοιπόν θὰ ἦταν μεγάλο καὶ μυστικό ἡ θεὰ τοῦ αἰσθητοῦ φωτός, τὴν ὁποία εἶχαν οἱ ἴδιοι οἱ ἐπίλεκτοι πρὶν ἀνεβασθοῦν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς οἱ ἀπομείναντες κάτω; Καὶ ποιά ἀνάγκη τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς ἐνισχύσεως δι' αὐτῆς ἢ τῆς ἐναλλαγῆς ὀφθαλμῶν γιὰ τὴ θεὰ τοῦ φωτός ἐκεῖνου θὰ εἶχαν αὐτοί, ἂν τοῦτο ἦταν αἰσθητὸ καὶ κτιστό; Πῶς δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι δόξα καὶ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος τὸ αἰσθητὸ φῶς; Πῶς δὲ σὲ τέτοια δόξα καὶ

καὶ βασιλεία κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἤξει ὁ Χριστός, ὅτε οὐκ αἴρος, οὐ φωτός, οὐ τόπου χρεία καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀντὶ πάντων κατὰ τὸν ἀπόστολον ἡμῖν ἔσται ὁ Θεός; Εἰ δὲ ἀντὶ πάντων, καὶ ἀντὶ φωτὸς πάντως. Ὅθεν δείκνυται πάλιν καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο τῆς θεότητος ὄν, ἐπεὶ καὶ ὁ θεολογικώτατος τῶν εὐαγγελιστῶν Ἰωάννης διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐκφαίνει, ὡς ἡ μέλλουσα καὶ μένουσα ἐκείνη πόλις «οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς, τὸ ἀρνίον». Ἄρ' οὐ φανερώς ὑπέδειξεν ἡμῖν κάκεῖ τὸν ἐν Θαβωρίῳ νῦν θείως μεταμορφωθέντα Ἰησοῦν, ὃς ἔχει μὲν ὡς λύχνον τὸ σῶμα, ἀντὶ δὲ φωτὸς τὴν ἐκφανεῖσαν ἐπ' ὄρους τοῖς συναναβᾶσι δόξαν τῆς θεότητος; Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐνοικούντων τῇ πόλει ἐκείνη ὁ αὐτός φησιν ὡς «οὐχ ἔξουσι χρείαν φωτὸς λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς φωτίσει ἐπ' αὐτούς, καὶ νῦν οὐκ ἔσται ἔτι». Τί οὖν τὸ φῶς τοῦτο, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα; Τί τὸ ἀτρεπτον καὶ ἀνέσπερον τοῦτο φῶς; Ἄρ' οὐ τῆς θεότητος;

16 Ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἡλίας, καὶ μάλιστα ὁ Μωϋσῆς, ψυχὴ ὑπάρχων οὐκ ἐνσώματος, πῶς ὠφθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν δι' αἰσθητοῦ φωτός; Καὶ οὗτοι γὰρ ὀφθέντες ἐν δόξῃ τινικαῦτα ἔλεγον τὴν ἐξοδὸν ἣν ἐμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ.

12. Α' Κορ. 15,28.

13. Ἀποκ. 21,23.

βασιλεία θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὅποτε δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη οὔτε ἀέρος οὔτε φωτὸς οὔτε τόπου οὔτε ἄλλων παρομοίων στοιχείων, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο ἀντὶ ὄλων θὰ εἶναι γιὰ μᾶς ὁ Θεὸς¹²; Ἐὰν δὲ θὰ εἶναι ἀντὶ ὄλων, θὰ εἶναι ὅπωςδὴποτε καὶ ἀντὶ τοῦ φωτός. Ἀπὸ αὐτὰ ἀποδεικνύεται πάλι ὅτι τὸ φῶς ἐκεῖνο εἶναι τῆς θεότητος, ἐπειδὴ καὶ ὁ θεολογικώτατος ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς Ἰωάννης διὰ τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως δηλώνει ὅτι ἡ μέλλουσα καὶ μένουσα ἐκείνη πόλις «δὲν ἔχει χρεια τοῦ ἡλίου οὔτε τῆς σελήνης, γιὰ νὰ φέγγουν σ' αὐτήν· διότι τὴν ἐφώτισε ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λύχνος τῆς, τὸ ἀρνί»¹³. Ἐὰν δὲν μᾶς ὑπέδειξε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸν Ἰησοῦ πού τῶρα μεταμορφώθηκε θείως στὸ Θαβώριο, ὁ ὁποῖος ἔχει μὲν ὡς λύχνο τὸ σῶμα, ἀντὶ γιὰ φῶς δὲ ἔχει τὴ δόξα τῆς θεότητος πού ἐφανερώθηκε ἐπάνω στὸ ὄρος στοὺς συνοδοὺς πού ἀνέβηκαν μαζί του; Ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς κατοικοῦντας σ' ἐκείνη τὴν πόλι λέγει ὁ ἴδιος ὅτι «δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκη φωτὸς τοῦ λύχνου ἀλλὰ φωτὸς τοῦ ἡλίου, διότι θὰ φωτίσῃ σ' αὐτοὺς ὁ Κύριος ὁ Θεός, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον νύκτα»¹⁴. Τί εἶναι λοιπὸν τὸ φῶς τοῦτο, στὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει παραλλαγή οὔτε σκιώδης μετατροπῆ¹⁵; Τί εἶναι τὸ ἀμετάτρεπτο καὶ ἀνέσπερο τοῦτο φῶς; Δὲν εἶναι τῆς θεότητος;

16 Ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἡλίας, καὶ μάλιστα ὁ Μωϋσῆς, πού ἦταν ψυχὴ μὴ ἐνσώματη, πῶς ἐφάνηκαν κι' ἐδοξάσθησαν δι' αἰσθητοῦ φωτός; Διότι καὶ αὐτοί, πού ἐφάνηκαν τότε ἐνδόξως, ἔλεγαν ποιὸ τέλος θὰ εἶχε στὴν Ἱερουσαλήμ. Πῶς δὲ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀνεγνώρισαν ἐκείνους πού δὲν εἶ-

14. Ἀποκ. 22,5.

15. Ἰακ. 1,17.

Πῶς δὲ καὶ ἐπέγνωσαν οὕς οὕτω πρότερον εἶδον οἱ Ἀπόστολοι, εἰ μὴ τῇ ἀποκαλυπτικῇ δυνάμει τοῦ φωτὸς ἐκείνου;

17 Ἄλλ' ἵνα μὴ κατατείνωμεν ὑμῶν ἐπὶ πολὺ τὴν διάνοιαν, τὰ μὲν ὑπόλοιπα τῶν εὐαγγελικῶν ρημάτων ἐπὶ τοῦ καιροῦ ταμειυσόμεθα τῆς πανιέρου καὶ θείας ἱερουργίας. Πιστεύοντες δέ, ὡς ἐδιδάχθημεν παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φωτισθέντων, ἅτε μόνων ἀκριβῶς εἰδόντων (τὰ γὰρ μυστήριά μου ἔμοι καὶ τοῖς ἔμοις, φησί, διὰ τοῦ προφήτου ὁ Θεός): καλῶς οὖν πιστεύοντες, ὡς ἐδιδάχθημεν, καὶ τοῦ μυστηρίου συνιέντες τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, ὀδεύσωμεν πρὸς τὴν λάμπριν τοῦ φωτὸς ἐκείνου· καὶ τοῦ κάλλους ἐρασθέντες τῆς ἀναλλοιώτου δόξης, τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τῶν γηϊνῶν μολυσμῶν ἐκκαθάρωμεν, πᾶν περιφρονοῦντες τερπνὸν καὶ περικαλλές, ὃ μὴ μόνιμον· ὃ, κἂν ἡδὺ δοκῇ, ἀλλ' ὀδύνην προξενεῖ τὴν αἰώνιον, κἂν ὥραν φέρῃ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ περιβάλλει τὸν δυσειδῆ χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας ἐκείνον, δι' ὃν δεθεῖς χεῖρας καὶ πόδας ὁ μὴ τὸ ἔνδυμα τῆς ἀφθάρτου συναφείας ἔχων, εἰς τὸ πῦρ ἐκείνο καὶ τὸ σκότος ἐξάγεται τὸ ἐξώτερον.

18 Οὗ ρυσθειήμεν ἅπαντες ἐλλάμψει καὶ ἐπιγνώσει τοῦ ἀῦλου καὶ διδίου φωτὸς τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ὧν μία καὶ ἡ αὐτὴ λαμπρότης τε καὶ θεότης καὶ δόξα καὶ βασιλεία καὶ δύναμις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χαν ἰδῆ προηγουμένως, ἂν ὄχι διὰ τῆς ἀποκαλυπτικῆς δυνάμεως τοῦ φωτὸς ἐκείνου;

17 Ἄλλὰ, γιὰ νὰ μὴ ταλαιπωροῦμε πολλὴν ὥρα τὴ διάνοιά σας, τὰ μὲν ὑπόλοιπα τῶν εὐαγγελικῶν λόγων θὰ ἐπιφυλάξωμε γιὰ τὴν ὥρα τῆς πανίερης καὶ θείας λειτουργίας. Πιστεύοντας δέ, ὅπως ἐδίδαχθήκαμε ἀπὸ τοὺς φωτισθέντας ἀπὸ τὸν Χριστό, πὺ μὲνοι γνωρίζουν ἀκριβῶς (διότι τὰ μυστήριά μου, λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου¹⁶, εἶναι γιὰ μένα καὶ γιὰ τοὺς ἰδικούς μου)· καλῶς λοιπὸν πιστεύοντας, ὅπως ἐδίδαχθήκαμε, καὶ κατανοώντας τὸ μυστήριον τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, ἃς βαδίσωμε πρὸς τὴ λάμψι ἐκείνου τοῦ φωτὸς· καί, ἀφοῦ ἀγαπήσωμε τὸ κάλλος τῆς ἀναλλοίωτης δόξας, ἃς ἐκκαθαρίσωμε τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἀπὸ τοὺς γηϊνοὺς μολυσμούς, περιφρονώντας κάθε τερπνὸ καὶ ὠραῖο, πὺ δὲν εἶναι μόνιμο· τὸ ὅποιο, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι γλυκύ, προξενεῖ τὴν αἰώνια ὀδύνη, καὶ ἂν φέρη ὁμορφιὰ στὸ σῶμα, ἀλλὰ ἐνδύει τὴν ψυχὴ μ' ἐκείνον τὸν δυσειδῆ χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου, ἀφοῦ ἐδέθηκε χειροπόδαρα αὐτὸς πὺ δὲν εἶχε τὸ ἐνδυμα τῆς ἀφθαρτης συναφείας ἐξάγεται σ' ἐκεῖνο τὸ πῦρ καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερο.

18 Ἄπὸ αὐτὸ εἶθε νὰ λυτρωθοῦμε ὅλοι μὲ τὴν ἐλλάμψι κι ἐπίγνωσι τοῦ αὐτοῦ καὶ αἰδίου φωτὸς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, σὲ δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρός του καὶ τοῦ ζωοποιῦ Πνεύματος, τῶν ὁποίων μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ λαμπρότης καὶ θεότης καὶ δόξα καὶ βασιλεία καὶ δύνამις, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΛΕ'

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

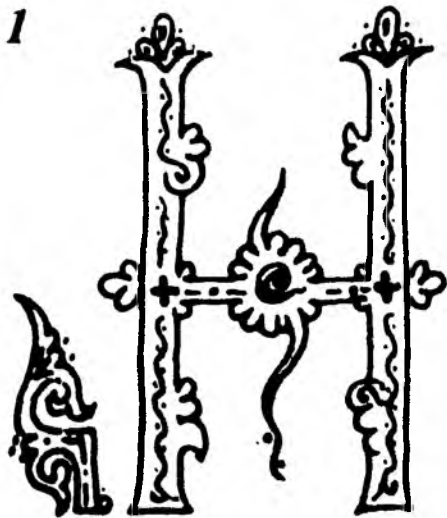
“Οπου και απόδειξις ὅτι, ἂν καὶ τὸ κατ’ αὐτὴ θεϊότατο φῶς
εἶναι ἄκτιστο, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὐσία τοῦ Θεοῦ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ

Ἐν ἧ παράστασις, ὡς εἰ καὶ ἄκτιστόν ἐστι τὸ κατ' αὐτὴν
θειότατον φῶς, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν οὐσία τοῦ Θεοῦ

σαΐας ὁ προφήτης περὶ τοῦ εὐαγγελίου προηγόρευσεν, ὅτι «λόγον συντετμημένον δώσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. Συντετμημένος δέ ἐστι λόγος ὁ ρήμασιν ὀλίγοις πολλὴν διάνοιαν ἐμπεριέχων. Οὐκοῦν ἀναθεωρήσωμεν τὰ προτεθεωρημένα σήμερον τῶν εὐαγγελικῶν ρημάτων, καὶ τὰ λείποντα προσθῶμεν, ἵν' ἐμφορηθῶμεν ἔτι τῆς ἐναποκειμένης

ἀκηράτου διανοίας καὶ τῆς θείας ὄλοι κατοχῆς γενώμεθα.

2 «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ

1. Ἐπὶ τῆς περικοπῆς τῆς λειτουργίας, Ματθ. 17,1-9.

2. Ἦσ. 10,25.

ΟΜΙΛΙΑ 35

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ¹

“Οπου και απόδειξις ὅτι, ἂν καὶ τὸ κατ’ αὐτὴ θεϊότατο φῶς εἶναι ἄκτιστο, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὐσία τοῦ Θεοῦ

προφήτης Ἡσαΐας προεῖπε περὶ τοῦ εὐαγγελίου ὅτι «ὁ Κύριος θὰ δώσῃ ἐπὶ τῆς γῆς λόγο συντετημένον»². Εἶναι δὲ συντετημένος λόγος ἐκεῖνος πὺρ σὲ ὀλίγα λόγια περικλείει πολλὴ διάνοια. Ἐπομένως ἄς ἀναθεωρήσωμε ὅσες σκέψεις ἐξεθέσαμε προηγουμένως σήμερα κι’ ἄς προσθέσωμε τὰ πα-

ραλειφθέντα, γιὰ νὰ χορτάσωμε περισσότερο ἀπὸ τὸ ὑπολειπόμενο ἄφθαρτο νόημα καὶ καταληφθοῦμε ὀλόκληροι ἀπὸ θεῖο ἐνθουσιασμό.

«Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρο

Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος». Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας, ἀδελφοί, ἡμέρα θεία καὶ καινὴ καὶ αἰ-
 διος, οὐ διαστήμασι μετρουμένη, οὐκ ἀξομένη καὶ μειουμένη, οὐ διακοπτομένη νυκτί· καὶ γὰρ ἡλίου δικαιοσύνης ἡμέρα ἐστὶ, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα· ὅς, ἀφ' ἧς εὐδοκία τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργεία τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ἡμᾶς φιλανθρώπως λάμπας, ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἀπὸ σκοτῶν εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, διατείνει τὸν αἰὲ χρόνον ὑπὲρ κεφαλῆς λάμπων, ἄδυτος ὑπάρχων ἥλιος.

3 Ἦλιος δὲ δικαιοσύνης τε καὶ ἀληθείας ὢν, οὐκ ἀνέχεται φαίνειν καὶ ἀκριβῶς ἐπιγινώσκεισθαι τοῖς τὸ ψεῦδος περιέπουσι καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλοῦσιν ἢ δι' ἔργων ἐπιδεικνυμένοις· ἀλλὰ τοῖς ἐργάταις τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῖς ἐρασταῖς τῆς ἀλη-
 θείας ἐπιφαίνεται καὶ πιστεύεται, καὶ τούτους εὐφραίνει ταῖς λαμπηδόσι. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ἡ Γραφή λέγει, «φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ καὶ ἡ τούτου σύζυγος εὐφροσύνη». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμωδὸς προφήτης ἀδει πρὸς Θεόν, «Θαβὼρ καὶ Ἑρμῶν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται», τὴν ἐγγενομένην ἐπ' ὄρους ὕστερον ἐκ τῆς ἐλλάμψεως ἐκείνης εὐφροσύνην τοῖς ἰδοῦσι προ-
 γράφων· ὁ δὲ Ἡσαΐας «λύε», φησί, «πάντα σύνδεσμον ἀδικίας.

3. Ματθ. 17,1.

4. Ἰακ. 1,17.

καὶ τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη, καὶ τοὺς ἀνεβάζει σὲ ὄρος ὑψηλὸ ἰδιαιτέρως, καὶ μεταμορφώθηκε ἐνώπιόν τους καὶ τὸ πρόσωπό τους ἔλαμψε σὰν ὁ ἥλιος»³. Ἴδου, τώρα εἶναι καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδου, ἡμέρα σωτηρίας, ἀδελφοί, ἡμέρα θεία καὶ νέα καὶ αἶδιος, πὺ δὲν μετρεῖται μὲ διαστήματα, δὲν αὐξομειώνεται, δὲν διακόπτεται ἀπὸ νύκτα· διότι εἶναι ἡμέρα τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει παραλλαγή ἢ σκιά μετατροπῆς⁴. Αὐτὸς ὁ ἥλιος, ἀφ' ὅτου μ' εὐδοκία τοῦ Πατρὸς καὶ συνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔλαμψε φιλανθρώπως ἐπάνω μας καὶ μᾶς ἐξήγαγε ἀπὸ τὸ σκότος στὸ θαυμαστό του φῶς, συνεχίζει νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια διαπαντός, ὡς ἄδυτος ἥλιος.

- 3 Σὰν ἥλιος δὲ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας δὲν ἀνέχεται νὰ φέγγη καὶ νὰ ἐπιγινώσκειται ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκείνους πὺ μετέρχονται τὸ ψεῦδος καὶ ὑψώνουν τὴν ἀδικία μὲ τὰ λόγια ἢ τὴν ἐπιδεικνύουν μὲ τὰ ἔργα· ἀλλὰ ἐμφανίζεται στοὺς ἐργάτες τῆς δικαιοσύνης καὶ στοὺς ἐραστὰς τῆς ἀληθείας καὶ πιστεῦεται ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τοὺς εὐφραίνει μὲ τὶς ἀκτινοβολίες του. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πὺ λέγει ἡ Γραφή, «φῶς ἀνέτειλε στὸν δίκαιο καὶ ἡ σύζυγός του εὐφροσύνη»⁵. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ψαλμωδὸς προφήτης ψάλλει πρὸς τὸν Θεό, «τὸ Θαβῶρ καὶ ὁ Ἑρμῶν ἀγαλλιῶνται στὸ ὄνομά σου»⁶, προγράφοντας τὴν εὐφροσύνη πὺ ἐγεννήθηκε ἀργότερα στὸ ὄρος ἀπὸ τὴν ἔλλαμψη ἐκείνη στοὺς ἰδόντας· ὁ δὲ Ἡσαΐας λέγει, «νὰ λύσης κάθε δεσμὸ ἀδικίας, νὰ διαλύσης τοὺς δεσμοὺς τῶν σκληρῶν ζυγῶν, ν' ἀφήσης ἐλευθέρους τοὺς κα-

5. Ψαλμ. 96,12.

6. Ψαλμ. 88,12.

διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα». Εἶτα τί; «Τότε ραγήσεται πρῶϊμον τὸ φῶς σου καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ καὶ πορεύεται ἔμπροσθεν ἢ δικαιοσύνη σου καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε»· καὶ πάλιν, «ἐὰν ἀνέλῃς ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν καὶ ρῆμα γογγυσμοῦ, καὶ δῶς πεινῶντι ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσης, τότε ἀνατελεῖ ἐν σκότει τὸ φῶς σου καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία». Καὶ γὰρ ἄλλους ἡλίους καὶ αὐτοὺς ποιεῖ, οἷς ἂν ὁ ἥλιος οὗτος ἐμφανῶς ἐπιλάμψοι· «λάμπουσι γὰρ καὶ οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν».

- 4 Ἀποθώμεθα οὖν, ἀδελφοί, τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ φωτός, ἵνα μὴ μόνον ὡς ἐν ἡμέρᾳ τοιαύτῃ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας υἱοὶ γενώμεθα· καὶ δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος, ἐνθα Χριστὸς ἔλαμψεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ κατίδωμεν· μᾶλλον δὲ τοιούτους ὄντας καὶ τοιαύτης ἡμέρας γεγονότας ἀξίους, αὐτὸς ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἀναβιβάσει κατὰ καιρόν. Νῦν δὲ συντεínaτε καὶ ἀνατεínaτε τὸ δμμα τῆς διανοίας, παρακαλῶ, πρὸς τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὡς ἂν μεταμορφωθῆτε τέως τῇ ἀνακαινίσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ οὕτω τὴν ἄνωθεν θεῖαν αἴγλην ἐπισπασάμενοι, σύμμορφοι γένησθε τῷ ὁμοιώματι τῆς δόξης Κυρίου, οὗ τὸ πρόσωπον ἐπ' ὄρους ἔλαμψε σήμερον ὡς ὁ ἥλιος.

7. Ἦσ. 58,6.

8. Ἦσ. 58,8.

9. Ἦσ. 58,9.

ταδυναστευομένους καὶ νὰ διασπᾶς κάθε ἄδικη συμφωνία»⁷. Ἐπειτα τί λέγει; «Τότε θὰ ξεχυθῆ τὸ φῶς σου σὰν ἡ αὐγὴ καὶ θ' ἀνατείλουν γρήγορα τὰ ἰάματά σου καὶ θὰ προπορευέται ἐμπρός σου ἡ δικαιοσύνη σου καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι ὀπισθοφυλακὴ σου»⁸· καὶ πάλι, «ἂν ἀφαιρέσης ἀπὸ τὸ μέσο σου τὸν ζυγὸ καὶ τὴν ὄνειδιστικὴ χειρονομία καὶ τὸν κακόβουλο λόγο, καὶ δώσης στὸν πεινασμένο ἄρτο ἀπὸ τὴν ψυχῆ σου καὶ χορτάσης ψυχὴ ταπεινωμένη, τότε στὸ σκότος θ' ἀνατείλῃ τὸ φῶς σου καὶ τὸ σκότος σου θὰ γίνῃ σὰν μεσημβρία»⁹. Διότι τοὺς καθιστᾶ καὶ αὐτοὺς ἄλλους ἡλίους στοὺς ὁποίους θὰ ἐπιλάμψη λαμπρῶς ὁ ἥλιος αὐτός· «θὰ λάμψουν πραγματικὰ καὶ οἱ δίκαιοι σὰν ὁ ἥλιος στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς των»¹⁰.

- 4 Ἄς ἀποβάλωμε λοιπόν, ἀδελφοί, τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἄς ἐκτελέσωμε τὰ ἔργα τοῦ φωτός, ὥστε ὄχι μόνο νὰ περιπατήσωμε σὰν σὲ τέτοια ἡμέρα εὐσχημόνως, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνωμε υἱοὶ τῆς ἡμέρας· καὶ ἐμπρός, ἄς ἀνεβοῦμε στὸ ὄρος, ὅπου ἔλαμψε ὁ Χριστός, γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὰ ἐκεῖ πράγματα· μᾶλλον δέ, ἀφοῦ εἴμαστε τέτοιοι καὶ ἔχομε γίνῃ ἄξιοι τέτοιας ἡμέρας, θὰ μᾶς ἀνεβάσῃ τὸν κατάλληλο καιρὸ ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Τώρα δὲ ἐντείνετε καὶ ἀνυψώσατε τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, παρακαλῶ, πρὸς τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὥστε ἐπὶ τέλους νὰ μεταμορφωθῆτε μὲ τὴν ἀνακαίνισι τοῦ νοῦ σας, κι' ἔτσι ἀποκτώντας τὴν ἀπὸ ἄνω θεία αἴγλη νὰ γίνετε σύμμορφοι μὲ τὸ ὁμοίωμα τῆς δόξης τοῦ Κυρίου¹¹, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπο ἔλαμψε σήμερα ἐπάνω στὸ ὄρος σὰν ὁ ἥλιος.

10. Ματθ. 13,43.

11. Φιλ. 3,21.

5 Πῶς ὡς ὁ ἥλιος; Ἦν ὅτε τὸ ἡλιακὸν τοῦτο φῶς οὐκ ἦν ὡς ἐν σκεύει τῷ δίσκῳ τούτῳ· τὸ μὲν γὰρ πρωτόγονόν ἐστι, τὸν δὲ δίσκον τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν παρήγαγεν ὁ τὰ πάντα παραγωγών, ἐνάψας αὐτῷ τὸ φῶς καὶ οὕτως ὑποστήσας ἡμεροποιὸν ἅμα καὶ ἡμεροφανῆ φωστήρα. Οὕτω δὴ καὶ τὸ φῶς τῆς θεότητος ἦν ὅτε οὐκ ἦν ὡς ἐν σκεύει τῷ Χριστοῦ σώματι· τὸ μὲν γὰρ προἀναρχόν ἐστι, τὸ δὲ πρόσλημμα, ὃ παρ' ἡμῶν ἀνέλαβεν ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, νῦν ὕστερον ὑπὲρ ἡμῶν παρήχθη, τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος ἐν ἑαυτῷ λαβόν, καὶ οὕτω θεοποιὸς ἅμα καὶ θεοφεγγῆς ἀναπέφηνε φωστήρ. Οὕτως ἔλαμψε τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς· ὁ δὲ Μάρκος φησί, «στίλβοντα λευκὰ λίαν ὡς χιών οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι».

6 Ἐλαμπρύνθη μὲν οὖν τῷ αὐτῷ φωτὶ καὶ τὸ προσκυνητὸν ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ σῶμα καὶ τὰ ἱμάτια, ἀλλ' οὐκ ἐπίσης· τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἔλαμψε, τὰ δὲ ἱμάτια ὡς ἐγγίζοντα τῷ σώματι ἐκείνου φωτεινὰ ἐγένετο, καὶ διὰ τούτων ἔδειξε, τίνες αἱ στολαὶ τῆς δόξης, αἷς ἐνδύσονται κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα οἱ ἐγγίζοντες Θεῷ, καὶ τίνα τὰ ἐνδύματα τῆς ἀναμαρτησίας, αἷ διὰ τὴν παραβάσιν ὁ Ἀδὰμ ἀπεκδυσάμενος γυμνὸς ὤρᾶτο καὶ κατησχύνετο. Λουκᾶς μὲν οὖν ὁ θεῖος, «ἐγένετο», φησί, «τὸ εἶδος αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱμνωισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστραπτῶν», τὰ ἐκεῖ τελούμενα πάντα πρὸς οὐδὲν παράδειγμα βλέπων. Ὁ δὲ Μάρκος εἰκονίζει μὲν τὰ ἱμάτια, εἰπὼν δὲ στίλβονα λευκὰ λίαν ὡς χιών, ἔδειξε καὶ οὗτος τὰς εἰκόνας καὶ τὰ παρα-

Πῶς σὰν ὁ ἥλιος; Κάποτε τὸ ἡλιακὸ τοῦτο φῶς δὲν εὐρισκόταν στὸν δίσκο τοῦτο σὰν σκεῦος· διότι τὸ μὲν φῶς εἶναι πρωτογενημένο, τὸν δὲ δίσκο παρήγαγε τὴν τετάρτη ἡμέρα αὐτὸς πού ἐδημιούργησε τὰ πάντα, ὅποτε ἄναψε σ' αὐτὸν τὸ φῶς κι ἔτσι τὸν κατέστησε φωστῆρα ἡμεροποιὸ καὶ συγχρόνως ἡμεροφανῆ. Ἔτσι λοιπὸν κάποτε καὶ τὸ φῶς τῆς θεότητος δὲν εὐρισκόταν στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὡς σκεῦος· διότι ἐκεῖνο μὲν εἶναι προάναρχο τὸ δὲ πρόσλημμα, τὸ ὁποῖο προσέλαβε ἀπὸ μᾶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, παρήχθη γιὰ χάρι μας τώρα ὕστερα, ὅποτε ἔλαβε μέσα του τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, κι' ἔτσι παρουσιάσθηκε ὡς φωστῆρ θεοποιὸς καὶ συγχρόνως θεοφεγγής. Ἔτσι ἔλαμψε τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ σὰν ὁ ἥλιος, καὶ τὰ ἱμάτιά του ἔγιναν λευκὰ σὰν τὸ φῶς· ὁ δὲ Μᾶρκος λέγει, ὅτι ἔγιναν «στιλπνὰ καὶ λευκὰ σὰν χιόνι, τέτοια πού δὲν μπορεῖ νὰ λευκάνη γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς»¹².

Ἐλαμπρύνθηκαν λοιπὸν μὲ τὸ ἴδιο φῶς καὶ τὸ προσκυνητὸ ἐκεῖνο σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἐνδύματα ἀλλ' ὄχι ἐξ ἴσου· διότι τὸ μὲν πρόσωπό του ἔλαμψε σὰν ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἐνδύματά του ὡς ἐγγίζοντα στὸ σῶμα ἐκείνου ἔγιναν φωτεινὰ, κι' ἔδειξε μὲ αὐτά, ποιῆς εἶναι οἱ στολές τῆς δόξης πού θὰ φορέσουν κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ὅσοι προσεγγίζουν στὸ Θεὸ καὶ ποιᾶ εἶναι τὰ ἐνδύματα τῆς ἀναμαρτησίας, τὰ ὁποῖα ὅταν ἀπέβαλε ὁ Ἀδὰμ λόγῳ τῆς παραβάσεως ἐφαινόταν γυμνὸς καὶ αἰσθανόταν ἐντροπή. Ὁ θεῖος Λουκᾶς λοιπὸν λέγει, «τὸ εἶδος του ἔγινε διαφορετικὸ καὶ ὁ ἱματισμὸς του λευκὸς καὶ ἀστραπερός», βλέποντας ὅλα τὰ ἐκεῖ τελούμενα νὰ εἶναι ἄνευ προηγουμένου. Ὁ δὲ Μᾶρκος εἰκονίζει μὲν τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ λέγοντας ὅτι ἦσαν στιλπνὰ καὶ λευκὰ σὰν χιόνι, ἔδειξε καὶ αὐτὸς τὶς εἰκόνες καὶ τὰ παραδείγματα νὰ ὕστε-

12. Μάρκ. 9,3.

δείγματα πρὸς τὴν θεάν τῶν ἱματίων ἐκείνων ἀπολειπόμενα. Ἡ γὰρ χιών λευκὴ μὲν ἐστίν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ στίλβουσα· καὶ γὰρ ἀνώμαλον αἰεὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἔχει, οἷον ἐκ λεπτῶν τινῶν πομφολύγων συγκειμένη πᾶσα διὰ τὴν τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀέρος μίξιν· μήπω γὰρ συστὰν τελέως τὸ νέφος, μηδὲ τὸν ἐναπειλημμένον ἀέρα δυνηθὲν ἐκθλίψαι, τῷ σφοδρῷ τοῦ κρύους πῆγνυται, καὶ οὕτως ἀεροφόρον καταφέρεται, ἀφρῷ παραπλησίως ἔχον κατὰ τὸ λευκὸν ὁμοῦ τε καὶ ἀνώμαλον.

7 Ὡς οὖν μὴ ἀρκοῦντος τοῦ λευκοῦ τῆς χιόνος εἰς παράστασιν τοῦ τερπνοῦ τῆς θεᾶς ἐκείνης καὶ τὸ στίλβειν συμπαραελήφθη, προσέτι καὶ διὰ τούτων τοῦ εὐαγγελικοῦ δεικνῦντος ὑπερφυῆς τὸ φῶς ἐκεῖνο, δι' οὗ λαμπρά τε καὶ λευκὰ τὰ ἱμάτια γέγονεν ἐκεῖνα· οὐ γὰρ φωτὸς τὰ λαμπόμενα λευκὰ τε καὶ στίλβοντα ποιεῖν, ἀλλ' ὅποια τὴν χροιάν δεικνῦναι, τὸ δ', ὡς ἔοικεν, ἀπεκάλυψε, μᾶλλον δὲ ἠλλοίωσεν αὐτά, ὃ φωτὸς οὐκ ἔστιν αἰσθητοῦ. Τὸ δ' ἔτι παραδοξότερον, ὅτι καὶ ἀλλοιῶσαν, ἀναλλοίωτα τηνικαῦτα διετήρησεν αὐτά, ὡς μετὰ μικρὸν ἐδείχθη. Ποῦ ταῦτα φωτὸς ἡμῖν γνωρίμου; Διὰ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς οὐ τὴν ὑπερέχουσαν μόνην τοῦ προσώπου Κυρίου λαμπρότητα καὶ καλλονὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν ἱματίων ὑπερφυᾶ δεικνύς, τῶν μὲν ἐκ φύσεως ὠραίων ὑπεξήγαγε, τῷ λευκῷ τῆς χιόνος τὴν στιλπνότητα συνάψας· ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τέχνη δοκεῖ τινα καλλονὴν προσεφευρίσκειν τῇ φύσει, καὶ τῶν τεχνητῶν ὠραισμῶν ἐκείνην τὴν καλλονὴν ὑπερτιθεῖς, «οἶα», φησί, «γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι».

ροῦν ἀπέναντι στή θεά τῶν ἱματίων ἐκείνων. Πραγματικὰ τὸ χιόνι εἶναι μὲν λευκό, ἀλλ' ὄχι στιλπνὸ· διότι ἔχει πάντοτε ἀνώμαλη τὴν ἐπιφάνεια, ἀφοῦ ὀλόκληρο σύγκειται ἀπὸ λεπτές πομφόλυγες λόγῳ τῆς μίξεως τοῦ ἀέρος ποῦ ὑπάρχει μέσα τους· ὅταν δηλαδὴ τὸ νέφος δὲν συσταθῆ τελείως καὶ δὲν μπορέσῃ νὰ ἐκβάλῃ τὸν ἀέρα ποῦ περιλαμβάνεται μέσα του, ἀπὸ τὴν σφοδρότητα τοῦ ψύχους πῆζει κι' ἔτσι κατέρχεται ἀεροφόρο, παρομοίως μὲ ἀφρὸ κατὰ τὸ λευκὸ καὶ ἀνώμαλο μαζί.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἀρκοῦσε ἡ λευκότης τοῦ χιονιοῦ γιὰ παράστασι τοῦ τερπνοῦ ἐκείνης τῆς θεᾶς ἐλήφθηκε μαζί καὶ τὸ στιλπνὸ, ἐνῶ δι' αὐτῶν ὁ εὐαγγελιστῆς ἐδείκνυε ὑπερφυῆς τὸ φῶς ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου τὰ ἱμάτια ἐκεῖνα ἔγιναν λαμπρὰ καὶ λευκά· διότι τοῦ φωτὸς ιδιότης δὲν εἶναι νὰ καθιστᾷ λευκὰ καὶ στιλπνὰ τὰ λαμπόμενα, ἀλλὰ νὰ δεικνύῃ ποιὸ εἶναι τὸ χρῶμα τους, ἐνῶ ἐκεῖνο, ὅπως φαίνεται, τὰ ἐσκέπασε, ἢ μᾶλλον τὰ ἀλλοίωσε, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἀποτελεῖ ιδιότητα αἰσθητοῦ φωτὸς. Τὸ ἀκόμη παραδοξότερο δὲ εἶναι ὅτι, καὶ ὅταν τὰ ἀλλοίωσε, τὰ διετήρησε πάλι ἀναλλοίωτα, ὅπως ἐδείχθηκε ἔπειτα ἀπὸ λίγο. Ποῦ εἶναι αὐτὰ ἔργο φωτὸς γνωστοῦ σ' ἐμᾶς; Γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστῆς δεικνύοντας ὑπερφυᾶ ὄχι μόνο τὴν ὑπεροχικὴ ἐκείνη λαμπρότητα καὶ καλλονὴ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν ἱματίων του, τὰ μὲν ἐκ φύσεως ὠραῖα ἀφήρεσε μὲ τρόπο, ἀφοῦ συνῆψε τὴν στιλπνότητα μὲ τὸ λευκὸ τοῦ χιονιοῦ· ἐπειδὴ δὲ φαίνεται ὅτι ἐκτὸς τῆς φύσεως καὶ ἡ τέχνη ἐφευρίσκει ἐπίσης κάποια καλλονή, θέτοντας ἐκείνη τὴν καλλονὴ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τεχνητοὺς ὠραιισμούς, λέγει, «τέτοια ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ λευκάνῃ γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς».

8 Ἄλλα γὰρ ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθείς προαιώνιος Λόγος, ἡ ἐνυπόστατος σοφία τοῦ Πατρός, καὶ τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἐν ἑαυτῷ φέρει πάντως· οὐ καθάπερ ἱματισμὸς τὸ γράμμα ἐστί, λευκὸν μὲν ὄν καὶ σαφές, ἄμα δὲ καὶ στίλβον καὶ λαμπρὸν καὶ οἶον μαργαρωῶδες, μᾶλλον δὲ θεοπρεπές καὶ ἔνθεον τοῖς ἐν πνεύματι τὰ τοῦ Πνεύματος ὁρῶσι καὶ διασαφοῦσι τὰς ἐν τῷ γράμματι λέξεις θεοπρεπῶς καὶ τοιαῦτα δεικνῶσι τὰ ρήματα τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστι σοφὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐ δύναται διασαφῆσαι. Καὶ τί λέγω διασαφῆσαι; Οὐδὲ γὰρ δύναται γινῶναι διασαφοῦντος ἑτέρου· «ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος», καθά φησιν ὁ ἀπόστολος, «οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ δύναται γινῶναι». Διὸ καὶ εἰς αἰσθητὰς παραγνωρίζει τὰς ὑπὲρ νοῦν καὶ θείας καὶ πνευματικὰς ἐλλάμψεις, «ἃ μὴ ἐώρακεν ἔμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ».

9 Ἄλλ' ὁ Πέτρος ὑπὸ τῆς μακαριωτάτης θεᾶς ἐκείνης καταυγασθεὶς τὴν διάνοιαν καὶ πρὸς ἔρωτα θεῖον καὶ πόθον ἐπαρθεὶς μείζονα, τοῦ φωτὸς ἐκείνου διαστῆναι μηκέτι θέλων, «καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι», πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγε, «εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωϋσεῖ μίαν, καὶ μίαν Ἡλίῳ», μὴ εἰδὼς ὃ λέγει· οὐπω γὰρ ὁ καιρὸς ἐφειστήκει τῆς ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ καιροῦ ἐπιστάντος, οὐ χειροποιήτων δεησόμεθα σκηναῶν· ἀλλ' οὐδ' ἐξισοῦν ἔδει τῷ δεσπότη τοὺς δούλους διὰ τῆς τῶν σκηναῶν ὁμοιότητος· ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς ὡς

Ἄλλ' ὅμως ὁ προαιώνιος Λόγος πού ἐσαρκώθηκε γιά μᾶς, ἡ ἐνυπόστατη σοφία τοῦ Πατρός, φέρει πάντως μέσα του καί τόν λόγο τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· τοῦ ὁποίου τὸ γράμμα εἶναι σάν ἱματισμός, διότι εἶναι λευκὸ καί σαφές, συγχρόνως δὲ καί στιλπνὸ καί λαμπρὸ καί σάν μαργαριταρένιο, μᾶλλον δὲ θεοπρεπές καί ἔνθεο γιά ἐκείνους πού βλέπουν πνευματικὰ τὰ τοῦ Πνεύματος καί ἐξηγοῦν θεοπρεπῶς τις λέξεις τῶν κειμένων καί δεικνύουν ὅτι τὰ λόγια τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἶναι τέτοια ὅπως δὲ μπορεῖ νὰ ἐξηγήση γναφεὺς ἐπάνω στῆ γῆ, δηλαδή σοφὸς τοῦ αἰῶνος τούτου. Καί τί λέγω νὰ ἐξηγήση; Δέν μπορεῖ οὔτε νὰ καταλάβῃ ἂν τὰ ἐξηγῆ ἄλλος· «διότι», ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος, «ψυχικὸς ἄνθρωπος δέν δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος οὔτε μπορεῖ νὰ τὰ γνωρίσῃ»¹³. Γι' αὐτὸ καί στίς αἰσθητὲς ἐλλάμψεις διακρίνει ἐσφαλμένως τις ἐπάνω ἀπὸ τὸ νοῦ καί θεῖες καί πνευματικὲς ἐλλάμψεις, «πράγματα πού δέν εἶδε αἰσθητῶς, ἐπαιρόμενος ματαιίως ἀπὸ τὸν νοῦ τῆς σαρκὸς του»¹⁴.

Ἄλλ' ὁ Πέτρος, ἀφοῦ καταυγάσθηκε στῆ διάνοια ἀπὸ τῆ μακαριωτάτη ἐκείνη θεά καί ἀνυψώθηκε πρὸς θεῖον ἔρωτα καί μεγαλύτερο πόθο, μὴ θέλοντας πλέον ν' ἀποχωρισθῆ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ φῶς, ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριο, «καλὸ εἶναι νὰ εὐρισκώμαστε ἐδῶ ἐμεῖς· ἂν θέλῃς, ἃς κατασκευάσωμε ἐδῶ τρεῖς σκηνές, μιὰ γιὰ σένα, μιὰ γιὰ τὸν Μωϋσῆ καί μιὰ γιὰ τὸν Ἡλία», χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τί λέγει· διότι δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς ἀποκαταστάσεως, ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ καιρὸς, δέν θὰ χρειαθοῦμε χειροποίητες σκηνές· ἀλλ' οὔτε ἔπρεπε νὰ ἐξισώνῃ τὸ δεσπότη μὲ τοὺς δούλους διὰ τῆς ὁμοιότητος τῶν σκηνῶν· διότι ὁ μὲν Χριστὸς ὡς γνήσιος

14. Κολ. 2,18.

Υἱὸς γνήσιος ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρός ἐστιν, οἱ δὲ προφῆται καταλλήλως ὡς υἱοὶ γνήσιοι τοῦ Ἀβραὰμ ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ οἰκήσουσιν. Ὡς οὖν ταῦτα ὁ Πέτρος μὴ εἰδῶς ἔλεγεν, «ἰδού, νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς», διακόπτουσα τοὺς Πέτρου λόγους, καὶ δεικνῦσα τίς ἢ τῷ Χριστῷ πρέπουσα σκηνή. Ἀλλὰ τίς αὕτη ἢ νεφέλη καὶ πῶς, φωτεινὴ οὖσα, ἐπεσκίασεν αὐτούς; Μὴ αὕτη τὸ ἀπρόσιτόν ἐστι φῶς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κατοικεῖ, καὶ ὁ φῶς ἀναβάλλεται ὡς ἱμάτιον; «Ὁ τιθεὶς» γάρ, φησί, «νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ», καὶ «ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, κύκλω αὐτοῦ ἢ σκηνὴ αὐτοῦ». Καίτοι, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος, «μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον» ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ φῶς ἐστιν ἐνταυθοῖ καὶ σκότος, δι' ὑπερέχουσαν φανότητα ἐπισκιάζον.

- 10 Ἀλλὰ καὶ τὸ τοῖς ἀποστολικοῖς ὀφθαλμοῖς πρότερον ὁρώμενον ἀπρόσιτον ὑπὸ τῶν ἱερῶν θεολόγων εἶναι μαρτυρεῖται. «Σήμερον γάρ», φησί, «φωτὸς ἀπροσίτου ἄβυσσος· σήμερον αἰγλης θείας χύσις ἀπεριόριστος ἐν Θαβῶρ τῷ ὄρει τοῖς Ἀποστόλοις ἀυγάζεται». Καὶ ὁ μέγας Διονύσιος γνόφον εἰπὼν εἶναι τὸ ἀπρόσιτον φῶς, ἐν ᾧ κατοικεῖν ὁ Θεὸς λέγεται, ἐν τούτῳ, φησί, γίνεται πᾶς ὁ Θεὸν γνῶναι καὶ ἰδεῖν ἀξιούμενος. Οὐκοῦν τὸ αὐτὸ φῶς ἦν, ὃ τε πρότερον ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου λάμπον ἐώρων οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἡ ἐπισκιάσασα φωτεινὴ νεφέλη μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ τότε μὲν ἀμυδρότερον ἐπιλάμπον παρεῖχε τὸ ὄρᾱν· ἐκφανὲν δὲ πολλῶ πλέον ὕστερον, ἀόρατον αὐτοῖς

15. Ψαλμ. 103,4.

16. Ψαλμ. 17,13.

17. Α' Τιμ. 6,16.

Υἱὸς εἶναι στοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, οἱ δὲ προφῆτες ὡς γνήσιοι υἱοὶ τοῦ Ἀβραάμ θὰ κατοικήσουν καταλλήλως στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ. Ὅπως λοιπὸν ὁ Πέτρος ἔλεγε τοῦτο χωρὶς νὰ γνωρίζη, «ἰδού, φωτεινὴ νεφέλη τοὺς ἐπεσκίασε», διακόπτοντας τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου καὶ δεικνύοντας ποιά εἶναι ἡ πρέπουσα στὸ Χριστὸ σκηνή. Ἀλλὰ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ νεφέλη καὶ πῶς, ἐνῶ ἦταν φωτεινὴ, τοὺς ἐπεσκίασε; Μῆπως εἶναι τὸ ἀπρόσιτο φῶς, στὸ ὁποῖο κατοικεῖ ὁ Θεός, τὸ φῶς πὺ ἐνδύεται σὰν ἱμάτιο; Διότι λέγει «αὐτὸς πὺ καθιστᾷ τὰ σύννεφα ἄμαξά του»¹⁵ καὶ «κατέστησε τὸ σκότος περικάλυμμα του, σὰν σκηνή κυκλική»¹⁶. Καὶ ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος, «εἶναι ὁ μόνος πὺ ἔχει ἀθανασία, πὺ κατοικεῖ ἀπρόσιτο φῶς»¹⁷. ὥστε ἐδῶ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι καὶ φῶς καὶ σκότος πὺ ἀπὸ ὑπεροχικὴ λαμπρότητα ἐπισκιάζει.

- 10 Ἀλλὰ καὶ τὸ προηγουμένως βλεπόμενο μὲ τοὺς ἀποστολικούς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς θεολόγους μαρτυρεῖται ὡς ἀπρόσιτο. Διότι λέγει, «σήμερα εἶναι ἄβυσσος ἀπροσίτου φωτός· σήμερα βλέπεται καθαρὰ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἄφθονη χύσις θείας αἴγλης στὸ Θαβώρ»¹⁸. Καὶ ὁ μέγας Διονύσιος, ἀφοῦ εἶπε ὅτι τὸ ἀπρόσιτο φῶς εἶναι γνόφος, ὅπου λέγεται ὅτι κατοικεῖ ὁ Θεός, λέγει, «σ' αὐτὸν φθάνει ὅποιος ἀξιῶνεται νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἰδῇ τὸν Θεό»¹⁹. Ἐπομένως τὸ ἴδιο φῶς ἦταν αὐτὸ πὺ παλαιότερα ἔβλεπαν οἱ ἀπόστολοι νὰ λάμπη ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου καὶ ἡ φωτεινὴ νεφέλη πὺ ἐπεσκίασε ἀργότερα. Ἀλλὰ τότε μὲν, ἐπειδὴ ἐπέλαμπε ἀμυδρότερα, ἐπέτρεπε τὴν δρασι· ὅταν ὁμως ὕστερα ἔφεξε

18. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν* 2, PG 96, 545B.

19. Ἐπιστολὴ 5, PG 3, 1073 A.

ὑπῆρχε δι' ὑπερέχουσαν φανότητα, καὶ οὕτω τὴν τοῦ θεοῦ καὶ ἀεννάου φωτὸς πηγὴν, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐπεσκίασε Χριστόν· ἐπεὶ κὰν τῷ αἰσθητῷ ἡλίῳ τὸ αὐτὸ φῶς καὶ τὸ ὄρᾶν παρέχει διὰ τῆς ἀκτῖνος καὶ ἀφαιρεῖται πάλιν τὸ ὄρᾶν, ὅταν πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἴδῃ τις· ὑπὲρ γὰρ τὴν συμμετρίαν τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν ἐστὶν ἢ κατ' αὐτὸν λαμπρότης.

11 Ἄλλ' ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος ὡς πέφυκεν, ἀλλ' οὐχ ὡς θέλει φαίνεται, οὐδ' οἷς ἂν ἐθέλῃ μόνοις· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος Χριστός, οὐ φύσιν μόνον ἔχων καὶ φυσικὴν λαμπρότητα καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ θέλησιν κατάλληλον, οἷς ἂν ἐθέλῃ μόνοις, καὶ ἐφ' ὅσον θέλῃ, προμηθῶς καὶ σωτηρίως ἐπιλάμπει. Διὰ τοῦτο θελήσας ὡς ἥλιος ἐπέφανε καὶ ἐωρᾶτο τοῖς τῶν Ἀποστόλων ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῦτα οὐκ ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος· εἶτα τηλαυγέστερον λάμπσας ὡς ἠθέλησε, δι' ὑπερέχουσαν φανότητα τοῖς τῶν Ἀποστόλων ὀφθαλμοῖς ἀόρατος ὑπῆρχεν, ὡσπερ εἰς φωτεινὴν νεφέλην εἰσελθόν. Ἀλλὰ καὶ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης γέγονεν· «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε». Ἐν μὲν οὖν τῷ Ἰορδάνῃ τοῦ Κυρίου βαπτισθέντος, ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ αὐτὴ γέγονε φωνὴ ἐκ τῆς δόξης πάντως ἐκείνης, ἣν καὶ ὁ Στέφανος ὕστερον ἀνεωγμένων αὐτῷ τῶν οὐρανῶν, πλήρης Πνεύματος ἁγίου γεγωνώς, ἀτενίσας εἶδε· νῦν δὲ ἐκ τῆς νεφέλης, ἣτις ἐπεσκίασε τὸν Ἰησοῦν. Οὐκοῦν ἢ αὐτὴ ἐστὶν αὕτη τῇ ὑπερουρανίῳ δόξῃ τοῦ Θεοῦ. Πῶς οὖν ἔσται αἰσθητὸν φῶς τὸ ὑπερουράνιον;

12 Ἐδίδαξε δὲ ἢ ἐκ τῆς νεφέλης τοῦ Πατρὸς φωνῇ, ὅτι πάντα

μέ μεγάλη ἀφθονία, ἦταν γι' αὐτοὺς ἀόρατο ἀπὸ ὑπερβολικὴ λαμπρότητα, κι' ἔτσι ἐπεσκίασε τὴν πηγὴ τοῦ θεοῦ καὶ ἀενάου φωτός, τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης Χριστό· καθ' ὅσον καὶ στὸν αἰσθητὸ ἥλιο τὸ ἴδιο φῶς καὶ τὴν ὄρασι παρέχει διὰ τῆς ἀκτίνος καὶ ἀφαιρεῖ πάλι τὴν ὄρασι, ὅταν κυττάξη κανεὶς πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἴδιο, διότι ἡ λαμπρότης του εἶναι ὑπεράνω τῆς δυναμικότητος τῶν ὀφθαλμῶν μας.

11 Ἄλλ' ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος φαίνεται ὅπως εἶναι ἐκ φύσεως καμωμένος, ὄχι ὅπως θέλει οὔτε μόνο σὲ ὅποιους θέλει· ὁ δὲ ἥλιος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης Χριστός, ἔχοντας ὄχι μόνο φύσι καὶ φυσικὴ λαμπρότητα καὶ δόξα, ἀλλὰ καὶ θέλησι κατάλληλη, ἐπιλάμπει προνοητικῶς καὶ σωτηρίως μόνο σὲ ὄσους θέλει καὶ ἐφ' ὅσον θέλει. Γι' αὐτὸ ἐθελουσίως ἐπιφάνηκε σὰν ὁ ἥλιος κι' ἐβλεπόταν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀποστόλων, καὶ μάλιστα ὄχι ἀπὸ μεγάλη ἀπόστασι· ἔπειτα, ἀφοῦ ἔλαμψε δυνατώτερα κατὰ τὴ θέλησί του, ἀπὸ ὑπερβολικὴ λαμπρότητα ἔμενε ἀόρατος ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀποστόλων, σὰν νὰ εἰσῆλθε σὲ φωτεινὴ νεφέλη. Ἄλλὰ καὶ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴ νεφέλη· «αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς στὸν ὁποῖο εὐδόκησα, αὐτὸν ν' ἀκούετε». Ὅταν λοιπὸν ὁ Κύριος ἐβαπτίσθηκε στὸν Ἰορδάνη, ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ ἴδια φωνὴ ἀκούσθηκε, ἀπὸ τὴ δόξα ἐκείνη ὅπωςδὴποτε, τὴν ὁποία ἀτένισε καὶ εἶδε ἀργότερα καὶ ὁ Στέφανος, ὅταν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ καὶ καταλήφθηκε ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα· τῶρα δὲ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴ νεφέλη, πού ἐπεσκίασε τὸν Ἰησοῦ. Ἐπομένως αὕτη εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴν ὑπερουράνια δόξα τοῦ Θεοῦ. Πῶς λοιπὸν εἶναι αἰσθητὸ φῶς τὸ ὑπερουράνιο;

12 Ἐδίδαξε δὲ ἡ ἀπὸ τὴ νεφέλη φωνὴ τοῦ Πατρὸς ὅτι ὄλα

ἐκεῖνα τὰ πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἱ θυσίαι, αἱ νομοθεσίαι, αἱ νόμοι, ἀτελῆ τε ἦν, καὶ οὐ κατὰ προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐγένοντό τε καὶ ἐτελέσθησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν μέλλουσαν ταύτην τοῦ Κυρίου παρουσίαν καὶ ἐπιφάνειαν συνεχωρεῖτο. Οὗτος δὲ ἐστίν, ἐν ᾧ ὡς Υἱῷ ἀγαπητῷ εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκειται τελέως ὁ Πατήρ· διὸ καὶ αὐτοῦ ἀκούειν καὶ αὐτῷ πειθαρχεῖν διακελεύεται. Κἂν λέγῃ, εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖά ἐστι καὶ εὐρύχωρος ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, στενὴ δὲ καὶ τεθλιμμένη ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, αὐτοῦ ἀκούετε· κἂν λέγῃ τὸ φῶς τοῦτο βασιλείαν εἶναι τοῦ Θεοῦ, αὐτοῦ ἀκούετε καὶ αὐτῷ πιστεύετε καὶ τοιούτου φωτὸς ἀξίους ἑαυτοὺς ποιεῖτε.

13 Ἀλλὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης ἐκφανείσης καὶ πατρικῆς φωνῆς ἐκ τῆς νεφέλης ἠχησάσης, ἔπεσον, φησὶν, ἐπὶ πρόσωπον οἱ μαθηταί· οὐ διὰ τὴν φωνήν, ἐπεὶ καὶ ἄλλοτε πολλάκις αὕτη γέγονεν, οὐκ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σωτηρίου πάθους προσάγοντος ἐν Ἱεροσολύμοις. Τοῦ Κυρίου γὰρ εἰπόντος, «Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα· ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω», καὶ πᾶς μὲν ὁ ὄχλος ἤκουσεν, οὐδεὶς δὲ τούτων ἔπεσεν. Ἐνταῦθα δὲ οὐ φωνὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ φῶς ἀχώρητον ἐξεφάνη μετὰ τῆς φωνῆς. Τούτου χάριν εἰκότως, οὐ διὰ τὴν φωνήν, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ φωτὸς ἐξηλλαγμένον καὶ ὑπερφυές, πεσεῖν ἐπὶ πρόσωπον τοὺς μαθητὰς ἐπέγνωσαν οἱ θεοφόροι· καὶ πρὶν γὰρ ἐνεχθῆναι τὴν φωνήν ἐμφοβοὶ ἦσαν, ὡς ὁ Μάρκος φησὶν, ἀπὸ τῆς θεοφανείας ἐκείνης πάντως.

ἐκεῖνα τὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιδημία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ θυσίες, οἱ νομοθεσίες, οἱ υἰοθεσίες, ἦσαν ἀτελῆ πράγματα, δὲν ἔγιναν καὶ δὲν ἐτελέσθησαν κατόπιν θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παραχωρήθηκαν γιὰ τὴ μέλλουσα αὐτὴ παρουσία κι' ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο ὡς ἀγαπητὸν υἱὸ εὐδοκεῖ κι' ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκεται τελείως ὁ Πατὴρ· γι' αὐτὸ καὶ παραγγέλλει, αὐτὸν ν' ἀκούωμε καὶ σ' αὐτὸν νὰ πειθαρχοῦμε. Κι' ἂν λέγη, εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, διότι εἶναι πλατεῖα καὶ εὐρύχωρη ἡ ὁδὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια, στενὴ δὲ καὶ θλιμμένη ἡ ὁδὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζωὴ, αὐτὸν ν' ἀκούετε· καὶ ἂν λέγη ὅτι τὸ φῶς τοῦτο εἶναι βασιλεία τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν ν' ἀκούετε καὶ αὐτὸν νὰ πιστεύετε καὶ τοιοῦτου φωτὸς νὰ καθιστᾶτε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀξίους.

- 13 Ἀλλὰ ὅταν παρουσιάσθηκε ἡ φωτεινὴ νεφέλη καὶ ἤχησε ἡ πατρικὴ φωνὴ ἀπὸ τὴ νεφέλη, ἔπεσαν, λέγει, κατὰ πρόσωπο οἱ μαθηταί· ὄχι ἐξ αἰτίας τῆς φωνῆς, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε ἀκούσθηκε αὐτῇ πολλὰς φορές, ὄχι μόνο στὸν Ἰορδάνη, ἀλλὰ καὶ στὰ Ἱεροσόλυμα ὅταν ἐπλησίαζε τὸ σωτήριο πάθος. Πραγματικά, ὅταν ὁ Κύριος εἶπε, «Πάτερ, δόξασε τὸ ὄνομά σου· ἦλθε λοιπὸν φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, καὶ σ' ἐδόξασα καὶ πάλι θὰ σὲ δοξάσω»²⁰, καὶ ὄλος μὲν ὁ ὄχλος ἤκουσε, ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔπεσε κάτω. Ἐδῶ δὲ ὄχι μόνο φωνή, ἀλλὰ καὶ ἀχώρητο φῶς ἐφάνηκε μαζί με τὴ φωνή. Εὐλόγως λοιπὸν οἱ θεοφόροι ἐπέγνωσαν ὅτι γι' αὐτὸν τὸ λόγο, ὄχι γιὰ τὴ φωνή, ἀλλὰ γιὰ τὴ μετατροπὴ καὶ τὸ ὑπερφυῆς τοῦ φωτὸς ἔπεσαν οἱ μαθηταί κατὰ πρόσωπο· διότι καὶ πρὶν ἀκουσθῆ ἡ φωνὴ ἦσαν φοβισμένοι, ὅπως λέγει ὁ Μάρκος, βέβαια ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐπιφάνεια.

20. Ἰω. 12,28.

14 Ἄλλ' ὅταν διὰ τῶν τοιούτων πάντων θεῖον καὶ ὑπερφυῆς καὶ ἄκτιστον ἀναφανῆ τὸ φῶς ἐκεῖνο, τί πάσχουσι πάλιν οἱ τῆς ἕξω καὶ ψυχικῆς παιδείας ὑπὲρ τὸ δέον ἐπειλημμένοι καὶ μὴ δυνάμενοι γνῶναι τὰ τοῦ Πνεύματος; Ἐφ' ἕτερον καταφέρονται κρημνόν· οὐ γὰρ δόξαν θεῖαν, οὐ Θεοῦ βασιλείαν, οὐ κάλλος, οὐ χάριν, οὐ λαμπρότητα, καθάπερ παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν θεολόγων ἐδιδάχθημεν, αὐτὸ φασιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν εἶναι διαβεβαιοῦνται τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ὃ πρότερον αἰσθητὸν ἔλεγον εἶναι καὶ κτιστόν. Ὁ δὲ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις οὐχ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς μόνου κοινὴν εἶναι φησι τὴν δόξαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ὡς ὁ θεῖος συγγραφέται Λουκᾶς· «ὃς γὰρ ἄν», φησὶν, «ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, τοῦτον ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων». Οἱ τοίνυν οὐσίαν εἶναι τὴν δόξαν ταύτην διατεινόμενοι, τὴν αὐτὴν εἶναι φήσουσιν οὐσίαν τοῦ τε Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων, ὅπερ ἐσχάτης ἀσεβείας ἐστίν.

15 Οὐχ οἱ ἄγγελοι δὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν ἀνθρώποις ἅγιοι ταύτης μετέχουσι τῆς δόξης καὶ τῆς βασιλείας· ἀλλ' ὁ μὲν Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς μετὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος φύσει τὴν δόξαν ταύτην καὶ τὴν βασιλείαν ἔχουσιν, οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοί τε καὶ ἄνθρωποι χάριτι ταύτην εὐμοιροῦσιν, ἐκεῖθεν δεχόμενοι τὴν ἔλλαμψιν. Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ καὶ ὁ Ἡλίας ἐν αὐτῇ τῇ δόξῃ σὺν αὐτῷ ὄφθέντες, τοῦτο παρέστησαν ἡμῖν. Ὁ δὲ Μωϋσῆς οὐ νῦν μόνον ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου κοινωνὸς ὢν τῆς θεϊκῆς δόξης ἀνεφάνη, ἀλλὰ καὶ ἠνίκα τὸ πρόσωπον οὕτως ἐδοξάσθη, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀτενίζεω πρὸς αὐτό. Καὶ τοῦτο παρίστησιν ὁ λέγων, ὅτι τὴν ἀθάνατον τοῦ Πατρὸς δόξαν ἐν τῷ

14 Ἄλλὰ ὅταν μὲ ὄλα τὰ παρόμοια ἀναφανῆ τὸ φῶς ἐκεῖνο, τὸ θεῖο καὶ ὑπερφυῆς καὶ ἄκτιστο, τί παθαίνουν πάλι οἱ μὲ ὑπερβολὴ ἐπιδιδόμενοι στὴν ἐξωτερικὴ καὶ βιοτικὴ παιδεῖα καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ γνωρίσουν τὰ τοῦ Πνεύματος; Καταπίπτουν σὲ ἄλλον κρημνὸ· δὲν τὸ ὀνομάζουν θεῖα δόξα, οὔτε βασιλεία Θεοῦ οὔτε κάλλος οὔτε χάρι οὔτε λαμπρότητα, ὅπως ἐδίδαχθήκαμε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς θεολόγους, ἀλλὰ ἰσχυρίζονται ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ ποῦ προηγουμένως ἔλεγαν ὅτι εἶναι αἰσθητὸ καὶ κτιστό. Ὁ δὲ Κύριος λέγει στὰ εὐαγγέλια ὅτι δὲν εἶναι μόνο στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν Πατέρα κοινὴ αὐτὴ ἡ δόξα, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ὅπως γράφει ὁ θεῖος Λουκᾶς· διότι, λέγει, «ὅποιος σεβασθῆ ἔμὲ καὶ τοὺς λόγους μου σ' αὐτὴν τὴ γενεᾶ, τοῦτον θὰ ἐκτιμήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἔλθῃ στὴ δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρός καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων»²¹. Οἱ διατεινόμενοι λοιπὸν ὅτι ἡ δόξα αὐτὴ εἶναι οὐσία, θὰ εἰποῦν ὅτι ἡ ἴδια εἶναι οὐσία καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων, πρᾶγμα ποῦ προσιδιάζει στὴν ἐσχάτη ἀσέβεια.

15 Μετέχουν λοιπὸν αὐτῆς τῆς δόξης καὶ βασιλείας ὄχι μόνο οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ οἱ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἅγιοι. Ἄλλὰ ὁ μὲν Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἔχουν αὐτὴ τὴ δόξα καὶ τὴ βασιλεία φυσικῶς, οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι τὴν ἀποκτοῦν κατὰ χάρι, δεχόμενοι ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἔλλαμψι. Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ καὶ ὁ Ἡλίας, ἐμφανισθέντες μαζί του σ' αὐτὴν τὴ δόξα, τοῦτο ἀκριβῶς μᾶς παρέστησαν. Ὁ Μωϋσῆς μάλιστα ἐφάνηκε ὅτι εἶναι κοινωνὸς τῆς θεϊκῆς δόξης ὄχι μόνο τώρα ἐπάνω στὸ Θαβώριο, ἀλλὰ καὶ τότε ποῦ τόσο πολὺ ἐδοξάσθηκε στὸ πρόσωπο, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν ν' ἀτενίζουν πρὸς αὐτό οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ τοῦτο παριστάνει αὐτὸς

21. Λουκᾶ 9,26.

θνητῶ ὁ Μωϋσῆς ὑπεδέξατο προσώπῳ· καὶ ὁ πρὸς τὸν Εὐνόμιον ἀμετάδοτον εἰπόντα πρὸς τὸν Υἱὸν εἶναι τὴν δόξαν τοῦ παντοκράτορος ἀντιφθεγζάμενος, ὡς εἶ καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως ὁ λόγος ἦν, οὐδ' οὕτω ἤνεγκα ἂν τὸν τοιοῦτον λόγον.

16 Κοινὴ μὲν οὖν καὶ μία ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ λαμπρότης αὕτη, τοῦ τε Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἀγίων· διὸ καὶ «ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς», ὁ ψαλμωδὸς προφήτης ψάλλει· κοινήν δὲ καὶ μίαν εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων οὐδεὶς πω μέχρι καὶ νῦν ἐτόλμησεν εἰπεῖν. Καὶ κοινὴ μὲν τῆς τοῦ Λόγου θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἡ θεία λαμπρότης ἀρτίως ἀνεφάνη, κοινήν δὲ εἶναι τὴν οὐσίαν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς Εὐτυχοῦς ἐστὶ καὶ Διοσκόρου λέγειν, ἀλλ' οὐ τῶν ἐθελόντων εὐσεβεῖν. Καὶ τὴν μὲν δόξαν ταύτην καὶ λαμπρότητα πάντες ὄψονται, ἡνίκα ὁ Κύριος ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν φανεῖται λάμπων, ἐωράκασι δὲ καὶ νῦν οἱ τῷ Ἰησοῦ συναβάντες· οὐδεὶς δὲ ἔσται ἐν ὑποστήματι καὶ οὐσίᾳ Θεοῦ, καὶ Θεοῦ φύσιν εἶδεν ἢ ἐξηγόρευσε. Καὶ τὸ μὲν θεῖον τοῦτο φῶς μέτρῳ δίδοται, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχεται, κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ὑποδεχομένων ἀμερίστως μεριζόμενον. Καὶ ἡ παράστασις ἐγγύς· τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ὑπὲρ ἥλιον ἔλαμψε, τὰ δὲ ἰμάτια λαμπρὰ γέγονε καὶ λευκὰ ὡσεὶ χιών. Καὶ Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἡλίας ἐν τῇ αὐτῇ ὥφθησαν δόξῃ, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν τηνι-

22. Συμεῶν Μεταφραστοῦ, *Περὶ ἐλευθερίας νοῦς* 21, PG 34, 956 ABC.

23. Ψαλμ. 89,19.

πού λέγει ὅτι ὁ Μωϋσης ἐδέχθηκε στὸ θνητὸ πρόσωπο τὴν ἀθάνατη δόξα τοῦ Πατρὸς²²· καὶ ἐκεῖνος πού ἀντεῖπε στὸν Εὐνόμιο, ἐπειδὴ ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἡ δόξα τοῦ παντοκράτορος εἶναι ἀμετάδοτη πρὸς τὸν Υἱό, ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν ἦταν περὶ τοῦ Μωϋσέως ὁ λόγος οὔτε τότε δὲν θὰ ὑπέφερα τέτοιοι λόγους.

16 Κοινὴ λοιπὸν καὶ μία εἶναι αὐτὴ ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων του· γι' αὐτὸ καὶ «ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ μας θὰ εἶναι ἐπάνω μας», ψάλλει ὁ ψαλμωδὸς προφήτης²³· ὅτι δὲ κοινὴ καὶ μία εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων κανεῖς μέχρι τὰ ῥα δὲ· ἀτόλμησε νὰ τὸ εἰπῆ. Καὶ κοινὴ μὲν ἀναφάνηκε τελευταίως ἐπάνω στὸ ὄρος ἡ θεία λαμπρότης, τῆς θεότητος τοῦ Λόγου καὶ τῆς σαρκός, τὸ νὰ λέγεται δὲ ὅτι εἶναι κοινὴ ἡ οὐσία τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός εἶναι γνῶρισμα τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τοῦ Διοσκούρου, ἀλλ' ὄχι ἐκείνων πού θέλουν νὰ εὐσεβοῦν. Καὶ τὴν μὲν δόξα αὐτὴ καὶ λαμπρότητα θὰ ἴδουν ὅλοι, ὅταν θὰ φανῆ νὰ λάμπη ὁ Κύριος ἀπὸ Ἀνατολῆ ἕως Δύσι, τὸ εἶδαν δὲ καὶ τώρα ὅσοι ἀνέβηκαν μαζί μὲ τὸν Ἰησοῦ· διότι κανεῖς δὲν ἐστάθηκε στὴν ὑπόστασι καὶ οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶδε ἢ περιέγραψε τὴ φύσι τοῦ Θεοῦ²⁴. Καὶ τὸ μὲν θεῖο τοῦτο φῶς δίνεται μὲ μέτρο κι' ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, μεριζόμενο ἀμερίστως κατὰ τὴν ἀξία τῶν δεχομένων. Καὶ ἡ ἀπόδειξις περὶ αὐτοῦ εἶναι εὐκόλη, διότι τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἔλαμψε ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὰ δὲ ἱμάτια ἔγιναν λαμπρὰ καὶ λευκὰ σὰν χιόνι. Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ καὶ ὁ Ἡλίας ἐθεάθησαν στὴν ἴδια δόξα, ἀλλὰ κανεῖς τους δὲν ἀστράψε

24. Βλ. Ἱερ. 23,18.

καῦτα ὡς ἥλιος ἤστραπτε· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μαθηταὶ τὸ μὲν εἶδον τοῦ φωτὸς ἐκείνου, τῷ δὲ ἀτενίζειν οὐκ ἠδυνήθησαν.

17 Μετρεῖται μὲν οὖν οὕτω καὶ μερίζεται ἀμερίστως, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιδέχεται τὸ φῶς ἐκεῖνο· καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ νῦν, τὸ δ' ὕστερον γνωρίζεται· διὸ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος «νῦν», φησὶν, «ἐκ μέρους γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν». Ἄμερής δέ ἐστι παντάπασι καὶ ἄληπτος ἡ τοῦ Θεοῦ οὐσία, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον οὐδεμία τῶν οὐσιῶν ἐπιδέχεται. Ἄλλως τε καὶ τῶν καταράτων Μεσσαλιανῶν ἐστὶν ὀραῖσθαι οἴεσθαι τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ τοῖς κατ' αὐτοὺς ἀξίοις. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς πάλαι καὶ τοὺς νῦν κακοδόξους ἐκτρεπόμενοι, βασιλείαν καὶ δόξαν καὶ λαμπρότητα καὶ φῶς ἀπόρρητον καὶ χάριν θεῖαν, ἀλλ' οὐ τὴν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν ὀραῖν καὶ κοινωνεῖν τοὺς ἀγίους πιστεύοντες, ὡς ἐδιδάχθημεν, ὀδεύσωμεν πρὸς τὴν λάμπριν τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος, ἵν' ἐπιγνῶμεν τε καὶ σεφθῶμεν τρισσοφαῆ θεότητα, ἐνιαίαν ἐκλάμπουσαν ἀπόρρητον αἴγλην ἐκ μιᾶς τρισυποστάτου φύσεως· καὶ τὸ δῆμα τῆς διανοίας ἀνατείνωμεν πρὸς τὸν μετὰ σώματος νῦν ὑπὲρ τᾶς οὐρανίους ἀψίδας ἰδρυμένον Λόγον· ὃς ἐκ δεξιῶν τῆς μεγαλωσύνης καθήμενος θεοπρεπῶς, οἷον ἐξ ἀπόπτου φωνὴν ταύτην πρὸς ἡμᾶς ἀφήσιν. Ἐἴ τις ἐθέλει παραστήναι τῇ δόξῃ ταύτῃ, μιμείσθω κατὰ τὸ ἐγχωροῦν καὶ ὀδευέτω τὴν ἐμὴν ἐπὶ γῆς ἦν ὁδὸν καὶ πολιτείαν ὑπέδειξα'.

18 Θεώμεθα τοιγαροῦν τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς τὸ μέγα θέαμα τοῦτο, τὴν ἡμετέραν φύσιν, ἀδλῶ συνδιαγωνίζουσαν θεότητος πυρί· καὶ τοὺς δερματίνους χιτῶνας, οὓς ἐκ παραβάσεως ἔνδε-

τότε σὰν ἥλιος· καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ μέρος μὲν τοῦ φωτὸς ἐκείνου τὸ εἶδαν, μέρος δὲ δὲν μπόρεσαν ν' ἀτενίσουν.

17 Ἔτσι λοιπὸν μετρεῖται καὶ διαμερίζεται ἀμερίστως, καὶ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸ φῶς ἐκεῖνο· καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ γνωρίζεται τώρα, μέρος δὲ ὕστερα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος λέγει, «τώρα γνωρίζομε κατὰ μέρος καὶ προφητεύομε κατὰ μέρος»²⁵. Εἶναι δὲ ἐντελῶς ἀμέριστη καὶ ἀκατάληπτη ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ καμμιά ἀπὸ τὶς οὐσίες δὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι γνῶρισμα τῶν καταράτων Μεσσαλιανῶν τὸ νὰ νομίζουν ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ ὁρᾶται στοὺς κατ' αὐτοὺς ἀξίους. Ἐμεῖς δέ, ἀνατρέποντας καὶ τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς τώρα κακοδόξους καὶ πιστεύοντας ὅτι οἱ ἅγιοι βλέπουν βασιλεία καὶ δόξα καὶ λαμπρότητα καὶ ἀπόρρητο φῶς καὶ θεία χάρι καὶ κοινωνοῦν μὲ αὐτήν, ὅπως ἐδίδαχθήκαμε, ἀλλ' ὄχι τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἃς βαδίσωμε πρὸς τὴ λάμψη τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος γιὰ νὰ ἐπιγνώσωμε καὶ σεβασθοῦμε θεότητα τρισσοφαῆ πρὸς ἀκτινοβολεῖ ἐνιαία ἀπόρρητην αἴγλη ἀπὸ μία τρισυπόστατη φύσι· καὶ ἃς ἀνυψώσωμε τὸ ὄμμα τῆς διανοίας πρὸς τὸν Λόγο πρὸς εἶναι τώρα ἐγκατεστημένος μὲ τὸ σῶμα του ἐπάνω ἀπὸ τὶς οὐράνιες ἀψίδες. Κι' αὐτός, καθήμενος ἀπὸ τὰ δεξιά τῆς μεγαλωσύνης θεοπρεπῶς ἀφήνει πρὸς ἐμᾶς τούτη τὴ φωνὴ σὰν ἀπὸ πολὺ μακριά· ὅποιος θέλει νὰ παραστῆ σ' αὐτὴν τὴ δόξα, ἃς μιμῆται κατὰ τὸ δυνατὸ κι' ἃς βαδίζη τὴν ὁδὸ καὶ τὴν πολιτεία πρὸς ὑπέδειξα ἐγὼ ἐπάνω στὴ γῆ'.

18 Ἄς παρατηροῦμε λοιπὸν μὲ τοὺς ἐσωτερικοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ μεγάλο τοῦτο θέαμα, τὴ φύσι μας, πρὸς συμβιώνει αἰωνίως μὲ τὸ αἶλο πῦρ τῆς θεότητος· καὶ ἀφοῦ ἀποβάλωμε

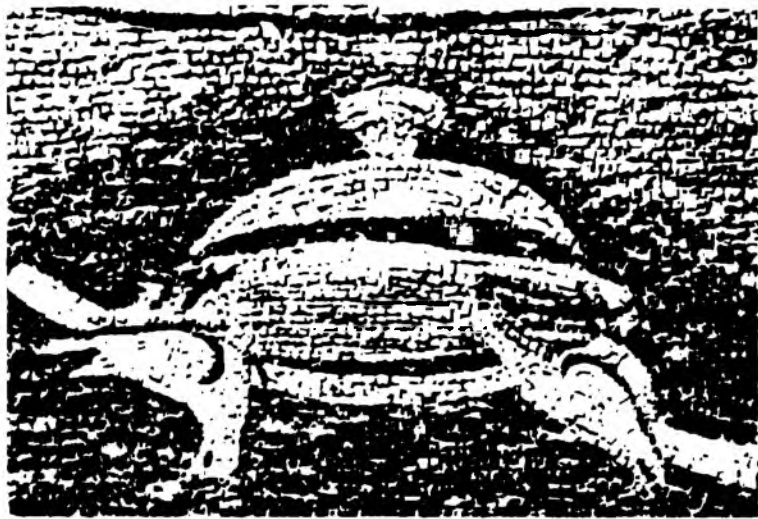
25. Α' Κορ. 13,9.

δύμεθα, τὰ γεώδη καὶ σαρκικὰ φρονήματα ἀποθέμενοι, στῶμεν ἐν γῆ ἁγία, τὴν καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος γῆν ἁγίαν δι' ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀνατάσεως ἀποδείξαντες, ὡς ἂν παρρησίαν σχῶμεν ἐπιδημοῦντος ἐν φωτὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φωτισθῶμεν προσδραμόντες, καὶ συνδιαιωνίσωμεν φωτιζόμενοι εἰς δόξαν τῆς τρισηλίου καὶ μοναρχικωτάτης φαιδρότητος· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

τούς δερματίνους χιτῶνες, πού λόγω τῆς παραβάσεως ἔχομε ἐνδυθῆ, τὰ γεώδη καὶ σαρκικά φρονήματα δηλαδή, ὡς σταθοῦμε σὲ ἅγια γῆ, ἀποδεικνύοντας ὁ καθένας ἅγια τὴν γῆ του διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ἀνατάσεως, ἔτσι ὥστε νὰ λάβωμε παρρησία, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπιδημῆ σὲ φῶς, καὶ προστρέχοντας νὰ φωτισθοῦμε καὶ φωτιζόμενοι νὰ συμβιώσωμε αἰωνίως πρὸς δόξα τῆς τρισήλιας καὶ μοναρχικωτάτης λαμπρότητος· τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Σ Τ '

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΕΝΔΕΚΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΩΣ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

ΩΜΟΙΩΘΗΚΕ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

ΜΕ ΒΑΣΙΛΕΑ

ΠΟΥ ΗΘΕΛΗΣΕ ΝΑ ΠΑΡΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ ἀνεξικακίας καὶ συμπαθείας

ΟΜΙΛΙΑ ΛΣΤ'

**ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ
ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΤΗΝ ΛΕΓΟΥΣΑΝ·
ΩΜΟΙΩΘΗ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΙ ΒΑΣΙΛΕΙ
ΩΣ ΗΘΕΛΗΣΕ ΣΥΝΑΡΑΙ ΛΟΓΟΝ**

Ἐν ἧ καὶ περὶ ἀνεξικακίας καὶ συμπαθείας

Θεὸς αὐτεξούσιον πλάττων τὸν ἄνθρωπον μεγάλης αὐτὸν προμηθείας ἠξίωσεν, ὥστε μὴ πρὸς τὸ κακόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀγαθὸν νεῦσαι, τῷ αὐτεξουσίῳ καλῶς χρησάμενον. Εὐθύς οὖν αὐτὸν ποιῶν, κατ' εἰκόνα τοῦτον ἑαυτοῦ ποιεῖ καὶ ὁμοίωσιν, ὡς ἂν αὐτός τε πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἀγαθὸν βλέπων μὴ ἐκπίπτῃ τῆς ἀγαθότητος, καὶ ὁ Θεὸς πάλιν πρὸς

αὐτόν, ὡς πρὸς οἰκείαν εἰκόνα μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ παρ' αὐτοῦ

ΟΜΙΛΙΑ 36

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΕΝΔΕΚΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΩΣ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗ¹ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ ΩΜΟΙΩΘΗΚΕ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΠΟΥ ΗΘΕΛΗΣΕ ΝΑ ΠΑΡΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

“Οπου γίνεται λόγος και περι άνεξικακίας και συμπαθείας

1

Θεός, πλάττοντας τόν άνθρωπο αύτεξούσιο, τόν άξίωσε μεγάλης προνοίας, ὥστε χρησιμοποιώντας καλῶς τὸ αύτεξούσιο νὰ κλίνη ὄχι πρὸς τὸ κακό; ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀγαθό. Ἄμέσως λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν κατεσκεύασε κατ' εἰκόνα δική του καὶ ὁμοίωσι, ὥστε κι' ὁ ἴδιος προσβλέποντας πρὸς τὸ ἀρχέτυπο ἀγαθὸ νὰ μὴ ἐκπίπτη

ἀπὸ ἀγαθότητα, καὶ ὁ Θεὸς πάλι νὰ ἐπιδεικνύη καὶ στὸ ἐξῆς δικαίως πλουσία τὴν χρηστότητα περισσότερο πρὸς

πάντα γεγονότα, πλουσίαν δικαίως τὴν οἰκείαν χρησιότητα κἂν τοῖς ἐξῆς ἐπιδείξῃται, κἀντεῦθεν πάλιν ἐκ περιουσίας ἔλκη τοῦτον διὰ μιμήσεως πρὸς τὴν σύμμετρον αὐτῷ καὶ κατάλληλον ἀγαθότητα· καὶ γὰρ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸν ἄνθρωπον δυνατὸν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἐκ τῆς πρὸς τοῦτον μιμήσεως, ἀπαρράλακτως δὲ καὶ ὅσον ἀγαθός ἐστιν ὁ Θεός, καὶ ἄνθρωπόν τινα εἶναι, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν.

2 Σκοπεῖτε δὴ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ χαρισμάτων, καὶ οἷον ἑαυτὸν ἡμῖν παρέχει προτιθεὶς εἰς εὐποιῖας ὑπόδειγμα. Καὶ παρήσω νῦν τὰς ἐμφύτους ἡμῖν ἃς ἔδωκεν ἔχειν εὐεργεσίας, πρὸς ἃς μόνας ἀπιδὼν ὁ Δαβὶδ, πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν, «ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν»· ἀλλὰ τὰ ἐξωθεν καὶ περὶ ἡμᾶς νῦν καὶ ταῦτα συντεμῶν ἐρῶ. Τὰ γὰρ ὄρατὰ πάντα καὶ τὰ ἀόρατα διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπειργάσατο· οὐ γὰρ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα καὶ πῦρ καὶ τὰ ἐν τούτοις ἅπαντα, ζώων ἢ φυτῶν παντοδαπὰς ἰδέας, ἃς οὐδὲ ἀπαριθμήσασθαι κατὰ μέρος ἡμῖν ἐξέσται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῶν ἀγγέλων τὰ πολυειδῆ καὶ πολυάριθμα πλήθη διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπειργάσατο, τοὺς μὲν κοσμοαγωγούς τάξας καὶ ἐξάρχοντας τῶν ἐθνῶν, καθάπερ οἱ τοῦ Θεοῦ προφήται παρ' αὐτοῦ μαθόντες ἡμᾶς διδάσκουσι, τοὺς δὲ διακόνους ὑπὲρ τῶν μελλόντων κληρονομεῖν τὴν αἰώνιον σωτηρίαν, ὡς ὁ μέγας Παῦλος καὶ αὐτὸς παρὰ Θεοῦ μαθὼν ἡμῖν ἀπεκάλυψε. Καὶ τί λέγω τὰ γεγονότα ὑπ' αὐτοῦ πάντα; Καὶ

αὐτὸν ὡς πρὸς εἰκόνα του παρὰ πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργήματά του, καὶ ἔτσι πάλι νὰ τὸν ἐλκύη διὰ τῆς μιμήσεως μὲ τὸ παραπάνω πρὸς τὴν ἀνάλογη γι' αὐτὸν καὶ κατάλληλη ἀγαθότητα. Διότι εἶναι δυνατὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἀγαθὸς κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ κτίστου μὲ τὴν μίμησι τούτου· νὰ εἶναι ὅμως καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπαρράλλακτως καὶ ὅσο εἶναι ὁ Θεὸς ἀγαθὸς εἶναι ἀδύνατο.

Παρατηρήσατε λοιπὸν τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν πρὸς ἐμᾶς χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ ὁποῖον μᾶς παρέχει τὸν ἑαυτὸ του προβάλλοντα σὲ ὑπόδειγμα εὐποιΐας. Θὰ παραλείψω τῶρα τὶς ἔμφυτες εὐεργεσίες πού μᾶς ἔδωσε νὰ ἔχωμε, πρὸς τὶς ὁποῖες μόνον ἀποβλέποντας ὁ Δαβὶδ τοῦ ἔλεγε, «γιὰ μένα ἢ, γνῶσις σου εἶναι θαυμαστή, εἶναι πολὺ ὑψηλή, ἀδυνατῶ νὰ τὴ φθάσω»². ἀλλὰ θὰ ἀναφέρω τὰ ἐξωτερικὰ καὶ γύρω μας, καὶ αὐτὰ πάλι σύντομα. Διότι ὅλα, καὶ τὰ ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, τὰ κατασκεύασε γιὰ τὸν ἄνθρωπο· ὄχι μόνον τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ καὶ ὅλα τὰ μέσα σ' αὐτά, τὰ ποικίλα εἶδη ζώων ἢ φυτῶν, τὰ ὁποῖα δὲν μπορούμε οὔτε νὰ ἀπαριθμήσωμε λεπτομερῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πολυειδῆ καὶ πολυάριθμα πλήθη τῶν ἀγγέλων τὰ κατεσκεύασε γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὀρίζοντας ἄλλους μὲν κοσμοαγωγούς καὶ ἀρχηγούς τῶν ἐθνῶν, ὅπως μᾶς διδάσκουν οἱ προφῆτες τοῦ Θεοῦ πού τὰ ἔμαθαν ἀπ' αὐτόν, ἄλλους δὲ διακόνους χάριν ἐκείνων πού πρόκειται νὰ κληρονομήσουν τὴν αἰώνια σωτηρία, ὅπως μᾶς ἀπεκάλυψε ὁ μέγας Παῦλος πού καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Θεὸ τὰ ἔμαθε³. Καὶ γιατί περιορίζομαι μόνον σ' ὅλα αὐτὰ πού ἐδημιουργήθηκαν ἀπὸ αὐτόν; Διότι

3. Ἐβρ. 1,14.

αὐτὸς γὰρ ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐποίησεν ἄνθρωπον. Καὶ τίς ἂν ἐξείποι λόγος τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν οὐς ἐλάλησε δι' ἑαυτοῦ λόγους, τὴν πολιτείαν, τὰς ἀρετάς, ἃς ἡμῖν ὑπέδειξε δι' ἑαυτοῦ, τῶν θαυμάτων τὸ μέγεθος, ἅπερ ὑπὲρ ἡμῶν πεποίηκε δι' ἑαυτοῦ; Ἄλλ', ὦ τοῦ πάντων ἐπέκεινα θαυμάτων θαύματος!, καὶ ἑαυτὸν ἔδωκεν εἰς θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνελήφθη ὁ εἰς ζωὴν ὡς Θεὸς καὶ ἐν οὐρανῶ ὢν, μᾶλλον δὲ ὢν πανταχοῦ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, διαμένων πρὸ αἰώνων καὶ ἐπ' αἰῶνας καὶ ἔτι.

3 Ἐλέους μὲν οὖν ἅπαντα τὰ πρὸς ἡμᾶς παρ' αὐτοῦ γεγονότα· τί γὰρ ἕτερον τὸ κινήσαν πρὸς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας εὐεργεσίας ἢ φιλανθρωπία καὶ ἀγάπη καὶ ἔλεος; Ἄλλὰ διπλοῦν ἐμφαίνεται· τοῦτο τὸ ἔλεος· πρὸ μὲν γὰρ τοῦ ἁμαρτεῖν ἡμᾶς εἰς αὐτόν, ἐλεῶν ἂν πλήρου διὰ πλείστων εὐεργεσιῶν τὴν τῆς φύσεως ἡμῶν ἔλλειψιν· μετὰ δὲ τὸ ἁμαρτεῖν ἡμᾶς εἰς αὐτόν, ἐλεῶν διέμενε μακροθυμῶν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὑπὸ πολλῆς συμπαθείας καὶ τὰς δωρεὰς αὐξῶν ἐπὶ τὸ κρεῖττον δεῖ καὶ εἰς ἐπίδοσιν ἄγων, μὴ μόνον οὐκ ἀποδιδούς κακὰ ἀντὶ κακῶν, ἀλλ' οὐδ' ἀπλῶς ἀγαθὰ παρέχων ἀντὶ κακῶν, ἀλλὰ τὰ τῶν καλῶν κάλλιστα καὶ ὢν οὐδὲν ἢ μεῖζον ἢ κάλλιον· ὕστερον γὰρ ἑαυτὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὃ ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον καὶ ἀκρότατον, μᾶλλον δὲ τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ ἀσύγκριτον.

4 Ἐπεὶ οὖν διπλοῦν ἐστὶ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης καλόν, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μετὰδοσις ἐστὶ πρὸς τοὺς δεομένους στέγης, σκέπης, τροφῆς καὶ τῆς ἐν ἀνάγκαις ἐπικουρίας· τὸ δὲ μακροθυμία καὶ ἀνε-

πρὸς χάρι μας ἔκαμε καὶ τὸν ἑαυτό του ἄνθρωπο. Καὶ ποιὸς λόγος μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ τοὺς λόγους ποὺ ἐλάλησε ὁ ἴδιος πρὸς χάρι μας, ἡ διαγωγή, τὶς ἀρετὲς ποὺ μᾶς ὑπέδειξε μόνος του, τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων ποὺ ἐπετέλεσε γιὰ χάρι μας μόνος του; Ἀλλά, ὦ θαῦμα πέρα ἀπὸ ὅλα τὰ θαύματα! ἔδωσε καὶ τὸν ἑαυτό του σὲ θάνατο γιὰ χάρι μας καὶ ἀναστήθηκε καὶ ἀναλήφθηκε γιὰ χάρι μας αὐτὸς ποὺ ὡς Θεὸς ζῆ παντοτινὰ καὶ εὐρίσκεται στὸν οὐρανό, μᾶλλον δὲ εἶναι παντοῦ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ πᾶν, διαμένει πρὸ τῶν αἰώνων καὶ ἐπὶ τοὺς αἰῶνες καὶ ἀκῶμη περισσότερο.

Ἦ ὅλα ὅσα ἐπετελέσθησαν ἀπὸ αὐτὸν σ' ἐμᾶς προέρχονται ἀπὸ εὐσπλαγχνία· διότι τί ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἐκίνησε πρὸς τόσο πολλὰ καὶ τόσο μεγάλες εὐεργεσίες παρὰ φιλάνθρωπία καὶ ἀγάπη καὶ ἔλεος; Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔλεος παρουσιάζεται διπλό· πρὶν ἁμαρτήσωμε ἀπέναντί του ἀπὸ εὐσπλαγχνία ἀνεπλήρωνε μὲ πολυάριθμες εὐεργεσίες τὴν ἔλλειψι τῆς φύσεώς μας· μετὰ δὲ τὴν ἁμαρτία μας πρὸς αὐτὸν ἀπὸ εὐσπλαγχνία ἐπεδείκνυε μακροθυμία, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πολλὴ συμπάθεια ἠῤῥξανε πάντοτε πρὸς τὸ καλύτερο τὶς δωρεὰς καὶ ὠδηγοῦσε σὲ προκοπή· ὄχι μόνον δὲν ἀπέδιδε κακὰ ἀντὶ κακῶν, ἀλλ' οὔτε ἀπλῶς παρεῖχε ἀγαθὰ ἀντὶ κακῶν· παρεῖχε τὰ κάλλιστα τῶν καλῶν, τέτοια ποὺ τίποτε δὲν εἶναι μεγαλύτερον ἢ καλύτερό τους· στὸ τέλος μάλιστα παρέδωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρι μας, ποὺ εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον καὶ κορυφαῖον ἀγαθόν, μᾶλλον δὲ τὸ μόνον καὶ ἀσύγκριτον ἀγαθόν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ καλὸ τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι διπλό, καὶ τὸ μὲν ἓνα εἶναι ἡ μετάδοσις στέγης, σκέπης, τροφῆς καὶ σὲ εὐκαιριακὴ βοήθεια πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη· τὸ

ξικακία καὶ συμπάθεια πρὸς τοὺς πταίοντας, γενόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἄνθρωπος καὶ διδάσκαλος ἡμῶν εἶναι καταξιώσας, πρὸς μὲν ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐλεημοσύνης ἡμᾶς ἐνάγων, τὸ ἐκ τῆς μεταδόσεως τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν συνιστάμενον, «παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου», φησί, «καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς», καὶ «θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορῶσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσι», καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν «πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν».

- 5 Οὐ διὰ τούτων δὲ μόνον τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ παραβολῆς προτρεπόμενος ἡμᾶς εἰς μετάδοσιν, τὴν μέλλουσαν φρικωδεστάτην παρουσίαν ἐκείνην ὡσπερ ὑπ' ὄψιν ἡμῖν προάγει καὶ ἑαυτὸν ὡς βασιλέα προκαθήμενον ἐπὶ θρόνου δόξης ἐπιδεικνύει. Καὶ τοὺς μὲν εὐμεταδότους ἐκ δεξιῶν ἴστησιν, ὡς καὶ δεξιῶν ἐργάτας ἔργων· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἐξ εὐωνύμων, οὐδ' ὡς ἀμεταδότους ὄνειδίσας καὶ ὡς εἰς αὐτὸν τὴν ἀσπλαγχνίαν ἐνδειξαμένους τῷ μὴ ἐπαρκέσαι τοῖς ἐνδεέσι, κατηραμένους εἶναί φησι καὶ εἰς τὸ πῦρ ἀποπέμπεται τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τοὺς δὲ εὐμεταδότους παρρησία ἐγκωμιάσας καὶ ὡς εἰς αὐτὸν γενομένην τὴν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς εὐποιῖαν ἀναδεξάμενος, εὐλογημένους ἀπὸ τοῦ οἰκείου Πατρὸς εἶναι μαρτυρεῖ καὶ κληρονόμους ποιεῖ τῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἠτοιμασμένης βασιλείας αὐτοῖς. Τοιαῦτα μὲν φησιν ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, πρὸς τὸ ἐν εἶδος τῆς ἐλεημοσύνης, ὁ

4. Ματθ. 5,42.

5. Ματθ. 6,20.

δὲ ἄλλο εἶναι μακροθυμία καὶ ἀνεξικακία καὶ συμπάθεια πρὸς ὄσους πταίουν, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔγινε γιὰ χάρι μας ἄνθρωπος καὶ καταδέχθηκε νὰ εἶναι διδάσκαλός μας, εἰσάγοντάς μας πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐλεημοσύνης, ποὺ συνίσταται στὴ μετάδοσι τῶν ὑπαρχόντων μας, λέγει, «νὰ διδῆς σὲ ὅποιον σοῦ ζητεῖ καὶ νὰ μὴ ἀποστραφῆς ὅποιον θέλει νὰ δανεισθῆ ἀπὸ σένα»⁴, καὶ «θησαυρίζετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας θησαυροὺς στὸν οὐρανό, ὅπου δὲν ἀφανίζει οὔτε σκῶρος οὔτε σῆψις, καὶ ὅπου δὲν τρυποῦν διαρῆκτες οὔτε κλέπτουν»⁵, καὶ ἄλλοῦ πάλι, «ὁμῶς δώσατε κατὰ δύναμι ἐλεημοσύνη καὶ ὅλα θὰ σᾶς εἶναι καθαρὰ»⁶.

Προτρέποντάς μας δὲ σὲ μετάδοσι ὄχι μόνο μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ μὲ παραβολή, φέρει περίπου ἐμπρὸς στὰ μάτια μας ἐκείνη τὴ μέλλουσα φρικωδεστάτη παρουσία καὶ ἐπιδεικνύει τὸν ἑαυτὸ του ὡς βασιλέα ποὺ προκάθεται ἐπάνω σὲ θρόνο δόξης. Καὶ τοὺς μὲν γενναιοδῶρους τοποθετεῖ ἀπὸ τὰ δεξιὰ, ὡς ἐκτελεστάς δεξιῶν ἔργων· αὐτοὺς δὲ ποὺ δὲν εἶναι γενναιοδῶροι τοποθετεῖ στ' ἀριστερὰ ὄνειδίζοντάς τους ὡς σφικτοχέρηδες καὶ λέγει ὅτι εἶναι καταραμένοι σὰν νὰ ἐπέδειξαν σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὴν ἀσπλαγχνία μὲ τὸ νὰ μὴ συντρέξουν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀποστέλλει στὸ πῦρ τὸ αἰώνιο, τὸ ἐτοιμασμένο γιὰ τὸν διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του. Ἀντιθέτως γιὰ τοὺς γενναιοδῶρους, ἀφοῦ ἐγκωμίασε δημοσίᾳ κι' ἐδέχθηκε τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνη τους σὰν νὰ ἔγινε πρὸς αὐτὸν, μαρτυρεῖ ὅτι εἶναι εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα του καὶ τοὺς καθιστᾷ κληρονόμους τῆς βασιλείας ποὺ εἶναι προετοιμασμένη γι' αὐτοὺς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Τέτοια λέγει στὰ εὐαγγέλια ὁ Κύριος εἰσά-

6. Λουκᾶ 11,41.

έστιν ἢ πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς μετάδοσις, ἡμᾶς ἐνάγων καὶ προτρέπόμενος.

6 Πρὸς δὲ τὸ ἕτερον αὐτῆς εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἢ πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἡμᾶς ἀνεξικακία καὶ συμπάθεια, τί φησι; Μὴ ἀποδώσης κακὸν ἀντὶ κακοῦ· ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Καί, «ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατήρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν». Ὡσπερ δὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τῆς ἐλεημοσύνης παραινετικοῖς τε ἐχρήσατο λόγοις καὶ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν προετρέψατο, ποιμένα καὶ βασιλέα ἑαυτὸν προκαθίσας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀνεξικακίας καὶ εἰς τοὺς πταίοντας συμπαθείας, οὐ μόνον εἶπεν οἷα προὔπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ παραβολὴν προσέθηκε καὶ προέθηκε, τὴν σήμερον ἀναγινωσκομένην ὑμῖν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, «ὡμοιώθη», λέγων, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνάραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων».

7 Ἐνταῦθα ὡς ἀνθρωπον βασιλέα τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα φησίν, ὡσπερ ἐν τοῖς περὶ συντελείας λόγοις ἑαυτόν. Εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπῳ φησίν ὡμοιωθῆναι, ἀλλὰ παραβολικῶς. Οὗτος δὲ οὐ παραβολικῶς ὡμοιώθη, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς καθ' ἡμᾶς ἐγένετο ἀνθρωπος· εἷς μὲν γὰρ ὁ θρόνος καὶ μία ἡ βασιλεία τοῦ Υἱοῦ

7. Ματθ. 5,39. Λουκᾶ 6,37.

8. Ρωμ. 12,21.

9. Ματθ. 7,1.

γοντας και προτρέποντάς μας πρὸς τὸ ἓνα εἶδος τῆς ἐλεημοσύνης, δηλαδή τὴν μετάδοσι πρὸς τοὺς πτωχοὺς.

6 Για τὸ ἄλλο εἶδος της, ποὺ εἶναι ἡ ἀνεξικακία και συμπαθεια πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἔπταισαν ἀπέναντί μας, τί λέγει; Νὰ μὴ ἀποδώσης κακὸ ἀντὶ κακοῦ⁷. ἀλλὰ νὰ νικᾷς μὲ τὸ ἀγαθὸ τὸ κακό⁸. Νὰ μὴ καταδικάζετε και δὲν θὰ καταδικασθῆτε⁹. Καί, «ἐὰν ἀφήσετε στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, θὰ σᾶς τὰ ἀφήσῃ και σᾶς ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ δὲν ἀφήσετε στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, οὔτε ὁ Πατέρας στοὺς οὐρανοὺς δὲν θ' ἀφήσῃ τὰ παραπτώματά σας»¹⁰. Ὅπως δὲ σ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐλεημοσύνης ἐχρησιμοποίησε παραινετικά λόγια και προέτρεψε μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, τοποθετώντας τὸν ἑαυτὸ του ποιμένα και βασιλέα, ἔτσι και στὴν περίπτωσι τῆς ἀνεξικακίας και τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς πταίοντας, ὄχι μόνο εἶπε ὅσα προὔπεδειξαμε, ἀλλὰ προσέθεσε και προέβαλε και παραβολή, τὴν ἀναγνωσκομένη πρὸς ἐσᾶς σήμερα στὸ εὐαγγέλιο, λέγοντας «εἶναι ὁμοία ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπο βασιλέα, ποὺ ἠθέλησε νὰ πάρῃ λογαριασμὸ ἀπὸ τοὺς δούλους του· ὅταν δὲ ἄρχισε νὰ λογαριάζεται, προσκομίσθηκε σ' αὐτὸν ἓνας ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων»¹¹.

7 Ἐδῶ ὡς ἄνθρωπο βασιλέα λέγει τὸν Πατέρα του, ὅπως στοὺς περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου λόγους λέγει τὸν ἑαυτό του. Ἐὰν δὲ λέγῃ ὅτι ἡ βασιλεία εἶναι ὁμοία και μὲ ἄνθρωπο, τὸ κάμει παραβολικῶς. Ὁ ἴδιος δὲ δὲν ὁμοιώθηκε παραβολικῶς μὲ ἄνθρωπο, ἀλλ' ἐγινε πραγματικῶς ἄνθρωπος

10. Ματθ. 6,14.

11. Ματθ. 18,23.

καὶ τοῦ Πατρός· ἀλλ' ἐπειδὴ περ εἶπεν ἐπ' ἐκείνων τῶν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν πλησίον εὐποιΐας ρημάτων, ἐπέινασα καὶ ἐδίψησα καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ἀδελφοὺς ἐκάλεσε τοὺς ἐνδεεῖς, πρὸς δὲ καὶ ἕτερα ἅπερ ἐστὶ τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως ἴδια, διὰ τοῦτο ἑαυτὸν ἐκεῖ ὡς βασιλέα προκαθῆσθαι φησι. Κάκει μὲν, ἐπειδὴ προβάτων καὶ ἐρίφων παραβολικῶς ἐμνήσθη, ὡς βασιλέα καὶ ποιμένα ἑαυτὸν προκαθίζει, ἐνταῦθα δέ, ἐπεὶ δούλων καὶ λογισμοῦ καὶ χρημάτων τῶν ὡς ἐκ βασιλικῶν θησαυρῶν ἐμνήσθη, ὡς βασιλέα προκαθῆσθαι τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα φησί, συναίροντα λόγον καὶ τὰς ὀφειλάς ἀπαιτοῦντα.

8 Διὰ τί δὲ ἐκεῖ μὲν καθήσει, φησί, καὶ συναχθήσονται καὶ ἀφοριεῖ καὶ ἐρεῖ ὁ βασιλεύς, καὶ ἀπλῶς ἅπαντα μελλούσης σημασίας, ἐνταῦθα δὲ ὠμοιώθη καὶ ἠθέλησε συνάραι λόγον, καὶ ἤχθη ὁ ὀφειλέτης καὶ ἐκέλευσεν ὁ Κύριος, καὶ ἀπλῶς ἅπαντα τὰ ρήματα παρελθόντα προσημαίνοντα χρόνον ἐστίν; Ὅτι τὰ ἐκεῖ λεγόμενα πάντα τοῦ μέλλοντος ἐστὶν αἰῶνος, τῆς δὲ νῦν ἡμῖν προτεθειμένης παραβολῆς τὸ πλεον ἐνταῦθα μάλιστα τελεῖται· τοῦ γὰρ ὀφειλέτου, φησί, τῶν μυρίων ταλάντων προσενεχθέντος καὶ μὴ ἔχοντος ἀποδοῦναι, «ἐκέλευσε μὲν ὁ Κύριος αὐτὸν πρᾶθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι»· ὡς δὲ ἐκεῖνος προσπεσὼν ἤτει μακροθυμεῖν καὶ ἀποδώσειν ὑπισχνεῖτο, σπλαγχνισθεὶς ὁ Κύριος, αὐτὸν τε ἀπέλυσε καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ· ὧν οὐδέν ἐστιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, οὐχ ὑπέρθεις, οὐχ ὑπόσχεσις παρὰ τοῦ ὀφείλοντος, οὐ λύσις, οὐκ ἄφεις οὐδενὶ τρόπῳ παρὰ τοῦ πάντα δόντος καὶ πάντων ἀπαιτοῦντος τότε τὸν λόγον.

σάν ἐμᾶς. Βέβαια ἓνας εἶναι ὁ θρόνος καὶ μία ἡ βασιλεία τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρός· ἀλλά, ἐπειδὴ σ' ἐκεῖνα τὰ λόγια περὶ τῆς εὐποιΐας πρὸς τὸν πλησίον εἶπε, 'ἐπείνασα καὶ ἐδίψασα' καὶ τὰ λοιπά, καὶ ἐκάλεσε ἀδελφοὺς τοὺς πτωχοὺς, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἄλλα πού προσιδιάζουν στὴν ἐνανθρώπησί του, γι' αὐτὸ λέγει ἐκεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅτι ἐκάθησε στὸ θρόνο ἐμπρὸς ὡς βασιλεὺς. Καὶ ἐκεῖ μὲν, ἐπειδὴ ἐμνημόνευσε παραβολικῶς πρόβατα καὶ κατσίκια, φέρει τὸν ἑαυτό του νὰ προκάθεται ὡς βασιλεὺς καὶ ποιμὴν· ἐδῶ δὲ, ἐπειδὴ ἐμνημόνευσε δούλους καὶ λογαριασμὸ καὶ χρήματα σάν ἀπὸ βασιλικὰ θησαυροφυλάκια, λέγει ὅτι ὁ Πατὴρ του προεκάθησε σάν βασιλεὺς, πού παίρνει ἀπολογισμὸ καὶ ἀπαιτεῖ τις ὀφειλές.

Γιατί δὲ ἐκεῖ μὲν λέγει ὅτι θὰ καθῆσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ θὰ συναχθοῦν, καὶ θὰ διαχωρίσῃ καὶ θὰ εἰπῆ, καὶ γενικῶς τὰ φέρει ὅλα σὲ μέλλοντα χρόνο, ἐδῶ δὲ λέγει ὡμοιώθηκε καὶ θέλησε νὰ πάρῃ λογαριασμὸ καὶ προσκομίσθηκε ὁ ὀφειλέτης καὶ διέταξε ὁ Κύριος, καὶ γενικῶς ὅλα τὰ ρήματα εἶναι παρελθούσης σημασίας; Διότι τὰ ἐκεῖ λεγόμενα εἶναι ὅλα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τῆς δὲ ἐνώπιόν μας τώρα παραβολῆς τὰ περισσότερα πραγματοποιοῦνται ἐδῶ. Διότι, λέγει ὅταν προσκομίσθηκε ὁ ὀφειλέτης τῶν μυρίων ταλάντων καὶ δὲν εἶχε ν' ἀποδώσῃ «ὁ Κύριος διέταξε νὰ πωληθῆ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅλα ὅσα εἶχε, καὶ νὰ τοῦ ἀποδοθοῦν τὰ ὀφειλόμενα». Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ἔπεσε κάτω κι ἐζήτησε μακροθυμία κι' ὑποσχόταν ὅτι θὰ τὰ ἀποδώσῃ, ὁ Κύριος ἀπὸ εὐσπλαγχνία ἀπέλυσε τὸν ἴδιο καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ δάνειο. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἀνήκει στὸ μέλλοντα αἰῶνα, οὔτε ἀναβολὴ οὔτε ὑπόσχεσις ἀπὸ τὸν ὀφειλέτη οὔτε ἐξόφλησις οὔτε κατὰ κανένα τρόπο ἄφεσις ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔδωσε τὰ πάντα καὶ ἀπαιτεῖ τότε τὸν λογαριασμὸ γιὰ ὅλα.

9 Ἀλλὰ καὶ τὸ προσενεχθῆναι τὸν ὀφειλέτην τῶν μυρίων τάλαντων, ἀρξαμένου συναίρειν λόγον τοῦ βασιλέως, οὐκ ἔστι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἐκεῖ γὰρ πάντων τὸ τέλος ἐστίν, ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα δὲ ἄρχεται. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ τῆς παραβολῆς τοῦ παρόντος ἐστὶν αἰῶνος. «Ἐξελθὼν» γάρ, φησὶν, «ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὔρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐπνιγε, λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις». Καὶ προσπίπτοντα καὶ παρακαλοῦντα καὶ ὑπισχνούμενον οὐδὲ μετρίως ἠλέησεν, ἀλλ' ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. Ποία τοίνυν ἔξοδος, ἐπιστάντος ἐκείνου τοῦ καιροῦ; Τίς ὀφειλὴ τότε πρὸς ὁμοδούλους; Τίς ἀπαίτησις; Τίς ἐπίθεσις; Ἀλλὰ καὶ «πεσὼν», φησὶν, «ὁ σύνδουλος αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει, λέγων, «μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα σοὶ ἀποδώσω· ὁ δὲ οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον». Ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος βίαν παρ' ἀλλήλων πάσχειν ἡμᾶς οὐκ ἔστιν, οὐδὲ προσκυνεῖν ἀλλήλοις καὶ ἰκετεῦειν· εἷς γάρ ἐστιν, ὃς τότε πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς τοσαύτης πρὸς τὸν σύνδουλον ἀσπλαγχνίας λυποῦνται μὲν, φησὶν, οἱ ἄλλοι σύνδουλοι σφόδρα, διασαφοῦσι δὲ τῷ Κυρίῳ ἅπαντα τὰ γενόμενα· ὁ δὲ ὀργισθεὶς καὶ τὸν ἀσυμπαθῆ δοῦλον ἐλέγξας, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον.

10 Τοῦτο ἴδοι τις ἂν καὶ κατὰ τὸν παρόντα τελούμενον αἰῶνα, μάλιστα δὲ τοῦ μέλλοντός ἐστιν· ἐκεῖ γὰρ καὶ ὁ ἔλεγχος περιφανῆς καὶ ἡ ἀπόφασις ἀνηλεῆς καὶ ἡ βάσανος ἀτελεύτητος, «ἕως

9 Ἄλλὰ καὶ τὸ νὰ προσαχθῆ ὁ ὀφειλέτης τῶν μυρίων τάλαντων, ὅταν ἄρχισε ὁ βασιλεὺς νὰ παίρνη λογαριασμό, δὲν εἶναι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· διότι ἐκεῖ μὲν εἶναι τὸ τέλος τῶν πάντων, ἐδῶ δὲ ἀρχίζουν. Καὶ τὰ στή συνέχεια δὲ τῆς παραβολῆς εἶναι τοῦ παρόντος αἰῶνος. Διότι, λέγει, «ὅταν ἐξῆλθε ὁ δούλος ἐκεῖνος, εὗρηκε ἓνα ἀπὸ τοὺς συνδούλους του, πὺ τοῦ ἐχρεωστοῦσε ἑκατὸ δηνάρια· καί, ἀφοῦ τὸν ἐκράτησε, τὸν ἐπίεξε λέγοντας, δῶσε μου ὅσα μοῦ ὀφείλεις». Κι' ἐνῶ αὐτὸς παρακαλοῦσε γονατιστὸς καὶ ὑποσχόταν σχετικά, δὲν τὸν ἐλυπήθηκε οὔτε μετρίως, ἀλλὰ τὸν ἔβαλε στή φυλακή, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ ὅλα τὰ ὀφειλόμενα. Ποιὰ ἔξοδος λοιπὸν θὰ ὑπάρξῃ, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁ καιρὸς; Ποιὰ ὀφειλὴ θὰ ὑπάρξῃ τότε πρὸς τοὺς ὁμοδούλους; Ποιὰ ἀπαίτησις; Ποιὰ ἐπιβουλή; Ἄλλὰ, λέγει, καὶ «ἀφοῦ ὁ σύνδουλός του ἔπεσε στὰ πόδια τούτου, τὸν παρακαλοῦσε λέγοντας, δεῖξε μου μακροθυμία καὶ θὰ σοῦ ἀποδώσω τὰ πάντα. Αὐτὸς ὁμως δὲν τὸν ἄκουσε, ἀλλὰ τὸν ἔβαλε στή φυλακή, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ ὅλα τὰ ὀφειλόμενα». Στὸ μέλλοντα δὲ αἰῶνα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑφιστάμεθα βία ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, οὔτε νὰ προσκυνοῦμε καὶ νὰ ἱκετεύωμε ἀλλήλους· διότι ἓνας εἶναι αὐτὸς στὸν ὅποιο τότε θὰ καμφθῆ κάθε γόνατο ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Ἄλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς τόσης ἀσπλαγχνίας πρὸς τὸν σύνδουλο λυποῦνται μὲν σφοδρῶς, λέγει, οἱ ἄλλοι σύνδουλοι, ἀναφέρουν δὲ στὸν Κύριο ὅσα ἔγιναν. Αὐτὸς δέ, ἀφοῦ ἤλεγξε ὠργισμένος τὸν ἀσυμπαθῆ δούλο, τὸν παρέδωσε στοὺς βασανιστάς, ἕως ὅτου τοῦ ἀποδώσῃ ὅλα τὰ ὀφειλόμενα.

10 Τοῦτο θὰ μπορούσε νὰ ἰδῆ κανεὶς νὰ τελεῖται καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἰδίως ὁμως εἶναι τοῦ μέλλοντος· διότι ἐκεῖ καὶ ὁ ἔλεγχος εἶναι ὀλοφάνερος καὶ ἡ ἀπόφασις ἀνηλε-

οὔ», φησίν, «ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον». Τὸ δέ, τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν εὐρεθῆναι παρ' ἡμῶν ἀπόδοσιν ἐξισουμένην ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλαῖς· ὥστε τὸ ἕως οὔ ἀποδῶ τὸ πᾶν τὴν αἰώνιον παράστησι βάσανον. Ἀλλὰ πῶς ἐκεῖνα πάντα τὰ τῆς παραβολῆς ἐνταῦθα τελεῖται, τὸ βῆμα τὸ βασιλικόν, ὁ τῶν ὀφειλόντων ἔλεγχος, ἢ μετὰ τοὺς ἐλέγχους ἀπαίτησις καὶ κατάκρισις καὶ μετὰ τὴν κατάκρισιν ἄφεσις καὶ αὔθις κατάκρασις, καὶ ὅσα τῶν ἐξῆς; Ἔστηκεν ὁ τοῦ Θεοῦ ναὸς οὗτος καθάπερ οὐρανὸς ἄλλος ἔνδον τοῦ ἱεροῦ καταπετάσματος, ὥσπερ ἐν ὑπερουρανόις σκηναῖς, τὸν θρόνον ἔχων τὸν δεσποτικόν, ἐφ' οὔ καθήμενος ὁ τοῦ παντὸς βασιλεὺς συναίρει λόγον ἀοράτως μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, τῶν περιστώτων πάντων ἡμῶν ἐνταῦθα καὶ προσευχομένων.

11 Πολλοὶ δέ εἰσιν, ὧν εἷς εἰμι καὶ αὐτός, οἵτινες ἐλέγχονται παρὰ τῶν εἰς ἐπήκοον φδομένων τε καὶ ἀναγινωσκομένων ἐνταῦθα ρημάτων θείως, ὡς μὴ κατὰ Θεὸν χρώμενοι τοῖς τοιούτοις μυρίοις οὔσι, τουτέστι πλείστοις, ὧν ἕκαστον τάλαντόν ἐστιν, ὡς βαρεῖαν καὶ πολυάριθμον ἔχον τὴν καταδίκην· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κάϊν ἐν ἡμαρτηκένοι δοκῶν, τὴν ἀδελφοκτονίαν, ἐπτὰ εἶχε τὰ ἐκδικούμενα, τουτέστι πολλά, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Οὐκ ἐλεγχόμεθα δὲ μόνον ὀφείλιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποκειμένας τοῖς ὑπευθύνοις ἐκ τῶν θείων λογίων μανθάνομεν κολάσεις· μαθόντες δέ, μέχρις ἂν παραμένωμεν ἐν τῷ ναῷ, μετανοοῦμεν, προσπίπτομεν, ἰκετεύομεν, ὑπισχνούμεθα βιώσειν εἰς τὸ ἐξῆς θεαρέστως, ἀλλὰ καὶ τυγχάνομεν τῆς ἀφέσεως, παραμένοντες ἄχρι

12. Τὸ τάλαντο ἔχει διπλῆ σημασία· καντάρι, ὅπως ἐδῶ, καὶ νόμισμα 6000 δραχμῶν ἀττικῶν.

ἥς καὶ ἡ βάσανος ἀτελεύτητη, «ἕως ὅτου λέγει, ἀποδώσει ὅλα τὰ ὀφειλόμενα». Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀδύνατο, δηλαδή νὰ εὐρεθῆ ἀπὸ μᾶς ἀπόδοσις ἐξισουμένη μὲ τὶς ὀφειλές πρὸς τὸν Θεό· ὥστε τὸ ἕως ὅτου ἀποδώσει τὸ σύνολο παριστάνει τὴν αἰώνια βάσανο. Ἀλλὰ πῶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ τῆς παραβολῆς τελοῦνται ἐδῶ, τὸ βασιλικὸ βῆμα, ὁ ἔλεγχος τῶν ὀφειλετῶν, ἡ μετὰ τοὺς ἐλέγχους ἀπαίτησις καὶ κατάκρισις καὶ ἡ μετὰ τὴν κατάκρισι ἀφεσις καὶ πάλι κατάκρισις καὶ τὰ ἐπόμενα; Ὁ ναὸς τοῦτος τοῦ Θεοῦ στέκεται σὰν ἄλλος οὐρανὸς μέσα στὸ ἱερὸ καταπέτασμα, σὰν στίς ὑπερουράνιες σκηνές, ἔχοντας τὸν δεσποτικὸ θρόνο, ἐπάνω στὸν ὁποῖο καθήμενος ὁ βασιλεὺς τοῦ παντὸς λογαριάζεται ἀοράτως μὲ τοὺς δούλους του, ὅλους ἐμᾶς πού στεκόμαστε ἐδῶ γύρω καὶ προσευχόμαστε.

- 11 Εἶναι δὲ πολλοί, καὶ ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἐγώ, ἐκεῖνοι πού ἐλέγχονται ἀπὸ τὰ δημοσία ψαλλόμενα καὶ ἀναγνωσκόμενα ἐδῶ λόγια θείως, διότι δὲν μεταχειρίζονται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ αὐτὰ τὰ λόγια πού εἶναι μυρία, δηλαδή πάρα πολλά, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τάλαντο διότι ἔχει βαρεῖα καὶ μεγάλη καταδίκη¹². Πραγματικὰ καὶ ὁ Κάϊν, ἐνῶ ἐφαινόταν ὅτι εἶχε κάμει μία ἁμαρτία, τὴν ἀδελφοκτονία, εἶχε νὰ δώσει ἐκδίκηση γιὰ ἑπτὰ, δηλαδή γιὰ πολλές, κατὰ τὴ Γραφή¹³. Δὲν ἐλεγχόμαστε μόνο ὅτι ὀφείλομε, ἀλλὰ καὶ μαθαίνομε ἀπὸ τὰ θεῖα λόγια ποιῆς τιμωρίες ἀπόκεινται στοὺς ἐνόχους· ἀφοῦ δὲ μάθομε, ὅσο παραμένομε στὸ ναό, μετανοοῦμε, γονατίζομε, ἱκετεύομε, ὑποσχόμαστε νὰ ζήσωμε στὸ ἐξῆς θεαρέστως, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυγχάνομε τὴν ἀφεσι, παραμένοντας ἐδῶ ἕως τὸ τέλος καὶ θερμῶς ἱκετεύοντας. Διότι, λέ-

13. Γεν. 4,15.

τέλους ένταῦθα καὶ θερμῶς ίκετεῦόντες. «Ἐπιστράφητε» γάρ, φησί, «πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος, καὶ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν οὐ μῆ μνησθῶ ἔτι».

12 Εἶτα τοῦ ναοῦ ἐξερχόμενοι, καὶ τοῖς εἰς ἡμᾶς ἐπταικόσιν έντυγχάνοντες, προσπίπτουσιν ἔστιν ὅτε καὶ δεομένοις, βαρεῖς αὐτοῖς ἔσμεν καὶ ἀνηλεεῖς καὶ ἀμείλικτοι, καὶ ταῦτα μηδὲ δηναρίου λόγον ἔχόντων τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκείνων πταισμάτων πρὸς τὰ ἡμέτερα πρὸς τὸν Θεὸν ταλαντιαῖα, μᾶλλον δὲ καὶ πολυτάλαντα ὄντα. Διὰ τοῦτο ὁ συμπαθήσας ἡμῖν μετανοήσασι Κύριος καὶ τὰ τοσαῦτα ἀφείς, ἰδὼν τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἀσυμπαθὲς ἡμῶν καὶ ἀνένδοτον, ὀργίζεται καθ' ἡμῶν δικαίως καὶ παραδίδωσιν ἡμᾶς ταῖς ἀνυποίστοις βασάνοις, τοῖς τε ένταῦθα πειρασμοῖς καὶ ταῖς μελλούσαις ἀτελευτήτοις κολάσεσι, κατ' αὐτὸν ένταῦθα τὸν τῆς αὐτοαληθείας λόγον. «Οὕτω» γάρ, φησί, «καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτῶματα αὐτῶν». Τὸ δ' ἔτι δεινότερον, ὅτι καὶ τοὺς ὄντως τοῦ Θεοῦ δούλους, δηλονότι τοὺς ἀγίους ἀγγέλους τε καὶ ἀνθρώπους, οὓς ἐλπίζομεν ίκετεῦόντες έντεῦθεν πρεσβευτὰς ἔξειν ἐκεῖ καὶ μεσίτας πρὸς Θεόν, καθ' ἡμῶν φεῦ, εὐρήσομεν τὸν Θεὸν παροξύνοντας, ἐὰν μὴ ένταῦθα τοῖς εἰς ἡμᾶς πταίσασι συμπαθεῖς φανῶμεν· αὐτοὶ γάρ εἰσιν, ὡς ἀνωτέρω μεμαθήκαμεν, οἱ τῷ Κυρίῳ μετὰ σφοδρᾶς λύπης προσαγγέλλοντες τὸ σκληρὸν καὶ ἀνένδοτον τῆς ἡμετέρας γνώμης. Καλῶς δὲ ἄρα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐλέγομεν, τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα εἶναι, ὃν ὡς βασιλέα καὶ κριτὴν ένταῦθα διὰ τῆς παραβο-

γει, «ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμὲ καὶ θὰ ἐπιστρέψω πρὸς σᾶς, λέγει ὁ Κύριος, καὶ δὲν θὰ ἐνθυμοῦμαι πλέον τὶς ἄνομιές σας»¹⁴.

12 Ἐπειτα, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸ ναὸ καὶ συναντώντας ἐκείνους πὺ ἐπταισαν σ' ἐμᾶς, πὺ μερικὲς φορές γονατίζουν καὶ παρακαλοῦν, εἴμαστε σ' αὐτοὺς σκληροὶ καὶ ἄνηλεεῖς καὶ ἀμείλικτοι, κ' αὐτὸ παρ' ὄλο ὅτι τὰ πταίσματα ἐκείνων πρὸς ἐμᾶς δὲν ἔχουν τὴν ἀναλογία οὔτε ἑνὸς δηναρίου συγκρινόμενα μὲ τὰ δικά μας πταίσματα πρὸς τὸν Θεὸ πὺ εἶναι ταλαντιαῖα ἢ μᾶλλον πολυτάλαντα. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος πὺ, ὅταν μετανοήσαμε, μᾶς συμπάθησε καὶ μᾶς συγχώρησε τὰ τόσο πολλὰ, ὅταν εἶδε τὴν ἀσυγκίνητη καὶ ἀνυποχώρητη στάσι μας πρὸς τοὺς ὁμοφύλους, ὀργίζεται ἐναντίον μας δικαίως καὶ μᾶς παραδίδει σὲ ἀνυπόφορα βάσανα, τόσο στοὺς ἐδῶ πειρασμοὺς ὅσο καὶ στὶς μέλλουσες ἀτελεύτητες τιμωρίες, κατὰ τὸν ἐδῶ λόγο τῆς αὐτοαληθείας, ὁ ὁποῖος λέγει, «ἔτσι καὶ ὁ Πατὴρ μου ὁ ἐπουράνιος θὰ πράξη σὲ σᾶς, ἐὰν δὲν συγχωρήσετε ὁ καθένας τὸν ἀδελφὸ του ἀπὸ τὶς καρδιές σας τὰ παραπτώματά τους». Τὸ δὲ χειρότερο εἶναι ὅτι καὶ τοὺς πραγματικοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, τοὺς ὁποῖους ἐλπίζομε ὅτι μὲ τὶς ἀπὸ ἐδῶ ἰκεσίες θὰ ἔχωμε πρεσβευτὰς καὶ μεσίτες πρὸς τὸν Θεό, θὰ τοὺς εὐροῦμε νὰ παροξύνουν τὸ Θεὸ ἐναντίον μας, ἂν δὲν φανοῦμε ἐδῶ συμπονετικοὶ πρὸς αὐτοὺς πὺ μᾶς ἐπταισαν. Διότι, ὅπως ἐμάθαμε προηγουμένως, αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πὺ ἀναγγέλλουν πρὸς τὸν Κύριο μὲ πολὺ μεγάλη λύπη τὴν σκληρότητα καὶ τὸ ἀνένδοτο τῆς γνώμης μας. Καλῶς λοιπὸν ἐλέγαμε στὴν ἀρχὴ ὅτι αὐτὸς, τὸν ὁποῖο λέγει ἐδῶ διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ὁ Κύριος βασιλέα καὶ κριτῆ, εἶναι ὁ Πατὴρ του· διότι δὲν εἶπε ἐδῶ, ἔγὼ θὰ παραδῶσω

λῆς ὁ Κύριός φησιν· οὐ γὰρ εἶπεν ἐνταῦθα, 'τὸν ἀμείλικτον ἐγὼ παραδώσω τοῖς βασανισταῖς', ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος.

13 Φοβηθῶμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸν τηνικαῦτα τῶν ἀγίων καθ' ἡμῶν ζῆλον· φρίζωμεν τὴν θείαν ἀπόφασιν· αἰδεσθῶμεν τὴν πρὸ ταύτης εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν· ἀναλογισώμεθα τὸ μέγεθος τῆς ἡμετέρας πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλῆς ὅσον, καὶ ταῦτα πρὸς τὰ ὀφειλόμενα παρ' ἐτέρων ἡμῖν συγκρινόμενον. «Ποσάκις», ὁ Πέτρος ἐρωτῶν ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριον, «ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῶ;». «Ἔως ἐπτάκις;». Καὶ ἤκουσεν· «οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά», καίτοι τοσαυτάκις πρὸς ἡμᾶς πταῖσαι τὸν ἀδελφὸν τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ σχεδόν. Ἡμῶν δὲ ἐκάστου τὰ πρὸς Θεὸν πταίσματα καὶ τοῦτον ὑπερβαίνει τὸν ἀριθμὸν· κἂν ἐνὸς ἐξετάσης μέγεθος, πρὸς ὃν ἐστὶ τὸ πταῖσμα ἐνθυμηθεῖς, ἀσύγκριτον εὐρήσεις πρὸς τὰ ἐκεῖνα πάντα, κἂν ἑβδομηκοντάκις ἐπτά τυγχάνῃ.

14 Τοσαῦτα καὶ τηνικαῦτα τοίνυν ὀφείλων τῷ Θεῷ τάλαντα καὶ μακροθυμίαν μόνον αἰτήσας, σὺ δὲ καὶ τελείαν ἄφεσιν παρ' αὐτοῦ λαβὼν τοῦ ὀφλήματος, εἶτα πρὸς μικρὰν ἀργυρίων ὀφειλὴν (ταῦτα γὰρ τὰ δηνάρια) παρὰ τοῦ ὀφείλοντος συνδούλου μακροθυμίαν αἰτούμενος, οὐ παρέξεις προθύμως; Οὐκοῦν ἀπαιτηθήσῃ τὰ πάντα δικαίως· πῶς γὰρ οὐ δίκαιον καὶ τὴν ἀφαίρεσιν ὑποστῆναι πᾶσαν καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης προσυποστῆναι τὴν καταδίκην; Διὰ τοῦτό φησί τις τῶν προφητῶν· «καθὼς πεποίηκας οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου». Ἄλλὰ μὴ τὸν ἔλεγχον, μὴ τὴν ὀργὴν, μὴ τὴν δίκην

στοὺς βασανιστὰς τὸν ἀμείλικτο', ἀλλὰ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος θὰ τὸν παραδώσῃ'.

13 Ἄς φοβηθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί, τὸν τότε ζῆλο τῶν ἁγίων ἐναντίον μας· ἃς φρίζωμε γιὰ τὴ θεία ἀπόφασιν· ἃς σεβαστοῦμε τὴν πρὶν ἀπὸ αὐτὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς· ἃς ἀναλογισθοῦμε πόσο εἶναι τὸ μέγεθος ὀφειλῆς μας πρὸς τὸν Θεό, καὶ μάλιστα συγκρινόμενον πρὸς τὰ ὀφειλόμενα σ' ἡμᾶς ἀπὸ ἄλλους. «Πόσες φορές», ἔλεγε ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Κύριο ἐρωτώντας, «ν' ἀμαρτήσῃ σὲ βάρος μου ὁ ἀδελφός μου καὶ νὰ τὸν συγχωρήσω; Ἔως ἑπτὰ;». Καὶ ἤκουσε ἀπὸ αὐτόν· «δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ, ἀλλὰ ἕως ἑβδομήντα φορές ἑπτὰ»¹⁵, ἂν καὶ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ πταίσῃ σ' ἡμᾶς ἀδελφός τόσες φορές. Τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς τὰ πταίσματα πρὸς τὸν Θεὸ ὑπερβαίνουν καὶ τοῦτον τὸν ἀριθμό· κι ἂν ἐξετάσῃς ἑνὸς μόνο τὸ μέγεθος, μόλις σκεφθῆς πρὸς ποιὸν εἶναι τὸ πταῖσμα, θὰ τὸ εὐρῆς ἀσύγκριτον πρὸς ὅλα ἐκεῖνα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἑβδομήντα φορές ἑπτὰ.

14 Ἀφοῦ λοιπὸν τόσο πολλὰ καὶ τόσο μεγάλα τάλαντα ὀφείλεις στὸν Θεό, κι' ἐνῶ μόνο μακροθυμία ἐζήτησες, ἔλαβες ὅμως τελεία ἄφεσιν τοῦ χρέους ἀπὸ αὐτόν, ὕστερα, ὅταν σοῦ ζητηθῇ ἀπὸ τὸν ὀφειλέτη σύνδουλον μακροθυμία γιὰ μικρὴ χρηματικὴ ὀφειλὴ (διότι αὐτὸ σημαίνουν τὰ δηνάρια), δὲν θὰ τὴν παράσχῃς προθύμως; Ἐπομένως δικαίως θὰ σοῦ ἀπαιτηθοῦν τὰ πάντα. Διότι πῶς δὲν εἶναι δίκαιο καὶ ὀλοκληρῆ τὴν ἀφαίρεσιν νὰ ὑποστῆς καὶ ἐπὶ πλέον νὰ δεχθῆς καὶ τὴν καταδίκη γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη; Γι' αὐτὸ λέγει ἕνας ἀπὸ τοὺς προφῆτες· «ὅπως ἔπραξες, ἔτσι θὰ σοῦ συμβῆ· ἢ ἀνταπόδοσίς σου θὰ ἀνταποδοθῇ στὴν κεφαλὴ σου»¹⁶. Ὅμως ἔς

16. Ὁβδίου 15.

ἀναμείνωμεν, ἀδελφοί, ἀλλ' ἐνδυσώμεθα, καθάπερ ὁ ἀπόστολός φησι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ λόγοις καὶ λογισμοῖς καὶ πράξεσι τὴν συμπάθειαν ἐνδεικνύμενοι γενώμεθα εἰς ἀλλήλους, καθὼς πάλιν ὁ αὐτὸς διδάσκει, χρηστοί, εὖσπλαγχοι, χαριζόμενοι ἀλλήλοις εἴ τις πρὸς τινα ἔχει μομφήν, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν· οὕτω γὰρ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ χάρις αὕτη βεβαίως ἡμῖν προσέσται, μᾶλλον δὲ καὶ ἀντὶ ἀρραβῶνος ἔσται πρὸς τὰς μελλούσας ἀρρήτους ἐπαγγελίας.

15 Τοσοῦτων ἡμῖν ἀγαθῶν πρόξενος ὁ πταίσας ἡμᾶς, εἶπερ ἐθέλομεν, γίνεται, ὡς ἐγὼ μυριοφόρον ὀλκάδα τοῦτον ὀρῶ, τῶν μυρίων ἡμῶν ταλάντων ἔχοντα ραδίως τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδόναι καὶ πρὸς τὴν τῶν μελλόντων εὐπορίαν ἐνεχυράσασθαι, καὶ τοιοῦτον κατὰ νοῦν ἐν τοῖς κατὰ ψυχὴν ὀρῶ, οἷον καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐν τοῖς σωματικοῖς ἐώραται πρὸ μικροῦ κατὰ τὴν πόλιν ταύτην. Ἐπῆλθον οἱ βάρβαροι, περιεκάθησαν τὴν πόλιν, ἀπέκλεισαν ἡμᾶς τῶν ἐκ τῆς γῆς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμῶν, ἐπήρτησαν ἡμῖν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὡς ἀπορία τῶν ἀναγκαίων αἰρήσοντες· ἀλλ' ἀναφανείσα καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους καταχθεῖσα λιμένας σίτου χιλιομέδιμος ὀλκάς, ἄπρακτον μὲν ποιεῖ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπήρειαν, εἰδὼνα δὲ τὰ ἀναγκαῖα καθίστησιν, ἐναποτίθεται δὲ ἡμῖν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς.

16 Οὕτως ἀοράτως ἐπέρχεται παντὶ τῷ χριστωνύμῳ τῶν ἀνθρώπων γένει ὁ νοητὸς καὶ βαρβάρων πάντων ἀγριώτερος πολέμιος, ἀποκλείει τὴν ψυχὴν τῶν πανταχόθεν πρὸς σωτηρίαν

μὴ ἀναμείνωμε τὸν ἔλεγχον οὔτε τὴν ὀργὴν οὔτε τὴ δίκην, ἀδελφοί· ἀλλὰ ἅς ἐνδυθοῦμε, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος¹⁷, σπλάγχνα ἐλεημοσύνης καὶ ἐπιδεικνύοντας τὴ συμπάθεια μὲ λόγια καὶ λογισμοὺς καὶ πράξεις ἅς γίνωμε πρὸς ἀλλήλους, ὅπως πάλι ὁ ἴδιος διδάσκει¹⁸, χρηστοί, εὐσπλαγχοί, χαρίζοντας ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ὅποια μομφὴ τυχὸν ἔχει, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἐχάρισε· διότι ἔτσι καὶ ἡ ἀπὸ τὸν Χριστὸ αὐτὴ χάρις θὰ μείνη· μαζί μας μὲ βεβαιότητα, μᾶλλον δὲ θὰ εἶναι ἓνα εἶδος ἀρραβῶνος γιὰ τὶς μέλλουσες ἀπόρρητες ἐπαγγελίες.

15 Τόσο πολλῶν ἀγαθῶν γίνεται σ' ἐμᾶς πρόξενος ὁ ἐναντίον μας πταιστής, ἂν τὸ θέλωμε βέβαια, ὥστε ἐγὼ τὸν βλέπω σὰν μυριοφόρο πλοῖο, ποὺ ἔχει ν' ἀποδώσῃ εὐκολὰ τὴν ὀφειλὴν μας γιὰ τὰ μύρια τάλαντα καὶ νὰ δώσῃ ἐνέχυρο γιὰ τὴν εὐπορία τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· καὶ βλέπω νοερῶς στὰ ψυχικὰ ἔτσι ὅπως ἐθεάθηκε καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς στὰ σωματικὰ πρὸ ὀλίγου καιροῦ σ' αὐτὴ τὴν πόλιν. Ἐπιτέθηκαν οἱ βάρβαροι, ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν, μᾶς ἀπέκλεισαν τὰ ἐφόδια τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ξηρά, μᾶς ἐτοίμασαν τὸν ἔσχατο κίνδυνο, ὥστε ἀπὸ στέρησι τῶν ἀναγκαίων νὰ μᾶς κυριεύσουν· ἀλλὰ τότε ἓνα χιλιομέδιμνο πλοῖο μὲ σίτο ἐφάνηκε καὶ κατέπλευσε στὰ λιμάνια μας καὶ τὴν μὲν προσβολὴν τῶν βαρβάρων ἔκαμε ἀπρακτὴ, τὰ ἀναγκαῖα τὰ κατέστησε ἀφθονα, ἀποθήκευσε δὲ γιὰ χάρι μας καὶ γιὰ τὸ μέλλον τὰ ἐφόδια τῆς ζωῆς.

16 Ἐτσι ἐπέρχεται ἀοράτως ἐναντίον ὀλοκλήρου τοῦ Χριστωνύμου γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ νοητὸς καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς βαρβάρους ἀγριώτερος πόλεμος, ἀποκλείει τὴν ψυχὴν

ἀφορμῶν, λιμῶ περιβάλλει τῶν ἀρετῶν, καὶ ὡς μηδὲν πράξα-
σαν ἀγαθὸν εἰς ἀπόγνωσιν συνωθεῖ, ὡς διὰ ταύτης αἰρήσων αὐ-
τὴν καὶ καταστρεψόμενος· ἀλλ' ἀναφανείς, προνοία πάντως τοῦ
θέλοντος τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν σωτηρίαν, ὁ χρῆζων, ὡς εἰς
ἡμᾶς πταίσας, τῆς παρ' ἡμῶν συμπαθείας, καὶ παρ' ἡμῶν ταύ-
την εὐρόμενος, ἄπρακτον ποιεῖ πᾶσαν τὴν καθ' ἡμῶν τοῦ δια-
βόλου κακίαν, ἐξευμενίζεται τὸ θεῖον ἡμῖν, συμπαθείας ἡμῖν
ἀφορμὰς δασιλεῖς παρέχει καὶ σωτηρίας, καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν
ἡμῖν προμνηστεύεται.

17 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος,
τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ πα-
ναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀπὸ τὰ ἀπὸ παντοῦ ἐφόδια πρὸς σωτηρία, τὴν περιβάλλει μὲ τὴν πείνα τῶν ἀρετῶν καί, ἀφοῦ δὲν ἔπραξε κανένα ἀγαθὸ τὴν ὀδηγεῖ σὲ ἀπόγνωσι, ὥστε μὲ αὐτὴν νὰ τὴν κυριεύσῃ καὶ νὰ τὴν καταστρέψῃ. Ἄλλὰ ἀφοῦ, κατὰ τὴν πρόνοια βεβαίως αὐτοῦ ποὺ θέλει τὴ σωτηρία τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀναφανῆ ἐκεῖνος ποὺ ὡς πταίστης ἐναντίον μας χρειάζεται τὴν συμπάθειά μας, καὶ τὴν εὐρη ἀπὸ μᾶς, καθιστᾷ ἄπρακτῃ ὅλη τὴν ἐναντίον μας κακία τοῦ διαβόλου, ἐξευμενίζει τὸ θεῖο ἀπέναντί μας, μᾶς παρέχει πλούσια ἐφόδια συμπαθείας καὶ σωτηρίας, καὶ μᾶς προμηθεύει τὴν αἰώνια ζωὴ.

- 17 Αὐτὴ τὴ ζωὴ εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ· στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνῃσις, μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΛΖ'

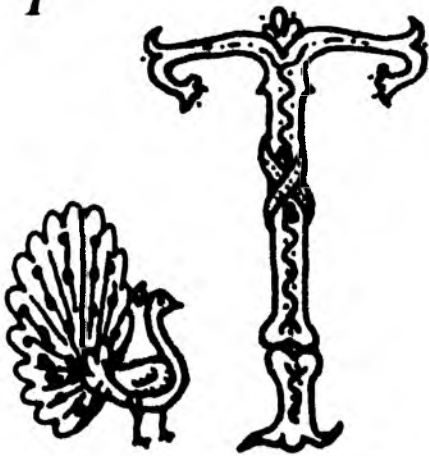
ΣΤΗΝ ΠΑΝΣΕΠΤΗ ΚΟΙΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΚΑΙ ΔΕΙΠΑΡΘΕΝΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΖ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΚΟΙΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

1

ἤν ἐμὴν ὁμιλίαν σήμερον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ πόθος ποιεῖ καὶ χρέος· οὐ μόνον ὅτι ταῖς φιλοθείοις ὑμῶν ἀκοαῖς ἐνιέναι λόγον σωτήριον καὶ τρέφειν ἐντεῦθεν τὰς ὑμετέρας ψυχὰς καὶ βούλομαι διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀγάπην καὶ ὀφείλεται μοι κατὰ θεσμοὺς ἱερούς· ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν κεχρεωστημένων ἐμοὶ καὶ πεφιλημένων εἴπερ τι μετ'

εὐφημίας ἐπ' Ἐκκλησίας ἐκδιηγείσθαι τὰ μεγαλεῖα τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος. Ἄλλ' ὁ μὲν πόθος, ἀνθ' ἀπλοῦ διπλοῦς ὢν, ἐπαίρει καὶ παρακαλεῖ καὶ προτρέπεται, τὸ δὲ τοῦ χρέους ἀπαραίτητον καὶ βιάζεται, ὁ δὲ λόγος προσβαίνειν τοῖς ὑπὲρ λόγον οὐκ ἔχει, ὡσπερ οὐδ' ὀφθαλμὸς ἠλίῳ προσορᾶν ἀτενῶς. Ἐπεὶ δ' ὁμῶς λέγειν μὲν οὐκ ἔστι τὰ ὑπὲρ λόγον, ὑμνεῖν

ΟΜΙΛΙΑ 37

ΣΤΗΝ ΠΑΝΣΕΠΤΗ ΚΟΙΜΗΣΙ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

1

ἦν ὁμιλία μου σήμερα πρὸς τὴν ἀγάπη
σας καὶ πόθος τὴν συνθέτει καὶ χρέος·
ὄχι μόνο διότι καὶ θέλω ἐξ αἰτίας τῆς
πρὸς σᾶς ἀγάπης καὶ ὀφείλω κατὰ τοὺς
ἱεροὺς θεσμοὺς νὰ ἐμβάλλω λόγο
σωτήριο στὶς φιλόθεες ἀκοές σας καὶ νὰ
θρέψω μὲ αὐτὸν τὶς ψυχές σας, ἀλλὰ καὶ
διότι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο θέμα
χρεωστῶ καὶ ἀγαπῶ νὰ διηγοῦμαι στὴν

ἐκκλησία τὰ μεγαλεῖα τῆς ἀειπάρθενης καὶ Θεομήτορος.
Ἄλλὰ ὁ μὲν πόθος, πού ἀντὶ ἀπλοῦ εἶναι διπλός, ἀνυ-
ψώνει καὶ παρακαλεῖ καὶ προτρέπει, ἡ δὲ ἀνάγκη τοῦ χρέους
καὶ βιάζει· ὁ λόγος ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ προσεγγίση τὰ
ὑπεράνω τοῦ λόγου, ὅπως οὔτε ὀφθαλμὸς δὲν μπορεῖ νὰ προσ-
βλέπη ἀτενῶς πρὸς τὸν ἥλιο. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν εἶναι

δ' ἔξεστι φιλανθρωπία τῶν ὑμνουμένων, ἐνὶ καὶ τῶν ἀψαύστων μηδαμῶς ψαῦσαι καὶ τὴν διὰ λόγων ὀφειλὴν ἀποδοῦναι καὶ τὸν πρὸς τὴν Θεομήτορα πόθον διὰ τῶν πρὸς δύναμιν ὕμνων ἀφοσιώσασθαι.

2 Εἰ δὲ καὶ «τίμιος ὁ θάνατος τῶν ὀσίων καὶ μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων», πόσω μᾶλλον τῆς τῶν ἁγίων ἁγίας καὶ δι' ἧς πᾶς ἁγιασμός τοῖς ἁγίοις, τὴν τῆς ἀειπαρθένου καὶ θεομήτορος λέγω μνήμην, μετ' εὐφημιῶν ἡμᾶς τῶν μεγίστων ποιεῖν προσῆκεν; Ὡσπερ δὴ καὶ ποιοῦμεν ἑορτάζοντες καὶ τὴν σήμερον γενομένην ταύτης ἁγίαν κοίμησιν ἢ μεταβίωσιν, δι' ἣν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένη καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ τὰς ὑπὲρ τούτους ὑπερκοσμίους πάσας δυνάμεις ὑπερναβέβηκεν ἀσυγκρίτως τῇ πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἐγγύτητι, καὶ τοῖς ἐξ αἰῶνος γεγραμμένοις τε καὶ τετελεσμένοις ἐπ' αὐτῇ θαυμασίοις.

3 Ταύτης γὰρ ἔνεκα θεῖαι προρρήσεις προφητικῶν θεολήπτων θαυματουργίαι προδεικνῦσαι μέλλον τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης, τὴν ἀειπάρθενον Θεομήτορα ταύτην· μεταβολαὶ γενῶν καὶ πραγμάτων, ὁδοποιεῖναι τῷ τέλει τοῦ κατ' αὐτὴν καινοῦ μυστηρίου· θεσμοὶ Πνεύματος, τοικίλως προδιατυπῶντες τὴν ἔσομένην ἀλήθειαν· τέλος, μᾶλλον δὲ ἀρχὴ καὶ ρίζα τῶν ἐπέκεινα θαυμάτων, πραγμάτων, Θεοῦ πρὸς Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν τοὺς τηνικαῦτα τὴν ἀρετὴν ἄκρους τελεσφόρος ἐπαγγελία, τεκεῖν ἐν βαθεῖ γήρα τοὺς ἀγόνους ἐκ νέου, καὶ τεκεῖν τὴν τεξομέ-

μὲν δυνατόν νὰ ἐκφρασθοῦν τὰ ὑπὲρ λόγο, εἶναι ὁμῶς δυνατόν κατὰ φιλανθρωπία τῶν ὑμνουμένων νὰ ὑμνοῦμε, ἐπιτρέπεται καὶ τὰ ἄψαυστα νὰ μὴ ψαύσωμε καθόλου καὶ τὴν μὲ τὰ λόγια ὀφειλῆ ν' ἀποδώσωμε καὶ τὸν πρὸς τῆ Θεομήτορα πόθο ν' ἀφιερῶσωμε διὰ τῶν κατὰ τῆ δύναμί μας ὑμνων.

Ἄν δὲ «ὁ θάνατος τῶν ὀσίων εἶναι τίμιος καὶ ἡ μνήμη δικαίου συνοδεύεται ἀπὸ ἐγκώμια»¹, πόσο μᾶλλον τῆ μνήμη τῆς ἁγίας τῶν ἁγίων, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέρχεται ὅλη ἡ ἀγιότης στοὺς ἁγίους, δηλαδὴ τῆ μνήμη τῆς ἀειπάρθενης καὶ Θεομήτορος, πρέπει νὰ τὴν ἐπιτελοῦμε μὲ τίς μεγαλύτερες εὐφημίες; Ὅπως ἄλλωστε τὸ πράττομε σήμερα ποὺ ἐορτάζομε τὴν ἐπέτειο τῆς ἁγίας κοιμήσεως ἢ μεταστάσεώς της, ποὺ ἂν καὶ μὲ αὐτὴ εἶναι ὀλίγο κατωτέρα ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ἐξεπέ-
ρασε σὲ ἀσύγκριτο βαθμὸ καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ ὅλες τίς ἐπάνω ἀπὸ αὐτοὺς ὑπερκόσμιες δυνάμεις διὰ τῆς ἐγγύτητος πρὸς τὸν Θεὸ τῶν ὄλων καὶ διὰ τῶν ἀπὸ ἀνέκαθεν γραμμένων καὶ πραγματοποιημένων σ' αὐτὴν θαυμασιῶν.

Διότι γι' αὐτὴν συνέβησαν θεῖες προρρήσεις θεολήπτων προφητῶν· θαυματουργίες ποὺ προεδείκνυαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης, αὐτὴ ἡ ἀειπάρθενη Θεομήτωρ· μεταβολὲς γενῶν καὶ πραγμάτων, ποὺ προοδοποιοῦσαν τὴν ἔκβασι τοῦ γύρω ἀπὸ αὐτὴν παραδόξου μυστηρίου· διατάξεις τοῦ Πνεύματος ποὺ προδιατύπωναν ποικιλοτρόπως τὴν ἀλήθεια ποὺ θὰ πραγματοποιιόταν· τέλος, μᾶλλον δὲ ἀρχὴ καὶ ρίζα τῶν παραπέρα θαυμάτων καὶ πραγμάτων, ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ τελεσφόρος πρὸς τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄννα, τοὺς τότε κορυφαίους στὴν ἀρετῆ, ὅτι οἱ ἀπὸ τῆ νεότητά τους ἄγονοι θὰ τεκνοποιήσουν σὲ βαθὺ γῆρας, καὶ μά-

1. Ψαλμ. 115,6.

νην ἀσπόρως τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρός πρὸ αἰώνων γεγεννημένον ἀχρόνως· εὐχή πάλιν τῶν οὕτω παραδόξως γεννησαμένων τὴν τεξομένην παραδοξότερον ἀντιδώσειν τῷ δόντι τὴν δεδομένην, καθ' ἣν ἀξιωτάτην εὐχὴν ἐξαισία μετοίκησις τῆς θεομήτορος ἐξ ἔτι βρέφους ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ διατριβὴ παράδοξος ἐπ' ἐνιαυτῶν οὐκ ὀλίγας περιόδους ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις τῶν ἀγίων, ἔνθα χορηγία τροφῆς ἀπορρήτου δι' ἀγγέλων ἐπιστασίας· ἧς τροφῆς Ἀδὰμ οὐκ ἔφθασε γεύσασθαι, οὐ γὰρ ἂν ἐξέπιπτε τῆς ζωῆς, ὡσπερ οὐδ' ἡ πάναγνος αὐτῆ, εἰ καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ ἴν' ἐκείνου θυγάτηρ οὔσα δειχθῆ, πρὸς μικρὸν εἴξασα τῇ φύσει, καθάπερ καὶ ὁ ταύτης υἱός, ἀπὸ γῆς νῦν εἰς οὐρανὸν μεταβέβηκεν.

- 4 Ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην τροφήν, μνηστείας οἰκονομία περὶ τὴν Παρθένον ταύτην μυστικωτάτη καὶ ἀσπασμὸς ξένος καὶ ὑπὲρ λόγον δι' ἀρχαγγέλου καταπτάντος ἄνωθεν καὶ Θεοῦ μηνύματα καὶ προσρήματα, τῆς Εὔας καὶ Ἀδὰμ καταδίκης ἀντίστροφα καὶ θεραπευτικὰ τῆς ἐπ' ἐκείνων ἀραῆς, εἰς εὐλογίαν ταύτην μετάγοντα· ἐπεθύμησε γὰρ τοῦ μυστικοῦ κάλλους τῆς ἀειπαρθένου ταύτης ὁ τοῦ παντὸς βασιλεύς, ὡς ὁ Δαβὶδ προηγόρευσε, καὶ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς κατέβη καὶ ταύτη ἐπεσκίασε, μᾶλλον δὲ ἐνώκησεν ἢ ἐνυπόστατος τοῦ Ὑψίστου δυνάμις· οὐ γὰρ διὰ γνώφου καὶ πυρὸς ὡς ἐπὶ τοῦ θεόπτου Μωϋσέως, οὐδ' ὡς ἐπὶ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ διὰ λαίλαπος καὶ νεφέλης ἐπεδείξατο τὴν παρουσίαν, ἀλλ' ἀμέσως χωρὶς παραπετάσματος τινος ἢ τοῦ Ὑψίστου δυνάμις ἐπισκιάζει τῇ πανυπεράγνῳ καὶ παρθενικῇ γαστρὶ, μηδενὸς ὄντος μεταξύ, μήτ' ἀέρος μήτ'

λιστα θὰ τεκνοποιήσουν ἐκείνην πού θὰ τεκνοποιήσῃ ἀσπύρωσ τὸν ἀχρόνως γεννημένον πρὸ αἰώνων ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα· ἐπίσης δὲ εὐχή ὅτι αὐτοὶ πού τόσο παράδοξα ἐγέννησαν τὴν μέλλουσα νὰ τεκνοποιήσῃ παραδοξότερα ὅτι θὰ ἀντιδώσουν τὴν δοσμένη στὸν δότη, ἀξιοθαύμαστη εὐχή σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἔγινε ἐξαίσια μετοίκησις τῆς Θεομήτορος, βρέφους ἀκόμη, ἀπὸ τὸν οἶκο τοῦ πατέρα της στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, καὶ παράδοξη παραμονὴ ἐπὶ ὄχι ὀλίγα χρόνια σ' αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου ἀπόρρητη τροφή ἐχορηγεῖτο μὲ φροντίδα ἀγγέλων· τροφή πού δὲν μπόρεσε νὰ γευθῆ ὁ Ἄδὰμ, διότι τότε δὲν θὰ ἐξέπιπτε ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὅπως δὲν ἐξέπεσε οὔτε ἡ πάναγνη αὐτή, ἂν καὶ ἐξ αἰτίας ἐκείνου, ὑποχωρώντας γιὰ λίγο στὶς φυσικὲς ἀπαιτήσεις, ὅπως καὶ ὁ υἱὸς της, τώρα μετέβηκε ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό.

Ἄλλὰ βέβαια μετὰ τὴν ἀπόρρητη ἐκείνη τροφή, συνέβησαν σχετικὰ μὲ τὴν Παρθένο αὐτὴν μυστικωτάτη οἰκονομία μνηστείας καὶ ἀσπασμὸς παράδοξος καὶ ὑπεράνω λογικῆς δι' ἀρχαγγέλου πού ἐπέταξε ἀπὸ ἐπάνω καὶ μηνύματα καὶ προσφωνήσεις Θεοῦ, ἀντίστροφα πρὸς τὴν καταδίκη τῆς Εὐας καὶ τοῦ Ἄδὰμ καὶ θεραπευτικὰ τῆς πρὸς ἐκείνους κατάρας, τὴν ὁποία μετατρέπουν σ' εὐλογία. Διότι τὸ μυστικὸ κάλλος αὐτῆς τῆς ἀειπάρθενης ἐπεθύμησε ὁ βασιλεὺς τοῦ παντός, ὅπως προεφήτευσε ὁ Δαβίδ, καὶ κλίνοντας τοὺς οὐρανοὺς κατέβηκε καὶ τὴν ἐπεσκίασε, μᾶλλον δὲ ἐνοίκησε σ' αὐτὴν ἡ ἐνυπόστατη δύναμις τοῦ Ὑψίστου, καθ' ὅσον δὲν ἔδειξε τὴν παρουσία του διὰ γνόφου καὶ πυρός, ὅπως ἐπὶ τοῦ θεόπτη Μωϋσέως, οὔτε διὰ λαίλαπος καὶ νεφέλης, ὅπως ἐπὶ τοῦ προφήτη Ἡλία, ἀλλὰ ἀμέσως χωρὶς παραπέτασμα ἢ δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπισκιάζει τὴν πανυπέραγνη καὶ παρθενικὴ γαστέρα, χωρὶς νὰ ὑπάρχη τίποτε ἐνδιάμεσο, οὔτε ἀέρας οὔτε

αἰθέρος μήτε τινὸς τῶν αἰσθητῶν ἢ τῶν ὑπὲρ ταῦτα· τοῦτο δὲ οὐκ ἐπισκίσεις, ἀλλ' ἔνωσις ἀντικρὺς ἐστίν.

5 Ἐπεὶ δὲ αἰὲν πέφυκε τὸ σκιάζον τὴν ἑαυτοῦ μορφήν καὶ τὸν οἰκεῖον τύπον τῷ ἐπισκιάζομένῳ ἐμποιεῖν, οὐχ ἔνωσις μόνον, ἀλλὰ καὶ μόρφωσις γέγονεν ἐν τῇ γαστρί, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν μεμορφωμένον, τῆς τε τοῦ Ὑψίστου δυνάμεως καὶ τῆς παναγίας ἐκείνης καὶ παρθενικῆς γαστρός, Λόγος ἦν Θεοῦ σεσαρκωμένος. Οὕτως ἐσκήνωσεν ἀπορρήτως ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς προῆλθε σαρκοφόρος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «καὶ ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη», τὴν ἡμετέραν θεουργῶν φύσιν καὶ χαριζόμενος ἡμῖν κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, «εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι». Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπερφυῆς ἐγκώμιον καὶ ἡ τῆς ἀειπαρθένου ταύτης ὑπερένδοξος δόξα, ἧς ἅπας ἠττάται καὶ νοῦς καὶ λόγος, κἂν εἴ τις ἀγγελικὸς εἴη. Τὰ δὲ μετὰ τὸν ἀπόρρητον τόκον τίς ἂν αὐθις ἐξεῖποι λόγος; Συμπράττουσα γὰρ καὶ συμπάσχουσα τῇ δι' αὐτῆς ὑψοποιῶ κενώσει τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεδοξάζετο καὶ συνανυψοῦτο δικαίως, ταῖς ὑπερφυῆσι προσθήκαις αἰὲν προστιθεῖσα τῶν μεγαλείων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν τοῦ ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντος, τοῖς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπηργμένοις ταύτῃ παρ' αὐτοῦ μεγαλείοις οἷον ἀντεφιλοτιμεῖτο τῷ καρτερικωτάτῳ καὶ πολυειδεῖ τῆς ἀσκήσεως καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς εὐχαῖς ὁμοῦ καὶ σπουδαῖς καὶ ταῖς πρὸς τοὺς διαπτάντας τὰ πέρατα θεοκήρυκας ὑποθήκαις καὶ προτροπαῖς, ἀπάντων ἦν αὕτη μόνη στηριγμὸς ὁμοῦ καὶ παράκλησις, καὶ ἀκουομένη καὶ ὀρωμένη, καὶ συνεργαζομένη παντοίως τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα· καὶ

αιθέρας, οὔτε κάτι ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ οὔτε κάτι ἐπάνω ἀπὸ αὐτά· τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἐπισκίσεις, ἀλλὰ καθαρὰ ἔνωσις.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ φύσεως συμβαίνει πάντοτε τὸ σκιάζον νὰ σχηματίζῃ τὴ μορφή καὶ τὸν χαρακτήρα του στὸ σκιαζόμε-
νο, δὲν ἔγινε μόνο ἔνωσις στὴν γαστέρα, ἀλλὰ καὶ μόρφω-
σις, καὶ τὸ μορφωμένο ἀπὸ τὰ δύο, ἀπὸ τὴν δύναμι τοῦ Ὑψί-
στου δηλαδὴ καὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν παναγία καὶ παρθενικὴ γα-
στέρα, ἦταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ σεσαρκωμένος. Ἔτσι ἐσκή-
νωσε σ' αὐτὴν ἀπορρήτως καὶ ἀπὸ αὐτὴν προῆλθε σαρκοφό-
ρος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «καὶ ἐφάνηκε ἐπάνω στὴ γῆ καὶ συν-
αναστράφηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους»², θεουργώντας τὴ φύσι
μας καὶ χαρίζοντάς μας κατὰ τὸν θεῖο ἀπόστολο ἀγαθὰ «στὰ
ὁποῖα ἐπιθυμοῦν νὰ παρακυττάζου ἀγγελοῦ»³. Κι' αὐτὸ εἶναι
τὸ ὑπερφυῆς ἐγκώμιο καὶ ἡ ὑπερένδοξη δόξα αὐτῆς τῆς ἀει-
παρθένου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἠττᾶται κάθε νοῦς καὶ λόγος,
ἀκόμη καὶ ἀγγελικὸς ἂν εἶναι. Τὰ δὲ μετὰ τὴν ἀπόρρητη γέν-
νησι ποιὸς λόγος θὰ μπορούσε νὰ τὰ ἐκφράσῃ; Διότι συμ-
πράττοντας καὶ συμπάσχοντας μὲ τὴν διὰ μέσου αὐτῆς ὑπο-
ποιὸ κένωσι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, συνδοξαζόταν καὶ συνα-
νυψωνόταν δικαίως, αὐξάνοντας πάντοτε τὰ μεγαλεῖα μὲ
ὑπερφυεῖς προσθῆκες. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἄνοδο στοὺς οὐ-
ρανούς τοῦ σαρκωθέντος ἀπὸ αὐτὴν, τὰ μεγαλεῖα ποὺ εἶχαν
τελεσθῆ σ' αὐτὴν ἀπὸ αὐτὸν ὑπεράνω νοῦ καὶ λόγου τὰ
συναγωνιζόταν μὲ τὴν καρτερικωτάτη καὶ πολυειδῆ ἀσκησι
καὶ μὲ τίς ὑπὲρ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου εὐχές καὶ φροντίδες,
καὶ μὲ τίς συστάσεις καὶ προτροπὲς πρὸς τοὺς θεοκήρυκες
ποὺ ἐγύρισαν τὰ πέρατα, αὐτὴ ἦταν στήριγμα μαζὶ καὶ παρη-
γορία ὄλων, ἀκουσμένη καὶ βλεπομένη καὶ συνεργαζομένη

3. Α' Πέτρ. 1,12.

οὕτω βίον ἐναγώνιον ἄκρως καὶ πολιτείαν, νοῦν καὶ λόγον ἐνδεικνυμένη.

6 Διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ ὁ θάνατος αὐτῆς ζωηφόρος, εἰς οὐράνιον καὶ ἀθάνατον μεταβιβάζων ζωὴν· καὶ ἡ τούτου μνήμη χαρμόσυνος ἑορτῆ καὶ παγκόσμιός ἐστι πανήγυρις, μὴ μόνον ἀνανεομένη τὴν μνήμην τῶν τῆς θεομήτορος θαυμασίων, ἀλλὰ καὶ προστιθεῖσα τὴν κοινὴν καὶ καινὴν τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἐκ παντὸς ἔθνους ἐπὶ τῇ πανιέρῳ κηδεῖα ταύτης συνδρομήν, τοὺς ἐπὶ ταύτῃ τῶν θεολήπτων ἐκείνων θεοφάντορας ὕμνους, τὰς ἀγγελικὰς ἐπιστασίας καὶ περὶ αὐτὴν χοροστασίας καὶ λειτουργίας, προπεμπόντων, ἐφεπομένων, συμπραττόντων, ἀντιπραττόντων, ἀμυνόντων, ἀμυνομένων καὶ συνεργούντων μὲν καὶ συναδόντων πάσῃ δυνάμει τοῖς διὰ πάντων σεμνύνουσι τὸ ζωαρχικὸν καὶ θεοδόχον ἐκεῖνο σῶμα, τὸ σωστικὸν φάρμακον τοῦ καθ' ἡμᾶς γένους, τὸ πάσης τῆς κτίσεως σεμνολόγημα, πολεμούντων δὲ καὶ ἀντικειμένων χειρὶ κρυφία τοῖς ἐπεμβαίνουσι καὶ ἀντεπανισταμένοις Ἰουδαίοις θεομάχῳ χειρὶ καὶ γνώμῃ, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Σαβαώθ καὶ υἱοῦ τῆς ἀειπαρθένου ταύτης ἀοράτως παρόντος καὶ τὴν ἐξόδιον ἀποδιδόντος τῇ Μητρὶ τιμὴν, οὗ ταῖς χερσὶ καὶ τὸ θεοφόρον ἐναπέθετο πνεῦμα, δι' οὗ μετ' οὐ πολὺ καὶ τὸ σύζυγον ἐκείνῳ σῶμα εἰς αἰίζωον καὶ οὐράνιον μετατίθεται χῶρον, εἰκότως καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἀπαρχῆς μέχρι νῦν καταλλήλως.

7 Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐμενείας θείας καὶ δόξης καὶ δυνάμεως ἔτυχον, ὡς καὶ τὸν Δαβὶδ λέγειν, «ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ Θεός, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν· ἐξαριθμήσομαι αὐτοὺς καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται»·

παντοιοτρόπως στὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου· κι' ἔτσι ἔδειξε κατὰ νοῦ καὶ λόγο βίῳ ἄκρως ἀποτελεσματικὸ καὶ πολιτεία.

Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ θάνατός της εἶναι ζωηφόρος, μεταβιβάζοντας σὲ οὐράνια κι' ἀθάνατη ζωή· κι' ἡ μνήμη τούτου εἶναι χαρμόσυνη ἑορτὴ καὶ παγκόσμια πανήγυρις, ποῦ ὄχι μόνο ἀνανεώνει τὴν μνήμη τῶν θαυμασίων τῆς θεομήτορος, ἀλλὰ καὶ προσθέτει τὴν κοινὴ καὶ παράδοξη συνάθροισι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἀπὸ κάθε μέρος τῆς γῆς γιὰ τὴν πανίερη κηδεία της, τοῦς μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆ θεοφαντορικοῦς τῶν θεολήπτων ἐκείνων ὕμνους, τὶς ἀγγελικὲς ἐπιστασίες καὶ τὶς χοροστασίες καὶ λειτουργίες γι' αὐτὴν· τῶν Ἀποστόλων οἱ ὅποιοι προπέμπουν, ἀκολουθοῦν, συμπράττουν, ἀντιπράττουν, ἀποκροῦν, ἀμύνονται, οἱ ὅποιοι συνεργοῦν καὶ μὲ ὄλη τὴ δύναμι συμφωνοῦν πρὸς ἐκείνους ποῦ δι' ὄλων τῶν μέσων ἐγκωμιάζουν τὸ ζωαρχικὸ καὶ θεοδόχο ἐκεῖνο σῶμα, τὸ σωστικὸ φάρμακο τοῦ γένους μας, τὸ σεμνολόγημα ὄλης τῆς κτίσεως, οἱ ὅποιοι πολεμοῦν καὶ ἀντικροῦν μὲ κρυφὸ χέρι τοῦς Ἰουδαίους διότι ἐπεμβαίνουν καὶ ξεσηκώνονται μὲ θεομάχο χέρι καὶ γνώμη, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος Σαβαώθ καὶ υἱὸς αὐτῆς τῆς ἀειπάρθενης εἶναι ἀοράτως παρῶν καὶ ἀποδίδει στὴ μητέρα τὴν ἐξόδιο τιμὴ. Σὲ αὐτοῦ τὰ χέρια ἐναπέθεσε καὶ τὸ θεοφόρο πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπειτα ἀπὸ λίγο μεταθέτει καὶ τὸ συζυγικὸ πρὸς ἐκεῖνο σῶμα σὲ χῶρο αἰεζωο καὶ οὐράνιο, εὐλόγως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴ γι' αὐτὴν ἕως τώρα.

Πραγματικὰ πολλοὶ ἀπὸ παλαιὰ ἐπέτυχαν θεία εὐμένεια καὶ δόξα καὶ δύναμι, ὥστε νὰ λέγη ὁ Δαβίδ, «γιὰ μένα εἶναι πολῦτιμοι οἱ φίλοι σου, Θεέ, οἱ ἀρχές των εἶναι πολὺ δυνατές· θὰ τὶς ἀπαριθμήσω καὶ θὰ ὑπερβοῦν τὴν ἄμμο σὲ

καὶ «πολλοὶ» κατὰ τὸν Σολομῶντα «πλοῦτον ἐκτήσαντο, καὶ
πολλαὶ θυγατέρες ἐποίησαν δύναμιν· αὕτη δὲ ὑπέρκειται καὶ
ὑπερῆρε πάντας τε καὶ πάσας», οὐδ' ὅσον εἰπεῖν· μόνη γὰρ Θεοῦ
καὶ παντὸς ἀνθρωπέου γένους σταῖσα μεταξὺ, τὸν μὲν Θεὸν
ἐποίησεν υἱὸν ἀνθρώπου, υἱοὺς δὲ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀπειρ-
γάσατο, τὴν γῆν οὐρανῶσασα καὶ τὸ γένος θεῶσασα, καὶ μόνη
πασῶν αὕτη μήτηρ μὲν ἐκ φύσεως ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀναπέφη-
νε Θεοῦ, βασιλὶς δὲ παντὸς ἐγκοσμίου καὶ ὑπερκοσμίου κτίσμα-
τος ὑπῆρξε τῷ ἀφράστῳ τόκῳ· καὶ οὕτω τοὺς ὑφ' ἑαυτὴν δι'
ἑαυτῆς ὑψώσασα καὶ τὸ ἐπὶ γῆς ὑπήκοον οὐράνιον ἀντ' ἐπιγείου
ἀποδείξασα, κρείττονος ἀξίας αὕτη καὶ δυνάμεως ὑπερτέρας
μετασχοῦσα καὶ τῆς ἐκ τῶν οὐρανῶν διὰ θείου Πνεύματος χει-
ροτονίας, ὑψηλῶν ὑψηλοτάτη καὶ μακαρίου γένους μακαριωτά-
τη βασιλὶς ἐφέστηκε.

8 Νῦν καὶ τὸν οὐρανὸν ἔχουσα πρέπον οἰκητήριον, ὡς αὕτῃ
προσηκόν βασιλείον, εἰς ὃν ἀπὸ γῆς μετανέστη σήμερον, καὶ ἐκ
δεξιῶν παρέστη τοῦ παμβασιλέως ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περι-
βεβλημένη πεποικιλμένη, κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ ψαλμῳδῷ
προφήτῃ περὶ αὐτῆς. Ἰματισμὸν δὲ νοήσεις διάχρυσον τὸ θεαυ-
γὲς ἐκείνης σῶμα, πεποικιλμένον ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς·
μόνη γὰρ αὕτη νῦν μετὰ τοῦ θεοδοξάστου σώματος σὺν τῷ Υἱῷ
τὸν οὐράνιον ἔχει χῶρον· οὐ γὰρ εἶχε κατέχειν εἰς τέλος γῆ καὶ
τάφος καὶ θάνατος ζωαρχικὸν σῶμα καὶ θεοδόχον, καὶ οὐρανοῦ
καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν φίλτερον ἐνδιαίτημα· εἰ γὰρ
ψυχὴ, Θεοῦ χάριν ἐνοικον σχοῦσα, πρὸς οὐρανὸν ἀνέρχεται τῶν

4. Ψαλμ. 138,17.

5. Παρ. 31,29.

πλήθος»⁴· καὶ «πολλοὶ» κατὰ τὸν Σολομῶντα «ἀπέκτησαν πλοῦτο καὶ πολλὰς θυγατέρας ἄσκησαν δύναμι· αὐτὴ δὲ ὑπερβαίνει καὶ ξεπερνᾷ ὅλους καὶ ὄλες»⁵, τόσο πού δὲν εἶναι εὐκολο νὰ λεχθῆ. Διότι μόνο αὐτῆ, εὐρισκομένη ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ σ' ὀλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, τὸν μὲν Θεὸ κατέστησε υἱὸν ἀνθρώπου, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἔκαμε υἱοὺς Θεοῦ, οὐρανῶσασα τὴν γῆ καὶ θεῶσασα τὸ γένος· καὶ μόνο αὐτὴ ἀπὸ ὄλες τις γυναῖκες ἀναδείχθηκε μητέρα Θεοῦ ἐκ φύσεως ἐπάνω ἀπὸ κάθε φύσι, ὑπῆρξε δὲ μὲ τὸν ἄφραστο τόκο βασίλισσα κάθε ἐγκοσμίου καὶ ὑπερκοσμίου κτίσματος· κί ἔτσι, ὑψώνοντας μόνη τῆς τοὺς κάτω ἀπὸ αὐτὴν, ἀποδεικνύοντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ὑπηκόους ἀντὶ ἐπιγείων οὐρανίους, μετέχοντας ἀνωτέρας ἀξίας καὶ μεγαλυτέρας δυνάμεως, ὠρίσθηκε ὑψηλοτάτη καὶ μακαριωτάτη βασίλισσα μακαρίου γένους.

Τώρα, ἔχοντας καὶ τὸν οὐρανὸ κατάλληλο κατοικητήριον, ὡς ταιριαστὸ τῆς βασιλείου, στὸν ὁποῖο μετατέθηκε σήμερα ἀπὸ τῆ γῆ, ἐστάθηκε καὶ στὰ δεξιὰ τοῦ παμβασιλέως μὲ διάχρυσον ἱματισμὸ ἐνδυμένη καὶ στολισμένη, ὅπως λέγεται γι' αὐτὴν ἀπὸ τὸν ψαλμωδὸ προφήτη⁶. Ὡς ἱματισμὸ δὲ διάχρυσον πρέπει νὰ ἐννοήσης τὸ διαυγὲς σῶμα τῆς, στολισμένο μὲ τις παντοειδεῖς ἀρετές· διότι μόνο αὐτὴ κατέχει τώρα μαζί μὲ τὸ θεοδόξαστο σῶμα καὶ μὲ τὸν Υἱὸ τὸν οὐράνιον χῶρον. Δὲν μποροῦσε πραγματικὰ γῆ καὶ τάφος καὶ θάνατος νὰ κρατῆ ἕως τὸ τέλος τὸ ζωαρχικὸ καὶ θεοδόχο σῶμα τῆς καὶ ἀγαπητὸ ἐνδιαίτημα οὐρανοῦ καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν. Διότι, ἂν ἡ μία ψυχὴ, πού ἔλαβε ὡς ἔνοιον τὴν χάρι τοῦ

6. Ψαλμ. 44,11.

ένταῦθα λυθεῖσα, καθάπερ καὶ διὰ πολλῶν καταφανὲς γέγονε καὶ πιστεύομεν, πῶς ἂν τὸ μὴ μόνον ἐν ἑαυτῷ λαβὼν αὐτὸν τὸν προαιώνιον καὶ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱόν, τὴν ἀέναον πηγὴν τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ γεννητικὸν ἀναφανέν αὐτοῦ σῶμα, οὐκ ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἀνελήφθη; Ἡ ἔτι τριετὴς οὖσα καὶ μήπω τὸν ὑπερουράνιον ἔνοικον σχοῦσα, μηδὲ σαρκοφόρον προαγαγοῦσα, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων οἰκοῦσα, μετὰ τὸ τηλικούτοις τε καὶ τοσούτοις ὑπερτελῆς καὶ κατὰ σῶμα γενέσθαι καὶ ὄντως ὑπερκοσμία, γῆ ἂν ἐγεγόνει διαφθορὰν ὑποστᾶσα; Καὶ πόθεν ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον τοῖς μετὰ λόγου σκοποῦσι;

9 Διὰ τοῦτο τὸ γεννηῆσαν εἰκότως σῶμα συνδοξάζεται τῷ γεννήματι δόξη θεοπρεπεῖ καὶ συνανίσταται, κατὰ τὸ προφητικὸν ἄσμα, τῷ πρότερον ἀναστάντι τριημέρῳ Χριστῷ ἢ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ· καὶ παράστασις γίνεται τοῖς μαθηταῖς τῆς ἐκ νεκρῶν καὶ αὐτῆς ἀναστάσεως αἱ σινδόνες καὶ τὰ ἐντάφια, μόνα περιλειφθέντα τῷ τάφῳ καὶ μόνα κατ' αὐτὸν εὑρεθέντα κατὰ ζήτησιν προσελθοῦσι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ δεσπότου πρότερον. Οὐκ ἦν δὲ χρεῖα καὶ ταύτην ἔτι πρὸς ὀλίγον, καθάπερ ὁ ταύτης Υἱὸς καὶ Θεός, ἐνδιατρίψαι τῇ γῆ· διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ὑπερουράνιον εὐθὺς ἀνελήφθη χῶρον ἀπὸ τοῦ τάφου, παρ' οὗ πάλιν μέχρι γῆς φανοτάτας τε καὶ θειοτάτας ἀπαστρέπτει τὰς μαρμαρυγὰς καὶ τὰς χάριτας, πᾶσαν τὴν περίγειον λῆξιν ἐκεῖθεν διαφωτίζουσα καὶ παρὰ τῶν πιστῶν πάντων προσκυνουμένη καὶ θαυματομένη καὶ ὑμνουμένη.

Θεοῦ, ἀνέρχεται πρὸς τὸν οὐρανὸ ὅταν ἀπολυθῆ ἀπὸ τὰ ἐδῶ, ὅπως ἔχει γίνε φανερό διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων καὶ πιστεύομε, πῶς δὲν θὰ ἀναλαμβάνοταν ἀπὸ τὴν γῆ πρὸς τὸν οὐρανὸ τὸ σῶμα ποῦ ὄχι μόνο ἔλαβε μέσα του τὸν ἴδιο τὸν προαιώνιο καὶ μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀέναη πηγὴ τῆς χάριτος, ἀλλὰ κι' ἐφάνηκε γεννητικὸ γι' αὐτόν; Ἐκείνη ποῦ ἦταν σὲ ἡλικία μόλις τριῶν ἐτῶν καὶ δὲν εἶχε λάβει ἀκόμη ἔνοικο τὸν ὑπερουράνιο καὶ δὲν τὸν εἶχε καταστήσει σαρκοφόρο, ἐκείνη ποῦ κατοικοῦσε τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, ἀφοῦ ἔγινε ὑπεροχικὴ καὶ πραγματικὰ ὑπερκόσμια διὰ τόσο μεγάλων καὶ τόσο πολλῶν ἔργων καὶ κατὰ τὸ σῶμα, θὰ ἐγινόταν γῆ ὑφισταμένη διαφθορά; Καὶ πῶς θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῆ τοῦτο λογικὸ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐξετάζουν τὰ πράγματα λογικῶς;

Γι' αὐτὸ εὐλόγως τὸ σῶμα ποῦ ἐγέννησε συνδοξάζεται μετὰ τὸ γέννημα διὰ θεοπρεποῦς δόξης καί, κατὰ τὸ προφητικὸ ἄσμα, μαζί μετὰ τὸν προηγουμένως ἀναστάντα τριήμερον Χριστὸ συνανίσταται ἡ κιβωτὸς τοῦ ἀγιάσματος του⁷. Καὶ ἀποδεικτικὸ γιὰ τοὺς μαθητὰς στοιχεῖο περὶ τῆς ἀναστάσεώς της ἀπὸ τοὺς νεκροὺς γίνονται τὰ σινδόνια καὶ τὰ ἐντάφια, ποῦ μόνα ἀπέμειναν στὸν τάφο καὶ ποῦ μόνα εὐρέθησαν σ' αὐτόν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ προσῆλθαν νὰ τὴν ζητήσουν, ὅπως συνέβηκε προηγουμένως μετὰ τὸν Υἱὸ καὶ δεσπότη. Δὲν ἐχρειάσθηκε ὁμοίως νὰ μείνη καὶ αὐτὴ ἐπίσης γιὰ λίγο ἐπάνω στὴ γῆ, ὅπως ὁ Υἱὸς της καὶ Θεός· γι' αὐτὸ ἀναλήφθηκε ἀμέσως πρὸς τὸν ὑπερουράνιο χῶρο ἀπὸ τὸν τάφο, ἀπὸ ὅπου πάλι ἀστράπτει τίς μαρμαρυγὲς καὶ τίς χάριτες μέχρι τῆς γῆς λαμπρότατες καὶ θειότατες, φωτίζοντας ἀπὸ ἐκεῖ ὅλο τὸν περὶ γίγειο χῶρο καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς πιστοὺς προσκυνουμένη καὶ θαυματομένη καὶ ὑμνουμένη.

10 Καθάπερ γὰρ βουληθεὶς ὁ Θεὸς εἰκόνα στήσασθαι παντὸς καλοῦ καὶ τὴν ἑαυτοῦ περὶ ταῦτα καθαρῶς ἐνδείξασθαι καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, οὕτω ταύτην οὕτω παγκάλην ὄντως ἐξεργάσατο, πάντα συνελὼν οἷς πάντα διελὼν ἐκόσμησεν, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἀγαθῶν κοινὸν ὑποστήσας κόσμον, μᾶλλον δὲ θείων καὶ ἀγγελικῶν καὶ ἀνθρωπίνων πάντων καλῶν κοινὸν αὐτὴν ὑποδείξας κρᾶμα καὶ καλλονὴν ὑπερτέραν ἀμφοτέρους ἐπικοσμοῦσαν τοὺς κόσμους, ἀπὸ γῆς μὲν ἠργμμένην, μέχρι δὲ οὐρανοῦ φθάσασαν καὶ ὑπερβᾶσαν καὶ τοῦτον, τῇ παρὰ τοῦ τάφου νῦν πρὸς οὐρανὸν ἀναλήψει, καὶ τοῖς ἄνω τὰ κάτω συνάψασαν καὶ τὸ πᾶν περισχοῦσαν τοῖς περὶ αὐτὴν θαυμασίοις, ὡς καί, καθ' ὃ βραχὺ τις παρ' ἀγγέλους ἤλαττωμένην τὴν ἀρχὴν εἴρηται, τὸ τοῦ θανάτου γεύσασθαι λέγω, τὴν πρὸς τὰ πάντα τῆς Θεομήτορος ἐπαύξειν ὑπεροχὴν· ὅθεν καὶ δικαίως τὴν ἐπὶ τούτῳ πανήγυριν τὰ πάντα συγκροτεῖ καὶ συνεργάζεται σήμερον.

11 Ἐπρεπε δὲ ἄρα τὴν χωρήσασαν τὸν πληροῦντα τὰ πάντα, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ὄντα, τὰ πάντα καὶ ταύτην φθάσαι, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα γενέσθαι ταῖς καθ' ἑαυτὴν ἀρεταῖς τῷ μεγέθει τοῦ ἀξιωματος. Καὶ τοίνυν ἃ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἀρίστοις ἤρκεσε διαμερισμένοις ἀρίστους γενέσθαι, καὶ ὅσα πάντες οἱ Θεῷ κεχαρισμένοι κατὰ μέρος ἔχουσιν ἄγγελοί τε καὶ ἄνθρωποι, πάντα συλλαβοῦσα, καὶ μόνη πάντα διατελοῦσα καὶ περιτεύουσα μηδ' ὅσον εἰπεῖν, ἔχει καὶ τοῦτο νῦν ὑπὲρ πάντας, τὸ μετὰ θάνατον ἀπαθανατισθῆναι, καὶ μόνη μετὰ σώματος κατ' οὐρανὸν σὺν τῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ διαιτᾶσθαι, κάντεῦθεν ἐκεῖθεν ὑπερεκχεῖν καὶ πρὸς τοὺς αὐτὴν τιμῶντας δασιλεστάτην τὴν χά-

10 Σὰν νὰ θέλησε δηλαδὴ ὁ Θεὸς νὰ στήσῃ εἰκόνα κάθε καλοῦ καὶ νὰ δείξῃ τὴν ἰδική του εἰκόνα γύρω ἀπὸ αὐτὰ καθαρῶς καὶ σὲ ἀγγέλους καὶ σὲ ἀνθρώπους, τόσο ὡραίαν πραγματικὰ κατεσκεύασε καὶ αὐτήν. Συνάθροισε λοιπὸν ὅλα ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων ἐστόλισε τὰ πάντα μὲ τὴν σειρά, καθιστώντας τὴν κοινὸν κόσμον ὄρατῶν καὶ ἀοράτων ἀγαθῶν, ἢ μᾶλλον ἀναδεικνύοντάς τὴν κοινὸ κρᾶμα ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων καλῶν καὶ ἀνωτέρα καλλονὴ πού διακοσμεῖ καὶ τοὺς διακόσμους, πού ἄρχισε μὲν ἀπὸ τῆ γῆ, ἔφθασε δὲ ἕως τὸν οὐρανὸ καὶ μάλιστα τὸν ἐπέρασε κι' αὐτόν, μὲ τὴν ἀνάληψί της τώρα ἀπὸ τὸν τάφο στὸν οὐρανό, συνῆψε τὰ κάτω μὲ τὰ ἄνω καὶ περιέκλεισε τὸ πᾶν μὲ τὰ γύρω της θαυμάσια, ὥστε καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἠλαττωμένη πολὺ λίγο ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, καθὼς ἔχει λεχθῆ στὴν ἀρχή, κι' ἐννοῶ τὸ ὅτι ἐγεύθηκε τὸν θάνατο, αὐξάνει τὴν κατὰ πάντα ὑπεροχὴ τῆς Θεομήτορος. Γι' αὐτὸ δικαίως σήμερα τὰ πάντα συγκροτοῦν καὶ συνεπιτελοῦν τὴν πανήγυρι ἐπ' εὐκαιρία του.

11 Ἐπρεπε λοιπὸν αὐτὴ πού ἐχώρεσε ἐκεῖνόν ὁ ὁποῖος πληρώνει τὰ πάντα καὶ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὰ πάντα, νὰ φθάσῃ κι' αὐτὴ τὰ πάντα καὶ νὰ ὑπερβῆ τὰ πάντα μὲ τὶς ἀρετές της, μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας της. Τώρα πραγματικὰ, ὅσα ἤρκεσαν στοὺς ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰῶνες ἀρίστους μοιράζοντάς τα μεταξὺ τους νὰ γίνουν ἄριστοι καὶ ὅσα ἔχουν ὅλοι ἐπὶ μέρους οἱ εὐαρεστήσαντες τὸν Θεό, ἄγγελοι καὶ ἀνθρωποι, συνδυάζοντάς τα ὅλα καὶ τελειώνοντάς τα μόνη αὐτὴ μὲ περίσσεια ὑπεράνω περιγραφῆς, ἔχει καὶ τοῦτο τώρα παραπάνω ἀπὸ ὅλους, τὸ ὅτι ἀποθανατίσθηκε μετὰ θάνατο καὶ μόνη αὐτὴ διαιτᾶται μὲ τὸ σῶμα στὸν οὐρανὸ μαζὶ μὲ τὸν Υἱὸ καὶ Θεό. Ἔτσι ὑπερεκχύνει ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πρὸς τοὺς τιμῶντας τὴν πλουσιωτάτη χάρι, χαρίζοντας σ' αὐτοὺς τὴν ἰκανότητα νὰ

ριν, αὐτὸ χαριζομένη τὸ πρὸς αὐτὴν ἔχειν ἀνατείνεσθαι, δίσκον οὕσαν τηλικούτων χαρίτων, καὶ προσεπιδαψιλευομένη τὰ κρείττω δι' ἀγαθότητα καὶ μηδέποτε παυομένη τῆς ὑπὲρ ἡμῶν λυσιτελοῦς ταύτης φορᾶς καὶ δαψιλοῦς συντελείας. Πρὸς μὲν οὖν τὴν παντὸς ἀγαθοῦ τοιαύτην ἀπιδῶν τις συνδρομὴν τε καὶ χορηγίαν, τοῦτο τὴν Παρθένον ἐρεῖ τελεῖν ἐν ἀρετῇ καὶ τοῖς κατ' ἀρετὴν ζῶσιν, ὅπερ ἐν αἰσθητῶ φωτὶ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸ ζῶσιν ἥλιον. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ἀνατείλαντα τοῖς ἀνθρώποις ἐξαισίως ἀπὸ τῆς Παρθένου ταύτης ἥλιον, ὃς ἔχει πάντα καὶ ὑπερέχει φύσει τὰ χάριτι ταύτη προσπεφυκότα, εἰ πρὸς τοῦτον μετενέγκοι τὸ τῆς διανοίας ὄμμα, οὐρανὸς εὐθύς ἢ Παρθένος ἀναφανήσεται, τοσοῦτω καὶ τῶν ὑπ' οὐρανὸν καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦτον κεχαριτωμένων θείως ἀβροτέραν κεκτημένη τὴν διὰ πάντων ἀγαθῶν εὐκληρίαν, ὅποσον ἡλίου μὲν οὐρανός ἐστι μείζων, οὐρανοῦ δὲ λαμπρότερος ἥλιος.

12 Τίς σου τὸ θεαυγὲς κάλλος ὑπογράψει, Θεομητορ Παρθένε, λόγος; Οὐ γὰρ ἔστι τὰ σὰ λογισμοῖς καὶ λόγοις ὀρίζειν· πάντα γὰρ ὑπερβαίνει καὶ νοῦν καὶ λόγον. Ὑμνεῖν δ' ὁμῶς ἔξεστι, σοῦ φιλανθρώπως προσιεμένης· σὺ γὰρ καὶ χαρίτων ἀπασῶν χωρίον καὶ πλήρωμα καλοκαγαθίας παντοίας καὶ πίναξ καὶ εἰκὼν ἔμψυχος ἀγαθοῦ παντὸς καὶ χρηστότητος πάσης, ὡς μόνη πάντων ἠξιωμένη συλλήβδην τῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν ἐν ᾧ τούτων ἀπάντων οἱ θησαυροὶ μόνη παραδόξως ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἔνοικον σχοῦσα καὶ τούτου καταστᾶσα παράδοξος σκηνή, κάντεῦθεν καὶ νῦν διὰ θανάτου πρὸς ἀθανασίαν χωρήσασα καὶ δικαίως ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν μεταστᾶσα, ὡς ἂν ἐν ὑπερουρανίοις σκηνώμασι σύσκηνος εἴης

ἀνυψώνωνται πρὸς αὐτὴν ποὺ εἶναι δίσκος μὲ τὸσο μεγάλες χάριτες καὶ δίδοντας ἐπὶ πλεόν ἀπὸ ἀγαθότητα τὰ ἀνώτερα καὶ μὴ σταματώντας ποτὲ αὐτὴν τὴν ὠφέλιμη σ' ἐμᾶς εἰσφορὰ καὶ πλουσία δωρεά. Ἀποβλέποντας λοιπὸν κανεῖς πρὸς τὴν τοιαύτη συνδρομὴ καὶ χορηγία, θὰ εἰπῇ ὅτι ἡ Παρθένοσ πράττει τὴν ἀρετὴ καὶ στοὺς ζῶντας κατὰ τὴν ἀρετὴ τοῦτο ὅ,τι πράττει ὁ ἥλιος στὸ αἰσθητὸ φῶς καὶ τοὺς κάτω ἀπὸ αὐτὸ ζῶντας. Ἐὰν ὁμως φέρῃ τὸ βλέμμα τῆς διανοίας πρὸς τὸν ἥλιο ποὺ ἀνέτειλε ἐξαισιῶς ἀπὸ τὴν παρθένο αὐτὴ στοὺς ἀνθρώπους, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ παραέχει ἐκ φύσεως ὅλα ὅσα ἔχουν προστεθῆ σ' αὐτὴν κατὰ χάρι, τότε ἡ Παρθένοσ θὰ φανῇ ἀμέσως οὐρανός· διότι ἔχει τόσο εὐγενεστέρα ἀπὸ τοὺς κάτω καὶ ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ θείως χαριτωμένους καλοτυχία μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὅσο ὁ μὲν οὐρανός εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἥλιο, ὁ δὲ ἥλιος εἶναι λαμπρότερος τοῦ οὐρανοῦ.

- 12 Ποιὸς λόγος μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὸ θεόλαμπρο κάλλος σου, Θεομῆτορ Περθένε; Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὀρισθοῦν τὰ γνωρίσματά σου μὲ λογισμοὺς καὶ λόγους· ὅλα ξεπερνοῦν καὶ τὸ νοῦ καὶ τὸ λόγο. Εἶναι ὁμως δυνατὸ νὰ ὑμνῆσαι, ἐφ' ὅσον τὸ δέχεσαι φιλανθρώπως. Διότι σὺ εἶσαι τὸπος ὄλων τῶν χαρίτων καὶ πλήρωμα παντοειδοῦς καλοκαγαθίας, ἔμψυχος πίναξ καὶ εἰκὼν κάθε ἀγαθοῦ καὶ κάθε χρηστότητος, ἀφοῦ εἶσαι ἡ μόνη ποὺ ἀξιώθηκες ὅλα μαζὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, καὶ μάλιστα ἀφοῦ εἶσαι ἡ μόνη ποὺ ἔλαβες παραδόξως ἔνοικο στὰ σπλάγχνα σου ἐκεῖνον στὸν ὁποῖο εὐρίσκονται οἱ θησαυροὶ ὄλων τούτων τῶν χαρισμάτων κι' ἔγινες παράδοξη σκηνὴ τούτου, τῶρα δὲ διὰ τοῦ θανάτου ἐπροχώρησες ἀπὸ ἐδῶ πρὸς τὴν ἀθανασία καὶ δικαίως μετέστης ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ εἶσαι συγκάτοικος μὲ

τούτῳ τὸν αἰὲ χρόνον, ἐκεῖθεν περιέπουσα τὸν σὸν κλῆρον καὶ ταῖς ἀκοιμήτοις πρὸς αὐτὸν πρεσβείαις τοῦτον πρὸς πάντας ἰλουμένη.

13 Τοσοῦτόν ἐστιν ἐγγυτέρα τῶν Θεῶ ἐγγιζόντων· οὕτω μειζόνων ἢ κατὰ πάντας ἢ Θεοτόκος ἠξίεται τῶν πρεσβείων· οὐ τοὺς ἀνθρώπους λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἰάσας τὰς ἀγγελικὰς ἱεραρχίας. Περὶ μὲν γὰρ τῆς τούτων ἰνωτάτω ταξιαρχίας Ἡσαΐας γράφει, «καὶ τὰ Σεραφίμ εἰστῆκισαν κύκλω αὐτοῦ»· περὶ δὲ αὐτῆς πάλιν ὁ Δαβίδ, «παρέσιη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου». Ὅρατε τὴν διαφορὰν τῆς στάσεως; Ἀπὸ ταύτης ἔχετε συνορᾶν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς κατὰ τὴν ἰξίαν τάξεως· περὶ μὲν γὰρ τὸν Θεὸν τὰ Σεραφίμ, πλησίον δὲ παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον μόνῃ ἢ παμβασιλῆς, ἢ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ θαυμάζεται τε καὶ ἐγκωμιάζεται, κηρύττοντος οἷον ταῖς περὶ αὐτὸν δυνάμεσιν αὐτήν, καὶ λέγοντος κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς τῶν Ἀσμάτων Ἀσμασι, «τί καλὴ ἡ πλησίον μου!». Φωτὸς φαιδροτέρα, παραδείσων θείων εὐανθεστέρα, κόσμου παντὸς ὄρατοῦ καὶ ἀοράτου κοσμιωτέρα. Οὐ πλησίον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ δεξιῶν εἰκότως· ὅπου γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν οὐρανοῖς ἐκάθισεν, ἐν δεξιᾷ δηλονότι τῆς μεγαλωσύνης, ἐκεῖ καὶ αὐτὴ νῦν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβᾶσα ἔστηκεν· οὐ μόνον ὅτι ποθεῖ καὶ ἀντιποθεῖται πάντων μάλιστα, καὶ αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς θεσμοῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ θρόνος ἐστὶν ὡς ἀληθῶς αὐτοῦ· ὅπου δὲ κάθηται ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ ὁ θρόνος ἵσταται.

8. Ἡσ. 6,2.

9. Ψαλμ. 44,11.

αὐτὸν στὰ ὑπερουράνια σκηνώματα διαπαντός, ἀπὸ ἐκεῖ ἐπιστατώντας στὴν κληρονομία τῆς καὶ μὲ τὶς ἀκοίμητες πρὸς αὐτὸν πρεσβεῖες ἐξιλεώνοντας τοῦτον πρὸς ὅλους.

- 13 Τόσο πολὺ εἶναι πλησιεστέρα ἀπὸ τοὺς πλησιάζοντας τὸν Θεό· τόσο μεγαλύτερα πρεσβεῖα ἀπὸ ὅλους ἀξιώθηκε ἡ Θεοτόκος· δὲν ἐννοῶ δὲ μόνο τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ κι' αὐτὲς τὶς ἀγγελικὲς ἱεραρχίες ὅλες. Πραγματικὰ γιὰ τὴν ἀνώτατη ταξιαρχία τούτων γράφει ὁ Ἡσαΐας «καὶ τὰ Σεραφὶμ ἐστέκονταν γύρω του»⁸· γι' αὐτὴν δὲ πάλι λέγει ὁ Δαβίδ, «παρέστη ἡ βασίλισσα στὰ δεξιὰ σου»⁹. Βλέπετε τὴ διαφορὰ τῆς στάσεως; Ἀπὸ αὐτὴν μπορεῖτε νὰ καταλάβετε καὶ τὴ διαφορὰ τῆς κατὰ τὴν ἀξία τάξεως· διότι τὰ Σεραφὶμ ἦσαν γύρω ἀπὸ τὸν Θεό, πλησίον δὲ στὸν ἴδιο μόνο ἡ βασίλισσα, ἡ ὁποία θαυμάζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό, πὺ εἶναι σὰν νὰ τὴν ἀνακηρύττει πρὸς τὶς γύρω του δυνάμεις καὶ νὰ λέγῃ κατὰ τὰ λόγια τοῦ ᾠσματος τῶν ᾠμάτων, «τί καλὴ ἡ πλησίον μου!»¹⁰. Εἶναι λαμπροτέρα τοῦ φωτός, ἀνθηρότερη ἀπὸ τοὺς θεῖους παραδείσους, ἁρμονικώτερη ἀπὸ ὅλον τὸν ὄρατὸ καὶ ἀόρατο κόσμον. Εἶναι δὲ ὄχι μόνο πλησίον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ, εὐλόγως· διότι ὅπου ἐκάθησε ὁ Χριστὸς στὸν οὐρανόν, δηλαδὴ στὰ δεξιὰ τῆς μεγαλοσύνης, ἐκεῖ στέκεται κι' αὐτὴ τῶρα πὺ ἀνέβηκε ἀπὸ τὴ γῆ ἔστὸν οὐρανόν· ὄχι μόνο διότι ποθεῖ καὶ ἀντιποθεῖται περισσότερο ἀπὸ ὅλους, καὶ λόγῳ τῶν φυσικῶν θεσμῶν ἄλλωστε, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ἀληθινὰ θρόνος του· ὅπου δὲ κάθεται ὁ βασιλεύς, ἐκεῖ στέκεται καὶ ὁ θρόνος.

10. ᾠσμα ᾠσμ. 6,4.

14 Τοῦτον τὸν θρόνον καὶ ὁ Ἡσαΐας μεταξὺ ἐκείνου τοῦ χερουβικοῦ χοροῦ καὶ ἔβλεπε καὶ ἔλεγεν ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον, τὸ τὰς οὐρανίους δυνάμεις ὑπερاناβεβηκὸς τῆς Θεομήτορος δηλῶν. Διὸ καὶ αὐτοὺς εἰσάγει τοὺς ἀγγέλους ἀπὸ ταύτης τὸν Θεὸν δοξάζοντας καὶ λέγοντας· «εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ». Ἰακώβ δὲ ὁ πατριάρχης δι' αἰνιγμάτων τοῦτον θεασάμενος, «ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος, εἶπεν· οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἡ οἴκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ». Δαβὶδ δὲ ἐτέρωθεν τῶν σεσωσμένων τὰ πλήθη συνάψας ἑαυτῶ, καὶ οἶόν τισι νευραῖς ἢ φθόγγοις διαφόροις, τοῖς ἐκ διαφόρου γένους εἰς μίαν πίστιν ὑπὸ τῆς ἀειπαρθένου ταύτης ἡρμοσμένοις κεκρημένος, τὸ παναρμόνιον πρὸς ὕμνον ταύτης ἀνακρούεται μέλος, «μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου, λέγων, ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος».

15 Ὅρατε πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐξομολογουμένην τῇ Μητροπαρθένῳ ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐν πεπερασμένοις ἔτεσιν, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Συνορᾶν οὖν ἔστιν ἐντεῦθεν, ὡς οὐδ' ἐκείνη λήξει διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος εὖ ποιούσα πᾶσαν κτίσιν, οὐ τὴν καθ' ἡμᾶς λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς αἰθλους καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίας. Ὅτι γὰρ σὺν ἡμῖν καὶ αὐταὶ δι' αὐτῆς μόνης μετέχουσι τε καὶ ψαύουσι Θεοῦ, τῆς ἀψαύστου φύσεως ἐκείνης. Ἡσαΐας τηλαυγῶς ἐδήλωσεν. Οὐ γὰρ ἀμέσως ἐώρακε τὸν Σεραφίμ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὸν ἀνθρακα λαβόν-

11. 7εζ. 3,12.

12. Γεν. 28,17.

14 Τοῦτον τὸν θρόνο ἔβλεπε καὶ ὁ Ἡσαΐας στὸ μέσο ἐκείνου τοῦ Χερουβικοῦ χοροῦ καὶ τὸν ἐχαρακτήριζε ὑψηλὸν καὶ ἀνασηκωμένον, δηλώνοντας τὴν ὑπέρβασιν τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀπὸ τῆ Θεομήτορα. Γι' αὐτὸ καὶ εἰσάγει τοὺς ἰδίους τοὺς ἀγγέλους νὰ δοξάζουν ἀπὸ αὐτὴν τὸν Θεὸ λέγοντας «εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἀπὸ τὸν τόπο του»¹¹. Ὁ δὲ πατριάρχης Ἰακώβ πού τὸν εἶδε διὰ μέσου αἰνιγμάτων εἶπε, «τί φοβερὸς εἶναι ὁ τόπος τοῦτος! Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ»¹². Ὁ δὲ Δαβὶδ πού συνῆψε στὸν ἑαυτό του τὰ πλήθη τῶν σωσμένων ἀπὸ ἄλλα μέρη καὶ ἐχρησιμοποίησε σὰν διάφορες χορδὲς ἢ φθόγγους τοὺς ἀπὸ διάφορα γένη προσαρμοσμένους σὲ μιᾶ πίστι ἀπὸ τὴν ἀειπάρθενη αὐτὴ, ἀνακρούει πρὸς ἐξύμνησί της τὸ παναρμόνιο μέλος, λέγοντας «θα θυμίσω τὸ ὄνομά σου σὲ κάθε γενεὰ καὶ γενεά· γι' αὐτὸ οἱ λαοὶ θα σὲ δοξολογήσουν στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»¹³.

15 Βλέπετε ὅλη τὴν κτίσιν νὰ δοξολογῇ αὐτὴ τὴν ἀειπάρθενη, καὶ ὄχι σὲ παλαιὰ ἔτη, ἀλλὰ στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Μποροῦμε ἀπὸ αὐτὸ νὰ καταλάβωμε ὅτι οὔτε ἐκείνη δὲν θὰ σταματήσῃ ποτέ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες νὰ εὐεργετῇ ὅλη τὴν κτίσιν· δὲν ἐννοῶ δὲ μόνο τὴ δική μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς αὔλεις καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίες. Ὅτι βέβαια μαζί μὲ ἡμᾶς καὶ αὐτὲς μόνο δι' αὐτῆς μετέχουν καὶ ψαύουν τὸν Θεό, τὴν ἄψαυστη ἐκείνη φύσιν, τὸ ἐδήλωσε καθαρὰ ὁ Ἡσαΐας. Διότι αὐτὸς δὲν εἶδε τὸν Σεραφίμ νὰ παίρνη ἀμέσως τὸν ἄνθρακα ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ τὸν ἐπῆρε μὲ τὴν

13. Ψαλμ. 44,19.

14 Τοῦτον τὸν θρόνον καὶ ὁ Ἡσαΐας μεταξὺ ἐκείνου τοῦ χερουβικοῦ χοροῦ καὶ ἔβλεπε καὶ ἔλεγεν ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον, τὸ τὰς οὐρανίους δυνάμεις ὑπερاناβεβηκὸς τῆς Θεομήτορος δηλῶν. Διὸ καὶ αὐτοὺς εἰσάγει τοὺς ἀγγέλους ἀπὸ ταύτης τὸν Θεὸν δοξάζοντας καὶ λέγοντας· «εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ». Ἰακώβ δὲ ὁ πατριάρχης δι' αἰνιγμάτων τοῦτον θεασάμενος, «ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος, εἶπεν· οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἡ οἴκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ». Δαβὶδ δὲ ἐτέρωθεν τῶν σεσωσμένων τὰ πλήθη συνάψας ἑαυτῶ, καὶ οἶόν τισι νευραῖς ἢ φθόγγοις διαφόροις, τοῖς ἐκ διαφόρου γένους εἰς μίαν πίστιν ὑπὸ τῆς ἀειπαρθένου ταύτης ἡρμωσμένοις κεκρημένος, τὸ παναρμόνιον πρὸς ὕμνον ταύτης ἀνακρούεται μέλος, «μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου, λέγων, ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος».

15 Ὅρατε πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐξομολογουμένην τῇ Μητροπαρθένῳ ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐν πεπερασμένοις ἔτεσιν, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Συνορᾶν οὖν ἔστιν ἐντεῦθεν, ὡς οὐδ' ἐκείνη λήξει διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος εὖ ποιούσα πᾶσαν κτίσιν, οὐ τὴν καθ' ἡμᾶς λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἀδελφούς καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίας. Ὅτι γὰρ σὺν ἡμῖν καὶ αὐταὶ δι' αὐτῆς μόνης μετέχουσί τε καὶ ψαύουσι Θεοῦ, τῆς ἀψαύστου φύσεως ἐκείνης, Ἡσαΐας τηλαυγῶς ἐδήλωσεν. Οὐ γὰρ ἄμέσως ἐώρακε τὸν Σεραφίμ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὸν ἄνθρακα λαβόν-

11. Ἰεζ. 3,12.

12. Γεν. 28,17.

14 Τοῦτον τὸν θρόνο ἔβλεπε καὶ ὁ Ἡσαΐας στὸ μέσο ἐκείνου τοῦ Χερουβικοῦ χοροῦ καὶ τὸν ἐχαρακτήριζε ὑψηλὸν καὶ ἀνασηκωμένον, δηλώνοντας τὴν ὑπέρβασι τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀπὸ τῆ Θεομήτορα. Γι' αὐτὸ καὶ εἰσάγει τοὺς ἰδίους τοὺς ἀγγέλους νὰ δοξάζουν ἀπὸ αὐτὴν τὸν Θεὸ λέγοντας «εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἀπὸ τὸν τόπο του»¹¹. Ὁ δὲ πατριάρχης Ἰακώβ πού τὸν εἶδε διὰ μέσου αἰνιγμάτων εἶπε, «τί φοβερὸς εἶναι ὁ τόπος τοῦτος! Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ»¹². Ὁ δὲ Δαβίδ πού συνῆψε στὸν ἑαυτό του τὰ πλήθη τῶν σωσμένων ἀπὸ ἄλλα μέρη καὶ ἐχρησιμοποίησε σὰν διάφορες χορδὲς ἢ φθόγγους τοὺς ἀπὸ διάφορα γένη προσαρμοσμένους σὲ μιὰ πίστι ἀπὸ τὴν ἀειπάρθενη αὐτῆ, ἀνακρούει πρὸς ἐξύμνησί της τὸ παναρμόνιο μέλος, λέγοντας «θὰ θυμίσω τὸ ὄνομά σου σὲ κάθε γενεὰ καὶ γενεά· γι' αὐτὸ οἱ λαοὶ θὰ σὲ δοξολογήσουν στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»¹³.

15 Βλέπετε ὅλη τὴν κτίσι νὰ δοξολογῇ αὐτὴ τὴν ἀειπάρθενη, καὶ ὄχι σὲ παλαιὰ ἔτη, ἀλλὰ στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Μποροῦμε ἀπὸ αὐτὸ νὰ καταλάβωμε ὅτι οὔτε ἐκείνη δὲν θὰ σταματήσῃ ποτέ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες νὰ εὐεργετῇ ὅλη τὴν κτίσι· δὲν ἐννοῶ δὲ μόνο τὴ δική μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς αὔλες καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίες. Ὅτι βέβαια μαζί μὲ ἐμᾶς καὶ αὐτὲς μόνο δι' αὐτῆς μετέχουν καὶ ψαύουν τὸν Θεό, τὴν ἄψαυστη ἐκείνη φύσι, τὸ ἐδήλωσε καθαρὰ ὁ Ἡσαΐας. Διότι αὐτὸς δὲν εἶδε τὸν Σεραφίμ νὰ παίρνη ἀμέσως τὸν ἄνθρακα ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο, ἀλλὰ τὸν ἐπῆρε μὲ τὴν

13. Ψαλμ. 44,19.

τα, ἀλλὰ διὰ τῆς λαβίδος ἔλαβε, δι' ἧς καὶ τῶν προφητικῶν ἤψατο χειλέων τὴν κάθαρσιν διδούς· τοῦτο δὲ ἦν τὸ τῆς λαβίδος ἐκείνῳ τῷ μεγάλῳ θεάματι ταυτόν, ὃ Μωϋσῆς ἐώρακε, βάτον ἐκ πυρὸς ἡμμένην καὶ μὴ καταφλεγομένην. Τίς δὲ οὐκ οἶδεν, ὡς ἡ Παρθενομήτωρ ἐκείνη τε ἡ βάτος καὶ αὕτη ἡ λαβίς ἐστιν, ἡ τὸ θεῖον πῦρ ἀπυρπολήτως συλλαβοῦσα, κἂν τούτῳ διακονήσαντος ἀρχαγγέλου τῇ συλλήψει καὶ τὸν αἶροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου δι' αὐτῆς συνάψαντος τῷ ἀνθρωπείῳ γένει καὶ διὰ τῆς ἀρρήτου συναφείας ἡμᾶς περικαθάραντος; Οὐκοῦν αὕτη μόνη μεθόριόν ἐστι κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως, καὶ οὐδεὶς ἂν ἔλθοι πρὸς Θεόν, εἰμὴ δι' αὐτῆς ὡς ἀληθῶς καταυγασθεῖη τῆς θεαυγοῦς ὡς ἀληθῶς λυχνίας· «ὁ Θεὸς γὰρ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται», φησὶν.

16 Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης αἱ ἀντιδόσεις καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς καὶ καταγώγιον τῶν ἀμφοτέρων γίνεται, μυστικῶς ἐνοικούντων καὶ ἐμπεριπατούντων τούτῳ κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐπαγγελίαν, τίς ἂν ἀγαπῶη τοῦτον μᾶλλον τῆς μητρὸς, ἢ μὴ ὅτι μονογενῆ τοῦτον, ἀλλὰ καὶ μόνη γεγέννηκεν ἀσυνδυάστως, ὡς εἶναι ταύτη τὸ φίλτρον διπλάσιον, μὴ συμμεριζομένου τοῦ κοινωνήσαντος; Τίς δ' ἂν ἀγαπηθεῖη τῆς μητρὸς μᾶλλον ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς, καὶ ταῦτα προελθόντος ἐκ μόνης ἀρρήτως ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων, ὡσπερ καὶ πρὸ αἰώνων ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς; Πῶς δ' ἂν οὐ πολυπλασιασθεῖη πρὸς τῇ πρεπούσῃ

λαβίδα, με την οποία ἤγγισε καὶ τὰ προφητικὰ χεῖλη δίδοντας κάθαροι· ἦταν δὲ τὸ φαινόμενο τοῦτο τῆς λαβίδος τὸ ἴδιο μ' ἐκεῖνο τὸ μεγάλο θέαμα, τὸ ὁποῖο εἶδε ὁ Μωϋσῆς, τὴν βάτο πού ἦταν ἀναμμένη ἀλλὰ δὲν καταφλεγόταν¹⁴. Ποιὸς δὲν γνωρίζει ὅτι ἡ Παρθενομήτωρ εἶναι ἐκείνη ἡ βάτος καὶ αὐτὴ ἡ λαβίδα, πού συνέλαβε ἀπυρπολήτως τὸ θεῖο πῦρ, ἀφοῦ σ' αὐτὸ ὑπηρέτησε ὁ ἀρχάγγελος κατὰ τὴ σύλληψι καὶ συνῆψε δι' αὐτῆς τὸν αἶροντα τὴν ἀμαρτία τοῦ κόσμου μετὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ μᾶς ἐκαθάρισε μετὰ τὴν ἄρρητη συνάφεια; Ἐπομένως μόνο αὐτὴ εἶναι μεθόριο τῆς κτιστῆς καὶ ἄκτιστης φύσεως, καὶ κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Θεό, ἐκτὸς ἐὰν καταυγασθῇ ἀληθινὰ ἀπὸ τῆ θεόλαμπρῆ ἀληθινὰ λυχνία· «διότι στὸ μέσο της εἶναι ὁ Θεός, καὶ δὲν θὰ σαλευθῇ», λέγει¹⁵.

16 Ἄν δὲ οἱ ἀνταποδόσεις εἶναι κατὰ τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ αὐτὸς πού ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα του καὶ γίνεται καταγώγιο καὶ τῶν δύο αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐνοικοῦν μυστικῶς καὶ διαμένουν μέσα σ' αὐτὸν κατὰ τὴ δεσποτικὴ ἐπαγγελία, ποιὸς θ' ἀγαποῦσε τοῦτον περισσότερο ἀπὸ τὴν μητέρα, ἢ ὁποῖα ὄχι μόνο μονογενῆ τὸν ἐγέννησε, ἀλλὰ καὶ μόνη της αὐτὴ χωρὶς ἀνδρική ἔνωσι, ὥστε νὰ εἶναι τὸ φίλτρο της διπλάσιο, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει σύζυγος πού ἐνώθηκε μετὰ αὐτὴν γιὰ νὰ τὸ μοιρασθῇ; Ποιὸς θὰ μπορούσε ν' ἀγαπηθῇ ἀπὸ τὸν μονογενῆ περισσότερο τῆς μητρός, καὶ μάλιστα προελθόντα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες ἀρρήτως, ἀπὸ μόνην αὐτήν, ὅπως πρὸ αἰῶνων ἀπὸ μόνον τὸν Πατέρα; Πῶς δὲ δὲν θὰ πολλαπλασιαζόταν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρέπουσα διάθεσι καὶ ἡ ὀφειλομένη

15. Ψαλμ. 45,5.

διαθέσει καὶ τὰ τῆς ὀφειλομένης ἐκ νόμων πρὸς αὐτὴν τιμῆς παρὰ τοῦ πληρῶσαι τὸν νόμον κατελθόντος;

17 Ὡσπερ οὖν δι' αὐτῆς μόνης πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημήσας ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, πᾶσιν ὧν ἀθέατος πρὸ ταύτης, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἄληκτον αἰῶνα πᾶσα φωτοφανείας θείας πρόοδος καὶ πᾶσα μυστηρίων θείων ἀποκάλυψις καὶ πᾶσα πνευματικῶν ἰδέα χαρισμάτων ἅπασιν ἀχώρητος χωρὶς αὐτῆς. Αὕτη δὲ πρώτη δεχομένη τὸ διὰ πάντων ἦκον πλήρωμα τοῦ τὰ σύμπαντα πληροῦντος, καθίστησι τοῖς πᾶσι χωρητόν, νέμουσα πρὸς δύναμιν ἐκάστω κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου καθαρότητος, ὥστε ταύτην εἶναι καὶ ταμεῖον καὶ πρῦτανιν τοῦ πλούτου τῆς θεότητος.

18 Ἐπεὶ γὰρ καὶ τοῦτο νόμιμον αἰώνιον ἐν οὐρανοῖς, διὰ τῶν μειζόνων τοὺς ἐλάττονας μετέχειν τοῦ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος ἰδρυμένου, μείζων δ' ἀσυγκρίτως ἀπάντων ἡ Παρθενομήτωρ, δι' αὐτῆς μεθέξουσιν ὅσοι δὴ μεθέξουσι Θεοῦ, καὶ αὐτὴν εἴσονται τοῦ ἀχωρήτου χώραν ὅσοι δὴ γινώσκουσι Θεόν, καὶ αὐτὴν ὑμνήσουσι μετὰ Θεὸν ὅσοι τὸν Θεὸν ὑμνοῦσιν. Αὕτη καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς αἰτία καὶ τῶν μετ' αὐτὴν προστάτις καὶ τῶν αἰωνίων πρόξενος. Αὕτη τῶν προφητῶν ὑπόθεσις, τῶν Ἀποστόλων ἀρχή, τῶν μαρτύρων ἐδραίωμα, τῶν διδασκάλων κρηπίς. Αὕτη τῶν ἐπὶ γῆς ἡ δόξα, τῶν κατ' οὐρανὸν ἡ τερπνότης, τὸ πάσης τῆς κτίσεως ἐγκαλλώπισμα. Αὕτη καταρχὴ καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν. Αὕτη παντὸς ἀγίου κορυφὴ καὶ τελείωσις.

19 Ὡ Παρθένε θεία καὶ νῦν οὐρανία, πῶς σου τὸ πᾶν ἐξείπω; Πῶς σε δοξάσω τὸν τῆς δόξης θησαυρόν; Σοῦ καὶ μνήμη μόνον

τιμὴ πρὸς αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους ἀπὸ τὸν κατελθόντα νὰ πληρώσῃ τὸν νόμο;

17 Ὅπως λοιπὸν, ἀφοῦ μόνον δι' αὐτῆς ἐπεδήμησε πρὸς ἡμᾶς, ἐφανερώθηκε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ συναναστράφηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν ἦταν ἀθέατος ἐπὶ τῆς γῆς, ἔτσι καὶ στὸν μελλοντικὸ ἀτελεύτητο αἰῶνα κάθε πρόοδος θείας φωτοφανείας καὶ κάθε ἀποκάλυψις θείων μυστηρίων καὶ κάθε ἰδέα πνευματικῶν χαρισμάτων χωρὶς αὐτὴν εἶναι γιὰ ὅλους ἀδύνατη. Αὐτὴ δέ, δεχομένη πρώτη τὸ πλήρωμα τοῦ πληροῦντος τὰ σύμπαντα ποὺ διήκει διὰ μέσου ὄλων, τὸ καθιστᾷ χωρητὸ σὲ ὅλους, κατανέμοντας στὸν καθένα κατὰ τὴ δύναμί του σύμφωνα μὲ τὴν ἀναλογία καὶ τὸ μέτρο τῆς καθαρότητός του, ὥστε αὐτὴ νὰ εἶναι ταμεῖο καὶ πρῦτανις τοῦ πλούτου τῆς θεότητος.

18 Ἐπειδὴ δὲ στοὺς οὐρανοὺς εἶναι καὶ τοῦτο αἰώνιος θεσμός, τὸ νὰ μετέχουν δηλαδὴ διὰ τῶν μεγαλυτέρων οἱ μικρότεροι τοῦ εὐρισκομένου πέρα ἀπὸ τὸν ὄντα, μεγαλύτερη δὲ ἀπὸ ὅλους εἶναι ἡ Παρθενομήτωρ, διὰ μέσου αὐτῆς θὰ μετάσχουν, ὅσοι μετάσχουν βέβαια, τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴν θὰ ὑμνήσουν μετὰ τὸν Θεὸ ὅσοι ὑμνοῦν τὸν Θεό. Αὐτὴ εἶναι καὶ τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὴν αἰτία καὶ τῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν προστάτις καὶ πρόξενος τῶν αἰωνίων. Αὐτὴ εἶναι θέμα τῶν προφητῶν, ἀρχὴ τῶν Ἀποστόλων, ἐδραῖωμα τῶν μαρτύρων, κρηπὶς τῶν διδασκάλων. Αὐτὴ εἶναι ἡ δόξα τῶν ἐπὶ γῆς, ἡ τερπνότης τῶν εὐρισκομένων στὸν οὐρανό, τὸ ἐγκαλλώπισμα ὅλης τῆς κτίσεως. Αὐτὴ εἶναι ἀρχὴ καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν. Αὐτὴ εἶναι κορυφὴ καὶ τελείωσις κάθε ἀγίου.

19 Ὡ Παρθένε θεία καὶ τώρα οὐρανία, πῶς νὰ περιγράψω ὅλα τὰ προσόντα σου; Πῶς νὰ σὲ δοξάσω, τὸν θησαυρὸ τῆς

ἠγίασε τὸν χρώμενον· πρὸς σὲ καὶ νεῦσις μόνον διαυγέστερον ἐποίησε τὸν νοῦν πρὸς ὕψος εὐθύς ἀναλαβοῦσα θεῖον· διὰ σοῦ τρανοῦται τὸ τῆς διανοίας ὄμμα· διὰ σοῦ καταλάμπεται τὸ πνεῦμα θείου Πνεύματος ἐπιδημία· ταμιουῆχος γὰρ ἐγένου καὶ περιοχὴ χαρίτων· οὐχ ἵνα παρὰ σευατῆ κατάσχησ, ἀλλ' ἵνα τὰ σύμπαντα πληρώσης χάριτος. Ὁ γὰρ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν ταμίας τῆς διανομῆς ἐνεκεν ἐπιτροπεύει· τί γὰρ δὴ καὶ κατάκλειστον ποιήσειε τὸν ὄλβον μὴ μειούμενον;

20 Μετάδος οὖν πλουσίως παντὶ τῷ σῶ λαῶ, τῷ σῶ κλήρῳ τούτῳ, τοῦ σοῦ ἐλέους καὶ τῶν σῶν χαρίτων, ᾧ Δέσποινα. Δὸς λύσιν τῶν κατεχόντων δεινῶν. Ὁρᾶς ὅσοις καὶ ὁποίοις κατατρυχόμεθα, καὶ ἰδίῳις καὶ ἀλλοτριῳις, καὶ τοῖς ἐξωθεν καὶ τοῖς ἐνδοθεν. Πάντα τῆ σῆ δυνάμει μετασκεύασον ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τοὺς μὲν ἐντὸς καὶ ὁμοφύλους πρὸς ἀλλήλους ἐξημεροῦσα, τοὺς δὲ θηρῶν ἀγρίων δίκην ἐξωθεν ἐπεμβαίνοντας ἀπελαύνουσα. Ἀντιμέτρησον τοῖς ἡμετέροις πάθεσι τὴν σὴν ἐπικουρίαν καὶ ἰατρείαν, νέμουσα καὶ ψυχαῖς καὶ σώμασι δαψιλῆ τὴν χάριν, καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκῆ· κἂν μὴ χωρῶμεν, χωρητικωτέρους ἔργασαι, καὶ οὕτως ἐπιμέτρησον ἵνα τῆ σῆ χάριτι σωζόμενοί τε καὶ δυναμούμενοι, δοξάζωμεν τὸν ἐκ σοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα προαιώνιον Λόγον σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί, καὶ τῷ ζωοποιῶ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

δόξας; Σοῦ καὶ ἡ μνήμη μόνο ἀγιάζει αὐτὸν ποὺ τὴν χρησιμοποιοεῖ· πρὸς ἐσένα καὶ μόνη ἡ κλίσις καθιστᾷ τὸν νοῦ καθαρώτερο, ἀναλαμβάνοντάς τον ἀμέσως πρὸς θεῖο ὕψος· διὰ σοῦ τρανώνεται τὸ βλέμμα τῆς διανοίας· διὰ σοῦ καταλάμπεται τὸ πνεῦμα μὲ τὴν ἐπιδημία τοῦ θείου Πνεύματος· διότι ἔγινες ταμιοῦχος καὶ χῶρος χαρίτων· ὄχι γιὰ νὰ τίς κρατήσης κοντὰ σου, ἀλλὰ γιὰ νὰ γεμίσης τὰ σύμπαντα μὲ χάρι. Διότι ὁ ταμίας τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν ἐπιτροπεύει γιὰ τὴν διανομή· γιὰ ποιὸ λόγο ἄλλωστε νὰ κατακλείση τὸν πλοῦτο, ἀφοῦ δὲν μειώνεται;

20 Μετάδωσε λοιπὸν πλούσια στὸ λαό σου, σ' αὐτὸν τὸν κλῆρο σου, τὸ ἔλεός σου καὶ τὰ χαρίσματά σου, ὦ Δέσποινα. Δῶσε λύσι τῶν δεινῶν ποὺ μᾶς κατέχουν. Βλέπεις ἀπὸ πόσα καὶ ποιά δεινὰ κατατροχόμαστε, καὶ δικά μας καὶ ξένα, καὶ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ. Μετάτρεψέ τα ὅλα πρὸς τὸ καλύτερο μὲ τὴ δύναμί σου, τοὺς μὲν εὕρισκομένους μέσα καὶ ὁμοφύλους ἐξημερώνοντας πρὸς ἀλλήλους, τοὺς δὲ ἐπιτιθεμένους ἀπ' ἔξω σὰν ἄγρια θηρία ἀποκρούοντας. Φέρε τὴν βοήθεια καὶ θεραπεία σου ὡς ἀντίμετρο στὰ πάθη μας, κατανέμοντας καὶ στὶς ψυχές καὶ στὰ σώματα πλουσία τὴ χάρι, καὶ πρὸς ὅλα διαρκῆ. Κι' ἂν δὲν τὴν χωροῦμε, κάνε μας χωρητικωτέρους, καὶ κανόνισε τὸ μέτρο κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε, σωζόμενοι καὶ δυναμούμενοι ἀπὸ τὴ χάρι σου, νὰ δοξάζωμε τὸν προαιώνιο Λόγο ποὺ ἐσαρκώθηκε ἀπὸ σένα γιὰ μᾶς μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνες. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Η'

**ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΩΘΙΝΟ
ΟΠΟΥ ΕΚΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ
ΤΟ ΘΕΙΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ
ΝΑ ΣΩΣΗ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ
ΑΝ ΔΕΝ ΣΠΕΥΔΗ ΝΑ ΤΗΡΗ ΤΙΣ ΘΕΙΕΣ ΕΝΤΟΛΕΣ**

ΟΜΙΛΙΑ ΛΗ'

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΩΘΙΝΟΝ

ΕΝ ΗΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΟΥΚ ΑΡΚΕΙ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

ΣΩΣΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΙ ΜΗ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΙΝ ΕΧΕΙΝ ΣΠΕΥΔΕΙ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ

1

πρὸ τῶν ὄντων ὧν καὶ τὰ ὄντα ἐκ μὴ ὄντων ποιήσας δι' ἀγαθότητα ἐν πᾶσιν ἐστίν, εἰ καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα ἐστίν. Ἦν οὖν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πρὸ τοῦ παραγενέσθαι διὰ σαρκός, ἀλλ' οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ὁ κόσμος, ἐπεὶ οὐκ ἠθέλησαν· ὅσοι γὰρ ἠθέλησαν, καὶ ἐπέγνωσαν. Διὸ οἱ μὲν ἐπιγνόντες καὶ προσελήφθησαν, οἱ δὲ μὴ ἐπιγνόντες, ἐγκατε-

λείφθησαν, ὡς καὶ Παῦλὸς φησιν, ὁ καὶ θελήσας καὶ θεληθεὶς καὶ καταλαβεῖν σπεύδων, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθη ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, γράφων περὶ τῶν Ἑλλήνων· «ἐπεὶ οὐκ

ΟΜΙΛΙΑ 38

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΩΘΙΝΟ¹

ΟΠΟΥ ΕΚΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ΤΟ ΘΕΙΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ
ΝΑ ΣΩΣΗ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΑΝ ΔΕΝ ΣΠΕΥΔΗ ΝΑ ΤΗΡΗ ΤΙΣ ΘΕΙΕΣ ΕΝΤΟΛΕΣ

ὁτός ποῦ ὑπῆρχε πρὸ τῶν ὄντων καὶ ἀπὸ ἀγαθότητα κατεσκεύασε τὰ ὄντα ἀπὸ μὴ ὄντα εὐρίσκεται σὲ ὄλα, ἂν καὶ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ ὄλα. Ἦταν στὸν κόσμον λοιπὸν ἀκόμη καὶ πρὶν ἔλθῃ σ' αὐτὸν σαρκικᾶ, ἀλλὰ ὁ κόσμος δὲν τὸν ἀνεγνώρισε, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε· ἐνῶ ὄσοι θέλησαν, τὸν ἀνεγνώρισαν.

Γι' αὐτὸ ὄσοι τὸν ἀνεγνώρισαν προσελήφθησαν, ὄσοι ὄμως δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἐγκαταλείφθησαν, ὄπως λέγει ὁ Παῦλος, ποῦ καὶ θέλησε κι' ἐθελήθηκε καὶ ἔσπευσε νὰ προφθάσῃ, γι' αὐτὸ καὶ καταλήφθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ τὸν Κύριό μας, γράφοντας γιὰ τοὺς

έδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν». Οἱ μὲν οὖν μὴ θελήσαντες, μηδὲ ἐπιγνότες, οὗτοι καὶ ὅσοι κατ' αὐτούς· οἱ δὲ πρὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως αὐτὸν ἐπιγνόντες, τίνες; Πολλοί· καὶ σχεδὸν πρὸ πάντων καὶ ὑπὲρ πάντα ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ διὸ καὶ προσελήφθησαν δικαίως ὑπὸ Θεοῦ.

- 2 Καὶ οὐχ οὗτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπ' αὐτῶν ἅπαν γένος, ὡς καὶ λαὸν Θεοῦ τούτους εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ γένος – ὡ τῆς ἀφάτου μεγαλοδωρεᾶς!– ὕστερον τελέσαι Θεοῦ. Δεῖσαν γὰρ αὐτῷ διὰ σαρκὸς ἐπιφανῆναι τῷ κόσμῳ, οὐ μόνον παρ' αὐτῶν ταύτην ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς προηγουμένως ἦλθε, καθάπερ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φησὶν· «οὐκ ἦλθον εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ»· ἰδὼν γὰρ ἐκπεσόντας τῆς πατρῴας ἐκείνης εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς καὶ τὴν αὐτοῦ γνῶσιν ἀπωσαμένους, παριδεῖν οὐκ ἠνέσχετο διὰ τοὺς εὐσεβήσαντας αὐτῶν πατέρας, ἀλλὰ κλίνας οὐρανοὺς κατήλθεν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ τούτοις συναναστρεφόμενος καὶ λέγων καὶ πράττων τὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐχ ἀπλῶς ταῦτα λέγων καὶ πράττων, ἀλλὰ καὶ ταῖς εἰς αὐτοὺς θεοπρεπέσιν εὐεργεσίαις ἐπιδαψιλευόμενος, καθαίρων τοὺς ἐν αὐτοῖς λεπρούς, φωτίζων τοὺς ἐν αὐτοῖς τυφλοὺς, σφίγγων τοὺς παραλύτους, ἀνορθῶν τοὺς συγκεκυφότας, τῶν δαιμονώντων ἀπελαύων τοὺς δαίμονας καὶ πᾶσαν ἀπλῶς νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ μανίαν ἰώμενος, καὶ νεκροὺς πρὸς ζωὴν ἐπανάγων μόνῳ προστάγματι.

Ἕλληνες σοφούς· «ἐπειδὴ δὲν ἐφρόντισαν νὰ ἔχουν ἐπίγνωσι τοῦ Θεοῦ, τοὺς παρέδωσε ὁ Θεὸς σὲ ἀδόκιμο νοῦ»². Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποὺ δὲν θέλησαν καὶ δὲν ἐπέγνωσαν, αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ σύμφωνοι μὲ αὐτούς. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ τὸν ἐπέγνωσαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησι, ποιοὶ ἦσαν; Πολλοὶ καὶ θὰ ἔλεγα πρὶν ἀπὸ ὅλους ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ· γι' αὐτὸ καὶ δικαίως προσελήφθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτοί, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρο τὸ ἀπὸ αὐτοὺς γένος, ὥστε αὐτοὶ νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζονται λαὸς Θεοῦ καὶ – τί ἀπερίγραπτη μεγαλοδωρεά!– ὕστερα νὰ καταστή γένος Θεοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἐχρειάσθηκε νὰ ἐμφανισθῆ στὸν κόσμον μὲ σάρκα, ὄχι μόνο τὴν ἔλαβε ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτούς ἦλθε ἀρχικά, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὰ εὐαγγέλια· «δὲν ἦλθα παρὰ μόνο στὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ γένους τοῦ Ἰσραήλ»³. Ὅταν πραγματικὰ τοὺς εἶδε νὰ ἔχουν ἐκπέσει ἀπὸ ἐκείνη τὴν πατρῶα εὐσέβεια καὶ ἀρετὴ καὶ νὰ ἔχουν ἀπορρίψει τὴ γνῶσι του, δὲν ἐβάστασε νὰ τοὺς παραβλέψη ἐξ αἰτίας τῶν εὐσεβῶν πατέρων τους, ἀλλὰ κλίνοντας τοὺς οὐρανοὺς κατέβηκε· ἀπέκτησε τὴ μορφή ἀνθρώπων, συναναστράφηκε αὐτούς, ἀλλὰ ἔλεγε καὶ ἔπραττε τὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄχι ἀπλῶς ἔλεγε κι' ἔπραττε αὐτά, ἀλλὰ καὶ τοὺς προσέφερε πλουσιοπάροχα τὶς θεοπρεπεῖς εὐεργεσίαις, καθαρίζοντας τοὺς λεπτρούς των, φωτίζοντας τοὺς τυφλοὺς των, στερεώνοντας τοὺς παραλύτους, ἀνορθώνοντας τοὺς κυφούς, ἀποδιώκοντας τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, γενικῶς θεραπεύοντας κάθε νόσο καὶ κάθε ἀσθένεια καὶ μανία, καὶ ἐπαναφέροντας μὲ μόνο τὸ πρόσταγμα νεκροὺς στὴ ζωὴ.

3. Ματθ. 15,24.

3 Ὡς δὲ ἐκεῖνοι τοῦτον οὐ μόνον ἀπόσαντο, τὸν εἰς τὰ ἴδια ἐλθόντα εὐεργέτην οἱ ἴδιοι, ἀλλ' ἵνα τὸ τελευταῖον εἶπω, καὶ θανάτῳ παρέδωκαν, καὶ θανάτῳ σταυρικῷ, βαβαὶ τῆς ἀπονοίας, ὡς ἀντίθεον τὸν ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς διὰ σαρκὸς ἐπιφανέντα Θεόν, ἐγκατελείφθησαν καὶ αὐτοὶ δικαίως καὶ ἀπεβλήθησαν παρὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος, «ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος». Καὶ ἡ τούτων ἀποβολὴ καταλλαγὴ κόσμου γέγονε, καὶ ἠλεήθημεν ἡμεῖς τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, μᾶλλον δέ, («ὦ βάθους πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ!»), ἵνα πάλιν κατὰ τὸν ἀπόστολον εἶπω, «συνέκλεισεν ὁ Θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπειθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ».

4 Εὐαγγελιζομένου γὰρ ἠκούσαμεν ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, ὅτι «οἱ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίστασαν»· ἀλλὰ προσελθόντος τοῦ Κυρίου καὶ ὁμιλήσαντος αὐτοῖς, κάκεῖνοι ἐβεβαιώθησαν. «Προσελθῶν» γάρ, φησὶν, «αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη». Τοῦτό ἐστι, δι' ὃ πρὸ μικροῦ τὸ ἀποστολικὸν ἔλεγον ἐκεῖνο, ὅτι ἡ ἀποβολὴ τῶν Ἰουδαίων καταλλαγὴ κόσμου γέγονε, καὶ ἠλεήθημεν ἡμεῖς τῇ τούτων ἀπειθείᾳ. Ὁ γὰρ πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητὰς λέγων πρότερον, «εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε, πορεύθητε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπωλότα οἴκου Ἰσραὴλ», οὗτος νῦν, «πορευθέντες», φησί, «μα-

4. Ματθ. 23,38.

5. Ρωμ. 11,32.

3 Ὅταν δὲ ἐκεῖνοι ὄχι μόνο τὸν ἀπέκρουσαν, οἱ δικοί του τὸν εὐργέτη πὺ ἦλθε στὰ δικά του, ἀλλὰ γιὰ νὰ εἰπῶ τὸ τελευταῖο, καὶ παρέδωσαν σὲ θάνατο, καὶ μάλιστα σταυρικὸ θάνατο – τί εἶδους μανία!– ὡς ἀντίθεο τὸν Θεὸ πὺ ἐμφανίσθηκε σ' αὐτοὺς σαρκικὰ γιὰ χάρι τους, ἐγκαταλείφθηκαν κι' αὐτοὶ δικαίως καὶ ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ αὐτὸν πὺ τοὺς εἶπε, «ίδού, ὁ οἶκος σας ἀφήνεται ἔρημος»⁴. Καὶ ἡ ἀπόρριψις τούτων ἐσήμανε τὴν καταλλαγὴ τοῦ κόσμου, κι' ἐλεηθήκαμε ἡμεῖς μὲ τὴν ἀπειθεία τούτων, μᾶλλον δὲ («τί βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ!»), γιὰ νὰ ὁμιλήσω πάλι σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου, «περιέκλεισε ὁ Θεὸς τοὺς πάντας σὲ ἀπειθεία, γιὰ νὰ ἐλεήση τοὺς πάντας»⁵.

4 Πραγματικὰ πρὸ ὀλίγου ἀκούσαμε τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο, ὅτι «οἱ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν στὴ Γαλιλαία, στὸ ὄρος πὺ τοὺς ὤρισε ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅταν τὸν εἶδαν, ἄλλοι μὲν τὸν προσεκύνησαν, ἄλλοι δὲ ἐδίστασαν· ἀλλὰ, ὅταν προσῆλθε ὁ Κύριος καὶ τοὺς ὠμίλησε ἐπείσθησαν καὶ αὐτοί. Διότι, λέγει, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε ὁ Ἰησοῦς, τοὺς ὠμίλησε ὡς ἐξῆς· μοῦ ἐδόθηκε κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ· πηγαίνετε ἐκπαιδεύσετε ὅλα τὰ ἔθνη»⁶. Τοῦτο εἶναι πὺ μὲ ἀφορμὴ τοῦ ἔλεγα ἐκεῖνο τὸ ἀποστολικὸ ὅτι ἡ ἀπόρριψις τῶν Ἰουδαίων ἐγινε καταλλαγὴ τοῦ κόσμου καὶ μὲ τὴν ἀπειθείά τους ἐλεηθήκαμε ἡμεῖς. Ἐκεῖνος δηλαδὴ πὺ ἔλεγε πρῶτύτερα «νὰ μὴ προχωρήσετε σὲ ὁδὸ ἐθνικῶν καὶ νὰ μὴ εἰσέλθετε σὲ πόλι Σαμαρειτῶν, ἀλλὰ νὰ μεταβῆτε μᾶλλον πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ γένους τοῦ Ἰσραὴλ»⁷, αὐτὸς τῶρα λέγει «πηγαίνετε νὰ ἐκπαιδεύσετε ὅλα τὰ ἔθνη».

6. Ματθ. 28,16.

7. Ματθ. 10,5.

θητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη». Καὶ γὰρ ἡμῶν ἀπειθησάντων πρότερον καὶ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ὄντα καὶ διὰ τῆς εὐκοσμίας τῶν ὄντων κηρυττόμενον Θεὸν μὴ ἐπιγνῶναι θελησάντων, τοῖς εὐπειθῶς ἐπιγνοῦσι δικαίως ὁ Κύριος δι' ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν προφητῶν αὐτοῦ διελέγετο. Νῦν δὲ κάκεινων ἀπειθησάντων, οὐδὲν τῆ δικαιοκρισίᾳ τοῦ Θεοῦ προσίσταται πρὸς τὸ καὶ ἡμᾶς ἐλεηθῆναι, καὶ διὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων αὐτῷ μαθητευθῆναι. Καὶ τάχα τοῦτό ἐστι τό, «ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς», ὡς τῆς θείας δικαιοκρισίας μὴ ἐφιεΐσης πρότερον ἐπίσης τοῖς πειθομένοις καὶ τοὺς ἀπειθεῖς ἡμᾶς ἐλεεῖσθαι, καὶ προσκαλεῖσθαι πρὸς τὰ οὐράνια.

5 Νῦν δὲ τῶν μὲν πρότερον, τῶν δὲ ὕστερον, ἀμφοτέρων δὲ καὶ πάντων συγκεκλεισμένων εἰς ἀπείθειαν, κατ' οἰκείαν ἐξουσίαν δεδομένην παρὰ τῆς οἰκείας δικαιοκρισίας, οὐς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ἠλέησεν. Ἡθέλησε δὲ καὶ ἠλέησεν ἡμᾶς τοὺς ἐξ ἔθνῶν, μᾶλλον δὲ πάντας, ἐπεὶ καὶ πάντων ἐστὶ Θεός. Τὴν μὲν γὰρ τοῦ ἐλέους ἀρχὴν ἀφ' ἡμῶν ἠθέλησε ποιήσασθαι νῦν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν νῦν ἀπειθησάντων. Οὐκ ἀπεστράφη δὲ τελέως οὐδ' ἐκείνους· ἀνέωκται γὰρ κάκεινοῖς δι' ἡμῶν ἡ θύρα τῆς σωτηρίας, εἴπερ βούλοιντο, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τῆ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ προσιόντας προσδέχεται ἀσμένως. Οὐ γὰρ ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν, ἀλλ' ἵνα τῷ αὐτῶν παραπτώματι τοῖς πρότερον ἀπειθήσασιν ἡμῖν ἡ σωτηρία προσγένηται, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν ὁμοίαν ἐφελκύσασθαι σωτηρίαν, εἴ γε μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκόντες μύουσι καὶ τὰ ὦτα βύουσιν, ἵνα μὴ ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες καὶ πιστεύσαντες σωθῶσι. Καὶ παραπλήσιόν τι

Πραγματικά, ἐπειδὴ ἐμεῖς ἀπειθήσαμε προηγουμένως καὶ δὲν ἠθελήσαμε νὰ ἀναγνωρίσωμε τὸν Θεό, τὸν εὐρισκόμενον στὸν κόσμον καὶ κηρυττόμενον διὰ τῆς εὐκοσμίας τῶν ὄντων, δικαίως ὁ Κύριος διαλεγόταν πρὸς τοὺς εὐπειθῶς ἀναγνωρίσαντας καὶ μόνος του καὶ διὰ τῶν προφητῶν του. Τώρα ὅμως ποὺ ἀπείθησαν κι' ἐκεῖνοι τίποτε δὲν ἀντιβαίνει στὴ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ νὰ ἐλεηθοῦμε κι' ἐμεῖς καὶ νὰ γίνωμε μαθηταὶ του διὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων. Καὶ τοῦτο εἶναι ἴσως τὸ «μοῦ δόθηκε κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ», ἀφοῦ ἡ θεία δικαιοκρισία προηγουμένως δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐλεηθοῦμε κι' ἐμεῖς οἱ ἀπειθεῖς ἐξ ἴσου μὲ τοὺς εὐπειθεῖς, καὶ νὰ προσκληθοῦμε στὰ οὐράνια.

Τώρα ὅμως, ἄλλοι προηγουμένως καὶ ἄλλοι ἀργότερα, εἴμαστε κι' οἱ δυὸ ομάδες καὶ ὅλοι μαζί περικλεισμένοι σὲ ἀπείθεια, σύμφωνα μὲ τὴν δικὴ του ἐξουσία δοσμένη ἀπὸ τὴν δικαιοκρισία του, ὁ Θεὸς ἐλέησε ὅποιους ἠθέλησε. Ἡθέλησε δὲ κι' ἐλέησε ἐμᾶς τοὺς ἀπὸ τὰ ἔθνη, μᾶλλον δὲ ὅλους, διότι εἶναι Θεὸς ὅλων. Τὴν μὲν ἔναρξιν τοῦ ἐλέους ἠθέλησε νὰ κάμῃ τώρα ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀπείθησαν τώρα. Δὲν ἀπεστράφηκε δὲ τελείως οὔτε ἐκείνους· διότι διὰ μέσου ἡμῶν ἀνοίχθηκε καὶ γιὰ ἐκείνους ἡ θύρα τῆς σωτηρίας ἂν θὰ ἠθελαν, καὶ δέχεται εὐχαρίστως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αὐτοὺς στὴν ἐκκλησία μας. Δὲν ἔπταισαν ἄλλωστε γιὰ νὰ πέσουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρασχεθῆ διὰ τοῦ παραπτώματός των ἡ σωτηρία σ' ἐμᾶς ποὺ ἀπειθήσαμε προηγουμένως, ὥστε νὰ τοὺς παρακινήσωμε σὲ ζήλεια καὶ νὰ τοὺς προσελκύσωμε σὲ παρομοίαν σωτηρία, ἂν δὲν κλείουν ἐκουσίως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ δὲν σφραγίζουν τὰ αὐτιά, γιὰ νὰ μὴ σωθοῦν βλέποντας καὶ ἀκούοντας καὶ πιστεύοντας. Συνέβηκε κάτι παρόμοιο μὲ τὸ ἐξῆς· σὰν νὰ κα-

γέγονεν, ὡσπερ ἂν εἴ τις σκεῦος ἐν ἑαυτῷ πηγὴν ἐλαίου φέρον ἐπὶ θάτερα παρασκευάσει νεύειν· τὸ δέ, δασιλὲς τὸ ρεῦμα ἀφιέν, οὐ τὸ πρὸς ὃ νεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἕτερον πλημμυρῆσαν κατακλύσει μέρος· ἢ γὰρ ἐπὶ τοῦ προσκυνητοῦ σώματος ἄβυσσος τῶν θείων οἰκτιρμῶν ἐπὶ τὰ ἔθνη νεύσασα, οἷον τῶν Ἰουδαίων ὠθησάντων, οὐ τῶν ἔθνῶν μόνον τοὺς πιστεύσαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων συμπεριέλαβεν.

6 «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς». Ἔστι καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νοῆσαι τοῦτο· ἦν γὰρ ἐξουσίαν ὡς Θεὸς ἐξ αἰδίου εἶχε, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸ ὑπερουράνιον ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, νῦν λαμβάνει ὡς ἄνθρωπος. Ἐδόθη μοι τοίνυν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντι, φησί, πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Οὐκέτι βασιλεύει τῆς σαρκὸς ὁ θάνατος· τὸ γὰρ θνητὸν αὐτῆς ὑπὸ τῆς ζωῆς ἐν ἐμοὶ κατεπόθη. Οὐκέτι τελευτὴ καὶ τελεία λῆξις ὁ θάνατος· ἢ γὰρ ἀθάνατος ζωῆ τοῦτον ἐν ἐμοὶ διεδέξατο, καὶ δι' ἐμοῦ πάντες οἱ θανόντες εἰς ζωὴν αἰώνιον μεταβήσονται. Οὐκέτι καθέξει τὰ σώματα τῶν θανόντων ἐπὶ γῆς ὁ θάνατος· ἐγὼ γὰρ τὸ γηγενὲς ἐμὸν σῶμα τοῖς ἐν οὐρανοῖς ἐνθρονίσω καὶ σὺν αὐτῷ τῶν οὐρανῶν βασιλεύων ἐλεύσομαι πάλιν καὶ κρινῶ πᾶσαν τὴν γῆν ὡς τοῦ παντὸς βασιλεύς. Καὶ τοὺς μὲν ἀξίους τῆς γῆς ἐν αὐτῇ καταλείψω, τοὺς δὲ δικαιοθέντας μετὰ τῶν οἰκείων σωμάτων εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψομαι καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν αὐτοῖς χαρίσομαι. «Πορευθέντες νῦν», φησί, «μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη», βαπτίζοντες καὶ διδάσκοντες αὐτούς. Καὶ τοῦτο τῆς ἐξουσίας ἦν ἔλαβεν· οὐ γὰρ εἶπε διδάσκετε μόνον, ἀλλὰ καὶ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. Τὸ μὲν γὰρ διδάσκειν μόνον τῶν Ἀποστόλων ἦν τελούν-

νονίση κάποιος ἓνα δοχεῖο πού ἔχει μέσα του πηγὴ μὲ λάδι νὰ χυθῆ πρὸς τὴ μία πλευρά· αὐτὸ ὅμως, ἀφήνοντας ἄφθονη τὴν ροή, δὲν ρέει μόνο πρὸς ἐκεῖνο πού κλίνει, ἀλλὰ πλημμυρώντας γεμίζει καὶ τὸ ἄλλο μέρος. Πραγματικὰ στὴν περίπτωσι τοῦ προσκυνητοῦ σώματος ἢ ἄβυσσος τῶν θείων οἰκτιρμῶν κλίνοντας πρὸς τοὺς ἐθνικούς, σὰν νὰ τὴν ἀπώθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, συμπεριέλαβε τοὺς πιστοὺς ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

«Μοῦ ἐδόθηκε κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ». Εἶναι δυνατὸ νὰ ἐννοήσωμε τοῦτο καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινο· ὅποια δηλαδὴ ἐξουσία εἶχε αἰδίως ὡς Θεός, τὴ δύναμι καὶ τὴ δόξα, τὸ ὑπερουράνιο ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, τὸ παίρνει τώρα ὡς ἄνθρωπος. Μοῦ ἐδόθηκε λοιπόν, καθὼς ἀναστήθηκα ἀπὸ τοὺς νεκρούς, λέγει, κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ. Δὲν βασιλεύει πλέον ὁ θάνατος στὴ σάρκα· διότι ἡ θνητότης τῆς ἔχει καταποθῆ μέσα μου ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τέλος καὶ τελεία κατάληξις δὲν εἶναι πλέον ὁ θάνατος· διότι τὸν διαδέχθηκε μέσα μου ἡ ἀθάνατη ζωὴ καὶ δι' ἐμοῦ ὅλοι ὅσοι ἀπέθαναν θὰ μεταβρῶν σ' αἰώνια ζωὴ. Δὲν θὰ καταλάβῃ ὁ θάνατος τὰ σώματα τῶν ἀποθανόντων στὴ γῆ· διότι ἐγὼ θὰ ἐνθρονίσω τὸ ἐπίγειο σῶμα μου στὰ οὐράνια καὶ βασιλεύοντας μαζί μὲ αὐτὸ στοὺς οὐρανοὺς θὰ ἔλθω πάλι, γιὰ νὰ κρίνω ὅλη τὴ γῆ ὡς βασιλεὺς τοῦ παντός. Καὶ τοὺς μὲν ἀξιούς τῆς γῆς θὰ τοὺς ἐγκαταλείψω σ' αὐτὴν· τοὺς δὲ δικαιωμένους θὰ τοὺς ἀναλάβω μαζί μὲ τὰ σώματά τους στοὺς οὐρανοὺς καὶ θὰ τοὺς χαρίσω τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Πηγαίnete τώρα, λέγει, νὰ ἐκπαιδεύσετε ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντας καὶ διδάσκοντάς τους. Καὶ αὐτὸ εἶναι ιδιότης τῆς ἐξουσίας πού ἔλαβε· διότι δὲν εἶπε μόνο νὰ διδάσκετε, ἀλλὰ καὶ νὰ μαθητεύσετε ὅλα τὰ ἔθνη. Διότι ἡ μὲν διδαχὴ ἦταν ἔργο μόνο τῶν

των τὸ πρόσταγμα, τὸ δὲ καὶ μαθητὰς κτᾶσθαι καὶ βαπτίζειν, καὶ ταῦτα ἐκ παντὸς ἔθνους τε καὶ γένους κατὰ πλήθη συμφορουμένους, οὐκέτι τῶν διδασκόντων ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπακουόντων, μᾶλλον δὲ τῆς θείας χάριτος καὶ δυνάμεως τοῦ προστάξαντος· ὁ δηλῶν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἔλεγεν, «ἐδόθη μοι χάρις εἰς ὑπακοὴν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι».

7 «Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Ὅρατε τὴν συμφυῖαν καὶ τὴν ὁμοτιμίαν τῶν τριῶν προσκυνητῶν προσώπων παρρησίᾳ κηρυττομένην; Ἐν γὰρ ὄνομα τῶν τριῶν, εἰς ὃ ἐκ τούτων ἁγιασμός, μία ἢ πρὸς ταῦτα πίστις. Εἴρηται δὲ πολλάκις ἐν τῷ εὐαγγελίῳ περὶ τούτων, ἀλλὰ ἀμυδρότερον. Καὶ τοῦ Κυρίου δὲ βαπτιζομένου, τὸ μὲν τρισυπόστατον τρανῶς ἐδείχθη, τὸ δὲ συμφυὲς τούτων καὶ ὁμότιμον οὐχ οὕτω· νῦν δὲ πᾶσι κηρύττεσθαι καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν πιστευόντων ἐξ ἀρχῆς ἐναποτίθεσθαι παραγγέλλει ὁ Κύριος, ὡς οὐκ ἐνὸν δίχα τοῦ δόγματος τούτου καὶ τῆς κατ' αὐτὸ πίστεως ἀρχὴν ὄλως θεοσεβείας καταβαλέσθαι. Οὐ βαπτίζοντες δὲ μόνον, ἀλλὰ «καὶ διδάσκοντες τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν». Ὡστε οὐκ ἀρκεῖ τὸ βάπτισμα μόνον μαθητὴν ποιῆσαι τοῦ εὐαγγελίου τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς τῶν θείων ἐντολῶν τηρήσεως, καὶ τούτων πασῶν· διδάσκοντες γὰρ τηρεῖν αὐτούς, φησὶν, οὐ τινά, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Καλῶς ἄρα Ἰάκωβος ὁ ἀδελφότης ἔγραψε, λέγων, «ὅστις ὄλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος»· δι'

ἀποστόλων σ' ἐκτέλεσι τοῦ προστάγματος, τὸ ν' ἀποκτοῦν ὁμῶς μαθητὰς καὶ νὰ βαπτίζουν, καὶ μάλιστα συρρέοντας κατὰ πλήθη ἀπὸ κάθε ἔθνος καὶ γένος, δὲν ἦταν ἔργο μόνο τῶν διδασκόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁπαδῶν, μᾶλλον δὲ τῆς θείας χάριτος καὶ δυνάμεως αὐτοῦ ποῦ ἐπρόσταξε. Αὐτὸ δηλώνοντας καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἔλεγε· «μοῦ ἐδόθηκε χάρις γιὰ νὰ ἀκουσθῆ ἡ πίστις σὲ ὅλα τὰ ἔθνη»⁸.

«Βαπτίζοντάς τους στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Βλέπετε τὴν συμφυῖα καὶ τὴν ὁμοτιμία τῶν τριῶν προσκυνητῶν προσώπων νὰ κηρύττεται φανερά; Διότι ἓνα ὄνομα ἔχουν τὰ τρία, ἓνας εἶναι ὁ ἀπὸ αὐτὰ ἁγιασμός, μία ἡ πίστις πρὸς αὐτά. Ἔχει δὲ γίνει λόγος γι' αὐτὰ πολλές φορές στὸ εὐαγγέλιο, ἀλλὰ ἀσαφέστερα. Καὶ ὅταν ἐβαπτίζόταν ὁ Κύριος τὸ μὲν τρισυπόστατο ἐδείχθη καθαρά, ὄχι ὁμῶς ἔτσι καὶ ἡ συμφυῖα καὶ ὁμοτιμία τους. Τώρα ὁμῶς ὁ Κύριος παραγγέλλει νὰ κηρύττεται σὲ ὅλους καὶ νὰ ἐναποτίθεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὴν καρδιά τῶν πιστευόντων, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι χωρὶς αὐτὸ τὸ δόγμα καὶ τὴ σύμφωνα μὲ αὐτὸ πίστι δὲν εἶναι δυνατό νὰ καταβληθῆ καθόλου ἀρχὴ θεοσεβείας. Ὅχι δὲ μόνο βαπτίζοντας, λέγει, ἀλλὰ «καὶ διδάσκοντας νὰ τηροῦν ὅλα ὅσα σᾶς διέταξα». Ὡστε δὲν ἀρκεῖ μόνο τὸ βάπτισμα γιὰ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπο μαθητὴ τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ τήρησις τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ μάλιστα ὅλων· διότι λέγει, διδάσκοντάς τους νὰ τηροῦν ὄχι μερικά, ἀλλὰ ὅλα ὅσα σᾶς παρήγγειλα. Καλῶς λοιπὸν ἔγραψε ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, «ὅποιος τηρήσῃ ὅλον τὸ νόμο, ἀλλὰ πταιίσῃ σὲ ἓνα, ἔγινε ἔνοχος σὲ ὅλα»⁹· διότι διὰ μέσου κάθε ἁμαρτίας, ὅποιος ἔπε-

9. Ἰακ. 2,10.

ἐκάστης γὰρ ἀμαρτίας ὁ περιπεσὼν καὶ μὴ διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τοῦ βαράθρου τῆς ἀμαρτίας ἑαυτὸν ἀναλαβὼν, παραβάτης γίνεται τοῦ νόμου τῆς χάριτος. Οὕτως οὖν, φησί, λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς ὑπὸ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι· ὁ γὰρ τοῦ Χριστοῦ νόμος, νόμος ἐλευθερίας ἐστίν· ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

8 Ἄν τοίνυν μὴ σπεύσωμεν ἕως τέλους ἑαυτοῖς φυλάξαι τὴν ἐλευθερίαν δι' ἔργων τε καὶ λόγων ἀνεγκλήτων ἢ διαπεσοῦσαν ἐπανακαλέσασθαι διὰ τῆς μετανοίας, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐλευθερώσαντος νόμου κατακριθησόμεθα, ὡς μὴ τηρήσαντες τὴν δεδομένην ἡμῖν ἐλευθερίαν. Διὸ Παῦλος ὁ θεῖος περὶ μὲν ἑαυτοῦ φησιν, «οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων, ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι»· πρὸς ἡμᾶς δέ, πρὸς τὸν ὁμοιον διεγείρων ζῆλον, «οὐκ οἶδατε», φησίν, «ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον»; Οὐκ εἶπε δὲ τοῦτο, ὡς ἐνὸς κἀνταῦθα τὸ βραβεῖον τῆς σωτηρίας λαμβάνοντος, ἀλλ' ὡς τῶν ἄγαν σπευδόντων ἐκεῖνο λαμβανόντων, κἂν εἷς ἦ, κἂν εἶεν πλεῖστοι· ἀνέκλειπτον γὰρ ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως καὶ ἀρκεῖ πρὸς πάντα ἀμειώτως μεταδιδόμενον.

9 Διὸ πάλιν ὁ αὐτὸς πᾶσιν ἐπάγει λέγων, «οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε», ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ὑποδεικνὺς τοῦ δρόμου, «πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος», φησί, «πάντα ἐγκρατεύεται», μηδεμιᾶ ποτε τῶν ἀπηγορευμένων ἡδονῶν ἐκδοτον εἰς τέλος ἑαυτὸν

σε σ' αὐτὴν καὶ δὲν ἀνασηκώθηκε ἀπὸ τὸ βάραθρο τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴ μετάνοια, γίνεται παραβάτης τοῦ νόμου τῆς χάριτος. Ἔτσι λοιπὸν, λέγει, νὰ λαλήτε κι' ἔτσι νὰ κάμετε, σὰν νὰ πρόκειται νὰ κριθῆτε ἀπὸ νόμο ἐλευθερίας· διότι ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ εἶναι νόμος ἐλευθερίας, ἀφοῦ αὐτὸς μᾶς ἐλευθέρωσε διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀπὸ τὸ νόμο τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

Ἄν λοιπὸν δὲν σπεύσωμε νὰ φυλάξωμε μαζί μας τὴν ἐλευθερία ἕως τὸ τέλος μὲ ἔργα καὶ λόγια ἀκατηγόρητα ἢ, ὅταν ἐκπέση, νὰ τὴν ἀνακαλέσωμε διὰ τῆς μετανοίας, θὰ κατακριθοῦμε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἐλευθερωτὴ νόμο, ὡς μὴ τηρήσαντες τὴν ἐλευθερία ποὺ μᾶς ἐδόθηκε. Γι' αὐτὸ ὁ θεῖος Παῦλος γιὰ τὸν ἑαυτό του μὲν λέγει, «ἔτσι τρέχω, ὥστε νὰ μὴ εἶμαι ἄδηλος, ἔτσι πυγμαχῶ, ὥστε νὰ μὴ δέρω ἀέρα, ἀλλὰ ταλαιπωρῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ δουλαγωγῶ, μήπως, ἐνῶ ἐκήρυξα σὲ ἄλλους, ἐγὼ ὁ ἴδιος γίνω ἀδόκιμος»¹⁰. πρὸς ἐμᾶς δέ, γιὰ νὰ μᾶς διεγείρη πρὸς παρόμοιο ζῆλο, λέγει, «δὲν γνωρίζετε ὅτι ὅσοι τρέχουν στὸ στάδιο, τρέχουν μὲν ὅλοι, ἓνας ὅμως μόνο παίρνει τὸ βραβεῖο;»¹¹. Δὲν τὸ εἶπε βέβαια τοῦτο μὲ τὴν ἔννοια ὅτι κι' ἐδῶ ἓνας μόνο παίρνει τὸ βραβεῖο τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ὅτι τὸ παίρνουν ἐκεῖνοι ποὺ τρέχουν μὲ πολλὴ σπουδὴ, εἴτε ἓνας εἶναι εἴτε πολλοί· διότι τὸ βραβεῖο ἐκεῖνο τῆς ἄνω κλήσεως εἶναι ἀτελείωτο καὶ μεταδιδόμενο χωρὶς νὰ μειώνεται ἀρκεῖ γιὰ ὅλους.

Γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος πάλι παρακινεῖ ὅλους λέγοντας, «νὰ τρέχετε μὲ τὴ ταχύτητα ὥστε νὰ προλάβετε», ἀλλὰ δεικνύοντας καὶ τὸν τρόπο τοῦ δρόμου λέγει, «κάθε ἓνας ποὺ ἀγωνίζεται ἐγκρατεύεται τὰ πάντα», χωρὶς νὰ παραδίδεται ποτέ

11. Α' Κορ. 9,24.

παρέχων. Εἶτα ὡς ἐνισταμένων τῶν βεβαπτισμένων καὶ λεγόντων διὰ μόνου τοῦ βαπτίσματος χωρὶς τῶν ἔργων εὐπροσδέκτους εἶναι τῷ Θεῷ, διὰ τῶν ἐκ παλαιοῦ τύπων αὐτὸς δείκνυσι καὶ ἀναπεῖθει εὐδοκεῖν ἐν μηδενὶ τὸν Θεόν, ἂν μὴ μετὰ τοῦ πίστιν ἔχει ἀσφαλῆ καὶ τῶν πονηρῶν ἀπέχεται καὶ παθῶν καὶ λόγων καὶ πράξεων· «οὐ θέλω» γὰρ, φησὶν, «ὕμᾱς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός».

10 Ταῦτα δὲ πάντα τύποι τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερῶν μυστηρίων ἦσαν· ἡ θάλασσα, τοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα ὕδατος· ἡ νεφέλη, τοῦ ἄνωθεν μυστικῶς τοῖς βαπτιζομένοις ἐπισκιάζοντος θείου Πνεύματος· τὸ βρῶμα καὶ τὸ πόμα, τοῦ Χριστοῦ σώματος καὶ αἵματος, ὧν ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν μετέχομεν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον ὕλην, τὴν πέτραν ἐκείνην, πνευματικὴν ἐκάλεσεν ὁ Παῦλος· ὥσπερ γὰρ ψυχικὸν λέγεται σῶμα τὸ ὑπὸ ψυχῆς δυναμούμενόν τε καὶ κινούμενον, οὕτω καὶ πνευματικόν ἐστὶ σῶμα τὸ ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος ὑπερφυῶς ἐνεργούμενον. Ἐπεὶ οὖν ἡ πέτρα ἐκείνη παραδόξως ἐνεργουμένη παρὰ τοῦ Πνεύματος, τὴν τοῦ ὕδατος πηγὴν συµμεταφερομένην εἶχεν ἐν ἑαυτῇ, καὶ παρ' ἑαυτῆς ἀφθόνως ἀνεδίδου, πνευματικὴ δικαίως ἐκλήθη παρὰ τοῦ Παύλου καὶ εἰς τύπον προσελήφθη τοῦ Χριστοῦ σώματος· καὶ τοῦτο γὰρ ὑπὸ τοῦ ἐνοικοῦντος

όλοκληρωτικὰ σὲ καμμιά ἀπὸ τὶς ἀπαγορευμένες ἡδονές. Ἔπειτα, σὰν νὰ ἐνίστανται οἱ βαπτισμένοι καὶ νὰ λέγουν ὅτι εἶναι εὐπρόσδεκτοι ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ μόνο τὸ βάπτισμα χωρὶς τὰ ἔργα, αὐτὸς τοὺς ἀποδεικνύει διὰ τῶν τύπων τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, καὶ τοὺς πείθει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εὐαρεστεῖται μὲ κανένα, ἂν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀσφαλῆ πίστι δὲν ἀπέχη καὶ ἀπὸ τὰ πονηρὰ πάθη καὶ λόγια καὶ ἔργα· διότι λέγει, «δὲν θέλω ν' ἀγνοῆτε, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες μας ἦσαν κάτω ἀπὸ τὴ νεφέλη, ἐπέρασαν ὄλοι διὰ τῆς θαλάσσης καὶ ὄλοι ἐβαπτίσθησαν στὴ νεφέλη καὶ στὴ θάλασσα στὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσέως, ὄλοι ἔφαγαν τὴν ἴδια πνευματικὴ τροφή καὶ ἤπιαν τὸ ἴδιο πνευματικὸ ποτό· διότι ἔπιναν ἀπὸ πνευματικὴ πέτρα ποὺ συνακολουθοῦσε, ἡ δὲ πέτρα ἦταν ὁ Χριστός· ἀλλὰ δὲν εὐαρεστήθηκε μὲ τοὺς περισσοτέρους ὁ Θεός»¹².

- 10 Ὅλα δὲ αὐτὰ ἦσαν τύποι τῶν ἰδικῶν μας ἱερῶν μυστηρίων· ἡ θάλασσα, τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα· ἡ νεφέλη, τοῦ θείου Πνεύματος ποὺ ἐπισκιάζει ἀπὸ ἐπάνω μυστικῶς τοὺς βαπτιζομένους· τὸ βρῶμα καὶ τὸ πόμα, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τῶν ὁποίων ἐμεῖς μετέχομε καθημερινῶς, θὰ ἐλέγαμε. Γι' αὐτὸ μάλιστα ὁ Παῦλος ἐκάλεσε πνευματικὴ τὴν ἄψυχη καὶ ἀναίσθητη ὕλη, ἐκείνη τὴν πέτρα· ὅπως δηλαδὴ λέγεται σῶμα ψυχικὸ ἐκεῖνο ποὺ δυναμώνεται καὶ κινεῖται ἀπὸ τὴν ψυχή, ἔτσι τὸ ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα ὑπερφυῶς ἐνεργούμενο εἶναι πνευματικὸ σῶμα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πέτρα ἐκείνη, ἐνεργουμένη παραδόξως ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶχε μέσα της συµμεταφερομένη τὴν πηγὴ τοῦ ὕδατος καὶ ἀνέδιδε ὕδωρ ἀπὸ μέσα της ἀφθονο, δικαίως ὠνομάσθηκε πνευματικὴ ἀπὸ τὸν Παῦλο καὶ ἐχρησιμοποιήθηκε ὡς τύπος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· διότι κι' αὐτὸ, ἐνεργούμενο ἀπὸ τὸ

12. Α' Κορ. 10,1.

αὐτῷ πληρώματος τῆς θεότητος ἐνεργούμενον ἔχει τε καὶ παρέχει τοῖς πιστῶς προσιοῦσιν ἀφθόνως τὴν πηγὴν τῆς αἰδίου ζωῆς.

11 Ἄλλὰ πρὸς ὃ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος. Εἰπὼν ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι πρὸ ἡμῶν ἐκεῖνοι πάντων μετέσχον τῶν ἐν τύπῳ μυστηρίων, ἐπήγαγεν, «ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κάκεῖνοι ἐπεθύμησαν»· τοῦτο λέγων ἄντικρυς, ὅτι καθάπερ ἐκείνους, πρὸς τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἐκκλίναντας, οὐδὲν ὠφέλησαν οἱ δοθέντες τύποι τῶν μυστηρίων, οὐδὲ ἐξεῖλον τὸ τῆς θείας ἐγκαταλείψεως, διὸ καί, καταφθαρέντες ἐκτός, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐκ ἀπεσώθησαν· οὕτω καὶ ἡμᾶς, εἶπερ ἐν ἀμαρτίαις ζῆν προαιρούμεθα, τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ τὰ ἐπόμενα τούτῳ θεῖα μυστήρια τῆς αἰωνίου καταδίκης οὐ ρύσεται, ἀλλ' ἐκπεσοῦμεθα τῆς οὐρανίου κληρονομίας, ὡς ἐκεῖνοι τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἀμετανοήτως πολευτέοι καὶ ταῖς θείαις ἐντολαῖς μὴ πειθόμενοι. Διόπερ ἐπάγει πάλιν αὐτὸς πρὸς ἡμᾶς λέγων· μὴ ἀπειθεῖς ὦμεν, ἀδελφοί, μηδὲ σκληρύνωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ. «Τίσι γὰρ προσώχθισε, φησὶν; Οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; Τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰμὴ τοῖς ἀπειθήσασιν; Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν». «Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες· μηδὲ

ἐνοικο σ' αὐτὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἔχει καὶ παρέχει ἀφθόνως τὴν αἰδία ζωὴ στοὺς πιστῶς προσερχομένους στὴν πηγὴ.

- 11 Ἄλλὰ ἄς ἐπιστρέψωμε τώρα στὸ θέμα μας. Ἀφοῦ ὁ θεῖος Παῦλος εἶπε ὅτι ἐκεῖνοι ἔλαβαν μέρος πρὶν ἀπὸ μᾶς σὲ ὄλα τὰ μυστήρια κατὰ τύπο, πρόσθεσε· «ἀλλὰ δὲν εὐαρεστήθηκε ὁ Θεὸς μὲ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ αὐτοὺς· διότι ἐστρώθηκαν στὴν ἔρημο κι' ἔγιναν ἔτσι τύποι γιὰ μᾶς, ὥστε νὰ μὴ εἶμαστε ἐπιθυμηταὶ κακῶν, ὅπως ἐπεθύμησαν ἐκεῖνοι.¹³ Ἐννοοῦσε μὲ αὐτὰ ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι ὅπως ἐκείνους, ὅταν ἐξέκλιναν πρὸς τὶς πονηρὲς ἐπιθυμίες, δὲν ὠφέλησαν τίποτε οἱ δοθέντες τύποι τῶν μυστηρίων οὔτε ἐξήρσαν τὴ θεία ἐγκατάλειψι· γι' αὐτὸ καὶ καταστραφέντες ἔξω, δὲν ἐπρόλαβαν νὰ φθάσουν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας· ἔτσι καὶ ἐμᾶς, ἂν μᾶς ἀρέση νὰ ζοῦμε σὲ ἁμαρτίες, δὲν πρόκειται νὰ μᾶς σώσουν ἀπὸ τὴν αἰώνια καταδίκη τὸ θεῖο βάπτισμα καὶ τὰ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ θεῖα μυστήρια, ἀλλὰ θὰ ἐκπέσωμε ἀπὸ τὴν οὐράνια κληρονομία, ὅπως ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, φερόμενοι ἀμετανοήτως καὶ μὴ πειθόμενοι σὲ τὶς θεῖες ἐντολές. Γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος πάλι μᾶς προτρέπει λέγοντας· νὰ μὴ εἶμαστε ἀπειθεῖς, ἀδελφοί, οὔτε νὰ σκληρύνωμε τὶς καρδιές μας, ὅπως ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ πειρασμοῦ στὴν ἔρημο. «Πρὸς ποιὸς ἀγανάκτησε, λέγει; Ὅχι πρὸς τοὺς ἁμαρτήσαντας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἔπεναν στὴν ἔρημο; Πρὸς ποιὸς ὠρκίσθηκε ὅτι δὲν θὰ εἰσέλθουν στὸ ἀναπαυτήριό του, παρὰ στοὺς ἀπειθήσαντας; Καὶ βλέπομε ὅτι δὲν μπόρεσαν νὰ εἰσέλθουν»¹⁴. «Οὔτε νὰ πορνεύωμε, ὅπως ἐπόρνευσαν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, κι' ἔπεναν σὲ μιὰ ἡμέρα εἰκοσι-

14. Ἐβρ. 3,17-18.

πειράζωμεν τὸν Χριστόν, ἀπιστοῦντες ταῖς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπαγγελίας καὶ ἀπειθοῦντες ταῖς ἐντολαῖς καὶ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καθὼς καὶ τινες ἐκείνων ἐπέειρασαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφρων· μηδὲ γογγύζωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ».

12 Ἔστι γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁρᾶν τὰς τε πονηρὰς ταύτας πράξεις καὶ τὰ πάνδεινα ταῦτα πάθη, καὶ συνορᾶν ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν πάσχομεν κακῶς καὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πειρώμεθα δεινῶν. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ πῦρ τῆς πλεονεξίας ἐφ' ἡμῶν καιόμενον καὶ εἰς ὕψος αἰρόμενον καὶ πανταχοῦ σχεδὸν φθάνον, ἐπὶ τοὺς πανδήμους φόρους, ἐπὶ τὰς κοινὰς ἀγοράς, ἐπὶ τὰς γεωργίας, ἐπὶ τὰς συναλλαγὰς, ἐπὶ τὰς ἐμπορίας; Ἦδη δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἐχώρησεν εἴσω δόμων, καὶ τῶν ἑορτασίμων κατετόλμησεν ἡμερῶν, ἀνεόρτους ἡμῖν καὶ τὰς ἑορτὰς ποιοῦν τῇ κατεσπουδασμένη καὶ κατεψευσμένη τῶν παλίστων περὶ τὸ κέρδος μανία καὶ ματαιότητα. Τί διαφέρουσι τοῦ ψιθυρίσαντός ποτε τὴν Εὐὰν ὄφρων καὶ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ δακνόντων ὄφρων ἐκείνων, οἱ ψιθυρισμοῖς καὶ δόλοις τὰς ἐν ἡμῖν ἐμφυλίους κινουῦντες στάσεις; Πόσοι τῶν ἡμετέρων τῆς σωφροσύνης καταμελοῦσι τοῖς κατὰ νόμον οὐκ ἀρκούμενοι γάμοις, ἀλλὰ πόρναις καὶ παρανόμοις ἐπιτρέχοντες κοίταις;

13 Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν μαχαίρας ἔργον, οἱ δὲ λεηλασίας γεγόνασιν· οἱ δὲ μέλλουσιν, ἂν μὴ μετανοήσωσι· κἂν γὰρ ἐνταῦθά τις διαφύγη τὴν μέλλουσαν ἐκείνην ὀργήν, μετὰ θάνατον τοῦς ἀμετανοήτως ζήσαντας ἀναπόδραστον οὐσαν οὐ διαφεύξεται· «διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται», φησὶν.

τρεις χιλιάδες· οὔτε νὰ πειράζωμε τὸν Χριστό, ἀπιστώντας στὶς ἐπαγγελίες του πρὸς ἐμᾶς καὶ ἀπειθώντας στὶς ἐντολές καὶ τὰ προστάγματα του, ὅπως ἐπείραξαν μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους καὶ καταστράφηκαν ἀπὸ τὰ φίδια· οὔτε νὰ γογγύζωμε, ὅπως ἐγόγγυσαν καὶ καταστράφηκαν ἀπὸ τὸν ὀλοθρευτὴ»¹⁵.

12 Εἶναι πραγματικὰ δυνατὸ νὰ παρατηρήσωμε καὶ στὴν ἐποχὴ μας τὶς πονηρὲς αὐτὲς πράξεις καὶ τὰ φοβερὰ αὐτὰ πάθη, καὶ ν' ἀντιληφθοῦμε ὅτι πάσχομε κακῶς καὶ δοκιμάζομε τὰ ἴδια μ' ἐκείνους δεινὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Διότι ποιὸς δὲν γνωρίζει τὸ πῦρ τῆς πλεονεξίας νὰ καίεται καὶ στὴν ἐποχὴ μας καὶ νὰ ὑψώνεται, φθάνοντας σχεδὸν παντοῦ, στοὺς δημοσίους φόρους, στὶς κοινὲς ἀγορές, τὰ γεωργικὰ προϊόντα, στὶς συναλλαγὲς στὸ ἐμπόριο; Τώρα πλέον ἔχει εἰσχωρήσει καὶ στοὺς ἱεροὺς οἴκους κι' ἐτόλμησε νὰ θίξη καὶ τὶς ἐορτάσιμες ἡμέρες, κάμοντάς μας καὶ τὶς ἐορτὲς ἀνεόρταστες μὲ τὴν γελοία μανία ποὺ παρουσιάζουν οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὴ ματαιοδοξία. Τί διαφέρουν αὐτοὶ ποὺ μὲ ψιθυρισμοὺς καὶ δόλους προκαλοῦν σ' ἐμᾶς τὶς ἐμφύλιες στάσεις ἀπὸ τὸν ὄφι ποὺ κάποτε ἐψιθύρισε στὴν Εὐὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὄφεις ποὺ ἐδάγκαναν στὴν ἔρημο; Πόσοι ἀπὸ τοὺς δικoὺς μας προσβάλλουν τὴ σωφροσύνη, μὴ ἀρκούμενοι στοὺς νομίμους γάμους ἀλλὰ προστρέχοντας σὲ πόρνες καὶ παράνομες κοῖτες;

13 Γι' αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια πολλοὶ δικοὶ μας ἔγιναν θύματα, ἄλλοι μὲν μαχαίρας, ἄλλοι δὲ λεηλασίας· κι' ἄλλοι πρόκειται νὰ γίνουν, ἂν δὲ μετανοήσουν· διότι κι' ἂν διαφύγη κανεὶς ἐδῶ τὴν μέλλουσα ἐκείνη ὀργή, μετὰ τὸν θάνατο δὲν θὰ τὴν ἀποφύγη, διότι εἶναι ἀναπόδραστος γιὰ τοὺς ἀμετανοήτως ζήσαντας· «διότι γι' αὐτὸ, λέγει, ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ

15. Α' Κορ. 10,8-10.

«ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας», ἡ παροῦσά τε καὶ ἡ μέλλουσα. Ἐπιστρέψωμεν οὖν, ἀδελφοί, ἀπὸ τῶν πονηριῶν ἡμῶν ἕκαστος· μὴ ποιῶμεν κακά, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ ἡμᾶς κακά· ἀλλὰ μάθωμεν καλὸν ποιεῖν. Καὶ τὰς μὲν κακίας δι' ἐξομολογήσεως καὶ τῆς προσηκούσης μετανοίας ἀποβαλώμεθα· τῶν δὲ ἀρετῶν ἂν μὴ τελέως ἀντέχεσθαι δυνώμεθα, τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ταπεινώσει καὶ τῇ πρὸς τοὺς πένητας ἀφ' ὧν εὐποροῦμεν μεταδόσει καὶ τῇ πρὸς τοὺς πταίοντας ἀνεξικάκῳ προαιρέσει, τὴν ἄνωθεν συγγνώμην ἐπισπασώμεθα καὶ τὴν ἡμετέραν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἔλλειψιν διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπίας ἀναπληρώσωμεν, ἵνα μεθ' ἡμῶν ἀδιαλείπτως μένη κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ὁ Κύριος· παραγγείλας γὰρ τοῖς μαθηταῖς βαπτίζειν καὶ διδάσκειν, ἐπιφέρει· «καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

14 Οἱ μὲν οὖν αὐτήκοοι γεγονότες, ὑπηρετήσαντες τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐπὶ τῆς γενεᾶς ἐκείνης, ἀπανεστήσαν τῶν ὧδε· καὶ ἡμῖν οὐκοῦν ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, τοῖς κατὰ γενεὰς μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εἰς αὐτὸν πιστεύουσι καὶ δι' ἔργων τὴν πίστιν ἐπιδεικνυμένοις· ὡς ἂν ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα μεθ' ἡμῶν τὸν Κύριον ἔχοντες, ἐν αὐτῷ καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀναρχοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ συναϊδίου Πνεύματος, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Θεοῦ ἐπάνω στοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας»¹⁶, τόσο ἡ παροῦσα ὄσο καὶ ἡ μέλλουσα. Ἦς ἐπιστρέψωμε λοιπόν, ἀδελφοί, ὁ καθένας ἀπὸ τὶς πονηρίες μας· ἄς μὴ διαπράττωμε κακά, καὶ δὲν θὰ μᾶς εὔρουν κακά· ἀλλὰ ἄς μάθωμε νὰ πράττωμε τὸ καλό. Καὶ τὶς μὲν κακίες ἄς ἀποβάλωμε μὲ τὴν ἐξομολόγησι καὶ τὴν προσήκουσα μετάνοια· ἂν δὲ δὲν μπορέσωμε νὰ ἀποκτήσωμε τὶς ἀρετές πλήρως, μὲ τὴν ταπείνωσι πρὸς τὸν Θεό, τὴν μετάδοσι στοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας καὶ τὴν ἀνεξίκακη διάθεσι πρὸς τοὺς πταίοντα, θὰ κερδίσωμε τὴν ἀπὸ ἐπάνω συγγνώμη καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναπληρώσωμε τὴν ἔλλειψή μας σὲ ἔργα ἀγαθὰ, ὥστε ὁ Κύριος νὰ μένη ἀδιαλείπτως μαζί μας συμφώνως πρὸς τὴν ἐπαγγελία του. Διότι, ὅταν παρήγγειλε στοὺς μαθητὰς νὰ βαπτίζουσαν καὶ διδάσκουσαν, προσέθεσε· «καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ εἶμαι μαζί σας ὄλον τὸν χρόνον, ἕως τῆ συντέλεια τοῦ κόσμου».

14 Ἐκεῖνοι λοιπόν ποὺ ἦσαν αὐτήκοοι, ἀφοῦ ὑπηρέτησαν τῇ βουλή τοῦ Θεοῦ ἐκείνη τῇ γενεᾷ, ἔφυγαν ἀπὸ τὰ ἐδῶ. Ἐπομένως ἡ ἐπαγγελία εἶναι καὶ γιὰ μᾶς, ποὺ κατὰ γενεές πιστεύομε σ' αὐτὸν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος καὶ ἐπιδεικνύομε τὴν πίστι δι' ἔργων. Ἐχοντας δὲ ἀπὸ ἐδῶ μαζί μας τὸν Κύριο, μέσα σ' αὐτὸν θὰ ἐπιτύχωμε καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, σὲ δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρός του καὶ τοῦ συναϊδίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

16. Ἐφ. 5,6.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
ΛΘ'

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΣΕ ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΤΟΤΕ ΑΣΥΝΗΘΗ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗ ΠΛΗΓΗ
ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΘ'

ΡΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΙΘΗ, ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΗΘΗ ΚΑΙ ΑΘΡΟΑΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΗΝΙΚΑΥΤΑ ΠΛΗΓΗΝ

1

ωάννης ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ Θεολόγος φησὶν· «ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκη ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν». Ἡμεῖς δὲ οἱ αὐτοκατάκριτον ἔχοντες τὸ συνειδός, οἱ ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν τῶν πονηρῶν πορευόμενοι, οἱ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ παρωσάμενοι καὶ τὰ βδελυκτὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐργαζόμενοι, οἱ μεθύοντες καθ' ἡμέραν καὶ διημερεύοντες ἐν οἴνῳ, καὶ κατασκοποῦντες ποῦ πότος γίνεται, οἱ διανυκτερεύοντες ἐν ἀκαθαρσίᾳ ψυχῆς καὶ σώματος, οἱ ἀδικίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ συζῶντες, οἱ κλοπαῖς καὶ ἀρπαγαῖς χαί-

ΟΜΙΛΙΑ 39

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΣΕ ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΤΕ ΑΣΥΝΗΘΗ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗ ΠΛΗΓΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ἰωάννης, ὁ ἀγαπημένος στὸν Χριστὸ θεολόγος, λέγει, «ἐὰν ἡ καρδιά μας δὲν μᾶς κατηγορῇ, ἔχομε παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ὅ,τι ζητοῦμε παίρνομε ἀπὸ αὐτόν, διότι τηροῦμε τὶς ἐντολές του καὶ ἐκτελοῦμε τὰ ἀρεστὰ σ' αὐτόν»¹. Ἐμεῖς ὁμως, ποῦ ἔχομε τὴ συνείδησι αὐτοκατάκριτη, ποῦ πορευόμαστε πίσω ἀπὸ τὶς πονηρὲς ἐπιθυμίες μας, ποῦ ἀπερρίψαμε τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτελοῦμε ἐνώπιόν του τὰ βδελυκτά, ποῦ μεθοῦμε καθημερινῶς καὶ διημερεῦομε στὸν οἶνο καὶ παρακολουθοῦμε ποῦ γίνεται κρασοπότι, ποῦ διανυκτερεῦομε σὲ ἀκαθαρσία ψυχῆς καὶ σώματος, ποῦ συζοῦμε μὲ ἀδικία καὶ πλεονεξία, ποῦ μᾶς ἀρέσουν οἱ κλοπὲς καὶ ἀρπαγές, ποῦ ἔχομε ἀναμετα-

ροντες, οί φθόνον καί μῖσος κατ' ἀλλήλων ἔχοντες, οί λοιδοροῦντες ἀλλήλους, οί καταλαλοῦντες ἀλλήλων, οί πᾶσαν ἀρετήν καί παιδείαν μισήσαντες, καί πρὸς πᾶν εἶδος ἀμαρτίας ἑαυτοὺς εἰσωθήσαντες· πῶς σχῶμεν παρρησίαν διὰ προσευχῆς καί ψαλμωδίας αἰτήσασθαί τι παρὰ Θεοῦ; Πόθεν δὲ προσδοκῆσομεν λήψεσθαι παρὰ Θεοῦ τὰ αἰτήματα, οί τὰ τοῦ Θεοῦ ἀθετοῦντες θελήματα; «Τῷ γὰρ ἀμαρτωλῷ», κατὰ τὸν ψαλμωδόν, «εἶπεν ὁ Θεός· ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καί ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καί ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καί μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίαν καί ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητος. Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις καί κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλον. Ἐλέγξω σε καί παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀνομίας σου. Σύνετε δὴ ταῦτα οί ἐπιλανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ, μήποτε ἀρπάσῃ, καί οὐ μὴ ᾗ ὁ ρυόμενος»· ὥσπερ νῦν ἡμεῖς ἀρπαζόμεθα, καί οὐκ ἔστιν ὁ ρυόμενος, οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν.

2 Ἄλλ' οὐχ ἕκαστος ἡμῶν ἔχει πάντα τὰ προκατηριθμημένα τῆς ἀμαρτίας εἶδη; Ἄλλ' ἕκαστος ἡμῶν δι' ἑνὸς τούτων ἢ καί πλειόνων, πάντες ἐξεκλίναμεν, ἅμα ἠχρειώθημεν· καίτοι καί τούτων ἕκαστον ἱκανὸν ἀπόσασθαι τὸν ἔλεον τοῦ Θεοῦ καί ἐπισπάσασθαι τὴν ὀργήν. Τί τοὺς Ἰσραηλίτας ἀναξίους ἐποίησε τῶν θεοδμητῶν πλακῶν; Οὐχ ἡ μέθη; Ἀναβὰς γὰρ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος τεσσαρακονθήμερον ἤγε νηστείαν, καί τῷ Θεῷ ὑπὲρ τοῦ γένους ὠμίλει· ὅθεν καί ἀχειροποιήτους πλάκας ἐδέξατο δακτύλῳ Θεοῦ γεγραμμένας, καί κατήρχετο φέρων τὴν δωρεὰν

ξύ μας φθόνο καὶ μῖσος, πού λοιδοροῦμε ἀλλήλους, πού καταλαλοῦμε ἀλλήλους, πού ἐμισήσαμε κάθε ἀρετὴ καὶ παιδεία καὶ εἰσαγάγαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σὲ κάθε εἶδος ἀμαρτίας, πῶς θὰ ἔχωμε παρρησία γιὰ νὰ ζητήσωμε ἀπὸ τὸν Θεὸ κάτι μὲ προσευχὴ καὶ ψαλμωδία; Ἀπὸ ποῦ νὰ ἐλπίσωμε ὅτι θὰ γίνουν δεκτὰ τὰ αἰτήματά μας ἀπὸ τὸν Θεό, ἀφοῦ ἀθετοῦμε τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ; Διότι, κατὰ τὸν ψαλμωδὸ, «ὁ Θεὸς εἶπε στὸν ἀμαρτωλό· μὲ ποῖο δικαίωμα διηγείσαι τὰ διατάγματά μου καὶ παίρνεις στὸ στόμα σου τὴ διαθήκη μου; Διότι μισεῖς τὴν παιδεία καὶ ἀπορρίπτεις πίσω σου τοὺς λόγους μου. Ἐὰν ἰδῆς κλέπτη, τὸν συντρέχεις καὶ ἐνώνεις τὴν τύχη σου μὲ τὸν μοιχό· φορτώνεις τὸ στόμα σου μὲ κακία καὶ ἡ γλῶσσα σου σχεδιάζει δολιότητες. Κάθεσαι καὶ ὁμιλεῖς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἐκφέρεις, συκοφαντία κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητέρας σου. Θὰ σὲ ἐλέγξω καὶ θὰ παραστήσω ἐνώπιόν σου τὶς ἀνομίες σου. Λάβετε λοιπὸν ὑπ' ὄψι αὐτὰ ὅσοι λησμονεῖτε τὸν Θεό, μήπως σᾶς ἀρπάσῃ καὶ δὲν εὔρεθῆ κανεὶς νὰ σᾶς ἀπαλλάξῃ»². ὅπως τώρα ἀρπαζόμαστε ἐμεῖς, καὶ δὲν ὑπάρχει αὐτὸς πού θὰ μᾶς σῶσῃ, δὲν ὑπάρχει αὐτὸς πού θὰ μᾶς βοηθήσῃ.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει ὁ καθένας μας ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀμαρτίας, πού ἀριθμήθηκαν; Ἄλλὰ ὁ καθένας μας μὲ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἢ καὶ περισσότερα, ἔχομε παρεκκλίνει ὅλοι, ἔχομε ἀχρειωθῆ μαζί· μολονότι καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὸ ν' ἀποθήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὴν ὀργή. Τί ἦταν αὐτὸ πού κατέστησε τοὺς Ἰσραηλίτες ἀναξίους τῶν θεοποιητῶν πλακῶν; Δὲν ἦταν ἡ μέθη; Διότι ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἀνέβηκε στὸ ὄρος ἐκρατοῦσε τεσσαρακονθήμερη νηστεία καὶ ὠμιλοῦσε στὸ Θεὸ ὑπὲρ τοῦ γένους του. Γι' αὐτὸ ἐδέχθηκε ἀχειροποίητες πλάκες γραμμένες μὲ τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ, καὶ

τοῖς Ἰσραηλίταις. Ὡς δὲ καὶ πόρρωθεν ἤσθετο μεθύοντων ἀπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ἀσέμνου κραυγῆς, φωνῆς εἰπὼν μεθύοντων ἐγὼ ἀκούω, ἀναξίους αὐτοὺς κρίνας τῶν αὐτοχείρως τῷ Θεῷ καὶ γεγεννημένων καὶ γεγραμμένων, συντρίβει μὲν τὰς πλάκας ἐκεῖνας, ὀπλίζει δὲ κατ' αὐτῶν τοὺς μὴ μέθη τὰς φρένας σεσαλευμένους, μηδὲ μεθύοντων Θεὸν ἀναπλάσαντας, καὶ κτείνει δι' αὐτῶν πολλὰς χιλιάδας, καὶ οὕτως ἐξευμενίζει τὸν τῶν νηφόντων Θεόν. Καὶ πάλιν ἐτέρας ἀναβὰς καταφέρει πλάκας, γεγραμμένας μὲν ὁμοίως, οὐκέτι δὲ ὁμοίας· ἐκ γὰρ τῆς κάτωθεν ἦσαν ὕλης. Ἄλλ' ὁρᾶτε ὅπως ἐκ παλαιοῦ θανατηφόρον ἢ μέθη; Πόσης ἀξία καταδίκης, καὶ πῶς ἀναξίους ποιεῖ τοὺς χρωμένους καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ δωρεῶν καὶ τῆς παρούσης ζωῆς; Μέθη δαίμων ἐστὶν ἔνυλος, παρατροπὴ λογισμῶν, παράλυσις σώματος, θανάτου χείρων ζωῆ, ἀποστροφῆς Θεοῦ ἀφορμή. Τὸ δέ γε μείζον κακόν, ὅτι καὶ τῆς ἐπηγγελμένης παρὰ Θεοῦ ζωῆς ἐστὶν ἀλλοτριώσεις· «μέθυσοι» γάρ, φησί, «βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι».

- 3 Τί δὲ ἡ πορνεία; Ἐξῆλθεν ὁ τότε λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐξ Αἰγύπτου παντάπασιν ἄοπλοι, καὶ ὀπλιτῶν τούτους ἐπεδίωκε πλῆθος. Ὡς οὖν μέχρι τῆς θαλάσσης ἦλθον, οἱ μὲν φεύγοντες, οἱ δὲ διώκοντες, δυνάμει καὶ βουλῇ Θεοῦ, καὶ ράβδῳ καὶ χειρὶ Μωϋσέως, δικάζει πρὸς ἀμφοτέρους ἐκείνους ἡ θάλασσα, καὶ τοῖς μὲν ὑποχωρεῖ σχισθεῖσα μέση, καὶ πάροδον ἀκίνδυνον δίδωσι· τοῖς δὲ καταδιώκουσιν ἐπιρρεύσασα, νεκροὺς τοῖς γείτοσιν αἰγιαλοῖς

κατέβαινε ἔχοντας τὴ δωρεᾶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτες. Μόλις δὲ ἀντιλήφθηκε ἀπὸ μακριὰ ὅτι ἦσαν μεθυσμένοι, ἀπὸ τὸ θόρυβο καὶ τὶς ἄσεμνες κραυγές, εἶπε, ἐγὼ ἀκούω φωνές μεθυσμένων καὶ τοὺς ἔκρινε ἀναξίους τῶν γενομένων καὶ γραμμένων ἰδιοχείρως ἀπὸ τὸν Θεό. Τότε συντρίβει τὶς πλάκες ἐκεῖνες, ὀπλίζει ἐναντίον τοὺς ὅσους δὲν εἶχαν σαλευμένο τὸ νοῦ ἀπὸ τὴ μέθη καὶ δὲν εἶχαν κατασκευάσει θεὸ μεθυσμένων, καὶ φονεύει δι' αὐτῶν πολλὰς χιλιάδες, κι' ἔτσι ἐξευμενίζει τὸν Θεὸ τῶν νηφαλίων. Καὶ ἀφοῦ ἀνέβηκε πάλι, κατέβασε ἄλλες πλάκες, γραμμένες μὲν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀλλ' ὄχι ὅμοιες, διότι ἦσαν ἀπὸ τὴν ἐπίγεια ὕλη. Ἀλλὰ βλέπετε πόσο θανατηφόρο ἐλάττωμα εἶναι ἡ μέθη ἀπὸ παλαιὰ; Πόσης καταδίκης εἶναι ἀξία καὶ πῶς καθιστᾶ τοὺς ἐπιδιδομένους σ' αὐτὴν ἀναξίους καὶ τῶν δωρεῶν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τῆς παρούσης ζωῆς; Ἡ μέθη εἶναι ἔνυλος δαίμων, παρεκτροπὴ τῶν λογισμῶν, παράλυσις σώματος, ζωὴ χειρότερη ἀπὸ θάνατο, ἀρχὴ ἀποστροφῆς τοῦ Θεοῦ. Τὸ χειρότερο δὲ κακὸ εἶναι ὅτι εἶναι ἀλλοτριώσις καὶ τῆς ἐπηγγελμένης ἀπὸ τὸν Θεὸ ζωῆς· διότι, λέγει, «οἱ μέθυσοι δὲν θὰ κληρονομήσουν βασιλεία Θεοῦ»³.

Τί δὲ εἶναι ἡ πορνεία; Ἐξῆλθε ὁ τότε λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἐντελῶς ἄοπλοι καὶ τοὺς καταδίωκε πλῆθος ὀπλιτῶν. Καθὼς λοιπὸν ἐφθασαν ἕως τὴ θάλασσα, οἱ πρῶτοι φεύγοντες, οἱ δεῦτεροι διώκοντες, μὲ τὴν δύναμη καὶ βουλή τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τὴν ράβδο καὶ τὸ χέρι τοῦ Μωϋσέως, δικάζει τοὺς δύο ἐκείνους ἡ θάλασσα· στοὺς πρῶτους ὑποχωρεῖ σχισμένη στὴ μέση καὶ τοὺς δίδει ἀκίνδυνο διέλευσι, τοὺς δὲ διώκτες, ἀφοῦ ἐπανῆλθε στὴ θέσι της, τοὺς ἔβγαλε νεκροὺς σ' ἐκείνους τοὺς γειτονικοὺς αἰγιαλοὺς· ἔτσι τοὺς ἀό-

3. Α' Κορ. 6,10.

ἐκείνοις ἐξέδωκε· καὶ τοὺς ἀόπλους πανοπλίτας ἀπέδειξε, σκυλεύσαντας τοὺς ἐκβρασθέντας νεκρούς. Εἶτα τί; Διέρχονται τόπους καὶ χώρας οἰκουμένας καὶ ἀοικήτους ἀήττητοι, νικῶντες πάντα τοὺς ἀντιτεταγμένους αὐτοῖς. Ὡς δὲ πορνεία ὑπέπεσαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἠττήθησαν, ὡς καὶ ἀποθανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ πάραυτα τότε εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος πρὸς ἡμᾶς· «μὴ πορνεύετε», φησί, «καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες». Καὶ εἰ μὴ Φινεὲς ζηλώσας καὶ μιᾷ πληγῇ μετὰ τῆς πορνευομένης συναποκτείνας τὸν τὸ μύσος κατεργαζόμενον καὶ ἀναχαιτίσας τὴν πράξιν ἐξιλώσατο τὸν Θεόν, κἄν πάντες ἀπώλοντο, παγγενεὶ τῆς θείας ὀργῆς πειραθέντες διὰ τὴν τῆς πορνείας παρανομίαν. Ἐν ὑμῖν δὲ ὅτι μὲν ἐνεργεῖται τὸ θεοστυγὲς τοῦτο πάθος, τίς οὐκ οἶδε; Ὁ δὲ κωλύων οὐδεὶς, οὐ παῖδα σχεδὸν πατήρ, οὐκ ἀδελφὸς ἀδελφόν, οὐ φίλος φίλον, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ συμπράττουσι, καίτοι τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, «τοῖς τοιούτοις μηδὲ συνεσθίειν»· διὰ τοῦτο θανάτου καὶ πανωλεθρίας πάντες ἐσμὲν ἄξιοι.

Εἰ δὲ ἡ πορνεία τοσαύτης καὶ τοιαύτης καταδίκης ἀξία, πόσω μᾶλλον τὸ τῆς μοιχείας ἄγος; Ὁ μὴδὲ καθ' ἓνα μόνον ἢ δύο, ἀλλὰ καὶ οἴκους ὄλους καὶ βίους ὄλους καὶ τὰς κατὰ σῶμα συγγενείας καὶ διαδοχὰς κατασπᾶ τε καὶ ἀχρειοῖ, τὰς ψυχὰς πρὸ τούτων ἀναμέστους ποιῆσαν πάσης κακίας καὶ πονηρίας. Ὁ μέντοι φθόνος φόνου γεννήτωρ ὢν, ἐπεὶ καὶ δι' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν ἄνθρωπος ἔγνω τοῦ θανάτου τὴν πείραν, ἀδελφοκτόνον τὸν Κάϊν ἀπεργασάμενον, πῶς οὐ θάνατον καὶ εἴ τι θανάτου χειρὸν

πλους κατέστησε πανόπλους, ἀφοῦ ἐσκύλευσαν τοὺς ἐκβρασθέντας νεκρούς. Ἐπειτα τί ἔγινε; Διέρχονται τόπους καὶ χῶρες κατοικούμενες καὶ ἀκατοίκητες ἀήττητοι, νικώντας ὄλους ἐκείνους πού τοὺς ἀντιστάθηκαν. Ἄλλ' ὅταν ὑπέπεσαν σὲ πορνεία, τόσο κατὰ κράτος ἐνικήθηκαν, ὥστε ν' ἀποθάνουν ἀμέσως στὸν πόλεμο τότε εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος μᾶς λέγει, «μὴ πορνεύετε, ὅπως ἐπόρνευσαν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κι' ἔπεσαν σὲ μιὰ ἡμέρα εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες»⁴. Καὶ ἂν δὲν ἐξιλέωνε τὸν Θεὸ ὁ Φινεὲς πού ἀπὸ ζῆλο μ' ἓνα κτύπημα ἐφόνευσε μαζὶ μὲ τὴν πορνευομένη τὸν διαπράττοντα τὴ βρωμιὰ κι' ἀνεχαίτισε τὴν πρᾶξι, θὰ ἐχάνονταν ὄλο τὸ γένος δικιμαζόμενο ἀπὸ τὴ θεία ὀργὴ λόγῳ τῆς παρανομίας τῆς πορνείας. Σὲ σᾶς δέ, ὅτι ἐνεργεῖται αὐτὸ τὸ θεοστυγὲς πάθος, ποιὸς δὲν τὸ γνωρίζει; Δὲν ὑπάρχει δὲ κανεὶς νὰ ἐμποδίση, σχεδὸν οὔτε πατέρα παιδί, οὔτε ἀδελφὸς ἀδελφὸ, οὔτε φίλος φίλον, ἐνῶ μερικοὶ καὶ συμπράττουν σ' αὐτό, ἂν καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει, «μὲ αὐτοὺς δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ συντρώγωμε»⁵. γι' αὐτὸ εἴμαστε ὄλοι ἄξιοι θανάτου καὶ πανωλεθρίας.

Ἐὰν δὲ ἡ πορνεία εἶναι ἄξια τόσης καὶ τέτοιας καταδίκης, πόσο μᾶλλον τὸ ἄγος τῆς μοιχείας; Αὐτὸ τὸ πάθος καταρρίπτει καὶ ἐξαχρειώνει ὄχι μόνο ἓνα ἄτομο ἢ δύο, ἀλλὰ καὶ οἴκους ὄλοκλήρους καὶ περιουσίες ὄλοκληρες καὶ σωματικές συγγένειες καὶ διαδοχές, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ γεμίση τις ψυχὲς μὲ κάθε κακία καὶ πονηρία. Ὁ φθόνος ὁμοίως, πού εἶναι γεννήτωρ φόνου, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀρχικῶς ἔλαβε ὁ ἄνθρωπος πεῖρα τοῦ θανάτου, καθιστώντας τὸν Κάϊν ἀδελφοκτόνο, πῶς δὲν θὰ ἔχη ὡς καταδίκη τὸν θάνατο καὶ κάτι

5. Α' Κορ. 5,11.

δικαίαν ἔχει τὴν καταδίκην; Ἡ δὲ κλοπὴ πάλιν πόσον παροξύνει Θεόν; Ἐν τῷ παλαιῷ Ἄχαρ ἦν μόνος ὁ κλέψας, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ὑφίστατο τὴν πληγὴν, ἕως ἐρευνήσαντες, ἐκ μέσου λιθοβολήσαντες τὸν ἁμαρτῶντα ἐποίησαν.

5 Ἐγρᾶφη δὲ ταῦτα πάντα πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, ἵνα μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπίπτοντες ἁμαρτήμασι καὶ ταῖς αὐταῖς καταδίκαις, μᾶλλον δὲ καὶ χεῖροσι, καθυποβάλλωμεν ἑαυτοὺς· μείζονος γὰρ ἢ ἐκεῖνο τὸ γένος ἀξιωθέντες τῆς θείας ἐπισκοπῆς, μειζόνων ἐσμὲν ἄξιοι πληγῶν, εἰ μὴ φυλάττομεν ἑαυτοὺς τῶν ὑπὸ Θεοῦ ἀπηγορευμένων ἀνωτέρους κακῶν. «Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ σημείοις καὶ τέρασι, καὶ Πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν».

6 Διόπερ Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα οὐκ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις, ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκείοις τὴν κλοπὴν ἐργασάμενοι, διὰ τὸ ψεῦδος, ὃ συνέστιν αἰ τῇ κλοπῇ, θανατοῦνται παρὰ τοῦ Πέτρου, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ὃν φησὶν ὁ προφήτης Δαβὶδ· «ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος». Ὁ δὲ Παῦλος τῷ σατανᾷ παραδίδωσι τὸν ἐν Κορίνθῳ πορνεύσαντα καὶ τοῖς Κορινθίοις

6. Ἰησοῦ Ναυῆ 6,18 . 7,1-26.

7. Ἐβρ. 2,2.

χειρότερο ἀπὸ θάνατο δικαίως; Ἡ δὲ κλοπὴ πάλι πόσο παροξύνει τὸν Θεό; Στὴν παλαιὰ ἐποχὴ μόνο ὁ Ἄχαρ εἶχε κλέψει⁶, καὶ ὑπέστη τὴν τιμωρία ὅλος ὁ στρατός, ἕως ὅτου ἔπειτα ἀπὸ ἔρευνα ἔβγαλαν ἀπὸ τῆ μέση μὲ λιθοβολισμό τὸν πταίστη.

Ἐγράφηκαν δὲ ὅλα αὐτὰ γιὰ νουθεσία μας, γιὰ νὰ μὴ περιπίπτωμε στὰ ἴδια ἁμαρτήματα καὶ στὶς ἴδιες καταδίκες, κι' ἔτσι ὑποβληθοῦμε σὲ ἀκόμη χειρότερες. Διότι, ἀφοῦ ἀξιωθήκαμε μεγαλύτερη θεία προστασία, εἴμαστε ἄξιοι καὶ γιὰ μεγαλύτερες τιμωρίες, ἂν δὲν μένωμε ἀνώτεροι τῶν ἀπαγορευμένων ἀπὸ τὸν Θεὸ κακῶν. «Διότι, ἐὰν ὁ λόγος ποῦ ἐλάληθηκε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, ἐπιβεβαιώθηκε, καὶ κάθε παράβαση καὶ παρακοὴ ἔλαβε δικαία μισθαποδοσία, πῶς ἐμεῖς θὰ ξεφύγωμε, λέγει ὁ ἀπόστολος, ἀφοῦ ἀμελήσαμε τόσο σπουδαία σωτηρία, ἣ ὁποία ἄρχισε νὰ κηρύσσεται ἀπὸ τὸν Κύριο, μεταδόθηκε σ' ἐμᾶς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἄκουσαν, ἐνῶ ὁ Θεὸς τὴν ἐπεκύρωσε μὲ σημεῖα καὶ τέρατα, καὶ μὲ διαμερισμοὺς καὶ ποικίλες δυνάμεις τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὴ θέλησί του;»⁷.

Γι' αὐτὸ ὁ Ἄνανίας καὶ ἡ Σαπφείρα, ποῦ διενήργησαν τὴν κλοπὴ ὄχι σὲ ξένα πράγματα ἀλλὰ στὰ δικά τους, θανατώνονται ἐξ αἰτίας τοῦ ψεύδους ποῦ συνυπάρχει πάντοτε μὲ τὴν κλοπὴ ἀπὸ τὸν Πέτρο, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τὸν Θεό, πρὸς τὸν ὁποῖο λέγει ὁ προφήτης Δαβίδ, «θὰ καταστρέψης ὅλους ὅσοι λαλοῦν τὸ ψεῦδος»⁸. Ὁ δὲ Παῦλος παραδίδει στὸ Σατανᾶ τὸν πορνεύσαντα στὴν Κόρινθο καὶ παραγγέλλει γράφοντας πρὸς τοὺς Κορινθίους, «μὲ αὐτὸν οὔτε νὰ συντρώγε-

8. Ψαλμ. 5,6.

παραγγέλει γράφων· «τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν». Καὶ οὐκ ἐκύρωσε τὴν ἀγάπην, ἕως ἀποστάς ἐκεῖνος τῆς πονηρᾶς πράξεως δι' ἔργων τὴν μετάνοιαν ἐπεδείξατο. Πρὸς δὲ τὸν πλεονέκτην ὅς, τῆς χώρας εὐφορησάσης, οὐ διαδίδωσι τοῖς μὴ ἔχουσιν, ἀλλὰ πλατύνει τὰς ἀποθήκας, τί φησιν ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος; «Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας, τίτι ἐστίν;». Καὶ ἵνα μὴ τις νομίση καθ' ἑνὸς τινος εἶναι τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐπάγει· «οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν». Καίτοι ὁ πλούσιος ἐκεῖνος οὐκ ἐπλούτει ἐξ ἀδικίας· τί γὰρ ἐκεῖνος ἠδίκησεν, εἰ ἡ χώρα αὐτοῦ εὐφόρησεν; Ἄλλ' ὁμως, ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν πραγμάτων ἀφθονίᾳ καλῶς, μηδὲ ἐπλούτησεν εἰς Θεὸν διὰ τῆς μεταδόσεως, ἄξιος θανάτου ἐγένετο, τοῦ πλούτου μηδὲν ἀπωνάμενος. Ἡμῶν δὲ εἰσιν οἱ μὴ τὰ δικαίως ποριζόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν πτωχῶν ἀρπαγὰς ἔχουσιν ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, πλεονεξίαν ἀγαπῶντες, τὴν δευτέραν κατὰ Παῦλον εἰδωλολατρίαν, φιλαργυρίαν νοσοῦντες, τὴν πάντων κακῶν αἰτίαν. Καὶ οὐχ οἱ παρ' ἡμῖν ἄρχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγοραῖοι· πόσα γὰρ ἐπιζήμια τοῖς ἀγοράζουσιν οἱ παρ' ἡμῖν κάπηλοι καὶ οἱ ἄλλοι ἔμποροι ἐπιτεχνῶνται, μηδὲ μέτροις καὶ σταθμοῖς δικαίοις, ὅτε δύνανται, χρώμενοι;

Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παιδευόμεθα, καὶ ἔτι παιδευθησόμεθα. Τὴν μὲν γὰρ τῶν ἐπηρειῶν λύσιν ποθοῦμέν τε καὶ ζητοῦμεν, τοῖς δὲ πταίσμασι δι' ἃ παιδευόμεθα καὶ προστίθεμεν. Βούλεσθε μαθεῖν ὅσον ἡ πλεονεξία κακόν; Ἀπὸ τῆς πληγῆς, ἧς ἀρτίως πάσχομεν, τοῦτο γνώσεσθαι· πλεονεκτῆσαν γὰρ ἐν τῶν ἐν

τε»⁹. Καὶ δὲν τοῦ ἀπέδωσε ὀριστικῶς τὴν ἀγάπη, ἕως ὅτου ἐκεῖνος, ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τὴν πονηρὴ πρᾶξι, ἔδειξε τὴ μετάνοια μὲ ἔργα. Πρὸς τὸν πλεονέκτη δὲ πού, ὅταν εὐφόρεσαν τὰ κτήματα, δὲν μεταδίδει στοὺς ἀπόρους ἀλλὰ διευρύνει τὶς ἀποθῆκες, τί λέγει ὁ Κύριος στὰ εὐαγγέλια; «'Ανόητε, αὐτὴν τὴ νύκτα σοῦ ζητοῦν τὴν ψυχῇ σου· αὐτὰ πού ἐτοίμασες λοιπὸν ποιοῦ θὰ εἶναι;»¹⁰. Καὶ γὰρ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτὴ εἶναι ἐναντίον ὠρισμένου ἀνθρώπου, προσθέτει· «ἔτσι, ὅποιος θησαυρίζει γὰρ τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν πλουτίζει γὰρ τὸν Θεό». Καὶ ὅμως ἐκεῖνος ὁ πλούσιος δὲν ἐπλουτοῦσε ἀπὸ ἀδικία· διότι τί ἀδίκησε ἐκεῖνος, ἂν ἡ χώρα του εὐφόρησε; 'Αλλ' ὅμως γὰρ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὴν ἀφθονία πού προσφέρθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ οὔτε ἐπλούτησε κατὰ Θεὸ διὰ τῆς μεταδόσεως, ἔγινε ἄξιος θανάτου, χωρὶς νὰ κερδίση τίποτε ἀπὸ τὸν πλοῦτο. Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ μᾶς ἔχουν στὰ σπίτια τους ὄχι μόνο τὰ δικαίως ἀποκτηθέντα, ἀλλὰ τὰ ἀρπάγματα ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ἀγαπῶντας τὴν πλεονεξία, τὴ δεύτερη κατὰ τὸν Παῦλο εἰδωλολατρία, πάσχοντας ἀπὸ φιλαργυρία, τὴν αἰτία ὅλων τῶν κακῶν. Καὶ ὄχι μόνο οἱ ἄρχοντές μας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς· πραγματικὰ πόσα ἐπιζήμια μηχανεύονται γὰρ τοὺς πελάτες οἱ κάπηλοί μας καὶ οἱ ἄλλοι ἔμποροι, πού ὅταν μποροῦν δὲν χρησιμοποιοῦν σωστά, οὔτε μέτρα, οὔτε σταθμά;

Γι' αὐτὰ καὶ τὰ παρόμοια παιδευόμεσθε καὶ θὰ παιδευθοῦμε ἀκόμη. Διότι τὴν μὲν διάλυσι τῶν προσβολῶν ποθοῦμε καὶ ζητοῦμε, τὰ πταίσματα δὲ γὰρ τὰ ὅποια παιδευόμεσθε τὰ αὐξάνομε. Θέλετε νὰ μάθετε πόσο κακὸ εἶναι ἡ πλεονεξία; Θὰ τὸ γνωρίσετε ἀπὸ τὴν πληγὴ πού μᾶς ταλαιπωρεῖ τε-

10. Λουκᾶ 12,20.

τοῖς σώμασι στοιχείων, τὸ αἷμα, καθῶς ὁρᾶτε, τὸν θάνατον ἐπιφέρει τοῖς ἀποθνήσκουσιν. Ὡς οὖν ἐν σώματι πλεονεξία διαφθείρει τὸ σῶμα, οὕτως ἢ ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ψυχὴν διαφθείρει καὶ θανατοῖ, τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ζωὴν οὖσαν θειοτέραν ἀπ' αὐτῆς ἐκδιῶξασα. Προκαταλαμβάνει δὲ αἰεὶ ὁ τοιοῦτος τῆς ψυχῆς θάνατος τὸν ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Θεοῦ ἐπιγινόμενον τῷ σώματι θάνατον, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἀθετήσεως τῆς θείας ἐντολῆς ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὐκ ἀπέθανε δὲ ὁ ἄνθρωπος πάραυτα παραβάς, τοῦ Θεοῦ καιρὸν μετανοίας αὐτῷ παρέχοντος.

8 Ἡδύνατο δὲ καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ μὴ ὄντων παραγαγεῖν, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰς ἀρχάς, τὰς δυνάμεις, τὰς ἐξουσίας, τὰς κυριότητες, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφίμ, τοὺς ἀνωτάτω θρόνους, ἐνενόησε μόνον, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν καὶ ὁμοῦ παρήχθησαν ἅπαντες. Ἡδύνατο οὖν ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ καὶ πάντων ἀνθρώπων τὸ γένος ποιῆσαι· καὶ πάλιν ἐν ἐνί τινι καὶ ὠρισμένῳ καιρῷ διὰ τοῦ θανάτου τούτους ἀπαλεῖψαι τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐν τῷ κατακλυσμῷ πεποιήκε, τὸν Νῶε μετὰ τῶν παίδων διαφυλάξας μόνον εἰς δευτέρας γενεᾶς γένεσιν. Ἄλλ' οὐκ ἠθέλησε τοῦτο διὰ φιλανθρωπίαν· ᾠκονόμησε γὰρ ἐν ἄλλῳ, μᾶλλον δὲ πολλοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε καθ' αἷμα καὶ οὐκ οἰκείοις, βλέπειν ἡμῶν ἕκαστος τὸν ἀφεύκτως μέλλοντα καταλήψεσθαι θάνατον, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ θέας ἐναγώμεθα πρὸς μετάνοιαν καὶ μελέτην τῶν μετὰ θάνατον. Ἐπεὶ δὲ νῦν ἡμᾶς παντάπασιν ἀμετανοήτους ζῶντας ὁρᾷ καὶ μηδεμίαν τῶν μελλόντων ποιουμένους φροντίδα, τὸν θάνατον ἐπάγει σχεδὸν

λευταῖα. Διότι ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος, τὸ αἷμα, ἀφοῦ ἐπλεονέκτησε, ἐπιφέρει τὸν θάνατο, ὅπως βλέπετε στοὺς ἀποθνήσκοντας. Ὅπως λοιπὸν ἡ πλεονεξία στὸ σῶμα διαφθείρει τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ ἡ πλεονεξία στὴν ψυχὴ διαφθείρει καὶ θανατώνει τὴν ψυχὴ ἐκδιώκοντας ἀπὸ αὐτὴν τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι θειότερη ζωὴ. Προκαταλαμβάνει δὲ πάντοτε ὁ τέτοιος θάνατος τῆς ψυχῆς τὸν ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψι τοῦ Θεοῦ προκαλούμενον στὸ σῶμα θάνατο, ἐπειδὴ καὶ στὴν ἀρχὴ ὁ θάνατος εἰσῆλθε στὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἀθέτησι τῆς θείας ἐντολῆς, δὲν ἀπέθανε δὲ ὁ ἄνθρωπος ἀμέσως μετὰ τὴν παράβασι, διότι ὁ Θεὸς τοῦ παρείχε καιρὸ μετανοίας.

Θὰ μπορούσε δὲ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς παραγάγη μαζὶ ἐκ μὴ ὄντων, ἀφοῦ καὶ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὶς ἀρχές, τὶς δυνάμεις, τὶς ἐξουσίες, τὶς κυριότητες, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφὶμ, τοὺς ὑψίστους θρόνους, ἐνόησε μόνο καὶ τὸ ἐννόημα ἐπραγματοποιήθηκε ἀμέσως καὶ παρήχθησαν ὅλοι μαζὶ. Θὰ μπορούσε λοιπὸν σὲ μιὰ ροπὴ καιροῦ νὰ κατασκευάσῃ καὶ τὸ γένος ὅλων τῶν ἀνθρώπων· καὶ νὰ τοὺς ἀπαλείψῃ πάλι ἀπὸ τὴ γῆ διὰ τοῦ θανάτου σὲ ἓνα συγκεκριμένο χρόνο, ὅπως ἔπραξε καὶ κατὰ τὸν κατακλυσμὸ, ἀφοῦ διεφύλαξε μόνο τὸν Νῶε μὲ τὰ παιδιά του γιὰ τὴν γένεσι τῆς δεύτερης γενεᾶς. Ἀλλὰ ἀπὸ φιλάνθρωπία δὲν τὸ θέλησε. Οἰκονόμησε τὰ πράγματα ἔτσι ὥστε ὁ καθένας μας νὰ βλέπῃ σὲ ἄλλον, μᾶλλον δὲ σὲ πολλοὺς ἄλλους συγγενεῖς κατὰ τὸ αἷμα ἢ μὴ συγγενεῖς, τὸν θάνατο ποὺ πρόκειται ἀναποφεύκτως νὰ τὸν καταλάβῃ. Ἔτσι μὲ τὴν θέα του ὁδηγούμεστε σὲ μετάνοια καὶ σὲ μελέτη τῶν μετὰ τὸν θάνατο. Ἐπειδὴ δὲ τώρα μᾶς βλέπει νὰ ζοῦμε ἐντελῶς ἀμετανόητοι καὶ νὰ μὴ φροντίζωμε καθόλου γιὰ τὰ μέλλοντα, ἐπιφέρει δικαίως σὲ

πᾶσιν ὁμοῦ δικαίως, μὴ ἀνεχόμενος ἐπὶ κακῷ ζῆν ἡμᾶς καὶ παρατάσει τῆς ἀμαρτίας. Καὶ οὗτός ἐστιν ἡ τελευταία ἐνταῦθα τῶν ἀμαρτανόντων πληγὴ, ὡς ἀπὸ τῶν αἰγυπτιακῶν πληγῶν ἐδιδάχθημεν.

9 Ἔστι τοίνυν καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐνδίκου ταύτης παιδείας καταλαβεῖν ἡμᾶς ὅσον ἡμάρτομεν εἰς Θεόν· ἀνθρώπου μὲν γὰρ παιδεύοντος, δυνατὸν καὶ χωρὶς αἰτίας δικαίας καὶ μικρᾶς ἀμαρτίας ἔνεκα μεγάλην ὑποστῆναι τὸν πταίσαντα τιμωρίαν διὰ τὴν ἀκρισίαν ἢ τὴν ἀπήνειαν τοῦ κολάζοντος, τὴν δέ γε ἀνωτάτω φιλανθρωπίαν οὐκ ἔστι πρὸς θυμὸν κινήθηναί τοσοῦτον καὶ πληγῶν θανατηφόρων ἐπαγωγὴν, ἂν μὴ μεγάλα ἀμάρτωμεν, καὶ ἀμαρτάνοντες ἀμετανόητοι διαμένωμεν.

10 Ἐπιγνώμεν οὖν, ἀδελφοί, κάντεῦθεν τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων, καὶ ἐπιστραφήτω ἕκαστος ἀπὸ τῶν σαρκικῶν αὐτοῦ φρονημάτων, καὶ ἐπιστρεψάτω πρὸς Κύριον. Μετανοήσωμεν ἐκ ψυχῆς, μεταστήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πονηρᾶς συνηθείας καὶ τῆς φιλαμαρτήμονος γνώμης, ἵνα στήσωμεν τὴν θεϊαν ὀργὴν καὶ πρὸς ἔλεον μεταστήσωμεν. Ἰατρεύσωμεν τὴν ἡμετέραν κακίαν, μὴ ὑπὸ τῆς κακίας ἀναλωθῶμεν. Μιμησώμεθα μὴ τοὺς ἐν τῷ κατακλυσμῷ διαφθαρέντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ Νινευί τῇ μεταμελείᾳ διασωθέντας. Ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες ἐκ πολλῶν ὑποδειγμάτων ἐννοεῖν τήνικαῦτα τὴν θεϊαν φιλανθρωπίαν, ὁμῶς ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῶς, καὶ ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτοῦ, λέγοντες· «τίς οἶδεν, εἰ μετανοήσει ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολλώμεθα;». Ἡμεῖς ἐκ πολλῶν τε ἄλλων ἔγνωμεν καὶ ἐξ

ὄλους σχεδὸν μαζί τὸν θάνατο, μὴ ἀνεχόμενος νὰ ζοῦμε γιὰ κακὸ καὶ γιὰ παράτασι τῆς ἀμαρτίας. Καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ τελευταία ἐδῶ πληγὴ κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων, ὅπως ἐδίδαχθήκαμε ἀπὸ τὶς αἰγυπτιακὲς πληγές.

9 Εἶναι λοιπὸν δυνατὸ νὰ καταλάβω κι' ἀπὸ τὸν τρόπο αὐτῆς τῆς δικαίας τιμωρίας πόσο ἀμαρτήσαμε στὸν Θεό. Ὅταν παιδεύῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι δυνατὸ καὶ χωρὶς εὐλογῆ αἰτία καὶ ἐξ αἰτίας μικρῆς ἀμαρτίας ὁ πταίστης νὰ ὑποστῇ μεγάλη τιμωρία λόγω τῆς ἀκρισίας ἢ τῆς σκληρότητος τοῦ τιμωροῦ· ἡ ὑψίστη ὅμως φιlanθρωπία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κινηθῇ πρὸς τόσο μεγάλο θυμὸ καὶ πρὸς τόσο εὐρεΐα ἐπαγωγὴ θανατηφόρων πληγῶν, ἂν δὲν διαπράξωμε μεγάλες ἀμαρτίες καὶ ἂν ἀμαρτάνοντας δὲν μένωμε ἀμετανόητοι.

10 Ἄς ἀντιληφθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί, καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτημάτων μας, ἃς ἐπιστραφῇ ὁ καθένας ἀπὸ τὰ σαρκικά του φρονήματα καὶ ἃς στραφῇ πρὸς τὸν Κύριο. Ἄς μετανοήσωμε ἀπὸ ψυχῆ, ἃς ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὴν πονηρὴ συνήθεια καὶ τὴν ἀμαρτητικὴ γνώμη, γιὰ νὰ σταματήσωμε τὴ θεία ὀργὴ καὶ τὴν μετατρέψωμε σὲ ἔλεος. Ἄς ἰατρεύσωμε τὴν κακία μας, γιὰ νὰ μὴ καταστραφοῦμε ἀπὸ τὴν κακία. Ἄς μιμηθοῦμε ὄχι τοὺς διαφθαρέντας στὸν κατακλυσμὸ, ἀλλὰ τοὺς διασωθέντας στὴ Νινευΐ ἀπὸ τὴ μετάνοια. Ἐκεῖνοι, ἂν καὶ δὲν μπορούσαν τότε νὰ ἀντιληφθοῦν τὴ θεία φιlanθρωπία ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα, ὅμως ἀνεβόησαν συντόμως πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἀποστράφηκαν ὄλοι ἀπὸ τὸν πονηρὸ δρόμο τους καὶ ἀπὸ τὶς ἄδικες πράξεις των λέγοντας· «ποιὸς ξεύρει, μήπως μετανοήσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἀποστραφῇ ἀπὸ τὸν ὠργισμένο θυμὸ του, καὶ δὲν καταστραφοῦμε»¹¹. Ἐμεῖς καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἐμάθαμε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ-

11. Ἰωνᾶ 3,9.

ἐκείνων αὐτῶν, ὅτι «εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι μετενόησαν καὶ ἐπέστρεψαν, καὶ μετενόησε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς κακοῖς οἷς ἐλάλησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν». Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν Ἰωνᾶς ἦν ὁ κηρύττων καὶ ἀπειλῶν, καὶ τὸ μεῖζον, ὅτι μηδὲ πρὸς μετάνοιαν ἔλκων, μηδὲ ἐπαγγελῶμενος τὴν συμπάθειαν Ἰωνᾶς ὁ καταβὰς εἰς Ἰόππην ἐξ Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὸν τῆς θαλάσσης βρασμόν, ἐν ᾧ καταποθεῖς ὑπὸ κήτους, τριήμερος ἐξεδόθη πρὸς τὴν Νινευῖ καὶ ἐκήρυττε.

11 Πόσον δὴ πλεῖον Ἰωνᾶ ὤδε; Αὐτὸς γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ προαιώνιος Λόγος, οὗ τύπος Ἰωνᾶς ἦν, ἐκ τῶν οὐρανῶν κατήλθεν, ὡς ἐκεῖνος εἰς Ἰόππην, οὗτος εἰς γῆν καὶ τοῖς πειρασμοῖς καὶ τοῖς πάθεσιν ἐκδοθεῖς, ὡς ἐκεῖνος τοῖς κύμασι, διὰ τοῦ θανάτου κατήλθεν εἰς τὰ κατώτατα πάσης τῆς γῆς, ὑπὸ τοῦ ἄδου, ὡς ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθεῖς καὶ τριήμερος ἀναστὰς ἐκεῖθεν, τοῖς μετανουοῦσιν οὐράνιον ἐπηγγείλατο βασιλείαν καὶ τὰ τῆς μετανοίας ἔργα πᾶσιν ἡμῖν διετράνωσε καὶ ἐκήρυξεν, ἅπερ ἀθετοῦντες ἡμεῖς, δικαίως τῷ χαλεπῷ θανάτῳ παραδιδόμεθα.

12 Χαλεπὸν μὲν οὖν ὁ θάνατος, προσγινόμενός τε καὶ προσδοκώμενος, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν μὴ ἐπιστρέψαι πολλῷ χαλεπώτερον· ἐνταῦθα γὰρ αὖξει τὴν τιμωρίαν, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς ἀτελευτήτοις παραπέμπει κολαστηρίοις, ὧν μὴ γένοιτό τινα πειραν ἡμῶν λαβεῖν. Εἰ γὰρ τὰ ἐνταῦθα δεινὰ δοκοῦσιν ἀφόρητα, παρερχόμενα ὄντα καὶ τοῦ σώματος μόνου ἀπτόμενα, τίνα ἐκεῖνα, ἃ μετὰ τοῦ σώματος κολάζει καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ προσδοκίαν ἀπαλλαγῆς οὐκ ἔχει οὐδέποτε; Ἄλλ' ἡμεῖς με-

νους τοὺς ἴδιους ὅτι «εἶδε ὁ Θεὸς τὰ ἔργα τους, ὅτι μετενόησαν καὶ ἐπέστρεψαν, καὶ μετενόησε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὰ κακὰ πὺ εἶπε ὅτι θὰ τοὺς ἐπιβάλη, καὶ δὲν τὰ ἔκαμε». Ἀλλὰ ἐκεῖ μὲν αὐτὸς πὺ ἐκήρυττε καὶ ἀπειλοῦσε ἦταν ὁ Ἰωνᾶς, πὺ μάλιστα, τὸ χειρότερο, οὔτε κἂν προσεῖλκυε οὔτε ὑποσχόταν συμπάθεια· ἦταν ὁ Ἰωνᾶς πὺ κατέβηκε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴν Ἰόππη καὶ ἀπ' αὐτὴν στὴν τρικυμία τῆς θάλασσας, ὅπου, ἀφοῦ καταπόθηκε ἀπὸ κῆτος, ἐκδόθηκε σὲ τρεῖς μέρες πρὸς τὴν Νινευῖ κι' ἐκήρυττε.

11 Πόσο περισσότερο λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἰωνᾶ ὑπάρχει ἐδῶ; Διότι ὁ ἴδιος ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τύπος ἦταν ὁ Ἰωνᾶς, κατήλθε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ὅπως ἐκεῖνος στὴν Ἰόππη, αὐτὸς στὴ γῆ, καί, ἀφοῦ παραδόθηκε στοὺς πειρασμοὺς καὶ στὰ πάθη, ὅπως ἐκεῖνος στὰ κύματα, κατήλθε διὰ τοῦ θανάτου στὰ κατώτατα σημεῖα τῆς γῆς, καταποθεῖς ἀπὸ τὸν ἄδη, ὅπως ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ κῆτος· καὶ ἀφοῦ ἀναστήθηκε ἀπὸ ἐκεῖ σὲ τρεῖς ἡμέρες, ἐπαγγέλθηκε οὐράνια βασιλεία στοὺς μετανοοῦντας καὶ ἀπεσαφήνισε κι' ἐκήρυξε σὲ ὅλους τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, πὺ ἐπειδὴ ἐμεῖς τὰ ἀθετοῦμε δικαίως παραδιδόμαστε στὸν χαλεπὸ θάνατο.

12 Εἶναι λοιπὸν φοβερὸ πρᾶγμα ὁ θάνατος, εἴτε ἐπερχόμενος εἴτε ἀναμενόμενος, ἀλλὰ εἶναι πολὺ φοβερότερο τὸ νὰ μὴ ἐπιστρέφωμε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας· διότι τοῦτο ἐδῶ μὲν αὐξάνει τὴν τιμωρία, κι' ἔπειτα ἀπὸ ἐδῶ παραπέμπει στὰ ἀτελείωτα κολαστήρια, πὺ εἶθε νὰ μὴ λάβη κανεῖς μας πείρα αὐτῶν. Ἄν δηλαδὴ τὰ ἐδῶ δεινὰ φαίνονται ἀφόρητα, ἐνῶ παρέρχονται καὶ μόνο τὸ σῶμα ἐγγίζουν, τί εἶναι ἐκεῖνα, πὺ μαζὶ μὲ τὸ σῶμα τιμωροῦν καὶ τὴν ψυχὴ καὶ δὲν παρουσιάζουν ποτὲ προσδοκία ἀπαλλαγῆς; Ἀλλὰ ὡς μετανοήσωμε

τανοήσωμεν, ἀδελφοί, καὶ ἐπιστρέψωμεν ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν μετάνοιαν ἐνδεικνύμενοι καὶ προσπέσωμεν τῷ Θεῷ μετὰ συντετριμμένης καρδίας πρὸς αὐτὸν λέγοντες, «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης ἡμᾶς, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης ἡμᾶς», ἀλλὰ ποιήσον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεός σου καὶ μὴ καθὼς ἡμεῖς ἐσμεν ἄξιοι· ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη σου, οὕτω καὶ τὸ ἔλεός σου. Ἐγγύς ἐστιν οὗτος τοῖς ἐπικαλουμένοις, ἐὰν μὴ τοῖς στόμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ βοῶσι, τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς ἐπιτιδεύμασιν αὐτῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφοντες.

13 «Ἐπιστρέψατε γὰρ πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος, καὶ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι». Ἐὰν πάντως ἡμεῖς ταύτας ἢ ἀνεπιστρόφως ἐκφύγωμεν ἢ δι' ἐξαγορευσεως καὶ τῆς δι' ἔργων μετανοίας ἀντισηκούσης τὰ παραπτώματα ἡμῶν τὸ θεῖον ἐξιλεώμεθα, δι' ἐνεργοῦς ταπεινώσεως ἡμῖν αὐτοῖς εὐμενίζοντες· ὡς ἂν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀνεχομένης καὶ τὰς ἐλλείψεις ἀναπληρούσης ἡμῶν, νῦν μὲν τῆς θείας ταύτης ὀργῆς καὶ τοῦ ἀώρου καὶ ἀθρόου τούτου θανάτου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ πανωλεθρίας ἀπαλλαγίημεν, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς ἀθανάτου ζωῆς ἐπιτύχοιμεν, εἰς δόξαν τοῦ μόνου ζωοδότου Χριστοῦ· ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἐμεῖς, ἀδελφοί, κι' ἄς ἐπιστρέψωμε δεικνύοντας τὴ μετάνοια μὲ ἔργα καὶ λόγια, καὶ ἄς προσπέσωμε στὸν Θεὸ μὲ συντετριμμένη καρδιά, λέγοντας πρὸς αὐτόν, «Κύριε, νὰ μὴ μᾶς ἐλέγξης στὸ θυμό σου μήτε νὰ μᾶς παιδεύσης στὴν ὀργή σου»¹², ἀλλὰ μεταχειρίσου μας σύμφωνα μὲ τὸ ἔλεός σου καὶ ὄχι ὅπως ἀξίζομε· ὅπως δηλαδή εἶναι ἡ μεγαλωσύνη σου, ἔτσι καὶ τὸ ἔλεός σου. Αὐτὸς εἶναι κοντὰ σ' ἐκείνους πού τὴν ἐπικαλοῦνται, ἂν φωνάζουν ὄχι μόνο μὲ τὰ στόματα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ διάνοια, ἐπιστρέφοντας πρὸς αὐτόν μὲ τὰ ἔργα καὶ τὶς ἀσχολίες των.

13 Διότι «ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμὲ κι' ἐγὼ θὰ ἐπιστρέψω πρὸς σᾶς, λέγει ὁ Κύριος, καὶ δὲν πρόκειται νὰ ἐνθυμοῦμαι πλέον τὶς ἁμαρτίες σας»¹³, ἐὰν ἐμεῖς πάντως ἢ ἀποφύγωμε αὐτὲς ἀνεπιστρέπτως ἢ ἐξιλεώσωμε τὸ θεῖο δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας μὲ ἔργα πού ἰσοσταθμίζει τὰ παραπτώματά μας, ἐξευμενίζοντάς το γιὰ μᾶς μὲ τὴν ἐνεργὸ ταπείνωσι. Ἔτσι θὰ μπορέσωμε, μὲ τὴν ἀνοχή τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πού ἀναπληρώνει τὶς ἐλλείψεις μας, νὰ ἀπαλλαγοῦμε τώρα μὲν ἀπὸ αὐτὴν τὴ θεία ὀργὴ καὶ ἀπὸ αὐτόν τὸν πρόωρο καὶ γενικὸ θάνατο καὶ τὴν δι' αὐτοῦ πανωλεθρία, στὸν μέλλοντα δὲ αἰῶνα νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἀθάνατη ζωὴ, σὲ δόξα τοῦ μόνου ζωοδότη Χριστοῦ· στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Γένοιτο.

12. Ψαλμ. 37,1.

13. Ζαχ. 1,3.

Ο Μ Ι Λ Ι Α
Μ'

**ΣΤΟΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ
ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΗ ΙΩΑΝΝΗ**

ΟΜΙΛΙΑ Μ'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΝ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΗΝ ΙΩΑΝΝΗΝ

1

ὁ τίμιος ὁ θάνατος τῶν ὁσίων καὶ μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, πόσω μᾶλλον ἡμᾶς ποιεῖσθαι τὴν μνήμην μετ' ἐγκωμίων χρεῶν τῆς τῶν ὁσίων τε καὶ δικαίων κορυφαίας ἀκρότητος Ἰωάννου, τοῦ προσκιρτήσαντος καὶ προδραμόντος καὶ προκηρύξαντος τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα τοῦ Θεοῦ Λόγον, παρ' οὗ πάλιν αὐτὸς ἀνεκηρύχθη καὶ μεμαρτύ-

ρηται τῶν ἐξ αἰῶνος προφητῶν καὶ ὁσίων καὶ δικαίων ὑπέρτερος; Οὐ γὰρ ὅτι κρείττω τὰ κατ' αὐτὸν ἀνθρωπίνου λόγου παντός, οὐδ' ὅτι παρὰ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν εἴληφε καὶ τὸ γέρας, καὶ γέρας οὐ δεῖται τοῦ παρ' ἡμῶν, διὰ τοῦτο σιωπήσαντες ἀγέραστον καταλείψομεν λόγοις, τό γε εἰς ἡμᾶς ἤκον, τὴν τοῦ ἀνωτάτω Λόγου κατὰ τὸ γεγραμμένον

ΟΜΙΛΙΑ 40

ΣΤΟΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΗ ΙΩΑΝΝΗ

ἂν ὁ θάνατος τῶν ὁσίων εἶναι ἄξιος τιμῆς καὶ ἡ μνήμη δικαίων πρέπει νὰ συνοδεύεται μὲ ἐγκώμια¹, πόσο μᾶλλον πρέπει νὰ τελοῦμε μὲ ἐγκώμια τὴ μνήμη τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τῶν ὁσίων καὶ δικαίων, τοῦ Ἰωάννη, ποὺ προεσκίρτησε καὶ προέτρεξε καὶ προεκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐσαρκώθηκε γιὰ μᾶς, ἀπὸ τὸν ὁποῖο

πάλι ὁ ἴδιος ἀνακηρύχθηκε καὶ ἐμαρτυρήθηκε ἀνώτερος τῶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες προφητῶν καὶ ὁσίων καὶ δικαίων; Ὅμως τὸ γεγονός ὅτι τὰ σχετικά μὲ αὐτὸν ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρώπινο λόγο καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἔλαβε τὴν μαρτυρία καὶ τὸ βραβεῖο ἀπὸ τὸν μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν χρειάζεται ἀπὸ μᾶς βραβεῖο, δὲν εἶναι λόγος νὰ σιωπήσωμε ἐμεῖς καὶ νὰ τὸν ἀφήσωμε ἀβράβευτον μὲ λόγια, ὅσο ἐξαρτᾶ-

φωνήν· ἀλλ' ὅτι παρὰ Χριστοῦ τοῦ δεσπότου τῶν ὄλων τοιοῦτος ὢν ἀνηγόρευται τε καὶ μεμαρτύρηται, πᾶσα γλῶσσα πιστῶν κινεῖσθω πρὸς ὕμνον, ὁπόση δύναμις· οὐχ ἵνα ἐκείνω τι προσθῶμεν εἰς δόξαν (πῶς γάρ;), ἀλλ' ἵνα τὴν ὀφειλὴν ἡμεῖς ἀποτίσωμεν, ἕκαστός τε ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πάντες τὰ κατ' ἐκεῖνον θαυμάσια καὶ ὕμνουῦντες καὶ διηγούμενοι.

2 Ἄπας μὲν γὰρ ὁ βίος τοῦ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑπὲρ ἅπαντας θαῦμα θαυμάτων ἐστίν. Οὐχ ὁ βίος δὲ μόνον ἅπας τοῦ καὶ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι προφήτου, καὶ περισσοτέρου τῶν προφητῶν Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλῶ πρὸ τοῦ βίου καὶ τὰ μετὰ τὸν βίον, ὅσα πρὸς τοῦτον τείνει, πάντων θαυμάτων ἐστὶν ἐπέκεινα. Θεῖαι μὲν γὰρ περὶ αὐτοῦ προρρήσεις προφητῶν θεολήπτων ἄγγελον αὐτὸν οὐκ ἄνθρωπον ἀναγράφουσι καὶ φωτὸς λυχνίαν καὶ θεοφεγγῆ τινα καὶ ἑωσφόρον ἀστέρα, ὡς προδραμόντα τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ αὐτοῦ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ φωνήν· τί δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ φωνῆς τῷ Θεῷ Λόγῳ πλησιαίτερον ἢ συγγενέστερον;

3 Τῆς δὲ τούτου συλλήψεως ἐγγιζούσης, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄγγελος οὐρανόθεν καταπτάς, Ζαχαρίου καὶ Ἐλισάβετ λύει τὴν στείρωσιν, τίκτειν ἐν βαθεῖ γήρα παιδα τοὺς ἀγόνους ἐκ νέου ἐπαγγειλάμενος, καὶ πολλῆς χαρᾶς πρόξενον ὡς πᾶσι σωτήριον ἔσεσθαι προκαταγγέλει τὴν τοῦ παιδὸς τούτου γέννησιν. «Ἔσται» γάρ, φησί, «μέγας ἐνώπιον Κυρίου καὶ πλησθήσεται Πνεύματος ἀγίου ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν

ται ἀπὸ μᾶς, αὐτὴν τὴν φωνὴ τοῦ ἀνωτάτου Λόγου σύμφωνα μὲ τὰ γεγραμμένα². Ἀντιθέτως γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἀναγορεύθηκε κι' ἐμαρτυρήθηκε ἀπὸ τὸν δεσπότη τῶν ὄλων Χριστὸ ὅτι εἶναι τόσο σπουδαῖος, πρέπει νὰ κινῆται κάθε γλῶσσα πιστῶν πρὸς ἐξύμνησι, κατὰ δύναμι. Κι' αὐτό, ὄχι γιὰ νὰ προσθέσωμε κάτι στὴ δόξα ἐκείνου (πῶς θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ αὐτό;) ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκπληρώσωμε ἐμεῖς τὴν ὀφειλὴ, ἀνυμνώντας καὶ διηγούμενοι τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν θαυμάσια πράγματα ὁ καθένας χωριστὰ καὶ ὄλοι μαζί.

2 Πραγματικὰ ὅλος ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ἀνάμεσα στὰ γεννήματα τῶν γυναικῶν ὑπερβαίνει ὅλους εἶναι θαῦμα θαυμάτων. Ὅχι δὲ μόνο ὁ βίος ὅλος τοῦ Ἰωάννη, ποῦ καὶ πρὶν ἀκόμη γεννηθῆ ἦταν προφήτης καὶ ἀνώτερος ἀπὸ προφήτη, ἀλλὰ καὶ τὰ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν βίον του καὶ τὰ μετὰ τὸν βίο του γεγονότα, ὅσα ἀναφέρονται σ' αὐτόν, εἶναι πέρα ἀπὸ ὅλα τὰ θαύματα. Θεῖες γι' αὐτὸν προρρήσεις θεολήπτων προφητῶν τὸν χαρακτηρίζουν ἄγγελος, ὄχι ἄνθρωπος, λυχνία φωτός, θεοφεγγῆ καὶ ἀστέρα ἀυγερινό, διότι προπορεύθηκε τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ ὡς φωνὴ τοῦ ἰδίου τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τί δὲ εἶναι πλησιέστερο ἢ συγγενέστερο πρὸς τὸν Θεὸ Λόγο ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ;

3 Ὅταν δὲ ἐπλησίαζε ἡ σύλληψις του, ὄχι ἄνθρωπος ἀλλ' ἄγγελος ἐπέταξε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ λύει τὴν στεῖρωσι τοῦ Ζαχαρία καὶ τῆς Ἐλισάβετ, ἀναγγέλοντας ὅτι οἱ ἀπὸ τῆ νεότητά τους ἄγονοι θὰ γεννήσουν σὲ βαθὺ γῆρας παιδί, καὶ προκαταγγέλλει ὅτι ἡ γέννησις τοῦ παιδιοῦ τούτου θὰ προξενήσῃ πολλὴ χαρὰ, διότι θὰ εἶναι σωτηριώδης γιὰ ὄλους. «Διότι, λέγει, θὰ εἶναι μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ θὰ πληρωθῆ ἅγιο Πνεῦμα ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του ἀκό-

2. Ἰω. 1,23. Ματθ. 3,3. Ἦσ. 40,3.

υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἑλίου». Παρθένος γὰρ καὶ οὗτος κατ' ἐκεῖνον καὶ ἐρημοπολίτης μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος, καὶ βασιλεῖς καὶ βασιλίδας ἐλέγχων παρανομοῦντας. Ὁ δὲ τοῦτον καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον μάλιστα ποιεῖ, ὅτι καὶ πρόδρομος ἔσται τοῦ Θεοῦ· «προελεύσεται» γάρ, φησί, «ἐνώπιον αὐτοῦ».

- 4 Ταῦτα νομίσας ὑπὲρ πίστιν ὁ Ζαχαρίας, πεδεῖται τὴν γλῶσσαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκὼν οὐκ ἠβουλήθη κηρύττειν, σιωπῶν ἄκων βοᾷ τὴν ξένην τοῦ παιδὸς σύλληψιν μέχρις ἂν εἰς φῶς ἴδοι προελθοῦσαν τὴν τοῦ Λόγου φωνήν. Συλληφθεὶς δὲ μετὰ τοσοῦτων καὶ οὕτω μεγάλων τῶν ἐπαγγελιῶν, πρὶν ἢ τεχθῆναι προφήτης χρίεται, καὶ τῆς χάριτος – ὦ τοῦ θαύματος! – τῇ μητρὶ μεταδίδωσι· καὶ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἐνδύεται, κατὰ δὲ τὸν Ἡλίαν, ἀνθ' ἑαυτοῦ χρίει προφήτην, καὶ φθάνει καὶ ὑπερβαίνει τὴν ἀμφοτέρων τῶν προφητῶν τελειότητα ἔτι ἐν ἐμβρύοις ὢν, ὡς ἐνώπιον Κυρίου τοιαῦτα ἐπιδεικνύμενος. Ἐπεὶ γὰρ τὸ ἔμβρυον μετὰ τὴν τῶν μελῶν διάρθρωσιν κίνησιν μὲν ἔχει, φωνὴν δὲ οὐπω ἔχει, διὰ τὸ μήπω ἐνδαιτᾶσθαι τῷ ἀέρι, ἐπέστη δὲ ἡ κυφοροῦσα τηνικαῦτα τὸν Θεὸν παρθένος, καὶ ἐν γαστρὶ ὢν ὁ Ἰωάννης οὐκ ἀνεπαίσθητως ἔσχε τῆς θεϊκῆς παρουσίας καὶ οἰκονομίας, ἀλλ' ἀνυμνεῖ ταύτην ἐκεῖθεν διὰ τῆς μητρικῆς γλώττης θεολογῶν· σκιρτᾷ καὶ αὐτὸς ἐνδον καὶ ἀγαλλιᾶται – ὦ τοῦ θαύματος! – ἐν

μη και θα στρέψη πολλούς από τους υιούς Ἰσραήλ πρὸς τὸν Κύριο τὸν Θεό τους· και αὐτὸς θα πορευθῆ ἔμπρὸς του μετὰ τὸ πνεῦμα και τὴ δύναμι Ἡλιοῦ»³. Διότι και αὐτός, ὅπως ἕκαστος, θα ἦταν παρθένος, ἐρημοπολίτης περισσότερο ἀπὸ ἕκαστον, και ἐλεγκτῆς βασιλέων και βασιλισσῶν ποὺ παρανομοῦσαν. Ὅτι δὲ τὸν καθιστᾶ και ἀνώτερον μάλιστα ἀπὸ ἕκαστον εἶναι ὅτι θα εἶναι και πρόδρομος Θεοῦ· διότι, λέγει, «πορευθῆ ἔμπρὸς ἀπὸ αὐτόν».

Ἐπειδὴ ὁ Ζαχαρίας τὰ ἐθεώρησε αὐτὰ ἀπίστευτα, δένεται στὴ γλῶσσα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ κηρύξῃ ἐκουσίως, σιωπώντας φωνάζει ἀκουσίως τὴν παράδοξη σίλησι τοῦ παιδιοῦ ἕως ὅτου ἰδῆ νὰ προβαίνει ἡ φωνὴ τοῦ Ἄγγελου. Ἀφοῦ δὲ συνελήφθηκε μετὰ τόσες και τόσο μεγάλες ἐπαγγελίες, χρίεται προφήτης πρὶν ἀκόμη γεννηθῆ, και μεταδίδει τὸ χάρισμα – τί θαῦμα! – στὴ μητέρα· και σύμφωνα μετὰ τὰ λόγια τοῦ Ἡσαΐα ἐνδύεται ἱμάτιο σωτηρίας και χιτῶν εὐφροσύνης⁴, κατὰ δὲ τὸν Ἡλία, χρίει προφήτην ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ του, και φθάνει και ξεπερνᾶ τὴν τελειότητα και τὴν δύναμι δύο προφητῶν, ὅταν ἀκόμη ἦταν ἔμβρυο, ἀφοῦ ἐπιδεικνύει τέτοιες ιδιότητες ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔμβρυο μετὰ τὴν διάρθρωσι τῶν μελῶν του ἔχει μὲν κίνησιν ἀλλὰ φωνὴ δὲν ἔχει ἀκόμη, ἀφοῦ δὲν ζῆ ἀκόμη στὸν ἀέρα ἦλθε δὲ ἡ παρθένος ποὺ ἐκυφοροῦσε τότε τὸν Θεό, και ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἦταν στὴν κοιλία, δὲν τοῦ διέφυγε ἡ θεϊκὴ παρουσία και οἰκονομία, ἀλλὰ τὴν ἀνυμνεῖ ἀπὸ ἐκεῖ θεολογώντας τὴν⁵ διὰ τῆς μητρικῆς γλώσσας· σκιρτᾶ και αὐτὸς ἀπὸ μέσα και ἀγαλλιᾶται – τί θαῦμα και αὐτό! – ἐπειδὴ και

4. Ἠσ. 61,10.

5. Ἡ πρώτη ἔννοια τοῦ ρήματος 'θεολογῶ' εἶναι «διακκηρύσσω τὴν θείαν παρουσία».

Πνεύματι ἀγίῳ τὴν τελειότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν μητρικῇ νηδυῖ δεξάμενος.

5 Καθάπερ γὰρ ὁ μέγας Παῦλος, τὸ μυστήριον προκαταγγέλλων τῆς αἰωνίου ζωῆς, «σπείρεται», φησί, «σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν», τουτέστι δυνάμει θείου Πνεύματος ὑπερφυεῖ, κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα διοικούμενόν τε καὶ κινούμενον, οὕτως ὁ Ἰωάννης ἐσπάρη μὲν καὶ συνέστη σῶμα ψυχικόν ἐν μητρικῇ νηδυῖ, τῇ δὲ ἐν αὐτῇ παραδόξῳ κρίσει τοῦ θείου Πνεύματος ἀνεδείχθη σῶμα πνευματικόν ἐν πνεύματι σκιρτῶν καὶ ἀγαλλιώμενος καὶ τὴν αὐτὸν κυοφοροῦσαν προφητικὴν ἀπεργαζόμενος· καὶ γὰρ φωνῇ μεγάλη διὰ τῆς ἐκείνης γλώττης εὐλόγει τὸν Θεὸν καὶ μητέρα τοῦ Κυρίου τὴν κυοφοροῦσαν ἀνεκήρυξε παρθένον καὶ καρπὸν τῆς αὐτῆς κοιλίας προσηγόρευσε τὸν ἐν αὐτῇ κυοφορούμενον, ἐγκύμονά τε ἄμα καὶ παρθένον ταύτην εἶναι παριστάς.

6 Οὕτω μὴ μόνον κατὰ τὸ γεγραμμένον, «πρὶν ἢ γινῶναι τὸ κακὸν ἐξελέξατο τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ γινῶναι τὸν κόσμον, ἐν ἐμβρύοις ὢν, ὑπερκόσμιος ὁ Ἰωάννης ἦν. Γεννηθεὶς δὲ πάντας καὶ εὐφρανε καὶ ἐξέπληξε τοῖς περὶ αὐτὸν θαυμασίοις· «χειρ γὰρ Κυρίου ἦν», φησί, «μετ' αὐτοῦ» τερατουργοῦσα πάλιν οἶα καὶ πρότερον. Τὸ γὰρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ στόμα, τὸ πεδηθὲν ὡς μὴ πιστεῦσαν τὴν ξένην τοῦ παιδὸς σύλληψιν, ἀνεώχθη καὶ ἐνεπλήσθη Πνεύματος ἀγίου καὶ προεφήτευσε τά τε ἄλλα καὶ περὶ τοῦ οἰκείου τούτου παιδός, λέγων· «καὶ σὺ παιδίον προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου

τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἐδέχθηκε στὴν μητρικὴ γαστέρα τὴν τελειότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ὅπως δηλαδὴ ὁ μέγας Παῦλος λέγει προκαταγγέλλοντας τὸ μυστήριον τῆς αἰωνίας ζωῆς, «σπείρεται σῶμα ψυχικό, ἐγείρεται σῶμα πνευματικό»⁶, δηλαδὴ κυβερνώμενο καὶ κινούμενο μὲ ὑπερφυῆ δύναμι τοῦ θείου Πνεύματος κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης ἐσπάρθηκε μὲν καὶ συστάθηκε ὡς σῶμα ψυχικὸ στὴ μητρικὴ γαστέρα, ἀλλὰ μὲ τὴν παράδοξον σ' αὐτὴν χρῆσιν τοῦ θείου Πνεύματος ἀναδείχθηκε σὲ σῶμα πνευματικό, σκιρτώντας καὶ ἀγαλλιώμενος κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ καθιστώντας προφήτιδα αὐτὴν ποὺ τὸν κυοφοροῦσε· διότι μὲ τὴν γλῶσσα ἐκείνης εὐλογοῦσε τὸν Θεὸ μὲ φωνὴ μεγάλη, ἀνεκήρυσσε μητέρα τοῦ Κυρίου τὴν ἔγκυον παρθένο καὶ τὸν κυοφορούμενον σ' αὐτὴν ὠνόμασε καρπὸ τῆς κοιλίας της, δεικνύοντας ὅτι εἶναι συγχρόνως ἔγκυος καὶ παρθένος.

Ἔτσι ὄχι μόνο πρὶν γνωρίσῃ τὸ κακὸ ὁ Ἰωάννης ἐξέλεξε τὸ ἀγαθὸ, συμφώνως μὲ τὸ γεγραμμένο⁷, ἀλλὰ ἦταν ὑπερκόσμιος καὶ πρὶν ἀκόμη γνωρίσῃ τὸν κόσμον, ὡς ἔμβρυον ἀκόμη. Ὄταν δὲ ἐγεννήθηκε, ηὔφρανε καὶ ἐξέπληξε τοὺς πάντας μὲ τὰ θαυμάσια γύρω του περιστατικά· διότι, λέγει, «μαζὶ τοῦ εὐρισκόταν χέρι Κυρίου», ποὺ ἑτερατουργοῦσε πάλι ὅπως καὶ προηγουμένως. Διότι τὸ στόμα τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶχε κλεισθῆ ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσε τὴν παράδοξον σύλληψιν τοῦ παιδιοῦ, ἀνοίχθηκε κι' ἐπληρώθηκε ἅγιο Πνεῦμα καὶ προεφήτευσεν καὶ ἄλλα καὶ περὶ τοῦ παιδιοῦ του λέγοντας· «καὶ σύ, παιδί, θὰ ὀνομασθῆς προφήτης τοῦ Ὑψίστου· διότι θὰ

7. Ἦσ. 7,16.

έτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι γινῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ». Καθάπερ δὲ συλληφθεὶς ὁ θεῖος παῖς οὗτος, τὸ ἐκ μητρικῆς νηδύος ἔμψυχον τῆς χάριτος ὄργανον, κατ' αὐτὴν ἐκινεῖτο θείῳ καὶ ἠγαλλιᾶτο Πνεύματι, οὕτω καὶ γεννηθεὶς ἠῤῥξανε πάλιν καὶ ἐκραταιοῦτο Πνεύματι. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἄξιος αὐτοῦ ὁ κόσμος, ταῖς ἐρήμοις ἐξ ἀπαλῶν ὡς εἰπεῖν ὀνύχων ἐνδιητᾶτο τὸν ἀεὶ χρόνον, ἄσκευον, ἀπεριμέριμον, ἀπραγμάτευτον βίον ἀνύων, λύπης ἄμοιρον, παθῶν ἀγενῶν ἀμέθεκτον, ἡδονῆς τῆς χαμαιζήλου καὶ προσύλου ταύτης καὶ περὶ σῶμα καὶ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις μόνας σαινούσης ἀνώτερον· Θεῷ μόνῳ ζῶν, Θεὸν μόνον ὀρῶν, Θεὸν τρυφὴν οἰκείαν ποιούμενος. Ἐξῆ τοίνυν καθάπερ ἔν τινι τῆς γῆς ἐξηρημένῳ χωρίῳ· «καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ἕως ἡμέρας», φησὶν, «ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ».

- 7 Τίς δὲ ἡ τῆς ἀναδείξεως ἡμέρα ταύτης; Ἦνίκα ὁ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου ἐφειστήκει καιρὸς, περὶ οὗ καιροῦ γέγραπται, οὐκ ἔστιν ὁ συνιών, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν, πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν». Ὡσπερ οὖν ὁ Κύριος τηνικαῦτα, πάντων ἀσεβῶν ἡμῶν ὄντων, ἀφάτω φιλανθρωπία χρησάμενος, ὑπὲρ ἡμῶν ἐξ οὐρανοῦ κατηῆλθεν, οὕτω καὶ ὁ Ἰωάννης τότε τῆς ἐρήμου ἐξῆλθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπηρετήσων τῷ ἐκείνου φιλανθρώπῳ βουλήματι· πρὸς γὰρ τὸν κολοφῶνα τῆς τότε τῶν ἀνθρώπων κακίας καὶ τὴν ἀνεϊκαστον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας συγκατάβασιν ἐκείνην, τοιοῦτου ἔδει καὶ τοῦ ὑπηρετησομένου, μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἀρετῆς ἀπολείποντος· οὕτω γὰρ ἂν

8. Λουκᾶ 1,76.

9. Λουκᾶ 1,80.

προπορευθῆς τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ ἐτοιμάσης τοὺς δρόμους του, ὥστε νὰ δώση γνῶσι σωτηρίας στὸ λαό του»⁸. Ὅπως δέ, μόλις αὐτὸ τὸ θεῖο παιδί συνελήφθηκε, τὸ ἔμψυχο ὄργανο τῆς χάριτος ἀπὸ τὴ μητρικὴ γαστέρα ἐκινεῖτο ἤδη μέσα σ' αὐτὴν καὶ εὐφραίνόταν μὲ τὸ θεῖο Πνεῦμα, ἔτσι καὶ ὅταν ἐγεννήθηκε ἀξανάταν πάλι κι' ἐδυνάμωνε μὲ τὸ Πνεῦμα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦταν ἄξιός του ὁ κόσμος, διέμενε ἀπὸ παιδική, θὰ ἐλέγαμε, ἡλικία συνεχῶς στὶς ἐρήμους, διανύοντας βίο λιτό, ἄφροντι, ἀπέριττο, ἄμοιρο λύπης, ἄμέτοχο χονδροειδῶν παθῶν, ἀνώτερον αὐτῆς τῆς χαμηλῆς καὶ ὑλιστικῆς ἡδονῆς ποὺ χαϊδεύει μόνο τὸ σῶμα καὶ τὶς ἀναφερόμενες στὸ σῶμα αἰσθήσεις· ζῶντας μόνο γιὰ τὸν Θεό, τὸν Θεό μόνο βλέποντας, τὸν Θεό καθιστώντας τρυφή του. Ἐξοῦσε λοιπὸν σ' ἓναν τόπο σὰν ἀνυψωμένον ἀπὸ τὴ γῆ· «κι' ἔμενε στὶς ἐρήμους, λέγει ἕως τὴν ἡμέρα τῆς ἀποστολῆς του πρὸς τὸν Ἰσραήλ»⁹.

Ποιὰ δὲ ἦταν ἡ ἡμέρα αὐτῆς τῆς ἀναδείξεως; Ὅταν ἔφθασε ὁ καιρὸς τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου, γιὰ τὸν ὁποῖο καιρὸ ἔχει γραφῆ ὅτι δὲν ὑπάρχει σῶφρων, δὲν ὑπάρχει ὁ ζητητῆς τοῦ Θεοῦ, ὅλοι παρεξέκλιναν, ὅλοι μαζί ἀρχειώθηκαν»¹⁰. Ὅπως λοιπὸν ὁ Κύριος τότε, ἐνῶ ἡμαστέ ὅλοι ἀσεβεῖς, ἀπὸ ἄφατη φιλανθρωπία κατῆλθε γιὰ χάρι μας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξῆλθε τότε ἀπὸ τὴν ἔρημο γιὰ χάρι μας γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ θέλημα ἐκείνου. Ἀνάλογα μὲ τὸ κορυφῶμα τῆς τότε κακίας τῶν ἀνθρώπων καὶ μὲ τὴν ἀπερίγραπτη ἐκείνη συγκατάβασι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τέτοιος διάκονος ἐχρειαζόταν ποὺ δὲν ἄφηνε καμμιά ὑπερ-

10. Ψαλμ. 13,3.

εἴλκυσε τοὺς ὀρώντας, ὡσπερ οὖν εἴλκυσεν, ἐπιστρέψας πρὸς ἑαυτὸν μετὰ θαύματος, ὡς ἐξηλλαγμένος τις ὢν καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον πολιτείαν ἐπιδεικνύμενος. Ἦν δὲ καὶ κήρυγμα κηρύττων τῆς οἰκειᾶς πολιτείας ἐπάξιον· βασιλείαν γὰρ οὐρανῶν ἐπηγγέλλετο καὶ πῦρ ἄσβεστον ἠπειλεί καὶ τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ὑπεδείκνυ Χριστόν· «οὐ τὸ πτύον», φησὶν, «ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ τὸν μὲν σῖτον συνάξει εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἄσβέστῳ».

8 Οὐ λόγοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων τοῖς πᾶσι τοῦτον ἐφανέρωσε, βαπτίσας αὐτὸν καὶ δακτύλῳ δείξας καὶ τοῖς οἰκειοῖς μαθηταῖς συστήσας καὶ διὰ πάντων μαρτυρήσας, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ τῶν αὐτῶ προσιόντων ψυχῶν νυμφίος, ὁ τὴν ἁμαρτίαν αἴρων τοῦ κόσμου καὶ τὸν μολυσμὸν ἐξαίρων καὶ τὸν ἁγιασμὸν ἀντεισφέρων καὶ χαριζόμενος. Ἐτοιμάσας δὲ οὕτω τὴν ὁδὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ζαχαρίου πρόρρησιν, καὶ τὸ πᾶν τελέσας, δι' ὃ καὶ ἀπεστάλη καὶ προέδραμε καὶ βαπτιστῆς ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν, ὑποχωρεῖ Χριστῷ τῆς πρὸς τοὺς συνειλεγμένους παρρησίας καὶ διδασκαλίας καὶ ἀναχωρεῖ τοῦ πλήθους, τῷ Κυρίῳ τούτους παραδούς. Ἐπεὶ δὲ Ἡρώδης ὁ τοῦ βρεφοκτόνου ἐκείνου υἱός, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πατρὸς πᾶσαν οὐ διεδέξατο, τετράρχης γὰρ οὗτος ἦν, τῇ δὲ κακίᾳ τούτου καὶ προσετίθει, συζῶν ἀκολασίᾳ καὶ παραδειγμα τοῖς Ἰουδαίοις πάσης κακίας προκείμενος, οὐκ ἠνέσχετο ὁ Ἰωάννης σιγαῖν (πῶς γὰρ φωνὴ τῆς ἀληθείας ὢν;), ἀλλ' ἤλεγχεν αὐτὸν περὶ τε τῶν ἄλλων ἀπάντων ὧν ἐποίει πονηρῶν, καὶ μάλιστα περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἦν ἀρ-

βολή ἀρετῆς· διότι ἔτσι θὰ εἴλκυε τοὺς παρατηρητάς, ὅπως βέβαια καὶ τοὺς εἴλκυσε, στρέφοντάς τους πρὸς τὸν ἑαυτό του μὲ θαυμασμό, καθὼς ἦταν παραλλαγμένος καὶ παρουσίαζε διαγωγὴ ὑπερανθρώπινη. Προέβαινε δὲ καὶ σὲ κήρυγμα ἀντάξιο τῆς διαγωγῆς του· διότι διεκήρυσσε βασιλεία οὐρανῶν, ἀπειλοῦσε ἄσβεστο πῦρ καὶ ὑπεδείκνυε τὸν Χριστὸ ὡς βασιλέα τῶν οὐρανῶν· «τοῦ ὁποίου τὸ πτυάρι», λέγει, «εἶναι στὸ χέρι του καὶ θὰ καθαρίσῃ τὸ ἀλώνι του, καὶ τὸ μὲν σιτάρι θὰ συνάξῃ στὴν ἀποθήκη του, τὸ δὲ ἄχυρο θὰ κατακαύσῃ μὲ ἄσβεστο πῦρ»¹¹.

Ὅχι δὲ μόνο μὲ λόγια ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα τὸν ἐφάνερωσε σὲ ὄλους· τὸν ἐβάπτισε, τὸν ἔδειξε μὲ τὸ δάκτυλο, τὸν συνέστησε στοὺς μαθητάς του καὶ ἐμαρτύρησε μὲ ὅλα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν ποὺ προσέρχονται σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος αἶρει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, ἀφαιρεῖ τὸ μόλυσμα, προσφέρει καὶ χαρίζει τὸν ἁγιασμό. Ἀφοῦ δὲ ἔτσι ἐτοίμασε τὴν ὁδὸ του κατὰ τὴν πρόρρησι τοῦ Ζαχαρίου καὶ ἐτέλεσε ὅλα ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα ἀποστάλθηκε καὶ προέτρεξε καὶ ἔγινε βαπτιστῆς στὸν Ἰορδάνη, παραχωρεῖ στὸ Χριστὸ τὴν παραίνεσι καὶ διδασκαλία πρὸς τοὺς συναθροισμένους καὶ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸ πλῆθος, παραδίδοντάς τους στὸν Κύριο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρώδης, ὁ υἱὸς τοῦ βρεφοκτόνου ἐκείνου, δὲν διαδέχθηκε μὲν ὅλη τὴν ἐξουσία τοῦ πατρὸς —διότι ἦταν ἀπλῶς τετραρχῆς αὐτὸς—, στὴν κακία ὅμως τὸν ὑπερέβαινε, ἀφοῦ ἐζοῦσε μὲ ἀκολασία καὶ παρουσιαζόταν στοὺς Ἰουδαίους ὡς παράδειγμα κάθε κακίας, ὁ Ἰωάννης δὲν ἐδεχόταν νὰ σιωπᾷ (πῶς θὰ ἔπραττε τοῦτο, ἀφοῦ ἦταν φωνὴ τῆς ἀληθείας;), τὸν ἤλεγχε λοιπὸν καὶ γιὰ ὄλες τὶς ἄλλες πονηρὲς πράξεις του, καὶ μάλιστα γιὰ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Ἡρωδιάδα, τὴν ὁποία ἄρπαξε

πάσας ἐκεῖνος παρανόμως ἔγημε, λέγων πρὸς αὐτόν· «οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου». Ὁ δὲ τὸν ἔλεγχον, μᾶλλον δὲ τοὺς ἐλέγχους, μὴ φέρων, προσέθηκε καὶ τοῦτο τοῖς ἄλλοις πονηροῖς ἔργοις, καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

9 Φίλιππος δὲ οὗτος υἱὸς καὶ αὐτὸς ἦν Ἡρώδου, μοίρας ἐτέρας τετράρχης ὢν· τοῦ γὰρ πατρὸς αὐτῶν Ἡρώδου μετὰ τὴν ἀπηνῆ καὶ φρενοβλαβῆ βρεφοκτονίαν ἐκείνην συμφοραῖς καὶ νόσοις ἀνηκέστοις καὶ ἀνυποίστοις περιπεσόντος καὶ ἑαυτὸν ἀνελόντος ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀνοίας καὶ περιωδυνίας, ἡνίκα καὶ πρὸς τὸν Ἰωσήφ ὁ ἄγγελος ἐν Αἰγύπτῳ εἶπεν, «ἐγερθεὶς παράλαβε τὸν παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου»· τοῦ Ἡρώδου τοίνυν ἐκείνου κακῶς τὸ ζῆν ἀπορρήξαντος, ὁ τῶν ὄλων αὐτοκράτωρ τηνικαῦτα Καῖσαρ εἰς τέσσαρα διεῖλε τὴν ὑπ' ἐκεῖνον ἀρχήν, καὶ τοῖς μὲν δυσὶν ἑτέροις ἐπέστησε, τῶν δ' ἑτέρων δύο μερῶν τετράρχας κατέστησε τοὺς τοῦ Ἡρώδου υἱούς, Φίλιππόν τε καὶ τὸν Ἡρώδην τοῦτον. Διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς τετραρχεῖν αὐτὸν λέγει τῆς Ἰουδαίας, Φίλιππον δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τῆς Ἰτουραίας τε καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, ἡνίκα τῷ Ἰορδάνῃ ἐπέστη ὁ Ἰωάννης κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας.

10 Οὗτος οὖν ὁ νέος Ἡρώδης κρατήσας ἔδησε καὶ ἔθετο τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ, ὡς μὲν ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος φησὶν, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν Ἡρωδιάδα, ἣν σφετερισάμενος

12. Μάρκ. 6,18.

13. Ματθ. 2,13.

καὶ ἐνυμφεύθηκε ἐκεῖνος. Τοῦ ἔλεγε, «δὲν δικαιῶσαι νὰ ἔχης τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου»¹². Ἐκεῖνος δέ, μὴ ἀνεχόμενος τὸν ἔλεγχον ἢ μᾶλλον τοὺς ἐλέγχους, προσέθεσε καὶ τοῦτο στὰ ἄλλα πονηρὰ ἔργα του, ὅτι ἔκλεισε τὸν Ἰωάννη στὴ φυλακὴ.

9 Αὐτὸς δὲ ὁ Φίλιππος ἦταν ἐπίσης υἱὸς τοῦ Ἡρώδη, τετραρχῆς ἄλλου τμήματος τοῦ κράτους. Πραγματικὰ ὁ πατέρας του Ἡρώδης μετὰ τὴν σκληρὰ καὶ φρενοβλαβῆ ἐκείνη βρεφοκτονία περιέπεσε σὲ συμφορὰς καὶ νόσους ἀθεράπευτες καὶ ἀφόρητες καὶ ἀπὸ ὑπερβολικῆ ἀφροσύνης καὶ ὀδύνης ἐφόνευσε ἑαυτὸν, ὅποτε καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε πρὸς τὸν Ἰωσήφ στὴν Αἴγυπτο, «σὴκω, πάρε τὸ παιδί καὶ τὴ μητέρα του καὶ πήγαινε στὴ γῆ τοῦ Ἰσραήλ· διότι ἔχουν ἀποθάνει ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦν τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ»¹³. Ὄταν λοιπὸν ὁ Ἡρώδης ἐκεῖνος ἐτελείωσε κακῶς τὴ ζωὴ του, ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς οἰκουμένης Καῖσαρ¹⁴ διῆρεσε σὲ τέσσερα μέρη τὸ κράτος ἐκείνου, καὶ στὰ μὲν δύο ἐτοποθέτησε ἐπικεφαλῆς ἄλλους, τῶν δὲ ἄλλων δύο μερῶν τετράρχες κατέστησε τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἡρώδη, τὸν Φίλιππο καὶ τὸν Ἡρώδη τοῦτον. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι αὐτὸς ἐτετραρχοῦσε στὴν Ἰουδαία, ὁ δὲ ἀδελφός του Φίλιππος στὴν Ἰουραία καὶ Τραχωνίτιδα, ὅταν ὁ Ἰωάννης παρουσιάσθηκε στὸν Ἰορδάνη κηρῦσσοντας βάπτισμα μετανοίας.

10 Αὐτὸς λοιπὸν ὁ νέος Ἡρώδης, ἀφοῦ τὸν ἔπιασε τὸν Ἰωάννη, τὸν ἔδεσε καὶ τὸν ἔβαλε στὴ φυλακὴ, ὅπως μὲν λέγει ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος, ἐπειδὴ ἐλεγχόταν ἀπὸ αὐτὸν γιὰ

14. Ἦταν ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγουστος.

ἦν, γυναῖκα οὖσαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Λουκᾶς οὐ διὰ τὴν Ἡρωδιάδα μόνον φησὶν, ἀλλὰ «καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ». Πῶς οὖν οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τοῦ περὶ τῆς Ἡρωδιάδος ἐλέγχου μόνον πεποιήνται μνήμην; Ἐπειδὴ τοῦ κατακεκλειῖσθαι τὸν Ἰωάννην καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ αἷτια, μᾶλλον δὲ πάντα τοῦ φιλοπονήρου βασιλέως τὰ ἔργα, ἐφ' οἷς ἅπασιν ἐλεγχόμενος, τὴν Ἰωάννου παρρησίαν οὐκ ἔφερε· τοῦ δὲ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι μόνη γέγονεν ἡ μοιχαλὶς αἰτία, ταῖς παρ' αὐτῆς μηχαναῖς τε καὶ σπουδαῖς καταπραξάμενη καὶ εἰς τέλος ἀγαγοῦσα τὸ ἔργον. Αὕτη γάρ, ἐλέγχοντι καὶ ἀνθέλκοντι τῆς παρανόμου πράξεως τὸν Ἡρώδη, ἐνεῖχεν ἐγκοτοῦσα τῷ Ἰωάννῃ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι· οὐ γὰρ ἦν ἄλλως κατασιγαῖσαι τὸν ὡς ἐδόκει κατ' αὐτῆς ἔλεγχον. Οὐχ ἀπλοῦν δέ τι τὸ κατ' αὐτὴν μύσος ἦν, οὐδὲ διπλοῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαπλοῦν· μοιχεῖα τε γὰρ ἦν, τὸ πάντων ἀμαρτημάτων αἰσχιστον, καὶ οὐ παρ' ἑτέρου τινὸς ἐκτελουμένη, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τῆς μοιχευομένης ἀνδρὸς καὶ παιδοποιήσαντος μετ' αὐτῆς ἐκείνου, ὡς καὶ τὴν παιῖδα ζῆν ἔτι· ὁ καὶ ἀποθανόντος ἐκείνου, τὸν ἀδελφὸν οὐδὲ κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον συνεχώρει τὴν ἐκείνου γυναῖκα γῆμαι, ὁ δὲ καὶ ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ καὶ θυγατέρα ἔχοντος ἐπεβούλευσε τῇ κοίτῃ· οὐδὲ γοῦν κρυφίως, ὡς μεθ' ὑποστολῆς τινος ἐργάζεσθαι τὴν ἀσέλγειαν, ἀλλὰ παρρησίᾳ καὶ ἀπηρυθριασμένως ἐξετέλει τὸ μύσος.

11 Οὕτω γοῦν κατὰ πᾶσαν πρόθεσιν προσκείμενος τῇ κακίᾳ

τὴν Ἡρωδιάδα, τὴν ὁποία εἶχε σφετερισθῆ, ἐνῶ ἦταν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του¹⁵. Ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει ὅτι τὸν ἤλεγχε ὄχι μόνο γιὰ τὴν Ἡρωδιάδα, ἀλλὰ «καὶ γιὰ ὅλες τὶς πονηρὲς πράξεις πού ἔκαμε ὁ Ἡρώδης, προσέθεσε δὲ καὶ τοῦτο σὲ ὅλα καὶ ἔκλεισε τὸν Ἰωάννη στὴ φυλακὴ»¹⁶. Πῶς λοιπὸν οἱ ἄλλοι εὐγγελιστὰὶ ἀναφέρουν μόνο τὸν ἔλεγχο περὶ Ἡρωδιάδος; Ἐπειδὴ τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἰωάννη τὰ αἷτια εἶναι καὶ ἄλλα πολλά, μᾶλλον δὲ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ φιλοπονήρου βασιλέως, γιὰ ὅλα τὰ ὁποῖα ἐλεγχόμενος δὲν ὑπέμενε τὴν παρρησία τοῦ Ἰωάννη· τῆς δὲ ἀποκεφαλίσεως μοναδικὴ αἷτια ἦταν ἡ μοιχαλὶς, ἡ ὁποία ἐπρογραμματίισε κι' ἐπραγματοποίησε τὸ ἔργο μὲ τὶς μηχανὲς καὶ τὶς ραδιουργίες της. Αὐτὴ πραγματικὰ μνησικακοῦσε ὠργισμένη κατὰ τοῦ Ἰωάννη, πού ἤλεγχε καὶ διέσυρε τὸν Ἡρώδη γιὰ τὴν παράνομη πράξι, κι' ἤθελε νὰ τὸν ἀποκτείνῃ· διότι δὲν μπορούσε ἀλλοιῶς νὰ κατασιγάσῃ τὸν ἐναντίον της, ὅπως ἐνόμιζε, ἔλεγχο. Δὲν ἦταν δὲ ἀπλὸ τὸ βδέλυγμά της οὔτε διπλὸ μόνο, ἀλλὰ πολλαπλό. Διότι ἦταν μοιχεῖα, τὸ αἰσχρότερο ὅλων τῶν ἀμαρτημάτων, πού τὴν ἐκτελοῦσε ὄχι κανεὶς ἄλλος ἀλλὰ ὁ ἀδελφός τοῦ συζύγου τῆς μοιχευομένης πού εἶχε παιδοποιήσει μὲ αὐτὴν καὶ ἡ θυγατέρα ἐζοῦσε ἀκόμη. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, καὶ ἂν ἀκόμη εἶχε πεθάνει ἐκεῖνος, δὲν ἐπέτρεπε οὔτε κατὰ τὸ νόμο τοῦ Μωϋσέως στὸν ἀδελφὸ νὰ νυμφευθῆ τὴν γυναῖκα ἐκείνου, ἐνῶ αὐτὸς καὶ ζῶντος ἀκόμη τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἔχοντος θυγατέρα ἐπιβουλεύθηκε τὴν κλίνη· καὶ δὲν ἐκτελοῦσε τὸ βδέλυγμα κρυφά, διαπράττοντας τὴν ἀσέλγεια μὲ κάποια συστολή, ἀλλὰ φανερά κι' ἀδιάντροπα.

11 Ἔτσι λοιπὸν προσηλωμένος μὲ ὅλη του τὴν καρδιά

16. Λουκᾶ 3,19.

κάντεῦθεν τὸν ἔλεγχον μὴ φέρων, ἐν φυλακῇ τὸν Ἰωάννην κατέκλεισεν. Ἀλλὰ καὶ ἡ φυλακὴ αὕτη μείζων ἔλεγχος ἦν, καὶ ἀκουομένη καὶ ὀρωμένη καὶ διὰ πάντων φοιτῶσα διὰ τῆς φήμης. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτόν, δηλονότι τὴν κατὰ τοῦ Ἰωάννου μανίαν ἐν ἑαυτῇ ἔτρεφε, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο· «ὁ γὰρ Ἡρώδης», φησὶν, «έφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον». Ἐφοβεῖτο μὲν ὁ Ἡρώδης τὸν Ἰωάννην διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπερβάλλον, οὐκ ἐφοβεῖτο δὲ τὸν Θεόν, παρ' οὗ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετὴ· οὐδὲ αὐτὸν ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην ἅτε τοιοῦτον, καίτοι καὶ αὐτὸς τοῦτον εἰδὼς ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, ἀλλ' ἐφοβεῖτο τοῦτον διὰ τοὺς ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον, καθά φησιν ὁ Ματθαῖος· ὡς γὰρ ὁ αὐτὸς συγγράφεται, οὐχὶ ἡ Ἡρωδιάς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρώδης θέλων ἀποκτεῖναι τὸν Ἰωάννην, ἐφοβεῖτο τὸν ὄχλον.

12 Ὁ δὲ φησιν ὁ Μάρκος περὶ Ἡρώδου, ὅτι ἠδέως ἤκουε τοῦ Ἰωάννου, τοιοῦτόν ἐστι· καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν πομάτων αἰσθανόμεθα μὲν τῆς πικρίας, καταδεχόμεθα δὲ αὐτά, τὴν ἀπὸ τούτων ἐννοοῦντες ὠφέλειαν, οὕτως ἀντιστρόφως ἐπὶ τῶν πνευματικῶν διδαγμάτων, ἡδονταὶ μὲν αὐτοῖς τοιοῦτοις φύσει γλυκέσιν οὖσι καὶ οἱ μὴ τούτοις πειθόμενοι, οὐ καταδέχονται δὲ αὐτά, τὴν ἀπὸ τούτων ἐννοοῦντες πρὸς τὰς οἰκείας πονηρὰς ὀρέξεις ἀντίθεσιν. Ἴσως δὲ καὶ ἠδέως μὲν ἀκούων ἦν αὐτοῦ πρότερον, ἐπεὶ καὶ συνετήρει, φησὶν, αὐτόν, καὶ ἀκούων αὐτοῦ πολλὰ ἐποίησε. Πεφυκότων δὲ τῶν κακῶν μισεῖν τοὺς ἐλέγχοντας, τοῦ μίσους προσγενομένου διὰ τὸν ἔλεγχον, πάντων ἀλογή-

στην κακία και μὴ ὑποφέροντας τὸν ἔλεγχον γι' αὐτά, ἔκλεισε τὸν Ἰωάννη στὴ φυλακὴ. Ἀλλὰ καὶ ἡ φυλακὴ ἢ ἴδια ἦταν μεγαλύτερος ἀκόμη ἔλεγχος, διότι ἀκουόταν καὶ ἐφαινόταν καὶ διὰ τῆς φήμης ἔκαμε τὸν γῦρο παντοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἡρωδιάς τὸν ἐχθρευόταν, δηλαδὴ ἔτρεφε μέσα της τὴν ἐναντίον τοῦ Ἰωάννη μανία, καὶ ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ δὲν μπορούσε· διότι «ὁ Ἡρώδης», λέγει, «ἐφοβόταν τὸν Ἰωάννη, ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι ἦταν ἄνδρας δίκαιος καὶ ἅγιος». Ἐφοβόταν μὲν τὸν Ἰωάννη ὁ Ἡρώδης λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς του ἀρετῆς, ἀλλὰ δὲν ἐφοβόταν τὸν Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο χορηγεῖται στοὺς ἀνθρώπους ἡ ἀρετὴ· οὔτε τὸν ἴδιο τὸν Ἰωάννη ἄλλωστε ἐφοβόταν καθ' ἑαυτὸν, ἂν καὶ τὸν ἐγνώριζε ὡς ἄνδρα δίκαιο καὶ ἅγιο, ἀλλὰ τὸν ἐφοβόταν ἐξ αἰτίας τῶν ὄχλων, διότι τὸν ἐθεωροῦσαν ὡς προφήτη, ὅπως λέγει ὁ Ματθαῖος. Ὅπως δηλαδὴ γράφει αὐτός, ὄχι μόνο ἡ Ἡρωδιάς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἡρώδης, θέλοντας ν' ἀποκτείνῃ τὸν Ἰωάννη, ἐφοβόταν τὸν ὄχλο.

- 12 Ἐκεῖνο δὲ πού λέγει ὁ Μάρκος περὶ τοῦ Ἡρώδη, ὅτι ἄκουσε εὐχαρίστως τὸν Ἰωάννη, ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοια. Στὰ φάρμακα συμβαίνει τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὰ πνευματικὰ διδάγματα· αἰσθανόμαστε μὲν τὴν πίκρα, ἀλλὰ τὰ δεχόμαστε, ἀντιλαμβανόμενοι τὴν ἀπὸ αὐτὰ ὠφέλεια, ἐνῶ στὰ πνευματικὰ διδάγματα ἀντιστροφῶς, ἐπειδὴ εἶναι ἐκ φύσεως τόσο γλυκὰ εὐχαριστοῦνται καὶ ὅσοι δὲν πείθονται σ' αὐτά, ἀλλὰ δὲν τὰ καταδέχονται ἐπειδὴ καταλαβαίνουν τὴν ἀντίθεσί τους πρὸς τὶς πονηρῆς ὁρέξεις των. Ἐξ ἄλλου ἴσως τὸν ἄκουε εὐχαρίστως πρωτύτερα, ἐπειδὴ, λέγει, ἐπιφυλασσόταν καὶ ἀκούοντας γι' αὐτὸν ἔκαμε πολλὰ σκέψεις. Ἐπειδὴ οἱ κακοὶ ἐκ φύσεως μισοῦν τοὺς ἐλέγχοντας, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν ἔλεγχον προκλήθηκε τὸ μῖσος, ἀψηφώντας ὅλα ἐκεῖνα συμφώνησε μὲ τὴν

σας ἐκείνων συνεφώνει τῇ μοιχευομένη κατὰ τὴν φόνιον γνώμην καὶ θέλων καὶ αὐτὸς ἀποκτεῖναι τὸν Ἰωάννην, καθά φησιν ὁ Ματθαῖος, ἐφοβεῖτο τὸν ὄχλον, οὐκ ἔνστασίν τινα δεδιῶς ἐκ τούτων, ἀλλὰ μόνην τὴν ἀπὸ τούτων κατάγνωσιν, ἐπειδὴ περ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον· ἦδει γὰρ ὡς οὐδένα τῶν ἀπάντων λέληθε τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς καὶ χάριτος Ἰωάννου, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν δόξης ὑπάρχων ἤττων ἐφοβεῖτο τὴν παρὰ τούτων κατηγορίαν, καὶ τὸν παρ' αὐτῶν θηρώμενος ἔπαινον ἔστιν ἐφ' ᾧ ἔτι τὴν πρὸς τὸν Ἰωάννην προσεποιεῖτο πειθῶ καὶ εὐλάβειαν.

13 Ἄλλ' ἡ Ἡρωδιάς σοφὴ οὖσα τοῦ κακοποιῆσαι καὶ τοῦτον δὴ τὸν φόβον ἔλυσεν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸν φόνον, ὡς ἐνόμισε, μᾶλλον δὲ ὡς ἠπάτησεν, ἀνεγκλήτως ἐπῆρεν· ἐγκοτοῦσα γὰρ καὶ φονῶσα καιρὸν ἐζήτηι τὴν ἀπὸ τῶν πολλῶν συσκιάσαι μέμψιν, καὶ προαγαγεῖν εἰς ἔργον τὴν κατὰ τοῦ βαπτιστοῦ καὶ προφήτου μαρτυρίαν. Γενομένης οὖν, φησὶν, ἡμέρας εὐκαιροῦ, πρὸς τὴν φονικὴν δηλονότι μηχανήν, τελουμένων τῶν γενεθλίων Ἡρώδου, καὶ παντὸς μὲν τοῦ ὄχλου συνειλεγμένου, πάντων δὲ τῶν ἐν τέλει προκαθημένων, εἰσῆλθε μεταξὺ πάντων, ἀφεθεῖσα παρ' αὐτῆς ἐπίτηδες ἡ ταύτης θυγάτηρ, καὶ ὑπὸ τοὺς ἀπάντων ὀφθαλμοὺς ὤρχησατο τὸ κοράσιον καὶ ἤρесе τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Ἡρώδῃ. Πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν, αὐτῆς τε οὖσα καὶ ὑπ' αὐτῆς προαχθεῖσα καὶ ἀναιδῶς ὀρχήσασθαι καὶ τῷ Ἡρώδῃ ἀρέσκειν; Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τοῦ φιλοπαίγμονος ἐκράτησε βασιλέως ἡ ἀναιδῆς ὀρχησις, ὥστε καὶ εἰπεῖν τῷ κορασίῳ· «αἴτησόν με ὃ ἐάν

μοιχαλίδα κατὰ τὴν φονικὴ διάθεσι· ἀλλὰ, ἂν καὶ ἤθελε καὶ αὐτὸς νὰ ἀποκτείνῃ τὸν Ἰωάννη, ὅπως λέγει ὁ Ματθαῖος, ἐφοβόταν τὸν ὄχλο¹⁷, ὄχι διότι ἀνησυχοῦσε γιὰ ἐνδεχομένη ἐπανάστασί τους, ἀλλ' ἀπλῶς γιὰ τὴν ἐπίκρισι ἀπὸ αὐτούς, ἐπειδὴ τὸν ἐθεωροῦσαν ὡς προφήτη. Πραγματικὰ ἐγνώριζε ὅτι κανένας δὲν ἀγνοοῦσε τὴν περίσσεια τῆς ἀρετῆς καὶ χάριτος τοῦ Ἰωάννη καὶ ἐπειδὴ ἀγαποῦσε τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἐφοβόταν τὴν ἀπὸ αὐτοὺς κατηγορία· καὶ ἐπειδὴ ἐπεδίωκε τὸν ἔπαινο γιὰ ὠρισμένα πράγματα προσποιῶνταν τὴν εὐπείθεια καὶ εὐλάβεια πρὸς τὸν Ἰωάννη.

- 13 Ἀλλὰ ἡ Ἡρωδιάς, ποὺ ἦταν σοφὴ στὴν κακουργία, τοῦ διέλυσε καὶ αὐτὸν τὸ φόβο καὶ τὸν παρέσυρε πρὸς τὸν φόνο, χωρὶς αἰτία, ὅπως τὸν συμβούλευσε, μᾶλλον δὲ ὅπως τὸν παρεπλάνησε. Γεμάτη μῖσος καὶ φονικὴ διάθεσι ἐζητοῦσε εὐκαιρία ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ πλήθους μομφὴ καὶ νὰ φέρῃ σὲ ἔργο τὴ μανία ἐναντίον τοῦ βαπτιστοῦ καὶ προφήτη. Ὅταν λοιπὸν, λέγει, παρουσιάσθηκε κατάλληλη ἡμέρα γιὰ τὴν φονικὴ σκευωρία, ἐνῶ ἐωρτάζονταν τὰ γενέθλια τοῦ Ἡρώδη καὶ ἦταν συγκεντρωμένο ὅλο τὸ πλῆθος, παρακάθονταν δὲ ὅλοι οἱ ἐπίσημοι, εἰσῆλθε ἀνάμεσα σὲ ὄλους, ἀφημένη ἀπὸ αὐτὴν ἐπίτηδες, ἡ θυγατέρα της καὶ ἐχόρευσε κάτω ἀπὸ τὰ βλέμματα ὄλων καὶ ἄρεσε τόσο στοὺς ἄλλους ὅσο καὶ στὸν Ἡρώδη. Πῶς ἄλλωστε δὲν θὰ ἐχόρευε ἀναιδῶς καὶ δὲν θὰ ἄρεσε στὸν Ἡρώδη, ἀφοῦ αὐτῆς ἦταν καὶ ἀπὸ αὐτὴν εἶχε διδαχθῆ; Τόσο δὲ ἐντυπωσίασε τὸν φιλοπαίγμονα βασιλέα ἢ ἀναιδῆς ὀρχησις, ὥστε εἶπε στὸ κορίτσι· «ζήτησέ μου ὅ,τι θέλεις, καὶ θὰ σοῦ τὸ δώσω· καὶ τῆς

θέλης, καὶ δώσω σοι· καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὁ εἰς αἰτήσης, δώσω σοι, ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου».

14 Ἐξέρχεται πρὸς τὴν μητέρα καὶ διδάσκαλον τῶν ἀσέμνων ἀλμάτων ἐκείνων καὶ λυγισμάτων τὸ ἀναιδὲς κόριον, ἀπαγγέλλει τὸν ὄρκον, ζητεῖ διδαχθῆναι τὸ αἶτημα, διδάσκεται πάραυτα καὶ προθυμότητα πείθεται, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ σπουδῆς ἐπανερχεται καὶ τὴν αἶτησιν ἀνερυθριάστως προβάλλεται, θέλω λέγουσα, ἵνα μοι δῶς ἐξ αὐτῆς, ὅτι τάχιστα, κατ' αὐτὴν δηλονότι τὴν ὥραν, ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Ταῦτα μὲν οὖν τὸ κοράσιον ἀπηρυθριασμένως ἤτειτο· ἡ δὲ μοιχαλὶς ἔλυεν ὡς ὤετο τῷ βασιλεῖ διὰ τούτων τὴν ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ βαπτιστοῦ καὶ προφήτου κατηγορίαν, διὰ τὴν πρὸς τὸν ὄρκον εὐλάβειαν δόξεις λέγουσα τὸν φόνον ἐργάσασθαι, καὶ οὐ διὰ τὸ πρὸς τὸν δίκαιον μῖσος. «Ὁ δὲ βασιλεὺς περίλυπος γενόμενος», φησί, «διὰ τε τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι»· διὸ καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ.

15 Βαβαὶ πόσων κακῶν αἴτιον ἢ δοξομανία! Οὐκ ἠδύνατο φονεῦσαι διὰ τὸν ὄρκον, ἐφόνευσεν αὐτὴς διὰ τοὺς συνανακειμένους· περίλυπος ἐγένετο δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ διὰ τὸ δόξαι τῆς παρὰ τῶν πολλῶν ἔστερεῖσθαι δόξης· στενᾶ γὰρ ἐγένετο πάντοθεν τῷ βασιλεῖ τὰ πράγματα, ἂν μὲν φονεύσῃ τὸν δίκαιον, ἢ ἐπὶ τῷ φόνῳ μέμψις προσδόκιμος, ἂν μὴ φονεύσῃ, δόξει ἐπίορκος. Ὁ ὄρκος, διὰ φιλοτιμίαν, ὁ ἐπὶ τῇ παραβάσει οὐ ὄρκου φόβος, διὰ φιλοδοξίαν, ὁ ἐπὶ τῇ τοῦ ὄρκου φυλακῇ φόνος, διὰ τὴν δόξαν·

ώρκίσθηκε, ὅ,τι ζητήσης θὰ σοῦ τὸ δώσω, ἕως τὸ ἥμισυ τῆ βασιλείας μου»¹⁸.

14 Ἐξέρχεται τὸ ἀδιάντροπο κορίτσι πρὸς τὴν μητέρα κα διδασκάλισσα τῶν ἀσέμνων ἐκείνων πηδημάτων καὶ λυγισμάτων, ἀναφέρει τὸν ὄρκο, ζητεῖ νὰ διδαχθῆ τί νὰ ζητήση μαθαίνει ἀμέσως καὶ πείθεται προθυμότατα· καὶ ἐπανέρχεται δὲ μὲ σπουδὴ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ προβάλλει ἀναίσχυντα τὸ αἴτημα· θέλω, λέγει, νὰ μοῦ δώσης ἀπὸ τῆ βασιλεία σοι γρήγορα, δηλαδὴ τούτη τὴν ὥρα, τὴν κεφαλὴ Ἰωάννη τοῦ βαπτιστῆ ἐπάνω σ' ἓνα πινάκιο. Αὐτὰ λοιπὸν ἐζήτησε ἀναίσχυντα τὸ κορίτσι· ἡ δὲ μοιχαλὶς, ὅπως ἐνόμιζε, ἀναιροῦσε μὲ αὐτὰ τὴν κατηγορία κατὰ τοῦ βασιλέως γιὰ τὸν φόνο τοῦ βαπτιστῆ καὶ προφήτη, λέγοντας ὅτι θὰ θεωρηθῆ ὅτι διέπραξες τὴν ἐκτέλεσι ἀπὸ εὐλάβεια πρὸς τὸν ὄρκο καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ μῖσος γιὰ τὸν δίκαιο. «Ὁ δὲ βασιλεύς», λέγει, «ἂν καὶ ἔγινε περίλυπος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπορρίψη τὸ αἴτημά της ἐξ αἰτίας καὶ τῶν ὄρκων καὶ τῶν παρευρισκομένων». Γι' αὐτὸ ἔστειλε στὴ φυλακὴ ἀνθρώπους ποὺ ἀπεκεφάλισαν τὸν Ἰωάννη καὶ προσκομίσθηκε ἡ κεφαλὴ κι' ἐδόθηκε στὸ κορίτσι.

15 Ἀλλοίμονο, πόσων κακῶν αἴτιο εἶναι ἡ δοξομανία! Δὲν μποροῦσε νὰ φονεύσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ὄχλου, ἐφόνευσε ὁμως ἐξ αἰτίας τῶν παρευρισκομένων· ἔγινε περίλυπος ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διότι ἐνόμισε ὅτι εἶχε στερηθῆ τῆς δόξης ἀπὸ τοὺς πολλούς. Ἀληθινὰ τὰ πράγματα εἶχαν στενεύσει ἀπὸ παντοῦ γιὰ τὸν βασιλέα· ἂν μὲν ἐφόνευε τὸν δίκαιο, ἡ μομφὴ γιὰ τὸ φόνο θὰ ἦταν βεβαία, ἂν δὲν τὸν ἐφόνευε, θὰ ἐφαινόταν ἐπίορκος. Ὁ ὄρκος ἦταν γιὰ ἐπίδειξι, ὁ φόβος ἀπὸ τὴν παράβασι τοῦ ὄρκου γιὰ φιλοδοξία, ὁ φόνος γιὰ τὴν τήρησι τοῦ ὄρκου. Ἀληθινὰ ὄλο αὐτὸ τὸ συμπόσιο τὸ συνε-

18. Μάρκ. 6,22.

αὐτὸ τὸ συμπόσιον κενοδοξία συνεκρότησεν ἅπαν. Καλῶς ἄρα ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φησὶν ὁ Κύριος· «πῶς δύνασθε πιστεῦειν εἰς ἐμὲ δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ζητοῦντες;». Ταύτην τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν καὶ Ἰουδαῖοι ζητοῦντες τὴν πρὸς αὐτὸν ἠθέτησαν πίστιν καὶ τὸ καθ' ἑαυτοὺς πάντων τῶν προφητῶν τὴν κεφαλὴν ἐξέκοψαν, τὸ πλήρωμα τῶν προφητῶν, ἀνελόντες Χριστόν. Τοιαῦτα τὰ ἔργα τοῦ ὑπὸ μοιχαλίδων καὶ ὀρχηστρίδων γυναιῶν βασιλευμένου βασιλέως· τοιαῦτα οἷς θέλγεται καὶ ἀρέσκεται καὶ δι' αὐτὴν βασιλείαν ἀπεμπολεῖ καὶ προδίδωσι, καὶ εἰς τοῦτο πράξεως ἄγεται.

16 Τοιοῦτόν τι πάσχει καὶ ὁ ἡμέτερος νοῦς, ἀδελφοί· βασιλεὺς γὰρ καὶ αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν ὑπὸ Θεοῦ δεδημιουργημένος, ὅταν αὐτὸς ὑπὸ τούτων θελχθῆ, εἰς ἀτόπους δουλείας καὶ πράξεις ἐκτόπους ἐξάγεται. Καὶ οὕτω τῶν τῆ ἁμαρτία καὶ τοῖς πάθεσι δεδουλωμένων ἕκαστος, ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνειδότος ἐλέγχοντος ἀχθόμενοι τε καὶ δυσχεραίνοντες πρῶτον μὲν οἴονεὶ κατακλείουσιν αὐτό, καθάπερ ὁ Ἡρώδης τὸν Ἰωάννην, αὐτοῦ ἀκούειν μὴ θέλοντες· πρὸς δὲ καὶ τοὺς εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ προτροπὴν πάσης καλοκαγαθίας γεγραμμένους λόγους, μηδὲ τούτων ἀκούειν ἀποδεχόμενοι. Ὄταν δὲ τελέως κρατηθῶσιν ὑπὸ τῆς παρανόμως συνοικουσίας αὐτοῖς Ἡρωδιάδος, τῆς φιλαμαρτημονοῦς γνώμης, τότε καὶ τὸν ἔμφυτον αὐτοῖς τῆς χάριτος λόγον, τὴν ἑαυτῶν φημι συνείδησιν ἀναιροῦσι, τελέως καταργοῦντες αὐτήν, ἀπιστοῦσι τε καὶ ἀντιλέγουσι τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, ἀσυνείδητοι παντάπασι καὶ ἀντικείμενοι τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ γινόμενοι, καθάπερ ὁ Ἡρώδης τῷ Ἰωάννῃ.

κρότησε ἢ κενοδοξία. Καλῶς λοιπὸν λέγει στὰ εὐαγγέλια ὁ Κύριος, «πῶς μπορεῖτε νὰ πιστεύετε σ' ἐμένα, ἀφοῦ παίρνετε δόξα ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ δὲν ζητεῖτε τὴ δόξα ἀπὸ μόνον τὸ Θεό¹⁹; Ζητώντας καὶ οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὴν τὴ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀθέτησαν τὴν πίστι πρὸς αὐτὸν καί, ὅσο ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι τους, ἔκοψαν τὴν κεφαλὴ ὄλων τῶν προφητῶν, φονεύοντας τὸ πλήρωμα τῶν προφητῶν, τὸν Χριστό. Τέτοια ἦσαν τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως ποὺ ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ μοιχαλίδες καὶ χορεύτριες· μὲ αὐτὰ ἐθελγόταν κι' εὐχαριστιόταν, γι' αὐτὰ θυσιάζει καὶ προδίδει τὴ βασιλεία, καὶ σὲ τέτοια πρᾶξι ὀδηγεῖται.

16 Κάτι τέτοιο πάσχει καὶ ὁ νοῦς μας, ἀδελφοί· διότι, ἐνῶ ἔχει δημιουργηθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν, ὅταν θελθῆ ἀπὸ αὐτὰ, ὀδηγεῖται σὲ ἄτοπες δουλειῆς καὶ ἔκτοπες πράξεις. Καὶ ἔτσι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς δουλωμένους στὴν ἁμαρτία καὶ τὰ πάθη, ὅταν ἐλέγχωνται ἀπὸ τὴν συνείδησί τους, πρῶτα μὲν ἀγανακτοῦν καὶ δυσανασχετοῦν, καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἐγκλείουν κατὰ κάποιον τρόπο, ὅπως ὁ Ἡρῶδης τὸν Ἰωάννη, μὴ θέλοντας νὰ τὴν ἀκούουν· καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς λόγους τοὺς γραμμένους γιὰ τὴν ἀθέτησι τῆς ἁμαρτίας καὶ γιὰ τὴν προτροπὴ σὲ κάθε καλοκαγαθία, μὴ δεχόμενοι ν' ἀκούουν οὔτε αὐτούς. Ὄταν δὲ κυριαρχηθοῦν τελείως ἀπὸ τὴν παρανόμως συνοικοῦσαν μὲ αὐτούς Ἡρωδιάδα, τὴν ἁμαρτητικὴ γνώμη, τότε ἀναιροῦν καὶ τὸν ἔμφυτο μέσα τους λόγο τῆς χάριτος, δηλαδὴ τὴ συνείδησί τους, καταργώντας τὴν τελείως, ἀπιστοῦν καὶ ἀντιλέγουν στὴ θεόπνευστη Γραφή, γινόμενοι ἐντελῶς ἀσυνείδητοι καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ Ἡρῶδης στὸν Ἰωάννη.

19. Ἰω. 5,44.

17 Ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς εὐσεβείας ἀντιλέγοντες, τὰ παραπλήσια πάσχουσι, μᾶλλον δὲ καὶ ποιοῦσιν. Ἐλεγχόμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν προφητικῶν καὶ ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν λόγων παρ' ἡμῶν προτεινομένων, πρῶτον μὲν ὡσπερ κατακλείουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς βιβλίοις, λέγοντες, ἄφετε αὐτοὺς ἐκεῖ κεῖσθαι, καὶ μηδεὶς αὐτοῖς χρήσθω, μηδὲ προτεινέτω τούτους, μηδὲ γοῦν τοῦ Κυρίου λέγοντος ἀκούοντες, «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, καὶ ἐν αὐταῖς εὐρήσετε ζωὴν τὴν αἰώνιον». Εἶτα ὑπὸ τῆς Ἡρωδιάδος, τῆς καθ' ἑαυτοὺς δυσσεβοῦς δόξης, ἐπὶ τὸ χεῖρον προαγόμενοι, καὶ προτιθέασιν αὐτοὺς ἐπὶ πίνακος οἶονεὶ κατασφαγμένους, διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων τούτους ἀναιροῦντες, εἰς ἐπίχαρμα καὶ βλάβην τῶν αὐτοῖς συναινούντων.

18 Οὕτως Ἡρώδης μὲν ἐστὶ πάσης κακίας τε καὶ δυσσεβείας πρόγραμμα, ὁ δὲ Ἰωάννης πάσης ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας στήλη· Ἡρώδης μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ πλήρωμα τῆς κακίας, τὸ κράτος τῆς δυσσεβείας, τὸ ὄργανον τῆς παρανομίας, ὁ σάρκινος ὄντως, ὡς κατὰ σάρκα ζῶν τε καὶ φρονῶν· Ἰωάννης δὲ ἢ τῶν ἀπ' αἰῶνος θεοφόρων ἀκρότης, τὸ περιφανὲς καταγώγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, ὁ τῆς θείας χάριτος φερωνύμως ἐπώνυμος, τὸ πάσης εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἐνδιαίτημα. Δύο τοίνυν εἰκόνες πρόκεινται σήμερον, καθ' ὑπερβολὴν πρὸς ἀλλήλας ἀνθεστηκυῖαι καὶ ἀντικείμεναι, ὧν ἢ μὲν ὀλίγα τε καὶ πρὸς ὀλίγον τοὺς κατ' αὐτὴν ζῆν προαιρουμένους εὐφραίνειν δοκοῦσα καὶ τιμᾶν ἀτιμία καὶ θλίψει παραδίδωσιν ἀλήκτω καὶ ἀφορήτῳ· ἢ δὲ πρὸς ὀλίγον πονεῖν διδοῦσα τοὺς πρὸς αὐτὴν βλέποντας, εἶτα χαρίζεται τούτοις δόξαν καὶ ἀπόλαυσιν θείαν καὶ ἀπόρρητον καὶ ἀληθινὴν καὶ αἰώνιον. Εἰ μὲν οὖν κατὰ σάρκα ζῶμεν, κατὰ μί-

17 Ἄλλὰ κι' ἐκεῖνοι ποὺ ἀντιλέγουν στὴν ἀλήθεια τῆς εὐσεβείας, πάσχουν παρόμοια, μᾶλλον δὲ καὶ ἐνεργοῦν παρόμοια. Διότι, ὅταν ἐλέγχωνται ἀπὸ τὰ προφητικὰ καὶ ἀποστολικὰ καὶ πατερικὰ λόγια ποὺ προτείνονται ἀπὸ μᾶς, πρῶτα μὲν κατὰ κάποιον τρόπο τὰ φυλακίζουν μέσα στὰ βιβλία, λέγοντας, ἀφήσατέ τα νὰ εὐρίσκωνται ἐκεῖ καὶ ἄς μὴ τὰ χρησιμοποιοῦ κανεὶς καὶ ἄς μὴ τὰ προβάλλῃ κανεὶς, μὴ ἀκούοντας οὔτε τὸν Κύριο ποὺ λέγει, «ἐρευνᾶτε τὶς Γραφές καὶ θὰ εὐρῆτε σ' αὐτὲς τὴν αἰώνιο ζωὴ»²⁰. Ἐπειτα προαγόμενοι πρὸς τὸ χειρότερο ἀπὸ τὴν Ἡρωδιάδα, δηλαδῆ τὴ δυσσεβῆ δοξασία τους, τὰ παραθέτουν ὡσὰν κατεσφαγμένα ἐπάνω σὲ πινάκιο, ἀναιρώντας τα μὲ τὰ συγγράμματά τους, γιὰ χαιρεκακία καὶ βλάβη τῶν ὁμοφρόνων των.

18 Ἔτσι ὁ μὲν Ἡρώδης εἶναι τὸ πρότυπο κάθε κακίας καὶ δυσσεβείας, ὁ δὲ Ἰωάννης ἡ στήλη κάθε ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας· δηλαδῆ ὁ μὲν Ἡρώδης εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς κακίας, τὸ κράτος τῆς δυσσεβείας, τὸ ὄργανο τῆς παρανομίας, ὁ ἀληθινὰ σάρκινος ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἐζοῦσε κι' ἐφρονοῦσε κατὰ σάρκα, ὁ δὲ Ἰωάννης εἶναι ἡ κορυφή τῶν ἀπὸ αἰῶνος θεοφόρων, τὸ περίλαμπρο ταμεῖο τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, ὁ ἐπώνυμος τῆς θείας χάριτος φερωνύμως, τὸ ἐνδιαίτημα κάθε εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Ὑπάρχουν λοιπὸν ἐμπρὸς σήμερα δύο εἰκόνες, ποὺ ἀντιστέκονται καὶ ἀντιτίθενται πρὸς ἀλλήλας ὑπερβολικά· ἡ μία ἀπὸ αὐτὲς, ἀφοῦ φαίνεται ὅτι εὐφραίνει καὶ τιμᾶ ὀλίγο καὶ γιὰ ὀλίγον καιρὸ αὐτοῦς ποὺ ἀποφασίζουν νὰ ζήσουν κατὰ τὸ πρότυπό της, τοὺς παραδίδει σὲ ἀτελείωτη καὶ ἀφόρητη ἀτιμία καὶ θλίψι· ἡ δὲ ἄλλη, ἀφοῦ ἐπιτρέπει στοὺς ἀποβλέποντας σ' αὐτὴν νὰ πονέσουν γιὰ λίγο, ἔπειτα τοὺς χαρίζει δόξα καὶ ἀπόλαυσι θεία καὶ ἀπόρρητη, ἀληθινὴ καὶ αἰῶνια. Ἄν λοιπὸν ζοῦμε κατὰ σάρ-

μησιν τοῦ δερματίνου Ἡρώδου μέλλομεν ἀποθνήσκειν, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος. Εἰ δὲ θεῖῳ Πνεύματι κατὰ ζῆλον τοῦ Ἰωάννου ταῖς πονηραῖς τοῦ σώματος ὀρέξασί τε καὶ πράξουσιν ἀντικείμεθα, ζησόμεθα εἰς αἰῶνας.

19 Τῆς μὲν γὰρ κατὰ Πνεῦμα ζωῆς τὸ τέλος κέκρυπται νῦν ἐν τῷ Χριστῷ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ οὐπω πᾶσι φανερόν ἐστιν, ὅταν δὲ φανερωθῆ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, κληρονόμοι Θεοῦ, συγκληρονόμοι Χριστοῦ, τῶν αἰωνίων ἐκείνων καὶ ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐπιτυχόντες, ἃ μῆτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μῆτε οὖς ἤκουσεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀναβέβηκεν ἀνθρώπου, ὡς ὑπὲρ ἀκοὴν ὄντα καὶ ὀφθαλμὸν καὶ διάνοιαν. Τοῖς δὲ κατὰ σάρκα ζῶσιν, οὐ θνητὰ καὶ πρόσκαιρα μόνον, ἀλλὰ καὶ οὕτω σμικρὰ καὶ εὐτελεῖ τὰ τερπνά, ὡς κερατίοις τισὶ καὶ χοιρώδει παρεικάζεσθαι βρώσει.

20 Εἰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἦσαν αἰώνια, πάλιν ἐκεῖνα τούτων προτιμᾶν ἔδει, ὡς ἀσυγκρίτως παντάπασιν ὑπερέχοντα· εἰ δὲ κατ' ἐκεῖνα μεγάλα τινὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ ταῦτα ἦν, ὅτι ταῦτα πρόσκαιρα, ἐκεῖνα δὲ αἰώνια, πάλιν ἐκεῖνα προτιμητέα ὡς διαμένοντα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνα μὲν καὶ ἄληκτα καὶ ἀσύγκριτα, ταῦτα δὲ καὶ ἀχρεῖα καὶ πρόσκαιρα, προτιμήσωμεν, ἀδελφοί, τὰ μόνιμα καὶ ἀπόρρητα καὶ οὐράνια, τῶν κάτω συρομένων καὶ φθειρομένων· παραδράμωμεν δικαίως τὰ παρατρέχοντα, κἂν πρὸς ὀλίγον σαίνοντα κλέπτῃ τὴν αἴσθησιν· ἀντιποιησώμεθα τῶν μελλόντων ὡς μενόντων καὶ μῆδεποτε λυομένων· φεύγωμεν τὴν πρὸς Ἡρώδη ὁμοίωσιν· σπεύδωμεν ὁσῆ δύναμις, πρὸς τὴν τοῦ Προδρόμου τῆς χάριτος μίμησιν, καὶ μάλιστα πάντων ἡμεῖς, οἷς ὁ βίος μονήρης· ὧν ἡ πολιτεία τῶν κοσμικῶν ἐθῶν τε καὶ

κα, πρόκειται νὰ ἀποθάνωμε κατὰ μίμησι τοῦ δερματίνου Ἡρώδη, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος²¹. Ἐὰν δὲ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ θείου Πνεύματος σύμφωνα πρὸς τὸν ζῆλο τοῦ Ἰωάννη ἀντιτασσόμαστε στὶς πονηρὲς ὀρέξεις καὶ πράξεις τοῦ σώματος, θὰ ζήσωμε στοὺς αἰῶνες.

19 Τὸ τέλος τῆς κατὰ πνεῦμα ζωῆς εἶναι τῶρα κρυμμένο στὸν Χριστὸ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη φανερό σὲ ὄλους, ὅταν ὅμως φανερωθῆ, θὰ εἴμαστε ὅμοιοι μὲ αὐτόν, κληρονόμοι Θεοῦ, συγκληρονόμοι Χριστοῦ²², πού θὰ ἔχωμε ἐπιτύχει ἐκεῖνα τὰ αἰώνια καὶ ἀκήρατα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδε οὔτε αὐτὶ ἤκουσε, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅποια οὔτε σὲ καρδιὰ ἀνθρώπων ἀνέβηκαν, διότι εἶναι ἐπάνω ἀπὸ ἀκοή καὶ ὀφθαλμὸ καὶ διάνοια. Σ' αὐτοὺς δὲ πού ζοῦν σαρκικῶς, δὲν εἶναι μόνον θνητὰ καὶ πρόσκαιρα τὰ τερπνά, ἀλλὰ καὶ τόσο μικρὰ καὶ εὐτελεῆ, ὥστε νὰ ὁμοιάζουν μὲ ξυλοκέρατα καὶ μὲ τροφή χοίρων.

20 Ἄν λοιπὸν ἦσαν καὶ αὐτὰ αἰώνια, πάλι ἔπρεπε νὰ προτιμοῦμε ἐκεῖνα ἀπὸ αὐτά, ὡς ἀσυγκρίτως ὑπεροχικὰ καθ' ὅλα· ἐὰν δὲ καὶ αὐτὰ ἦσαν ὅπως ἐκεῖνα μεγάλα καὶ θαυμαστά, γιὰ τὸ λόγο ὅτι αὐτὰ μὲν εἶναι πρόσκαιρα, ἐκεῖνα δὲ αἰώνια, πάλι ἐκεῖνα εἶναι προτιμητέα ὡς μόνιμα· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνα καὶ ἀτελείωτα εἶναι καὶ ἀσύγκριτα, αὐτὰ δὲ καὶ ἀχρηστα καὶ πρόσκαιρα, ἅς παρὰτρέξωμε τὰ πρόσκαιρα, ἔστω καὶ ἂν ὑποκλέπτουν τὴν αἴσθησι κολακεύοντας γιὰ λίγο· ἅς οἰκειοποιηθοῦμε τὰ μέλλοντα ὡς μόνιμα καὶ μὴ διαλυόμενα ποτέ· ἅς ἀποφύγωμε τὴν ὁμοίωσι πρὸς τὸν Ἡρώδη· ἅς σπεύδωμε κατὰ τὸ δυνατὸ πρὸς τὴν μίμησι τῆς χάριτος τοῦ προδρόμου, καὶ περισσότερο ἀπὸ ὄλους ἐμεῖς πού ἔχομε μοναστικὸ βίον·

πραγμάτων διώρισται, καὶ ἐγγίξει πῶς τῷ ἐρημικῷ καὶ μεμονομένῳ βίῳ τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ, ὅς, καὶ τοῦτο προειδὼς ὡς προφήτης, ὅτι τὸ μοναδικὸν ἔσται τάγμα τὸ τοῦτον μετρίως γοῦν μιμεῖσθαι ποτε δυνησόμενον, οὐχ ὑπὲρ εὐσεβείας, ἀλλ' ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγωνιζόμενος ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔτοιμοι ὦμεν μέχρι θανάτου πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, εἰδότες ὅτι μαρτυρίου στέφανον λήψεται ὁ τὰ πάθη δι' ἀρετῆς τροπώσαμενος. Ὅσα γὰρ ἔλαττον ἔστι κακὸν ἢ ἀμαρτία συγκρινομένη πρὸς τὴν ἀσεβειαν, τοσοῦτον ἐκ τοῦ ἀκολούθου μείζον ἀγαθὸν ἂν εἴη τὸ προκινδυνεῦσαι τῆς ἀρετῆς· πῶς γὰρ ἂν οὐχὶ καὶ ὑπὲρ τοῦ μείζονος ἐκείνου, δηλονότι τῆς εὐσεβείας, εἴπερ ἐδέησεν, ἔθηκε τὴν ψυχὴν ὁ ὑπὲρ τοῦ ἐλάττονος ταύτην προδοῦς;

21 Διὸ καὶ ὁ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων, ὁ τῆς μετανοίας κήρυξ, ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Σωτῆρος, ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγωνιζόμενος ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν· ὃς οὐ τοῦ Χριστοῦ μόνον πρόδρομος ἦν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, ἀδελφοί, μάλιστα πολιτείας. Ἐκεῖνος ἐκ στείρας ἐτέχθη, τῆς Ἐλισάβετ, καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίας, περὶ ἧς γέγραπται· «εὐφράνθητι στείρα ἢ οὐ τίκτουσα, ρῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μάλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα». Ἐκεῖνον μετὰ τὴν γέννησιν ὁ βρεφοκτόνος Ἡρώδης φονῶν ἐδίωκε, διὰ τὴν πρὸς Χριστὸν ἀπέ-

ἐμεῖς τῶν ὁποίων ἡ διαγωγή ἔχει διαχωρισθῆ ἀπὸ τὰ κοσμικὰ ἤθη καὶ πράγματα καὶ κατὰ κάποιον τρόπο πλησιάζει πρὸς τὸν ἔρημικὸ καὶ μοναστικὸ βίον τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς προφήτης προβλέποντας καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ μοναστικὸ τάγμα θὰ εἶναι αὐτὸ πού θὰ μπορέσῃ νὰ μιμηθῆ κάποτε καὶ τοῦτον μετρίως, ἀποκόπηκε στὴν κεφαλὴ ἀγωνιζόμενος ὄχι γιὰ τὴν εὐσέβεια ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ, ὥστε καὶ ἐμεῖς νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι ν' ἀντιστεκώμασθε πρὸς τὴν ἀμαρτία μέχρι θανάτου, γνωρίζοντας ὅτι θὰ λάβῃ στέφανο μαρτυρίου αὐτὸς πού κατατροπώνει τὰ πάθη διὰ τῆς ἀρετῆς. Πραγματικὰ ὅσο μικρότερο κακὸ εἶναι ἡ ἀμαρτία συγκρινομένη πρὸς τὴν ἀσέβεια, τόσο μεγαλύτερο ἀγαθὸ θὰ εἶναι φυσικὰ ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἀρετῆς· πῶς λοιπὸν δὲν θὰ ἔθετε τὴ ζωὴ του καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγαλυτέρου ἐκείνου, δηλαδὴ τῆς εὐσεβείας, ἂν ἐχρειαζόταν, αὐτὸς πού τὴν παρέδωσε γιὰ τὸ κατώτερο;

21 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ μεγαλύτερος μεταξὺ τῶν γεννημάτων τῶν γυναικῶν, ὁ κήρυξ τῆς μετανοίας, ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς τοῦ Σωτῆρος, ἀποκόπηκε στὴν κεφαλὴ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς· ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν μόνο πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του καὶ τῆς δικῆς μας πολιτείας μάλιστα, ἀδελφοί. Ἐκεῖνος ἐγεννήθηκε ἀπὸ στεῖρα γυναῖκα, τὴν Ἐλισάβετ, κι' ἐμεῖς ἐγεννηθήκαμε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἐξ ἔθνῶν, γιὰ τὴν ὁποία ἔχει γραφῆ· «χαροποιήσου, στεῖρα, πού δὲν ἐγέννησες, κράξε καὶ φώναξε ἐσὺ πού δὲν ἐδοκίμασες ὠδίνες· διότι περισσότερα εἶναι τὰ τέκνα τῆς ἀνύπανδρης παρὰ ἐκείνης πού ἔχει ἄνδρα»²³. Ἐκεῖνον μετὰ τὴν γέννησι κατεδίωκε μὲ φονικὴ μανία ὁ βρεφοκτόνος Ἡρώδης, πολεμώντας κι' ἐκεῖνον ἐξ αἰτίας τῆς ἀπεχθείας πρὸς τὸν Χριστό, ἀλλὰ αὐτὸς εὗρηκε καταφυγὴ στὴν ἔρημο

χθειαν κάκείνω μαχόμενος, ἀλλ' εὔρε καταφυγὴν τὴν ἔρημον καὶ φιλτέραν ἔκρινε τοῦ κόσμου, καὶ ταύτην ὤκησεν. Ἐπιτίθεται καὶ ἡμῖν μετὰ τὴν πνευματικὴν γέννησιν ὁ νοητὸς Ἡρώδης, διώκων καὶ αὐτὸς ἀρτίως δι' ἡμᾶς τὸν Χριστόν.

22 Διὰ τοῦτο φεύγομεν καὶ ἡμεῖς τὸν κόσμον καὶ καταφυγὴν εὐρίσκομεν τὰ ἀφιερωμένα ταῦτα τῷ Θεῷ τῆς ἀρετῆς φροντιστήρια, καὶ οὕτω διαδιδράσκομεν τοὺς ἀνηλεεῖς δορυφόρους καὶ μαχαιροφόρους ἐκείνου, τὰ τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα, δι' ὧν τὸν πνευματικὸν ἐπιφέρει θάνατον; τοῦ Θεοῦ χωρίζων τὸν ἄνθρωπον. Οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ διὰ τῶν ἐν ἡμῖν θυρίδων, ἦτοι τῶν αἰσθήσεων, ἐφ' ἡμᾶς ἀναβαίνων· δι' αὐτῶν γὰρ ἐπῆλθε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ κατέσπασεν ἄνωθεν τὸ γένος ἡμῶν, τῆς ἀθανασίας ἐκβαλὼν τοὺς προπάτορας. Ἦκουσεν Εὐὰ τῆς κακοβούλου τοῦ πονηροῦ συμβουλῆς· εἶδεν, ἔπαθεν, ἔφαγεν, ἀπέθανεν, ἔθελξε τὸν ἄνδρα, κοινωνὸν ἔλαβε καὶ τοῦ γεύματος καὶ τοῦ πτώματος. Ἐκεῖνοι πρὸς μίαν πειρὰν οὐκ ἴσχυσαν ἀντισχεῖν, ἐνὶ λόγῳ σὺν δόλῳ πάραυτα τὰ ὦτα ὑπέκλιναν, μιᾶς ὥραιας θεᾶς ἠττήθησαν, καίτοι μήπω ἐμπαθεῖς ὄντες, ἀλλ' ἀπαθεῖς, ἐν καθαρῷ παθῶν χωρίῳ περιπολοῦντες· ἡμεῖς ἄρα δυνηθῶμεν, ἐν κόσμῳ τρεφόμενοι διὰ βίου, πρὸς τὰς πολυμόρφους τῶν παθῶν θεᾶς, πρὸς τὰς πολυρρήμονας καὶ οὐχ ἥττον ἀσχήμονας ἀκοάς τε καὶ ὁμιλίας, μὴ παθεῖν κακῶς, μηδὲ τρωθῆναι καὶ πονήρως διατεθῆναι τὸν ἔσω ἄνθρωπον; Οὐκ ἔστι τοῦτο οὐκ ἔστι.

23 Διὰ ταῦτα τὸν τῆς χάριτος πρόδρομον οἱ πατέρες μιμούμενοι, τῷ κόσμῳ ἀποταξάμενοι καὶ τὴν συναυλίαν φυγόντες τῶν αὐτῷ προσκειμένων, οἱ μὲν τὴν ἔρημον ὤκησαν καὶ πολλοὺς τῶν

καὶ τὴν ἔκρινε ἀγαπητότερη ἀπὸ τὸν κόσμον, κ' ἐκεῖ κατοίκησε. Ἐπιτίθεται καὶ ἐναντίον μας μετὰ τὴν πνευματικὴ γέννησι ὁ νοητὸς Ἡρώδης, διώκοντας καὶ αὐτὸς τελευταίως τὸν Χριστὸ ἐξ αἰτίας μας.

22 Γι' αὐτὸ φεύγομε κι' ἐμεῖς τὸν κόσμον κι' εὐρίσκομε καταφυγὴ σ' αὐτὰ τὰ ἀφιερωμένα στὸν Θεὸ φροντιστήρια τῆς ἀρετῆς, κι' ἔτσι ξεφεύγομε ἀπὸ τοὺς ἀνηλεεῖς δορυφόρους καὶ μαχαιροφόρους ἐκείνου, τὶς προκλήσεις τῶν παθῶν, μὲ τὶς ὁποῖες ἐπιφέρει τὸν πνευματικὸ θάνατον, χωρίζοντας τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτὸς εἶναι ὁ θάνατος ποὺ ἀνεβαίνει σ' ἐμᾶς διὰ τῶν θυρίδων ποὺ ἔχομε, δηλαδὴ διὰ τῶν αἰσθήσεων· διότι διὰ μέσου αὐτῶν ἐπῆλθε καὶ στὴν ἀρχὴ καὶ κατέρριψε ἀπὸ τότε τὸ γένος μας, ἐκβάλλοντας τοὺς προπάτορες ἀπὸ τὴν ἀθανασία. Ἦκουσε ἡ Εὐὰ τὴν κακόβουλη συμβουλὴ τοῦ πονηροῦ· εἶδε, ἔπαθε, ἔφαγε, ἀπέθανε, ἔθελξε τὸν ἄνδρα, τὸν ἔλαβε κοινὸν καὶ τοῦ γεύματος καὶ τῆς πτώσεως. Ἐκεῖνοι δὲν κατώρθωσαν ν' ἀντισταθοῦν σ' ἕναν πειρασμό, ἔκλεισαν ἀμέσως τὰ αὐτιά τους σ' ἕνα δόλιο λόγο, ἐνίκηθησαν ἀπὸ μιὰ ὠραία θεά, ἃν καὶ δὲν ἦσαν ἀκόμῃ ἐμπαθεῖς, ἀλλὰ ἀπαθεῖς, κινούμενοι σὲ τόπον ἀπηλλαγμένο ἀπὸ πάθη· ἄραγε ἐμεῖς, τρεφόμενοι ἰσοβίως στὸν κόσμον, θὰ μπορέσωμε ἀπέναντι στὶς πολύμορφες θεές τῶν παθῶν, ἀπέναντι στὶς φλύαρες καὶ ὄχι λιγώτερο ἄσχημες ἀκοές καὶ ὁμιλίες, νὰ μὴ πάθωμε κακῶς, νὰ μὴ τραυματισθοῦμε καὶ ἀποκτήσωμε πονηρὴ διάθεσι κατὰ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπον; Δὲν εἶναι δυνατό τοῦτο, δὲν εἶναι.

23 Γι' αὐτὸ οἱ πατέρες, μιμούμενοι τὸν πρόδρομον τῆς χάριτος, ἀφοῦ ἀπαρνήθησαν τὸν κόσμον καὶ ἀπέφυγαν τὴν συμβίωσιν τῶν προσκειμένων σ' αὐτόν, ἄλλοι μὲν κατοίκησαν

ἔπειτα γεγονότων πρὸς ταύτην εἴλκυσαν· οἱ δὲ περιτειχίσμασιν ἱεροῖς ἐνασκήσαντες καὶ συνοδίας πνευματικὰς ἐν αὐτοῖς συνεστήσαντο, αἷς ἡμεῖς ἄλλοτε ἄλλος κατὰ ζῆλον ἐκείνων ἐναρμολζόμενοι, τοῖς ἱεροῖς τούτοις ἐμβιοῦμεν σηκοῖς. Οὐ κατοικεῖν δὲ μόνον ἐν αὐτοῖς δεῖ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς πατέρας ἐκείνους ζῆν· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἄλλων τούτων τοῦ Θεοῦ παραδείσων τὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ ζύλον ἄπεστιν, οὐδ' ὁ πονηρὸς ὑφηγητής· ἔστι δὲ ἡμᾶς παιδευθέντας τοῖς ἐκ παλαιοῦ παραδείγμασι, τῷ μόνῳ σοφῷ τε καὶ ἀγαθῷ συμβούλῳ προσέχειν καὶ τοῖς αὐτῷ πρότερον καὶ νῦν πειθαρχοῦσι κατ' ἴχνος ἔπεσθαι, τὴν ἀναστροφὴν ἀποστολικῶς εἰπεῖν μιμουμένους τούτων ὧν τὴν ἐκβασιν εἶδομεν. Εἰσὶ δὲ καὶ θηρία καὶ κτήνη κατὰ τε τὴν ἔρημον καὶ τὰ ἱερά ταῦτα σεμνεῖα· καὶ πολὺ τὸ δέος, μὴ παρασυμβληθῶμεν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιωθῶμεν αὐτοῖς, ἂν μὴ πρὸς δύναμιν ἕκαστος τὸν Ἰωάννου βίον μιμώμεθα.

24 Τί οὖν; Ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν ἀεὶ ἀπερικάλυπτον εἶχεν, ἀδιαλείπτου προσευχῆς τοῦτο δεῖγμα, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παρρησίας· ἀκατακάλυπτον γὰρ δεῖ τὸν ἄνδρα προσεύχεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνήν, ὡς ἂν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζώμεθα. Ἐγκαλυπτέσθωσαν οὖν οἱ τῷ κόσμῳ συνδεδεμένοι διὰ τὰς περιστοιχιζούσας, μᾶλλον δὲ συμπεφυκυίας, βλάβας καὶ τὰ παρὰ πόδας συνεχῆ σκῶλα, μὴ τοῦτο

24. Ἐβρ. 13,7.

25. Ψαλμ. 48,12· 20.

στήν ἔρημο καὶ εἴλκυσαν πρὸς αὐτὴν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους· ἄλλοι δὲ ἀσκήθηκαν σὲ ἱερὰ περιτειχίσματα καὶ συγκρότησαν σ' αὐτὰ πνευματικὲς συνοδίαι· ἡμεῖς προσαρμοζόμενοι ὁ καθένας σὲ ἄλλην ἀπὸ αὐτὲς μὲ ζῆλο, ἐγκαταβιώνομε στοὺς ἱεροὺς τούτους σηκοὺς. Δὲν πρέπει δὲ μόνον νὰ κατοικοῦμε σ' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τοὺς πατέρες ἐκείνους· διότι ἀπὸ τοὺς ἄλλους τούτους παραδείσους τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἀπουσιάζει τὸ δένδρο τῆς γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ οὔτε ὁ πονηρὸς εἰσηγητῆς, ἀλλὰ εἶναι δυνατὸ γιὰ μᾶς, ἀφοῦ διδαχθοῦμε ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, νὰ προσέχωμε τὸν μόνον σοφὸν καὶ ἀγαθὸν σύμβουλον καὶ ν' ἀκολουθοῦμε στὰ ἴχνη αὐτῶν ποὺ καὶ προηγουμένως καὶ τώρα πειθαρχοῦν σ' αὐτόν, μιμούμενοι, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἀποστολικῶς²⁴, τὴν διαγωγή αὐτῶν, τῶν ὁποίων εἶδαμε τὸ ἀποτέλεσμα. Ὑπάρχουν δὲ καὶ θηρία καὶ κτήνη καὶ στήν ἔρημο καὶ στὰ ἱερὰ αὐτὰ φροντιστήρια καὶ εἶναι πολὺς φόβος, μὴ τυχὸν ἐξισωθοῦμε μὲ τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ ὁμοιάσωμε μὲ αὐτά²⁵, ἂν δὲν μιμούμαστε ὁ καθένας κατὰ τὴ δύναμί του τὸν βίον τοῦ Ἰωάννη.

- 24 Τί λοιπόν; Ἐκεῖνος εἶχε πάντοτε ἀκάλυπτη τὴν κεφαλὴν, δεῖγμα ἀδιαλείπτου προσευχῆς, καὶ τῆς παρρησίας πρὸς τὸν Θεόν· διότι πρέπει ὁ ἄνδρας νὰ προσεύχεται ἀκάλυπτος κατὰ τὸν λόγο τοῦ ἀποστόλου²⁶, ἔτσι ὥστε μὲ ἐλεύθερο πρόσωπον νὰ κατοπτρίζωμε τὴν δόξα τοῦ Κυρίου²⁷. Νὰ καλύπτονται δὲ οἱ συνδεδεμένοι μὲ τὸν κόσμον ἐξ αἰτίας τῶν βλαβῶν ποὺ τοὺς περιστοιχίζουν ἢ μᾶλλον ποὺ εἶναι σύμφυτες μὲ αὐτοὺς καὶ τῶν συνεχῶν ἐμποδίων στὰ πόδια τους, ἀφοῦ δὲν κατορ-

26. Α' Κορ. 11,4.

27. Β' Κορ. 3,18.

δυνάμενοι διηνεκῶς καθ' ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲ οἱ καλῶς τοῦ κόσμου ἀναχωρήσαντες, ἀναχωρῶμεν αὐτοῦ καὶ τῇ διανοίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς καὶ προσευχαῖς πνευματικαῖς τῷ Χριστῷ συνδήσαντες τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον, καὶ σκῆνωμα ποιήσωμεν ἑαυτοὺς τοῦ σωτηρίου ὀνόματος, αὐτοῦ μνημονεύοντες, δι' ὃν τοῦ κόσμου ἐξήλθομεν. Ὁ γὰρ δι' αὐτὸν τοῦ κόσμου ἀναχωρήσας καὶ τῶν ἐν βίῳ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔνωσιν ποθεῖ πάντως· ἡ δὲ διὰ τῆς αὐτοῦ διηνεκοῦς προσγίνεται μνήμης καθαιρούσης τὸν νοῦν.

25 Καθάρωμεν οὖν τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ἔργοις καὶ λόγοις καὶ λογισμοῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατείνοντες· οὐ γὰρ ἔχομέν τι τῶν κατασπώντων, ἂν μόνον ἐθέλωμεν κατὰ τὸ ἐφικτὸν πρὸς τὸν Ἰωάννου βίον ὁρᾶν. Ἐκεῖνος ἄστεγος περιῆγεν, ἡμεῖς ἀρκεσθῶμεν τῇ μικρᾷ στέγῃ, στέρξωμεν τῷ παρὰ τοῦ προεστῶτος ἕκαστος δεδομένῳ οἰκίσκῳ, τὸν διὰ βίου ἀνέστιον ἐνθυμούμενοι· ἐκεῖνος ἠρκεῖτο τοῖς ἀκροδρύοις καὶ τῷ μελεάγρῳ, βοτάνη δὲ ἐστὶν αὕτη αὐτομάτως ἐν ἐρήμῳ φυομένη, ἧς ταῖς ρίζαις καὶ οἱ μετὰ τοῦτον ἐρημοπολιῖται πατέρες πρὸς τροφήν ἐχρήσαντο· ἀκρόδρυα δὲ φασι τὰς ὀπώρας. Ὀπώραις οὖν ἐκεῖνος καὶ ρίζαις βοτανῶν διέζη ἢ μέλιτι ὀρεῖῳ, μονοχίτων τε ἦν καὶ ζώνην δερματίνην εἶχε περὶ τὴν ὀσφύν, ὁμοῦ μὲν δι' αἰνιγμάτων δεικνὺς τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν ἐν τῷ σώματι περιφέρων, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ τῆς ἀκτημοσύνης ἀγαθὸν αὐτός τε ἔχων καὶ ἡμᾶς δι' ἔργων διδάσκων. Πόσων ἡμεῖς εὐποροῦμεν τῶν πρὸς τροφήν καὶ ἀμφίασιν ἐπιτηδείων, δοχεῖα τε ἔχοντες καὶ ἀποθήκας σίτου τε καὶ οἴνου πλήρεις, ἀρτοποιεῖα τε καὶ ἀρτοκοπεῖα καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ ἐπιτήδεια;

θώνουν τοῦτο, τὴν προσευχὴ διηνεκῶς, ὅπως ἑμεῖς. Ἐμεῖς ὁμως πού καλῶς ἀναχωρήσαμε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἃς ἀναχωροῦμε ἀπὸ αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν διάνοια συνδέοντας τὸν νοῦ μας πρὸς τὸν Χριστὸ μὲ ψαλμοὺς καὶ ᾠδὲς καὶ προσευχῆς πνευματικῆς, καὶ ἃς καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σκῆνωμα τοῦ σωτηριῶδους ὀνόματος, μνημονεύοντας αὐτὸν, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐξήλθαμε ἀπὸ τὸν κόσμο. Διότι ὁποῖος ἀναχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀπὸ τὰ βιωτικὰ γι' αὐτὸν ὀπωσδήποτε ποθεῖ τὴν ἔνωσι πρὸς αὐτὸν· αὐτὴ δὲ προκαλεῖται διὰ τῆς συνεχοῦς μνήμης αὐτοῦ πού καθαρίζει τὸν νοῦ.

25 Ἄς καθαρίσωμε λοιπὸν τὸ μάτι τῆς διανοίας μὲ ἔργα καὶ λόγια καὶ λογισμοὺς κυττάζοντας πρὸς τὸν Θεό· διότι, καὶ μόνο ἂν θέλωμε νὰ βλέπουμε κατὰ τὸ δυνατὸ πρὸς τὸν βίον τοῦ Ἰωάννου, δὲν ἔχομε τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἀποσποῦν ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐκεῖνος ἐγύριζε ἄστεγος, ἑμεῖς ἃς ἀρκεσθοῦμε στὴν μικρὴ στέγη, ἃς δεχθοῦμε ὁ καθένας στὸν οἰκίσκο πού δίδεται ἀπὸ τὸν προϊστάμενο, ἐνθυμούμενοι αὐτὸν τὸν ἰσοβίως ἀνέστιο· ἐκεῖνος ἤρκειτο σὲ ἀκρόδρυα καὶ μελέαγρο, πού εἶναι χόρτο φυόμενο στὴν ἔρημο αὐτομάτως, τοῦ ὁποίου τὶς ρίζες ἐχρησιμοποίησαν γιὰ τροφή καὶ οἱ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν ἐρημοπολίτες πατέρες· ἀκρόδρυα δὲ λέγουν τὶς σκληρόφλοιες ὀπῶρες. Μὲ ὀπῶρες λοιπὸν καὶ ρίζες χόρτων ἐζοῦσε ἐκεῖνος ἢ μὲ ὀρεινὸ μέλι, ἦταν μονοχίτων καὶ εἶχε δερματίνη ζώνη γύρω στὴ μέση του· ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐδείκνυε μὲ σύμβολα ὅτι περιέφερε στὸ σῶμα τὴν νέκρωση τῶν παθῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατεῖχε καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἀγαθὸ τῆς ἀκτημοσύνης καὶ ἐδίδασκε κι' ἐμᾶς μὲ πράξεις. Πόσον πλοῦτο ἐφοδίων γιὰ τροφή κι' ἐνδυμασία διαθέτομε ἑμεῖς, ἔχοντας δοχεῖα καὶ ἀποθῆκες γεμᾶτες σῖτο καὶ οἶνο, ἀρτοποιεῖα καὶ ἀρτοκοπεῖα, καὶ γενικῶς ὅλα τὰ ἐπιτήδεια;

26 Εὐχαριστῶμεν οὖν τῷ τούτων χορηγῷ Θεῷ καὶ τῷ αὐτοῦ προδρόμῳ, δι' ὃν ἀπόνως ταῦτα συγκομίζεται, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς ἡμῖν ἐπιρρέοντα· καὶ εἰς δόξαν αὐτοῦ ταῦτα προσφερώμεθα, δι' ἔργων τὴν εὐχαριστίαν ἀποδιδόντες αὐτῷ. Ἄν γὰρ τοῖς κοινοῖς τούτοις τοῖς κατὰ τὴν μονὴν ἀρκώμεθα, οὐ πάνυ μακρὰν ἔσμεν τῆς Ἰωάννου ἀκτημοσύνης τε καὶ ἐγκρατείας. Εἰ γὰρ καὶ κατὰ πάντα ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἐτρέφετο ὑπὸ Θεοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ ταμείων. Ἄν δὲ κτήματα καὶ ταμεία ἔχωμεν οἰκεῖα, τοῦτό ἐστι τὸ δεινὸν τὸ καὶ μακρὰν ἡμᾶς ποιοῦν τῆς τῶν ἀγίων κοινωνίας· ὁ γὰρ ἀναχωρήσας τοῦ κόσμου καὶ ιδιόκτητα ἔχων ἢ ἐκεῖθεν ἐνεγκῶν ἢ κτησάμενος ἐνταῦθα, τὸν κόσμον συμπεριφέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ οὐδέποτε ἀναχωρεῖ τοῦ κόσμου, κἂν ἐν αὐτῷ τῷ Ἁγίῳ Ὅρει ἦ, κἂν ταῖς εἰκονιζούσαις τὸν οὐράνιον χῶρον ταύταις ἐνοικῆ μοναῖς, τὸ καθ' ἑαυτὸν κληροῖ τὸν τόπον καὶ οὐκ ἀφήσιν εἶναι τοῦτον τοῦ κόσμου κρείττω. Ὁ δὲ τοιοῦτος κατακριθήσεται πάντως, ὡς τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ κοινὸν ἠγησάμενος. Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου βαπτιστῆς καὶ πρόδρομος Ἰωάννης ἐξῆλθε τῆς ἡρεμίας καὶ ἐρημίας ἐκείνης; Ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς, τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ καὶ εἰς ἔλεγχον τῶν ἀπειθούτων, δι' ὃν ὑπ' αὐτῶν καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφήρηται σήμερον. Οὐ γὰρ ἐχρῆν ὑποστῆναι τοῦτον φυσικὸν θάνατον· καταδίκη γὰρ ἐστὶν οὗτος τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβάσεως, ἧς οὐκ ὀφειλέτης ὁ τῆς ἐντολῆς ὑπηρέτης, ὁ ἐξ αὐτῆς τῆς μητρικῆς νηδύος τῷ Θεῷ ὑπήκοος· ὑπὲρ ἀρετῆς δὲ καὶ εὐσεβείας τοῖς ἁγίοις τιθέναι τὴν ψυχὴν ὀφείλεται, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν· καὶ διὰ τοῦτο τούτοις κατάλληλος μᾶλλον ὁ βίαιος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θάνατος·

26 Ἄς εὐχαριστοῦμε λοιπὸν τὸν χορηγὸ αὐτῶν τῶν ἐφείων Θεὸ καὶ τὸν πρόδρομὸ του, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου αὐσυγκομίζονται ἄκοπα, σὰν νὰ ρέουν πρὸς ἐμᾶς ἀπὸ πηγῆ· καὶ ἡμεῖς τὰ προσλαμβάνωμε γιὰ δόξα του, ἀνταποδίδοντας σ' αὐτὸν τὴν εὐχαριστία μὲ ἔργα. Ἄν δὲ ἀρκούμαστε σ' αὐτὰ κοινὰ στοὺς ἀδελφοὺς τῆς μονῆς, δὲν εἴμαστε πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀκτημοσύνη καὶ ἐγκράτεια τοῦ Ἰωάννη. Διότι καὶ ἐκεῖνος εἶναι καθ' ὅλα ἀπαράμιλλος, ἀλλὰ ὅπως αὐτὸς ἐτρεφόταν ἀπὸ τὸν Θεό, ἔτσι κι' ἡμεῖς τρεφόμεστε ἀπὸ τὰ ταμεῖα τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὁμως ἔχωμε δικὰ μας κτήματα καὶ ταμεῖα τοῦτο εἶναι τὸ δεινὸ ποὺ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων· διότι ὁποῖος ἀνεχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἐξιδιοκτησία, τὴν ὁποία ἦ ἔφερε ἀπὸ ἐκεῖ ἢ ἀπέκτησε ἐδωκυμπεριφέρει μαζί του τὸν κόσμον καὶ δὲν ἀναχωρεῖ πρὸς ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀκόμη δὲ καὶ ἂν εὐρίσκεται στὸ ἴδιον Ἅγιον Ὅρος καὶ ἂν κατοικῆ σ' αὐτὲς τὶς μονῆς ποὺ εἰκομίζουσι τὸν οὐράνιον χῶρον, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν, μιαινόμενος τὸν τόπον καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ εἶναι ἀνώτερος τοῦ κόσμου τέτοιος ἄνθρωπος ὅπωςδῆποτε θὰ κατακριθῆ, διότι ἐθεώρησε κοσμικὸ τὸ ἱερὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ καὶ ὁ βαπτιστὴς καὶ πρόδρομος τοῦ Κυρίου Ἰωάννης ἐξῆλθε ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμερμῆ καὶ ἐρημία; Τὸ ἔπραξε ὁμως διότι ἐστάλθηκε ἀπὸ αὐτὸν γιὰ νὰ δώσῃ γνῶσιν σωτηρίας στὸν λαὸ του καὶ γιὰ νὰ προσέξῃ τῶν ἀπειθούντων, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔχαρσήμερα καὶ τὴν κεφαλὴ του. Πραγματικὰ αὐτὸς δὲν ἔπρενα ὑποστῆ φυσικὸ θάνατον· διότι τέτοιος θάνατος εἶναι καὶ δίκη γιὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ, γιὰ τὴν ὁποία δὲν εἶναι ὀφειλέτης ὁ ὑπηρέτης τῆς ἐντολῆς, ὁ ὑπήκοος στὸ Θεὸ ἀπὸ τῆς μητρικῆς γαστέρας ἀκόμη. Οἱ ἅγιοι ὀφείλουσι νὰ δίδουσι ζωὴν τοῖς γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν εὐσέβειαν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· καὶ γι' αὐτὸ κατάλληλος μᾶλλον σὲ τούτους

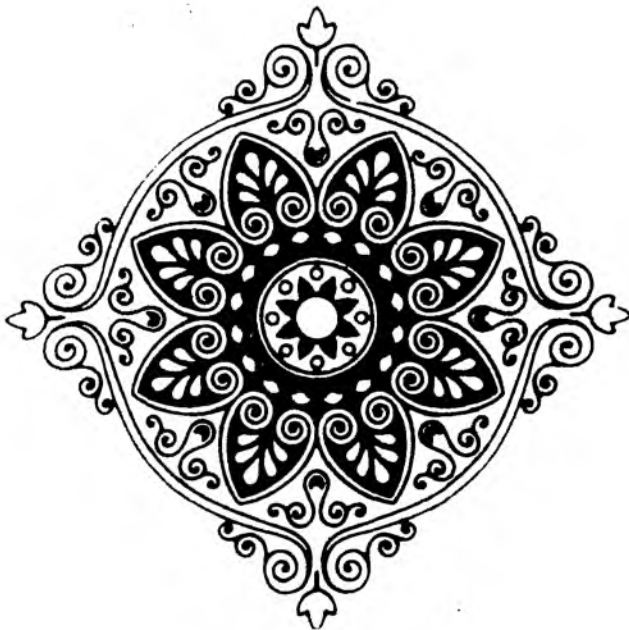
διὸ καὶ ὁ Κύριος οὕτω τοῦ θανάτου ἐγεύσατο. Ἔδει δὲ καὶ τὸν θάνατον Ἰωάννου πρόδρομον εἶναι τοῦ θανάτου Χριστοῦ, ὡς ἂν κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτῷ προφητείαν προπορευθῆ τοῦ προσώπου Κυρίου τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας καὶ τοῖς ἐν σκότει τοῦ ἄδου καθημένοις, ἵνα προσδράμωσι κάκεῖνοι καὶ τῆς ἐν Χριστῷ μακαρίας καὶ ἀθανάτου ζωῆς ἐπιτύχωσιν.

27 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, πρεσβείαις τοῦ ἐκ μητρικῆς νηδύος ἐπιτυχόντος αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐν γῆ καὶ τοῖς ὑπὸ γῆν ταύτην ἀνακηρύξαντος καὶ ποδηγήσαντος καὶ ποδηγοῦντος ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις πρὸς αὐτὴν ἅπαντας, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ μόνῳ πρέπει δόξα αἰώνιος. Ἀμήν.

ναι ὁ βίαιος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θάνατος· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος μὲ τέτοιον τρόπο ἐγεύθηκε τὸν θάνατο. Ἔπρεπε δὲ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰωάννη νὰ εἶναι πρόδρομος τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι ὥστε κατὰ τὴν πατρικὴ πρὸς αὐτὸν προφητεία νὰ προπορευθῆ ἀπὸ τὸν Κύριο γιὰ νὰ δώσῃ γνῶσι σωτηρίας καὶ στοὺς εὐρισκομένους στὸ σκότος τοῦ Ἄδη, γιὰ νὰ προστρέξουν κι' ἐκεῖνοι κι' ἐπιτύχουν τὴν ἐν Χριστῷ μακαρία καὶ ἀθάνατη ζωὴ.

- 27 Αὐτὴν τὴ ζωὴ εἶθε νὰ τὴν ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς, μὲ τὴν πρεσβεΐαν τούτου ποὺ τὴν ἐπέτυχεν ἀπὸ τὴν μητρικὴ κοιλίαν ἀκόμα καὶ τὴν διεκήρυξε στοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κάτω ἀπὸ τὴν γῆ καὶ καθωδήγησε καὶ καθοδηγεῖ πρὸς αὐτὴν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἔργο καὶ λόγο καὶ μὲ τὴν ἰκεσίαν πρὸς τὸν Θεό, μέσα στὸν Κύριό μας Χριστὸ τὸν ἴδιο, στὸν ὁποῖον μόνον πρέπει δόξα αἰώνιος. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Α'

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗ

ΠΟΥ ΚΑΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

“Οπου δίδεται ἀπάντησις καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας,
γιατί ὁ Θεὸς ἐκάλεσε ἐκείνους ποὺ δὲν ὑπήκουσαν καθόλου
ἢ δὲν ὑπήκουσαν μὲ ἔργα
καὶ γιατί ἔπλασε ἐκείνους ποὺ θᾶ τιμωρηθοῦν

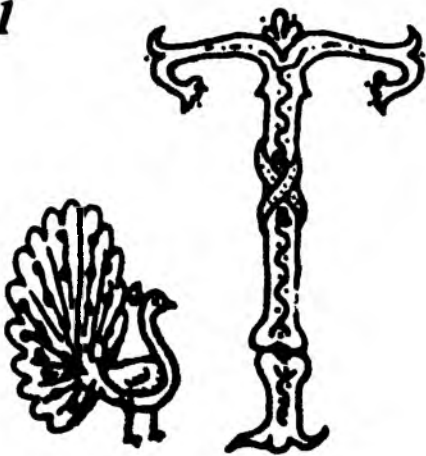

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ'

ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ
ΤΗΝ ΚΑΛΟΥΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

Ἐν ἧ καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας,
διὰ τί ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τοὺς μηδαμῶς
ἢ μὴ δι' ἔργων ὑπακούσοντας
καὶ διὰ τί ἐποίησε τοὺς κολασθησομένους

1

ἧς σήμερον ἀναγινωσκομένης ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου παραβολῆς τὸ
τελευταῖον πρῶτον ἐρῶ πρὸς τὴν ὑμε-
τέραν ἀγάπην, ὅτι πολλοὶ εἰσι κλητοί,
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Τοῦτο γὰρ καὶ διὰ
πάσης τῆς παραβολῆς ὁ Κύριος δείκνυ-
σιν, ὡς ἂν ἡμεῖς σπουδάσωμεν μὴ τῶν
κλητῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ τῶν ἐκλεκτῶν
εἶναι· ὁ γὰρ μὴ τῶν ἐκλεκτῶν ὢν, ἀλλὰ
τῶν κλητῶν μόνον, οὐ μόνον ἐκπίπτει τοῦ ἀνεσπέρου φωτός;

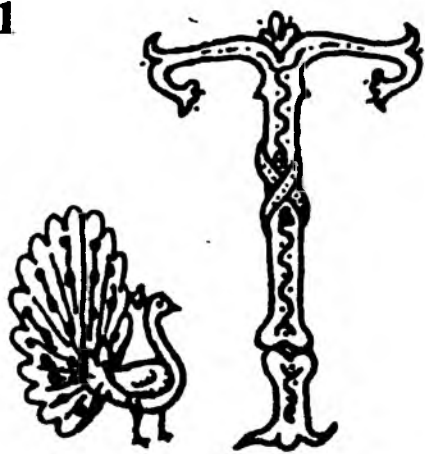

ΟΜΙΛΙΑ 41

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗ
ΠΟΥ ΚΑΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

“Οπου δίδεται απάντησις καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας,
γιατί ὁ Θεὸς ἐκάλεσε ἐκείνους ποὺ δὲν ὑπήκουσαν καθόλου
ἢ δὲν ὑπήκουσαν μὲ ἔργα καὶ γιατί ἔπλασε ἐκείνους
ποὺ θὰ τιμωρηθοῦν

1

ἥς παραβολῆς ποὺ ἀναγινώσκεται
σήμερα στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου!
τὸ τελευταῖο θὰ τὸ εἰπῶ πρῶτο πρὸς
τὴν ἀγάπη σας· ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ εἶ-
ναι οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί.
“Ἄλλωστε αὐτὸ δεικνύει ὁ Κύριος μὲ
ὅλες τὶς παραβολές, ὥστε ἐμεῖς νὰ
φροντίσωμε νὰ μὴ εἴμαστε ἀπλῶς
ἀπὸ τοὺς κλητοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς
ἐκλεκτοὺς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς,

ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ σκότος ἐξάγεται τὸ ἐξώτερον, καὶ χεῖρας ὁμοῦ καὶ πόδας πεδηθεῖς, τοὺς μὲν ὡς μὴ πρὸς τὸν Θεὸν δραμόντας, τὰς δὲ ὡς μὴ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰργασμένας, τῷ κλαυθμῷ καὶ τῷ βρυγμῷ παραδίδοται τῶν ὀδόντων.

- 2 Ἀπορήσει δ' ἂν τις πρῶτον, πῶς ὁ Κύριος πολλοὺς εἶρηκε τοὺς κλητοὺς, ἀλλ' οὐχὶ πάντα ἀνθρώπους· εἰ γὰρ μὴ πάντες ἐκλήθησαν, οὐχὶ δικαίως οἱ μὴ κληθέντες ἐκπεσοῦνται τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, καὶ πειραθήσονται τῶν ἠπειλημένων βασάνων· ἴσως γὰρ ἂν ὑπήκουσαν, εἴπερ ἐκλήθησαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔχει λόγον, ὡς οὐκ ἂν δικαίως ἀπεδοκιμάσθησαν, εἴπερ μὴ ἐκλήθησαν· οὐκ ἐκεῖνο δὲ ἀληθές, ὅτι μὴ πάντες ἐκλήθησαν. Ὁ μὲν γὰρ Κύριος εἰς οὐρανὸν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἀναφερόμενος, πρὸς τοὺς οἰκείους εἶπε μαθητάς, «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει», καί, «μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν». Ὅτι δὲ τοῦτο κελευσθὲν εἰς ἔργον ἤγαγον οἱ μαθηταί, Παῦλος ὁ μέγας ἰκανὸς παραστῆσαι· «μὴ γὰρ οὐκ ἤκουσαν, φησί; Μενοῦν γε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτῶν», δηλονότι τῶν Ἀποστόλων· ὥστε πάντες ἐκλήθησαν, καὶ δικαίως οἱ μὴ προσελθόντες τῇ πίστει κολασθήσονται. Πῶς οὖν ὁ Κύριος οὐ πάντες εἶπεν, ἀλλὰ πολλοὶ εἰσι κλητοί; Ὅτι περὶ τῶν προσελθόντων νῦν ὁ

2. Μάρκ. 16,15.

3. Ματθ. 28,19.

ἀλλὰ μόνο ἀπὸ τοὺς κλητοὺς, ὄχι μόνο ἐκπίπτει ἀπὸ τὸ ἀνέσπερο φῶς, ἀλλὰ ἐξάγεται καὶ πρὸς τὸ φῶς τὸ ἐξώτερο· καὶ ἀφοῦ δεθῆ χειροπόδαρα στὰ μὲν πόδια διότι δὲν ἔτρεξαν πρὸς τὸν Θεό, τὰ δὲ χέρια διότι δὲν ἐργάσθηκαν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, παραδίδεται στὸν κλαυθμὸ καὶ φρυγμὸ τῶν ὀδόντων.

Θ' ἀποροῦσε κανεὶς πρῶτα, πῶς ὁ Κύριος πολλοὺς εἶπε τοὺς κλητοὺς, ἀλλ' ὄχι ὄλους τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἂν δὲν ἐκλήθησαν ὄλοι οἱ μὴ προσκληθέντες δὲν θὰ ἐκπέσουν δικαίως ἀπὸ τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ καὶ δὲν θὰ δοκιμάσουν δικαίως τὰ ἠπειλημένα βάσανα· ἴσως θὰ ὑπήκουαν, ἂν εἶχαν προσκληθῆ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶναι εὐλογο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀποδοκιμάσθηκαν δικαίως, ἂν δὲν ἐκλήθησαν· δὲν εἶναι ὁμως ἀληθινὸ ἐκεῖνο, ὅτι δὲν ἐκλήθησαν ὄλοι. Ὁ Κύριος, καθῶς ἀνυψωνόταν πρὸς τὸν οὐρανὸ μετὰ τὴν ἀνάστασι ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του, «πηγαίνοντας σὲ ὄλον τὸν κόσμον, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον σὲ ὄλη τὴν κτίσιν»², καὶ, «μαθητεῦσατε ὄλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντάς τους στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντάς τους νὰ τηροῦν ὄλα ὄσα σᾶς παρήγγειλα»³. Ὅτι δὲ τὴν παραγγελία αὐτὴ ἐπραγματοποίησαν οἱ μαθηταί, εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ παραστήσῃ ὁ μέγας Παῦλος. «Μήπως δὲν ἤκουσαν, λέγει; Ὅμως ὁ φθόγγος των ἐξῆλθε σὲ ὄλη τὴ γῆ καὶ τὰ λόγια των στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης»⁴, δηλαδὴ τῶν ἀποστόλων· ὥστε ὄλοι ἐκλήθησαν καὶ δικαίως ὄσοι δὲν προσῆλθαν στὴν πίστι, θὰ τιμωρηθοῦν. Πῶς λοιπὸν ὁ Κύριος δὲν εἶπε ὅτι ὄλοι εἶναι κλητοί, ἀλλὰ πολλοί; Διότι τώρα

4. Ρωμ. 10,18.

λόγος αὐτῶ· διὸ καὶ ὕστερον μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦτο τέθεικεν· ἂν γὰρ κληθεὶς ὑπακούσῃ τις τῇ κλήσει καὶ βαπτισθεὶς ἀπὸ Χριστοῦ κληθῆ, μὴ ἀξίως δὲ τῆς κλήσεως περιπατήσῃ, μηδὲ κατὰ Χριστὸν βιοῦς τελέσῃ τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἔδωκε βαπτιζόμενος, κλητὸς μὲν ἐστίν, ἐκλεκτὸς δ' οὐ.

3 Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἀποροῦσί τινες, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγκαλοῦσιν οἱ γῆ καὶ πηλὸς ὄντες τῶ ὑπερουρανίῳ, οἱ χθιζοὶ τῶ προαιωνίῳ. Τί γὰρ ἐκάλεσε, φασίν, ὁ Θεὸς εἰδῶς τοὺς μηδαμῶς ἢ μὴ δι' ἔργων ὑπακούοντας; Τί δὲ καὶ ὄλως ἐποίησε τοὺς κολασθησομένους καὶ ταῦτα προειδῶς; Οὐδ' ἐκεῖνο ἀκούοντες, ὅτι καθόσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, κατὰ τοσοῦτον ἀπέχουσιν αἱ διάνοιαί μου ἀπὸ τῶν διανοιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος· ἀλλὰ λογοθετοῦσι καὶ λογοπραγοῦσι τὸν ἀπερινόητον. Πόσον ἡμεῖς διαφέρομεν μυρμῆκων; Οὐκ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔχομεν τὸ καθ' ἡμᾶς φύραμα τοῦτο, τὸ σῶμα λέγω; Οὐκ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τρεφόμεθα; Οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς διαζῶμεν; Οὐ ταῖς αὐταῖς σχεδὸν χρώμεθα δυνάμεσιν; Ἔστι δὲ καθ' ἃς αὐτῶν καὶ ὑπερέχουσιν ἡμῶν οἱ μύρμηκες· προμηθέστεροι γάρ εἰσι τῶν συμφερόντων καὶ γνωστικότεροι πόρρωθεν τῶν αὐτοῖς ἐπιτηδείων καὶ σπουδαιότεροι πρὸς τὴν ἐπέτειον συγκομιδὴν. Ἄλλ' ὑπερέχομεν καὶ ἡμεῖς αὐτῶν τῶ λογικῶ τῆς καθ' ἡμᾶς ψυχῆς; Ἄλλὰ τίς αὕτη ἢ ὑπεροχὴ πρὸς τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ὑπεροχὴν;

ὠμιλοῦσε γιὰ τοὺς προσελθόντας· γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔθεσε ὕστερα, μετὰ τὴν παραβολή· διότι, ἂν κάποιος προσκληθεῖς ὑπακούσῃ στὴν πρόσκλησι, καὶ βαπτισθεῖς ὀνομασθῇ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν ζήσῃ ἄξια πρὸς τὴν πρόσκλησι, καὶ δὲν πραγματοποιήσῃ τὶς ὑποσχέσεις πού ἔδωσε βαπτιζόμενος ζώντας κατὰ Χριστόν, εἶναι μὲν κλητός, ἀλλ' ὄχι ἐκλεκτός.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἀποροῦν μερικοί, μᾶλλον δὲ καὶ κατηγοροῦν, αὐτοὶ πού εἶναι γῆ καὶ πηλός, τὸν ὑπερουράνιο, οἱ χθεσινοὶ τὸν προαιώνιο. Γιατί δηλαδή, λέγουν, ἐκάλεσε ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐγνώριζε ἐκείνους πού δὲν θὰ ὑπήκουαν καθόλου ἢ τουλάχιστον δὲν θὰ ὑπήκουαν μετὰ ἔργα; Γιατί δὲ κατ' ἀρχὴν κατεσκεύασε τοὺς τιμωρηθησομένους, καὶ μάλιστα ἀφοῦ προεγνώριζε; Καὶ κατηγοροῦν χωρὶς ν' ἀκούουν οὔτε ἐκεῖνο, ὅτι, ὅσο ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆ γῆ, τόσο ἀπέχουν οἱ σκέψεις μου ἀπὸ τὶς σκέψεις σας, λέγει ὁ Κύριος⁵· ἀλλὰ ζητοῦν λόγο καὶ ἐλέγχουν τὸν ἀπερινόητο. Πόσο διαφέρομε ἀπὸ τὰ μυρμήγκια ἐμεῖς; Δὲν ἔχομε ἀπὸ τὰ ἴδια ὑλικά τὸ φύραμά μας τοῦτο, τὸ σῶμα δηλαδή; Δὲν τρεφόμεσθε μετὰ τὰ ἴδια; Δὲν ζοῦμε στοὺς ἰδίους τόπους; Δὲν χρησιμοποιοῦμε τὶς ἴδιες σχεδὸν δυνάμεις; Σὲ μερικὲς μάλιστα ἀπὸ αὐτὲς ὑπερέχουν ἀπὸ μᾶς τὰ μυρμήγκια· διότι εἶναι προβλεπτικώτερα γιὰ τὰ χρήσιμα, προγνωστικώτερα γιὰ τὰ ἐπιτήδεια καὶ προθυμότερα γιὰ τὴν ἐτησία συγκομιδῆ. Ἄλλὰ ὑπερέχομε κι ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὰ κατὰ τὸ λογικὸ τῆς ψυχῆς μας; Ποιὰ ὁμῶς εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ συγκρινομένη πρὸς τὴν ὑπεροχὴ τοῦ Θεοῦ ἀπέναντί μας;

4 Εἰ γοῦν καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναχθέντες μύρμηκες ἡμῶν τῶν κατὰ πάντα τούτων ὑπερεχόντων οὐκ ἂν ἔν τι καὶ τὸ σμικρότατον ἔργον ἢ νόημα γινῶναί ποτε δύναιντο, πῶς ἡμεῖς τοῦ ἀπειράκις ἀπείρως ὑπερέχοντος ἡμῶν Θεοῦ κατανοῆσαι δυνηθῶμεν τὰ ἔργα καὶ τὸ νοῦν καὶ τῆς ἀκολουθίας ἀκριβῶς καταστοχάσασθαι τῶν γεγονότων ἄνευ πίστεως; Ὡσπερ γὰρ ὁ μέγας ἐν οὐρανῷ φωστήρ οὐκ ἂν ἐδύνατο ποιεῖν ἡμέραν, εἰ μὴ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ὑπερέβαινεν ἢ κατ' αὐτὸν λαμπρότης, οὕτως οὐδ' ἂν ὁ τῆς ἡμῶν φύσεως δημιουργὸς Θεὸς σωτηρίας ἦν ἡμῖν ποιητικός, εἰ καταληπτὸς ἡμῖν ὑπῆρχε, καὶ μὴ σοφίαν εἶχε καὶ ἀγαθότητα τὴν ἡμῶν διάνοιαν ὑπερβαίνουσαν.

5 Ὅμως οἱ ἐγκαλοῦντες τῷ Θεῷ, πῶς ἐκάλεσε τοὺς μὴ δι' ἔργων ὑπακούειν μέλλοντας, πῶς οὐκ αὐτὸν αἴτιον ἐνόμισαν τῆς ἀπωλείας τούτων, εἴπερ μὴ αὐτοὺς ἐκάλεσε; Διὰ τοῦτο οὖν ἐκάλεσεν, ἵνα μηδεὶς ἔχη λέγειν, αἴτιον αὐτὸν εἶναι τῆς αὐτῶν κολάσεως. Διὰ τί δὲ ὅλως ἐποίησε τοὺς κολασθησομένους; Οὐχ ἵνα κολάσῃ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ, καὶ δῆλον ἐκ τῆς κλήσεως· εἰ γὰρ ἤθελε κολάσαι τινά, οὐκ ἂν ἐκάλει πάντας πρὸς σωτηρίαν. Εἰ δ' ἐκεῖνος δι' οἰκείαν ἀγαθότητα καὶ προήγαγε καὶ ἐκάλεσεν εἰς σωτηρίαν, ἐγὼ δὲ κακὸς ἐφάνην, ἔδει τὴν ἐμὴν κακίαν, καὶ ταῦτα μήπω παροῦσαν, νικῆσαι τε καὶ ἐμποδίσαι τὴν αἰεὶ οὔσαν ἀγαθότητα; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον; Ὁ δὲ μὴ τοῦτο λέγων, ἀλλὰ τὸν δημιουργὸν κατατιώμενος, τοῦτό φησιν ἀντικρυς, ὅτι οὐκ ἔδει γενέσθαι φύσιν λογικὴν· τίς γὰρ χρεῖα τοῦ λογικοῦ, εἰ μὴ

Ἐάν λοιπὸν ὅλα τὰ μυρμήγκια τῆς οἰκουμένης συναζόμενα δὲν θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ γνωρίσουν οὔτε τὸ παραμικρότερο ἔργο ἢ νόημα ἡμῶν ποὺ ὑπερέχομε ἀπὸ αὐτὰ σὲ ὅλα, πῶς ἐμεῖς θὰ μπορέσωμε νὰ κατανοήσωμε τὰ ἔργα καὶ τὸν νοῦ τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπερέχει ἀπὸ μᾶς ἀπειράκις ἀπείρως καὶ ν' ἀντιληφθοῦμε ἀκριβῶς τὴν ἀκολουθία τῶν γεγονότων χωρὶς πίστι; Ὅπως πραγματικὰ ὁ μέγας φωστὴρ στὸν οὐρανὸ δὲν θὰ μπορούσε νὰ κάμῃ ἡμέρα, ἂν δὲν ὑπερέβαινε τὴν ὄψιμας ἢ λαμπρότης του, οὔτε ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεώς μας Θεὸς δὲν θὰ ἦταν παροχεὺς σωτηρίας, ἂν ἦταν καταληπτὸς ἀπὸ ἐμᾶς κι' ἂν δὲν εἶχε σοφία καὶ ἀγαθότητα ποὺ ὑπερβαίνει τὴν διάνοιά μας.

Ὅμως οἱ κατηγοροῦντες τὸν Θεό, πῶς ἐκάλεσε αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσουν μὲ ἔργα, πῶς δὲν θὰ ἐθεωροῦσαν αὐτὸν αἴτιο τῆς ἀπωλείας των, ἂν δὲν τοὺς ἐκαλοῦσε; Γι' αὐτὸ λοιπὸν τοὺς ἐκάλεσε, γιὰ νὰ μὴ μπορῆ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι αὐτὸς εἶναι αἴτιος τῆς τιμωρίας των. Γιατί δὲ κατ' ἀρχὴν κατεσκεύασε τοὺς μέλλοντας νὰ τιμωρηθοῦν; Ὅχι γιὰ νὰ τιμωρῆση, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσῃ, κι' αὐτὸ εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὴν πρόσκλησι· διότι, ἂν ἤθελε νὰ τιμωρῆση κάποιον, δὲν θὰ ἐκαλοῦσε ὅλους σὲ σωτηρία. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά του μὲ παρήγαγε καὶ μ' ἐκάλεσε σὲ σωτηρία, ἐγὼ δὲ ἐφάνηκα κακός, ἔπρεπε ἢ κακία μου, καὶ μάλιστα μὴ παρούσα ἀκόμη, νὰ νικήσῃ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πάντοτε ὑπάρχουσα ἀγαθότητα; Ποιὰ λογικὴ μπορεῖ νὰ ἔχη τοῦτο; Ὅποιος δὲ δὲν λέγει τοῦτο, ἀλλὰ ἀπλῶς κατηγορεῖ τὸν Θεό, τοῦτο ἰσχυρίζεται καὶ εὐθεῖαν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ λογικὴ φύσις· διότι ποιὰ θὰ ἦταν ἡ ἀνάγκη τοῦ λογικοῦ, ἂν δὲν ἦταν προαιρετικὸ καὶ αὐτεξούσιο; Πῶς δὲ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι κανεὶς αὐτεξούσιος καὶ νὰ ἔχη προαίρεσι, ὅταν

προαιρετικὸν καὶ αὐτεξούσιον εἶη; Αὐτεξούσιος δὲ πῶς ἂν τις εἶη καὶ προαίρεσιν ἔχοι μὴ δυνάμενος, εἰ βούλεται, καὶ κακὸς εἶναι; Εἰ δὲ μὴ κακός, οὐδὲ ἀγαθὸς δύναται γενέσθαι δήπου.

6 Ὁ λέγων τοίνυν μὴ δεῖν γενέσθαι παρὰ Θεοῦ τοὺς κολασθησομένους, οὐδὲ τοὺς σωζομένους δεῖν φησὶ γενέσθαι, οὔτε τινὰ ὀλως λογικὴν καὶ αὐτεξούσιον φύσιν. Εἰ δὲ καὶ διὰ τὴν λογικὴν φύσιν τ' ἄλλα γέγονε πάντα, τοῦτό φησιν, ὡς οὐκ ἔδει δημιουργὸν εἶναι τὸν Θεόν. Ὁρᾶτε τὴν ἀτοπίαν ὄση; Ἀλλ' ἐπειδὴ, λογικοῦ καὶ αὐτεξουσίου γένους δημιουργηθέντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τῇ τοῦ αὐτεξουσίου ροπῇ καὶ διαφόρῳ χρήσει οἱ μὲν ἔμελλον ἔσεσθαι κακοί, οἱ δὲ ἀγαθοί, τί τῷ ὄντως ἀγαθῷ Θεῷ προσῆκον, διὰ τοὺς ἔσομένους κακοὺς μὴ προαγαγεῖν εἰς γένεσιν τοὺς ἀγαθοὺς; Καὶ τί ἂν τις ἐννοήσειεν ἀδικώτερον; Εἰ γὰρ καὶ μόνος εἰς ἔμελλον ἔσεσθαι ὁ ἀγαθός, οὐδ' οὕτω τῆς δημιουργίας ἀφείσθαι δίκαιον· κρεῖσσον γὰρ εἰς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἢ μύριοι παράνομοι. Τί δὲ καὶ τοῖς τὸν χρυσὸν ἐκ τῆς χρυσίτιδος ἐκλεγόμενοις ἐροῦμεν, μὴ καὶ τὸν ἀχρηστον χοῦν τὴν ἀρχὴν μετὰ τῶν ψηγμάτων συμφορεῖν; Ἀλλ' ἀκούσομεν, ὡς οὐκ ἂν γένοιτο ἡ ἐκλογή· οὐδ' οἱ ἐκλεκτοὶ ἂν ἦσαν, εἰ μὴ καὶ οἱ μὴ οὗτοι ἐκλήθησαν· πῶς δ' ἂν ἐκλήθησαν εἰ μὴ ἐγένοντο;

7 Μᾶλλον δὲ ἐγγυτέρω τὸν λόγον ἀγάγωμεν, καὶ αὐτοὺς ἐρωτήσωμεν τοὺς ἐγκαλοῦντας τῷ πάντας θέλοντι σωθῆναι ὑπὲρ τῶν μὴ θελόντων τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. Βροτοῖς ἡμῖν οὔσι τρέφεσθαι ἀνάγκη· ἐπεὶ οὖν τῆς τροφῆς, τὸ μὲν ἢ καθ' ἡμᾶς φύσις

δὲν θὰ μποροῦσε, ἂν θὰ ἤθελε, νὰ εἶναι καὶ κακός; Ἐὰν δὲ δὲν μπορῆ νὰ εἶναι κακός, δὲν μπορεῖ βέβαια οὔτε ἀγαθὸς νὰ γίνῃ.

Ὅποιοι λέγει λοιπὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν ἀπὸ τὸν Θεὸ οἱ κολασθησόμενοι, ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν οὔτε οἱ σωζόμενοι, οὔτε καμμιά γενικῶς λογικὴ καὶ αὐτεξούσια φύσις. Ἐὰν δὲ τὰ ἄλλα ὅλα ἔγιναν χάριν τῆς λογικῆς φύσεως, τοῦτο ἰσχυρίζεται, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι δημιουργὸς ὁ Θεός. Βλέπετε πόση εἶναι ἡ ἀτοπία; Ἀλλὰ ἀφοῦ μὲ τὸ νὰ δημιουργηθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ λογικὸ καὶ αὐτεξούσιο γένος, μὲ τὴ ροπή τοῦ αὐτεξουσίου καὶ τὴ διαφορετικὴ κλίσι του ἄλλοι ἐπρόκειτο νὰ γίνουν κακοὶ ἄλλοι δὲ ἀγαθοί, τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὁ ὄντως ἀγαθὸς Θεός; Νὰ μὴ φέρῃ σὲ γένεσι τοὺς ἀγαθοὺς ἐξ αἰτίας ἐκείνων πού ἐπρόκειτο νὰ εἶναι κακοί; Τί θὰ μποροῦσε νὰ εὔρη κανεὶς ἀδικώτερο ἀπὸ αὐτό; Διότι ἀκόμη καὶ ἓνας μόνο ἂν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ὁ ἀγαθός, οὔτε τότε δὲν θὰ ἦταν σωστὸ νὰ παραιτηθῆ τῆς δημιουργίας· διότι ἀνώτερος εἶναι ἓνας πού πράττει τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου παρὰ μύριοι παράνομοι. Τί θὰ εἶποῦμε δὲ καὶ σ' ἐκείνους πού διαλέγουν καὶ τὸν χρυσὸ ἀπὸ τὴ χρυσίτιδα; μήπως νὰ σωριάζουν καὶ τὸ ἄχρηστο χῶμα γενικῶς μαζί μὲ τὰ ψήγματα; Ἀλλὰ θὰ ἀκούσωμε ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή, οὔτε θὰ ὑπῆρχαν οἱ ἐκλεκτοί, ἂν δὲν ἐκαλώνταν καὶ οἱ μὴ ἐκλεκτοί· πῶς δὲ θὰ ἐκαλώνταν, ἂν δὲν εἶχαν γίνῃ;

Μᾶλλον ἂς φέρωμε τὸν λόγο πλησιέστερα, κι' ἂς ἐρωτήσωμε τοὺς ἴδιους τοὺς κατηγοροῦντας τὸν θέλοντα νὰ σωθοῦν ὅλοι γιὰ ἐκείνους πού δὲν θέλουν τὴ σωτηρία τους. Ἀφοῦ εἴμαστε θνητοί, πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ τρεφώμαστε·

εἰς οἰκείαν σύστασιν ἐκλέγεται, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀναλαμβάνει, τὸ δέ, δυσῶδες ἀπεργαζομένη, ὡς ἀχρεῖον ἔξω βάλλει διὰ τῶν ἀποκριτικῶν μορίων, ὑμεῖς διὰ τὸ μέλλον εἰς κόπρον ἀποτελεῦτήσιν τὴν τροφήν ἀπόσεσθε παντάπασιν, ἢ διὰ τὸ ἐκλεγόμενον καὶ πρὸς σύστασιν τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως διὰ πέψεως ἐξομοιούμενόν τε καὶ προσοικειούμενον τὸ πᾶν τῆς τροφῆς προσήσεσθε; Πάντως οὐ λόγου χρεία· καὶ γὰρ ἔργῳ τὴν ἀπόκρισιν ποιούμεθα καθ' ἡμέραν τρεφόμενοι, καὶ διὰ τὴν κατάλληλον ἡμῖν τροφήν καὶ τὴν ἀκατάλληλον τῇ φύσει προσφερόμενοι· τίνοσ χάριν τοῦτο πράττοντες; διὰ τὴν ἔμφυτον ἡμῖν φιλοζωΐαν. Οὕτως οὖν καὶ ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἔμφυτον χρηστότητα καὶ τὸ φιλάγαθον, οὐ διὰ τοὺς ἐσομένους οἴκοθεν κακοὺς ἀφῆκε προαγαγεῖν εἰς γένεσιν τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς ἐσομένους κακοὺς ἐδημιούργησεν.

8 Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς τῶν ἰατρῶν παῖδας ὅτι οὐκ ἐνδιδόασιν ἀσιτεῖν τοῖς διὰ τὴν τοῦ στομάχου ἀτονίαν οὐ παρακατέχουσιν ἀλλ' ἐμοῦσι τὴν τροφήν; Τίνοσ οὖν ἔνεκα τρέφεσθαι αὐτοῖς προτρέπουσιν; Ὅτι λαμβάνει τι κἂν ἢ βραχὺ παρὰ τῆς τροφῆς ἢ φύσις, εἰ καὶ τὸ πλεῖστον τῶν βρωμάτων ἀχρειοῦται διὰ τῶν ἐμετῶν· διὰ τοῦτο φιλόανθρωπος δικαίως ἢ ἰατρικὴ καλεῖται. Ὡστε καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλάγαθόν τε καὶ φιλόανθρωπον, ἐκ τούτου μᾶλλον δεικνυται, ὅτι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μὴ σωζομένων, ὀλίγων ὄντων τῶν τῆς οἰκείας σωτηρίας ἀντιποιοιούμενων, αὐτὸς τὸ πᾶν γένος ἐδημιούργησε, καὶ ὀλίγων ὄντων τῶν ἐκλεκτῶν ἔσεσθαι

ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπὸ τὴν τροφή ἓνα μέρος ἐκλέγει ἡ φύσις μα-
 γιὰ τὴ συγκρότησί της καὶ τὸ ἀναλαμβάνει πρὸς τὸν ἑαυτο-
 της, τὸ δὲ ἄλλο καθιστῶντάς το δυσῶδες, τὸ ἐκβάλλει ὡ-
 ἄχρηστο διὰ τῶν ἀποκριτικῶν μορίων, ἐσεῖς ἐξ αἰτίας ἐκεί-
 νου ποῦ πρόκειται νὰ μεταβληθῆ σὲ κόπρο θὰ ἀποκρούσετε
 τελείως τὴν τροφή ἢ θὰ δεχθῆτε τὸ σύνολο τῆς τροφῆς γι-
 χάρι ἐκείνου ποῦ ἐκλέγεται καὶ ἐξομοιώνεται καὶ ἀφομοιώ-
 νεται διὰ τῆς πέψεως πρὸς σύστασι τῆς φύσεώς μας; Ἀσφα-
 λῶς δὲν χρειάζονται λόγια· διότι δίδομεν μὲ ἔργο τὴν ἀπό-
 κρισι τρεφόμενοι καθημερινῶς, καὶ προσλαμβάνοντας χάριν
 τῆς κατάλληλης σ' ἐμᾶς τροφῆς καὶ τὴν ἀκατάλληλη στὴ
 φύσι. Πράττομε τοῦτο γιὰ ποιὸ λόγο; Χάριν τῆς ἐμφύτου μα-
 φιλοζωΐας. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς λόγῳ τῆς ἐμφυτης
 χρηστότητος καὶ φιλαγαθότητός του, δὲν θὰ παρέλειπε ἐξ
 αἰτίας ἐκείνων ποῦ ἐπρόκειτο νὰ εἶναι οἴκοθεν κακοὶ νὰ
 φέρη σὲ γένεσι τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἀγαθῶν
 ἐδημιούργησε καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ εἶναι κακοί.

Δὲν βλέπετε τοὺς ἰατροὺς, ὅτι δὲν ἐπιτρέπουν νὰ μένουν
 ἄσιτοι οἱ ἀσθενεῖς ποῦ ἀπὸ ἀτονία τοῦ στομάχου δὲν κρα-
 τοῦν ἀλλὰ ἐμοῦν τὴν τροφή; Γιατί λοιπὸν τοὺς προτρέπουν
 νὰ τρέφονται; Διότι ἡ φύσις κάτι προσλαμβάνει ἀπὸ τὴν
 τροφή, ἔστω καὶ ὀλίγο, ἂν καὶ τὸ περισσότερο μέρος τῶν
 φαγητῶν ἀχρηστεύεται ἀπὸ τοὺς ἐμετούς. Γι' αὐτὸ δικαίως
 καλεῖται φιλόανθρωπη ἢ ἰατρικὴ. Ὡστε καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλα-
 γαθότης καὶ φιλανθρωπία ἀποδεικνύεται μᾶλλον ἀπὸ τοῦτο·
 ὅτι, ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποῦ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ
 σωτηρία τους, ὀλίγοι βέβαια σὲ σύγκρισι πρὸς τὸ πλῆθος
 τῶν μὴ σωζομένων, αὐτὸς ἐδημιούργησε ὀλόκληρο τὸ γένος,
 καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν ὀλίγοι ἄνθρωποι ποῦ πρόκειται νὰ εἶναι

μελλόντων, αὐτὸς διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἅπαντας ἐκάλεσεν.

9 «Ὁμοιώθη» γάρ, φησὶν, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν». Γάμον ἐνταῦθα τὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὴν δι' αὐτῆς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν λέγει συνάφειαν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παῦλος εἰπὼν, ὅτι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου μέγα ἐστίν, ἐπήγαγεν, «ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν πρὸς ἡμᾶς φησιν, «ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ». Τίνος δὲ ἕνεκεν οὐχ ἓνα γάμον, ἀλλὰ γάμους φησὶ τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, τὸν ἀνωτάτω Πατέρα, ποιῆσαι τῷ Υἱῷ αὐτοῦ; Ἐπειδήπερ ὁ τῶν καθαρῶν ψυχῶν νυμφίος Χριστὸς ἐκάστη ψυχῇ τοιαύτῃ μυστικῶς συναπτόμενος, γαμήλιον τῷ Πατρὶ δίδωσιν ἄγειν ἐπὶ τούτῳ χαράν. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων, ὅτι «χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ, ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι»· τοῦ γὰρ δι' ἐπιστροφῆς αὐθις συνιστῶντος καὶ συνάπτοντος Χριστῷ τοὺς ἐν μετανοίᾳ ζῶντας Πνεύματος ἀγίου, καρπὸς ἐστὶν ἡ χαρὰ κατὰ τὸν ἀπόστολον, συμπεριβάλλουσα τοὺς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ἐνθέους· διὰ τοῦτο χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

6. Ματθ. 22,2.

7. Ἐφεσ. 5,32.

8. Β' Κορ. 11,2.

ἐκλεκτοί, αὐτὸς ἀπὸ ὑπερβολικῆς φιλανθρωπίας ἐκάλεσε ὄλους.

- 9 Διότι, λέγει, «ὡμοιώθηκε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μετὰ βασιλέα, ποὺ ἐτέλεσε γάμους γιὰ τὸν υἱὸ τοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους τοῦ γιὰ νὰ φωνάξουν τοὺς προσκαλεσμένους στοὺς γάμους, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἔλθουν»⁶. Γάμο ἐδῶ ἐννοεῖ τὴ συνάφεια τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνη φύσιν καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Πραγματικῶς καὶ ὁ Παῦλος, ἀφοῦ εἶπε ὅτι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι μέγα, προσέθεσε «ἐγὼ δὲ τὸ ἀναφέρω στὸ Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία»⁷. ἄλλοῦ δὲ λέγει πάλιν σ' ἐμᾶς «σὰς ἤνωσα μετὰ ἓνα ἄνδρα, καθὼς σὰς παρουσίασα παρθένο ἀγνή στὸν Χριστό»⁸. Γιατί δὲ δὲν ἀναφέρει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν, ὁ ὕψιστος Πατήρ, ἐτέλεσε γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ ἓνα γάμο καὶ λέγει γάμους; Ἐπειδὴ βέβαια ὁ νυμφίος τῶν καθαρῶν ψυχῶν Χριστός, συναπτόμενος μυστικῶς μετὰ κάθε τέτοια ψυχὴ, ἐπιτρέπει στὸν Πατέρα νὰ παραθέτῃ γαμήλιον γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸν χαρᾶς. Αὐτὸς πραγματικῶς εἶναι ὁ λέγων ὅτι «μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τῆς μετανοίας ἐνὸς ἁματωλοῦ, χαρὰ γίνεται στὸν οὐρανόν»⁹. διότι καρπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποὺ δι' ἐπιστροφῆς συνδέει καὶ συνάπτει πάλιν τοὺς ζῶντας σὲ μετάνοια μετὰ τὸν Χριστό, καρπὸς εἶναι ἡ χαρὰ κατὰ τὸν ἀπόστολον¹⁰ ποὺ συμπεριβάλλει τοὺς εὐρισκομένους στὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς ἐνθέους· γι' αὐτὸ γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸν γιὰ κάθε μετανοοῦντα ἁματωλό.

9. Λουκᾶ 15,7.

10. Γαλ. 5,22.

10 Τῆς οὖν ἀρρήτου συναφείας τοῦ χαρισαμένου τὴν μετάνοιαν ἡμῖν Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τελουμένης ἤδη, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς συγκροτουμένης μυστικῆς χαρᾶς ἐν οὐρανοῖς, ἀπεστάλησαν οἱ δούλοι, Ἰωάννης ὁ τοῦ Κυρίου πρόδρομος, Ζαχαρίας ὃν ἀπέκτειναν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, Συμεὼν ὁ θεοδόχος, καὶ ἀπλῶς πάντες οἱ πρὸ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως καταγγείλαντες τετελεσμένην ἤδη τὴν τοῦ Κυρίου διὰ σαρκὸς ἔλευσιν ἐπὶ τὴν γῆν. Ἀπεστάλησαν οὖν οὗτοι καλέσαι τοὺς κεκλημένους, δηλονότι τοὺς Ἰουδαίους (οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ κεκλημένοι, ὡς καὶ πρότερον διὰ τῶν προφητῶν κληθέντες)· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν, τουτέστι πιστεῦσαι καὶ συμμετασχεῖν τῆς ἀρρήτου κοινωνίας καὶ χάριτος, καίτοι πολλάκις καὶ πρότερον καὶ νῦν κληθέντες. Πάλιν οὖν, φησὶν, – ὦ τῆς ἀφάτου μακροθυμίας! – ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· «ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμασται· οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γάμους». Οἱ δὲ ἀκούσαντες, οἱ μὲν ἀμελήσαντες ἀπῆλθον εἰς ἀγροὺς καὶ ἐμπορίας· πόσον τούτων ἀπέχουσιν οἱ τρῦγοι καὶ ἀμπελῶνας καὶ πραγματικὰς ἀνωμαλίας προφασιζόμενοι καὶ τῶν ἱερῶν συνάξεων ἀπολειπόμενοι καὶ τῆς ἱερᾶς ψαλμωδίας καὶ διδασκαλίας ἀκούειν μὴ προθυμοῦμενοι; Οἱ δέ, φησί, καὶ τοὺς δούλους κρατήσαντες ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Οὐ πάνυ πόρρω τούτων εἰσὶν οἱ καὶ νῦν ἀπειθοῦντες τοῖς προστάταις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κατ' αὐτῶν ἔστιν ὅτε τὰ τῶν πολεμίων παραφθεγγόμενοι. Ἀλλ' ἡμεῖς δωρεὰν καὶ τούτοις ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης ἐκθλίψωμεν τὸ σωτήριον γλεῦκος.

10 Ἄφοῦ λοιπὸν ἤδη τελεῖται ἡ ἄρρητη συνάφεια τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχάρισε τῇ μετάνοια, πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ γι' αὐτὴν συγκροτεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα μυστικὴ χαρὰ στοὺς οὐρανοὺς, ἀπεστάλθηκαν οἱ δοῦλοι, ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, ὁ Ζαχαρίας ποὺ ἐφόνευσαν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ Συμεὼν ὁ θεοδόχος, καὶ γενικῶς ὅλοι ὅσοι πρὶν ἀπὸ τὸ σωτηριῶδες πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν κατήγγειλαν ὡς τετελεσμένη ἤδη τὴν σαρκικὴ ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἐπάνω στὴ γῆ. Ἀπεστάλθηκαν λοιπὸν αὐτοὶ γιὰ νὰ καλέσουν τοὺς προσκεκλημένους, δηλαδὴ τοὺς Ἰουδαίους (διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ προσκεκλημένοι, ἀφοῦ προσκλήθηκαν προηγουμένως διὰ τῶν προφητῶν)· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔλθουν, δηλαδὴ νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ συμμετάσχουν στὴν ἀνέκφραστη κοινω- νία καὶ χάρι, μολονότι πολλὰς φορὰς καὶ προηγουμένως καὶ τῶρα προσκλήθηκαν. Πάλιν λοιπὸν, λέγει – ὦ, ποιά ἄφατη μακροθυμία! – ἀπέστειλε ἄλλους δούλους ποὺ ἔλεγαν· «ἰδοὺ τὸ ἄριστον γεῦμα μου ἔχει ἐτοιμασθῆ· οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ σιτευμένα ἔχουν σφαγῆ, καὶ ὅλα εἶναι ἔτοιμα, ἔλθετε στοὺς γάμους». Καὶ ἀφοῦ ἄκουσαν, ἄλλοι μὲν ἀμέλησαν καὶ ἀπῆλ- θαν σὲ ἀγροὺς καὶ ἐμπορίας. Πόσο ἀπέχουν ἀπὸ αὐτοὺς σήμερον ὅσοι προφασίζονται τρύγους κι' ἀμπέλια καὶ ἀνωμα- λίες σὲ πραγμάτειες, καὶ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὴν ἱερὰ συνάξει καὶ δὲν ἔχουν προθυμία ν' ἀκούουν τὴν ἱερὰ ψαλμωδία καὶ διδασκαλία; Ἄλλοι δέ, λέγει, κρατήσαντες καὶ τοὺς δού- λους, τοὺς ὕβρισαν καὶ τοὺς ἐφόνευσαν. Δὲν ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ αὐτοὺς ὅσοι καὶ τῶρα ἀπειθοῦν στοὺς προῖσταμένους τῆς Ἐκκλησίας καὶ μερικὰς φορὰς διαδίδουν ἐναντίον τους τὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλὰ ἐμεῖς ὡς ἐκθλίψωμε καὶ γι' αὐτοὺς δωρεὰν τὸ σωτηριῶδες γλεῦκος ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραβολή.

11 «Ίδού», φησί, «τὸ ἄριστόν μου ἠτοιμάσται· οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα». Ὅντως κατὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἐτελέσθη τῶν παρὰ Θεοῦ γεγονότων τὸ ἄριστον· πάντα γὰρ τὰ πρὸ ταύτης οἰκονομικῶς ὑπὲρ ἡμῶν παρὰ Θεοῦ γενόμενα καλὰ τε ἦν καὶ ἀγαθὰ, πρὸς τοῦτο τὸ τέλος τείνοντα· τὸ δὲ πάντων ἄριστον, μᾶλλον δὲ τὸ μόνον ὄντως καὶ ἀσύγκριτον ἄριστον, ἡ ἐνανθρώπησις ἐστὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ταύτης μάλιστα τὸ τέλος, τὰ σωτήρια πάθη καὶ ἡ ἀνάστασις. Φαίνεται γὰρ ἡ κλησις αὕτη μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου γεγενημένη· τότε γὰρ καὶ πάντα γέγονεν ἔτοιμα τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν, ἡ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ σαρκὸς ἐντελής οἰκονομία, ἡ κατ' αὐτὴν θεόλεκτος διδασκαλία, τὰ τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας ἀποτελέσματα, ἡ μετάδοσις τοῦ θεανθρώπου σώματος, τὸ μέγα καὶ θεῖον καὶ σωτήριον θῦμα, ἡ ἐκ νεκρῶν τριήμερος ἔγερσις, ἡ καταρχὴ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἐνθέου κατ' αὐτὴν εὐφροσύνης. Οἱ ταῦροί μου, φησί, καὶ τὰ σιτιστὰ, τεθυμένα. Τότε γὰρ καὶ τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις ἦνωνται· τὰ μὲν διὰ τῆς τῶν σιτιστῶν θυσίας δηλούμενα (ἄρτος γάρ ἐστὶν ὁ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θύομενος), τὰ δὲ παλαιὰ διὰ τῶν ταύρων σημαινόμενα, καὶ διὰ τῆς καινῆς θυσίας μετενημεγμένα πρὸς τὸ θειότερον.

12 Ἀπεστάλησαν οὖν ἄλλοι δοῦλοι, οἱ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολοι, κηρῦξαι ταῦτα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἔτι μακροθυμοῦντος ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Δεσπότου. Ἀλλ' ἀκούσαντες ἐκεῖνοι, οἱ μὲν οὐδὲ προσέσχον, ἀγροῖς καὶ ἐμπορίαις, γῆ καὶ τοῖς γηϊνοῖς ὄλοσχερῶς προσηλωμένοι· οἱ δὲ καὶ τοὺς κήρυκας κρατήσαντες, τοὺς μὲν

11 «Ίδού», λέγει «τὸ ἄριστο γεῦμα μου ἔχει ἐτοιμασθῆ· οἱ ταῦροι μου καὶ τὰ σιτευμένα ἔχουν σφαγῆ, καὶ ὅλα εἶναι ἔτοιμα». Πραγματικὰ κατὰ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Κυρίου ἐτελέσθηκε τὸ ἄριστο ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· διότι ὅλα τὰ πρὸ αὐτῆς γενόμενα ἀπὸ τὸν Θεὸ οἰκονομικῶς γιὰ χάρι μας ἦσαν καλὰ καὶ ἀγαθὰ, τείνοντα πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸ. Τὸ δὲ ἄριστο ἀπὸ ὅλα, μᾶλλον δὲ τὸ μόνον ἀληθινὸ καὶ ἀσύγκριτο ἄριστο, εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτὴν μάλιστα τὸ τέλος, τὰ σωτηριῶδη πάθη καὶ ἡ ἀνάστασις. Πραγματικὰ ἡ κλῆσις αὐτὴ φαίνεται νὰ ἔγινε μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοὺς νεκρούς· διότι τότε εἶχαν ἐτοιμασθῆ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα γιὰ τὴν σωτηρία μας, ἡ τελεία διὰ σαρκὸς οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἡ κατ' αὐτὴν θεόλεκτη διδασκαλία, τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεανδρικῆς ἐνεργείας, ἡ μετάδοσις τοῦ θεανθρωπίνου σώματος, τὸ μέγαλο καὶ θεῖο καὶ σωτηριῶδες θαῦμα, ἡ τριήμερος ἔγερσις ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἡ ἀρχὴ τῆς αἰώνιας ζωῆς καὶ τῆς ἔνθεης κατ' αὐτὴν εὐφροσύνης. Οἱ ταῦροι μου, λέγει, καὶ τὰ σιτευμένα ἔχουν σφαγῆ. Διότι τότε ἔχουν ἐνωθῆ καὶ τὰ παλαιὰ μὲ τὰ νέα· τὰ μὲν νέα, δηλούμενα διὰ τῆς θυσίας τῶν σιτευμένων (διότι εἶναι ὁ ἄρτος ποὺ θυσιάζεται γιὰ χάρι μας τώρα στὴν Ἐκκλησία) τὰ δὲ παλαιὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ταύρων καὶ μεταφερόμενα πρὸς τὸ θειότερο διὰ τῆς θαυμαστῆς θυσίας.

12 Ἄπεστάλθησαν λοιπὸν ἄλλοι δοῦλοι, οἱ ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ τὰ κηρύξουν καὶ στοὺς Ἰουδαίους, ἐνῶ ὁ Δεσπότης ἐμακροθυμοῦσε ἀκόμη γι' αὐτούς. Ἄλλ' ὅταν ἄκουσαν ἐκεῖνοι, ἄλλοι μὲν οὔτε πρόσεξαν, διότι ἦσαν προσηλωμένοι πλήρως σὲ χωράφια καὶ ἐμπόριο, σὲ γῆ καὶ στὰ γῆϊνα· ἄλλοι δὲ ἐκράτησαν καὶ τοὺς κήρυκες, καὶ ἄλλους μὲν τοὺς

ὑβρισαν, τοὺς δὲ ἐλιθοβόλησαν, πάντας δέ, ὅσον τὸ εἰς τὴν αὐτῶν ἦκον πρόθεσιν, καὶ ὑβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. «Ὁργισθεῖς οὖν ὁ βασιλεύς», φησὶν, «πέμψας ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν». ἐπεὶ γὰρ καὶ μετὰ τὸ παρ' αὐτῶν ἐξειργασμένον πάθος ἔτι μακροθυμῶν, ἀπέστειλε τοὺς πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλουμένους, ἀμνηστειῖαν ἐπαγγελλόμενους καὶ μεγάλων εὐαγγελιζομένους ἀγαθῶν ἐπίδοσιν, ἐγγύας τε τούτων καὶ ἀρραβῶνας διδόντας, καὶ πίστεις ἀσφαλεῖς, οἱ δὲ μὴ μόνον οὐ μετενόησαν οὐδὲ προσέσχον, ἀλλὰ καὶ ὑβριν ἀνταπέδωκαν, καὶ φόνοις ἠμείψαντο τοὺς εὐαγγελιστάς· πέμπει δικαίως ἔπειτα τοὺς ἀπολέσοντας αὐτούς, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐμπρήσοντας. Τίς δὲ οὐκ οἶδε ταῦτα τετελεσμένα φανερώς ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣν καὶ πόλιν φονέων νῦν εἰκότως ἐκάλεσεν;

13 Ἐπεὶ δὲ οἱ κεκλημένοι πολλάκις πρότερον καὶ νῦν ἐκεῖνοι μὴ μόνον ἀναξίους ἑαυτοὺς τῆς κλήσεως ἔδειξαν, ἀλλὰ καὶ ἀξίους ὀργῆς θείας καὶ πανωλεθρίας, κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως πρὸς τὰς ὁδοὺς ἀπελθόντες οἱ αὐτοὶ δοῦλοι, τουτέστιν οἱ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολοι, συνήγαγον, φησὶν, ὅσους εὖρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐπλήσθη ὁ οἶκος ἀνακειμένων. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἐξ ἔθνῶν κλητοί· μία γὰρ πόλις ὑπῆρχε τηνικαῦτα τοῦ Θεοῦ ἢ Ἱερουσαλήμ, καὶ εἷς αὐτοῦ οἶκος ὁ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ δὲ ἔξω τούτου, οἵτινές ποτε τὰ ἔθνη ἦσαν, εἰς τὰς ὁδοὺς ἦσαν οἷον ἐρριμμένοι, πολλὰς καὶ διαφόρους οὔσας· τοιαῦτα γὰρ αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ τὰ δόγματα. Πονηροὺς δὲ φησι καὶ ἀγαθοὺς τοὺς ἐν

ὑβρισαν, ἄλλους δὲ τοὺς ἐλιθοβόλησαν, ὅλους δέ, ὅσο ἐξαρτιόταν ἀπὸ αὐτούς, καὶ τοὺς ὑβρισαν καὶ τοὺς ἐφόνευσαν. «Ὡργισμένος λοιπόν», λέγει, «ὁ βασιλεύς, ἔστειλε καὶ κατέστρεψε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ κατέκαυσε τὴν πόλι τους». Ἐπειδὴ ὅμως, μακροθυμώντας ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ πάθος πὺ ἐτοιμάσθηκε ἀπὸ αὐτούς, ἀπέστειλε αὐτοὺς πὺ ἐκαλοῦσαν σὲ μετάνοια, ἐπαγγέλλονταν ἀμνηστία καὶ εὐαγγελίζονταν αὐξήσει μεγάλων ἀγαθῶν, ἔδιδαν ἐγγυήσεις καὶ ἀρραβῶνες γι' αὐτὰ καὶ ἀσφαλεῖς βεβαιώσεις. Ἐκεῖνοι ὅμως ὄχι μόνο δὲν μετενόησαν καὶ δὲν ἔδωσαν προσοχή, ἀλλὰ καὶ ἀνταπέδωσαν ὑβρι καὶ ἀντάμειψαν μὲ φόνους τοὺς εὐαγγελιστάς. Γι' αὐτὸ δικαίως ἔπειτα στέλλει ἐκείνους πὺ θὰ τοὺς καταστρέψουν καὶ θὰ κατακαύσουν τὴν πόλι τους. Ποιὸς δὲ δὲν γνωρίζει ὅτι αὐτὰ ἐπραγματοποιήθηκαν φανερῶς στὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν ὁποία ἐκάλεσε τώρα καὶ πόλι φονέων εὐλόγως;

- 13 Ἐπειδὴ δὲ οἱ προσκεκλημένοι ἐκεῖνοι πολλὰς φορὰς προηγουμένως καὶ τώρα ἀπέδειξαν τοὺς ἑαυτοὺς των ὄχι μόνο ἀναξίους τῆς κλήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀξίους θείας ὀργῆς καὶ πανωλεθρίας, κατ' ἐντολὴ τοῦ βασιλέως οἱ ἴδιοι δοῦλοι, δηλαδή οἱ ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, ἐβγῆκαν στοὺς δρόμους καὶ ἐμάζευσαν, λέγει, ὄσους εὐρήκαν, πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, κι' ἐγέμισε ὁ οἶκος ἀπὸ παρακαθημένους στὴν τράπεζα. Εἶναι δὲ αὐτοὶ οἱ ἀπὸ τὰ ἔθνη προσκεκλημένοι· διότι μία πόλις τοῦ Θεοῦ ὑπῆρχε τότε, ἡ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἓνας οἶκος αὐτοῦ, ὁ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἔξω ἀπὸ αὐτὸν δὲ, πὺ κάποτε ἦσαν οἱ ἐθνικοί, ἦσαν σὰν πεταμένοι στοὺς δρόμους, πὺ ἦσαν πολλοὶ καὶ διάφοροι ἀφοῦ τέτοια ἦσαν καὶ τὰ δόγματά τους. Ὀνομάζει δὲ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς αὐτοὺς πὺ εὐρέθησαν

ταῖς ὁδοῖς εὐρημένους καὶ συνειλεγμένους, διὰ τὸ τῆς ἐν αὐτοῖς προαιρέσεως διάφορον, ἀφ' ἧς οἱ μὲν ἐκλεκτοὶ γίνονται, τῇ πίστει τρόπον ἐπιδεικνύμενοι καὶ βίον συνάδοντα, οἱ δὲ τῶν ἐκλεκτῶν ἐξωθοῦνται, βίον βεβιωκότεσ ἀίσχρὸν τε καὶ πονηρόν, καὶ πρὸς τὴν πίστιν ἀπάδοντα.

14 Δείκνυσι δὲ τοῦτο διὰ τῶν ἐξῆς· «εἰσελθὼν» γάρ, φησὶν, «ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους», τουτέστι τοὺς ἀπὸ τῶν κεκλημένων προσελθόντας. Εἰσέλευσις δὲ ἐστὶν αὐτοῦ πρὸς τὸ θεάσασθαι καὶ ἀνακρίναι τοὺς ἀνακειμένους ἢ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μελλούσης κρίσεως ἔκφανσις. «Εἰσελθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς», φησὶν, «εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου». Ἐνδυμα τοῦ πνευματικοῦ γάμου ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ἣν ὁ μὴ ἐνδυσάμενος ἐντεῦθεν, οὐ μόνον ἀνάξιος τῆς θείας ἐκείνης εὐρεθήσεται παστάδος, ἀλλὰ καὶ δεσμῶν καὶ μαστίγων ἀρρήτων πειραθήσεται. Εἰ δὲ καὶ ψυχῆς ἐκάστης ἔνδυμα τὸ σύζυγον ὑπάρχει σῶμα, ὁ μὴ τοῦτο φυλάξας ἢ ἀποσμήξας ἐνταῦθα δι' ἐγκρατείας καὶ ἀγνείας καὶ σωφροσύνης, ἀχρεῖον ἔξει τότε καὶ τῆς ἀφθόρου παστάδος ἐκείνης ἀνάξιον καὶ τοῦ ταύτης ἐξωσθῆναι παραίτιον. Ἐλέγξας γάρ, φησί, καὶ καταισχύνας ὁ βασιλεὺς τὸν μὴ ἀξίως τῆς κλήσεως ἐσταλμένον ἐκεῖνον, εἶπε τοῖς διακόνοις· «δῆσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας ἄρατε αὐτόν»· τουτέστιν ἀφύκτοις τοῦτον περιβαλλόντες δεινοῖς, χωρίσατε τῆς κατοικίας καὶ συναυλίας τῶν εὐφραιομένων «καὶ ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». Δεῖται γὰρ χεῖρας καὶ πόδας δικαίως ὁ καὶ ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα σειραῖς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ σφιγγόμενος, καὶ ἐκβάλλεται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον πορρωτέρω Θεοῦ γινό-

στοὺς δρόμους καὶ περιμαζεύθησαν λόγω τῆς διαφορᾶς προαιρέσεώς των ἀπὸ τὴν ὁποία ἄλλοι μὲν γίνονται ἐκλεκτοί, παρουσιάζοντας τρόπο καὶ βίον ποῦ συμφωνεῖ μὲ τὴν πίστι, ἄλλοι δὲ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτούς, ἔχοντας ζῆσει βίον αἰσχρὸν καὶ πονηρὸν καὶ ἀταίριαστο πρὸς τὴν πίστι.

14 Τὸ δεικνύει δὲ μὲ τὴν συνέχεια. «Ὅταν εἰσῆλθε», λέγει, «ὁ βασιλεύς, γιὰ νὰ ἰδῆ καὶ ἀνακρίνη τοὺς παρακαθημένους», δηλαδή ὅσους ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους ἦλθαν. Εἰσέλευσις δὲ αὐτοῦ γιὰ νὰ ἰδῆ καὶ ἀνακρίνη τοὺς παρακαθημένους εἶναι ἢ κατὰ τὸν καιρὸ τῆς μελλούσης κρίσεως παρουσία. «Ὅταν εἰσῆλθε λοιπὸν ὁ βασιλεύς», λέγει, «εἶδε ἐκεῖ ἓνα ἄνθρωπο ποῦ δὲν ἔφερε ἔνδυμα γάμου». Ἐνδυμα τοῦ πνευματικοῦ εἶναι ἢ ἀρετὴ, ποῦ ὅποιος δὲν τὴν ἐφόρεσε ἀπὸ ἐδῶ, ὄχι μόνον θὰ εὐρεθῆ ἀνάξιος τῆς θείας ἐκείνης παστάδος, ἀλλὰ καὶ θὰ δοκιμάσῃ δεσμὰ καὶ μαστιγώματα ἀπερίγραπτα. Ἄν δὲ ὑπάρχη καὶ γιὰ κάθε ψυχὴ ὡς ἔνδυμα τὸ συζυγικὸ σῶμα, ὅποιος δὲν τὸ ἐφύλαξε καὶ δὲν τὸ ἐκαθάρισε ἐδῶ μ' ἐγκράτεια καὶ ἀγνεία καὶ σωφροσύνη, θὰ τὸ λάβῃ τότε ἄχρηστο καὶ ἀνάξιο ἐκείνης τῆς ἀδιάφθορης παστάδος καὶ αἴτιον τοῦ νὰ ἐξωσθῆ ἀπὸ αὐτὴν. Πραγματικᾶ, λέγει, ἀφοῦ ἤλεγξε καὶ κατήσχυνε ἐκεῖνον τὸν ἐνδυμένον ἀναξίως πρὸς τὴν κλῆσιν ὁ βασιλεύς, εἶπε πρὸς τοὺς ὑπηρέτες: «ἀφοῦ τοῦ δέσετε χέρια καὶ πόδια, σηκώσετέ τον», δηλαδή ἀφοῦ τὸν περιβάλετε μὲ ἄφευκτα δεινά, χωρίσατέ τον ἀπὸ τὴν κατοικία καὶ συναυλία τῶν εὐφραινομένων, «καὶ βγάλετέ τον στὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». Δένεται λοιπὸν δικαίως χειροπόδαρον αὐτὸς ποῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἐδῶ σειρᾶς τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐσφιγγόταν καὶ ἐκβάλλεται στὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, φερόμενος

μενος, ὡς μὴ φωτὸς ἔργα πράξας ἐνθάδε· ἐκεῖ δέ, φησὶν, ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· οὐ γὰρ σκότος μόνον, ἀλλὰ καὶ πῦρ ἐστὶν ἄσβεστον ἐκεῖνο τὸ σκότος· πρὸς δὲ καὶ σκωλήκων ἀκοιμήτων ἐμπεπλησμένον.

15 Κλαυθμὸς οὖν ἐκεῖ καὶ βρυγμὸς ὀδόντων, διὰ τὰς ἐπικειμένας καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καθαπτομένας ἀφορήτους ὀδύνας, διὰ τὰς ἀτελευτήτους οἰμωγὰς, διὰ τὸν ἄληκτον καὶ ἀνόνητον ἐκεῖ μετάμελον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐπήγαγε «πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί», δεικνὺς ὡς οὐχ εἷς ὁ τῶν δεινῶν ἐκείνων ληψόμενος τὴν πεῖραν, ἀλλ' ἀπλῶς πᾶς ὁ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ὁμοίαν φαυλότητα περικείμενος· διὰ γὰρ τοῦ ἐνὸς τούτου παρέστησεν ὁ Κύριος ὁποῖοί τινές εἰσιν οἱ πονηροὶ τῶν κληθέντων καὶ προσελθόντων καὶ βαπτισθέντων, καὶ μὴ μεταβληθέντων ἐπὶ τὸ κρεῖττον, μηδὲ διὰ τῆς μετανοίας τὸν ἐκ τῶν πονηρῶν ἡδονῶν τε καὶ παθῶν ρύπον ἀποθεμένων.

16 Ἄλλ' ἡμεῖς, ἀδελφοί, ἀπεκδυσώμεθα τὸν ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τοῦ κόρου τῆς γαστρὸς διεσπασμένον καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἀκρασίας ἐσπιλωμένον χιτῶνα, καὶ ἐνδυσώμεθα κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης δι' ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης. Ἀποδυσώμεθα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ ἐνδυσώμεθα τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Ἀπεκδυσώμεθα τὴν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας παντοίαν τοῦ βίου περιβολήν, ὡς ἐνώπιον τῶν θείων ὀφθαλμῶν ἀσχήμονα καὶ κατάκριτον, ἐνδυσώμεθα δὲ ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, ταπεινῶσιν, μετριοφροσύνην, πραότητα. Καὶ σπουδάσωμεν διὰ πάντων κατὰ

μακρύτερα ἀπὸ τὸν Θεό, ἀφοῦ δὲν ἔπραξε ἐδῶ ἔργα φωτός. Ἐκεῖ δέ, λέγει, θὰ εἶναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· διότι δὲν εἶναι μόνο σκότος, ἀλλὰ καὶ πῦρ ἄσβεστο ἐκεῖνο τὸ σκότος· ἐπὶ πλέον δέ εἶναι καὶ γεμᾶτο ἀπὸ ἀκοίμητα σκουλήκια.

15 Εἶναι λοιπὸν ἐκεῖ κλαυθμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ἀπὸ τὶς ἐπιβαλλόμενες ἀφόρητες ὀδύνες, πού ἐγγίζουσιν καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, ἀπὸ τὶς ἀτελεύτητες οἰμωγές, ἀπὸ τὴν ἀτελείωτη καὶ ἀνωφελῆ ἐκεῖ μεταμέλεια. Καί, ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ, προσέθεσε, «διότι πολλοὶ εἶναι οἱ κλητοί, ὀλίγοι δέ οἱ ἐκλεκτοί», δεικνύοντας ὅτι δὲν εἶναι ἓνας αὐτὸς πού θὰ λάβῃ ἐκεῖ πείρα ἐκείνων τῶν δεινῶν, ἀλλὰ γενικῶς ὅποιος φορεῖ τὴν ὁμοίαν ἀπὸ τὰ ἔργα φαυλότητα. Διὰ τοῦ ἐνὸς τούτου πραγματικὰ ὁ Κύριος παρέστησε ποιοὶ εἶναι πονηροὶ ἀπὸ αὐτοὺς πού προσκλήθησαν καὶ προσῆλθαν καὶ ἐβαπτίσθησαν καὶ δὲν μεταβλήθησαν πρὸς τὸ καλύτερο μήτε ἀπέβαλαν διὰ τῆς μετανοίας τὴν ἀπὸ τὶς πονηρὲς ἡδονὲς καὶ τὰ πάθη ἀκαθαρσία.

16 Ἄλλὰ ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἅς ἀποβάλωμε τὸν χιτῶνα πού εἶναι σχισμένος ἀπὸ τὴ μέθη καὶ τὸν κορεσμὸ τῆς κοιλιᾶς καὶ κηλιδωμένος ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ τὴν σχετικὴ μὲ αὐτὴ ἀκρασία, καὶ ἅς ἐνδυθοῦμε κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ἱμάτιο σωτηρίας καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης δι' ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης. Ἄς ἀποδυθοῦμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο πού φθείρεται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης καὶ ἅς ἐνδυθοῦμε τὸν νέο ἄνθρωπο πού ἐκτίσθη κατὰ τὸν Θεὸ μὲ ὀσιότητα καὶ δικαιοσύνη. Ἄς ἀποβάλωμε τὴν παντοειδῆ ἐνδυμασίαν τοῦ βίου ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴ καὶ πλεονεξία, ὡς ἄσχημη καὶ ἀξιοκατάκριτη ἐμπρὸς τοὺς θεῖους ὀφθαλμοὺς, ἅς ἐνδυθοῦμε δὲ ὡς ἐκλεκτὰ τοῦ

τὴν ἀποστολικὴν παραίνεσιν βεβαίαν ἡμῶν τὴν κλήσιν καὶ ἐκλογὴν ποιῆσθαι. Οὕτω γὰρ ποιῶντες τῆς ἐπαγγελίας τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς συναυλίας τῶν αἰδίδως εὐφραινομένων οὐκ ἀστοχῆσωμεν.

17 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ αἰωνίου καὶ οὐρανίου νυμφίου τῶν ἡμετέρων πνευμάτων Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ πρέπει δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

602

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

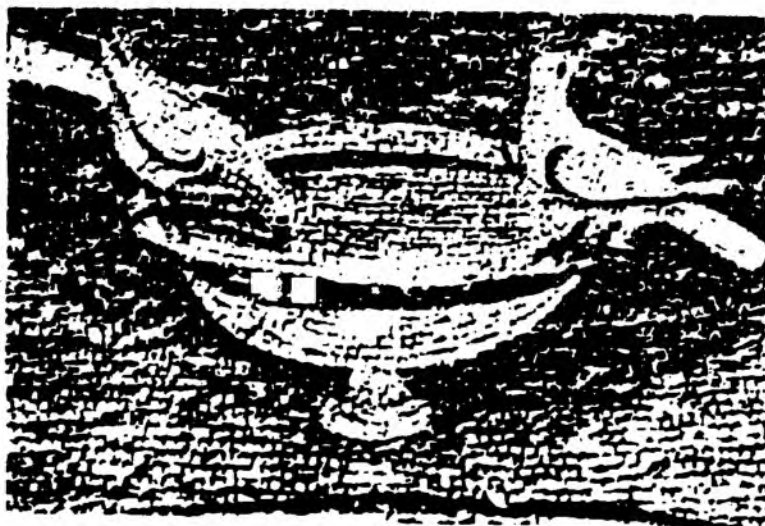
ἀρὰν καὶ τὰς τῆς προμήτορος ὠδῖνας ἔπαυσεν, ἀνωδύνως ἐν παρθενίᾳ τεκοῦσα Χριστόν.

11 Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Θεοῦ σπλάγχνα ἐλεήμονα, ταπείνωσι, μετριοφροσύνη, πραότητα. Καὶ ὡς καταβάλωμε κάθε προσπάθεια, κατὰ τὴν ἀποστολικὴ παραίνεσι, νὰ καταστήσωμε βέβαια τὴν κλῆσι καὶ ἐκλογή.

- 17 Ἀυτὴν τὴν συντροφιά εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς, μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ αἰωνίου καὶ οὐρανίου νυμφίου τῶν πνευμάτων μας Χριστοῦ· μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

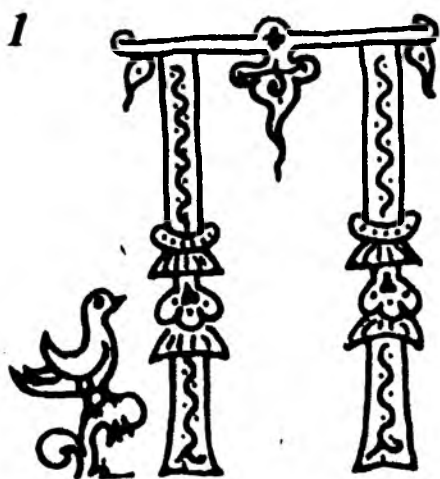
Ο Μ Ι Λ Ι Α
Μ Β'

ΣΤΗΝ ΣΩΤΗΡΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗ
ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

ᾧς μὲν καιρὸς ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς τὸ καταβαλέσθαι σωτηρίου πολιτείας ἀρχήν. Καὶ τοῦτο δηλῶν Παῦλος ὁ μέγας ἔλεγεν, «ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος· ἰδοὺ ἡμέρα σωτηρίας· ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ φωτός· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν», οὐ μίαν τινὰ τῶν ὥρῶν ἢ τῶν ἡμερῶν καιρὸν εὐπρόσδε-

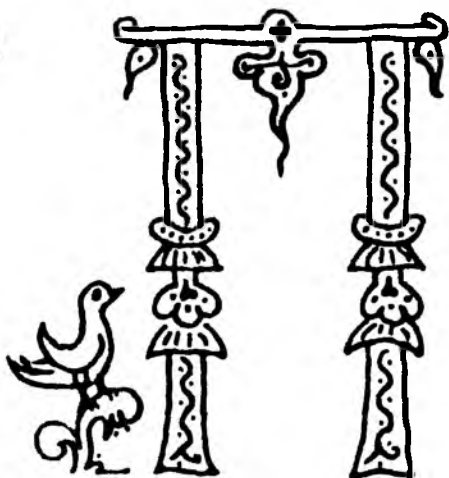
κτον εἶναι λέγων πρὸς σωτηρίαν, ἀλλὰ τὸν μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντα χρόνον. Ὡς γὰρ ἐπὶ γῆς ἀνατείλαντος τοῦ αἰσθητοῦ

ΟΜΙΛΙΑ 42

ΣΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ ΓΕΝΝΗΣΙ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΠΑΡΘΕΝΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

1

ράγματι κάθε καιρός είναι κατάλληλος για την κατάθεσι θεμελίων σωτηρίας διαγωγῆς. Καί για να δηλώση τοῦτο ἔλεγε ὁ μέγας Παῦλος, «ἰδού καιρός εὐπρόσδεκτος· ἰδού ἡμέρα σωτηρίας· ἄς ἀπορρίψωμε τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἄς ἐπιτελέσωμε τὰ ἔργα τοῦ φωτός· ἄς βαδίσωμε εὐπρεπῶς σὰν στὸ φῶς τῆς

ἡμέρας»¹. Δὲν ἐννοεῖ ὅτι καιρός εὐπρόσδεκτος γιὰ σωτηρία εἶναι κάποια ἀπὸ τις ὥρες ἢ ἀπὸ τις ἡμέρες, ἀλλὰ ὅλος ὁ χρόνος μετὰ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δηλαδή, δταν ἀνατεῖλη

ἡλίου καιρὸς σωματικῆς ἐργασίας τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ, καθάπερ καὶ Δαβὶδ εἶπεν, «ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας», οὕτω καὶ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης διὰ σαρκὸς ἐπιφανέντος ἡμῖν, ὁ μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καιρὸς ἅπας πρὸς ἐργασίαν πνευματικὴν ἐστὶν ἐπιτήδειος, ὃ καὶ ὁ αὐτὸς προφήτης ἀλλαχοῦ δηλῶν μετὰ τὸ εἰπεῖν περὶ τῆς δεσποτικῆς παρουσίας, «λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγεννήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας», ἐπήνεγκεν, «αὐτὸς ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ». Ἄλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου, ἅτε νυκτὶ διακοπτομένου, «ἐξελεύσεται», φησὶν, «ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας», ἀνέσπερος δὲ ὢν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος καὶ κατὰ τὸ ἀποστολικὸν οὐκ ἔχων «παραλλαγὴν ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα», ἀδιάκοπον παρέχεται τὴν εὐκαιρίαν τῆς πνευματικῆς ἐργασίας.

2 Εἰ δὲ δεῖ καὶ καιρὸν εἰπεῖν τῶν ἄλλων ἐπιτηδειότερον, καὶ ὡσπερ καιρὸς τοῦ σπεῖραι καὶ καιρὸς τοῦ θερίσαι, καιρὸς τε φυτείας καὶ καιρὸς τοῦ καρπώσασθαι καὶ παντὸς ἑτέρου καιρός, οὕτω καὶ πρὸς ἀγαθοεργίαν ἐπιζητεῖς ἀρχῆς ὥραν διαφερόντως ἀρμόζουσιν, αὕτη ἐστὶν ὁ τοῦ φθινοπώρου καιρός, καὶ τούτου μᾶλλον ὁ μῆν οὗτος· ὃς καὶ μηνῶν ἡμῖν ἐστὶ πρῶτος καὶ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ὃν καὶ ἀρχὴν ἔλαβε τὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ὃ καὶ ἐορτάζομεν σήμερον. Τῆς γὰρ

2. Ψαλμ. 103,22 ἔ.

3. Ψαλμ. 117,22·24.

4. Ψαλμ. 103,23.

5. Ἰακ. 1,17.

στή γῆ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος εἶναι καιρὸς σωματικῆς ἐργασίας γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Δαβίδ, «ἀνέτειλε ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξέλθῃ γιὰ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ἔργο του ἕως τὸ βράδυ»², ἔτσι καί, ἀφοῦ ἐμφανίσθηκε σ' ἐμᾶς σαρκικὰ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ μετὰ τὴν ἐπιφάνειά του καιρὸς εἶναι ὀλόκληρος κατάλληλος γιὰ πνευματικὴ ἐργασία. Τοῦτο δηλώνοντας ἄλλοῦ ὁ ἴδιος προφήτης, ἀφοῦ εἶπε περὶ τῆς δεσποτικῆς παρουσίας «ὁ λίθος τὸν ὁποῖον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι ἔγινε ἀγκωνάρι», προσέθεσε, «αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμέρα ποὺ παρεσκεύασε ὁ Κύριος· ἄς ἀγαλλιῶσθε κί' ἄς εὐφρανθοῦμε σ' αὐτήν»³. Ἀλλὰ στὴν περίπτωσι μὲν τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ διακόπτεται τὴν νύκτα, λέγει, «θὰ ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴν ἐργασία του ἕως τὸ βράδυ»⁴, ὁ δὲ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἀποστολικὸ εἶναι ἀνέσπερος καὶ δὲν ἔχει «παραλλαγή ἢ σκιά μετατροπῆς»⁵, παρέχει ἀδιάκοπη εὐκαιρία πνευματικῆς ἐργασίας.

- 2 Ἐὰν δὲ χρειάζεται νὰ χαρακτηρίσωμε καὶ κάποιον καιρὸ καταλληλότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ἂν ὅπως ὑπάρχει καιρὸς γιὰ σπορὰ καὶ καιρὸς γιὰ θερισμό, καιρὸς γιὰ φύτευμα καὶ καιρὸς γιὰ συγκομιδὴ, καὶ καιρὸς γιὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἔτσι ἐπιζητῆς καὶ γιὰ τὴν ἀγαθοεργία ὥρα ἐνάρξεως ἰδιαιτέρως ἀρμοστή, αὐτὴ εἶναι ὁ καιρὸς τοῦ φθινοπώρου, καὶ αὐτοῦ περισσότερο τοῦτος ὁ μῆνας, ποὺ εἶναι καὶ ὁ πρῶτος μας μῆνας καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους⁶, διότι κατ' αὐτὸν ἔγινε ἀρχὴ τῆς σωτηρίας μας τὴν ὁποία καὶ ἐορτάζομε σήμερα. Διότι αὐτὴ ἡ

6. Ὁ πρῶτος μῆνας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἦταν στὸ Βυζάντιο ὁ Σεπτέμβριος καὶ ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς αὐτοῦ ἦταν ἡ πρωτοχρονιά, καὶ ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου.

κατὰ χάριν ἡμῶν ἀνακλήσεώς τε καὶ ἀναπλάσεως πρώτην ταύτην ἄγομεν ἱερὰν ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, καθ' ἣν ἤρξατο γίνεσθαι τὰ πάντα καινὰ καὶ ἀντεισάγεσθαι τῶν προσκαιρῶν νομίμων τὰ μόνιμα, τοῦ τε γράμματος τὸ πνεῦμα καὶ τῶν σκιῶν ἡ ἀλήθεια.

3 Σήμερον γὰρ καινὸς κόσμος καὶ ξένος παράδεισος ἀναπέφηνεν, ἐν ᾧ καὶ ἐξ οὗ καινὸς Ἀδὰμ ἐγεγόνει τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ ἀναπλάττων καὶ τὸν κόσμον ἀνακαινίζων ἅπαντα, ὃς οὐκ ἀπατᾶται, ἀλλ' ἀπατᾷ τὸν ἀπατεῶνα καὶ τοῖς δι' ἀπάτης δουλωθεῖσι τῇ ἀμαρτίᾳ τὴν ἐλευθερίαν χαρίζειται. Σήμερον παράδοξος βίβλος ἐπὶ γῆς ἠτοιμάσθη, οὐ τύπους λόγων, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ζῶντα λόγον ἀπορρήτως ἐνεγκεῖν δυναμένη· καὶ λόγον οὐκ ἐναέριον ἀλλ' οὐράνιον, οὐκ ἐν τῷ φθείρεσθαι συνιστάμενον ἀλλὰ τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ τῆς φθορᾶς ἀφαρπάζοντα, οὐκ ἀνθρωπίνῃ γλώττῃ κινουμένη γινόμενον ἀλλ' ἐκ Θεοῦ Πατρὸς προαιωνίως γεννώμενον. Σήμερον ἔμψυχος καὶ ἀχειροποίητος ὦφθη τοῦ Θεοῦ σκηνὴ καὶ λογικὴ καὶ ἔμπνους κιβωτὸς τοῦ ὡς ἀληθῶς ἡμῖν «ἐξ οὐρανῶν καταπεμφθέντος ἄρτου τῆς ζωῆς». Σήμερον, κατὰ τὸ ψαλμικόν, ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε», τῆς ἄνωθεν ἀνθρωπίνης εὐγενείας ἀψευδὲς ἄγαλμα, «καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν», ἣ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρχοντα τῆς ἀδικίας καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἀδίκων ἐξέβαλεν ἀρχῆς, ὡς ἀδίκως κατακριθεῖσα καὶ κατακρίνασα δικαίως, καὶ δήσασα τὸν ἰσχυρὸν ἐν κακίᾳ, καὶ τὰ τούτου σκευὴ διαρπάσασα καὶ μετασκευάσασα καὶ δεκτι-

ιερά ἑορτὴ καὶ πανήγυρις τὴν ὁποία τελοῦμε σήμερα εἶναι ἡ πρώτη τῆς κατὰ χάριν ἀνακλήσεως καὶ ἀναπλάσεώς μας ἀφοῦ εἶναι ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἄρχισαν τὰ πάντα νὰ γίνονται νέα καὶ νὰ εἰσάγονται ἀντὶ τῶν προσκαίρων θεσμῶν οἱ μόνιμοι, ἀντὶ τοῦ γράμματος τὸ πνεῦμα καὶ ἀντὶ τῶν σκιῶν ἡ ἀλήθεια.

Πραγματικὰ σήμερα ἀναφάνηκε νέος κόσμος καὶ παράξενος παράδεισος, στὸν ὁποῖο καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχει παραχθεῖ νέος Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἀναπλάττει τὸν παλαιὸ Ἀδάμ καὶ ἀνακαινίζει ὅλο τὸν κόσμο· ὁ ὁποῖος δὲν ἀπατᾶται ἀπὸ τὸν ἀπατεῶνα ἀλλὰ τὸν ἀπατᾶ καὶ χαρίζει τὴν ἐλευθερία σ' αὐτοὺς ποὺ μὲ ἀπάτη ὑποδουλώθηκαν στὴν ἁμαρτία. Σήμερα ἐτοιμάσθηκε στὴ γῆ παράδοξος βίβλος, ποὺ μπορεῖ νὰ φέρη ὄχι γράμματα λόγων, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν ζωντανὸ Λόγο ἀπόρητον καὶ μάλιστα Λόγον ὄχι ἐναέριο, ἀλλὰ οὐράνιο, ποὺ δὲν συγκροτεῖται γιὰ νὰ φθαρῆ ἀλλὰ ἀρπάζει ἀπὸ τὴν φθορὰ αὐτοὺς ποὺ τὸν πλησιάζουν, ποὺ δὲν γίνεται μὲ τὴν κίνησι ἀνθρωπίνης γλώσσας ἀλλὰ γεννᾶται προαιωνίως ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Σήμερα παρουσιάσθηκε ἔμψυχη καὶ ἀχειροποίητη σκηνὴ τοῦ Θεοῦ καὶ λογικὴ καὶ πνευματικὴ κιβωτὸς τοῦ «ἄρτου τῆς ζωῆς ποὺ ἀπεστάλθηκε σ' ἐμᾶς ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦ» πραγματικά⁷. Σήμερα ἀνέτειλε κατὰ τὸ ψαλμικὸ λόγιο «ἀλήθεια ἀπὸ τῆ γῆ, ἄγαλμα γνήσιο τῆς ἀπὸ ἄνω ἀνθρωπίνης εὐγενείας, «καὶ ἐμφανίσθηκε δικαιοσύνη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ»⁸, ἡ ὁποία ἐξέβαλε τὸν ἄρχοντα τῆς ἀδικίας καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐξουσία τῶν ἀδίκων, καθ' ὅσον κατακρίθηκε ἀδίκως καὶ κατέκρινε δικαίως, κι' ἔδεσε τὸν ἰσχυρὸ στὴν κακία καὶ ἄρπαξε τὰ σκεύη του, τὰ μετεσκεύασε καὶ τὰ κατέστησε

8. Ψαλμ. 84,12.

καὶ δικαιοσύνης ἀποδείξασα θείας· καὶ οὕτω τοὺς μὲν τῆς ἀμαρτίας αἰχμαλώτους τῇ πρὸς αὐτὸν πίστει δικαιώσασα συνδιαϊωνίζειν ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς, τὸν δὲ ἄρχοντα τῆς ἀμαρτίας δεσμοῖς ἀφύκτοις περιβαλοῦσα πυρὶ παραδώσει αἰωνίῳ τε καὶ ἀφεγγεῖ. Σήμερον ἡ προφητευομένη ράβδος ἐκ τῆς ρίζης ἐβλάστησεν Ἰεσσαί, ἐξ ἧς «ἄνθος ἀνέβη» μαρασμὸν οὐχ ὑποδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀπανθήσασαν καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀμαράντου χωρίου τῆς τρυφῆς ἐκπεσοῦσαν ἀνακαλούμενον καὶ πρὸς τὸ εὐθαλὲς ἐπανάγον, καὶ τὸ ἀειθαλὲς αὐτῇ χαριζόμενον καὶ ἀνάγον πρὸς οὐρανὸν καὶ εἰσάγον εἰς τὸν παράδεισον· ράβδος, δι' ἧς ὁ μέγας ποιμὴν πρὸς αἰωνίους νομᾶς τὸ λογικὸν μετήγαγε ποιμνιον· ράβδος, ἡ ἐπιστηριχθεῖσα ἡμῶν ἡ φύσις, τὴν παλαιότητα καὶ τὸ ἀδρανὲς ἀποθεμένη γῆρας, ραδίως βαδίζει πρὸς οὐρανόν, τὴν γῆν ἀφεῖσα κάτω τοῖς κάτω φερομένοις ὡς ἀστηρίκτοις.

- 4 Ἄλλᾳ τίς ὁ καινὸς κόσμος, ὁ ξένος παράδεισος, ἡ παράδοξος βίβλος, ἡ ἔμπνους τοῦ Θεοῦ σκηνὴ καὶ κιβωτός, ἡ ἐκ γῆς ἀλήθεια, ἡ τοῦ Ἰεσσαί ράβδος ἡ πολυῦμνητος; Ἡ πρὸ τόκου καὶ μετὰ τόκον ἀειπάρθενος κόρη, ἧς τὴν ἐκ στεῖρας γέννησιν ἐορτάζομεν σήμερον. Ἰωακείμ γὰρ καὶ Ἄννα συζῶντες ἀλλήλοις καὶ ἐνώπιον ὄντες τοῦ Θεοῦ ἀμεμπτοὶ, μεμπτοὶ τοῖς Ἰσραηλίταις κατὰ νόμον ἐδόκουν ἄπαιδες συμβιοῦντες. Ἐπεὶ γὰρ ἐλπὶς ἀθανασίας οὐπω παρῆν, διὰ τοῦτο ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους ἐδόκει ἀναγκαιότατον· νῦν δέ, τῆς σήμερον γεννηθείσης παρθένου ταύτης διὰ τοῦ ἐν παρθενίᾳ τόκου τὴν αἰδιότητα χαρισαμένης ἡμῖν,

δεκτικὰ θείας δικαιοσύνης. Ἔτσι τοὺς μὲν αἰχμαλώτους τῆς ἁμαρτίας τοὺς ἐπῆρε μαζί της γιὰ νὰ ζοῦν αἰωνίως, ἀφοῦ τοὺς ἐδικαίωσε μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστι, τὸν δὲ ἄρχοντα τῆς ἁμαρτίας, ἀφοῦ τὸν περιβάλη μὲ ἄφευκτα δεσμά, θὰ τὸν παραδώσῃ σ' αἰώνιο καὶ ἄφευγο πῦρ. Σήμερα ἡ προφητευμένη ράβδος ἐβλάστησε ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, ἀπὸ τὴν ὁποία «ἐβγῆκε ἄνθος»⁹ ποὺ δὲν δέχεται μαρασμό, ἀλλὰ καὶ ἀνακαλεῖ τὴ φύσι μας ποὺ ἐμαράθηκε καὶ γι' αὐτὸ ἐξέπεσε ἀπὸ τὸν ἀμάραντο τόπο τῆς τρυφῆς καὶ τὴν ἐπαναφέρει στὸ εὐθαλές καὶ τῆς χαρίζει τὸ εὐθαλές, τὴν ἀνεβάζει πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν εἰσάγει στὸν παράδεισο. Εἶναι ἡ ράβδος μὲ τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ποιμὴν μετέφερε τὸ λογικὸ ποίμνιο πρὸς τὶς αἰώνιες βοσκές· ἡ ράβδος, στὴν ὁποία στηριγμένη ἡ φύσις μας ἀπέθεσε τὴν παλαιότητα καὶ τὴν γεροντικὴ ἀδράνεια, καὶ βαδίζει εὐκόλα πρὸς τὸν οὐρανὸ, ἀφήνοντας τὴ γῆ κάτω σ' αὐτοὺς ποὺ φέρονται πρὸς τὰ κάτω, διότι δὲν ἔχουν στήριγμα.

Ἄλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ νέος κόσμος, ὁ παράξενος παράδεισος, ἡ παράδοξη βίβλος, ἡ πνευματικὴ σκηνὴ καὶ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὴ γῆ, ἡ πολυύμνητη ράβδος τοῦ Ἰεσσαί; Εἶναι ἡ πρὶν ἀπὸ τὸν τοκετὸ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸ ἀειπάρθενη κόρη, τῆς ὁποίας τὴ γέννησι ἀπὸ στεῖρα γυναῖκα ἐορτάζουμε σήμερα. Διότι ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα, συζώντας ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ παραμένοντας ἀμεμπτοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐφαίνονταν στοὺς Ἰσραηλιῖτες ἀξιόμεμπτοι κατὰ τὸν νόμο, ἀφοῦ ἔμεναν ἄτεκνοι. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχε ἀκόμη τότε ἐλπίς ἀθανασίας, γι' αὐτὸ ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους ἐφαινόταν κάτι τὸ ἀναγκαιότατο. Τώρα ὁμως, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ σήμερα γεννηθεῖσα παρθένος μᾶς ἐχάρισε τὴν αἰδιότητα διὰ τοῦ παρθενικοῦ τόκου, δὲν εἶναι πλέον σ' ἐμᾶς ἀναγκαία ἡ

οὐκέθ' ἡμῖν ἀναγκαία ἢ ἐκ παιδοποιΐας διαδοχή· ἀλλὰ τοῖς Ἰσραηλίταις τῆνικαῦτα καὶ ἀρετῆς κρείττων ἢ πολυτεκνία ἐδόκει, καὶ ἢ ἀτεκνία τοσοῦτον κακόν, ὡς καὶ τοὺς δικαίους τούτους μὴ διὰ τὴν ἀρετὴν ἐπαινεῖσθαι μᾶλλον ἢ διὰ τὴν ἀτεκνίαν ὑβρίζεσθαι. Περίλυποι οὖν ἐπὶ τοῖς ὄνειδεσι γεγονότες οἱ δίκαιοι καὶ Ἀβραὰμ καὶ Σάρρας καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμνησθέντες, ὅσοι πεῖραν τῆς ἐπ' ἀπαιδία λύπης εἰλήφασιν, εἶτα καὶ τὸ πρὸς θεραπείαν τῆς τοιαύτης λύπης εὐρημένον ἐνίοις φάρμακον ἐπὶ νοῦν λαβόντες, εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἰκετηρίαν καὶ αὐτοὶ καταφυγεῖν διέγνωσαν. Καὶ ὁ μὲν σὺφρων Ἰωακείμ πρὸς τὴν ἔρημον ἀπαίρει καὶ ταύτην οἰκεῖ καὶ νηστείαν ἀσκεῖ, τὴν προσευχὴν τοῦ πατρὸς γενέσθαι πρὸς Θεὸν ἀναπέμπων· καὶ οὐκ ἀνῆκε δεόμενος, οὐδ' ἐπανῆκεν ἐκεῖθεν, πρὶν ἢ τὴν πληροφορίαν δέξασθαι τοῦ αἰτήματος. Ἡ δὲ ὁμόφρων Ἄννα τῷ πλησίον περικλείεται παραδείσῳ καὶ μετ' ὀδυνωμένης καρδίας βοᾷ πρὸς Κύριον, «ἐπάκουσόν μου ὁ Θεὸς τῶν πατέρων μου, καὶ εὐλόγησόν με, ὡς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας». Καὶ ἐπήκουσε Κύριος καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ ἐπηγγείλατο δώσειν· καὶ τὴν ἐπαγγελίαν εἰς τέλος ἤγαγε νῦν, καὶ δέδωκε παῖδα τούτοις τῶν πώποτε θαυμασίων θαυμασιωτάτην, αὐτὴν τὴν τοῦ κτίστου τῶν ὄλων γεννήτριαν, τὴν τὸ ἀνθρώπινον γένος θεώσασαν καὶ τὴν γῆν οὐρανώσασαν, καὶ υἱὸν μὲν ἀνθρώπου τὸν Θεόν, υἱοὺς δὲ τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ποιήσασαν, ὡς ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσαν ἀσπύρωσ καὶ σαρκόφορον ἀπορρήτως προαγαγοῦσαν τὸν ἐκ μήδων τὰ ὄντα παραγαγόντα καὶ πρὸς τὸ εἶναι μετασκευάζοντα καὶ πρὸς τὸ μὴ ὄν οὐκ ἐῶντα διαπεσεῖν.

5 Ἀλλὰ τίνοσ ἐνεκεν ἐκ στειωρωτικῶν λαγόνων αὐτὴ προῆλθεν; Ἴνα λύσῃ τὴν λύπην καὶ τὰ ὄνειδη μετασκευάσῃ τῶν γεννησάντων, καὶ προεικονίσῃ τὴν δι' αὐτῆς ἐσομένην λύσιν τῆς

ἀπὸ τὴν παιδοποιΐα διαδοχῆ. Ἀλλὰ τότε στοὺς Ἰσραηλιῖτες ἡ πολυτεκνία ἐφαινόταν ἀνωτέρα καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ ἀτεκνία τόσο μεγάλο κακὸν, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ δίκαιοι νὰ μὴ ἐπαινοῦνται γιὰ τὴν ἀρετὴ τους περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὑβρίζονταν γιὰ τὴν ἀτεκνία. Περίλυποι λοιπὸν ἀπὸ τὶς προσβολὰς οἱ δίκαιοι, ἀφοῦ ἐνθυμήθηκαν τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴ Σάρρα καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους ποὺ ἐδοκίμασαν τὴ λύπη γιὰ τὴν ἀτεκνία κι' ἔπειτα ἀφοῦ ἐσκέφθησαν τὸ φάρμακο ποὺ εὗρηκαν κάποιοι γιὰ τὴν θεραπεία αὐτῆς τῆς λύπης, ἀπεφάσισαν νὰ καταφύγουν καὶ αὐτοὶ στὴν παράκλησι πρὸς τὸν Θεό. Καὶ ὁ μὲν σὺμφρων Ἰσακεὶμ ἀναχωρεῖ πρὸς τὴν ἔρημο, κατοικεῖ σ' αὐτὴν καὶ τηρεῖ νηστεία, ἀναπέμποντας πρὸς τὸν Θεὸ προσευχὴ νὰ γίνῃ πατέρας· καὶ δὲν ἐσταμάτησε τὴ δέησι οὔτε ἐπέστρεψε ἀπὸ ἐκεῖ, πρὶν δεχθῆ τὴν βεβαίωσι περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ αἰτήματος. Ἡ δὲ ὁμόφρων μὲ αὐτὸν Ἄννα κλείνεται στὸν γειτονικὸ κῆπο καὶ μὲ πονεμένη καρδιά βοᾷ πρὸς τὸν Κύριο, «εἰσάκουσέ με, Θεὲ τῶν πατέρων μου, κι' εὐλόγησέ με, ὅπως εὐλόγησες τὴν μήτρα τῆς Σάρρας»¹⁰. Καὶ ἐπήκουσε ὁ Κύριος καὶ τοὺς εὐλόγησε κι' ὑποσχέθηκε νὰ δώσῃ ἱκανοποίησι στὸ αἶτημά τους· καὶ τώρα ἔφερε σ' ἐκπλήρωσι τὴν ἐπαγγελία, καὶ τοὺς ἔδωσε κόρη, τὴν θαυμασιωτάτη ἀπὸ ὄλες τὶς θαυμάσιες ποὺ ἐφάνηκαν ἀνέκαθεν, αὐτὴν τὴν γεννήτρια τοῦ κτίστη τῶν ὄλων, ποὺ ἐθέωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ οὐράνωσε τὴ γῆ, ποὺ ἔκαμε τὸν μὲν Θεὸν υἱὸν ἀνθρώπου τοὺς δὲ ἀνθρώπους υἱοὺς τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ γιὰ ποῖο λόγο προῆλθε αὐτὴ ἀπὸ στεῖρες λαγόνες; Γιὰ νὰ διαλύσῃ τὴ λύπη καὶ ἀφαιρέσῃ τὴν ἐντροπὴ τῶν γονέων της, καὶ γιὰ νὰ προεικονίσῃ τὴ διάλυσι τῆς λύπης καὶ τῆς κατάρας τῶν προπατόρων τοῦ γένους ποὺ ἐπρόκειτο νὰ

λύπης καὶ τῆς ἀρᾶς τῶν προπατόρων τοῦ γένους. Πῶς δ' ἂν καὶ ἡ φύσις ἐτόλμησε κοινοποιῆσαι τὴν μήτραν, ἐν ἧ̄ διέμεινε καὶ ἐξ ἧ̄ς προῆλθεν ἡ μόνη τὰ ἅγια τῶν ἀγίων οἰκήσασα καὶ μόνη κατοικητήριον γενομένη τοῦ τὴν φύσιν ποιήσαντος; Ὡς γὰρ πρὸ αὐτῆς τε καὶ μετ' αὐτὴν παρθένος μήτηρ καὶ Θεοῦ μήτηρ οὐκ ἀναπέφηνε, καὶ ὡς πρὸ αὐτῆς τε καὶ μετ' αὐτὴν οὐδεὶς ὤκησεν ἐν τοῖς τῶν ἀγίων ἀγίοις, οὕτως εἰκότως οὐδ' ἐν τοῖς μητρῶοις ἐκεῖνοις σπλάγχνοις πρότερον ἢ ὕστερον ἕτερον ὤφθη κυηθὲν ἔμβρυον. Ἐπεὶ δὲ καὶ παρθένον ἔδει τοῦ Θεοῦ μητέρα γενέσθαι, καὶ ταύτην ἐκ δαβιτικοῦ γένους καὶ κατὰ καιρὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ἐπλησίασε δὲ ὁ καιρὸς καὶ τὴν παρθένον ἔδει προητοιμάσθαι, οὐχ εὐρέθησαν δὲ τότε τῶν ἀτέκνων ἐκείνων κρείττους τὴν ἀρετὴν οὐδὲ τῶν εἰς Δαβὶδ ἀναφερόντων τὴν τοῦ ἠθους καὶ τὴν τοῦ γένους εὐγένειαν· διὰ τοῦτο προετιμήθησαν τῶν πολυπαίδων οἱ ἄπαιδες, ὡς ἂν ἐκ πολυαρέτων ἢ πανἄρετος παῖς κυηθῆ καὶ ἐκ διαφερόντως σωφρόνων ἢ παναγνος, καὶ λάβῃ καρπὸν ἢ σωφροσύνη συνελθοῦσα προσευχῆ καὶ ἀσκήσει τὸ γενέσθαι παρθενίας γεννήτρια, καὶ παρθενίας σαρκὶ προαγαγούσης ἀφθόρως τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ παρθένου Πατρὸς γεγεννημένον θεότητι. Ὡ̄ προσευχῆς ἐκείνης πτερῶν! Ὡ̄ παρρησίας, ἣν εὔρε πρὸς Κύριον! Ὡ̄ καρδιῶν ἐκείνων ἐπὶ τοσοῦτον ἀσπίλων, ὡς τοιαύτην προσευχὴν ἀναπέμψαι πρὸ τοσοῦτον φθάσασαν καὶ τοσοῦτον ἀνύσασαν! Ἔδει δὲ καὶ προοδοποιηθῆναι τὸ μέγα θαῦμα τῷ θαύματι, καὶ τὴν φύσιν κατὰ μικρὸν ὑπέικειν τῇ χάριτι.

6 Ἄλλ' ὑμεῖς, ὦ θεάτρον ἱερόν, οἱ τῶν ἐμῶν λόγων ἀκροαταί,

πραγματοποιηθῆ δι' αὐτῆς. Πῶς ἄλλωστε θὰ ἔτολμοῦσε ἡ φύσις νὰ ρυπάνη τὴ μήτρα, στὴν ὁποία διέμεινε καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθε ἡ μόνη γυναῖκα πού κατοίκησε στὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἡ μόνη γυναῖκα πού ἔγινε κατοικητήριον τοῦ ποιητοῦ τῆς φύσεως; Ὅπως δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν δὲν ἐμφανίσθηκε παρθένος μητέρα καὶ Θεοῦ μητέρα. Καὶ ὅπως πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν δὲν κατοίκησε κανεὶς στὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἔτσι φυσικὰ οὔτε σ' ἐκεῖνα τὰ μητρικὰ σπλάγχνα δὲν ἐφάνηκε νὰ κυοφορῆται κανένα ἄλλο ἔμβρυον εἴτε πρωτότερα εἴτε ὕστερα. Ὅταν δὲ ἔπρεπε νὰ γεννηθῆ ἡ παρθένος μητέρα τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ δαβιτικὸ γένος καὶ στὸν κατάλληλον καιρὸ γιὰ τὴ σωτηρίαν μας, ἐπλησίασε δὲ ὁ καιρὸς κι' ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθῆ ἢ παρασκευασθῆ ἡ Παρθένος, δὲν εὐρέθησαν τότε ἀνάμεσα στοὺς ἀπογόνους τοῦ Δαβὶδ ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀτέκνους ἐκείνους στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν εὐγένεια τοῦ ἥθους καὶ τῆς γενεᾶς. Γι' αὐτὸ προτιμήθηκαν ἀπὸ τοὺς πολυτέκνους οἱ ἄτεκνοι, γιὰ νὰ κυοφορηθῆ ἀπὸ πολυαρέτους ἢ πανάρετη κόρη καὶ ἡ πάναγνη ἀπὸ ἐξαιρετικῶς σώφρονες καὶ γιὰ νὰ λάβῃ ἡ σωφροσύνη, συνελθοῦσα μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀσκησιν, ὡς καρπὸ τὸ νὰ γίνῃ γεννήτρια παρθενίας, καὶ μάλιστα παρθενίας ποῦ προέβαλε ἀφθόρως κατὰ τὴν σάρκα τὸν γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα προαιωνίως ἀπὸ παρθένον πατέρα. Τί πτερὰ ἦσαν αὐτὰ ἐκείνης τῆς ἀρετῆς! Τί παρρησία πού εὐρῆκε στὸν Κύριον! Πόσο ἄσπιλες ἦσαν ἐκεῖνες οἱ καρδιές, ὥστε ν' ἀναπέμψουν τέτοια προσευχὴ πού τόσο πολὺ προχώρησε καὶ τόσα κατῶρθωσε! Ἐπρεπε δὲ καὶ νὰ προετοιμασθῆ τὸ μέγα θαῦμα μὲ τὸ θαῦμα καὶ ἡ φύσις βαθμιαίως νὰ ὑποταχθῆ στὴ χάριν.

Ἄλλὰ ἐσεῖς, ὦ θέατρο ἱερό, οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων μου,

τὸ ἐμὸν λογικὸν ἐν Χριστῷ καὶ ποιμνιον καὶ γεώργιον, γενέθλιον δῶρον τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν καὶ τὴν κατ' αὐτὰς ἐπίδοσιν προσενέγκατε· ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, πλούσιοι καὶ πένητες, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ ἀπλῶς ἅπαν γένος καὶ ἡλικία πᾶσα καὶ ἀξία καὶ τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Μηδεὶς ὑμῶν ἔστω κατὰ ψυχὴν ἄγονός τε καὶ ἄκαρπος, μηδεὶς πνευματικοῦ σπέρματος ἀνέραστός τε καὶ ἀνεπίδεκτος· ἀλλὰ καὶ προσδεχέσθω προθύμως τὸ οὐράνιον σπέρμα, τὸν σωτήριον λόγον, καὶ παρ' ἑαυτοῦ συντελείτω πρὸς ἔργον καὶ καρπὸν οὐράνιον καὶ θεάρεστον· μηδεὶς ἀγαθοεργίας ἀρχὴν ἀτελεσφόρητον καταβαλέσθω, μηδεὶς γλώσση μόνη τὴν πρὸς Χριστὸν πίστιν ἐπιδεικνύτω. «Οὐ πᾶς γὰρ ὁ λέγων μοι», φησί, «Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς», καὶ «ὁ βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, οὐκ ἔστιν εὐθετος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

- 7 Αἱ παρθένοι καὶ τὸν μονήρη βίον ἐπαγγειλάμεναι, καὶ ὄσαι παρὰ τῆς συζυγίας καλῶς ποιούσαι πρὸς τὴν παρθενικὴν συμβίωσιν ἐπανήλθετε, καὶ ἀπλῶς ὄσαι μετανοίας πόθῳ συνοικεῖν ταύτην εἴλεσθε, ζῆτε τὰ πάντα κατὰ Θεὸν διὰ τὴν ἀρτίως ὑπὲρ ἡμῶν γεννηθεῖσαν παρθένον καὶ τὸν ἐκ παρθένου Πατρός πρὸ αἰώνων γεγεννημένον ἐν παρθενίᾳ χρονικῶς κατὰ σάρκα γεννήσασαν, αὐτῇ καὶ τῷ ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντι μόνῳ ζῶσαι Θεῷ,

11. Ματθ. 7,21.

12. Λουκᾶ 9,62.

τὸ λογικὸ μου ποίμνιο καὶ ἀγρόκτημα κατὰ Χριστόν, προσφέρατε γενέθλιο δῶρο στὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ τὴν ἐκτέλεσι τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν ἐπίδοσι σ' αὐτές· ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πρεσβύτεροι μαζί μὲ νεωτέρους, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ γενικῶς κάθε γένος καὶ ἡλικία, κάθε ἀξίωμα καὶ ἐπάγγελμα καὶ ἐπιστήμη. Κανένας σας νὰ μὴ εἶναι ψυχικὰ ἄγονος καὶ ἄκαρπος, κανένας νὰ μὴ εἶναι ἀνέραστος καὶ ἀνεπίδεκτος πνευματικοῦ σπέρματος. Ἄλλὰ καὶ ὁ καθένας νὰ δέχεται προθύμως τὸ οὐράνιο σπέρμα, τὸν σωτηριώδη λόγο, καὶ νὰ τὸν ἀποτελειώνη μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ σ' ἔργο καὶ καρπὸ οὐράνιο καὶ θεάρεστο· κανεῖς νὰ μὴ ἐγκαινιάζη ἀνεκτέλεστη ἀρχὴ ἀγαθοεργίας, κανένας νὰ μὴ ἐπιδεικνύη τὴν πίστι τοῦ πρὸς τὸν Χριστὸ μὲ μόνο τὴ γλῶσσα. Διότι, λέγει, «δὲν θὰ εἰσέλθῃ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν γενικῶς ὅποιος λέγει, Κύριε, Κύριε· ἀλλὰ μόνο ὅποιος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου ποὺ εὑρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς»¹¹, καὶ «ὅποιος ἔπιασε μὲ τὸ χέρι τοῦ τὸ ἀλέτρι κι' ἐστράφηκε πρὸς τὰ πίσω, δὲν εἶναι ταιριαστὸς γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹².

- 7 Οἱ παρθένες ποὺ ἐπαγγέλθηκαν τὸν μοναχικὸ βίο, καὶ ὄσες καλῶς πράττοντας ἐπανήλθατε ἀπὸ τὸν συζυγικὸ πρὸς τὴν παρθενικὴ συμβίωσι¹³, καὶ γενικῶς ὄσες τὴν ἐδιαλέξατε ἀπὸ πόθο μετανοίας γιὰ νὰ συγκατοικῆτε, νὰ ζῆτε σ' ὄλα κατὰ τὸν Θεὸ ἐξ αἰτίας τῆς παρθένου ποὺ τώρα ἐγεννήθηκε γιὰ χάρι μας καὶ ἐγέννησε κατὰ σάρκα μὲ παρθενία σὲ χρόνον αὐτὸν ποὺ ἐγεννήθηκε πρὸ αἰώνων ἀπὸ παρθένον Πατέρα· νὰ ζῆτε μόνο γι' αὐτὴν καὶ τὸν σαρκωθέντα ἀπὸ αὐτὴν

13. Ἐννοεῖ τὶς γυναῖκες ἐκεῖνες ποὺ συμβιώνουν σὲ κοινόβια μὲ παρθένας, ἀφοῦ ἔχασαν τοὺς συζύγους των ἢ ἐχώρισαν μὲ κοινὴ συναίνεσι.

πρὸς αὐτὸν μόνον ὀρῶσαι, αὐτὸν μόνον τρυφήν οἰκείαν ποιούμεναι, τῇ ἐλπίδι χαίρουσαι, τῇ θλίψει ὑπομένουσαι, ταῖς προεστηκυῖαις ὑπέικουσαι, διακονοῦσαι ἀλλήλαις, τὴν πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην σπεύδουσαι, προσοχῇ καὶ προσευχῇ καὶ κατανύξει ψυχῆς, ψαλμοῖς τε καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς διηνεκῶς προσανέχουσαι, ἀγναὶ καὶ παρθένοι καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν οὔσαι καὶ τὰς αἰσθήσεις πάσας καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ διὰ πάντων ἐπιδεικνύμεναι πνευματικὸν καὶ παρθενικὸν καὶ φρόνημα καὶ πολίτευμα. Οὕτω γὰρ κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἀκολουθοῦσαι ὀπίσω τῆς θεομήτορος καὶ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσεσθε καὶ εἰσελεύσεσθε εἰς τὸν ἀχειροποίητον ναὸν τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, εἰς τὴν παστάδα τῆς ἀφθαρσίας τὴν ὑπερκόσμιον καὶ αἰδιδιον.

- 8 Οἱ ἐν συζυγίᾳ μὴ πάντας ἑαυτοὺς ἐκδῶτε τῷ κόσμῳ τούτῳ· καὶ δι' ὑμᾶς γὰρ ὁ νεοπαγῆς οὗτος καὶ ὑπερκόσμιος ὄντως κόσμος, τὴν θεομήτορα λέγω, καρπὸς συζυγίας ἀνεφάνη σήμερον. Οἱ τοῦ γήρωσ γεραλέον ἐπιδείκνυσθε φρόνημα, καὶ μὴ νεανιεύεσθε καθ' ἑαυτῶν λογισμοῖς καὶ λόγοις καὶ πράξεσι, σαρκικῶς φρονοῦντες καὶ κατὰ σάρκα πολιτευόμενοι. Οἱ νέοι τοὺς τοιούτους ζηλοῦτε γέροντας καὶ τούτους σέβετε καὶ τούτοις πείθεσθε, καὶ μὴ ἀγνοεῖτε τί γῆρας τίμιον καὶ πῶς νεότης σεμνοῦ γήρωσ οὐκ ἀπολείπεται. Εἰ δ' ἀγνοεῖτε, Σολομῶντα τὸν σοφὸν ἐρωτήσατε· ἀκούσεσθε γὰρ ὅτι, «πολιά ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γήρωσ βίος ἀκηλίδωτος». Ὅσοι τι κέκτησθε περισσὸν

Θεό, προσβλέποντας μόνο σ' αὐτόν, ἔχοντας μόνον αὐτόν ἀπόλαυσί σας, χαίροντας μὲ τὴν ἐλπίδα, ὑπομένοντας στὴ θλίψι, ὑπακούοντας στὶς προϊστάμενες, διακονώντας ἢ μία τὶς ἄλλες, φροντίζοντας γιὰ τὴν μεταξύ σας εἰρήνη, ἀφιερωμένες συνεχῶς στὴν προσοχή καὶ τὴν προσευχή καὶ τὴν ψυχικὴ κατάνυξι, σὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους καὶ πνευματικὲς ᾠδές¹⁴, ὄντας ἄγνές καὶ παρθένες στὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχή, σ' ὄλες τὶς αἰσθήσεις καὶ τὴ διάνοια, κι' ἐπιδεικνύοντας μὲ ὄλα φρόνημα καὶ πολίτευμα πνευματικὸ καὶ παρθερικὸ. Διότι ἔτσι, κατὰ τὸ ψαλμικὸ λόγιο, ἀκολουθώντας τὴν Θεομήτορα θὰ ἔλθετε κοντά της καὶ θὰ εἰσέλθετε στὸν ἀχειροποίητο ναὸ τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, στὴν ὑπερκόσμια καὶ ἀΐδια πατρίδα τῆς ἀφθαρσίας.

“Ὅσοι εἴσθε συνεζευγμένοι νὰ μὴ παραδίδεσθε τελείως σ' αὐτόν τὸν κόσμο· διότι ὁ νεοπαγῆς αὐτὸς καὶ πραγματικὰ ὑπερκόσμιος κόσμος, δηλαδὴ ἡ Θεομήτωρ, ἐμφανίσθηκε καὶ γιὰ σᾶς σήμερα ὡς καρπὸς συζυγίας. Οἱ γέροντες νὰ ἐπιδεικνύετε γεροντικὸ φρόνημα καὶ νὰ μὴ παιδιαρίζετε σὲ βάρος σας μὲ λογισμοὺς καὶ λόγους καὶ πράξεις, παρουσιάζοντας σαρκικὸ φρόνημα καὶ συμπεριφερόμενοι κατὰ σάρκα. Οἱ νέοι νὰ ζηλεύετε τέτοιους γέροντες καὶ νὰ τοὺς σέβεσθε καὶ νὰ πείθεσθε σ' αὐτούς, καὶ νὰ μὴ ἀγνοῆτε τί εἶναι τὸ ἔντιμο γῆρας καὶ πῶς ἡ νεότης δὲν ὑστερεῖ τοῦ σεμνοῦ γήρατος. Ἐὰν δὲ ἀγνοῆτε, ἐρωτήσατε τὸν σοφὸν Σολομῶντα· διότι θ' ἀκούσετε ἀπὸ αὐτὸν ὅτι «τὰ ἄσπρα μαλλιά γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ φρόνησις καὶ τὰ γηρατεῖα εἶναι ὁ ἀκηλίδωτος βίος»¹⁵. “Ὅσοι κατέχετε κάτι περιττὸ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γήϊνα καὶ

15. Ψαλμ. 44,14.

τῶν γῆϊνων τούτων καὶ παραρρεόντων καὶ ἀστατούντων καὶ συχνὰ μεταρρεόντων ἀφ' ἐτέρων εἰς ἄλλους, τῇ μεταδόσει τούτων ζωὴν ἑαυτοῖς πραγματεύσασθε τὴν αἰώνιον· «οὐδενὶ γὰρ ἄλλως ἐκ τοῦ περιττοῦ ἢ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ». Ὅσοι τῶν ἀναγκαίων ἐστε ἐνδεεῖς, ἐν τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ πρὸς Θεὸν εὐχαριστία πλουτεῖτε, ἵνα τοῖς ὑπ' ἐκείνου μακαριζομένοις πτωχοῖς ἐναρίθμιοι γένησθε καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσητε. Οἱ ἄρχοντες «κρίμα δίκαιον κρίνατε», καὶ μὴ χρῆσθε τῇ δυνάμει κατὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα, καὶ γὰρ οὐ δίκαιον, ἀλλὰ πατρικὴν ἐπιδείκνυσθε πρὸς τούτους διάθεσιν, ἐννοοῦντες τὸ πρὸς αὐτοὺς ὁμογενὲς καὶ ὁμόδουλον. Μηδ' ἀναξιοπαθεῖτε πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑποταγὴν τε καὶ διδαχὴν· αὗται γὰρ τῶν καλῶς ἐθελόντων εἰσὶ βεβαίωσις. Οἱ ἀρχόμενοι μόνον τοῖς ἄρχουσιν ὀφείλετε πείθεσθαι, ὅσα μὴ τὴν ἐπηγγελμένην ἡμῖν ἐλπίδα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀφαιρεῖται.

9 Κοινῇ πάντες τὸ ἐρασμιώτατόν τε καὶ οἰκειότατον τῇ νῦν ἐορταζομένη παρθένῳ, τὸν ἀγιασμόν ὑμῶν καὶ τὴν ἀγνείαν τοῦ σώματος δι' ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς ἀρτίως δωροφορήσατε. Ὅρατε πάντες, ὡς σωφροσύνη καὶ νηστεία καὶ προσευχὴ μετὰ κατανύξεως συνελθοῦσαι σκεύους θεοῦ γεννήτορας Ἰωακεὶμ καὶ Ἄνναν ἀνέδειξαν, σκεύους ἐπὶ τοσοῦτον ἐκλεκτοῦ, ὡς μὴ τὸ θεῖον ὄνομα βαστάσαι μόνον κατὰ τὸν ὕστερον φανέντα Παῦλον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκείνον, οὗ καὶ «τὸ ὄνομά ἐστι θαυμα-

16. Σοφ. Σολ. 4,9.

17. Λουκᾶ 12,15.

18. Ἰακ. 1,9. Ματθ. 5,3. Λουκᾶ 6,20.

19. Ζαχ. 7,9.

ρευστὰ καὶ ἄστατα, πού μεταφέρονται ἀπὸ ἄλλους σὲ ἄλλους, μὲ τὴν μετάδοσί τους νὰ ἐξασφαλίσετε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας αἰώνια ζωὴ· διότι, ἄλλωστε «γιὰ κανένα ἡ ζωὴ του δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν περίσσεια τῶν ὑπαρχόντων του».¹⁶

“Ὅσοι στερεῖσθε τῶν ἀναγκαίων, νὰ εἴσθε στὴν ὑπομονὴ καὶ στὴν εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεό, γιὰ νὰ συναριθμηθῆτε μὲ τοὺς πτωχοὺς πού μακαρίζονται ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ νὰ κληρονομήσετε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν¹⁸. Οἱ ἄρχοντες «νὰ ἐκφέρετε δίκαιες κρίσεις»¹⁹ καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιοῦντε βία σὲ βάρος τῶν ὑποδεεστέρων, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι δίκαιο, ἀλλὰ νὰ ἐπιδεικνύετε πρὸς αὐτοὺς πατρικὴ διάθεσι, ἔχοντας ὑπ’ ὄψι τὸ ὁμογενὲς καὶ ὁμόδουλο πρὸς αὐτούς. Μήτε ν’ ἀγανακτῆτε γιὰ τὴν ὑποταγὴ καὶ τὴ διδαχὴ τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτὲς ἀποτελοῦν γνώρισμα τῆς καλῆς θελήσεως. Οἱ ἀρχόμενοι ὀφείλετε νὰ πείθεσθε στοὺς ἄρχοντες μόνο στὰ θέματα πού δὲν μᾶς ἀφαιροῦν τὴν ἐπηγγελμένη σ’ ἐμᾶς ἐλπίδα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

- 9 Νὰ προσφέρετε τώρα ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ στὴν σήμερα ἐορταζομένη παρθένο τὸ ἀγαπητότερο καὶ καταλληλότερο δῶρο, τὸν ἀγιασμό σας καὶ τὴν ἀγνεία τοῦ σώματος δι’ ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς. Νὰ βλέπετε ὅλοι ὅτι σωφροσύνη καὶ νηστεία καὶ προσευχή, ἀφοῦ συνατήθηκαν μὲ κατάνυξι, ἀνέδειξαν τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄννα γεννήτορες θείου σκεύους, μάλιστα τόσο ἐκλεκτοῦ σκεύους, ὥστε ὄχι μόνο νὰ βαστάσουν τὸ θεῖο ὄνομα κατὰ τὸν ἀργότερα ἐμφανισθέντα Παῦλο²⁰, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιο, τοῦ ὁποίου «τὸ ὄνομα εἶ-

20. Πράξ. 9,15, «σκεῦος ἐκλογῆς ἐστὶ μοι οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου».

στόν». Ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς προσκαρτε-
 ρῶμεν καὶ ταῖς εὐχαῖς, τῷ τοῦ Θεοῦ ναῶ μετὰ συνέσεως προσ-
 εδρεύοντες, ἐντεθησαυρισμένην ἑαυτοῖς εὐρήσομεν τὴν καθα-
 ρότητα τῆς καρδίας χωροῦσαν καὶ ἐμφανίζουσαν ἡμῖν τὸν Θεόν.
 Ταύτην γὰρ καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἐκ ψυχῆς πρὸς Θεὸν διάθεσιν
 ἐγγάστριον πνεῦμα σωτήριον καὶ ὁ Ἡσαΐας φησὶ λέγων πρὸς
 αὐτόν· «διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδι-
 νήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας σου, ὃ ἐκυήσαμεν ἐπὶ
 τῆς γῆς». Ὁρᾶτε πῶς αἱ στεῖραι ψυχαὶ καὶ ἄγονοι καλλίτεκνοι
 γίνονται; Ἀλλὰ τοῖς εἰρημένοις ὁ προφήτης ἐπιφέρει λέγων, «οὐ
 πεσοῦμεθα, ἀλλὰ πεσοῦνται οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς», τουτέ-
 στιν οἱ τοῖς γηίνοις ἐγκαλινδούμενοι φρονήμασί τε καὶ πάθεσιν.

10 Εἰ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐθέλομεν, ἀδελφοί, μὴ τὴν γῆν, ἀλλὰ τὸν
 οὐρανὸν οἰκεῖν, μηδὲ πίπτειν εἰς γῆν καὶ τὴν χαμαὶ σύρουσαν
 ἁμαρτίαν, ἀλλ' εἰς ὕψος θεῖον διηνεκῶς ἐπεκτείνεσθαι, φοβη-
 θῶμεν τὸν Θεόν, ἀποστῶμεν τῶν κακῶν, ἐπιστραφῶμεν διὰ
 τῶν ἀγαθῶν ἔργων πρὸς αὐτόν, σπεύσωμεν δι' ἐγκρατείας καὶ
 προσευχῆς τὰς ἐν ἡμῖν πονηρὰς προσλήψεις ἀπαλεῖψαι, καὶ
 τοὺς ἔνδον λογισμοὺς ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετασκευᾶσαι καὶ τὸ
 πνεῦμα τῆς οἰκείας σωτηρίας κατὰ τὸν προφήτην ὠδινῆσαι καὶ
 τεκεῖν, βοηθὸν δι' ἐπικλήσεως ἔχοντες τὴν διὰ προσευχῆς καὶ
 πολιτείας θεαρέστου τοῖς γονεῦσι κεχαρισμένην σήμερον· ἢ καὶ
 τὴν τῶν τεκόντων μετεποίησε λύπην καὶ τὴν προγονικὴν ἔλυσεν

ναι θαυμαστό»²¹. Ἐν λοιπὸν κι' ἐμεῖς, πλὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἀφιερωνώμαστε καὶ στίς εὐχές, διαμένοντας στὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ μὲ σύνεσι, θὰ εὐροῦμε θησαυρισμένη μέσα μας τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας ποὺ χωρεῖ καὶ μᾶς ἐμφανίζει τὸν Θεό. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν καθαρότητα καὶ τὴν κατ' αὐτὴ ψυχικὴ πρὸς τὸν Θεὸ διάθεσι τὴν ὀνομάζει ὁ Ἡσαΐας σωτηριῶδες ἐγγάστριο πνεῦμα λέγοντας πρὸς αὐτόν· «ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐλάβαμε στὴν γαστέρα μας καὶ αἰσθανθήκαμε ὠδῖνες καὶ ἐγεννήσαμε πνεῦμα σωτηρίας σου, τὸ ὁποῖο ἐκυήσαμε ἐπάνω στὴ γῆ»²². Βλέπετε πῶς οἱ στεῖρες καὶ ἄγονες ψυχές γίνονται καλλιτέκνες; Ἀλλὰ σ' αὐτὰ ὁ προφήτης προσθέτει καὶ τὰ λόγια· «δὲν θὰ πέσωμε, ἀλλὰ θὰ πέσουν ὅσοι κατοικοῦν στὴ γῆ», δηλαδὴ αὐτοὶ ποὺ κυλίουται στὰ γῆινα φρονήματα καὶ πάθη.

- 10** Ἐὰν λοιπὸν, ἀδελφοί, θέλωμε κι' ἐμεῖς νὰ κατοικοῦμε ὄχι τὴ γῆ ἀλλὰ τὸν οὐρανό, οὔτε νὰ πέφτωμε στὴ γῆ καὶ στὴν ἁμαρτία ποὺ παρασύρει πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ νὰ ἐπεκτεινώμαστε διαρκῶς σὲ θεῖο ὕψος, ἅς φοβηθοῦμε τὸν Θεό, ἅς ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὰ κακά, ἅς ἐπιστρέψωμε πρὸς αὐτόν μὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἅς σπεύσωμε ν' ἀπαλείψωμε τίς πονηρές μας προσκλήσεις μ' ἐγκράτεια καὶ προσευχῆ, καὶ νὰ μετασκευάσωμε πρὸς τὸ καλλίτερο τοὺς ἐσωτερικοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ κυοφορήσωμε καὶ γεννήσωμε τὸ πνεῦμα τῆς σωτηρίας μας κατὰ τὸν προφήτη, διὰ τῆς ἐπικλήσεως, ἔχοντας βοηθὸ ἐκείνην ποὺ ἐχαρίσθηκε σήμερα στοὺς γονεῖς τῆς κατόπιν προσευχῆς καὶ θεάρεστης διαγωγῆς. Αὐτὴ καὶ τὴν λύπη τῶν γονέων μετέτρεψε καὶ τὴν προγονικὴ κατὰρα διέ-

22. Ἡσ. 26,18.

ἀρὰν καὶ τὰς τῆς προμήτορος ὠδῖνας ἔπαυσεν, ἀνωδύνως ἐν παρθενίᾳ τεκοῦσα Χριστόν.

11 Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

λυσε και τις ὠδῖνες τῆς προμήτορος κατέπαυσε, ἀφοῦ ἐγέννησε ἀνωδύνως με παρθενία τὸν Χριστό.

- 11 Στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, μαζί με τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

	Βασιλειῶν Α'			20	544
			49	16-22	492
				19	146
2	10	102	50	1ε.	244
				1-2	218
	Βασιλειῶν Γ'			12	208
			61	11	266
			67	36	128
19	12	102	72	14	244
			73	18	160
			76	19	316
	Βασιλειῶν Δ'		84	12	587
			88	9	316
				12	386
1	3	301	89	19	402
			90	6	92
	Ψαλμοὶ		96	12	
			100	2	38
			101	5ε.	238
5	6	498		7	244
6	1ε.	244	103	4	394
	7	244		22ε.	584
8	1	600		23	584
13	3	521		31	98
15	18	92	108	23	288
17	13	394		24	244
26	5	242	113	25	230
31	5	242	114	6	244
	6	218	115	6	438
34	14	244	117	22	584
37	1	508		24	584
44	2	108	125	5	208
	11	446.454	131	8	448
	14	596	138	5	412
	19	456		6	116
45	5	30.458		17	446
48	12	544	142	1	244

Ίωβ		Όβδιου		
2	10	308	15	428
3	8	322		
15	20	158		
		Ίωνᾶς		
Παροιμιαί Σολομώντος		3	4	238
			9	238.504
10	7	200.512		
31	29	446		
		Ζαχαρίας		
Ἑξήκοντα ἑξήκοντα		1	3	426.508
2	3	224	7	598
4	11	226		
6	4	454		
		Ἡσαΐας		
Σοφία Σολομώντος		1	8	176
			31	166
1	13	276	2	26
3	3	308	5	178
4	9	598	6	454
			7	518
			10	382
Σοφία Σεираχ		11	1	588
		26	10	120
11	14	288	18	600
			40	514
			12	348
	Ἰωήλ	43	26	238
		52	58	98
		54	1	540
2	28	OR 110		

58	6	386	3-10	58
	8	386	4	246
	9	386	5	58
61	1	98.254	8	58
	10	516	17	40
			20	270
			22	58
	Ίερεμίας		28	58.344
			37	58
23	18	402	39	60.418
			44	60
			6	13
	Ίεζεκιήλ		19	56
			20	416
			22-23	152
3	12	456	25	158
33	11	52	31	158
36	26	110	33	160
			7	1
			13	56
	Δανιήλ		14	270
			21	594
2	27&&	378	26	266
	35	334	8	34
7	13	36	9	1
			1-8	226
			2	296
			27	258
	Ματθαῖος		27-35	254
			10	5
2	13	524	28	118
3	3	514	32	130
	12	190	32&	126
4	1	322	37	138
	13	260	37&	126
	17	284	38	138
5	ε	286.598	39	138

	40	140	24	30	38
	41	140		44	40
	42	142		51	270
11	3	258	25	34	168
12	41	240	26	31	208
13	3	162		36	368
	24	180	28	16	470
	27-30	182		16-20	466
	40ξ.	182		19	556
	42	184		20	84
	43	192. 370. 386			
14	3	526			
	14-22	312			
	22	310			
	22ξ.	368			
	22-34	306	2	12	226
			3	35	176
15	18	342	6	17	526
	24	468		18	524
	29	252		20	530
16	8	210		22	532
	18	206		22	252
	28	358	8	22	354
			9	28	388
17	1	358.384		3	252
	1-9	354.382	10	16	80
18	22	428	14	51	556
	23	420	16	15	268
	23-35	400		16	
19	21	58			
	27-30	126			
	28	134.136			
	29	58			
21	14	252			
22	2	566	1	15	516
	2-14	554		76	520
	11	186		80	520
23	27	342	3	17	522
	38	176.470		19	526

Μάρκος

Λουκάς

5	10	210	3	36	118
6	20	59	4	14	64.110
	25	56		35	162
	35	194		36	168
	36	194	5	14	296
	37	418		39	536
9	26	400		44	56.534
	27	364	6	27	256
	28	360		32£.	586
	2836	354		33	64
	62	594	7	37	104
10	5	32		38	110
	15	262	8	39	178.192.272
	16	140		42	192
11	4	326		44	178.270
	41	418	9	1	254
12	15	598	12	28	398
	20	500		48	174
	31	256	13	34	194
	35	38	14	15	110.116
15	7	566		26	110
16	23£.	64	15	5	144.162.338
18	35	252		10	270
21	34	56		19	90
24	28	74		26	112.178
	29	102		29	96
	31£.	262	16	20	236
	3653	28		30	32
	42	34	17	15	348
	50	28		39	110
			20	22	104
			21	114	76
				4	78
				15£.	74
				24	178
1	23	514		25	226

Ἰωάννης

	Πράξεις		5	11	496.500
			6	9	120.166
				10	494
1	5	104		16	176
	10έέ.	36	9	24	478
	3	104		26	404
9	15	216.598	10	1	480
	34	128		4	234
				56	482
				810	484
	Ρωμαίους		11	4	544
				30	296
1	5	476		31	238
	18	118	13	9	404
	28	468	15	9	216
2	4έ.188			28	376
	7	268		44	116.518
	13	268	4548	116	
	23	268		48έ.	42
	25	268			
8	13	28.538			
	17	28.60. 232.			
		538			
	38	214	3	18	544
10	18	556	7	1	64
11	32	470		10	234
12	12	596	8	13	142
	21	60.418	10	4	324
13	1113	582	11	2	566

Κορινθίους Β'

Κορινθίους Α'

Γαλάτας

2	9	366	2	20	214
	14	392	4	27	540
3	9	160	5	16	88

	17	338			
	22	566			
					Τιμόθεον Α'
			5	6	282
			6	16	394
					Τίτον
1	20	24			
	20έ.	230			
4	32	430			
5	5	166	1	16	264
	6	166.480			
	19	596			
	32	566			Έβραίους
6	1	88			
			1	14	412
			2	2	498
				17	318
				18	322
1	21	66	3	6	176
2	811	48		1718	482
	10	320	6	20	38
	16	64.204	9	12	230
3	20	38	13	7	544
	21	386		17	596
					Ίακώβου
			1	2	306.322
2	18	392		9	598
3	12	430		12	320
				13	322
				14	324
				17	204.376. 384.
					584
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
					Ίακώβου
					Τιμόθεον Α'
					Τίτον
					Έβραίους
		</			

2	10	476	10	270
	18	268	19	90
			26	112.178
			29	96
	Πέτρου Α'		16	20
				30
			17	15
1	12	442		348
	13	38		39
			20	22
2	21	48	21	114
				4
				15ξ.
	Πέτρου Β'			24
				25
3	12	190		
				Πράξεις
	Ἰωάννου Α'			
			1	5
1	15	336		10ξξ.
2	16	348		3
3	2ξ.	176	9	15
	18	118		34
	21	490		
				Ρωμαίους
	Ἀποκάλυψις			
			1	5
21	23	376		18
22	5	376		28
	8		2	4ξ.188
	48	174		7
13	34	194		13
14	15	110.116		23
	26	110		25
15	5	144.162. 338	8	13

	17	28.60.232.		Κορινθίους Β'	
		538			
	38	214			
10	18	556	3	18	544
11	32	470	7	1	64
12	12	596		10	234
	21	60.418	8	13	142
13	1113	582	10	4	324
			11	2	566
Κορινθίους Α'			Γαλάτας		
2	9	366	2	20	214
	14	392	4	27	540
3	9	160	5	16	88
5	11	496.500		17	338
6	9	120.166		22	566
	10	494			
	16	176			
9	24	478			
	26	404			
10	1	480			
	4	234	1	20	24
	56	482		20ε.	230
	810	484	4	32	430
11	4	544	5	5	166
	30	296		6	166.480
	31	238		19	596
13	9	404		32	566
15	9	216	6	1	88
	28	376			
	44	116.518			
	45 48	116			
	48ε.	42			
			Φίλιππησίους		
			1	21	66

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

615

2	811	48		18	322
	10	320	3	6	176
	16	64.204		17-18	482
3	20	38	6	20	38
	21	386	9	12	230
			13	7	544
				17	596

Κολοσσαείς

2	18	392
3	12	430

Ίακώβου

Θεσσαλονικείς Α'

4	17	28.66
---	----	-------

1	2	306.322
	9	598
	12	320
	13	322
	14	324
	17	204. 376. 384.
		584
2	10	476
	18	268

Τιμόθεον Α'

5	6	282
6	16	394

Πέτρου Α'

	Τίτον		1	12	442
				13	38
			2	21	48
1	16	264			

Έβραίους

Πέτρου Β'

1	14	412			
2	2	498			
	17	318	3	12	190

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

- Ἄββακὸς 24,2,16. 208,5,9. 236,8,10. 282,5,11έ.
- Ἄβελ 52,7,21. 294,13,15. 324,13,7. 388,6,20.
- Ἄβραάμ 54,7,11. 164,9,5. 166,12,13. 440,3,8. 440,4,16. 548,26,23.
178,2,5έ. 192,13,19έ. 272,15,1έ. 586,3,7.
- 468,1,4. 590,4,6. ἀδελφοκτονία 424,11,19.
- ἀγαθοεργία 146,14,27. 202,1,16. ἕδης 76,3,10. 506,11,13.
- 370,10,3. 584,2,18. ἀδηφαγία 164,10,25.
- ἀγαθότης 130,2,3. 152,1,4. 254,2,4. ἀδικία 118,14,11. 188,11,2. 220,13,5.
278,2,12. 410,1,15. 412,1,3. 238,10,13. 348,14,18. 350,15,9.
452,11,3. 384,3,22. 490,1,17. 500,6,10.
- ἀγαλλίασις 208,5,17 ἀδοξία 46,1,12. 64,14,2. 308,1,12.
320,12,26.
- ἀγάπη 42,17,8. 48,2,7. 118,15,15έ. ἀθανασία 46,1,8. 116,13,16.
130,2,7. 132,4,12. 164,12,4. 452,12,26. 542,22,13. 588,4,23.
- 206,5,22. 214,10,21. 216,11,6. Αἴγυπτος 22,1,5. 494,3,18. 524,9,11.
- 220,13,10. 226,2,15. 264,11,26. αἰσχύνη 188,12,20.
- 296,14,7. 308,2,26. 310,4,20. Ἄκκαρων 300,16,1έ.
- 336,4,1έ. 336,5,15έ. 338,6,4. ἀκολασία 58,10,12. 164,10,27.
338,7,21. 340,8,11έ. 346,12,19. 332,12,14. 342,9,12. 522,8,23.
- 436,1,5έ. 458,16,14. 500,6,2. ἀκρασία 576,16,18.
- 554,1,12. ἀκτημοσύνη 290,10,13. 546,25,22.
548,26,6.
- ἄγγελος, -οι 26,3,3. 36,12,18. 50,4,8έ. ἀλαζονεία 336,4,9. 348,14,19.
- 52,5,2. 74,2,18. 160,13,2. ἀλήθεια 32,8,7. 60,11,4. 68,17,6.
180,5,23. 182,7,14έ. 184,8,12. 112,9,1έ. 114,12,10. 118,14,11.
186,9,3. 190,13,19. 400,14,14. 120,15,1. 120,17,26. 132,4,15.
- 426,12,18. 438,2,11. 440,3,8. 140,10,15. 144,12,3. 168,12,5.
- 450,10,12. 450,11,22. 498,5,10. 230,5,19. 286,7,14. 356,1,3.
- ἀγιασμός 438,2,7. 476,7,10. 522,8,15. 358,3,9. 438,3,21. 522,8,25.
- ἀγνεία 58,10,14. 60,11,5. 574,14,17. 586,2,5. 588,4,18.
- ἀγνωμοσύνη 428,14,22. ἀμάρτημα, -τα 88,13,13. 104,5,14.
218,12,10. 218,13,17έ. 230,5,23.
- ἀγρυπνία 126,1,17. 134,5,8. 144,12,9. 206,5,15έ.

- 232,6,9. 234,8,11. 236,8,1.
 238,10,6. 242,12,14. 298,16,15.
 300,17,15. 332,2,26. 340,8,19.
 482,11,21. 498,5,6. 504,10,14.
 526,10,16.
- ἄμαρτία 26,4,24. 52,5,4έ. 54,7,4έ.
 54,8,22. 66,16,17. 74,3,24.
 86,11,5. 86,12,15έ. 90,14,8.
 120,17,28. 128,1,2. 146,14,23.
 148,15,4. 168,12,2. 178,3,12.
 184,8,8έ. 188,12,22. 232,6,9.
 232,7,18. 328,9,2. 240,11,6.
 242,13,20. 244,13,1. 244,14,16.
 246,16,4έ. 264,11,24. 276,1,14.
 278,1,5. 280,3,14. 292,11,5.
 294,13,22έ. 294,14,26.
 296,15,13έ. 298,15,2. 322,12,19.
 324,13,4έ. 326,15,7έ. 332,1,10.
 332,2,12. 338,7,24. 342,9,25.
 346,12,19. 364,6,4. 378,17,16.
 478,7,2έ. 482,11,13. 492,1,2.
 492,2,19. 504,8,2. 504,9,8.
 522,8,14. 540,20,8. 574,14,26.
 586,3,10. 588,3,1έ. 600,10,15.
- ἄμαρτωλός,-οὶ 52,6,16. 146,14,7.
 166,10,11. 184,9,25. 432,16,4.
 492,1,6. 566,9,18.
- ἀνάληψις 24,2,15έ. 26,4,11έ. 28,6,17έ.
 46,1,5.
- Ἄνανίας 216,11,11. 498,6,18.
- ἀνάστασις 24,2,7έ. 26,4,11έ. 28,5,2.
 28,6,17έ. 32,8,4. 32,9,15. 46,1,5.
 64,14,22. 66,16,18. 72,1,7.
 76,3,12. 76,4,14έ. 76,5,25.
 100,3,24. 102,4,8. 104,4,4.
 138,9,24. 262,8,5. 448,9,15.
 568,10,8. 570,11,9.
- ἀνεξικακία 254,11,26. 414,4,25.
 418,6,4έ.
- ἀνθρωπαρέσκεια 344,10,13.
- Ἄννα 102,4,16. 374,14,14. 588,4,20.
 590,4,14. 598,9,21.
- ἀνομία 86,12,21. 184,8,7έ. 218,12,5.
 242,13,23. 426,11,3.
- ἀοργησία 60,11,5.
- ἀπάθεια 86,11,8.
- ἀπανθρωπία 350,15,10.
- ἀπείθεια 52,5,3. 470,4,22.
- ἀπέχθεια 40,16,19.
- ἀπιστία 162,8,21. 161,13,16. 180,5,19.
 250,1,12. 268,13,14.
- ἀπόγνωσις 52,6,14έ. 238,10,14.
 432,16,2.
- ἀπολύτρωσις 190,12,9. 324,14,23.
 326,15,2.
- ἀπόστολος,-οὶ 28,5,6. 30,7,13.
 36,12,17. 38,14,17. 46,1,13.
 48,2,11. 66,16,21. 72,1,8. 82,8,4.
 82,9,19. 84,11,24. 88,12,9.
 104,5,22. 106,7,21. 112,11,18.
 116,13,11. 120,16,19. 136,7,11.
 140,9,9. 142,10,1. 160,7,22.
 170,13,2. 174,1,16. 178,3,21.
 180,5,19. 188,11,14. 204,3,8.
 216,10,3. 230,5,25. 232,5,2.
 232,6,5. 238,9,3. 266,12,22.
 268,13,21. 300,17,16. 310,2,1.
 314,6,7. 324,14,25. 354,1,15.
 366,8,10. 366,9,22. 378,16,1.
 394,10,17έ. 396,11,13έ. 442,5,4.
 444,6,7. 460,18,20. 472,4,7.
 474,6,27. 498,5,13. 556,2,21.
 566,9,20. 570,12,22. 572,13,18.
- ἀπώλεια 56,9,16. 240,11,14. 276,1,4.

332,2,21. 346,13,22. 398,12,9.
 ἀρετή 28,5,3. 42,17,18. 86,11,7.
 22,15,4. 130,2,4. 138,9,9.
 142,11,15. 146,14,10. 160,6,17.
 168,12,3. 176,2,21. 180,4,2.
 186,9,1. 188,12,23. 192,13,8.
 196,15,3. 202,1,6ε. 202,2,21.
 204,3,13. 220,13,4. 228,3,12.
 232,7,24. 236,8,8. 286,7,7.
 332,1,4. 334,3,23. 336,4,1.
 338,7,23ε. 340,7,2ε. 340,8,15ε.
 368,10,24. 438,3,23. 450,11,19.
 468,2,13. 486,13,6. 492,1,1.
 520,7,25. 538,18,20. 540,20,5.
 548,26,25. 574,14,12.

ἀρπαγή 490,1,17.

ἀρσενοκοίτης 166,11,21.

ἀσέβεια 162,8,21. 218,12,9.
 242,13,24. 540,20,9.

ἀσέγγεια 118,14,10. 342,9,12.

ἀσιτία 126,1,17.

ἀτιμία 140,9,4. 166,10,4.

αὐτεξούσιον 410,1,7. 562,5,1.
 562,6,10.

αὐτοαλήθεια 426,12,14.

αὐτοζωή 280,3,9.

αὐτομεμψία 218,12,7. 236,9,20.

ἄφεςις 218,13,22. 244,13,2.

ἄφθαρσία 22,1,9. 224,1,13. 266,12,24.
 596,7,12.

Ἄχαάβ 298,16,24. 300,16,3.

Ἄχαρ 498,4,2.

B

Βάαλ 300,16,6.

βάπτισμα 28,5,1. 232,6,12. 232,7,18ε.
 234,7,6ε. 268,13,12ε. 466,2.
 476,7,19. 478,7,6. 480,9,2.
 482,11,14. 524,9,21.

Βαρτμαῖος 252,2,24. 256,5,24.

βασιλεία 60,11,16. 62,12,1ε. 86,11,8.
 92,15,12. 100,3,15. 160,6,6.
 166,11,22. 168,12,7. 170,13,5.
 180,4,10. 182,5,1. 182,7. 184,7,2.
 184,8,6. 192,13,10ε. 192,14,29.
 194,15,15ε. 196,15,6.
 240,11,15ε. 256,4,7. 272,16,21.
 284,6,22ε. 286,7,2. 286,7,17.
 290,10,16. 290,11,19. 326,16,24.
 338,6,5. 350,15,6. 362,6,21ε.
 364,6,2. 364,7,10ε. 366,8,13.
 372,12,11. 374,15,25. 376,15,1.
 378,18,23. 386,3,10. 398,12,11.
 400,14,5. 400,15,19ε. 402,16,5.
 418,6,16. 474,6,23. 494,2,16.
 506,11,15. 522,7,4. 534,15,10.
 566,9,3.

Βηθανία 28,7,25. 36,12,12.

Βηθσαϊδὰ 252,2,15. 258,5,1.

βλάβη 118,25,21.

βλασφημία 372,13,19.

Γ

Γαλιλαία 252,1,4. 470,4,13.

γαστριμαργία 342,6.

γέννα 58,10,10. 64,15,14. 170,13,6.
 182,5,2. 186,10,25. 190,12,1.
 284,5,7. 324,13,11. 332,2,16.
 338,6,4ε. 338,7,19. 350,15,7.

Γεννησαρέτ 78,7,25.

γνώσις Θεοῦ 470,3,10.
 γοητεία 298,16,21.
 Γραφή, -αὶ 34,11,23. 110,9,14.
 164,9,15. 176,1,14. 262,8,8.
 334,3,15. 384,3,17.

Δ

Δαβὶδ 86,11,11. 98,1,4. 108,8,26.
 160,6,13. 218,13,19. 242,13,17.
 244,15,20. 254,3,11. 258,6,21.
 262,9,21. 264,9,5. 316,8,16.
 412,2,10. 440,4,19. 444,7,25.
 498,6,21. 592,5,13.

δαιμόνιον μεσημβρινὸν 92,15,2.
 316,8,8.

δαίμων, -ες 90,14,15. 178,3,13.
 196,15,1. 290,10,9.

Δανιήλ 36,12,20. 334,3,16.

Δεσπότης 36,13,25. 38,14,11. 152,1,3.
 570,12,24.

διάβολος 60,10,1. 64,15,13. 88,13,16ε.
 90,15,24. 178,2,3. 192,13,23.
 193,14,26. 266,11,8. 272,15,3.
 284,5,6. 314,7,21. 348,14,11.
 350,14,3. 416,5,20. 422,16,6.

δικαιοκρισία 242,12,9. 472,4,9.
 472,5,14.

δικαιοσύνη 58,10,3. 60,11,4. 74,2,13.
 84,10,11. 130,2, 10. 132,4,21.
 160,6,6. 162,8,15. 168,12,5.
 188,11,1. 264,11,25. 270,14,9.
 284,6,16. 286,7,12ε. 308,2,25.
 384,2,6. 384,3,15. 386,3,3.
 396,10,2. 396,11,8. 514,2,15.

576,16,23. 584,1,12. 586,3,20.
 588,3,1.

Διονύσιος 394,10,18.

Διόσκορος 402,16,12.

διχόνοια 32,8,11.

διωγμὸς 138,9,12. 286,7,15. 314,6,8.

δολιότης 146,14,15. 492,1,12.

δόλιος 146,14,23.

Δομετιανὸς 314,7,17.

δόξα 36,11,1. 36,12,14. 42,18,22ε.

48,1,1. 56,9,9ε. 60,12,20.

62,13,6. 64,14,3. 92,16,13.

120,16,10. 122,18,4. 136,7,7ε.

148,16,14. 152,1,16. 196,15,7.

196,16,9. 204,3,24. 206,4,11.

220,14,14. 272,16,21. 272,17,23.

302,18,9. 320,12,26. 326,16,25.

350,16,19. 354,1,10. 366,8,13.

372,13,16. 374,15,25. 376,15,8.

376,16,21. 380,17,11. 178,18,20.

386,3,4. 386,4,22. 388,6,18.

396,11,10. 396,11,24.

400,14,10ε. 400,15,18.

404,17,21. 411,5,14. 432,17,11.

442,5,13. 474,6,10. 486,14,21.

508,13,19ε. 532,15,26. 536,17,9.

536,18,26. 548,26,3. 578,17,7.

δυσσέβεια 536,18,16.

Ε

ἐγκράτεια 574,14,17. 598,9,18.

600,10,17.

εἰδωλολάτρης 166,11,14ε.

εἰδωλολατρία 500,6,17.

- εἰδωλον, -α 164,9,2.
- εἰρήνη 30,8,14έ. 32,8,9. 66,16,24.
68,16,1. 138,9,9. 142,11,16.
264,11,26. 346,13,21. 596,7,4.
- εἰρωνεία 348,13,5.
- Ἐκκλησία 38,13,2. 40,16,24.
142,11,16. 144,12,5έ. 170,14,11.
184,7,3. 184,8,17. 206,4,2.
206,5,19. 210,7,14. 212,9,20.
216,11,10έ. 218,13,23. 226,2,14.
300,17,18. 314,6,2. 314,7,18έ.
318,9,13έ. 332,2,24. 334,3,4.
436,1,13. 472,5,20. 540,21,172.
566,9,8έ. 568,10,24. 570,11,19.
598,8,12.
- Ἐλαιῶν 36,13,24.
- ἐλεημοσύνη 168,12,4. 290,11,20.
302,17,1. 414,4,23. 416,4,3έ.
416,5,25. 418,6,10.
- ἐλευθερία 478,8,9έ.
- Ἐλισάβετ 514,3,19. 540,21,19.
- Ἐλλην, -ες 232,7,16. 354,1,9.
466,1,16.
- ἐλπὶς 52,6,19. 62,13,17. 122,17,2.
158,5,17έ. 176,1,2έ. 188,11,3έ.
596,7,2.
- Ἐμμαοὺς 72,1,14.
- ἐνανθρώπησις 250,1,15. 284,6,23.
420,7,4. 468,1,2. 570,11,3έ.
- ἐνέργεια 108,7,8. 108,8,16έ.
- ἐνέργεια θεανδρική 570,11,13.
- ἐνέργεια θεία 32,9,19.
- Ἐνὼς 52,7,23.
- Ἐνώχ 54,7,1.
- ἐξομολόγησις 120,16,5. 146,14,27.
166,10,6. 168,12,1. 228,3,17.
268,13,10. 486,13,5.
- ἐπίγνωσις 78,7,22. 250,1,13.
340,8,10έ. 466,1,17.
- ἐπιθυμία 64,15,21. 88,12,10. 88,13,17.
90,14,14. 138,9,10. 140,9,3.
164,10,25. 178,2,4. 192,13,23.
192,14,25έ. 322,12,13. 324,13,3.
336,4,8έ. 482,11,10. 490,1,12.
576,16,21.
- ἐπιτορκία 58,10,16. 146,13,3.
- Ἐρμῶν 384,3,19.
- Εὔα 236,8,11. 440,4,16. 484,12,16.
542,22,13.
- Εὐαγγέλιον 28,5,3. 30,8,18. 58,10,6.
72,1,4. 76,4,20. 88,13,15.
102,4,22. 112,11,18. 114,12,1.
168,13,17. 170,13,7. 174,1,4.
188,12,21. 208,6,24. 232,5,3.
244,15,25. 270,13,2. 270,14,5έ.
290,11,26. 310,3,19. 338,7,25.
384,442,5,26. 476,7,20. 500,6,5.
556,2,14.
- εὐδαιμονία 136,7,5.
- εὐδοκία 110,9,11.
- εὐδοξία 308,1,8.
- εὐλάβεια 532,14,13.
- εὐλογία 30,7,8. 40,14,2. 220,13,12.
- εὐμένεια 240,10,5.
- εὐορκία 58,10,16.
- εὐπείθεια 118,14,1.
- εὐσέβεια 30,8,17. 130,3,24. 132,3,1έ.
138,8,1. 138,9,9έ. 140,9,10.
168,13,22. 176,1,3. 178,3,8.
180,5,21. 184,9,27. 204,3,14.
346,11,1. 356,1,2. 536,17,1.
536,18,20. 540,20,4έ. 548,26,25.
- Εὐτυχῆς 402,16,12.
- εὐφροσύνη 46,1,3. 148,15,11.

338,6,14. 338,7,15. 384,3,21.

570,11,16. 576,16,19.

Ἐφέσιος, -οι 88,13,19. 166,11,12.

Z

Ζαχαρίας 514,3,19. 516,4,8. 522,8,16.
568,10,5.

ζῆλος 214,10,26. 216,11,6. 428,13,4.
478,8,16. 538,18,2.

ζόφος αἰώνιος 50,5,21.

ζωή 52,6,15. 56,9,11έ. 58,10,1έ.
60,11,15. 62,14,25. 64,14,5.
76,3,3έ. 100,3,16. 114,12,11έ.
120,16,14. 138,9,15έ. 142,11,14.
164,10,21. 166,10,7. 176,2,21.
192,13,9. 246,16,15. 970,14,8.
282,4,7. 286,7,7. 290,11,25.
292,12,17έ. 294,13,18. 302,18,5.
320,11,23. 322,12,9. 356,1,15.
440,3,9. 468,2,23. 494,2,12.
502,7,4. 508,13,19. 538,19,5.
586,3,18.

ζωὴ ἀθάνατος 76,3,12. 76,4,16.

ζωὴ αἰώνιος 48,2,9. 58,10,7. 86,11,8.
92,15,12. 114,12,12. 138,9,15.
144,12,19. 162,8,12έ.
168,13,21έ. 180,4,1. 242,13.
256,4,5. 266,12,24. 338,6,9.
432,16,8. 536,17,8. 570,11,16.
598,8,3.

H

ἡδονή 56,9,9. 60,12,24. 90,14,12.

220,13,2. 232,7,20. 320,12,25.

322,12,1. 340,8,21έ. 342,8,2.

344,10,5. 344,11,26. 346,12,4έ.

348,13,1. 350,15,6. 520,6,8.

576,15,15.

ἡδυπάθεια 230,5,21. 332,2,220.

Ἡλίας 24,2,17. 102,4,19. 360,4,9.

376,16,19. 392,9,21. 400,15,23.

402,16,22. 516,4,15.

ἥλιος δικαιοσύνης 84,10,11. 188,11,1.

Ἡλιοῦ 300,16,5. 440,4,23. 516,3,2.

Ἡρώδης 522,8,21. 524,9,6έ.

526,10,3έ. 528,11,6έ. 528,12,16.

530,13,17. 534,16,18έ.

536,18,13. 538,18,1. 538,19,24.

540,21,23. 542,2,3.

Ἡρωδιάς 522,8,27. 524,10,24.

526,10,2έ. 528,11,4έ. 530,13,11.

534,16,22. 536,17,9.

Ἡσαΐας 26,3,1. 166,10,10. 178,3,8.

254,3,17. 384,3,22. 454,13,8.

456,14,1. 456,15,23. 516,4,14.

576,16,19. 600,9,6.

Θ

Θαβώρ 370,11,23. 384,3,19.

394,10,17.

θάνατος 22,1,8. 24,2,22. 26,4,25.

46,1,9έ. 48,2,4. 52,5,10.

52,6,16έ. 56,10,25. 62,14,18.

64,15,14. 74,3,24. 76,3,3έ.

138,9,21. 142,11,16. 8,19.

184,9,23. 212,9,21. 214,9,10.

214,10,17έ. 214,10,25έ. 262,8,4.

276,1,3έ. 278,1,6. 278,2,8έ.

280,2,1.	280,3,5έ.	280,4,21.	144,13,24.	146,14,7έ.	154,2,14.
282,5,13.	286,7,9.	292,11,3έ.	156,3,1.	158,5,17.	158,6,25.
292,12,6έ.		294,13,19έ.	160,6,4έ.	160,7,22έ.	164,9,4έ.
296,15,12.	298,16,23.	300,16,8.	166,10,5.	166,11,15έ.	168,13,22.
324,13,5.	332,1,9.	342,9,25.	170,14,10έ.	174,1,16.	176,1,1έ.
356,2,23.	358,3,20.	364,6,1έ.	178,3,9.	180,4,5έ.	182,5,1.
438,2,5.	444,7,6.	450,10,13.	182,6,4.	186,11,30.	188,11,5έ.
452,25.	454,13,4έ.	470,3,2έ.	182,5,1.	182,6,4.	186,11,30.
474,6,3έ.	484,13,24.	496,4,24.	188,11,5έ.		192,13,13έ.
500,6,13.	502,7,1έ.	502,8,17έ.	192,14,28.	200,1,6.	202,2,23.
506,11,12.	506,12,18.	508,13,17.	204,3,16.	206,5,15.	208,5,15.
512,1,3.	540,20,6.	542,22,9.	212,8,15.	218,12,5έ.	218,13,25.
548,26,27.			220,13,5έ.	220,14,14.	228,3,19.
θέλημα	176,2,18έ.	180,4,5.	230,4,7.	231,6,6έ.	232,7,27.
	308,1,9.	190,13,21.	234,7,4.	234,8,23.	236,8,13.
Θεομήτωρ	436,1,14.	438,1,3.	236,9,16έ.	240,10,3.	242,12,7έ.
	438,3,18έ.	440,3,4.	242,13,17έ.		246,16,14έ.
	450,10,14.	452,12,16.	250,1,14.	252,2,13.	256,4,7.
	596,8,15.	456,14,3.	264,9,4έ.	266,12,15.	268,12,3.
θεοπτία	368,10,18.		268,13,12.	276,1,3έ.	278,2,8.
Θεός	24,2,25.	26,3,1έ.	280,3,5έ.	280,4,20έ.	282,4,3έ.
	30,8,16.	32,10,26.	282,5,24.	284,5,1.	284,6,9έ.
	40,14,4.	42,16,1έ.	288,9,18.	292,11,3.	292,12,8έ.
	42,18,20.	46,1,15.	298,16,18έ.		300,17,10έ.
	48,3,15έ.	50,3,3έ.	302,18,8.	306,1,5.	308,1,2.
	50,5,20.	52,5,1έ.	308,2,16έ.	310,1,3έ.	310,3,12.
	52,7,22.	54,7,2έ.	312,5,10.	316,8,12έ.	320,10,8.
	56,9,24.	60,11,15έ.	320,11,20.	322,12,14έ.	324,13,6.
	72,1,9.	76,3,2.	324,14,26.	336,4,1έ.	336,5,15έ.
	100,3,16.	102,4,12.	338,6,4έ.	338,7,18έ.	340,7,1έ.
	112,11,17,έ.		340,8,12.	344,11,15.	346,13,25.
	118,14,4έ.		348,14,8έ.	354,1,6.	356,2,23.
	120,16,7έ.	120,17,24έ.	362,6,18έ.	364,6,2.	364,7,10έ.
	128,1,10έ.	128,2,16έ.	366,8,13έ.	368,10,10έ.	370,10,4.
	132,3,6έ.	132,4,12έ.	370,11,14έ.		372,12,11έ.
	136,7,9.	136,8,21έ.	374,14,11.	376,15,3έ.	378,17,8.
	142,10,4.	142,11,17.	384,3,19.	386,3,4.	386,4,17.
		144,12,5έ.			

388,4,8.	388,5,19.	388,6,19.	368,10,9.	370,11,22.	372,13,24.
394,10,19έ.		396,11,24.	376,15,5έ.	378,18,22.	388,4,5.
398,12,1έ.	400,14,6έ.	402,16,6έ.	402,16,10.	460,17,12.	482,10,1.
404,17,7έ.	406,18,3έ.	410,1,7έ.	Θεοτόκος	454,13,5.	
412,1,5.	412,2,8έ.	414,2,7.	θλίψις	46,1,6.	62,13,17.
416,4,2.	424,10,3έ.	424,11,16.		166,10,7.	188,11,14.
426,12,8έ.	428,13,5έ.	438,2,13.		242,12,15.	268,12,1.
438,3,22.	440,3,1έ.	440,4,16.		314,6,5.	536,18,24.
442,5,7έ.	444,7,26.	446,7,3έ.	θυμηδία	200,1,5.	
446,8,25.	448,8,3.	448,9,19.	θυμός	244,14,14.	268,12,1.
450,10,1.	450,11,22.	456,15,22.		322,12,13.	350,15,10.
458,15,11έ.		458,16,14.	504,9,10.	504,10,26.	508,12,3.
460,18,16έ.	466,1,17.	468,1,1έ.	508,12,3.		
468,2,7έ.	470,3,5έ.	472,4,3έ.	θυσία	570,11,18έ.	
472,5,15.	474,6,10.	480,9,3έ.	θυσιαστήριον	568,10,6.	
482,11,6.	486,13,1έ.	486,14,15.	Θωμάς	84,10,18.	
490,1,7έ.	492,1,4έ.	492,2,21.			
494,2,4έ.	494,3,18.	496,3,11.			
498,4,2.	498,5,15.	500,6,9έ.	I		
502,7,4έ.	504,9,6.	504,10,23έ.	Ίάειρος	254,3,8.	260,7,25.
506,10,1.	506,11,9.	508,12,2.	Ίακώβ	54,7,13.	164,9,5.
508,13,15.	512,1,10έ.	514,2,15.		456,14,6.	
516,4,21.	518,6,12.	520,6,10έ.		468,1,4.	
520,7,17έ.	522,8,13.	534,15,4.	Ίάκωβος	300,17,17.	308,2,17.
534,16,13.	542,22,6έ.	544,23,6.		322,12,4.	324,13,2.
544,24,17.	546,25,10.	548,26,1έ.		358,3,10έ.	360,4,7.
556,1,2έ.	558,3,8έ.	560,4,4έ.		364,7,17.	366,9,21.
560,5,12.	562,6,4έ.	566,9,7.		368,9,4.	384,2,1.
568,10,2έ.	570,11,3έ.	574,14,27.		476,7,23.	
576,16,22.	582,1,14.	586,3,15.	Ίεζεκιήλ	110,9,5.	
588,4,17έ.	590,4,9έ.	592,5,5έ.	Ίερεμίας	24,2,15.	
594,6,2.	594,7,21.	598,8,6.	Ίεριχὼ	252,2,20έ.	
600,9,2έ.			Ίεροσόλυμα	228,3,7.	314,6,7.
θεοσέβεια	162,9,26.	164,9,14.		398,13,18.	
	476,7,17.		ιερουργία	378,17,5.	
θεότης	26,3,7.	26,4,21.	Ίερουσαλήμ	36,11,4έ.	38,13,4.
	42,17,16.	66,16,10.		68,16,1.	74,1,4.
		114,12,18.		102,3,4.	
				252,2,12.	254,2,2.
				296,15,19.	
				376,16,22.	572,12,13.
				572,13,21.	
			Ίεσσαί	588,3,5.	
			Ίησοῦς	38,14,16.	46,1,16.
				74,1,5.	

- 78,5,2έ. 78,6,9έ. 80,7,4. Ἰωάννης, ὁ βαπτιστής, 104,5,18.
84,10,15. 1. 2,4,23. 130,3,18. 258,5,11. 514,2,10. 516,4,21.
162,9,24. 228,3,4έ. 228,4,21. 518,5,7. 518,6,18. 520,7,20.
230,4,10. 254,3,10. 258,6,19. 522,8,25. 524,10,23. 526,10,6έ.
260,6,1έ. 310,4,21. 314,7,14έ. 528,11,1έ. 528,12,4. 530,12,2έ.
318,10,26. 320,11,19. 358,3,10. 532,14,9έ. 534,16,18έ.
360,4,8. 376,15,11. 382,2,14. 536,18,14έ. 538,18,2. 544,23,15.
396,11,23. 402,16,15. 470,4,17. 546,25,12. 548,26,6έ. 568,9,5.
38,14,20. 46,1,4. 48,1,1. 72,1,10. Ἰωάννης, ὁ εὐαγγελιστής, 78,7,23.
130,3,18. 134,5,3. 144,12,20. 104,4,1. 176,1,5. 228,3,8.
148,16,14. 162,9,24. 166,12,24. 254,2,3. 314,6,4. 336,4,7.
182,7,25. 190,13,20. 196,16,9. 358,3,10. 360,3,1. 360,4,8.
214,10,25. 246,16,13. 250,1,6. 364,7,18. 366,9,21. 366,9,5.
320,10,10. 324,14,19. 350,16,18. 376,15,6. 384,2,1.
370,11,15. 398,12,2. 432,17,11. Ἰὼβ 308,1,4. 320,11,14. 332,2,20.
570,11,7. 582,1,14. Ἰωήλ 98,1,3. 110,9,6.
Ἰλασμός 234,8,14. Ἰωνᾶς, ὁ προφήτης, 238,10,11.
Ἰόπη 506,10,6. 506,11,11. 240,11,12έ. 242,12,5. 506,10,4έ.
Ἰορδάνης 322,12,22. 396,11,18. 506,11,9έ.
398,13,17. 522,8,18. 524,9,21. Ἰωνᾶς, πατὴρ τοῦ Πέτρου, 74,1,10.
Ἰουδαία 102,3,7. 254,3,16. 506,10,6. 210,6,1.
Ἰουδαῖος, -οῖ 22,1,4. 40,15,7. 80,7,11. Ἰωσήφ, μνηστήρ τῆς Θεοτόκου,
164,9,7. 178,2,3. 192,13,1. 322,12,5. 524,9,11.
232,7,16. 268,13,6. 270,15,21.
444,6,17. 470,4,20. 474,5,5έ.
522,8,24. 534,15,5. 568,10,10.
570,12,23. **Κ**
- Ἰσαὰκ 54,7,12έ. 164,9,5. 468,1,4. Κάϊν 236,9,24. 294,14,26. 296,14,5.
Ἰσραήλ 136,7,15. 178,3,7. 258,5,14. 424,11,19.
300,16,6. 400,15,27. 468,2,12. Καῖσαρ 524,9,15.
470,4,25. 516,3,1. 520,6,13. κακία 90,14,16. 126,1,5. 146,14,14.
524,9,12. 572,13,21. 168,12,3. 206,5,20. 218,12,15.
Ἰσραηλίτης 492,2,22. 494,2,1. 242,13,24. 206,11,4. 282,4,9.
588,4,21. 590,4,1. 292,12,10. 336,4,2. 364,6,5.
Ἰτουραία 524,9,20. 432,16,7. 486,13,4. 492,1,11.
Ἰωακείμ 438,3,22. 588,4,20. 590,4,10. 496,4,22. 504,10,19. 520,7,23.
598,9,20.

- 522,8,23. 560,5,20. 586,3,23.
καλοκαγαθία 452,12,20.
Καπερναούμ 228,3,9. 260,7,12έ.
296,15,15.
καρδιά 30,7,9. 32,8,3. 42,17,14.
56,9,21. 86,11,12. 88,13,16έ.
104,5,13. 110,9,5. 134,6,16.
162,9,25. 188,11,16. 194,14,7.
208,5,14. 218,12,9έ.238,10,15.
242,12,9έ. 242,13,24. 286,7,12.
344,9,2. 374,14,16. 426,12,16.
482,11,19. 490,1,5. 508,12,3.
καρτερία 126,10. 130,3,26.
κατάγνωσις 208,5,12. 218,12,11.
228,3,17.
καταδίκη 54,7,6. 58,10,9. 238,9,1.
240,11,13. 272,16,15. 284,5,4.
482,11,15. 494,2,11. 496,4,18.
498,4,1. 498,5,6.
κατακλυσμός 54,7,5. 240,11,21.
504,10,20.
κατάκρισις 424,10,6.
καταλαλιά 346,12,15.
καταλλαγή 470,4,21.
κατάνυξις 40,16,26. 236,9,21. 238,9,1.
238,10,10. 240,10,1. 242,13,19.
244,15,23. 286,7,11. 596,7,4.
598,9,20.
κενοδοξία 344,10,13. 350,15,9.
534,15,1.
κέρδος 60,12,20. 66,16,16. 220,13,5.
κήρυγμα 36,11,5. 66,15,4. 82,9,27.
114,12,10. 164,9,15. 230,5,19.
234,8,24. 240,11,10έ. 256,3,1.
386,4,19. 392,8,3. 442,5,26.
κίνδυνος 62,14,10.
Κλεόπα, 72,1,14.
κλέπτης 86,12,20.
κλοπή 498,4,1. 498,6,20.
κοίμησις 438,2,10.
κολακεία 288,9,25. 348,13,5.
κόλασις 188,11,11. 192,13,8.
194,15,18. 324,13,10. 332,2,16.
424,11,22.
Κορίνθος,—οι 120,16,18. 160,7,23.
166,11,19.
Κόρινθος 498,6,23.
κραιπάλη 56,9,21.
κρίσις 240,12,27. 244,14,18.
Κύριος 24,2,8. 26,3,4. 26,4,12.
28,5,2έ. 28,6,17έ. 30,8,19.
34,10,6έ. 34,11,19. 36,12,10έ.
38,14,21έ. 40,15,7. 42,17,11.
46,1,4. 54,7,1. 64,15,17.
66,16,19. 72,1,9. 76,4,18.
76,5,25. 78,7,23. 80,7,1έ.
82,8,7έ. 82,9,20. 92,15,5.
96,1,10. 102,4,17έ. 110,9,9.
116,13,20. 116,14,23. 118,14,3έ.
120,16,10. 122,17,3. 130,3,18.
134,5,3. 136,7,10. 138,9,11έ.
140,9,6. 140,10,22. 144,22,1έ.
148,16,14. 162,7,1. 162,8,7.
162,9,24. 164,9,10. 164,10,17.
166,12,24. 168,13,18. 170,14,14.
174,1,4. 176,2,17. 178,2,2.
178,3,7έ. 180,4,4. 182,6,5έ.
182,7,13έ. 184,8,15έ.
186,10,10έ. 188,12,19έ.
190,13,20. 194,14,1έ. 196,16,9.
208,5,3. 208,6,22. 210,5,6.
210,7,8έ. 212,8,16. 212,9,18.
218,12,19. 218,13,20. 226,2,21.
230,4,6έ. 236,8,5. 240,11,9.
242,12,2έ. 242,13,23.
244,14,13έ. 244,15,21.

- 246,16,23. 250,1,6έ. 254,3,23.
 256,3,2. 256,4,3. 258,5,14.
 260,7,12έ. 262,9,18έ. 264,21.
 266,12,19έ. 268,13,15έ.
 272,16,12. 272,17,23. 286,8,21έ.
 290,10,10. 290,11,27. 296,15,14.
 298,15,4. 300,16,7. 300,17,19έ.
 308,1,13. 308,2,17. 318,8,2.
 318,9,6έ. 320,10,1. 322,12,6.
 322,13,26. 324,14,18. 338,7,25.
 348,14,9. 350,16,18. 358,3,15.
 360,4,10. 360,5,26. 362,6,11έ.
 364,7,16. 366,8,2έ. 366,9,21.
 370,11,12έ. 372,12,4. 372,13,16.
 376,15,14. 378,18,20. 382,1,6.
 386,4,22. 392,9,19. 394,10,21.
 396,11,19. 398,12,1. 398,13,18.
 400,14,9. 402,16,14έ. 416,5,25.
 420,8,14έ. 422,9,21. 426,12,9έ.
 428,12,1. 428,13,9. 432,17,11.
 444,6,18. 456,14,5. 466,1,16.
 468,2,11. 470,4,16. 472,4,4.
 476,7,12. 486,13,12. 486,14,19.
 498,5,14. 500,6,5. 504,10,16.
 508,12,3. 514,3,23. 516,3,1.
 516,4,17. 518,6,20έ. 520,7,16έ.
 522,8,20. 534,15,2. 536,17,7.
 544,24,20. 548,26,18έ.
 554,1,10έ. 556,2,5έ. 558,3,12.
 562,6,15. 568,10,5έ. 570,11,3έ.
 570,12,22. 572,13,18. 576,15,12.
 582,1,14. 584,1,8. 600,9,7.
- 102,4,13. 252,2,21. 358,3,23.
 360,4,18. 360,5,23. 362,6,23.
 368,10,11. 388,6,21. 400,14,11.
 524,9,18. 526,10,1.
 λύπη 208,5,12. 218,12,12. 234,8,14έ.
 236,8,1έ. 236,9,16. 238,10,6.
 240,11,7. 244,15,22. 308,1,5.
 320,10,6. 326,16,21. 520,6,8.
 590,4,7.
 λαιμαργία 342,9,7.
 Λάμεχ 236,9,21έ. 238,10,5.
 λεηλασία 484,13,23.
 λείψανον, -α 134,6,17.
 ληρωδία 146,13,3.
 ληστής 86,12,20.
 λογισμοί χαμαίζηλοι 68,16,4.
 λογισμός έμπαθής 90,14,14.
 λόγος 32,10,26. 54,8,20. 114,12,20.
 204,3,25. 392,8,1. 402,16,10.
 404,17,18. 442,5,7έ. 462,20,21.
 512,1,17. 516,4,11.
 λόγος Θεοῦ 32,10,26. 106,7,15.
 284,6,24. 374,14,11. 386,4,17.
 442,5,9. 512,1,10. 514,2,15.
 λόγος προαιώνιος και υπερούσιος
 22,1,16.
 λουδορία 58,10,10. 60,11,9έ. 146,13,3.
 346,12,15. 490,1,18.
 λύτρωση 324,14,22. 326,15,9.

M

Λ

μακρός 64,15,24. 66,16,21. 72,1,13.

μακροθυμία 188,11,9. 242,12,6.
 414,4,25. 428,14,17.

μαλακία 164,10,27.

μαμωνάς 290,11,22.

- Μανασσῆς 218,13,16.
 Μᾶρκος 66,15,1. 226,2,14. 252,2,15έ.
 388,5,12. 388,6,24. 398,13,26.
 524,10,23. 528,12,16.
 ματαιότης 484,12,16.
 Ματθαῖος 224,2. 226,2,17. 228,4,20.
 252,1,5. 252,2,14. 254,3,9.
 258,6,16. 260,6,4. 260,7,23.
 358,3,14. 362,5,1. 368,10,12.
 470,4,13. 524,10,23. 528,11,12.
 530,12,3.
 μεγαλωσύνη 36,12,15. 404,17,19.
 454,13,20. 508,12,6.
 μέθεξις 64,14,10.
 μέθη 56,9,21. 164,10,26. 342,9,7.
 350,15,8. 494,2,12. 576,16,16.
 μέθυσοις 166,11,21.
 μέριμναι βιωτικαὶ 56,9,22.
 Μεσσαλιανοὶ 404,17,9.
 μεταμέλεια 504,10,21.
 μεταμόρφωσις 358,3,4έ. 372,12,4.
 378,7,10. 378,18,20.
 μετάνοια 52,5,11. 52,6,15. 66,16,17.
 96,3. 118,15,14. 146,14,26.
 164,10,23. 16,10,6. 168,12,1.
 184,9,27. 186,9,3. 188,11,3έ.
 196,15,4. 208,5,15. 208,6,19.
 216,11,20έ. 218,11,2. 218,12,3έ.
 218,13,20έ. 232,5,1. 234,8,20.
 236,8,2. 238,10,5έ. 240,11,18.
 242,12,7έ. 242,13,21. 244,15,22.
 250,5. 268,13,11. 270,15,15έ.
 272,16,17. 284,6,10έ. 286,7,2έ.
 302,17,2. 326,15,15. 332,2,15.
 478,7,1. 478,8,10. 486,13,5.
 500,6,3. 502,7,10. 502,8,24.
 506,10,5. 508,12,2. 508,13,13.
 540,21,14. 566,9,19. 568,10,1.
 572,12,6. 576,15,14. 594,7,20.
 μετριοπάθεια 302,18,4.
 μετριοφροσύνη 576,16,26.
 μητροπάρθενος 456,15,16.
 μίμησις 28,5,1. 144,13,25. 412,1,4.
 μισθαποδοσία 498,5,12.
 μισθαρνία 212,8,8.
 μῖσος 146,14,23. 166,10,3. 296,14,7.
 350,15,10.
 μοιχεία 58,10,14. 88,13,16. 120,16,3.
 164,10,27. 342,9,12.
 μοιχός, -οὶ 86,12,20. 120,16,6έ.
 146,14,13. 492,1,10.
 μολυσμὸς 64,14,8. 148,15,4. 168,12,2.
 180,4,7.
 μόνωσις 312,5,11έ.
 μοχθηρία 106,7,20.
 Μωϋσῆς 110,9,8. 164,9,5. 360,4,9.
 370,10,9. 370,11,11. 376,16,19.
 392,9,20. 400,15,23έ. 402,15,1.
 402,16,21. 440,4,22. 456,15,3.
 480,9,8. 492,2,23. 494,3,21.
 526,10,20.
 Ν
 νέκρωσις 282,4,5. 292,12,22.
 294,13,5έ. 546,25,21.
 Νέρων 314,7,17.
 νηστεία 120,16,6. 288,8,6. 492,2,24.
 598,9,19.
 Νικόδημος 256,4,22.
 Νινευτ 238,10,12. 504,10,21. 506,10,8.
 Νινευτῖται 238,10,7. 240,11,9.
 240,12,25. 242,13,17.

νομοθεσία 22,1,12.
νόμος 40,15,17. 100,3,20. 268,12,5.
268,13,7. 478,7,5. 526,10,20.
νόμος χάριτος 88,13,14.
Νῶε 54,7,7. 240,11,20. 502,8,19.

Ο

ὀδύνη 190,12,4έ. 320,10,6. 338,6,12.
338,7,16έ. 344,11,16. 346,12,5έ.
348,13,1. 378,17,14.
οἰκονομία 26,4,28. 262,8,12. 262,9,23.
516,4,22.
ὀμόνοια 346,13,20.
ὀργή 54,7,6. 58,10,8. 60,11,8.
88,13,15. 118,14,8έ. 118,15,12.
188,11,17. 188,12,19έ. 240,10,4.
242,12,9. 266,12,24. 484,13,24.
494,2,22. 508,12,4. 508,13,17.
572,13,16.
ὄρκος 146,13,2. 522,15,25.
ὄφις ἀρχέκακος 236,8,12. 292,12,16.
Ὅχοζίας 298,16,24.

Π

πάθος σωτήριον 30,7,5. 110,9,18.
128,1,1. 138,9,10. 208,5,3.
Παλαιστίνη 22,1,5.
παλιγγενεσία 136,7,13.
πανωλεθρία 508,13,18. 572,13,16.
παράβασις 42,17,17.
παράδεισος 50,5,25. 144,12,9.
246,10,11έ. 276,1,13. 284,6,15.

παράκλητος 68,17,5. 110,9,20έ.
116,13,10.
παρακοή 52,5,12. 52,6,17. 276,1,12.
498,5,11.
παραμυθία 140,9,7. 188,11,5.
παρανομία 496,3,12. 536,18,16.
παρθενία 212,8,8. 588,4,25. 594,7,23.
Παρθενομήτωρ 322,12,5. 458,15,8.
460,18,15.
παρθένος 452,11,6έ. 452,12,16.
460,19,26. 516,3,3.
παρρησία 42,18,20. 120,17,25.
134,6,24. 210,7,10. 406,18,3.
416,5,20. 492,1,3. 526,10,24.
Πάσχα 22,1,7.
Πάσχα τὸ εὐαγγελικὸν 22,1,7.
Πατὴρ 22,1,15. 24,2,11. 36,11,8.
42,16,3. 48,1,2. 60,11,14.
64,15,23. 66,16,12. 68,17,6.
92,16,14. 98,1,6έ. 98,2,21.
100,2,2. 100,3,10. 102,3,3.
108,7,6. 110,9,3έ. 112,9,1έ.
114,10,5. 114,12,16έ. 116,13,9.
120,17,26. 122,18,5. 130,2,15.
130,3,20. 132,3,4. 136,7,21.
140,10,16. 144,12,1έ. 148,16,15.
162,7,2. 176,2,18. 182,7,23.
192,12έ. 194,14,9. 194,15,14.
196,15,5. 196,16,10. 220,14,15.
230,5,16. 246,16,24. 254,3,18.
272,16,20. 272,17,23. 302,18,9.
336,4,8έ. 346,13,26. 348,14,20.
350,16,18. 358,3,18. 360,4,10έ.
370,11,20. 374,15,25. 400,14,14.
400,15,28. 416,5,23. 418,6,7έ.
418,7,20. 420,7,1έ. 428,12,24.
428,12,2. 432,17,12. 440,3,1.

- 458,16,16έ. 462,20,21. 476,7,7.
 486,14,21. 508,13,21. 522,8,13.
 554,2,16. 566,9,14. 568,10,3.
 578,17,7. 586,3,15. 592,5,19.
 594,6,15. 594,7,22.
- Παῦλος 28,5,13. 38,14,15. 204,3,7.
 214,10,16. 216,11,10έ.
 218,12,12. 218,13,24. 234,8,19.
 266,12,22. 268,13,7. 282,4,6.
 296,15,21. 404,17,5. 412,2,22.
 466,1,14. 476,6,5. 478,8,12.
 480,10,20έ. 482,11,4. 496,3,6.
 498,6,22. 500,6,16. 518,5,3.
 566,9,9. 582,1,6. 598,9,22.
- πειρασμός, -οί 276,1,15. 306,1,5έ.
 308,1,5. 308,2,15έ. 310,3,11έ.
 314,6,1έ. 320,12,25έ. 322,12,3έ.
 322,13,24. 324,13,1. 324,14,12έ.
 326,15,2έ. 326,16,21. 426,12,12.
 482,11,20. 506,11,11.
- Πεντηκοστή 102,4,23. 142,12,18.
 144,12,6.
- περίνοια 108,7,3.
- περιτομή 268,13,8.
- Πέτρος 38,14,17. 48,2,11. 74,1,7έ.
 80,7,4έ. 82,9,14. 178,3,21.
 204,3,7. 206,5,16έ. 208,6,24.
 210,7,13έ. 212,8. 214,9,7έ.
 214,10,15. 216,10,1. 216,11,5έ.
 218,13,21. 236,8,6. 318,8,1.
 312,10,27. 320,10,2. 320,11,14έ.
 358,3,10έ. 360,4,7. 364,7,16.
 366,9,21. 368,9,4. 382,2,14.
 392,9,16. 394,9,3έ. 428,13,8.
 498,6,20.
- πίστις 26,4,19. 30,7,7έ. 96,1,11.
 116,14,22. 126,1,12. 130,2,7.
 130,3,17. 134,5,11. 162,8,7έ.
- 162,9,26. 166,12,25. 168,13,17.
 180,5,19. 232,6,4έ. 250,4.
 254,3,13. 258,5,15. 264,9,1.
 268,13,13. 300,17,20. 308,1,7έ.
 308,2,16έ. 364,7,17. 476,7,11.
 486,14,18. 594,6,13.
- πλάνη 164,10,18. 348,14,6.
- πλεονέκτης 86,12,21.
- πλεονεξία 40,16,19. 146,14,24.
 484,12,9. 490,1,17. 500,6,16.
 500,7,25. 502,7,2. 576,16,24.
- Πνεῦμα 34,10,9. 34,11,27. 38,13,7.
 42,16,4. 66,15,5. 92,16,14.
 98,1,1έ. 98,2,17έ. 100,3,11έ.
 102,3,5. 104,4,3. 104,5,26.
 106,7,19. 108,7,4έ. 108,8,13έ.
 110,9,6έ. 112,9,1. 112,10,14.
 112,11,18. 114,12,15έ. 116,12,1.
 116,13,15έ. 122,17,1. 122,18,6.
 126,1,15. 144,12,17έ. 148,16,16.
 162,8,5. 196,16,11. 220,14,16.
 232,6,13. 246,16,25. 254,3,18.
 354,1,16. 356,1,3. 362,6,22.
 364,7,14έ. 366,8,7έ. 372,12,3.
 374,13,8. 374,15,23έ. 378,18,21.
 392,8,6έ. 396,11,21. 400,14,4.
 400,15,20. 432,17,13. 438,3,20.
 446,7,12. 452,12,22. 462,19,4.
 462,20,22. 480,10,17έ.
 486,14,22. 508,93,21. 518,5,5έ.
 518,6,23. 520,6,4έ. 536,18,19.
 538,18,2.
- Πνεῦμα ἁγιον 36,11,8. 40,15,11.
 68,17,7έ. 96,1,14. 98,1,11.
 100,1,2. 104,4,5. 104,5,19έ.
 106,6,4έ. 110,9,3έ. 112,10,4.
 114,12,6έ. 116,13,7. 272,17,23.
 202,18,9. 350,16,19. 360,4,11.

384,2,8. 476,7,8. 498,5,16.
514,3,24. 518,4,1. 556,2,16.
578,17,7.

πολυποσία 164,10,25.

πονηρία 52,5,1. 88,12,5. 88,13,23.
90,15,21. 128,1,4. 314,7,20.
496,4,22.

πορνεία 350,15,8. 496,3,4ε. 496,418.

πόρνος, -οι 86,12,20. 120,16,6ε.
166,11,13.

πραότης 58,10,11. 576,16,27.

προαίρεσις 128,1,11. 130,2,6. 186,9,5.
214,9,3. 562,5,2. 574,13,2.

προδοσία 146,14,24.

Πρόδρομος 190,13,14.

πρόνοια 54,7,9. 288,9,19.

προσευχή 40,16,26. 244,14,17.
298,16,20. 340,8,13ε. 370,10,3.
370,11,16. 544,24,17. 590,4,11.
592,5,20. 596,7,4. 598,9,18.
600,10,18.

προσκύνησις 42,18,24. 122,18,4.
246,16,24. 432,17,12.

προσωποληψία 128,2,20.

πρωτότοκος 26,3,9.

πτωχεία 286,8,23ε. 288,8,7. 290,10,7ε.

Ρ

ραθυμία 236,8,8.

Σ

Σαβαώθ 178,3,7. 180,4,4. 444,6,18.

Σάββατον 40,15,8. 40,16,21.

Σάββατον νομικόν 22,3.

Σαμαρείτης, -αι 470,4,23.

Σαμουήλ 102,4,16.

Σαυφείρα 498,6,18.

σάρξ 26,3,4. 26,4,23. 28,5,6ε. 42,16,6ε

46,1,11. 64,14,8. 64,15,20.

84,10,11. 88,12,10. 88,13,21.

90,14,5ε. 98,1,3. 10,3,19.

108,7,7. 114,12,4. 126,1,5ε.

138,8,8. 140,9,3. 144,12,15.

144,13,26. 162,8,16. 164,10,25.

180,4,7. 244,14,12. 260,7,18.

272,15,7. 288,8,6. 322,12,5.

338,5,1. 372,13,23. 392,8,15.

402,16,10. 468,2,9. 470,3,4.

474,6,13. 536,18,27. 538,19,11.

596,8,19.

Σάρρα 590,4,6ε.

Σατᾶν 50,5,2. 282,4,2. 292,13,24.

294,13,2ε.

σατανᾶς 348,23.

Σιλωᾶμ 254,2,6.

Σίμων (Πέτρος) 74,1,9ε. 82,9,14.

210,6,1.

σκότος ἐνδότερον 186,11,27.

σκότος ἐξώτερον 186,10,25.

380,17,17.

Σολομῶν 200,1,10. 308,1,1. 446,7,1.

σοφία ἐνυπόστατος 22,1,15.

σταυρὸς 30,7,3. 46,1,14. 48,2,4.

64,15,19. 76,3,9. 138,8,7.

138,9,11. 182,7,28. 212,9,21.

214,9,5.

στενοχωρία 188,11,14. 242,12,15.

268,12,1.

Στέφανος 314,6,5. 396,11,20.

συγκατάβασις 520,7,24.

συκοφαντία 146,13,4. 286,7,15.

346,12,15.	288,9,23.	290,10,6.	364,7,22.
Συμεών 374,14,13. 568,10,6.	486,13,7.	576,16,26.	
συμπάθεια 54,7,3. 118,15,13.	τελείωσις 130,1,5.	308,2,27.	
242,13,22. 264,11,26. 410,6.	460,18,24.		
416,4,1. 418,6,4. 430,14,3.	Τιβεριάς 78,5,6.		
432,16,5έ.	Τίμαιος 254,2,1.		
συμφορά 50,5,25. 112,4,22.	τιμή 42,18,24. 144,12,22. 220,14,14.		
σύνεσις 40,16,24. 154,1,6. 164,9,14.	466,12,24. 508,13,20.		
συντέλεια 66,15,6. 74,2,19. 84,26.	τιμωρία 504,9,8.		
114,12,14. 134,5,8. 182,7,21.	Τραϊανός 314,7,17.		
240,11,22. 242,12,4. 324,13,7.	Τραχωνίτις 524,9,20.		
418,7,21. 486,13,14.	Τριάς άγία 106,6,6.		
Σϋρος, -οι 80,7,8.	τροφή 90,14,3. 100,3,17. 164,10,26.		
σφαγή, -αί 62,14,20.	168,12,12. 202,1,8. 246,16,11.		
Σωτήρ 26,4,15. 72,1,10. 100,3,22.	284,6,11. 290,10,7. 332,2,13.		
104,5,17. 144,12,20. 212,8,1.	342,9,6. 350,15,8. 520,6,11.		
228,4,24. 236,8,4. 246,16,9.	588,3,8. 596,7,1.		
398,12,1. 540,21,15. 589,1,14.			
σωτηρία 34,10,12. 52,6,14. 56,8,1.			
100,3,8. 114,11,2. 140,9,8.			
156,4,20. 160,6,11. 174,1,9.			
210,7,19. 210,8,23. 212,1,2.			
218,11,1. 234,8,20. 270,14,9.			
324,14,16. 326,15,9. 432,16,4έ.			
472,5,23. 478,8,19. 548,26,20.			
560,4,9. 560,5,18έ. 562,7,23.			
564,8,23. 570,11,11. 582,1,8έ.			
584,2,22. 600,9,8.			
σωφροσύνη 168,12,4. 264,11,26.			
308,2,25. 484,12,19. 574,14,18.			
576,16,20. 598,9,19.			

Τ

ταπεινότης 364,7,19.
ταπείνωσις 46,1,12. 48,2,6. 154,2,15.
216,10,2. 216,11,20. 288,8,9.

Υ

ϋβρις 118,15,21. 286,7,15.
υιοθεσία 232,6,7έ. 240,11,15.
272,15,11.
Υιός 34,11,26. 48,3,16. 68,17,6.
98,1,12. 98,2,21. 106,6,2.
106,7,19. 110,9,11έ. 114,11,3.
114,12,18έ. 118,14,2. 136,8,21έ.
138,8,5. 140,10,16. 144,12,11.
182,7,23. 220,14,14. 320,10,8.
320,11,20. 360,4,13. 388,4,8.
396,11,17. 398,12,6. 400,15,20.
402,15,2. 418,7,24. 446,8,21.
448,8,3. 448,9,17. 512,1,14.
522,8,13. 556,2,16. 566,9,6έ.
568,10,2. 570,11,11.
υιός ανθρώπου 36,12,21. 40,15,14.
182,7,22. 400,14,13.

- υιότης 272,15,8.
 ύπακοή 60,12,23.
 ύπερηφανία 288,8,9. 290,10,9.
 344,10,13. 350,15,9.
 ύποκριτής 288,9,25.
 ύπομονή 40,16,23. 48,2,8. 126,1,15.
 242,12,11. 270,14,8. 290,10,15.
 306,1,14. 308,2,15. 310,2,1.
 ύποταγή 50,5,20.
 Ύψιστος 194,14,11. 440,4,21.
 442,5,6. 518,6,25.

Φ

- φαιδρότης τρισήλιος καὶ μοναρχικω-
 τάτη 42,18,23. 406,18,6.
 Φαρισαῖοι 232,7,16. 270,14,10.
 φάσκα τὸ νομικὸν 22,1,4
 φιλανθρωπία 34,11,24. 38,13,3.
 54,7,14. 100,2,3. 114,11,12.
 148,16,13. 174,1,16. 196,16,8.
 234,7,7. 246,16,22. 256,4,9.
 284,6,18. 298,16,5ε. 350,16,17.
 414,3,12. 432,17,10. 438,1,1.
 486,13,10. 502,8,20. 504,9,10.
 504,10,23. 508,13,15. 520,7,19ε.
 566,8,1. 578,17,5.
 φιλαργυρία 344,10,6. 500,6,17.
 φιλάργυρος, -οι 56,9,19.
 φιλήδονος 56,9,19.
 Φίλιππος τετράρχης Ἰουδαίας
 524,8,2. 524,9,6ε.
 φιλοδοξία 532,15,26.
 φιλοκτημοσύνη 344,10,6.
 Φινεές 496,3,8.
 φθόνος 146,14,23. 296,14,8.

Χ

- 346,12,16. 490,1,18. 496,4,23.
 φθορά 22,1,9. 586,3,14.
 φοίνιξ, -κες 80,7,9.
 φόνος 58,10,8. 296,14,8. 322,12,13.
 496,4,23. 532,14,11. 532,15,24.
 φρόνημα σαρκικὸν 406,18,1.
 φρίκη 232,6,10.
 φῶς ἀληθινὸν 76,3,4.
 φῶς ζωηφόρον 76,3,6.
 φῶς αἴδιον 76,3,7.
 φῶς ἀναστάσεως 76,3,12.
 χαρὰ 32,8,11. 60,12,20. 62,13,8.
 90,14,20. 234,8,14. 236,8,4.
 242,12,13. 306,1,7ε. 338,7,20.
 514,3,21. 566,9,22.
 χάρις 42,16,2. 88,13,14. 108,7,9ε.
 112,10,14. 114,12,8. 120,17,28.
 128,1,10. 130,2,4. 148,16,13.
 196,16,8. 218,13,21. 220,13,12.
 220,14,13. 226,2,16. 232,7,17ε.
 234,7,7. 246,16,22. 318,9,16.
 324,14,19. 350,16,17. 400,15,22.
 404,17,12. 430,14,6. 446,8,25.
 448,8,4. 452,11,2. 462,20,17.
 476,6,4ε. 478,7,3. 536,18,19.
 538,19,25. 542,23,25. 564,7,10.
 578,17,5. 592,6,26.
 χάρις φωτοποιὸς 50,4,18.
 χάρισμα, -τα 108,7,10. 128,1,7.
 134,6,20. 412,2,8.
 χρηστότης 118,15,13. 152,1,7.
 410,1,17. 452,12,21.
 χρίσμα 252,1,3.

Χριστός	22,1,8.	24,2,22.	28,5,8.	566,9,10έ.	570,11,8.	578,17,7.
	34,10,8.	38,14,9έ.	42,16,4.	594,6,1έ.		
	46,1,5έ.	48,1,1.	48,2,3.	48,3,15.	Χρυσόστομος	368,10,8.
	54,7,18.	54,8,19.	60,11,15.			
	66,16,15.	72,1,10.	74,2,13.			
	82,9,17.	84,10,13.	86,11,10.			
	96,1,12έ.	98,1,6.	98,2,18.			
	102,4,22.	106,6,12.	106,7,18έ.			
	108,7,6.	118,15,22.	122,17,3.			
	126,1,12.	130,3,16έ.	132,3,10.			
	134,5,3έ.	138,9,22.	142,11,16.			
	144,12,20.	148,16,14.	158,5,13.			
	162,9,24.	164,9,3.	166,2,25.			
	168,13,20.	170,14,14.	176,1,6.			
	178,4,27.	182,7,25.	190,13,13έ.			
	196,16,9.	204,3,9.	206,4,9.			
	206,5,22.	212,8,10.	214,10,17έ.			
	216,11,15.	218,13,23.	232,6,15.			
	234,8,17.	240,11,11.	246,16,10.			
	250,1,6.	252,1,3.	258,6,17.			
	264,10,18.	266,11,7.	266,12,11.			
	270,14,6.	272,15,9.	272,17,22.			
	286,7,8.	290,9,3.	300,17,16.			
	302,18,8.	314,7,20.	318,9,13.έ.			
	322,12,20.	324,14,19.	334,3,4.			
	336,4,6.	340,7,6.	346,13,24.			
	348,14,20.	350,15,4έ.	350,16,18.			
	358,3,4έ.	368,10,17.	370,11,22.			
	372,13,20.	374,13,1.	376,15,1.			
	378,17,6.	386,4,15.	388,4,6έ.			
	388,6,15.	392,9,24.	394,9,5.			
	396,10,3.	396,11,9.	398,12,2.			
	430,14,5έ.	448,9,13.	454,13,19.			
	466,1,15.	478,7,5.	480,9,12.			
	480,10,17έ.	484,11,1.	490,1,4.			
	508,13,20.	514,1,1.	522,7,6.			
	522,8,19.	534,15,7.	538,19,6έ.			
	542,21,4.	546,24,3.	558,2,31.			
				ψευδος	60,10,2.	146,13,4.
				146,14,23.		
				ψυχή	34,10,10.	48,2,7.
				64,14,7.		
				66,16,23.	112,11,25.	116,13,13έ.
				118,14,10.	138,8,2έ.	140,9,5.
				146,14,12.	148,15,9.	156,4,3.
				158,5,9έ.	160,6,3έ.	162,8,17.
				166,10,4.	194,14,8.	194,15,21.
				202,1,9.	212,9,18.	220,13,8.
				224,1,7έ.	226,2,16.	228,3,15.
				230,5,22.	232,7,19έ.	234,7,8.
				234,8,24.	236,8,14.	242,13,25.
				250,1,9.	254,3,24.	256,4,15.
				264,10,17.	266,12,1.	280,3,5έ.
				280,4,16.	282,4,5.	288,8,8.
				288,9,11έ.	290,10,12.	292,11,4.
				294,13,22.		298,16,22.
				300,17,11έ.	302,18,3.	312,5,9.
				324,13,9.	326,15,9.	332,1,9.
				334,3,13.	336,5,21.	338,5,2.
				338,6,3.	340,8,11έ.	344,10,3.
				344,11,15.	346,13,22.	350,15,6.
				356,1,14.	356,2,22.	364,6,6.
				378,17,15.	386,3,6.	430,16,24.
				446,8,25.	462,20,17.	480,10,21.
				490,1,16.	496,4,21.	500,6,6.
				502,7,3έ.	504,10,16.	506,12,24.
				522,8,14.	524,9,13.	548,26,26.
				558,3,21.	566,9,15.	574 11,16.
				576,15,6.	594,6,6.	ο96 7,4ε.
				600,9,9.		

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9-20
ΚΕΙΜΕΝΟΝ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	22-603
ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ'	22-43
ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ'	44-69
ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ'	70-93
ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ'	94-1239
ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ'	124-149
ΟΜΙΛΙΑ ΚΣΤ'	150-171
ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ'	172-197
ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ'	198-221
ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ'	222-247
ΟΜΙΛΙΑ Λ'	248-273
ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ'	274-303
ΟΜΙΛΙΑ ΛΒ'	304-327
ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ'	328-351
ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ'	352-379
ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ'	380-407
ΟΜΙΛΙΑ ΛΣΤ'	408-433
ΟΜΙΛΙΑ ΛΖ'	434-463
ΟΜΙΛΙΑ ΛΗ'	464-487
ΟΜΙΛΙΑ ΛΘ'	488-509
ΟΜΙΛΙΑ Μ'	510-551
ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ'	552-579
ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ'	580-603
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	605-628
1. Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	605-616
2. Εύρετήριο ονομάτων καὶ πραγμάτων	617-634
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	635

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Ἄρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – Θεσσαλονίκη

Ἐκτύπωση Ὕφσει: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΦΩΤΗ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΝΟΥ
Κατσιμίδου 30 – Τηλ. 928 592 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Αφοὶ ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανᾶ 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ

Α' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἐπιστολές
»	2ος	Ἐπιστολές
»	3ος	Ἐπιστολές
»	4ος	Ὁμιλίες στήν Ἑξαήμερο
»	5ος	Ὁμιλίες σέ Ψαλμούς
»	6ος	Ὁμιλίες ἠθικές καί πρακτικές
»	7ος	Ὁμιλίες δογματικές - περιστατικές - ἐγκωμιαστικές καί παιδαγωγικές
»	8ος	Ἀσκητικά (Ὅροι κατά πλάτος)
»	9ος	Ἀσκητικά (Ὅροι κατ' ἐπιτομήν)
»	10ος	Δογματικά ἔργα

Β' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Τόμος	1ος	Ἀπολογητικά (Κατά εἰδώλων, Περί ἐνανθρωπήσεως)
»	2ος	Δογματικά Α' (Λόγοι κατά Ἀρειανῶν Α-Β)
»	3ος	Δογματικά Β' (Λόγοι κατά Ἀρειανῶν Γ-Δ)
»	4ος	Δογματικά Γ'
»	5ος	Ἑρμηνευτικά Α'
»	6ος	Ἑρμηνευτικά Β' (Ἐξήγησις στούς Ψαλμούς)
»	7ος	Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἐξήγησις στούς Ψαλμούς)
»	8ος	Ἱστορικοδογματικά Α'
»	9ος	Ἱστορικοδογματικά Β'
»	10ος	Ἱστορικοδογματικά Γ'
»	11ος	Ἀσκητικά
»	12ος	Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα